

วารสาร มจร

สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

JOURNAL OF MCU

ISSN (Print) : 2287-0121

ISSN (Online) : 2673-0782

Social Science Review

ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 มกราคม - มีนาคม 2564

Vol. 10 No. 1 January - March 2021

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วารสาร มจร

สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

JOURNAL OF MCU *Social Science Review*

ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 มกราคม - มีนาคม 2564 Vol.10 No.1 January - March 2021

จำนวนพิมพ์: 100 เล่ม

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 4 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม

ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน

ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน

ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

วัตถุประสงค์

เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้คณาจารย์ นักวิชาการ นิสิต นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไปได้มีโอกาสเผยแพร่ผลงานทางวิชาการและผลงานวิจัยทางสังคมศาสตร์และแขนงวิชาที่เกี่ยวข้องอันได้แก่ พระพุทธศาสนา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การจัดการ สังคมวิทยา เศรษฐศาสตร์ พัฒนาสังคมและการศึกษา ตลอดจนบทวิเคราะห์ที่เสนอทางออกของปัญหา ให้แก่สังคม เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ที่ปรึกษาวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

พระเทพวชิรบัณฑิต, ศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระเทพปวรเมธี, รศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระสุวรรณเมธากรณ์, ผศ.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระเมธีธรรมอาจารย์, รศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระเทพเวที, รศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระครูโสภณพุทธิศาสตร์, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระโสภณวชิราภรณ์, ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระครูปริยัติกิตติธำรง, รศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผศ.ร.อ.ดร.ประมาณเลิศ อัจฉริยปัญญากุล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บรรณาธิการ:

รศ.ดร.สุรพล สุขะพรหม

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ช่วยบรรณาธิการ:

รศ.ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หัวหน้ากองบรรณาธิการ:

พระมหากฤษฎา กิตติโสภณ, ผศ.ดร.

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ทีมบรรณาธิการ:

พระปลัดระพีณ พุทธิสาโร, ผศ.ดร.

รศ.ดร.ดวงตา สราญรมย์

รศ.พล.ท.ดร.วีระ วงศ์สรรค์

รศ.ดร.สัญญา เคนาภูมิ

รศ.ดร.ภัทรพล ใจเย็น

รศ.ดร.อัจฉรา หล่อตระกูล

ผศ.ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน

ผศ.ดร.บุษกร วัฒนบุตร

ผศ.ดร.สอาด บรรเจิดฤทธิ์

ผศ.ดร.อุทัย สติมัน

ผศ.ดร.สมคิด ดวงจักร

พล.อ.ต.ดร.นภัทร์ แก้วนา

ผศ.ดร.วันชัย สุขตาม

ดร.กฤษณะ ทองแก้ว

ผศ.ดร.ธิดา ภูมิ

ผศ.ดร.ประเสริฐ ธิลา

ผศ.ดร.ผดุง วรรณทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์

วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

มหาวิทยาลัยศิลปากร

มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

มหาวิทยาลัยแสตมฟอร์ด

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

วิทยาลัยการทัพอากาศ

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กองจัดการ:

พระสมณีกีร์ ปณฺญ

ดร.กรกต ขำบัณฑิต

ดร.สุภัทรชัย สีใส

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ศิลปิน:

ผศ.ดร.สุริยา รักษาเมือง

ผศ.ดร.ประสิทธิ์ พุทธศาสน์ศรีธา

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สำนักงาน:

สำนักงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

บัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อาคารเรียนรวม

โซน B ชั้น 5 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170

จัดพิมพ์โดย:

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

13170 โทร. 035-248-000 ต่อ 8555, 8556, 5541. แฟกซ์. 035-248-000 ต่อ 8545

Release Date Is 4 Copies Per Year.

Issue 1 January – March.

Issue 2 April – June.

Issue 3 July – September.

Issue 4 October – December.

Objective:

To Promote and Encourage Instructs, Academics, Students and Other Interested Persons to Have The Opportunity to Disseminate Academic and Research Works in Social Sciences and Related Subjects Such as Buddhism, Political Science, Public Administration, Law, Management, Sociology, Economics, Social Development and Education. The Analysis Provides a Solution to The Problem of Society.

Advisory Board of Journal

Prof. Dr. Phra Thepvatjarabundit	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Theppawaramethi	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Phra Suwanmethaphorn	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Methithammajarn	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phra Thepwethi	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Phrakhru Sophonphutthisat	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Phra Sophonvachiraphorn, Dr.	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Phrakru Pariyatkittithamrong	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Phra Udomsittinayok	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Capt. Dr. Pramanlert Atcharyapanyakun	Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Editor:

Assoc. Prof. Dr. Surapon Suyaporn	Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Assistant Editor:

Assoc. Prof. Dr. Kietthisak Suklueang	Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Editor in Chief:

Asst. Prof. Dr. Phramaha Krisada Kittisobhano	Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Editorial Team:

Asst. Prof. Dr. Phrapalad Raphin Buddhisaro	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Duangta Saranrom	Rajapruk University

Assoc. Prof. Lt. Gen.Dr.Weera Wongsan	National Defence College of Thailand
Assoc. Prof. Dr. Sanya Kenaphoom	Rajabhat Maha Sarakham University
Assoc. Prof. Dr. Pattarapol Chaiyen	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Achara Lortrakul	Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Chonsit Sitisungnoen	Silpakorn University
Asst. Prof. Dr. Butsakon Watthanabut	North Bangkok University
Asst. Prof. Dr. Sa-at Banchoetrit	Stamford International University
Asst. Prof. Dr. Uthai Satiman	Suan Dusit University
Asst. Prof. Dr. Somkid Duangchak	Chom Bueng Rajabhat University
Gp. Capt. Dr. Naphat Kaeonak	Air Force College
Asst. Prof. Dr. Wanchai Suktam	Surindra Rajabhat University
Dr. Kitsana Thongkao	Suratthani Rajabhat University
Asst.Prof. Dr. Thitiwut Manmee	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr.Prasert Thilao	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Phadung Wanthong	Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Management Division:

Phra Somnuek Therapanyo	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Dr. Korakoth Chabandit	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Dr. Suphattharachai Sisabai	Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Fine arts:

Asst. Prof. Dr. Suriya Raksamueng	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Prasit Phutthasatsattha	Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Office:

The Office Journal of MCU Social Science Review. Graduate School of Political Science
Faculty of Social Sciences Mahachulalongkornrajavidyalaya University Class B,
5th Floor, 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi, Ayutthaya 13170.

Published by:

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Printing House 79 Moo 1, Lam Sai, Wang Noi,
Ayutthaya. 13170. Call. 035-248 - 000, ext. 8555,8556,5541 Fax. 035-248-000.
ext. 8545.

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ : วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

ARTICLE REVIEW BOARD : JOURNAL OF MCU SOCIAL SCIENCE REVIEW

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1. พระเทพวัชรบัณฑิต, ศาสตราจารย์ ดร.
2. พระเทพปริยัติเมธี, รองศาสตราจารย์ ดร.
3. พระครูปริยัติกิตติธำรง, รองศาสตราจารย์ ดร.
4. พระครูปริมาณุรักษ์, รองศาสตราจารย์ ดร.
5. พระมหารัษฎา ธรรมหาโส, รองศาสตราจารย์ ดร.
6. พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, รองศาสตราจารย์.ดร.
7. พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ภูริปัญโญ, ผศ.ดร.
8. พระคมสัน รุติเมธโส, ผศ.
9. พระปลัดระพี พุทธิสาโร, ผศ.ดร.
10. พระมหานิกุล ฐานุตโร, ดร.
11. พระครูวินัยธรเอก ชินวิโส, ดร.
12. ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง
13. ศาสตราจารย์ ดร.จันทน์ อติวัฒน์สิทธิ์
14. รองศาสตราจารย์ ดร.โกนิฐ ศรีทอง
15. รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรักษ์ จันทะนี
16. รองศาสตราจารย์ ดร.วิวัฒน์ หามนตรี
17. รองศาสตราจารย์ ดร.สมศักดิ์ บุญปู
18. รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ศรีนอก
19. รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย
20. รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนิท
21. รองศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศเรศ
22. รองศาสตราจารย์ ดร.สุรินทร์ นิยมามู
23. รองศาสตราจารย์ ดร.พิเชฐ ทั่งโต
24. รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรพล ใจเย็น
25. รองศาสตราจารย์ ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์
26. รองศาสตราจารย์ อนุภูมิ ไชวเกษม
27. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ผดุง วรรณทอง
28. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตติ หนัมนี
29. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุวัต กระสังข์
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุทธนา ปราณีต
31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรทิพย์ วรรณวิโรจน์
32. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ อิลาว
33. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริยา รักษาเมือง
34. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒน์ รักขันโท
35. อาจารย์ ดร.ลำพอง กลมกุล
36. อาจารย์ ดร.สมบัติ นามบุรี
37. อาจารย์ ดร.เอนก ไยอินทร์
38. อาจารย์ ดร.กาญจนา คำจตุ

Lecturers In-House Professional :

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

1. Prof. Dr. Phra Thepvatjarabundit
2. Assoc. Prof. Dr. Phratheppariyattimethi
3. Assoc. Prof. Dr. Phrakru Pariyatkittithamrong
4. Assoc. Prof. Dr. Phrakhu Purimanurak
5. Assoc. Prof. Dr. Phramaha Hansa Dhammahaso
6. Assoc. Prof. Dr. Phramaha Somboon Uddhikaro
7. Asst. Prof. Dr. Phrakhu Sangkharakchakrit Phuripanyo
8. Asst. Prof. Phra Khomsan Titamataso
9. Asst. Prof. Dr. Phrapalad Raphin Buddhiso
10. Dr. Phramaha Nigorn Thanuttaro
11. Dr. Phrakhravinathon Ekk Jinawangso
12. Prof. Dr. Boonton Dockthaisong
13. Prof. Dr. Chamnong Adivadhanasit
14. Assoc. Prof. Dr. Konit Sithong
15. Assoc. Prof. Dr. Aphinant Chantanee
16. Assoc. Prof. Dr. Wiwat Harmontree
17. Assoc. Prof. Dr. Somsak Bunpu
18. Assoc. Prof. Dr. Somchai Sino
19. Assoc. Prof. Dr. SutthiPhong Siwichai
20. Assoc. Prof. Dr. Saman Ngamsanit
21. Assoc. Prof. Dr. Tatchanan Isaradej
22. Assoc. Prof. Dr. Surin Nitamangkoon
23. Assoc. Prof. Dr. Phichet Thangto
24. Assoc. Prof. Dr. Pattarapol Chaiyen
25. Assoc. Prof. Dr. Toemsak Thongin
26. Assoc. Prof. Anuphum Sowkasem
27. Asst. Prof. Dr. Phadung Wanthong
28. Asst. Prof. Dr. Thitiwut Manmee
29. Asst. Prof. Dr. Anuwat Krasang
30. Asst. Prof. Dr. Yuttana Praneet
31. Asst. Prof. Dr. Phonthip Wannawiro
32. Asst. Prof. Dr. Prasert Thilao
33. Asst. Prof. Dr. Suriya Raksamueng
34. Asst. Prof. Dr. Suwatsan Ragkhanto
35. Dr. Lampong Klomkul
36. Dr. Sombat Namburi
37. Dr. Anak Yai-in
38. Dr. Kanchana Damjuti

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ : วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

ARTICLE REVIEW BOARD : JOURNAL OF MCU SOCIAL SCIENCE REVIEW

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

Outside Professional :

1. พระเมธาวิเชียร, รองศาสตราจารย์ ดร. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	1. Assoc. Prof. Dr. Phramedhavinaiyaros Mahamakut Buddhist University
2. ศาสตราจารย์ ดร.ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช	2. Prof. Dr. Thirapat Serirangsan Sukhothai Thammathirat Open University
3. ศาสตราจารย์พิเศษ ร.ท.ดร.บรรจบ บรรณรุจิ นักวิชาการอิสระ	3. Prof. Lt. Dr. Banjob Bannaruji Independent Scholar
4. ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.กาญจนา เจริญชัย มหาวิทยาลัยนเรศวร	4. Prof. Dr. Kanchana Ngaorangsi Naresuan University
5. รองศาสตราจารย์พิเศษ ดร.อำนาจ บัวศิริ สภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ	5. Assoc. Prof. Dr. Amnat Buasiri Education Council, Ministry of Education
6. รองศาสตราจารย์ วราคม ที่สุก มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	6. Assoc. Prof. Warakhom Thisuka Mahamakut Buddhist University
7. รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยยุทธ ชินกุล สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์	7. Assoc. Prof. Dr. Chaityuth Chinukul National Institute of Development Administration.
8. รองศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงวงศ์ มหาวิทยาลัยมหิดล	8. Assoc. Prof. Dr. Yothin Sawaengdee Mahidol University
9. รองศาสตราจารย์ ดร. ธีรโชติ เกิดแก้ว มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ	9. Asst. Prof. Dr. Teerachoot Kerdkaew Hua Chiew Chalermprakit University
10. รองศาสตราจารย์ พัฒนะ เรือนใจดี มหาวิทยาลัยรามคำแหง	10. Assoc. Prof. Phatthana Rueanchaidee Ramkhamhaeng University
11. รองศาสตราจารย์ ดร.วาสนา แก้วหล้า มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์	11. Assoc. Prof. Dr. Wasana Kaewla Surin Rajabhat University
12. รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิญ รักสัตย์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	12. Assoc. Prof. Dr. Suwin Raksat Mahamakut Buddhist University
13. รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ แก่นอินทร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	13. Assoc. Prof. Dr. Thiraphong Kaenin Prince of Songkla University
14. รองศาสตราจารย์ ดร.สรเสริญ อินทร์ตัน มหาวิทยาลัยสวนดุสิต	14. Assoc. Prof. Dr. Sansoen Intarat Suan Dusit University
15. รองศาสตราจารย์ ดร.จำเริญ ชูช่วยสุวรรณ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย	15. Assoc. Prof. Dr. Chamroen Chuchuaisuan Rajamangala University of Technology Srivijaya.
16. รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม	16. Assoc. Prof. Dr. Phakdi Phosing Mahasarakham Rajabhat University
17. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม	17. Assoc. Prof. Dr. Sanya Khenaphum Mahasarakham Rajabhat University
18. รองศาสตราจารย์ ดร.ชลวิทย์ เจียรจิตต์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	18. Assoc. Prof. Dr. Chonwit Chianchit Srinakharinwirot University
19. รองศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล สรรสวัสดิ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์	19. Assoc. Prof. Dr. Phaisan Sansonwisut Nakhon Sawan Rajabhat University

20. รองศาสตราจารย์ ดร.กาสัก เต๊ะชันหมาก
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
21. รองศาสตราจารย์ ดร. ขวลิต สวัสดิ์ผล
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต
22. รองศาสตราจารย์พิเศษ ว่าที่ พ.ต. ดร.สวัสดิ์ จิรัฐติกาล
กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม
23. รองศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา หล่อตระกูล
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
24. รองศาสตราจารย์ ดร. สำเนียง เลื่อมใส
มหาวิทยาลัยศิลปากร
25. รองศาสตราจารย์ ดร. วันทนา เนาววัน
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
26. รองศาสตราจารย์ ดร.ศรชัย ท้าวมิตร
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
27. รองศาสตราจารย์ ดร.สุกิจ ชัยมุสิก
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
28. รองศาสตราจารย์พิเศษ วิชัย ธรรมชอบ
นักวิชาการอิสระ
29. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พลปลั่ง คงชนะ
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตรี เพชรนาจักร
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน
มหาวิทยาลัยมหิดล
32. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วสิน ปัญญาอุตตระกุล
มหาวิทยาลัยนเรศวร
33. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัศนี เจนวิถีสุข
มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
34. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน
มหาวิทยาลัยศิลปากร
35. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สอาด บรรเจิดฤทธิ์
มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด
36. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เรือโท ดร.อนันท์ ใจสมุทร
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
37. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชยสร สมบุญมาก
มหาวิทยาลัยนครพนม
38. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร วัฒนบุตร
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
39. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรายุ ทรัพย์สิน
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
20. Assoc. Prof. Dr. Kasak Tekhanmak
Thepsatri Rajabhat University
21. Assoc. Prof. Dr. Chawalit Sawatphon
Suan Dusit Rajabhat University
22. Assoc. Prof. Dr. Sawat Chiratthitikan
Department of Corrections, Ministry of Justice
23. Assoc. Prof. Dr. Atchara Lotrakun
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
24. Assoc. Prof. Dr. Samniang Leurmsai
Silpakorn University
25. Assoc. Prof. Dr. Wanthana Naowan
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
26. Assoc. Prof. Dr. Sornchai Taomitr
Mahamakut Buddhist University
27. Assoc. Prof. Dr. Sukit Chaimusik
Mahamakut Buddhist University
28. Assoc. Prof. Wichai Thamchop
Independent Scholar
29. Asst. Prof. Dr. Phlapphlueng Khongchana
Srinakharinwirot University
30. Asst. Prof. Dr. Montri Phetnachak
Prince of Songkla University
31. Asst. Prof. Dr. Wutthinan Kanthatian
Mahidol University
32. Asst. Prof. Dr. Wasin Panyawuttrakun
Naresuan University
33. Asst. Prof. Dr. Thatsani Chenwithisuk
Chandakasem Rajabhat University
34. Asst. Prof. Dr. Chonsit Sitisungnoen
Silpakorn University
35. Asst. Prof. Dr. Sa-At Banchoetrit
Stanford University
36. Asst. Prof. Lt. Jg. Dr. Anan Chaisamut
Surat Thani Rajabhat University
37. Asst. Prof. Dr. Chayason Sombunmak
Nakhon Phanom University
38. Asst. Prof. Dr. Busakorn Watthanabut
North Bangkok University
39. Asst. Prof. Dr. Chirayu Sapsin
Surindra Rajabhat University

40. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมคิด ดวงจักร
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
41. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญชู ภูศรี
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
42. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชุกร นาคธน
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
43. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัชวาล แอร่มหล้า
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
44. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จตุภูมิ เขตจัตุรัส
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
45. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมัน
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
46. อาจารย์ ดร.จิตต์วิมล คล้ายสุบรรณ
มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
47. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อภิชาติ พานสุวรรณ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
48. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. มนต์สวาส กุลวงศ์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ศรีวิชัย
49. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิภาวดี เผือกบัวขาว
มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี
50. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เสกสรรค์ สนวา
มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด
51. อาจารย์ ดร.อนงค์วิญา สาริบุตร
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
52. อาจารย์ ดร.วิยะดา วรานนท์
มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ
53. อาจารย์ ดร. ฤกษ์ ทอแก้ว
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
54. อาจารย์ สายชล ปัญญา
สำนักงานกองทุนสนับสนุนการส่งเสริมสุขภาพ
55. อาจารย์ ดร.ปริมปรีชญ์ คณินพศุตย์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมิกราช
56. อาจารย์ ดร.รัตน์ที่ วิโรจน์ฤทธิ์
สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ
57. ดร.สายรุ้ง บุปผาพันธ์
บริษัท แคนนอน มาร์เก็ตติ้ง (ไทยแลนด์) จำกัด
58. นาวาอากาศเอกหญิง ดร.ชญาดา เข้มเพชร
กระทรวงกลาโหม
59. พันเอก ดร. สาทิต ทิพย์มณี
กรมแพทย์ทหารบก
40. Asst. Prof. Dr. Somkhit Duangchak
Chom Bueng Rajabhat University
41. Asst. Prof. Dr. Boonchoo Poosri
Ubon Ratchathani University
42. Asst. Prof. Dr. Witchukon Nakathon
Phra Nakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
43. Asst. Prof. Dr. Chatchawan Araemla
Chom Bueng Rajabhat University
44. Asst. Prof. Dr. Chatuphum Khetchatturat
Khonkaen University
45. Asst. Prof. Dr. Uthai Satiman
Suan Dusit University
46. Dr. Chitwimon Khlaisuban
Suan Dusit University
47. Asst. Prof. Dr. Apichat Pansuwan
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
48. Asst. Prof. Dr. Manassawas Kullawong
Rajamangala University of Technology Srivijaya
49. Asst. Prof. Dr. Wipavane Phueakbuakhao
Phetchaburi Rajabhat University
50. Asst. Prof. Dr. Seksan Sonwa
Roi Et Rajabhat University
51. Dr. Anongwitya Saribut
Ramkhamhaeng University
52. Dr. Wiyada Waranonwanit
North Bangkok University
53. Dr. Kitsana Thongkaeo
Suratthani Rajabhat University
54. Mr. Saichol Panyachit
Thai Health Promotion Foundation
55. Dr. Purimprat Khaninopsut
Sathitammathirat Open University
56. Dr. Ratnatee Virojrid
National science and technology development agency
57. Dr. Sairoong Bubpaphan
Canon Marketing (Thailand) Company Limited
58. Gp. Capt. Dr. Chayada Kempetch
Ministry of Defense
59. Col. Dr. Satit Tipmanee
Army Medical Department

บทบรรณาธิการ

วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์นี้เป็นปีที่ 10 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม – มีนาคม พ.ศ. 2564 คณะกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Review) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด ควรค่าแก่การตีพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ ซึ่งเนื้อหาสาระในเล่มประกอบด้วยนักวิชาการและเรื่องดังต่อไปนี้

พระมหากษัตริยา กิตติโสภโณ และคณะ บทความเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์” พบว่า โมเดลการพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 พัฒนาความคิดในตัวเอง ขั้นที่ 2 พัฒนาระบวนการคิด ตระหนักในความคิด พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ สู่การทดลองปฏิบัติ ขั้นที่ 3 เสียสละ บำเพ็ญประโยชน์ แสดงออกต่อชุมชนส่วนรวม ภายใต้กรอบ สร้างสรรค์ เป็นประโยชน์ สอดคล้องกับช่วงวัยและความรู้ความสามารถ

จุฑามาศ ดีแป้น บทความเรื่อง “การตัดสินใจของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นนทบุรี” พบว่า การตัดสินใจของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นนทบุรี โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ชวลา ละวาทิน บทความเรื่อง “การจัดการความรู้ของชุมชนอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” พบว่า รูปแบบการจัดการความรู้ของชุมชนมีรูปแบบดังนี้ 1) การกำหนดความรู้ 2) การแสวงหาความรู้ 3) การแลกเปลี่ยนความรู้ 4) การจัดเก็บความรู้ และ 5) การถ่ายทอดความรู้

บุญญภณ เทพประสิทธิ์ และคณะ บทความเรื่อง “การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันการจัดการโลจิสติกส์ย้อนกลับของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการผลิต” พบว่า การประยุกต์ใช้การจัดการโลจิสติกส์ย้อนกลับในองค์กรจะช่วยให้ผู้ประกอบการมีความสามารถทางการแข่งขันเชิงได้เปรียบในมิติด้านความยั่งยืน ด้วยการลดการใช้งานทรัพยากรต่างๆ และป้องกันผลกระทบจากข้อกีดกันทางการค้าในรูปแบบที่มีใช้ภาษี เช่น ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการลดต้นทุน ภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือ

เอนก ไยอินทร์ บทความเรื่อง “การพัฒนาโครงสร้างสวัสดิการผู้สูงอายุในสังคมไทย: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน” พบว่า การจัดสวัสดิการแบบผสมผสานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน และชุมชน โดยการเปิด

โอกาสให้องค์กรเอกชนและประชาชน มีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็น นำไปสู่การออกแบบโครงการ/กิจกรรมที่ตอบสนองผู้สูงอายุ

ไพฑูรย์ ปริญญาธรรมกุล และคณะ บทความเรื่อง “การปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษของเทศบาลนครแม่สอด จังหวัดตาก” พบว่า การให้ประชาชนเข้าร่วมรับฟังผลกระทบที่เกิดจากการเมือง การให้ร่วมรับรู้กติกา เพื่อสร้างสามัคคี ทำให้คนที่หลากหลายชาติพันธุ์อยู่กันอย่างสันติสุข

ปราติหารย์ มีคุณและอุ้นเรือน เล็กน้อย บทความเรื่อง “หมอกควัน: ความเปราะบางและผลกระทบทางสังคมในระดับครัวเรือน” พบว่า ครัวเรือนบ้าน กม. 36 ได้รับผลกระทบทางสังคมด้านความกลัวและความกังวลมากที่สุด คืออยู่ในระดับค่อนข้างมาก ส่วนปัจจัยความเปราะบางที่มีอิทธิพลต่อผลกระทบทางสังคม ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปในครัวเรือน พฤติกรรมเสี่ยงของสมาชิกครัวเรือน ศักยภาพของครัวเรือน และความล่อแหลมเชิงพื้นที่

พระมหาธงไชย วิสุทโธ และคณะ บทความเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานของวัดในกรุงเทพมหานคร” พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการ มีการกำหนดนโยบายและแผนการอนุรักษ์ที่ชัดเจน การนำระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการเผยแพร่องค์ความรู้ การใช้เทคโนโลยีร่วมสมัยเพื่อการบริหารจัดการในองค์ประกอบต่าง ๆ และการจัดทำทะเบียนคัมภีร์ใบลานตามระบบสากล

อัญธิษฐา อักษรศรี และคณะ บทความเรื่อง “ประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560” พบว่า การปฏิบัติหน้าที่เป็นไปตามเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญมีประสิทธิภาพและเห็นผลเป็นเอกภาพ การปฏิบัติหน้าที่ในบางเรื่องทำให้ล่าช้า การเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาโดยไม่มีการเลือกตั้งจากประชาชน ขาดความเชื่อมั่นจากประชาชน ขาดความน่าเชื่อถือจากประชาชน

พระครูบวรกิจคุณธาร (อนันต์ วรปญโญ) และคณะ บทความเรื่อง “รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมพหุวัฒนธรรมในเขตหนองจอกกรุงเทพมหานคร” พบว่า รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การเผยแผ่พระพุทธศาสนาใช้วิธีการเทศน์ ปาฐกถา สวดมนต์และกิจกรรมในโอกาสต่าง ๆ เช่น งานบุญ งานบวช การสอนศีลธรรมในโรงเรียน และรักษาศีล 5

พระครูพิพัฒนศาสนกิจจาทร (สนชัย ภูมิปาโล) และคณะ บทความเรื่อง “รูปแบบการจัดการศึกษาธรรมศึกษาตามระบบ E-Learning ของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” พบว่า คณะสงฆ์ มีการดำเนินการร่วมกับสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีการจัดตั้งศูนย์ด้านข้อมูลให้กับพระสอนศีลธรรม แม่กองธรรมสนามหลวงได้มีการจัดทำเว็บไซต์ และช่องการสื่อสารอื่น ๆ

ธงชัย สิงอุดม และพระมหาสมศักดิ์ สติสมปนโน บทความเรื่อง “การป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาเสพติดตามแนวชายแดนของชุมชนในจังหวัดเลย” พบว่า แนวทางทางสังคมมีการตั้งด่านตรวจค้นหาสารเสพติด ชุมชนเป็นหูเป็นตาแทนเจ้าหน้าที่ แนวทางการใช้กฎหมาย

บังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด จัดให้ความรู้แก่ชาวบ้านและแนวทางในการป้องกัน แก้ไข เหยี่ยวา มีการบำบัดยาเสพติด ติดตามผลการรักษาและการคืนผู้ป่วยสู่สังคม

พระครูสมุห์ไพฑูรย์ สิริภโท และคณะ บทความเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาศักยภาพ พระสงฆ์กับการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ในจังหวัดนครปฐม” พบว่า รูปแบบการพัฒนา ศักยภาพพระสงฆ์ มี 4 รูปแบบคือ รูปแบบการบำรุงกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล รูปแบบการ ช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ รูปแบบการเกื้อกูลสาธารณสมบัติ สถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ รูปแบบการเกื้อกูลประชาชนหรือสรรพสัตว์โดยสงเคราะห์ผู้ เดือดร้อน

บุญยทรศน์ คงแก้ว และคณะ บทความเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพข้อมูล ทางการบัญชีกับประสิทธิภาพการตัดสินใจของผู้บริหารธุรกิจห้างหุ้นส่วน ในตำบลปาก แพรก อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดนครราชสีมา” พบว่า คุณภาพข้อมูลทางการบัญชีมี ความสัมพันธ์ระดับสูงกับประสิทธิภาพการตัดสินใจของผู้บริหารธุรกิจห้างหุ้นส่วน ในตำบลปาก แพรก อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดนครราชสีมา อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

พระครูสังฆรักษ์อนันต์ สุทธิมน และคณะ บทความเรื่อง “รูปแบบการบริหาร จัดการงานสาธารณูปการตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์จังหวัด ปทุมธานี” พบว่า การวางแผนพัฒนาสาธารณูปการของวัดตามแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูป กิจการพระพุทธศาสนา ด้านสาธารณูปการของมหาเถรสมาคมซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินงาน โครงการชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดปทุมธานีพร้อมที่จะ พัฒนาคนให้เป็นคนเก่งและเป็นคนดีของประเทศในอนาคต

เครือวัลย์ มาลาศรี บทความเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน กลุ่มสตรี ชุมชน บ้านสะอาด ตำบลสะอาด อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น” พบว่า การผลิตและการจัด จำหน่ายผลิตภัณฑ์ในเชิงธุรกิจประสบความสำเร็จ ทำให้เกิดการผลิตอย่างต่อเนื่อง สมาชิกใน กลุ่มมีความพึงพอใจในผลการดำเนินงาน เกิดการเรียนรู้ในการดำเนินกิจกรรมทางการผลิต การตลาด การเงิน การบัญชี และการบริหารจัดการกลุ่มได้เอง

รัชนิกร อินทเชื้อ และวิระวัฒน์ ปันนิตามัย บทความเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อ ความสำเร็จของการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาของโรงเรียนผู้สูงอายุ” พบว่า การจัดการ ศึกษาของโรงเรียนผู้สูงอายุให้ประสบความสำเร็จให้เน้นภาวะผู้นำโรงเรียนผู้สูงอายุพึงมุ่งมั่นกับ งานสูง ขอบริเริ่มงานใหม่ๆ คิดสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุ ผู้นำพึงมีบุคลิกภาพเปิด กว้างและเปิดรับประสบการณ์ใหม่ ๆ

ปิติพัฒน์ อยู่เย็นนันทกุล และคณะ บทความเรื่อง “ปัญหาการตรวจสอบสารเสพติดใน ร่างกายของผู้ขับขี่ตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522” พบว่า กำหนดมาตรการ ทางกฎหมายในการตรวจสอบสารเสพติดในร่างกายของผู้ขับขี่ยานพาหนะตามพระราชบัญญัติจราจร

ทางบก พ.ศ. 2522 ให้ความเหมาะสมและครอบคลุมในการให้อำนาจเจ้าพนักงานในการตรวจสารเสพติดในร่างกายของผู้ขับขี่

รุสนี มามะ และคณะ บทความเรื่อง “การศึกษาปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยของผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย” พบว่า ปัญหาในด้านสุขภาพผู้สูงอายุมี 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มที่ช่วยเหลือตนเองได้ 331 คน 2) กลุ่มที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ 67 คน โดยผู้สูงอายุทั้งหมดมีผู้ที่มีโรคประจำตัวร้อยละ 70.10 มีปัญหาด้านสุขภาพจิตร้อยละ 33.92

ณัฐภูมิ ราชบุรี และอนิรุท พิพัฒน์ประภา บทความเรื่อง “การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลเอกชน” พบว่า การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากและมีความสุขในการทำงานมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

นคร จันดีวงษ์ และคณะ บทความเรื่อง “การพัฒนานวัตกรรมการพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพด้วยสมุนไพรใกล้มือสำหรับผู้สูงอายุ” พบว่า การพัฒนานวัตกรรมที่ได้จึงเกิดองค์ความรู้ที่ครอบคลุมถึงวิธีการเพาะปลูก การดูแลรักษาและป้องกันศัตรูพืช และการเก็บเกี่ยวมาใช้ประโยชน์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามกรรมวิธีทางการแพทย์แผนไทยและมีโอกาสช่วยแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพ เศรษฐกิจและสังคมให้กับผู้สูงอายุได้อย่างยั่งยืน

พระอุดมสิทธินายก บทความเรื่อง “การบริหารจัดการและพัฒนากองท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” พบว่า รูปแบบด้านการบริหารจัดการ มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบสร้างสรรค์ เป็นการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมและเป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชนได้

ไพบุลย์ สุขเจตนิ และคณะ บทความเรื่อง “ความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี” พบว่า ประชาชนมีความไว้วางใจทางการเมืองต่อการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านพฤติกรรมนัการเมือง ด้านนโยบาย ด้านการบริหารงานของท้องถิ่น (อปท.) และด้านการสื่อสารทางการเมือง ตามลำดับ

ละออ มามะ และนันทา จันท์แก้ว บทความเรื่อง “การบริหารนวัตกรรมการระบบบัญชีสำหรับศาสนสถานในพื้นที่จังหวัดยะลา” พบว่า การออกแบบฟอร์มสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง มีประสิทธิภาพ และรูปแบบระบบบัญชีมีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมการดำเนินงานกับการแก้ปัญหา และความต้องการของศาสนสถานในพื้นที่จังหวัดยะลา

สุวรรณ์ แก้วนะ บทความเรื่อง “การนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์กร” พบว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์ มีหลักพุทธธรรมที่เหมาะสม คือ หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นธรรมพัฒนาบุคลากร เป็นหลักในการบริหารคนให้เป็นอันเดียวกันเพื่อการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

หัตถุภรณ์ แก่นท้าว บทความเรื่อง “หลักและเทคนิคการบริหารเวลาสำหรับผู้บริหาร” พบว่า การรู้จักวางแผนและจัดสรรเวลาในการทำงานอย่างถูกต้อง เหมาะสม ซึ่งไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นนักบริหารเท่านั้นที่จะสามารถบริหารเวลา ทุกคนก็สามารถทำได้เพียงแต่ต้องรู้จักที่จะแบ่งเวลา โดยจัดสรรเวลาของตนเองให้ถูกต้องและเหมาะสมตามวันเวลาที่กำหนด

ชนิษฐา จิตชินะกุล บทความเรื่อง “เส้นใยฝ้าย สานใยบุญ “จุลกฐิน : กรณีศึกษา วัดทัพคล้าย จังหวัดอุทัยธานี”” พบว่า ประเพณีท้องถิ่นที่ยังคงรูปแบบ ได้ร่วมกันจัดกิจกรรม ทอผ้ากฐินเพียง 1 ผืนเท่านั้นคือผ้าสบง ส่วนผ้าไตรจีวรและผ้าสังฆาณีนั้นชุมชนได้ทอเก็บไว้แล้ว ประเพณี จุลกฐิน ของวัดทัพคล้าย มีบทบาทส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนมีอัตลักษณ์ในหลายด้าน

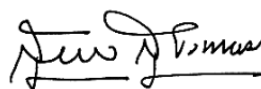
พระมหาสุริยะ มหฺทโว บทความเรื่อง “การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเป็นแนวทางในการรับมือปัญหาโรคระบาด Covid-19” พบว่า สามารถนำมาบูรณาการประยุกต์ใช้กับศาสตร์สมัยใหม่ สร้างความเข้าใจความเข้าใจในวิถีของความเป็นเมืองพุทธ เป็นหลักการปฏิบัติ 3 ประการ ได้แก่ 1) สนใจ 2) เข้าใจ และ 3) ดูแลตนเองและช่วยเหลือสังคม

ปนัดดา รักษาแก้ว บทความเรื่อง “การสร้างความสะดวกภาคในสังคม : แนวคิดหลักการ บนฐานคิดธรรมาภิบาล” พบว่า สถานะระหว่างคนจนกับคนรวยได้รับการปฏิบัติเกี่ยวกับความสะดวกที่ไม่สะดวกภาคในสังคมไทย รวมทั้งการสร้างความสะดวกและเท่าเทียมบนฐานคิดธรรมาภิบาล

เอกรินทร์ ศิริรัตนชัย บทความเรื่อง “การดำเนินนโยบายรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของกรุงเทพมหานคร” พบว่า เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบได้ปฏิบัติงานตามกฎหมาย ไม่ละเว้นการปฏิบัติ จะทำให้ทางเท้าจะกลายเป็นทางที่ใช้กิจกรรมเฉพาะในส่วนที่กำหนดไว้ ซึ่งส่งผลถึงภาพลักษณ์ให้กับกรุงเทพฯ ในการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย

คณะกองบรรณาธิการขอพระคุณคณะกรรมการกลั่นกรองบทความทุกท่านที่ได้ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้อง น่าอ่านเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายสุดขอขอบคุณเจ้าของผลงานทางวิชาการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำให้มีวารสารฉบับนี้มีคุณค่าทางวิชาการที่นำไปสู่การปฏิบัติ และเผยแพร่ในวงกว้างและโปรดติดตามฉบับต่อไป

ด้วยความปรารถนาดียิ่ง

รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม

บรรณาธิการวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

สารบัญ

กองบรรณาธิการ	(1)
คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ	(5)
บทบรรณาธิการ	(9)
สารบัญ	(14)
บทความวิจัย :	
การพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์	
พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ, พระปลัดระพิน พุทธิสารโร, สุภัทธชัย สีสะไบ	1
การตัดสินใจของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นบุรี	
จุฑามาศ ดีแป้น	14
การจัดการความรู้ของชุมชนอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี	
ชวลา ละวาทีน	28
การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันการจัดการโลจิสติกส์ย้อนกลับของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการผลิต	
บุญญภณ เทพประสิทธิ์, ถิรวรรณ สกุลวงศ์ศิริโชค, ณัฐสพันธ์ เผ่าพันธุ์	40
การพัฒนาโครงสร้างสวัสดิการผู้สูงอายุในสังคมไทย: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน	
เอนก ไยอินทร์	52
การปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษของเทศบาลนครแม่สอด จังหวัดตาก	
ไพฑูรย์ ปริญญาธรรมกุล, ยุทธนา ปราณีต, สุรพล สุษะพรหม	66
หมอกควัน: ความเปราะบางและผลกระทบทางสังคมในระดับครัวเรือน	
ปราติหารย์ มีคุณ, อุ่นเรือน เล็กน้อย	78
รูปแบบการบริหารจัดการการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณของวัดในกรุงเทพมหานคร	
พระมหาธงไชย วิสุทฺโธ, พระเมธีธรรมอาจารย์ (ประสาร จันทสาโร),	
พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ, ประเสริฐ ธิลาว	92
ประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560	
อัญธิษฐา อักษรศรี, จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์, สุรพล สุษะพรหม	105

รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมพหุวัฒนธรรมในเขต
หนองจอก กรุงเทพมหานคร

พระครูบวรกิจคุณธาร (อนันต์ วรรณโณ),

พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงกโร), ประเสริฐ อิลาว

116

รูปแบบการจัดการศึกษาธรรมศึกษาตามระบบ E-Learning ของคณะสงฆ์จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา

พระครูพัฒนศาสนกิจจาทร (สนชัย ภูมิปาโล), ประเสริฐ อิลาว,

พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ

125

การป้องกันและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดตามแนวชายแดนของชุมชนในจังหวัด
เลย

ธงชัย สิงอุดม, พระมหาสมศักดิ์ สติสมปโน

137

รูปแบบการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ในจังหวัดนครปฐม

พระครูสมุห์ไพฑูรย์ สิริภทฺโท, พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ,

พระปลัดระพิน พุทธิสาโร

149

ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีกับประสิทธิภาพการตัดสินใจ
ของผู้บริหารธุรกิจห้างหุ้นส่วน ในตำบลปากแพรก อำเภอทุ่งสง จังหวัด
นครศรีธรรมราช

บุญยพรรณ คงแก้ว, โสพิศพิไล ทองใส, อรทัย ชำนาญกิจ

160

รูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณูปการตามโครงการวัด ประชารัฐ สร้างสุข
ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

พระครูสังฆรักษ์อนันต์ สุทธิมน, พระมหากฤษฎา กิตติโสภโณ,

พระปลัดระพิน พุทธิสาโร

171

การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน กลุ่มสตรี ชุมชนบ้านสะอาด ตำบลสะอาด
อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

เครือวัลย์ มาลาศรี

183

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาของโรงเรียน
ผู้สูงอายุ

รัชนิกร อินทเชื้อ, วีระวัฒน์ ปันนิตามัย

195

ปัญหาการตรวจสอบสารเสพติดในร่างกายของผู้ขับขี่ตามพระราชบัญญัติจราจรทาง
บก พ.ศ. 2522

ปิติพัฒน์ อยู่เย็นนันทกุล, สุระทิน ชัยทองคำ, คมสัน สุขมาก

210

การศึกษาปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยของ ผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย	
รุสนี มามะ, นิศรา ชัยวงศ์, ศิวพงษ์ ตันสุวรรณวงศ์, สุวนันท์ แก้วจันทา	222
การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของพยาบาล วิชาชีพโรงพยาบาลเอกชน	
ณัฐภูมิ ราชบุรี, อนิรุธ พิพัฒน์ประภา	232
การพัฒนานวัตกรรมการพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพด้วยสมุนไพรใกล้มือสำหรับ ผู้สูงอายุ	
นคร จันทะวงษ์, รุสนี มามะ, โชคชัย แสงสว่าง, ศิวพงษ์ ตันสุวรรณวงศ์, ชัยนรินทร์ เรือนเจริญ	245
การบริหารจัดการและพัฒนากองท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัด พระนครศรีอยุธยา	
พระอุดมสิทธิธนายก (กำพล คุณงกโร)	257
ความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นใน จังหวัดนนทบุรี	
ไพบุลย์ สุขเจตน์, ยุทธนา ปราณีดี, สุรพล สุขะพรหม	267
การบริหารนวัตกรรมระบบบัญชีสำหรับศาสนสถานในพื้นที่จังหวัดยะลา	
ละออ มามะ, นันทา จันทรแก้ว	277
บทความวิชาการ:	
การนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์กร	
สุวรรณ์ แก้วนะ	290
หลักและเทคนิคการบริหารเวลาสำหรับผู้บริหาร	
หัตถุภรณ์ แก่นท้าว	300
เส้นใยฝ้าย สานใยบุญ “จุลกลิน : กรณีศึกษาวัดทัพคล้าย จังหวัดอุทัยธานี”	
ชนิษฐา จิตชินะกุล	309
การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเป็นแนวทางการรับมือปัญหาโรคระบาด COVID-19	
พระมหาสุริยะ มหุตโว	323
การสร้างความสะดวกสบายในสังคม: แนวคิด หลักการ บนฐานคิดธรรมาภิบาล	
ปนัดดา รักษาแก้ว	333

การดำเนินนโยบายรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของ
กรุงเทพมหานคร

เอกรินทร์ ศิริรัตนชัย

343

ภาคผนวก

358

ขั้นตอนการปฏิบัติงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

359

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

362

หนังสือขอเสนอบทความเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

365

การพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคต ชุมชนเชิงสร้างสรรค์*

POTENTIAL AND OPPORTUNITY DEVELOPMENT FOR NEW GENERATION IN CREATIVE FUTURE COMMUNITY DESIGN

พระมหาภคกฤษญา กิตติโสภโณ, พระปลัดระพีณ พุทธิสารโร, สุภัทรชัย สีสะไบ

Phramaha Krisada Kittisobhano, Phrapalad Raphin Buddhisāro, Suphattharachai Sisabai

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: krisada.sae@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อถอดองค์ความรู้ กระบวนการ ออกแบบกิจกรรมและนำเสนอโมเดลการพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานของการวิจัย 4 ประเภท คือ การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาศักยภาพคนรุ่นใหม่มี 4 ด้าน คือ ด้านความรู้ ด้านทักษะความสามารถ ด้านมนุษยสัมพันธ์ และด้านการทำงานเป็นทีม พัฒนาด้วย 4 กระบวนการคือ การพัฒนาความคิดและการจัดการ การพัฒนาความสัมพันธ์และการดูแล การพัฒนาการทำงานและการเป็นผู้ให้ การพัฒนาการดำเนินชีวิตและการพัฒนาตนเอง 2) กิจกรรมในการพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ ได้แก่ หลักสูตร “การฝึกอบรมศักยภาพเยาวชนในการออกแบบอนาคตชุมชนสร้างสรรค์” มีเป้าหมายเพื่อใช้เป็นงานฝึกอบรมและพัฒนาเสริมสร้างทักษะเด่นที่มีอยู่ในเยาวชนให้มีความโดดเด่นและนำไปสู่การสร้างสิ่งสร้างสรรค์ 3) โมเดลการพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 พัฒนาความคิดในตัวเอง ขั้นที่ 2 พัฒนาระบวนการคิดตระหนักในความคิด พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ สู่การทดลองปฏิบัติ ขั้นที่ 3 เสียสละ บำเพ็ญประโยชน์ แสดงออกต่อชุมชน ส่วนรวม ภายใต้กรอบ สร้างสรรค์ เป็นประโยชน์ สอดคล้องกับช่วงวัยและความรู้ความสามารถ

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพและโอกาส; คนรุ่นใหม่; อนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์

Abstract

Objectives of this research were lessons learned from body of knowledge, process, designed activities and proposed potential development and opportunity of new generation to design a model of creative future community. The research methodology was mixed methods consisted of documentary, quantitative, qualitative and participatory action research. The findings of this research were as follows; 1) The potential development for new generation was of all 4 aspects as of knowledge, skill, human relations and teamwork. The development had 4 processes as of notion and management, relationship and care-taking, development, working and donation, livelihood and self-development. 2) Activities for potential and opportunity development for young generation were curriculum for “Training for youth potential for designing creative future community” course that had objectives for training and youth talent development leading to creativity, 3) Model of potential and opportunity development of new generation to design creative future community consisted of: step 1; development of self-awareness, step 2; development of thinking process and awareness, creative thinking development to try-out and practice, step 3; sacrifice, public and community service, under creative concept that is consistent with age, knowledge and competency.

Keywords: Potential and Opportunity Development; New Generation; Creative Future Community

บทนำ

เมืองสร้างสรรค์ เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นเพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น อีกทั้งยังเป็นการสร้างเสริมและพัฒนาองค์ความรู้ให้เด็กและเยาวชนที่จะมารวมตัวทำกิจกรรมสร้างสรรค์ภายใต้ทฤษฎีสังคมสร้างสรรค์นั้น เชื่อมั่นในพลังสมองและพลังใจของ "คน" อย่างยิ่งยวด นักคิดเชื่อว่า ความสร้างสรรค์ของมนุษย์คือหัวใจของการพัฒนาทุกสิ่ง และเจ้า "ความสร้างสรรค์" อันนี้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อ "ความนับถือตนเอง" ของแต่ละปัจเจกบุคคล นับเป็นวัฒนธรรมใหม่เชื่อในพลังของมนุษย์ และเชื่อว่า "**เด็ก = ทรัพยากร**" เด็กอยู่หัวแถวเสมอในวัฏจักรดิจิทัล เด็กจะนำมาซึ่งกระบวนการเรียนรู้แบบใหม่ "วิญญานความสร้างสรรค์" เป็นสิ่งที่ต้องแสวงหาและพัฒนา การเปิดพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อรองรับการพัฒนาจึงเป็นสิ่งสำคัญ ดังปรากฏในงานวิจัยเรื่อง “เมืองสร้างสรรค์: ตัวชี้วัดเพื่อการพัฒนาเยาวชน” (เกศินี ปทุมสุวรรณ, 2559) ที่ชี้ชัดว่า “ทุกกลุ่มมีโอกาสนในการเข้าถึงสื่อดี พื้นที่สร้างสรรค์ มีความรู้เท่าทันสื่อ และสามารถ

เจริญปัญญาได้” หรือในงานวิจัยเรื่อง Media influence on the Teen Mother and Student Pregnancy Phenomenon (Chatree, 2014) และในงานวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาชุมชนสร้างสรรค์ในเขตพื้นที่จังหวัดจันทบุรี” (นันทนิษฐ์ สมคิด, 2562) รวมทั้งในงานวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างศักยภาพเด็กและเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่กิ่งเมืองกิ่งชนบท : กรณีศึกษาบ้านด้ามพรว้า ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี” (ชุดิมา จันทรมณีและคณะ, 2555) เป็นต้น ที่ชี้ชัดไปในกระบวนการพัฒนาเด็กและเยาวชนเป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อไปสู่ปลายทางคือความสร้างสรรค์ที่จะเกิดเพื่อเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนา

นอกจากนี้ทันตแพทยภุชญา เรื่องอารีย์รัชต์ ผู้จัดการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ หรือ สสส. กล่าวว่า การจัดตั้งศูนย์ชุมชนสร้างสรรค์ ถือเป็นการแก้ปัญหาแบบบูรณาการด้วยการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดี ซึ่งจะช่วยให้ครอบครัวอยู่ร่วมกัน จะช่วยลดปัญหาในทุกๆ ด้านลงทันที ถือเป็นทิศทางสำคัญที่ต้องดำเนินการ โดยในปี 2555 ตั้งเป้าว่าจะเปิดศูนย์ชุมชนสร้างสรรค์ในกรุงเทพมหานครให้ได้ 3 แห่ง ส่วนในต่างจังหวัดจะเปิดศูนย์ให้ได้ทั้งหมดจำนวน 100 แห่ง สำหรับโครงการศูนย์ชุมชนสร้างสรรค์แห่งนี้ จัดขึ้นเพื่อพัฒนาพื้นที่สาธารณะให้เกิดประโยชน์ต่อเด็กและเยาวชนตามแนวคิดของนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ทั้งนี้ หน่วยงานต่างๆ ได้ร่วมมือกัน อาทิ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงไอซีที กระทรวงมหาดไทย และการทางพิเศษแห่งประเทศไทย ในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน โดยจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ไอซีทีชุมชนในพื้นที่ใต้ทางด่วนเพลินจิตขึ้นเพื่อนำร่อง สำหรับกิจกรรมภายในงานจะมีการให้คำปรึกษาการจัดนิทรรศการวิชาการและการประเมินภาวะโภชนาเด็ก ส่งเสริมพัฒนาเด็ก มุมส่งเสริมการอ่าน 108 หนังสือดี เป็นต้น (VoiceTV, 2012)

นโยบายดังกล่าวได้มีการแพร่กระจายไปทั่วทั้งประเทศ ทำให้เยาวชนเกิดความตื่นตัวในการกล้าแสดงออกดังจะเห็นได้จากตัวอย่าง 3 ต้นแบบพลังเยาวชน สร้างชุมชนสร้างสรรค์ ได้ร่วมกันจัดกิจกรรมสร้างสรรค์และได้รับรางวัลดีเด่น 3 กิจกรรมคือ 1) พื้นที่ชุมชนสร้างสรรค์ (Creative Local Community) โครงการ "Heroes สอนหลาน: การสร้างสรรค์แรงบันดาลใจสู่บ้านตองกายเพื่อต่อยอดหัตถกรรมไม้กลึงอย่างยั่งยืน" ของทีมเยาวชนนักศึกษาคณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ต้องการสร้างสรรค์ชุมชนบ้านตองกายที่สืบทอดทักษะฝีมือช่างกลึงไม้มาแต่โบราณ ให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างและเป็นการอนุรักษ์ทักษะฝีมือช่างกลึงไม้ให้คงอยู่ 2) ท้องเที่ยวสร้างสรรค์ (Creative Tourism) โครงการ "The Whisper Story เรื่องเล่าผ่านเสียงกระซิบ" ของทีมเยาวชนนักศึกษาคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง ที่ต้องการให้ "บ้านทับเที่ยง" ย่านเมืองเก่าของจังหวัดตรังเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว และให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสถึงเสน่ห์ของวิถีชีวิตเก่าแก่ในเมืองเก่าโดยการสร้างเนื้อหาประสบการณ์รับรู้เมืองในมุมใหม่ผ่านหนังสือนำเที่ยวแบบปฏิสัมพันธ์ (Interactive Guidebook) และ 3) ความปลอดภัยสร้างสรรค์ (Creative Safety) โครงการ "3 ป. (ปลอดภัย เป็นระเบียบประทับใจ)" ของทีมเยาวชนนักศึกษาคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรมมหาวิทยาลัยราช

กฎกำแพงเพชรที่เล็งเห็นถึงปัญหาการจราจรและความปลอดภัยของผู้ใช้ถนนทั้งผู้ขับรถและเด็กนักเรียนที่ข้ามถนน โดยพัฒนาขึ้นเป็นชุดปฏิบัติการเรียนรู้และกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนข้ามถนนอย่างปลอดภัย รวมถึงออกแบบทางม้าลายรูปแบบใหม่ และป้ายสัญลักษณ์สำหรับผู้ขับขี่ใช้ถนนเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว (TCDC, 2560)

การเปิดพื้นที่สร้างสรรค์ทั้งทางกายภาพและทางความคิด เป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์สำคัญของการพัฒนาเด็ก และเยาวชนให้มีทักษะที่เหมาะสมต่อการใช้ชีวิตได้ในอนาคต ได้แก่ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะชีวิตการทำงานและทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ที่เริ่มตั้งแต่หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ดังปรากฏในงานวิจัยเรื่อง “กระบวนการพัฒนาศักยภาพการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา” (ศรียรรณ ฉัตรสุริยวงศ์ และมาเรียม นิลพันธุ์, 2559) วิจัยเรื่อง “โปรแกรมพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยการกระตุ้นระบบประสาทแบบองค์รวม สำหรับผู้บริหารโรงเรียน” ที่เสนอให้ “ผู้บริหารโรงเรียนมีหน้าที่บริหารทรัพยากรบุคคลในองค์กรให้มีประสิทธิภาพ ความคิดสร้างสรรค์” (พรชัย ดั่งทองสุข และคณะ, 2560) พื้นที่เกิดการเรียนรู้สู่การดำเนินกิจกรรมสร้างสรรค์ อาทิเช่น “ห้องสมุดโรงเรียนกับพื้นที่สร้างสรรค์: แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21” (นิโลบล วัฒนสิทธิชัย, 2561) รวมทั้งงานวิจัยเรื่อง “การออกแบบพื้นที่สร้างสรรค์ : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออกวิทยาเขตอุเทนถวาย” (ชัตติพงษ์ ดั่งสำราญ, 2562) ที่ให้ผลการศึกษาผ่านการนิยาม “พื้นที่” ที่ทำให้ผู้ใช้พื้นที่เกิดความคิดสร้างสรรค์ ทั้งการสร้างโอกาสให้เกิดมูลค่าจากความคิดสร้างสรรค์นั้นภายใต้กรอบคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ อันสัมพันธ์กับงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการชุมชน ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์” (ศุภชัย เหมือนโพธิ์และคณะ, 2561) ที่ส่งเสริมความสร้างสรรค์ภายใต้เริ่มตั้งแต่เยาวชนในชุมชนสู่การสร้างมูลค่าอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างให้เยาวชนมีโอกาสพัฒนาและสร้างสรรค์ทางความคิด ได้แสดงศักยภาพอย่างเต็มที่ ได้ใช้ความรู้มาพัฒนาชุมชน ซึ่งถือว่าการปูทางให้เยาวชนได้เรียนรู้การแก้ปัญหาใหม่ๆ พร้อมเป็นเมล็ดพันธุ์ของความเป็นนักคิดสร้างสรรค์ที่มีศักยภาพได้ต่อไป โครงการวิจัยนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งเพื่อถอดบทเรียนเยาวชนต้นแบบ นำองค์ความรู้มาจัดกิจกรรมหรือส่งเสริมให้เยาวชนได้เกิดความคิดสร้างสรรค์และพัฒนาชุมชนของตนเองต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อถอดองค์ความรู้และกระบวนการในการพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์
2. เพื่อออกแบบกิจกรรมในการพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์
3. เพื่อนำเสนอโมเดลการพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

รูปแบบการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานของการวิจัย 4 ประเภท คือ การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research)

ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

สำหรับประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การวิจัยในเชิงปฏิบัติการครั้งนี้ได้กำหนดกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยดำเนินการร่วมกับเยาวชนเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่วนงานสถาบันการศึกษา องค์กร และชุมชนที่สนใจพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์ โดยมีเป้าหมายเพื่อศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ดังนั้น จึงกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key-Informants) ที่เป็นตัวแทนเยาวชนเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่วนงานสถาบันการศึกษา องค์กร และชุมชนที่สนใจ รวม 20 คน นอกจากนี้ยังมีการประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการวิจัยครั้งนี้ รวมจำนวนทั้งสิ้น 15 รูป/คน

เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยประกอบด้วย 1. ประเมินผลก่อนและหลังการวิจัยเชิงปฏิบัติการ 2. แบบสัมภาษณ์ 3. แบบคำถามประกอบการประชุมเชิงปฏิบัติการและการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) 4. แบบการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม 5. ชุดปฏิบัติการการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นผู้วิจัยได้ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ทั้งงานวิจัยเชิงปริมาณและงานวิจัยเชิงคุณภาพ ระหว่างเดือนมีนาคม - กันยายน 2563

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ มุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เน้นการศึกษาวเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินผลก่อน-หลังการฝึกอบรมโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์

ผลการวิจัย

1. องค์ความรู้และกระบวนการในการพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์

1.1 ลักษณะและศักยภาพของเด็กและเยาวชนในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาพบว่า

ด้านความรู้ เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนที่สังกัดเทศบาลส่วนใหญ่เป็นเด็กในชุมชนในเขตเทศบาล เด็กและเยาวชนที่เจริญเติบโตในครอบครัวที่สมบูรณ์และมีฐานะส่วนใหญ่จะเข้าศึกษาในโรงเรียนเอกชน หรือโรงเรียนที่มีชื่อเสียง เช่น โรงเรียนจิรศาสตร์วิทยา โรงเรียนอนุบาลพระนครศรีอยุธยา โรงเรียนประตูลี เป็นต้น ถ้าเป็นเด็กที่เก่งมากๆ ก็จะเรียนที่โรงเรียนประถมสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา เป็นต้น ดังนั้นโรงเรียนสังกัดเทศบาลส่วนใหญ่จึงเป็นทางเลือกให้แก่เด็กที่ผู้ปกครองมีฐานะไม่ด้อย หรือผู้ปกครองต้องหาเข้ากินค่า การเรียนรู้นักเรียนส่วนใหญ่จึงตกเป็นภาระของครูและโรงเรียน เพราะผู้ปกครองไม่มีเวลาให้กับบุตรหลานของตน หากมองถึงเรื่องความรู้ของเด็กและเยาวชนในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา พบว่า มีเด็กและเยาวชนจำนวนหนึ่งที่มีความรู้มาก ดังจะเห็นได้จากการสอบเข้าเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นในโรงเรียนที่มีชื่อเสียงของจังหวัด และเด็กอีกกลุ่มหนึ่งที่มีความรู้น้อย บางคนขาดการสนับสนุนจากทางผู้ปกครองก็จะได้ไม่ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นนั่นเอง

ด้านทักษะความสามารถ เด็กและเยาวชนในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาหลายคนที่มีความสามารถหลากหลายด้าน เช่น บางคนมีความสามารถในด้านกีฬา มีความสามารถทางด้านภาษา มีความสามารถทางด้านดนตรี มีความสามารถด้านการประกอบอาหาร มีความสามารถในการขายของออนไลน์ ทางเทศบาลและโรงเรียนก็สนับสนุนให้เด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ได้แสดงศักยภาพและความสามารถของตนเองอย่างเต็มที่ ส่งผลให้เด็กนักเรียนได้รับรางวัลทั้งระดับจังหวัด ระดับภูมิภาค และระดับประเทศจำนวนมาก

ด้านมนุษยสัมพันธ์ ด้านมนุษยสัมพันธ์นั้น เด็กและเยาวชนในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยานั้น พบว่า มีความหลากหลายมาก เด็กบางคนก็มีมนุษยสัมพันธ์ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส ร่าเริง เข้ากับเพื่อนได้ง่าย เด็กบางคนก็มีพฤติกรรมก้าวร้าว ทะเลาะวิวาท ขาดมนุษยสัมพันธ์ ปะปนกันไปตามแต่สภาพของครอบครัว และชุมชนเป็นสำคัญ ยิ่งในปัจจุบันเทคโนโลยีมี

ความก้าวหน้า เด็กสมัยใหม่มักจะติดโทรศัพท์ ขาดการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลรอบข้าง แม้แต่ผู้ปกครองเอง บางครอบครัวแทบไม่ได้พูดคุยกับบุตรหลานของตนเองเลย

ด้านการทำงานเป็นทีม เด็กเทศบาลส่วนใหญ่ได้รับการฝึกฝนให้ทำงานกันเป็นทีม ทางโรงเรียนสนับสนุนให้นักเรียนฝึกทำโครงการ โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นทีม ส่งผลให้เด็กส่วนใหญ่ชอบการทำงานเป็นทีมมากกว่าการทำงานเพียงลำพัง

1.2 กระบวนการในการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา พบว่า กระบวนการพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนทั้ง 4 ด้าน คือ 1) กระบวนการในการพัฒนาด้านความคิดและการจัดการ (Head) 2. กระบวนการในการพัฒนาด้านความสัมพันธ์ และการดูแล (Heart) 3. การพัฒนาด้านการทำงาน และการเป็นผู้ให้ (Hand) 4. กระบวนการในการพัฒนาด้านการดำเนินชีวิตและการพัฒนาตนเอง (Health) ใช้กลยุทธ์เดียวกันคือ เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของพลังของเด็กและเยาวชน เทศบาลจึงบรรจุลงไปในแผนพัฒนาเทศบาลประจำปี 2561-2564 ในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยมีเป้าประสงค์ให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ชุมชนเข้มแข็ง และอยู่ร่วมกันอย่างผาสุก โดยใช้กลยุทธ์ในการพัฒนาด้านการศึกษา การกีฬา และนันทนาการ ภายใต้แผนงานด้านการศึกษา โดยทางเทศบาลสนับสนุนด้านการจัดซื้อสื่อการเรียนการสอน กิจกรรมพัฒนาการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม พัฒนาการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน ปรับปรุงอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา ชุมชนลูกเสือท้องถิ่นแห่งชาติ เข้าค่ายพักแรมลูกเสือ เนตรนารีระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา อบรมผู้นำนักเรียน ศึกษาและรณรงค์เพื่อต่อต้านป้องกันการใช้ยาเสพติดในสถานศึกษาและนักเรียน (D.A.R.E) ประเทศไทย ก่อสร้างศูนย์เครื่องเล่น สนามเด็กเล่น การแข่งขันกีฬา การจัดซื้อเครื่องออกกำลังกายกลางแจ้งในชุมชน การจัดกีฬาชุมชน เยาวชนอาสาดูแลผู้สูงอายุ เป็นต้น

2) กิจกรรมในการพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์

หลักสูตร “การฝึกอบรมศักยภาพเยาวชนในการออกแบบอนาคตชุมชนสร้างสรรค์” มีเป้าหมายเพื่อใช้เป็นงานฝึกอบรมและพัฒนาเสริมสร้างทักษะเด่นที่มีอยู่ในเยาวชนให้มีความโดดเด่นและนำไปสู่การสร้างสิ่งสร้างสรรค์ แบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ

ส่วนแรก คือ ส่วนนำ เป็นข้อมูลเกี่ยวกับความเป็นมาของโครงการฝึกอบรมศักยภาพเยาวชนในการออกแบบชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินการและการประเมิน

ส่วนที่สอง เป็นภาคทฤษฎี โดยเป็นแนวคิดในเรื่องการพัฒนาศักยภาพเยาวชน แนวคิดการพัฒนาชุมชนสร้างสรรค์ และเอกสารทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดในส่วนนี้

ส่วนที่สาม เป็นภาคปฏิบัติ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมที่เป็นชุดฝึกอบรมในการพัฒนาศักยภาพของเยาวชน อันประกอบด้วยกิจกรรมทั้ง 3 กิจกรรมคือ ในภาคเช้า เป็น (ก) กิจกรรม 3ช (ชวนคิด ชวนคุย ชวนเล่า) เป็นการสะท้อนคิดถอดรหัสความคิดของเยาวชนต่อชุมชนที่ตัวเองอยู่อาศัย (ข) กิจกรรมกระจกสะท้อนใจ สะท้อนความคิดชวนคุยเป็นความคาดหวังผ่านการเปรียบเทียบ ผ่านการสร้างแรงจูงใจต่อความคาดหวังที่ชี้ให้เห็นจุดเด่นด้อย และวิธีที่จะเป็น การพัฒนาศักยภาพของเยาวชนต่อการรับผิดชอบชุมชนที่จะพึงเกิดขึ้นในอนาคต ส่วนในภาค บ่าย เป็น (ข) กิจกรรมการออกแบบชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ที่ส่งเสริม กระตุ้นให้เยาวชนผู้เข้า อบรมชวนคุยสะท้อนความคิด ออกแบบชุมชนผ่านการคิดร่วมกัน และออกแบบวางแผนเพื่อจัด วางอนาคตเป็นการประสานระหว่างวิทยากรกระบวนการ เยาวชน และผู้นำชุมชนในการ ออกแบบและส่งต่อความคิด ดึงศักยภาพของเยาวชนเพื่อเติมวิถีการพัฒนาให้เกิดขึ้น

ส่วนที่สี่ เป็นการประเมินผล การดำเนินกิจกรรมโครงการทั้งในส่วนของก่อนและหลัง การเข้าอบรม รวมทั้งการดำเนินกิจกรรมโครงการในภาพรวม เพื่อสะท้อนผลการดำเนินงานใน เชิงประจักษ์และนำผลเหล่านั้นไปปรับปรุงแก้ไข แบบทดสอบก่อนและหลังเข้าอบรม

ซึ่งหลังการฝึกอบรมเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของเยาวชนใน 4 ส่วน (1) ความ กล้าหาญในการคิดอย่างชาญฉลาด มีเหตุมีผล และนำไปเป็นส่วนเสนอแนะ นำ และมีส่วนร่วม ในการพัฒนาชุมชนและพัฒนาไปเป็นสภายาวชนในการทำงานด้านกิจกรรมชุมชนสัมพันธ์เชื่อม ระหว่างคนรุ่นใหม่และเก่าให้เกิดการประสานร่วมงานตามระดับชั้นของวัย หน้าที่ตำแหน่งได้ (2) ความกล้าหาญหรือนับถือตนเอง เห็นศักยภาพตนเอง และพร้อมเข้าสู่กลไกการพัฒนา ศักยภาพ ตนเอง เพื่อพัฒนาชุมชน และพัฒนาในองค์กรวมให้เกิดขึ้นผ่านการเรียนรู้ ลงมือปฏิบัติ ร่วมปฏิบัติ และเป็นส่วนสนับสนุนการปฏิบัติจริงตามช่วงวัยและเวลาของเยาวชนและรับช่วงวิถีของการ พัฒนาจากคนรุ่นสู่รุ่น จากวัยสู่วัยโดยมีเป้าหมายโดยชุมชน เพื่อคนในชุมชน (3) ความกล้าหาญ ทางจริยธรรมในการรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม ชี้ผิด ชี้ถูก หรือเห็นตามครรลองที่เหมาะสม พร้อมทั้งเรียนรู้ เลียนแบบเพื่อเป็นต้นแบบให้กับชุมชนและสังคมต่อไป (4) ความกล้าหาญทาง สังคม อันหมายถึงการกล้าที่จะออกมาเป็นผู้อำนาจรับใช้สังคม บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อ ชุมชน และสังคมในภาพรวมโดยมีเกณฑ์เป้าหมายเป็นไปเพื่อประชุมชน และคนส่วนร่วมใน ประชุมและส่งต่อเป็นประโยชน์ของชุมชน

3) โมเดลการพัฒนา ศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคต ชุมชนเชิงสร้างสรรค์

โมเดลการพัฒนา ศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิง สร้างสรรค์ ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 พัฒนาความคิดในตัวเอง ขั้นที่ 2 พัฒนากระบวนการคิด ตระหนักในความคิด พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ สู่การทดลองปฏิบัติ ขั้นที่ 3 เสียสละ บำเพ็ญ ประโยชน์ แสดงออกต่อชุมชน ส่วนรวม ภายใต้กรอบ สร้างสรรค์ เป็นประโยชน์ สอดคล้องกับ ช่วงวัยและความรู้ความสามารถ กิจกรรมการเรียนรู้ตนเอง ใช้วิธีการสะท้อนคิด ผ่านเด็ก สะท้อน

คิดให้เกิดความคิดสำหรับนักเรียน เยาวชนผู้เข้าอบรมว่าอยากทำอะไร อยากใช้ความสามารถที่ตัวเองมีอย่างไร ? ให้เกิดกลไกการทํางานเพื่อประโยชน์ เพื่อส่วนรวมได้ มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ภายใต้กิจกรรมชวนคิด ชวนคุย และชวนทำ เป็นกิจกรรมที่เน้นกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ รู้ลึก คิด ถอดแอด (1) ฝึกการอยู่กับตัวเอง ด้วยกระดาษที่ให้ 1 แผ่น แล้วออกแบบการคิด การเขียน ผ่านกิจกรรมคิดอย่างสร้างสรรค์ (2) ฝึกการคิดเชิงระบบ และคิดอย่างสร้างสรรค์ เช่น นักเรียนแสวงหาความสามารถของตัวเอง เช่น เล่นกีฬา รำ ร้องเพลง ทำอาหาร สอนการบ้าน คณิตศาสตร์ อังกฤษ เรามีความสามารถในการสร้างรายได้อย่างไร การขายของออนไลน์ การโฆษณาผ่านเพจ หรือ Facebook เป็นต้น ดังนั้นการดึงศักยภาพของนักเรียนที่เข้าอบรมจึงเป็นการเสริมสร้างศักยภาพเพื่อประโยชน์ของผู้เรียน ทำให้เกิดกลไกการจัดการให้นักเรียนตระหนักในตัวเอง คิดอย่างสร้างสรรค์ และเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างมีเป้าหมายในการจัดการชุมชนของตัวเอง เป็นต้น

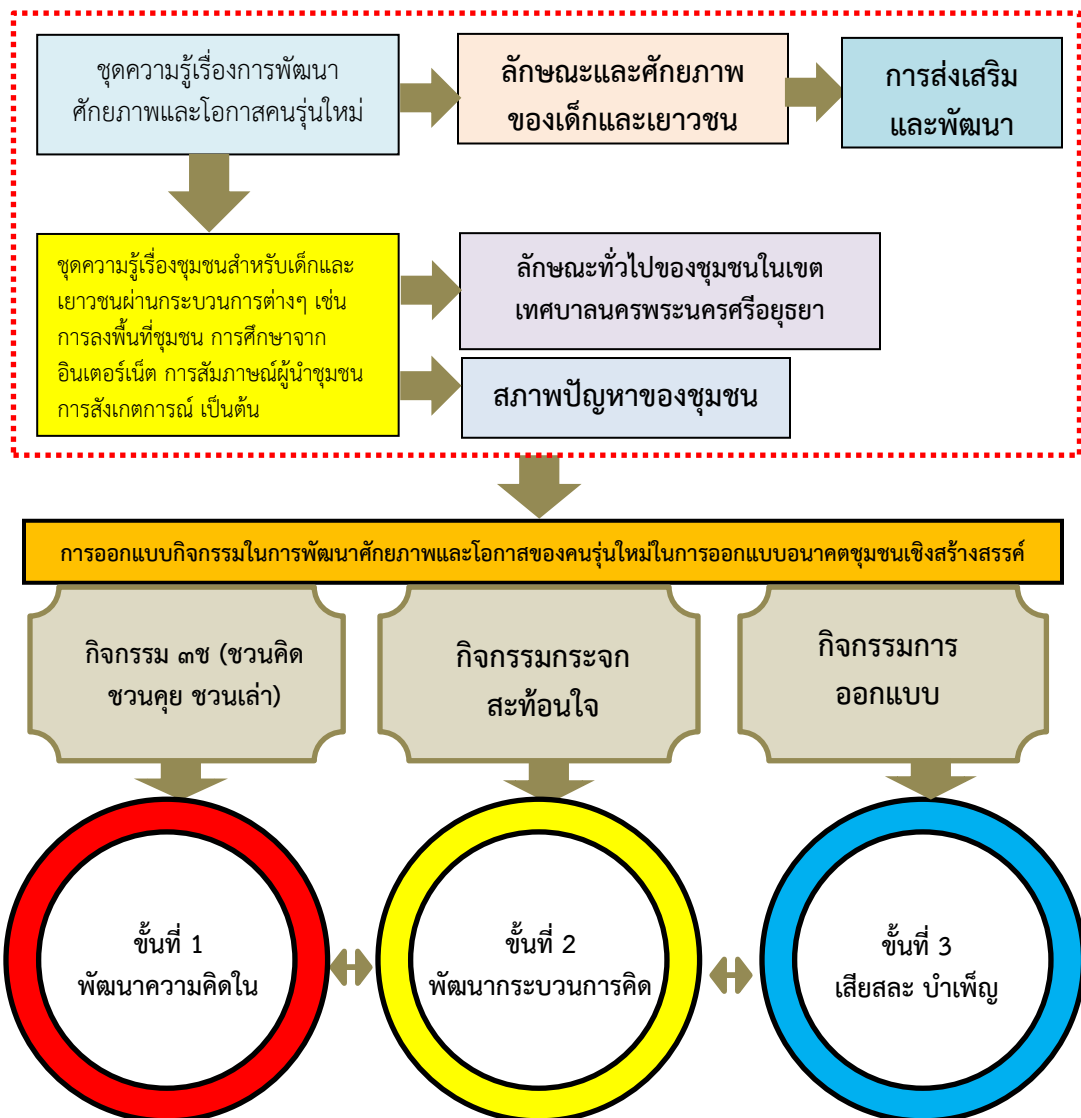
อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ทำให้ค้นพบโมเดลการพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 พัฒนาความคิดในตัวเอง ขั้นที่ 2 พัฒนาระบวนการคิด ตระหนักในความคิด พัฒนาความคิดสร้างสรรค์สู่การทดลองปฏิบัติ ขั้นที่ 3 เสียสละ บำเพ็ญประโยชน์ แสดงออกต่อชุมชน ส่วนรวม ภายใต้กรอบ สร้างสรรค์ เป็นประโยชน์ สอดคล้องกับช่วงวัยและความรู้ความสามารถ สะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการในการพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์ด้วยอาศัยกระบวนการในการให้ความรู้ (ศึกษา) การฝึกอบรม และการพัฒนาตนเองในทุกๆด้าน จึงจะส่งผลให้นักเรียนมีความคิดและกล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวันชัย สุขตาม (2555) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาทุนมนุษย์วิถีพุทธในยุคโลกาภิวัตน์” ผลการวิจัยพบว่าแนวทางและวิธีการพัฒนาทุนมนุษย์วิถีพุทธในยุคโลกาภิวัตน์ พบว่า การพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนานั้นสามารถแบ่งได้ 2 ระดับ คือ ระดับที่ 1 กระบวนการในการจัดการเพื่อพัฒนาให้อยู่ในระดับโลกิยธรรม ตามผลการวิจัยอันได้แก่ การพัฒนาด้วย ITUK ดังนี้ I คือ Intelligence awareness การตระหนักรู้และคิดแบบทั่วถึงอย่างชาญฉลาด T คือ Think การคิดแบบถูกต้องอันเป็นสัมมาทิฐิ U คือ Understand การเข้าใจปัญหาอย่างถ่องแท้ และ K คือ Knowledge เป็นการค้นหาคำความจริงด้วยปัญญา และระดับที่ 2 กระบวนการในการจัดการเพื่อพัฒนาให้อยู่ในระดับโลกุตตรธรรม พุทธวิธีในการพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพระพุทธศาสนามีจุดมุ่งหมายที่จะจัดการคนให้เป็นทั้งคนเก่งและคนดี และสอดคล้องกับงานวิจัยของบุษกร วัฒนบุตร (2555) ได้วิจัยเรื่อง “การนำพุทธญาณวิทยา (ไตรสิกขา) และตัวแบบ KSM เพื่อสร้างและพัฒนาทุนมนุษย์ในองค์กรมหาชน” ผลการวิจัยพบว่าการสร้างและพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธญาณวิทยา (ไตรสิกขา) และตัวแบบ KSM เป็นวิธีการพัฒนาคนตามแนวทางของ

พระพุทธศาสนา ซึ่งมี 2 วิธีคือ วิธีการไตรสิกขา และวิธีการภาวนา ที่จะก่อให้เกิดการสร้างและพัฒนาทุนมนุษย์ของแต่ละองค์กร เพื่อที่จะผลักดันให้องค์กรเกิดการพัฒนาด้านคุณธรรมและจริยธรรมจนก่อให้เกิดลักษณะของบุคลากรที่เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์” ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้จากการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้จากวิจัย พบว่า เกิดองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

1. ได้องค์ความรู้และกระบวนการในการพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 1) ได้ชุดความรู้เรื่องการพัฒนาศักยภาพและโอกาสคนรุ่นใหม่ 2) ได้ชุดความรู้เรื่องชุมชนสำหรับเด็กและเยาวชนผ่านกระบวนการต่างๆ เช่น การลงพื้นที่ชุมชน การศึกษาจากอินเทอร์เน็ต การสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน การสังเกตการณ์ เป็นต้น

2. การออกแบบกิจกรรมในการพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 1) กิจกรรม 3x (ชวนคิด ชวนคุย ชวนเล่า) 2) กิจกรรมกระจกสะท้อนใจ 3) กิจกรรมการออกแบบชุมชนเชิงสร้างสรรค์ และการจัดฝึกอบรมแก่นักเรียนโรงเรียนชุมชนป้อมเพชร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. โมเดลการพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 พัฒนาคำคิดในตัวเอง ขั้นที่ 2 พัฒนากระบวนการคิดตระหนักในความคิด พัฒนาคำคิดสร้างสรรค์ สู่การทดลองปฏิบัติ ขั้นที่ 3 เสียสละ บำเพ็ญประโยชน์ แสดงออกต่อชุมชน ส่วนรวม ภายใต้กรอบ สร้างสรรค์ เป็นประโยชน์ สอดคล้องกับช่วงวัยและความรู้ความสามารถ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ออกนโยบายให้สถานศึกษาทุกแห่งจัดทำหลักสูตรเสริมสำหรับการพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์

2. จัดสรรงบประมาณในการสนับสนุนให้นักเรียนได้มีพื้นที่ในการพัฒนาชุมชนตนเองเพิ่มขึ้น และจัดประกวดโครงการหรือกิจกรรมเพื่อเป็นเวทีให้เด็กรุ่นใหม่มีพื้นที่สาธารณะเพิ่มมากขึ้น

3. ส่งเสริมและสนับสนุนให้คนรุ่นใหม่กล้าแสดงความสามารถและกล้าแก้ไขปัญหาชุมชนของตนเองอย่างจริงจัง

4. นำหลักสูตรการพัฒนาศักยภาพและโอกาสของคนรุ่นใหม่ในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์ไปต่อยอด และจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทชุมชนตนเอง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยและนวัตกรรมการเรียนรู้เรื่องชุมชนเชิงสร้างสรรค์

2. ควรศึกษาการส่งเสริมการเรียนรู้ของเยาวชนในการออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์

เอกสารอ้างอิง

- เกศินี ปทุมสุวรรณ. (2559). เมืองสื่อสร้างสรรค์: ตัวชี้วัดเพื่อการพัฒนาเยาวชน. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 36(2), 55-69.
- ขัตติพงษ์ ดั่งสำราญ. (2562). การออกแบบพื้นที่สร้างสรรค์ : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออกวิทยาเขตอุเทนถวาย. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 4(2), 253-266.
- ชุติมา จันทรมณี และคณะ. (2555). การเสริมสร้างศักยภาพเด็กและเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่กิ่งเมืองกิ่งชนบท : กรณีศึกษาบ้านด้ามพรำ ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมืองจังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 8(1), 218-236.
- นันทนิษฐ์ สมคิด. (2562). แนวทางการพัฒนาชุมชนสร้างสรรค์ในเขตพื้นที่จังหวัดจันทบุรี. *วารสารมหาจุฬาริชาการ*, 6(ฉบับพิเศษ), 319-333.
- นิโลบล วิมลสิทธิชัย. (2561). ห้องสมุดโรงเรียนกับพื้นที่สร้างสรรค์: แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21. *วารสารห้องสมุด*, 63(1), 1-29.
- บุษกร วัฒนบุตร. (2555). *การนำพุทธญาณวิทยา (ไตรสิกขา) และตัวแบบ KSM เพื่อสร้างและพัฒนาทุนมนุษย์ในองค์กรมหาชน (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์)*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- พรชัย ดั่งทองสุข และคณะ. (2560). โปรแกรมพัฒนาความคิดสร้างสรรค์โดยการกระตุ้นระบบประสาทแบบองค์รวม สำหรับผู้บริหารโรงเรียน. *วารสารวิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา*, 15(1), 1-19.
- วันชัย สุขตาม. (2555). *การพัฒนาทุนมนุษย์วิถีพุทธในยุคโลกาภิวัตน์ (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์)*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ศรวิวรรณ ฉัตรสุริยวงศ์ และมาเรียม นิลพันธุ์. (2559). กระบวนทัศน์การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหาเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย มหาวิทยาลัยศิลปากร*. 8(1), 183-197.
- ศุภชัย เหมือนโพธิ์ และคณะ. (2561). การพัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการชุมชน ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 10(1), 131-144.
- Chatree, B. (2014). Media influence on the Teen Mother and Student Pregnancy Phenomenon. *University of the Thai Chamber of Commerce Journal*, 34(3), 104-115.

- VoiceTV. (2012). *ตั้งเป้าชุมชนสร้างสรรค์ 100 แห่ง*. สืบค้น 12 มกราคม 2564, จาก <https://www.voicetv.co.th/read/28525>
- TCDC. (2560). *กลยุทธ์ 3 ป. : ปลอดภัย เป็นระเบียบ ประทับใจ*. สืบค้น 12 มกราคม 2564, จาก <https://web.tcdc.or.th/th/Articles/Detail>

การตัดสินใจของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาชนานนทบุรี*

DECISION-MAKING OF ADMINISTRATOR AND THE SCHOOLS EFFECTIVENESS
UNDER THE NONTHAURI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

จุฑามาศ ดีแป้น

Jutamard Deepan

มหาวิทยาลัยศิลปากร

Silpakorn University

E-mail: aoiiz_eng@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การตัดสินใจของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชนานนทบุรี 2) ประสิทธิภาพของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชนานนทบุรี และ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจของผู้บริหารกับประสิทธิภาพของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชนานนทบุรี รูปแบบการวิจัยเป็นแบบการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชนานนทบุรี จำนวน 76 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลโรงเรียนละ 2 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 152 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้บริหาร และประสิทธิภาพของโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า 1. การตัดสินใจของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชนานนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.10$, S.D.=0.33) 2. ประสิทธิภาพของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชนานนทบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.30$, S.D.=0.41) และ 3. การตัดสินใจของผู้บริหารกับประสิทธิภาพของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชนานนทบุรี โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ผู้บริหาร; การตัดสินใจของผู้บริหาร; ประสิทธิภาพของโรงเรียน

Abstract

Objectives of this research were to study: 1) the decision-making of Administrator under Nonthaburi Primary Educational Service Area Office, 2) the effectiveness of school under Nonthaburi Primary Educational Service Area Office and 3) the relationship between the decision-making of administrator and the effectiveness school under Nonthaburi Primary Educational Service Area Office. Methodology was the quantitative method; data were collected from 76 primary schools under Nonthaburi Primary Educational Service Area Office. The respondents from each school were the directors and teachers totaling 152 persons. The research instrument was a questionnaire about the decision-making of administrator and the effectiveness school. The findings of this research were as follows: 1) the decision-making of administrator under of the Nonthaburi Primary Educational Service Area Office, by overall was at high level ($\bar{X}$ =4.10, S.D.=0.33). 2) The effectiveness school under Nonthaburi Primary Educational Service Area Office, by overall and as individual, were at high level. ($\bar{X}$ =4.30, S.D.=0.41). And 3) there was significant relationship between the decision-making of administrator and the effectiveness school under Nonthaburi Primary Educational Service Area Office at 0.01 level.

Keywords: Administrator; Decision-Making of Administrator; School Effectiveness

บทนำ

ปัจจุบันมนุษย์จะต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสาร ภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจ ภาวะที่มีทรัพยากรจำกัด ผู้บริหารจึงต้องเป็นผู้มีภาวะผู้นำในการตัดสินใจ การตัดสินใจกับผู้บริหารจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกันโดยตรงกับการบริหารองค์กร ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเล็กหรือเรื่องใหญ่ก็ต้องใช้การตัดสินใจ ซึ่งในการตัดสินใจแต่ละครั้งจะขึ้นอยู่กับความคิดวิเคราะห์ของผู้บริหารเอง หากผู้บริหารที่มีประสบการณ์มากก็ช่วยให้สามารถตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง หากผู้บริหารที่มีประสบการณ์น้อยการตัดสินใจในแต่ละครั้งย่อมมีโอกาสที่จะตัดสินใจผิดพลาดได้สูงกว่า ดังนั้นผู้บริหารต้องมีการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจเพื่อการตัดสินใจที่ไม่ผิดพลาดและไม่เกิดความเสียหายต่อองค์กรเพราะการตัดสินใจแต่ละครั้งนั้นย่อมหมายถึงอนาคตขององค์กร (จันทราณี สงวนนาม, 2553; ญฐินี เวชกุล, 2551; ญฐฐพันธ์ เขจรนนท์, 2551; ถวิล คำอาจ, 2553; ทองอินทร์ วงศ์โสธร, 2550) การบริหารสถานศึกษา เป็นภารกิจหลักของผู้บริหารที่จะต้องกำหนดแบบแผนวิธีการและขั้นตอนต่างๆ ในการปฏิบัติงานไว้อย่างเป็นระบบ เพราะถ้าระบบการบริหารงานไม่ดีจะกระทบกระเทือนต่อส่วน

อื่นๆ ของหน่วยงาน นักบริหารที่ดีต้องรู้จักเลือกวิธีการบริหารที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ เพื่อที่จะให้งานนั้นบรรลุจุดหมายที่วางไว้ การบริหารงานนั้นจะต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ทุกประการ เพราะการดำเนินงานต่างๆ มิใช่เพียงกิจกรรมที่ผู้บริหารจะกระทำลำพังคนเดียว แต่ยังมีผู้ร่วมงานอีกหลายคนที่มีส่วนทำให้งานนั้นประสบความสำเร็จ การบริหารการศึกษาเพื่อให้สถานศึกษาประสบผลสำเร็จและสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษานั้น ปัจจัยสำคัญต่อการเสริมสร้างการเรียนรู้ในโรงเรียนคือ ระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และการมีส่วนร่วม ซึ่งตรงตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 22 ว่าด้วยการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทที่สำคัญอย่างยิ่งในฐานะผู้นำหลัก ซึ่งมีภาระหน้าที่สำคัญคือเป็นผู้นำทางการศึกษา มีความรับผิดชอบในการบริหารงานด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดประสิทธิผลของโรงเรียน

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการตัดสินใจของผู้บริหารจะส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน และมีความสัมพันธ์กันหรือไม่อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อทราบการตัดสินใจของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี
2. เพื่อทราบประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี
3. เพื่อทราบความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยเป็นแบบการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรในการศึกษาวิจัยครั้งนี้คือ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรีนหนองบัวรี รวมทั้งสิ้นจำนวน 95 โรง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรีจำนวน 76 โรง ซึ่งได้จากการเปิดตารางประมาณการขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่และมอร์แกน และใช้เทคนิคการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มแบบแบ่งประเภท (Stratified random sampling) โดยจำแนกตามเขตพื้นที่การศึกษา กำหนดให้ผู้ให้ข้อมูลของแต่ละโรงเรียน จำนวน 2 คน ประกอบด้วย 1) ผู้บริหาร และ 2) ครู

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถามขึ้นตามนิยามตัวแปรที่ศึกษาของการวิจัย โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการ

ตัดสินใจของผู้บริหารและประสิทธิผลของโรงเรียน 2) นำผลการศึกษามาสร้างและพัฒนาเครื่องมือ โดยขอคำแนะนำจากอาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ 3) ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ของแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน พิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหา กับนิยามตัวแปรของการวิจัย ด้วยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องโดยใช้เทคนิค IOC (Index of Item Objective Congruence) ได้ผลวิเคราะห์ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 4) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (try out) กับโรงเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 โรงเรียนละ 2 คน รวมผู้ให้ข้อมูลจำนวน 30 คน 5) นำคะแนนที่ได้จากแบบสอบถามกลับมาหาค่าความเที่ยง (reliability) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) โดยพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (α -coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .930

เก็บรวบรวมข้อมูลโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัว และทำการส่งแบบสอบถามและเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ใช้โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัว เป็นหน่วยวิเคราะห์ (unit of analysis) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อหาค่าความถี่ (frequency) ร้อยละ (percentage) มัชฌิมเลขคณิต (arithmetic mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Product – moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

การวิจัยพบว่า 1. การตัดสินใจของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัว การประเมินผลลัพธ์และให้ข้อมูลป้อนกลับ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.10, S.D.=0.33) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับค่ามัชฌิมเลขคณิตจากมากไปน้อยดังนี้ ผู้บริหารประเมินผลการปฏิบัติตามทางเลือกเลือกที่ได้ตัดสินใจ ($\bar{X}$ =4.35, S.D.=0.20) หากถ้าไม่สามารถแก้ไขปัญหาก็ผู้บริหารจะพิจารณาขอบเขตของปัญหาใหม่ ($\bar{X}$ =4.29, S.D.=0.30) ผู้บริหารสามารถทำการเปลี่ยนทางเลือกได้ ($\bar{X}$ =4.11, S.D.=0.31) ผู้บริหารสามารถหาทางเลือกอื่นทดแทนได้ ($\bar{X}$ =3.90, S.D.=0.35) และผู้บริหารทราบว่าทางเลือกนั้นสามารถแก้ไขปัญหาได้หรือไม่ ($\bar{X}$ =3.89, S.D.=0.48) ตามลำดับเมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า อยู่ระหว่าง 0.35-0.48 แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน

2. ประสิทธิภาพของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัว ด้านคุณภาพโดยทั่วไป โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.30, S.D.=0.41) เมื่อพิจารณาเป็น

รายชื่อ โดยเรียงลำดับค่ามัธยฐานเลขคณิตจากมากไปน้อยดังนี้ พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ โรงเรียนสามารถปรับนโยบายเข้ากับการเปลี่ยนแปลง ($\bar{X}=4.55$, S.D.=0.58) อยู่ในระดับมาก ได้แก่ โรงเรียนสามารถปรับวิธีการดำเนินงานเข้ากับการเปลี่ยนแปลง ($\bar{X}=4.48$, S.D.=0.30) โรงเรียนตอบสนองความต้องการของชุมชน ($\bar{X}=4.47$, S.D.=0.41) โรงเรียนสามารถสามารถจัดสรรทรัพยากรอย่างเพียงพอ ($\bar{X}=4.40$, S.D.=0.51) โรงเรียนมีความตื่นตัวพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ($\bar{X}=4.11$, S.D.=0.44) โรงเรียนได้รับการยอมรับจากชุมชน ($\bar{X}=4.08$, S.D.=0.42) และโรงเรียนได้รับความร่วมมืออย่างดีจากผู้ปกครอง ($\bar{X}=4.02$, S.D.=0.50) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า อยู่ระหว่าง 0.30-0.58 แสดงว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจของผู้บริหารในภาพรวม (X_{tot}) กับประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบุรี รายด้าน (Y_{1-5}) พบว่า การตัดสินใจของผู้บริหารในภาพรวม (X_{tot}) มีความสัมพันธ์กับ ผลสัมฤทธิ์ (Y_1) ในทิศทางเดียวกัน และอยู่ในระดับปานกลาง ($r_{xy}=0.493$) ความพึงพอใจในงาน (Y_2) ในทิศทางเดียวกันและอยู่ในระดับปานกลาง ($r_{xy}=0.589$) การปฏิบัติงาน (Y_3) ในทิศทางเดียวกันและอยู่ในระดับปานกลาง ($r_{xy}=0.557$) อัตราการมาเรียน (Y_4) ในทิศทางเดียวกันและอยู่ในระดับต่ำ ($r_{xy}=0.294$) และ คุณภาพโดยทั่วไป (Y_5) ในทิศทางเดียวกันและอยู่ในระดับปานกลาง ($r_{xy}=0.432$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเรื่อง การตัดสินใจของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบุรี ผู้วิจัยได้นำไปสู่การอภิปรายผลดังนี้

1. การตัดสินใจของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า “ การตัดสินใจของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบุรี อยู่ในระดับปานกลาง ” ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการตัดสินใจเป็นกระบวนการทางตรรกวิทยาในการพิจารณา วิเคราะห์และคัดทางเลือกจากทางเลือกต่าง ๆ โดยอาศัยเหตุผลและความเป็นจริงเกี่ยวกับทางเลือกเหล่านั้น ดังที่ โบวี (Bovee, 1993) กล่าวว่า การตัดสินใจคือ การตกลงใจที่ผู้บริหารตัดสินใจว่าจะกระทำหรือละเว้นกระทำได้ ๆ การตัดสินใจเป็นความรับผิดชอบของนักบริหารทุกคน และเป็นกระบวนการที่การตัดสินใจจะได้รับการปฏิบัติ กระบวนการตัดสินใจจะไม่สิ้นสุดลง โดยให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า หากยังมีได้มีการนำการตัดสินใจไปสู่การปฏิบัติ การตัดสินใจนั้นก็จะเป็นเพียงการตัดสินใจที่ดี และหากเป็นการนำไปปฏิบัติแล้วจึงถือว่าเป็นการตัดสินใจ ซึ่งจะเห็นได้ว่าผู้บริหารโรงเรียนสังกัด

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภูนั้นเป็นบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ในการบริหารงานโรงเรียน ซึ่งหน้าที่ของผู้บริหารกับการตัดสินใจ นั้นเป็นหน้าที่ที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารระดับปฏิบัติการ ระดับกลวิธี หรือระดับกลยุทธ์ ต่างมีโอกาสประสบกับสถานการณ์หรือปัญหาในหลายลักษณะซึ่งต้องทำการตัดสินใจ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องวางแผน (planning) การจัดองค์กร (organizing) การอำนวยการ (directing) การประสานงาน (co-ordinating) และการควบคุมงาน (controlling) อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่าการตัดสินใจของผู้บริหารนั้นมีผลต่อองค์กรในระยะยาว และเป็นการตัดสินใจที่มีผลต่อการปฏิบัติงานในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแต่ละวันภายในองค์กร ซึ่งจะเห็นได้ว่าผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภูนั้นใช้การตัดสินใจในลักษณะที่หลากหลาย ซึ่งแต่ละประเด็นต้องการสารสนเทศ เพื่อใช้ประกอบในการตัดสินใจที่ไม่เหมือนกันผู้บริหารทุกระดับภายในองค์กร จึงมีหน้าที่และความรับผิดชอบแตกต่างกันไป โดยมีเป้าหมายร่วมกันเพื่อให้องค์กรสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงมีประสิทธิภาพ และมีความสามารถในการแข่งขัน และเนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภูนั้นมีหน้าที่หลายประการในการบริหารจึงใช้การตัดสินใจนั้นเป็นการเลือกทางเลือกที่สมเหตุสมผลมากที่สุดจากทางเลือกที่มีอยู่หลายๆ ทางเลือก โดยปกติผู้บริหารในองค์กรทุกคนต้องตัดสินใจในการทำงานอยู่ตลอดเวลา และการตัดสินใจของผู้บริหารนั้นเป็นสิ่งสำคัญมาก ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารระดับปฏิบัติการ ระดับกลวิธี และระดับกลยุทธ์ ต่างก็มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการบริหารองค์กรโดยรวมแล้วจะเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของผู้บริหารที่มีการวิเคราะห์อย่างถี่ถ้วนแล้วนั่นเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรีบุญ พงศ์ประเสริฐสิน (2551) ทำการศึกษาเรื่องพฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริหาร กับประสิทธิผลโรงเรียนคาทอลิก สังกัดอัครสังฆมณฑล กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริหารโรงเรียนคาทอลิก สังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเช่นเดียวกับงานวิจัยของลันด์กีส์ (Lundquist, 2004) ได้ศึกษากระบวนการตัดสินใจของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ชานเมืองชิคาโก สหรัฐอเมริกา ในการศึกษากระบวนการตัดสินใจ 5 ขั้นตอน พบว่า ผู้บริหารมีการตัดสินใจดังนี้ ขั้นที่ 1 ตัดสินใจสั่งการในการวิเคราะห์ปัญหายึดเอาความคิดเห็นของตนเป็นเกณฑ์ ขั้นที่ 2 หาทางเลือกหลาย ๆ ทาง เพื่อแก้ปัญหาที่มีน้อยมาก ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ปัญหาและเปรียบเทียบทางเลือก จะมุ่งเฉพาะการเงิน เวลา ระเบียบ เป็นเครื่องตัดสินใจ เพราะไม่มีทางเลือกไว้มากมาย ๆ ทาง ขั้นที่ 4 การหาทางเลือกตามแผนที่จะปฏิบัติไม่มีการตัดสินใจสั่งการอย่างมีระเบียบแบบแผนและ ขั้นที่ 5 การประเมินทางเลือก ใช้ความคิดเห็นของตนเองเป็นเกณฑ์ ดังนั้นจึงทำให้ผลการวิจัยพบว่า การตัดสินใจของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก จำนวน 5 ด้าน เมื่อเรียงจากค่ามัธยเทศจากมากไปน้อย ดังนี้ การกำหนดปัญหา การตัดสินใจ การปฏิบัติตามการตัดสินใจ และการประเมินผลลัพธ์และให้ข้อมูลป้อนกลับส่วนด้านที่

อยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน ดังนี้ การค้นหาทางเลือก และการประเมินทางเลือก ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของโจนส์ (Jones et al., 2005) ที่ได้ศึกษาการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับขั้นตอนการตัดสินใจของผู้บริหารใน 4 องค์กร ซึ่งได้ข้อสรุปที่สำคัญคือ 1) กระบวนการตัดสินใจมีรูปแบบตามโครงสร้างหรือข้อกำหนดของหน่วยงานระดับสูง 2) ผู้บริหารระดับสูงของรัฐตัดสินใจ โดยยึดตัวเองมากกว่าผู้บริหารองค์กรอื่น 3) ผู้บริหารระดับสูงทั้ง 4 องค์กรที่ศึกษาจะรับฟังเหตุผลของกลุ่มเพื่อนต่อการตัดสินใจมากกว่าตัวแปรที่ศึกษาอื่น ๆ

2. ประสิทธิภาพของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า “ประสิทธิภาพของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี อยู่ในระดับปานกลาง” ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในปัจจุบันและอนาคตที่สังคมมีสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปจำเป็นต้องมีการประเมินประสิทธิภาพขององค์กรทางการศึกษาเช่นเดียวกับองค์กรอื่น ๆ เพราะ 1) มีการแข่งขันในระดับประเทศที่ทำให้ต้องมีการปรับตัวและส่งผลกระทบต่อองค์กรในประเทศ รวมถึงระบบราชการทั้งหลายก็ต้องมีการปรับตัว 2) ทรัพยากรภายนอกมีจำกัด ต้องใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ทุกองค์กร รวมถึงระบบการศึกษาที่เป็นของรัฐบาล ก็ต้องมีการปรับตัว เพราะงบประมาณจากส่วนกลางมีจำกัด หากต้องการก็จะต้องหาทางพิสูจน์ความมีประสิทธิภาพในการใช้ให้เห็น และ 3) ระบบการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของระบบการเมืองของประเทศที่ต้องเป็นประชาธิปไตย ระบบต้องได้รับการตรวจสอบมากขึ้น (good governance/transparency) ด้วยเหตุดังกล่าวแล้วจึงทำให้โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี ต่างต้องให้ความสนใจในการจัดการศึกษาให้ได้ทั้งประสิทธิภาพ และที่สำคัญขึ้นไปที่ต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพขององค์กรด้วย ดังที่ Hoy & Miskel (2008) เสนอไว้ว่าประสิทธิภาพของโรงเรียนคือการที่โรงเรียนสามารถผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง สามารถพัฒนานักเรียนให้มีทัศนคติทางบวก สามารถปรับตัวกับสิ่งแวดล้อมที่ถูกบีบบังคับได้ รวมทั้งสามารถแก้ปัญหาภายในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี และเช่นเดียวกับแนวคิดของ Sergiovanni (1991) อธิบายถึงประสิทธิภาพโรงเรียนว่า มีความหมาย 2 ประการ คือ ความหมายแบบทั่วไป หมายถึง ความสามารถในการผลิตที่จะทำให้เกิดผลตามที่ปรารถนา ความหมายอีกประการคือความหมายเชิงเทคนิค หมายถึง วัฏจักรของการบริหารการศึกษาโดยประสิทธิภาพจะนำมาซึ่งความหมายเฉพาะหรือพิเศษในส่วนนี้จะเน้นไปที่ความมีสัมฤทธิ์ผลที่ดีในทักษะพื้นฐานของนักเรียนที่สามารถวัดได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จากที่กล่าวมาประสิทธิภาพของโรงเรียนคือ ความสามารถของผู้บริหารและครูในโรงเรียนที่ทำงานร่วมกันจนสามารถทำให้นักเรียนมีความใฝ่รู้ รักการอ่าน แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ความพึงพอใจในการทำงานของครู ความสามารถในการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีของครู ความสามารถในการจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ความสามารถในการปรับเปลี่ยนต่อสภาวะแวดล้อมที่มากกระทบทั้งภายในและภายนอก ดังนั้นจึงเป็นสาเหตุให้ผลการวิจัย พบว่า

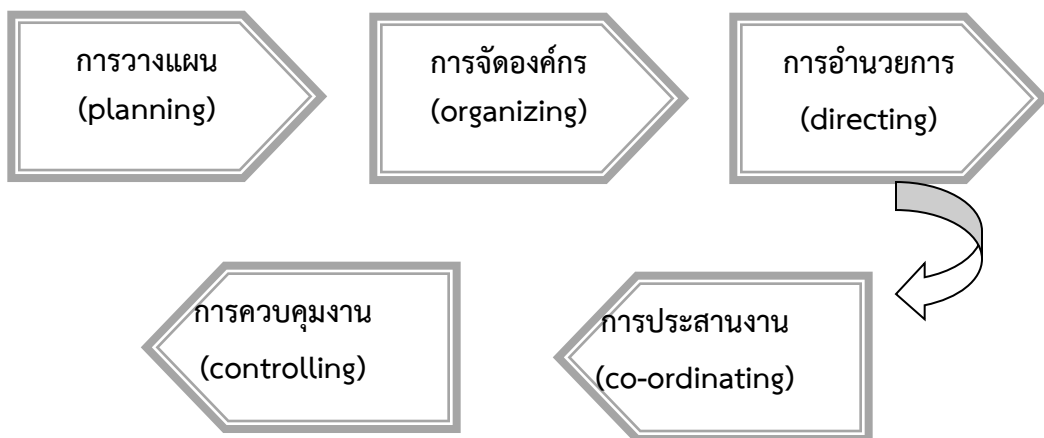
ประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นบุรี ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประไพ อุดมผล (2556) ได้ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 พบว่า ประสิทธิผลของสถานศึกษาภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหาร บุคลากรที่มีคุณภาพ มีความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการพัฒนาประสิทธิผลของสถานศึกษา ครูและบุคลากรในสถานศึกษามีความพึงพอใจในการทำงานสูง มาทำงานอย่างสม่ำเสมอ ไม่ขาดงาน มีระบบทีมงานที่ดี นักเรียนได้รับการดูแลเอาใจใส่ด้านการเรียนจากครูทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้มาตรฐาน นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษาศาสนสถานศึกษา มาเรียนอย่างสม่ำเสมอ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วันวิสาข์ ทองติง (2555) ทำการศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 5 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากประสิทธิผลของโรงเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 5 อย่างมีนัยยะสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. การตัดสินใจของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นบุรี โดยรวมมีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า “การตัดสินใจของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นบุรี มีความสัมพันธ์กัน” เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจของผู้บริหารในภาพรวมกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นบุรี รายด้าน พบว่า การตัดสินใจของผู้บริหารในภาพรวมมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ ความพึงพอใจในการทำงาน คุณภาพโดยทั่วไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการประเมินประสิทธิผลของโรงเรียนเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง โรงเรียนจะดำรงอยู่รอดได้ต้องมีผลสำเร็จตามเป้าหมายของโรงเรียน ประสิทธิผลเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จถ้าปราศจากการประเมินประสิทธิผลแล้วจะไม่มีทางทราบว่าการปฏิบัติงานของโรงเรียนเป็นอย่างไร ดังนั้นการประเมินประสิทธิผลของโรงเรียนจะต้องอาศัยหลักเกณฑ์หรือตัวบ่งชี้วัดความสำเร็จเป็นแนวทางในการประเมิน ซึ่งอาจแยกแนวทางการประเมินได้ 3 แนวทาง ดังนี้คือ 1) การประเมินประสิทธิผลในแง่เป้าหมาย (The goal approach) เป็นการพิจารณาว่าองค์กรมีประสิทธิผลหรือไม่ โดยใช้เป้าหมายองค์กรเป็นเกณฑ์ เช่น วัดความสำเร็จและความสามารถในการผลิตวัดความสำเร็จจากผลกำไร เป็นต้น 2) การประเมินประสิทธิผลในแง่ของระบบ - ทรัพยากร (The system resource approach) เป็นการประเมินประสิทธิผลขององค์กรโดยอาศัยแนวคิดที่ว่าองค์กรเป็น

ระบบเปิดซึ่งมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมในการแลกเปลี่ยน และแข่งขันกันจึงประเมินโดยพิจารณาความสามารถขององค์กร ในการแสวงหาผลประโยชน์จากสภาพแวดล้อม เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรที่ ต้องการ และ 3) การประเมินประสิทธิผลโดยใช้หลายเกณฑ์ (The multi of effectiveness) เป็นการวัดประสิทธิผลองค์กรโดยใช้เกณฑ์หลายเกณฑ์ซึ่งพิจารณาจากตัวแปรที่มีผลสำเร็จต่อองค์กรและพยายามให้เห็นว่าตัวแปรต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กัน สิ่งเหล่านี้ขึ้นอยู่กับการบริหารงานและการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษา อาจกล่าวได้ว่ากระบวนการตัดสินใจนั้นเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงานในสถานศึกษา สำหรับการบริหารโรงเรียนให้มีประสิทธิผลนั้นจำเป็นต้องอาศัยปัจจัยการบริหารหลัก ดังนี้ คน (man) เงิน (money) วัสดุสิ่งของ (materials) และการจัดการ (management) หรือที่นิยมเรียกกันว่า 4 M's ปัจจัยดังกล่าวแล้วการบริหารโรงเรียนยังต้องคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกที่มีส่วนสำคัญในการบริหาร ดังนี้ สภาพทางภูมิศาสตร์ ประชากร ทรัพยากร ลักษณะนิสัยและความสามารถของคน ความเชื่อและศรัทธา ขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนค่านิยมและอุดมการณ์ของสังคม การที่ผู้บริหารจะบริหารโรงเรียนให้มีประสิทธิผลได้นั้นจำเป็นต้องคำนึงถึงที่จะต้องมีการวิเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ เหล่านี้ให้ถ่องแท้เสียก่อนการวิเคราะห์ประสิทธิผลและประสิทธิภาพองค์กร เป็นเรื่องที่สำคัญ และเป็นสิ่งจำเป็น อย่างยิ่งสำหรับการปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพขององค์กร ทั้งนี้เพราะองค์กรจะคงอยู่หรือล่มสลายขึ้นอยู่กับผลสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร และความสามารถในการดำเนินงาน ตลอดจนความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้การวิเคราะห์ประสิทธิผล และประสิทธิภาพองค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีความเป็นเหตุเป็นผล และน่าเชื่อถือ ผู้บริหารองค์กรอาจจะเลือกแนวทางใดแนวทางหนึ่งในการวิเคราะห์ประสิทธิผลขององค์กร ดังที่ วรัญญา ตันบุรินทร์ (2555) ได้กล่าวถึงผู้บริหารกับการตัดสินใจในองค์กรไว้ดังนี้ 1) หน้าที่ของผู้บริหารกับการตัดสินใจ ผู้บริหารขององค์กรไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารระดับปฏิบัติการ ระดับกลยุทธ์ หรือระดับกลยุทธ์ ต่างมีโอกาสประสบกับสถานการณ์หรือปัญหาในหลายลักษณะซึ่งต้องทำการตัดสินใจเมื่อผู้บริหารเหล่านั้นทำหน้าที่ทางการบริหารงานในเรื่องต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องวางแผน (planning) การจัดองค์กร (organizing) การอำนวยการ (directing) การประสานงาน (co-ordinating) และการควบคุมงาน (controlling) ซึ่งหน้าที่ดังกล่าวเกิดขึ้นกับผู้บริหารในทุกระดับและเป็นเหตุให้ผู้บริหารในทุกระดับและเป็นเหตุให้ผู้บริหารต้องทำการตัดสินใจในงานและสถานการณ์หลาย ๆ อย่างแตกต่างกันไปตามระดับการบริหารจึงทำให้สามารถแบ่งการตัดสินใจออกตามระดับของการบริหารได้เช่นกัน 2) ระดับของการตัดสินใจ ผู้บริหารขององค์กรในระดับต่าง ๆ ล้วนมีหน้าที่ทางการบริหารที่สำคัญ แต่จะแตกต่างกันเพียงในเรื่องของลักษณะงาน อำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ เนื่องจากระดับของการตัดสินใจเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับระดับของการบริหาร จึงทำให้ลักษณะของการตัดสินใจในระดับต่างๆ ของการบริหารแตกต่างกัน กล่าวคือ การตัดสินใจระดับกลยุทธ์เป็นการตัดสินใจที่มีผลต่อองค์กรในระยะยาว ต่อองค์กรส่วนใหญ่ทั้งองค์กร ซึ่งใน

การตัดสินใจระดับกลวิธีเป็นการตัดสินใจที่มีผลต่อส่วนใดส่วนหนึ่งขององค์กรซึ่งเป็นส่วนย่อยอยู่ภายใต้การตัดสินใจระดับกลยุทธ์ และการตัดสินใจระดับปฏิบัติการ เป็นการตัดสินใจที่มีผลต่อการปฏิบัติงานในกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแต่ละวันภายในองค์กร 3) คุณลักษณะของสารสนเทศตามขอบเขตของการตัดสินใจ การตัดสินใจในลักษณะที่หลากหลายซึ่งแต่ละประเด็นต้องการสารสนเทศ เพื่อใช้ประกอบในการตัดสินใจที่ไม่เหมือนกันผู้บริหารทุกระดับภายในองค์กรจึงมีหน้าที่และความรับผิดชอบแตกต่างกันไป โดยมีเป้าหมายร่วมกันเพื่อทำให้องค์กรสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงมีประสิทธิภาพ และมีความสามารถในการแข่งขันและเนื่องจากผู้บริหารมีหน้าที่หลายประการในการบริหารอันเป็นเหตุให้ผู้บริหารในระดับต่าง ๆ ต้องทำการตัดสินใจ เพราะว่าการตัดสินใจนั้นเป็นการเลือกทางเลือกที่สมเหตุสมผลมากที่สุดจากทางเลือกที่มีอยู่หลายๆทางเลือก โดยปกติผู้บริหารในองค์กรทุกคนต้องตัดสินใจในการทำงานอยู่ตลอดเวลา และการตัดสินใจของผู้บริหารนั้นเป็นสิ่งสำคัญมาก ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารระดับปฏิบัติการ ระดับกลวิธี และระดับกลยุทธ์ ต่างก็มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการตัดสินใจแก้ปัญหามากมาย ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการบริหารองค์กรโดยรวมแล้วจะเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของผู้บริหารที่มีการวิเคราะห์อย่างถี่ถ้วนแล้วนั่นเอง จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าผู้บริหารมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการตัดสินใจโดยจะต้องเป็นผู้ที่สายตากว้างไกล มีการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบคอบ ต้องเป็นคนช่างคิด มีจินตนาการ ต้องอยู่บนพื้นฐานของข้อเท็จจริงและความเป็นจริง ต้องรับฟังความคิดเห็นของคนรอบข้างในองค์กร และต้องกล้าตัดสินใจ จึงทำให้ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของการตัดสินใจของผู้บริหารกับประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี โดยรวมมีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรีบุญ พงศ์ประเสริฐสิน (2555) ทำการศึกษาเรื่องพฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริหาร กับประสิทธิผลโรงเรียนคาทอลิก สังกัดอัครสังฆมณฑล กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริหารโรงเรียนคาทอลิก สังกัดอัครสังฆมณฑลกรุงเทพฯ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ประสิทธิผลโรงเรียนคาทอลิกโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากพฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริหารกับประสิทธิผลโรงเรียนคาทอลิก โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเช่นเดียวกับงานวิจัยของ ประไพ อุดมผล (2556) ได้ศึกษาเรื่อง การปฏิบัติงานของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2 พบว่า ประสิทธิผลของสถานศึกษาภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจากการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหาร บุคลากรที่มีคุณภาพ มีความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการพัฒนาประสิทธิผลของสถานศึกษา ครูและบุคลากรในสถานศึกษามีความพึงพอใจในการทำงานสูง มาทำงานอย่างสม่ำเสมอ ไม่ขาดงาน มีระบบทีมงานที่ดี นักเรียนได้รับการดูแลเอาใจใส่ด้านการเรียนจากครูทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้มาตรฐาน นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่อการศึกษาศาสนสถานศึกษา มาเรียนอย่างสม่ำเสมอ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 กระบวนการในการตัดสินใจของผู้บริหาร

การตัดสินใจเป็นกระบวนการทางตรรกวิทยาในการพิจารณา วิเคราะห์และคัดทางเลือกจากทางเลือกต่าง ๆ โดยอาศัยเหตุผลและความเป็นจริงเกี่ยวกับทางเลือกเหล่านั้น การตัดสินใจคือการตกลงใจที่ผู้บริหารตัดสินใจว่าจะกระทำหรือละเว้นกระทำใดๆ การตัดสินใจเป็นความรับผิดชอบของนักบริหารทุกคน และเป็นกระบวนการที่การตัดสินใจจะได้รับการปฏิบัติ กระบวนการตัดสินใจจะไม่สิ้นสุดลง โดยให้ความเห็นเพิ่มเติมว่าหากยังมิได้มีการนำการตัดสินใจไปสู่การปฏิบัติ การตัดสินใจนั้นก็เพียงการตัดสินใจที่ดี และหากเป็นการนำไปปฏิบัติแล้วจึงถือว่าเป็นการ ซึ่งหน้าที่ของผู้บริหารกับการตัดสินใจ นั้นเป็นหน้าที่ที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารระดับปฏิบัติการ ระดับกลวิธี หรือระดับกลยุทธ์ ต่างมีโอกาสประสบกับสถานการณ์หรือปัญหาในหลายลักษณะซึ่งต้องทำการตัดสินใจ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องวางแผน (planning) การจัดองค์กร (organizing) การอำนวยการ (directing) การประสานงาน (co-ordinating) และการควบคุมงาน (controlling) อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่าการตัดสินใจของผู้บริหารนั้นมีผลต่อองค์กรในระยะยาว และเป็นการตัดสินใจที่มีผลต่อการปฏิบัติงานในกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นแต่ละวันภายในองค์กร ซึ่งจะเห็นได้ว่าผู้บริหารโรงเรียนนั้นใช้การตัดสินใจในลักษณะที่หลากหลาย ซึ่งแต่ละประเด็นต้องการสารสนเทศ เพื่อใช้ประกอบในการตัดสินใจที่ไม่เหมือนกันผู้บริหารทุกระดับภายในองค์กร จึงมีหน้าที่และความรับผิดชอบแตกต่างกันไป โดยมีเป้าหมายร่วมกันเพื่อให้องค์กรสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงมีประสิทธิภาพ และมีความสามารถในการแข่งขัน และเนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนนั้นมีหน้าที่หลายประการในการบริหารจึงใช้การตัดสินใจนั้นเป็นการเลือกทางเลือกที่สมเหตุสมผลมากที่สุดจากทางเลือกที่มีอยู่หลายๆ ทางเลือก โดยปกติผู้บริหารในองค์กรทุกคนต้องตัดสินใจในการทำงานอยู่ตลอดเวลา และการตัดสินใจของผู้บริหารนั้นเป็นสิ่งสำคัญมาก ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารระดับปฏิบัติการ ระดับกลวิธี และระดับกลยุทธ์ ต่างก็มีหน้าที่

และความรับผิดชอบในการตัดสินใจแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการบริหารองค์กรโดยรวมแล้วจะเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของผู้บริหารที่มีการวิเคราะห์อย่างถี่ถ้วนแล้ว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. การตัดสินใจของผู้บริหาร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อองค์กรอย่างสูงสุด ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการประเมินทางเลือกเนื่องจากขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสำคัญที่ทำให้ผู้บริหารทราบว่าทางเลือกนั้นเหมาะสมหรือไม่ เพราะต้องกำหนดทางเลือก ศึกษาปัญหา และวิธีการแก้ปัญหา เพื่อที่จะได้สรุปในการจะเลือกใช้ขั้นตอนต่อไป และเพื่อใช้เป็นแนวทางในการมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติงานครั้งต่อไป

2. ผู้บริหารควรมีการศึกษาปัญหา โดยค้นหาสาเหตุของปัญหาเหล่านั้นว่าเกิดจากอะไร และทำความเข้าใจกับปัญหา เพื่อการกำหนดทางเลือกที่เหมาะสมในการแก้ปัญหาแต่ละครั้งให้น้อยลง โดยอาศัยกระบวนการการตัดสินใจทุกครั้ง

3. ผู้บริหารควรมีการศึกษาทัศนคติของนักเรียนที่มีต่อโรงเรียน ทัศนคติที่มีต่อการศึกษา เพื่อใช้ประกอบการพัฒนาประสิทธิผลของโรงเรียน

4. ผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามการตัดสินใจ เนื่องจากมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ของโรงเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ตามที่ได้วิจัยได้มีข้อเสนอแนะของการวิจัยดังกล่าวข้างต้นเพื่อประโยชน์ในการศึกษาค้นคว้าข้อมูลของผู้บริการ นักวิชาการ และผู้สนใจทั่วไป จึงขอเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี

2. ควรศึกษาแนวทางการพัฒนาประสิทธิผลของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี

เอกสารอ้างอิง

- จันทร์ธานี สงวนนาม. (2553). *ทฤษฎีและแนวปฏิบัติงานการบริหารสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: บุ๊คพอยท์.
- ณัฐนี เวชกุล. (2551). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กระดับดี: กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านเป็ดในจังหวัดตราด*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ณัฐพันธ์ เขจรนนท์. (2551). *พฤติกรรมองค์กร*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- ถวิล คำอาจ. (2553). *การตัดสินใจของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สระแก้ว เขต 2*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ทองอินทร์ วงศ์โสธร. (2550). *ทฤษฎีระบบ ประมวลสาระชุดวิชาทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการ บริหารการศึกษา หน่วยที่ 3*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประไพ อุดมผล. (2554). *การปฏิบัติงานของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา) นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วรัญญา ต้นบุรินทร์ทิพย์. (2555). *การตัดสินใจกับองค์กร เอกสารการสอนชุดวิชาการระบบ สนับสนุน การตัดสินใจทางธุรกิจ หน่วยที่ 1-8*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วันวิสาข์ ทองดิง. (2557). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารกับประสิทธิผล ของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 5* (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา). เลย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- ศรัณยู พงศ์ประเสริฐสิน. (2551). *พฤติกรรมการตัดสินใจของผู้บริหาร กับประสิทธิผลโรงเรียน คาทอลิก สังกัดอัครสังฆมณฑล กรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Bovee, C. L. et al. (1993). *Management*. New York: McGraw-Hill.
- Hoy, W. K. & Miskel, C. G. (2008). *Educational Administration: Theory, Research and Practice*. (8th ed.). Singapore: McGraw – Hill. Inc.
- Jones J, et al. (2005). Controlling N-linked glycan site occupancy. *Biochim Biophys Acta*, 1726(2), 121-37.

- Lundquist. (2004). *Limited transport and recolonization potential in shallow tidal estuaries*. Retrieved March 20, 2020, from <https://doi.org/10.4319/lo.2004.49.2.0386>
- Sergiovanni, T. J. (1991). *The Principalship: A Reflective Practice Perspective*. (2nd ed.). Boston. Mass: Allyn and Bacon.

การจัดการความรู้ของชุมชนอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี*
KNOWLEDGE MANAGEMENT OF KHLONGLUANG COMMUNITY DISTRICT
PATHUMTHANI PROVINCE

ชวาลา ละวาติน

Chawala Lawatin

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

Valaya Alongkorn Rajabhat University under the Royal Patronage

E-mail: Chawala.la@vru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ความรู้ดั้งเดิมที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนและศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ของชุมชนอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากชุมชนในสามตำบลได้แก่ ตำบลคลองสาม ตำบลคลองห้า และตำบลคลองหก ผู้ให้ข้อมูลหลักจำนวน 17 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกต การบันทึกภาพและวิดีโอและเวทีประชาคม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการตรวจสอบแบบสามเส้า ผลการวิจัยพบว่า ความรู้ดั้งเดิมที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของทั้งสามตำบลมีดังนี้ 1) ตำบลคลองสามคือ ตะกร้าสาน การทอเสื่อ การดองหน่อไม้ และระหัดวิดน้ำ 2) ตำบลคลองห้าคือ หมี่กรอบส้มซ่า และการทำน้ำพริก 3) ตำบลคลองหกคือ เครื่องจักสาน งานหัตถกรรมสีทอง กระจยาสารทน้ำอ้อย ขนมต้มสามสี และข้าวเกรียบเห็ดสมุนไพร ส่วนรูปแบบการจัดการความรู้ของชุมชนมีรูปแบบดังนี้ 1) การกำหนดความรู้ 2) การแสวงหาความรู้ 3) การแลกเปลี่ยนความรู้ 4) การจัดเก็บความรู้ และ 5) การถ่ายทอดความรู้

คำสำคัญ : การจัดการความรู้; ชุมชน; ภูมิปัญญาท้องถิ่น

Abstract

Objectives of this research were to study and search for the community's local wisdom and to study the patterns of community management of Khlongluang District, Pathum Thani. This research was the Qualitative Research by the people in three sub-districts (Khlong Sam, Khlong Ha, and Khlong Hok). Informants were 20 people and data collection by in-depth-Interview, Focus Group Discussion, Observation, Recording images, videos and Community forum, Workshop. Data were analyzed using triangulation methods. The results showed the sources of the local wisdom as follows- the wicker wears, matting, pickled bamboo shoots, and water-wheels were found in Khlong Sam sub-district, the crisp fried noodles with cedrat and chilli paste were found at Khlong Ha, and the wicker wear, golden-colored handicrafts, Thai Sweet Cereal Bar, three-colored boiled sticky rice, and herbal crisp cornflakes were found at Khlong Hok. However, the patterns of community management were 1) knowledge identification 2) knowledge acquisition 3) knowledge sharing 4) knowledge storage and 5) knowledge transferring.

Keywords: knowledge management; community; local wisdom

บทนำ

หลักการสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) มุ่งบรรลุเป้าหมายในระยะเวลา 5 ปี เพื่อที่จะต่อยอดในระยะต่อไปให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาระยะยาวตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี โดยยึดหลักการสำคัญ 6 หลักการคือ การยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การยึดหลักคนเป็นศูนย์กลางพัฒนา การยึดหลักวิสัยทัศน์ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี การยึดหลักเป้าหมายอนาคตประเทศไทยปี 2579 การยึดหลักการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดความเหลื่อมล้ำและขับเคลื่อนการเจริญเติบโต และการยึดหลักนำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างจริงจัง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) ซึ่งหนึ่งในหลักการทั้ง 6 หลักการที่มีความสำคัญและจะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพชุมชนคือหลักการ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” หมายถึงการมุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาค้นให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม ซึ่งคนจะเป็นศูนย์กลางการพัฒนาได้นั้น ต้องเริ่มจากคนที่มีความรู้และสามารถถ่ายทอดความรู้ไปสู่คนอื่นๆ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และสืบทอดภูมิปัญญาและความชำนาญจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนรุ่นต่อไป

ไปให้คงอยู่และสร้างรายได้ให้กับลูกหลานในอนาคต ซึ่งเป็นทั้งการพัฒนาคนและการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน อันนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพชุมชนต่อไป

นโยบายรัฐบาลที่จะขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ไทยแลนด์ 4.0 มีที่มาจากการพัฒนาองค์ความรู้และการเรียนรู้ที่ปรับเปลี่ยนไปตามระยะเวลาของการพัฒนาประเทศตามที่ได้นิยามว่า ประเทศไทย 1.0 คือยุคเกษตรกรรม ประเทศไทย 2.0 คือยุคอุตสาหกรรมเบา ประเทศไทย 3.0 คือยุคอุตสาหกรรมหนัก และประเทศไทย 4.0 คือยุคที่ใช้นวัตกรรม ซึ่งปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนไปสู่การสร้างนวัตกรรมคือ “ความรู้”

การจัดการความรู้ (Knowledge Management) คือการแสวงหาความรู้ การสร้างความรู้ การจัดเก็บ และการถ่ายทอดความรู้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ (Marquardt, 1996) ซึ่งเป็นกระบวนการที่จะช่วยในการพัฒนาคนและพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน โดยเริ่มต้นจากการค้นหาความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชนที่ส่งสมกันมาซึ่งมักเป็นความรู้แบบฝังลึก (Tacit Knowledge) หมายถึงความรู้ที่ฝังอยู่ในความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ที่ได้จากประสบการณ์ ข้อสังเกต และการเรียนรู้ที่หลากหลาย แต่จะเป็นความรู้ที่แลกเปลี่ยนยาก ต้องเกิดการเรียนรู้ผ่านความเป็นชุมชนโดยการสังเกตและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างการทำงาน (กองพัฒนาคุณภาพ, 2552) ในการถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่น อาจมีความรู้บางส่วนที่สูญหายไปตามกาลเวลา (อรอุมา มูลวัตร, 2551) เนื่องจากคนรุ่นหลังมีสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปและส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงการประกอบอาชีพในรูปแบบต่างๆ ที่อาจจะมิได้ใช้ภูมิปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดกันอีกต่อไป ดังนั้นการจัดการความรู้ (Knowledge Management) จึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการถ่ายทอดและเผยแพร่ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาได้ยังคงอยู่และเพื่อการพัฒนาอาชีพในชุมชนต่อไป จึงเป็นที่มาของงานวิจัยในครั้งนี้ที่ต้องการศึกษาและค้นหาความรู้ที่ชัดเจน (Explicit Knowledge) และความรู้ที่ฝังลึก (Tacit Knowledge) เพื่อให้เกิดการแบ่งปัน แลกเปลี่ยน และผสมผสานความรู้ของคนในชุมชน จนกลายเป็นการต่อยอดความรู้ของชุมชนอย่างไม่มีที่สิ้นสุด และเพื่อการพัฒนาศักยภาพของชุมชนอย่างยั่งยืน

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่ไม่เคยล้าสมัยและยังเป็นพื้นฐานสำคัญของสังคม ในการพัฒนาทั้งระดับชุมชนและในระดับประเทศ และยิ่งทวีความสำคัญมากขึ้นในสถานการณ์ที่ประเทศของเราต้องการการฟื้นฟูสภาพเศรษฐกิจ ด้วยการเสริมฐานรากการเกษตรและพัฒนาเกษตรกร ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ และเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญที่สุดของสังคม จากบันทึกกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปีที่ 110 ได้ให้ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ว่า “ภูมิปัญญาทำให้ชาติและชุมชนผ่านพ้นวิกฤติและดำรงความเป็นชาติหรือชุมชนได้” (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2563) ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญและมีคุณค่าต่อการดำรงชีวิตและความอยู่รอดของคนและชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ที่มีคุณค่าต่อวิถีชีวิตทำให้ชุมชนอยู่ร่วมกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างกลมกลืนและสมดุล ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นพื้นฐานของการประกอบอาชีพและเป็นรากฐานแห่งการพึ่งพาตนเอง รวมถึงการพึ่งพาอาศัยกันระหว่าง

คนในชุมชน เกิดการเรียนรู้ ผสมผสาน พัฒนา และต่อยอดองค์ความรู้เดิมไปสู่องค์ความรู้ใหม่ที่
เหมาะสมกับยุคสมัย ดังนั้นภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ได้มีคุณค่าต่อคนภายในชุมชนเท่านั้น แต่ยังคง
ทรงคุณค่าต่อประเทศชาติเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนและมั่นคง

ปัญหาในปัจจุบันเกี่ยวกับการสูญหายของภูมิปัญญาท้องถิ่น สังคมไทยอยู่ในยุคแห่งการ
เปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมดิจิทัลเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้ทันกับสถานการณ์โลกซึ่งมีการ
เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จึงส่งผลให้วิถีชีวิตของคนในปัจจุบันแตกต่างไปจากอดีตในรุ่นบรรพ
บุรุษของเราเป็นอย่างมาก ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เคยเป็นอาชีพในการทำมาหากินเลี้ยงคนใน
ครอบครัว จึงค่อยๆ เลือนหายไปพร้อมกับความทันสมัยที่เข้ามาแทนที่ ด้วยเหตุนี้การศึกษา
รูปแบบการจัดการความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน จึงเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะช่วยสร้าง
สืบสาน และพัฒนาองค์ความรู้ที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ยังคงอยู่กับชุมชนและสังคมไทย
ต่อไป รวมถึงการศึกษาการจัดการความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นยังมีความสอดคล้องกับนโยบาย
รัฐบาลที่จะขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ไทยแลนด์ 4.0 และสถานการณ์โรคระบาดไวรัสโคโรนา
2019 หรือโควิด-19 ที่ส่งผลกระทบเป็นวงกว้างต่อสภาพเศรษฐกิจ รัฐบาลจึงมีแนวคิดในการใช้
ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มาจากองค์ความรู้ของภูมิปัญญาท้องถิ่น (OTOP) เพื่อใช้ในการฟื้นฟูสภาพ
เศรษฐกิจภายหลังจากสถานการณ์โรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 เริ่มคลี่คลายลง ดังนั้นการ
ส่งเสริมให้ชุมชนมีรูปแบบการจัดการความรู้ที่เหมาะสม จึงมีส่วนสำคัญยิ่งต่อสมาชิกในชุมชนที่
จะสามารถดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเองได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน เป็นการส่งเสริม
ให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้ดั้งเดิมที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน
2. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ของชุมชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) ซึ่งทำการศึกษาเก็บ
ข้อมูลจากชุมชนในอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยศึกษาจากสามตำบลได้แก่ ตำบล
คลองสามศึกษาที่ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านคลองสาม ตำบลคลองห้าศึกษาที่ศูนย์
การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตำบลคลองห้า และตำบลคลองหกศึกษาที่ศูนย์เรียนรู้สามาชีพ
ชุมชนตำบลคลองหก ผู้ให้ข้อมูลหลักคือผู้เชี่ยวชาญด้านองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้นำชุมชน
และประชาชนชาวบ้านจำนวน 17 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลงานวิจัยได้แก่ การสัมภาษณ์เพื่อศึกษาค้นหา
ภูมิปัญญาท้องถิ่น การสนทนากลุ่มเพื่อศึกษารูปแบบการจัดการความรู้ การสังเกตเพื่อดูภาพรวม
การดำเนินงานเกี่ยวกับชุมชนและศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน การบันทึกภาพและวิดีโอ เว็บไซต์

ประชาคมเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและรูปแบบการจัดการความรู้ของชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อได้ข้อมูลในแต่ละครั้งที่ลงพื้นที่ชุมชนที่มิวิจัยจะมีการนำข้อมูลมาตรวจสอบถึงความครบถ้วนและสมบูรณ์เพียงพอหรือไม่ของข้อมูลที่ได้รับมาและนำมาคิดแยกเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นหัวข้อของวัตถุประสงค์การวิจัย ครอบคลุมตามกรอบแนวคิดและขอบเขตการวิจัยทั้งหมด โดยผู้วิจัยทำการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ดังนี้ 1) การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) โดยมีการตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล ประกอบด้วย แหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคล แล้วจึงทำการบันทึก 2) การตรวจสอบแบบสามเส้าด้านวิธีการเก็บข้อมูล (Methodological Triangulation) ผู้ศึกษาใช้การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม พร้อมทั้งข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการประกอบกัน

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลและได้ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ศึกษาองค์ความรู้ดั้งเดิมที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน

ตำบลคลองสามมืองค์ความรู้ดั้งเดิมจากภูมิปัญญาท้องถิ่นคือ การทอเสื่อและการดองหน่อไม้ โดยมีการปลูกต้นกกไผ่ภายในศูนย์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านคลองสาม รวมถึงทำการย้อมสีและทอเสื่อภายในศูนย์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านคลองสาม เพื่อเผยแพร่และถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับผู้ที่สนใจทั้งบุคคลภายในและภายนอกชุมชน ภูมิปัญญาการดองหน่อไม้เกิดขึ้นจากบรรพบุรุษถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นจนถึงปัจจุบัน เนื่องด้วยสมัยก่อนพื้นที่ในตำบลคลองสามมีการปลูกต้นไผ่กันเป็นจำนวนมาก แต่เนื่องด้วยในปัจจุบันพื้นที่ตำบลคลองสามมีความเป็นเมืองและมีหมู่บ้านจัดสรรจำนวนมาก จึงทำให้การปลูกไผ่มีน้อยมีให้เห็นแล้ว แต่ยังคงอนุรักษ์ภูมิปัญญาการดองหน่อไม้เอาไว้ เพราะทำอาชีพเกษตรกรรมต้นไผ่ที่ปลูกไว้ใช้ไผ่ไม่มาทำค้างผักส่วนหน่อไม้ก็นำมาดองเพื่อบริโภคและนำไปขายสร้างรายได้ ส่วนตะกร้าสานและระหัดวิดน้ำนั้นเป็นการผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับวิทยาการสมัยใหม่ โดยนำวัสดุเหลือใช้เช่น ยางรถยนต์ เหล็ก เชือก และล้อจักรยาน มาประกอบเป็นระหัดวิดน้ำ เพื่อการฟื้นฟูแรงในการวิดน้ำใส่ถังและรดน้ำพืชผักที่อยู่ภายในศูนย์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านคลองสาม การทำตะกร้าสานจากเส้นพลาสติกเนื่องจากไผ่ในพื้นที่คลองสามไม่ได้มีมากเหมือนในอดีตจึงมีการประยุกต์ใช้เส้นพลาสติกในการทำเครื่องจักสานแทนไผ่

ตำบลคลองสามมืองค์ความรู้ดั้งเดิมจากภูมิปัญญาท้องถิ่นคือ การทำหมี่กรอบส้มซ่าและการทำน้ำพริก ซึ่งส้มซ่าจัดเป็นพืชหายากที่มีในบางพื้นที่เท่านั้น ภายในอำเภอลองหลวงก็มีเพียงพื้นที่ตำบลคลองสามเท่านั้นโดยมีการปลูกส้มซ่าไผ่ภายในบ้านและมีจำนวนไม่มากนัก โดยจะนำผิวของส้มซ่ามาหั่นให้เป็นชิ้นเล็กๆ และคั้นน้ำส้มซ่าใส่ลงไปเป็นส่วนผสมในขั้นตอนการผัดหมี่กรอบ ส่วนการทำน้ำพริกเป็นสูตรดั้งเดิมจากบรรพบุรุษที่ตกทอดกันมา แต่ชุมชนได้มีการ

ประยุกต์เอาวิทยาการใหม่โดยใช้พืชผักสมุนไพรปลอดสารพิษที่ปลูกในพื้นที่ตำบลคลองห้า นำมาใช้เป็นส่วนประกอบหลักในการทำน้ำพริก จนกลายเป็นน้ำพริกปลอดสารพิษ ไม่ใส่สีผสมอาหาร สารกันบูดและผงชูรสนำไปสู่การเพิ่มมูลค่าสินค้า โดยมีน้ำพริกวางขายในหลายสูตรเช่น น้ำพริกเผา น้ำพริกแกงเผ็ด น้ำพริกแกงส้ม น้ำพริกตาแดง น้ำพริกปลาย่าง และน้ำพริกแมงดา เป็นต้น

ตำบลคลองหม่อมองค์ความรู้ดั้งเดิมจากภูมิปัญญาท้องถิ่นคือ เครื่องจักสาน งานหัตถกรรมสีทอง กระยาสารทน้ำอ้อย และขนมต้มสามสี การทำเครื่องจักสานเป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษซึ่งมีขั้นตอนวิธีการทำที่ค่อนข้างละเอียดและซับซ้อนโดยมีการนำดอกจากไม้ไผ่มาวางซ้อนกันทั้งในลักษณะกากบาท ทแยงมุม แนวขวางด้านบนและด้านล่าง มีผู้กล่าวว่า “เคยเห็นการทำเครื่องจักสานมาตั้งแต่คนรุ่น ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ และแม่ ตนเองมีความสนใจจึงเรียนรู้วิธีการทำเครื่องจักสาน แต่เดิมมีการทำเพียงแค่เครื่องจักสานขนาดเล็กที่ใส่ผลไม้เพื่อนำไปเยี่ยมท้องข้าวและรับขวัญข้าวในฤดูที่ข้าวใกล้ออกรวงเท่านั้น แต่ในภายหลังได้มีการเรียนรู้วิธีทำเครื่องจักสานเพิ่มเติมกับหน่วยงานของรัฐ เพื่อให้ได้รูปแบบเครื่องจักสานที่มีความหลากหลายและมีความทันสมัยมากขึ้น” งานหัตถกรรมสีทองเป็นงานศิลปะที่ใช้มีื่อวาดลวดลายลงไปในวัสดุชนิดต่างๆ โดยเรียนรู้วิธีการวาดลวดลายสีทองจากผู้เฒ่าผู้แก่ในท้องถิ่น โดยในสมัยก่อนจะมีการวาดลวดลายลงบนโอ่งและฝาผนังโบสถ์ แต่ในภายหลังได้ประยุกต์โดยการวาดลวดลายลงในภาชนะต่างๆ เช่น แจกัน โถ ขามกระเบื้อง แก้วน้ำ หรือสิ่งของอื่นๆ ตามความต้องการของลูกค้า

กระยาสารทน้ำอ้อยเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยได้รับถ่ายทอดจากบรรพบุรุษโดยมีส่วนผสมที่โดดเด่นกว่ากระยาสารททั่วไปคือน้ำอ้อย มีผู้กล่าวว่า “สมัยก่อนจะมีการกวนกระยาสารทในช่วงฤดูกาลข้างขึ้นของเดือนสิบเท่านั้น แต่ในปัจจุบันมีการทำกระยาสารทและวางขายอยู่ที่ศูนย์การสัมมาชีพชุมชนตำบลคลองหม่อม ขนมต้มสามสีเป็นขนมสูตรโบราณที่ถ่ายทอดจากบรรพบุรุษในท้องถิ่นเช่นเดียวกับกระยาสารทน้ำอ้อย แต่เดิมในอดีตจะมีขนมต้มแค่สีขาวเพียงสีเดียว แต่ในภายหลังได้มีการประยุกต์ให้มีสามสี โดยสีขาวคือสีของแป้ง สีเขียวคือสีที่ได้จากใบเตย และสีน้ำเงินจากดอกอัญชัน ส่วนข้าวเกรียบเห็ดสมุนไพรเป็นการผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นและสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นในปัจจุบันคือเห็ด เนื่องจากศูนย์การสัมมาชีพชุมชนตำบลคลองหม่อมโรงเพาะเห็ด จึงมีการประยุกต์สูตรการทำข้าวเกรียบจากดั้งเดิมที่ใช้เนื้อปลาเป็นส่วนผสมหลักเปลี่ยนเป็นการใช้เห็ดแทนเนื้อปลา เห็ดที่ใช้มีสองชนิดคือเห็ดนางฟ้าภูฐานและเห็ดนางรมฮังการี

2. รูปแบบการจัดการความรู้ของชุมชนมีดังต่อไปนี้

รูปแบบการจัดการความรู้ของชุมชนตำบลคลองสาม 1) การกำหนดความรู้ เกิดจากสมาชิกและหน่วยงานภาครัฐร่วมกันในการพิจารณาเพื่อค้นหาภูมิปัญญาดั้งเดิมที่มีอยู่ในชุมชนและนำไปพัฒนาเป็นสินค้า 2) การแสวงหาความรู้ ชุมชนมีการแสวงหาความรู้จากภายในชุมชนโดยการถ่ายทอดความรู้กันเองระหว่างสมาชิกแต่ละคน รวมถึงมีการแสวงหาความรู้จากภายนอกชุมชนคือหน่วยงานภาครัฐที่เข้ามาให้ความรู้กับชุมชน 3) การแลกเปลี่ยนความรู้ ส่วนมากชุมชนจะมีการแลกเปลี่ยนความรู้กันแบบไม่เป็นทางการโดยผ่านการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันตามวาระโอกาสต่างๆ เมื่อได้พบปะกัน 4) การจัดเก็บความรู้ โดยมากแล้วชุมชนจะมีการจัดเก็บความรู้ไว้ในตัวบุคคลและจัดเก็บไว้ในรูปแบบแผ่นพับ 5) การถ่ายทอดความรู้ มีการถ่ายทอดความรู้ให้กับสมาชิกคนอื่นๆ ภายในชุมชน รวมถึงมีการถ่ายทอดให้กับบุคคลภายนอกที่เข้ามาศึกษาดูงานภายในศูนย์ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บ้านคลองสาม

รูปแบบการจัดการความรู้ของชุมชนตำบลคลองห้า

1) การกำหนดความรู้ ชุมชนมีประชุมร่วมกันเพื่อเลือกสินค้าที่จะผลิตโดยมุ่งเน้นที่จะผลิตสินค้าที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น

2) การแสวงหาความรู้ มีการแสวงหาความรู้จากผู้รู้ที่อยู่ในชุมชน และแสวงหาความรู้จากหน่วยงานภาครัฐที่เข้ามาถ่ายทอดความรู้ให้กับชุมชน

3) การแลกเปลี่ยนความรู้ มีทั้งรูปแบบที่เป็นทางการคือการประชุมรายเดือน และรูปแบบที่ไม่เป็นทางการคือการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาปรับปรุงสินค้าของชุมชน

4) การจัดเก็บความรู้ มีการจัดเก็บไว้ในตัวบุคคลผ่านความทรงจำ การจดบันทึกสูตรต่างๆ ไว้ในสมุดจด แผ่นพับ และบอร์ดที่จัดแสดงภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตำบลคลองห้า

5) การถ่ายทอดความรู้ ส่วนมากเป็นการถ่ายทอดความรู้ให้กับคนในครอบครัวและคนภายในชุมชน แต่ก็มีถ่ายทอดให้กับบุคคลภายนอกที่เข้ามาศึกษาดูงานภายในศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงตำบลคลองห้า รวมถึงมีการไปถ่ายทอดความรู้ให้กับหน่วยงานภายนอกชุมชนโดยการไปเป็นวิทยากรให้กับโรงเรียนที่อยู่ใกล้เคียง

รูปแบบการจัดการความรู้ของชุมชนตำบลคลองหก

1) การกำหนดความรู้ โดยการพูดคุยตกลงร่วมกันที่จะพัฒนาสินค้าโดยเน้นสินค้าที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและต้องใช้วัตถุดิบส่วนใหญ่ที่มีอยู่ในชุมชน

2) การแสวงหาความรู้ มีการแสวงหาความรู้ภายในชุมชนระหว่างสมาชิกที่อยู่ร่วมกันภายในชุมชน และแสวงหาจากภายนอกโดยการไปอบรมกับหน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานภาครัฐเข้ามาให้ความรู้ในชุมชน และมีการแสวงหาความรู้จากสื่อต่างๆ ผ่านระบบอินเทอร์เน็ต

3) การแลกเปลี่ยนความรู้ มีทั้งรูปแบบที่เป็นทางการโดยผ่านการประชุมทุกเดือน และรูปแบบที่ไม่เป็นทางการโดยสมาชิกจะมีการผลัดกันสอนวิธีทำสินค้าแต่ละชนิดที่ตนเองถนัดให้กับคนอื่น ๆ

4) การจัดเก็บความรู้ มีการจัดเก็บความรู้ผ่านความจำของผู้เฒ่าผู้แก่ของชุมชน และมีการจัดเก็บในรูปแบบไฟล์เอกสารในคอมพิวเตอร์ แผ่นพับ ป้าย และบอร์ดที่จัดแสดงไว้อยู่ในศูนย์เรียนรู้สัมมาชีพชุมชนตำบลคลองหก

5) การถ่ายทอดความรู้ นอกจากจะมีการถ่ายทอดความรู้ให้กับคนในชุมชนแล้ว ยังมีการถ่ายทอดให้กับบุคคลภายนอกที่เข้ามาศึกษาดูงานภายในศูนย์เรียนรู้สัมมาชีพชุมชนตำบลคลองหก ซึ่งมีทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน นักเรียน นักศึกษา และบุคคลทั่วไป

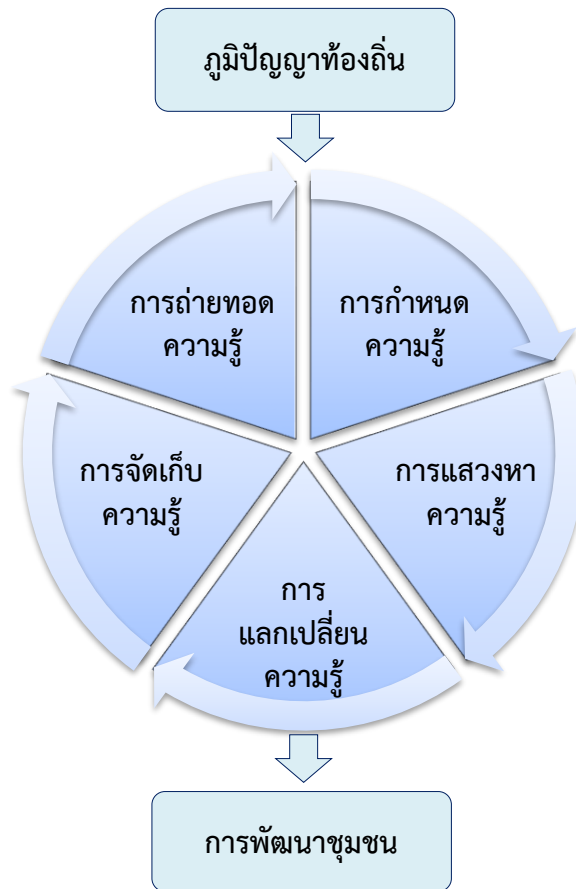
อภิปรายผลการวิจัย

1. องค์ความรู้ดั้งเดิมที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี จากการศึกษาพบว่าชุมชนทั้งสามตำบลเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นความรู้ดั้งเดิมที่ถ่ายทอดการบรรพบุรุษมาสู่ลูกหลาน เพราะเชื่อว่าเป็นสิ่งใกล้ตัวที่มีอยู่ในพื้นที่ของชุมชน และมีความต้องการที่จะอนุรักษ์ไว้ โดยชุมชนมีการรักษาไว้ซึ่งสูตรดั้งเดิมและในบางครั้งมีการเพิ่มเติมการประยุกต์สิ่งใหม่ๆ ในปัจจุบันให้เข้ากับภูมิปัญญาเพื่อความร่วมสมัย ทำให้ภูมิปัญญาดั้งเดิมยังคงอยู่ได้แม้ยุคสมัยจะมีการเปลี่ยนแปลงไปสอดคล้องกับงานวิจัยของอภิชาติ ใจอารีย์ (2557) ที่ศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปหน่อไม้ของชุมชนบ้านพุเตย จังหวัดกาญจนบุรี พบว่าองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแปรรูปหน่อไม้ของชุมชนบ้านพุเตยมี 2 ลักษณะคือภูมิปัญญาดั้งเดิมและความรู้ใหม่ที่ผสมผสานระหว่างภูมิปัญญาดั้งเดิมกับวิทยาการสมัยใหม่ที่ได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐ

2. รูปแบบการจัดการความรู้ของชุมชนอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี จากการศึกษาพบว่ารูปแบบการจัดการความรู้ของชุมชนประกอบด้วย 5 ขั้นตอนได้แก่ 1) การกำหนดความรู้ โดยการพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันของสมาชิกในชุมชน เพื่อหาข้อตกลงร่วมกันเกี่ยวกับการพัฒนาสินค้าของชุมชน ซึ่งความคิดเห็นส่วนใหญ่ของชุมชนเห็นตรงกันว่าควรพัฒนาสินค้าที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนเอง สอดคล้องกับแนวคิดของประเวศ วะสี (2530) ที่กล่าวไว้ว่าทุนภูมิปัญญาและทุนทรัพยากรธรรมชาติจัดเป็นทุนทางสังคมที่ช่วยในการพัฒนาชุมชน การแสวงหาความรู้ โดยชุมชนมีการแสวงหาความรู้จากทั้งภายในและภายนอกชุมชน เพื่อนำความรู้ที่ได้มาพัฒนารูปแบบสินค้าให้มีความทันสมัยและตรงกับความต้องการของลูกค้ามากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เอกชัย พุ่มดวง (2558) ที่ศึกษาเรื่องกลยุทธ์การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน ตำบลโคกโคเฒ่า อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี จากการศึกษาพบว่า การแสวงหาความรู้ของชุมชนมีการดำเนินการด้วยการสืบค้นภูมิปัญญาของชุมชน การรื้อฟื้นวัฒนธรรมของชุมชน ภูมิปัญญาจาก

กลุ่มคนผู้สูงอายุในชุมชน และมีการแสวงหาความรู้จากกลุ่มสมาชิกเครือข่ายภายนอกเช่น เครือข่ายการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ความรู้จากภายนอกที่หน่วยงานภายนอกนำมา ถ่ายทอด และการไปศึกษาดูงานจากหน่วยงานต่างๆ 3) การแลกเปลี่ยนความรู้ โดยผ่านการไป มาหาสู่ของคนในชุมชนที่มีการพบปะพูดคุยกันอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงมีการแลกเปลี่ยนความรู้ ผ่านการจัดประชุมกันในทุกเดือนอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พนารัตน์ เดชกุลทอง (2560) ที่ศึกษาเรื่องการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าไหมบ้านนาเสียว ตำบลนาเสียว อำเภอเมือง จังหวัดชัยภูมิ พบว่าการแลกเปลี่ยนความรู้ของสมาชิกกลุ่มทอผ้า บ้านนาเสียว มีวิถีชีวิตแบบสังคมชนบทโดยทั่วไปจะมีการไปมาหาสู่กันอย่างสม่ำเสมอเป็นการ แลกเปลี่ยนความรู้อย่างไม่เป็นทางการเกี่ยวกับการทอผ้าของสมาชิก รวมทั้งการเข้าร่วมประชุม แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างกลุ่มทอผ้าที่ส่วนราชการจัดขึ้น 4) การจัดเก็บความรู้ ส่วนใหญ่ชุมชน มีการจัดเก็บความรู้ไว้ในตัวบุคคลโดยผ่านความทรงจำของผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน และมีการจัดเก็บ ความรู้ในรูปแบบการจดบันทึกสูตรต่างๆ ไว้ในสมุด การจัดเก็บในรูปแบบไฟล์ในคอมพิวเตอร์ ป้าย บอร์ด และแผ่นพับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกนกพร ฉิมพลี (2555) ที่ศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน พบว่าการจัดเก็บความรู้ ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มจักสานผักตบชวาบ้านตะกวดเครือปลอก มีการจัดเก็บความรู้ในลักษณะ การจดจำผ่านตัวบุคคลในชิ้นงานที่ตนเองถนัด และการถ่ายภาพของชิ้นงานแต่ละแบบ บันทึกภาพทั้งอุปกรณ์และกระบวนการผลิตเนื่องจากการบันทึกเป็นภาพและรวบรวมไว้ในแฟ้ม มีความง่ายในการเรียนรู้ของสมาชิกใหม่ๆ 5) การถ่ายทอดความรู้ ชุมชนมีการถ่ายทอดความรู้ ให้กับคนภายในครอบครัวและคนในชุมชน รวมถึงมีการถ่ายทอดให้กับบุคคลภายนอกที่เข้ามา ศึกษาดูงานภายในชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐาปนี เลขาพันธ์และ จุฑารัตน์ ศราวงษ์ วงศ์ (2558) ที่ศึกษาเรื่องการจัดการความรู้ด้านสมุนไพร กรณีศึกษา กลุ่มสมุนไพรบ้านดงบัง ตำบลดงขี้เหล็ก อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี พบว่ากลุ่มสมุนไพรบ้านดงบังมีการเผยแพร่และ ถ่ายทอดความรู้ให้ทั้งคนในครอบครัวและสมาชิกกลุ่ม โดยมีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น การสอน งาน การพูดคุย การสาธิต การพูดคุยในชีวิตประจำวัน และมีการถ่ายทอดความรู้ให้กับ บุคคลภายนอกที่มีความสนใจในเรื่องของสมุนไพรและนักศึกษาฝึกงานจากสถาบันการศึกษา ต่างๆ โดยวิธี การบรรยาย การสาธิต การเป็นพี่เลี้ยง การจัดอบรม หรือการจัดเวทีแลกเปลี่ยน เรียนรู้ เป็นต้น

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ที่มา: ชวลา ละวาทิน

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยสามารถอธิบายได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้และเป็นองค์ความรู้ที่สามารถนำมาถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น โดยผ่านกระบวนการจัดการความรู้ในรูปแบบที่ผู้วิจัยเสนอไว้คือ

1. การกำหนดความรู้ เป็นการบ่งชี้และกำหนดตัวสินค้าที่ชุมชนจะทำการพัฒนาขึ้น โดยชุมชนมีการพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกันในการที่จะค้นหาและการกำหนดลงไปว่าจะผลิตสินค้าที่มาจากภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชน โดยต้องการให้มีความเป็นเอกลักษณ์และมีจุดเด่นที่แตกต่างไปจากชุมชนอื่นๆ

2. การแสวงหาความรู้ ชุมชนมีการแสวงหาความรู้จากทั้งภายในและภายนอกชุมชน โดยมีการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากทั้งผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน และจากการได้รับการพัฒนาองค์

ความรู้ต่างๆ ที่หน่วยงานภาครัฐเข้ามาถ่ายทอดให้กับชุมชนเช่น มหาวิทยาลัย พัฒนาชุมชน และ องค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสินค้าของชุมชนต่อไป

3. การแลกเปลี่ยนความรู้ ชุมชนมีการแลกเปลี่ยนความรู้ทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการคือ มีการประชุมกลุ่มทุกเดือนอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง และในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการคือการ พบปะและพูดคุยไปมาหาสู่กันในชีวิตประจำวัน เพื่อนำไปสู่การพัฒนารูปแบบหรือปรับปรุง สินค้าของชุมชน

4. การจัดเก็บความรู้ ชุมชนมีการจัดการความรู้ไว้ในหลายรูปแบบเช่น จัดเก็บไว้ในตัว บุคคลผ่านความทรงจำ การจัดเก็บเป็นเอกสารทั้งในรูปแบบการจดสูตรต่างๆ ไว้ในสมุดและการ จัดเก็บในรูปแบบไฟล์เอกสารในคอมพิวเตอร์ การจัดเก็บในรูปแบบแผ่นพับ ป้าย และบอร์ด เพื่อ ใช้เป็นแหล่งในการเรียนรู้ของบุคคลต่างๆ

5. การถ่ายทอดความรู้ ชุมชนมีการถ่ายทอดความรู้โดยตรงให้กับคนในครอบครัวและมีการถ่ายทอดให้กับสมาชิกคนอื่นๆ ภายในชุมชน รวมถึงมีการถ่ายทอดให้กับบุคคลภายนอกที่เข้ามา ศึกษาดูงาน ณ ศูนย์ฯ ของชุมชน หรือบางครั้งชุมชนมีการไปถ่ายทอดความรู้ให้กับหน่วยงาน ภายนอกชุมชนโดยการเป็นวิทยากรให้กับโรงเรียน มหาวิทยาลัย และหน่วยงานต่างๆ รูปแบบการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้รับการสืบทอดและไม่สูญ หายไปตามกาลเวลา องค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นยังเป็นที่ช่วยพัฒนาอาชีพและสร้าง รายได้ให้กับคนในชุมชน กล่าวคือเป็นการพัฒนาชุมชนให้มีความมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. หน่วยงานภาครัฐควรสนับสนุนการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ของภูมิ ปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นการอนุรักษ์ส่งเสริมและเพิ่มมูลค่าให้กับชุมชน
2. สถาบันการศึกษาควรมีการบูรณาการเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับรายวิชาต่างๆ ใน หลักสูตร เพื่อให้นักศึกษาเห็นคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นไทย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการนำรูปแบบการจัดการความรู้ไปทดลองใช้จริงกับชุมชน
2. ควรมีการประเมินความสำเร็จของชุมชนหลังจากการนำรูปแบบการจัดการ ความรู้ไปใช้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร นิมพลี. (2555). *รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหัตถกรรมเครื่องจักสาน: กรณีศึกษาวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคมและการจัดการสิ่งแวดล้อม)*. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2563). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: กลุ่มงานภูมิปัญญาท้องถิ่น.
- กองพัฒนาคุณภาพ. (2552). *การจัดการความรู้ของหน่วยงานในมหาวิทยาลัยมหิดล*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ฐาปนี เลขาพันธ์และจุฑารัตน์ ศราวณะวงศ์. (2558). การจัดการความรู้ด้านสมุนไพรการศึกษา กลุ่มสมุนไพรบ้านดงบัง ตำบลดงขี้เหล็ก อำเภอมะนัง จังหวัดปราจีนบุรี. *วารสารบรรณศาสตร์ มศว*, 8(1), 12-25.
- ประเวศ ะสี. (2530). การสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทยเพื่อการพัฒนา. *วารสารชุมชนพัฒนา*, 1(5), 75-78.
- พนารัตน์ เดชกุลทอง. (2560). *การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าไหมบ้านนาเสียว ตำบลนาเสียว อำเภอมะนัง จังหวัดชัยภูมิ*. เพชรบูรณ์: การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ครั้งที่ 4 วันที่ 10 มีนาคม 2560.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12*. สืบค้น 18 สิงหาคม 2562, จาก http://www.nesdb.go.th/Portals/0/news/plan/p11/SummaryPlan11_thai.pdf
- อภิชาติ ใจอารีย์. (2557). รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการแปรรูปหน่อไม้ของชุมชนบ้านพุเตย จังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารการเมืองการปกครอง*, 4(2), 241-258.
- อรอุมา มุลวัตร. (2551). *การจัดการความรู้ชุมชนของกลุ่มแม่บ้าน กรณีศึกษา กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองระดับ 4 ดาว จังหวัดเลย (รายงานผลการวิจัย)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- เอกชัย พุ่มดวง. (2558). *กลยุทธ์การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน ตำบลโคกโคเฒ่า อำเภอมะนัง จังหวัดสุพรรณบุรี*. กรุงเทพฯ: การประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ครั้งที่ 53 วันที่ 3-6 กุมภาพันธ์ 2558.
- Marquardt, M.J. (1997). *Building the learning organization: System approach to quantum improvement and global success*. New York: McGraw-Hill.

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันการจัดการโลจิสติกส์ย้อนกลับของ
วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการผลิต*

THE CONFIRMATORY FACTOR ANALYSIS OF REVERSE LOGISTICS
MANAGEMENT OF SME IN THE MANUFACTURING SECTOR

บุญญอน เทพประสิทธิ์, ธีรวรรณ สกุลวงศ์ศิริโชค, ณัฐสพันธ์ เผ่าพันธุ์
Punyapon Tepprasit, Thirawan Sakulwongsirichok, Natsapan Paopan
มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Ramkhamhaeng University

Corresponding Author E-mail: dr.punyapon@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันการจัดการโลจิสติกส์ย้อนกลับของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการผลิต โดยเป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิจัยเชิงเอกสารเพื่อทบทวนองค์ประกอบของการจัดการโลจิสติกส์ย้อนกลับ และการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการใช้เครื่องมือแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในภาคการผลิตอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทย จำนวน 420 ตัวอย่าง เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของการจัดการโลจิสติกส์ย้อนกลับ ผลการศึกษาพบว่า การจัดการโลจิสติกส์ย้อนกลับ มีส่วนสำคัญต่อการสร้างความยั่งยืนทางธุรกิจ เป็นการมุ่งเน้นการใช้ประสิทธิภาพสูงสุดไปพร้อมๆ กับการเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบหลัก คือ นโยบายและขั้นตอนการรับคืนสินค้า การนำกลับมาผลิตใหม่หรือนำกลับมาทำใหม่ การกำจัดของเสีย โดยผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า มีค่า $\text{Chi-Square} = .190$, $\text{Chi-square/df} = 190$, $\text{df} = 1$, $\text{p-value} = .663$, $\text{GFI} = 1.000$, $\text{CFI} = 1.000$, $\text{RMR} = .003$, $\text{RMSEA} = .000$, $\text{SRMR} = .0042$ เป็นไปตามหลักเกณฑ์การพิจารณา ทั้งนี้การประยุกต์ใช้การจัดการโลจิสติกส์ย้อนกลับในองค์กรจะช่วยให้ผู้ประกอบการมีความสามารถทางการแข่งขันเชิงได้เปรียบในมิติด้านความยั่งยืน ด้วยการลดการใช้งานทรัพยากรต่างๆ และป้องกันผลกระทบจากข้อกีดกันทางการค้าในรูปแบบที่มีใช้ภาษี เช่น ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการลดต้นทุน ภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือ

คำสำคัญ: การจัดการโลจิสติกส์ย้อนกลับ; การนำกลับมาผลิตใหม่; การกำจัดของเสีย

Abstract

Objectives of this research were to study the confirmatory factor analysis of reverse logistics management of SME in the manufacturing sector. The research was conducted with mixed methods between the qualitative research by documentary research for literature review on reverse logistics management and quantitative research with a questionnaire used to collect data from 420 SME in the electronics manufacturing sector for confirmatory factor analysis. Findings indicated that reverse logistics management (RLM) had essential to create business sustainability. It focused on the high logistics and operation efficiencies, consisted of 3 dimensions, such as return policy and procedure, remanufacturing or refurbishment, and waste disposal. Also, the result of confirmatory factor analysis indicated that the Chi-Square = .190, Chi-square/df = 190, df = 1, p-value = .663, GFI = 1.000, CFI = 1.000, RMR = .003, RMSEA = .000, SRMR = .0042 that meet the criteria for consideration. RLM can be applied to create a competitive advantage in a sustainability perspective to reduce recourse and protect the company with RLM operation from the non-tariff barrier, such as environmental concern, cost reduction, Image and credibility.

Keywords: Reverse Logistics Management; Remanufacturing; Waste Disposal

บทนำ

การจัดการโลจิสติกส์ย้อนกลับ (Reverse Logistics Management: RLM) เป็นแนวคิดการจัดการสมัยใหม่ที่พัฒนาต่อเนื่องจากการจัดการด้านโลจิสติกส์ (Forward Logistics Management: FLM) ที่มุ่งเน้นเฉพาะการจัดการที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการไหลไปข้างหน้าของ 3 สิ่ง ได้แก่ การไหลของสินค้า (Physical Flow) การไหลของเงินทุน (Fund Flow) และการไหลของข้อมูล (Information Flow) (APICs, 2020) โดยการจัดการโลจิสติกส์ย้อนกลับ (Reverse Logistics Management: RLM) จะให้ความสำคัญกับกระบวนการไหลย้อนกลับของสินค้าเพื่อเข้าสู่กระบวนการนำกลับมาใช้ใหม่หรือทำลาย เป็นหนึ่งในกิจกรรมหลักที่จะสนับสนุนให้ผู้ผลิตเกิดการดำเนินงานที่รับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

ทั้งนี้ Dr. James R. Stock ศาสตราจารย์ผู้ได้รับการยอมรับด้านโลจิสติกส์ (Stock, 1998) และเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้ธุรกิจคำนึงถึงการจัดการโลจิสติกส์ย้อนกลับ โดยได้นำเสนอว่าการจัดการโลจิสติกส์ย้อนกลับที่มีประสิทธิภาพจะต้องใส่ใจตั้งแต่กระบวนการต้นน้ำ (Upstream) อย่างเหมาะสม ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้โลจิสติกส์ย้อนกลับสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษาของ Tepraprasit & Yuvanont (2015) ได้ศึกษา

ค้นพบว่า อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยมีกระบวนการโลจิสติกส์ที่ส่งผลกระทบต่อการจัดการโลจิสติกส์ย้อนกลับทั้งสิ้น 5 กิจกรรมจึงได้นำเสนอให้ผู้ประกอบการต้องเผื่อระวังและให้ความสำคัญกับกิจกรรมต่างๆ ดังนี้ (1) การออกแบบผลิตภัณฑ์และการเลือกใช้วัตถุดิบ (Product Design and Decision-Making Materials) ที่ไม่ทำอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม และสามารถนำกลับมาใช้ใหม่หรือเข้าสู่กระบวนการผลิตใหม่ได้ทั้งหมด (2) การขนส่ง และการเคลื่อนย้าย (Transportation and Movement) ต้องลดความสูญเสียที่จะก่อให้เกิดขยะอิเล็กทรอนิกส์จากการแตกหักเสียหายขณะขนส่ง (3) การผลิต (Manufacturing) ต้องมีการออกแบบกระบวนการผลิตที่ยืดหยุ่น สามารถตรวจสอบได้ง่ายเพื่อจัดการกับของเสียก่อนที่จะเข้าสู่ตลาดการบริโภค รวมทั้งการป้องกันความเสี่ยงด้านการผลิต (4) การบรรจุภัณฑ์ (Packaging) ต้องเลือกใช้วัสดุที่ย่อยสลายได้ หรือนำกลับมาใช้ใหม่ได้อีกครั้ง รวมทั้งช่วยปกป้องสินค้าให้คงสภาพพร้อมใช้งานอยู่เสมอ และ (5) การสื่อสาร (Communication) ต้องให้การสื่อสารสามารถแลกเปลี่ยนและค้นหาตลอดกระบวนการทำงาน เพื่อป้องกันความผิดพลาดในการทำงานที่จะก่อให้เกิดของเสีย รวมทั้งยกระดับการสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ในการเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการโลจิสติกส์ย้อนกลับ

การจัดการโลจิสติกส์ย้อนกลับ (Reverse Logistics Management: RLM) คือ การเคลื่อนย้ายสินทรัพย์จากการใช้ประโยชน์ในขั้นพื้นฐานไปสู่การใช้ประโยชน์รองเพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์อย่างสูงสุด ทั้งนี้ นิยามของการจัดการโลจิสติกส์ย้อนกลับ โดย Thierry et al. (1995) ได้ให้นิยามว่า เป็นการจัดการที่เกี่ยวข้องและครอบคลุมการใช้หรือการทิ้งผลิตภัณฑ์ วัตถุดิบ และส่วนประกอบทั้งหมดภายใต้ความรับผิดชอบของบริษัทผู้ผลิต โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจัดการนำผลิตภัณฑ์ วัตถุดิบ และชิ้นส่วนประกอบกลับมาใช้ประโยชน์ซ้ำในเชิงเศรษฐกิจและระบบนิเวศน์ โดยวิธีดังกล่าวเป็นวิธีที่ส่งผลให้เกิดการลดปริมาณของขยะได้อย่างมากที่สุด (Lee et al., 2012) ซึ่งภายหลัง Rogers and Tibben-Lembke (1998) ได้ทำการบุกเบิกแนวคิดการจัดการโลจิสติกส์ใหม่ โดยมองเห็นถึงความเกี่ยวพันของการจัดการโลจิสติกส์ขาไป (Forward Logistics Management) ซึ่งจะส่งผลไปยังการจัดการโลจิสติกส์ย้อนกลับ (Bravo & Carvalho, 2013) โดยได้ให้นิยามว่า เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน การนำไปปฏิบัติและการควบคุมประสิทธิภาพ ประสิทธิผลของต้นทุนของกระแสการไหลของวัตถุดิบ (Raw Materials) สินค้าคงคลังระหว่างการผลิต (In-process Inventory) สินค้าผลิตแล้วเสร็จพร้อมจำหน่าย (Finished Goods) และข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากจุดการบริโภคไปยังจุดต้นกำเนิดเพื่อวัตถุประสงค์ในการนำคุณค่ากลับมาหรือเข้าสู่กระบวนการกำจัดสิ่งของ (Disposal) อย่างเหมาะสม (Rogers & Tibben-Lembke, 1998) ทั้งนี้ Fleischmann (2001) ได้มีการรวบรวมนิยามและมีการแก้ไขปรับปรุงนิยามของการจัดการโลจิสติกส์ย้อนกลับ (Reverse Logistics Management: RLM) ใหม่ โดยได้เพิ่มคำว่ากระแสการไหลขาเข้า (Inbound Flow) ว่าเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน การนำไปปฏิบัติและการควบคุมประสิทธิภาพและประสิทธิผลในกระแสการไหล

ช่วงขาเข้า (Inbound Flow) และการจัดเก็บสินค้าและข้อมูลเพื่อกำหนดเส้นทางซัพพลายเชนที่สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ในการนำคุณค่ากลับมาหรือเข้าสู่กระบวนการกำจัดสิ่งของ (Disposal) อย่างเหมาะสม ทั้งนี้สองนิยามที่กล่าวถึงมีความใกล้เคียงและสอดคล้องกัน (Tombido et al., 2018) การประยุกต์แนวคิดด้านโลจิสติกส์ขาไป (Forward Logistics) ผสมผสานกับการจัดการโลจิสติกส์ย้อนกลับที่มุ่งเน้นการเพิ่มเติมคำว่า โลจิสติกส์ย้อนกลับ (Reverse Logistics) เข้าไปในคำนิยาม เพื่อให้เกิดความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยได้ให้นิยามว่าเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน การนำไปปฏิบัติและการควบคุมที่มีวัตถุประสงค์ในการสร้างคุณค่าและกระบวนการกำจัดสิ่งของที่สะอาดได้อย่างมีสูงสุดในการแสวงหาของ โลจิสติกส์ย้อนกลับ (Gao, 2019) โดยการจัดการวัตถุดิบ (Raw Materials) สินค้าคงคลังระหว่างการผลิต (In-process Inventory) สินค้าผลิตแล้วเสร็จพร้อมจำหน่าย (Finished Goods) และข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากจุดการบริโภคไปยังจุดกำเนิดอย่างมีประสิทธิภาพ

จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยสามารถสรุปแนวคิด ความหมายหรือนิยามของการจัดการโลจิสติกส์ย้อนกลับที่เหมาะสมกับการศึกษารุ่นนี้ได้ว่า การจัดการโลจิสติกส์ย้อนกลับเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน การนำไปปฏิบัติและการควบคุมการไหลของวัตถุดิบ (Raw Materials) สินค้าคงคลังระหว่างการผลิต (In-process Inventory) สินค้าผลิตแล้วเสร็จพร้อมจำหน่าย (Finished Goods) และข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากจุดการบริโภคไปยังจุดกำเนิดอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อทำให้เกิดการสร้างคุณค่าเชิงเศรษฐกิจหรือระบบนิเวศจากการนำกลับมาใช้ซ้ำด้วยวิธีการต่างๆ และการกำจัดสิ่งของหรือซากของวัตถุดิบ (Raw Materials) สินค้าคงคลังระหว่างการผลิต (In-process Inventory) สินค้าผลิตแล้วเสร็จพร้อมจำหน่าย (Finished Goods) ที่มีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของแบบจำลองการจัดการโลจิสติกส์ย้อนกลับ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษารุ่นนี้ได้ทำการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) โดยได้ทำการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิจัยเชิงเอกสารทบทวนองค์ประกอบของการจัดการโลจิสติกส์ย้อนกลับและทำการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อเก็บข้อมูลและวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน โดยได้สร้างและพัฒนาแบบสอบถามจากแนวคิดและทฤษฎีที่ค้นพบและการประเมินค่า IOC โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน และมีค่า Cronbach's alpha มากกว่า 0.8 โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) จำนวน 420 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 50.8 จาก SMEs ภาคการผลิตชิ้นส่วนและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA)

ผลการวิจัย

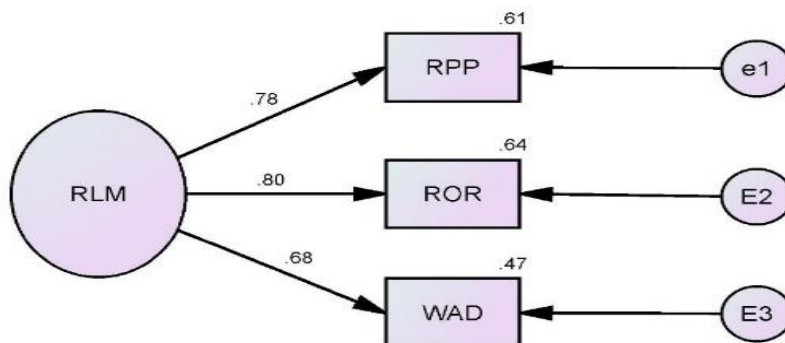
ดำเนินการทบทวนเชิงเอกสารจากงานวิจัยต่างๆ พบว่า องค์ประกอบของการจัดการโลจิสติกส์ย้อนกลับ (Reverse Logistics Management: RLM) มีจุดเริ่มต้นของโลจิสติกส์ย้อนกลับที่ชัดเจนที่สุด คือ การเผยแพร่ผลงานวิจัยของศาสตราจารย์ผู้มีชื่อเสียงสองท่าน ได้แก่ Rogers & Tibben-Lembke (1998) ซึ่งได้เป็นผู้บุกเบิกแนวคิดเกี่ยวกับ โลจิสติกส์ย้อนกลับและปัจจุบันมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนและบริหารสมาคมโลจิสติกส์ย้อนกลับ ที่มีบทบาทและเป็นที่ปรึกษาให้กับองค์กรชั้นนำของโลกทั้งนี้ Rogers & Tibben-Lembke (1998) ได้นำเสนอให้เห็นถึงการจัดการโลจิสติกส์ย้อนกลับที่จะเกี่ยวข้องกับ 3 องค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่

1) นโยบายและขั้นตอนการรับคืนสินค้า (Return Policy and Procedure) จากผลการศึกษางานวิจัยของ Rogers & Tibben-Lembke (1998) จะพบว่า นโยบายและขั้นตอนการรับคืนสินค้าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการจัดการโลจิสติกส์ย้อนกลับ (Reverse Logistics Management: RLM) หากองค์กรใดปราศจากองค์ประกอบนี้โลจิสติกส์ย้อนกลับจะไม่เกิดขึ้นในองค์กรดังกล่าว การรับสินค้ากลับคืนจะไม่เกิดขึ้นทันที ทั้งนี้พบว่า มีองค์กรที่ใช้แนวคิดการไม่รับสินค้ากลับคืน (Zero Return) คือ บริษัทไอว้า (AIWA) ผู้ผลิตอุปกรณ์เครื่องเล่นเทปและซีดีพกพาของประเทศญี่ปุ่น โดยผู้บริหารปฏิเสธที่จะให้มินโยบายและขั้นตอนการรับสินค้ากลับคืนไม่ว่าจะเป็นกรณีการรับกลับมาซ่อมแซม หรือการเปลี่ยนสินค้า เป็นต้น แต่จะมอบหมายให้ทางบริษัทพานาโซนิค (Panasonic) เป็นผู้ดำเนินการแทนทั้งหมด โดยสินค้าที่เปลี่ยนใหม่จะเป็นสินค้าของพานาโซนิคในรุ่นที่สามารถทดแทนได้ และสินค้าที่มีความเสียหายทางพานาโซนิคจะนำไปคัดแยกชิ้นส่วนประกอบเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ (Reuse) หรือเข้าสู่กระบวนการเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle)

2) การนำกลับมาผลิตใหม่หรือนำกลับมาทำใหม่ (Remanufacturing or Refurbishment) กระบวนการนี้มีความสำคัญอย่างมากเช่นกันที่จะต้องมีการออกแบบกระบวนการผลิตให้มีความเหมาะสมต่อการนำกลับมาใช้ใหม่ ทั้งเรื่องของการออกแบบ ขั้นตอนการคัดแยกผลิตภัณฑ์หรือสินค้าที่มีความเสียหาย เพื่อให้เกิดการคัดแยกที่เหมาะสมในการดำเนินการกับแยกระหว่างชิ้นส่วนประกอบ และอุปกรณ์ที่มีความสามารถในการนำกลับมาใช้ใหม่ได้อีกครั้งกับชิ้นส่วนประกอบ หรืออุปกรณ์ที่ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานและต้องนำไปทำลาย นอกจากนี้ Rogers & Tibben-Lembke (1998) ได้อธิบายไว้ว่า กระบวนการนำกลับมาผลิตใหม่ (Remanufacturing) คือ การนำกลับมาแยกชิ้นส่วนของผลิตภัณฑ์ที่ยังอยู่ในตลาด (ไม่ตก รุ่น) เพื่อนำไปทดแทนชิ้นส่วนประกอบอะไหล่ในการผลิต ขณะที่การนำกลับมาทำใหม่ (Refurbishment) จะเป็นการคัดแยกชิ้นส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ทั้งหมดช่วงวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ (ตก รุ่น) ไปทดแทนสินค้าชนิดอื่นแล้วนำกลับไปขายยังตลาดรองลงมา หรือตลาดสำหรับสินค้ามีตำหนิ หรือประเทศที่ยังไม่พัฒนาและองค์ประกอบสุดท้าย

3) การกำจัดของเสีย (Waste Disposal) เป็นกระบวนการสุดท้ายที่สำคัญและจะกระทบต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอกมากที่สุด เนื่องจากจะเกี่ยวข้องกับการออกแบบหรือกำหนดขั้นตอน ตลอดจนการเลือกวิธีการทำลายชิ้นส่วนประกอบและอุปกรณ์ที่ไม่ผ่านมาตรฐานในการนำกลับมาใช้ใหม่ (Reuse) หรือเข้าสู่กระบวนการเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle)

ซึ่งทั้ง 3 องค์ประกอบ ถือเป็นการจัดการโลจิสติกส์ย้อนกลับที่ผู้บริหารองค์กร หรือผู้รับผิดชอบมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญและออกแบบให้เหมาะสมกับแนวทางการดำเนินงานของตนเอง โดยคำนึงถึงผลลัพธ์ที่จะไม่สร้างผลกระทบทั้งภายในและภายนอกองค์กร ทั้งนี้สามารถสรุปผลการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการโลจิสติกส์ย้อนกลับ (Reverse Logistics Management: RLM) RPP คือ นโยบายและขั้นตอนการรับคืนสินค้า (Return Policy and Procedure: RPP) ROR คือ การนำกลับมาผลิตใหม่หรือนำกลับมาทำใหม่ (Remanufacturing or Refurbishment: ROR) WAD คือ การกำจัดของเสีย (Waste Disposal: WAD) ทั้งนี้ได้แสดงการค้นพบดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ประกอบการจัดการโลจิสติกส์ย้อนกลับ

(Reverse Logistics Management: RLM)

Chi-Square = .190, Chi-square/df = 190, df = 2, p-value = .663,

GFI = 1.000, CFI = 1.000, RMR = .003, RMSEA = .000, SRMR = .0042

องค์ประกอบทั้ง 3 ได้นำไปสู่การพัฒนาเป็นเครื่องมือแบบสอบถามและเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อนำกลับมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน โดยพบว่า โมเดลการวัดมีค่า Chi-Square = .190, df = 2, p = .663, GFI = 1.000, CFI = 1.000, RMR = .003, RMSEA = .000, SRMR = .0042 แสดงให้เห็นว่า โมเดลการวัดการจัดการโลจิสติกส์ย้อนกลับ (Reverse Logistics Management: RLM) มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบการนำกลับมาผลิตใหม่หรือนำกลับมาทำใหม่ (Remanufacturing or Refurbishment: ROR) มีค่าน้ำหนักมากที่สุดเท่ากับ .80 รองลงมา

ได้แก่นโยบายและขั้นตอนการรับคืนสินค้า (Return Policy and Procedure: RPP) และการกำจัดของเสีย (Waste Disposal: WAD) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

จากแนวคิดเริ่มต้นของ Rogers & Tibben-Lembke (1998) ได้มีนักวิจัยนำไปศึกษาและพัฒนาเพิ่มเติม ทั้งนี้การทบทวนวรรณกรรมได้ พบว่า การศึกษาของ Cojocariu (2013) Draskovic (2013) Kye et al. (2013) Zhang et al. (2013) Hazen et al. (2014) Tombido et al. (2018) Wiggins (2018) Pellicer & Valero (2018) Li & Huang (2018) Moghaddam et al. (2018) และ Voigt et al. (2019) มีความสอดคล้องกับการศึกษาของ Rogers & Tibben-Lembke (1998) โดยได้นำเสนอองค์ประกอบที่เหมือนกัน ได้แก่ นโยบายและขั้นตอนการรับคืนสินค้า (Return Policy and Procedure) การนำกลับมาผลิตใหม่หรือนำกลับมาทำใหม่ (Remanufacturing or Refurbishment) และการกำจัดของเสีย (Waste Disposal) ซึ่งยังสอดคล้องกับการศึกษาของ Hall et al. (2013) Panagiotidou et al. (2013) และ Srisorn (2013) โดยได้นำเสนอองค์ประกอบสององค์ประกอบ ได้แก่

องค์ประกอบที่ 1 นโยบายและขั้นตอนการรับคืนสินค้า (Return Policy and Procedure) และการนำกลับมาผลิตใหม่หรือนำกลับมาทำใหม่ (Remanufacturing or Refurbishment) สำหรับนโยบายและขั้นตอนการรับคืนสินค้า (Return Policy and Procedure) ซึ่งได้นำเสนอให้มุ่งเน้นความสำคัญกับการออกแบบนโยบายที่ครอบคลุมสาเหตุที่อาจทำให้สินค้ามีปัญหาในขั้นตอนการใช้งานของผู้บริโภคชั้นสุดท้าย เพื่อให้เกิดการอำนวยความสะดวกและให้โอกาสผู้บริโภคได้รับผลิตภัณฑ์หรือสินค้าที่มีคุณภาพสูงสุด นอกจากนี้ยังต้องให้ความสำคัญกับการออกแบบช่องทางการรับสินค้ากลับคืนที่เหมาะสม โดยกำหนดจุดรับสินค้ากลับคืนที่เข้าถึงตลาดหรือกลุ่มเป้าหมายขณะเดียวกันต้องกำหนดศูนย์กลางที่จะต้องจัดการและบริหารจุดรับกลับคืนอื่นๆ ให้เกิดความเหมาะสมและดำเนินงานสอดคล้องกันตามนโยบายขององค์กร สำหรับองค์ประกอบนโยบายและขั้นตอนการรับคืนสินค้า (Return Policy and Procedure) ที่ Hall et al. (2013) ได้นำเสนอจะสอดคล้องกับนักวิจัยที่ได้กล่าวไว้ ยังพบว่า มีความสอดคล้องกับ Bernon et al. (2013) Kye et al. (2013) และ Nagy et al. (2012) และ Bravo & Carvalho (2013) ที่สรุปผลวิจัยโดยแสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบที่สำคัญของนโยบายและขั้นตอนการรับคืนสินค้า (Return Policy and Procedure) ที่เป็นจุดเริ่มต้นของกิจกรรมและการดำเนินงานของโลจิสติกส์ย้อนกลับทั้งหมด ซึ่งจะต้องวางหรือกำหนดกระบวนการที่เหมาะสมและสอดคล้อง โดยต้องเชื่อมโยงกับกิจกรรมของ โลจิสติกส์ขาไป (Forward Logistics) ด้วยเช่นกัน

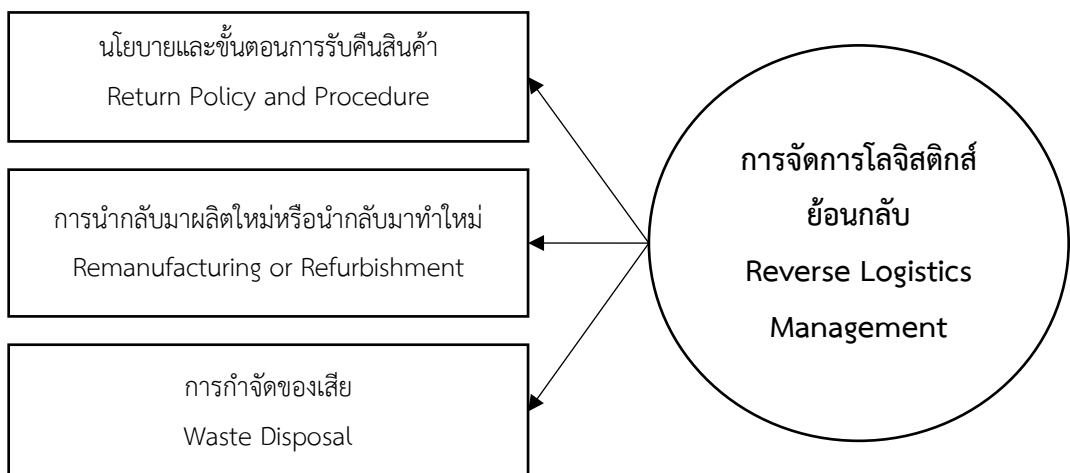
สำหรับองค์ประกอบที่สอง คือ การนำกลับมาผลิตใหม่หรือนำกลับมาทำใหม่ ต้องมีการออกแบบที่รองรับผลิตภัณฑ์หรือสินค้าที่หลากหลายที่องค์กรมีอยู่ได้ทั้งหมด และต้องควบคุม

ไม่ให้เกิดการนำกลับมาผลิตใหม่สร้างเวลารอคอย (Waste Time) ที่นานเกินเป้าหมายที่กำหนดไว้ตลอดจนต้นทุนที่จะเกิดขึ้นจะต้องออกแบบกระบวนการให้มีต้นทุนที่ต่ำกว่าการผลิตใหม่ตั้งแต่ต้นทั้งหมด ทั้งนี้จากการทบทวนวรรณกรรมได้พบว่า การนำกลับมาผลิตใหม่หรือนำกลับมาทำใหม่ ทั้งนี้งานวิจัยของ Winter & Knemeyer (2012) ได้ผลสรุปองค์ประกอบของการจัดการโลจิสติกส์ย้อนกลับ (Reverse Logistics Management: RLM) ที่สอดคล้องในองค์ประกอบกระบวนการนำกลับมาผลิตใหม่หรือนำกลับมาทำใหม่ ซึ่งองค์กรจะต้องออกแบบกระบวนการที่มุ่งสร้างคุณค่า (Value) กล่าวคือ จะต้องสามารถทำให้เกิดการนำกลับมาใช้ใหม่ (Reuse) ได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งด้านระยะเวลา (Time) ต้นทุน (Cost) และคุณค่าที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ (Value Recaptured)

สำหรับองค์ประกอบสุดท้ายกระบวนการกำจัดของเสีย (Waste Disposal) พบว่า Winter & Knemeyer (2012) และ Zhang et al. (2013) ได้สนับสนุนให้องค์กรต้องพึงระวังต่อการออกแบบกระบวนการดังกล่าว เพราะเป็นองค์ประกอบที่จะอยู่จุดสุดท้ายสำหรับการจัดการโลจิสติกส์ย้อนกลับ (Reverse Logistics Management: RLM) เสมอ ถ้าองค์ประกอบนี้ขาดความเหมาะสม เช่น การออกแบบวิธีการทำลาย จุดสถานที่ทำลาย หรือการเลือกผู้เชี่ยวชาญเข้ามาทำลายผิดวิธีหรือไม่เหมาะสมตามกฎหมายระเบียบของ WEEE จะส่งผลเสียต่อองค์กรทั้งการดำเนินงานโลจิสติกส์ย้อนกลับหรือภาพลักษณ์ขององค์กรและความเสี่ยงในการผิดกฎหมาย นอกจากนี้ยังพบประเด็นขององค์ประกอบที่แตกต่างออกไปโดย Kuczenski & Geyer (2012) และ Abdullah & Yaakub (2014) ได้กล่าวถึง การกำหนดหลุมฝังกลบ (Landfill) เป็นการจัดของเสียอีกทางหนึ่ง ซึ่งจะต้องมีการเลือกสถานที่ที่ห่างจากแหล่งชุมชน และอยู่ห่างจากแหล่งธรรมชาติให้มากที่สุดเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบของการกลบฝังขยะบางประเภทส่งผลต่อคุณค่าแร่ธาตุและสารในผืนดินที่เป็นแหล่งอาหารสำคัญของธรรมชาติ เพราะหากอยู่ใกล้แหล่งธรรมชาติและชุมชนมากเกินไป ดินในบริเวณโดยรอบจะไม่สามารถที่จะนำกลับมาทำการเกษตรหรือแม้กระทั่งการเพาะปลูกต้นไม้เพื่อใช้เป็นร่มเงาในการดำรงชีวิตประจำวัน

องค์ความรู้จากการวิจัย

การจัดการโลจิสติกส์ย้อนกลับ (Reverse Logistics Management) ประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก คือ นโยบายและขั้นตอนการรับคืนสินค้า (Return Policy and Procedure) การนำกลับมาผลิตใหม่หรือนำกลับมาทำใหม่ (Remanufacturing or Refurbishment) การกำจัดของเสีย (Waste Disposal) มีส่วนสำคัญต่อการสร้างความยั่งยืนทางธุรกิจ มุ่งเน้นการใช้ ประสิทธิภาพสูงสุดไปพร้อมๆ กับการเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ช่วยในการขับเคลื่อนการ ดำเนินงานขององค์กรไปสู่การสร้างประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างยั่งยืน ก่อให้เกิด ประสิทธิภาพด้านการตอบสนองจากสินทรัพย์เพิ่มขึ้น รวมถึงการเพิ่มมูลค่าจากการลดต้นทุนต่อ ยอดขายทำให้เกิดความคุ้มค่าในการลงทุนสามารถช่วยให้ผู้ประกอบการที่นำมาประยุกต์ใช้มี ศักยภาพทางการแข่งขันเชิงได้เปรียบอย่างยั่งยืน สามารถช่วยลดการใช้ทรัพยากรต่างๆ และเป็น ประโยชน์ทางการค้าในด้านผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมซึ่งสามารถสรุปเป็นโมเดลองค์ความรู้จาก การวิจัยได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 องค์ประกอบการจัดการโลจิสติกส์ย้อนกลับ
(Reverse Logistics Management: RLM)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

ผู้ประกอบการควรพิจารณาเรื่องการจัดการโลจิสติกส์ย้อนกลับจาก 3 องค์ประกอบหลัก โดยให้ความสำคัญกับการนำกลับมาผลิตใหม่ หรือนำกลับมาทำใหม่ นโยบายและขั้นตอนการรับคืนสินค้า และการกำจัดของเสียเพื่อเป็นการช่วยให้องค์กรสามารถสร้างกระบวนการที่มีความมั่นคง แข็งแรงทางธุรกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำการทดสอบกับกลุ่มอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ หรือกลุ่มอุตสาหกรรมในตลาดหลักทรัพย์เพื่อเปรียบเทียบโครงสร้างโมเดลที่มีความเหมาะสมต่อทุกอุตสาหกรรม เพื่อประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการวางแผนการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Abdullah, N. & Yaakub, S. (2014). Reverse Logistics: Pressure for Adoption and the Impact on Firm's Performance. *International Journal of Business and Society*, 15(1), 151-170.
- APICs. (2020). *Reverse Logistics Management*. Retrieved February 8, 2020 from http://www.pasoa.org/201-Presentatopm/Student_Presentation.pdf
- Bernon et al. (2013). An Exploration of Supply Chain Integration in the Retail Product Returns Process. *International Journal of Physical Distribution and Logistics Management*, 43(7), 586-608.
- Bravo, S. & Carvalho, J. (2013). Understanding Pharmaceutical Sustainable Supply Chains-a Case Study Application. *Independent Journal of Management and Production*, 4(1), 228-247.
- Cojocariu, C. R. (2013). The Reverse Gear of Logistics. *Review of International Comparative Management*, 14(1), 153-164.
- Draskovic, M. (2013). Organization of Outsourcing in Logistics Partnership Between the Seaports of Montenegro and Slovenia. *Montenegrin Journal of Economics*, 9(1), 93-114.
- Fleischmann, M. (2001). *Quantitative Models for Reverse Logistics*. Berlin: Springer.
- Gao, X. (2019). A Novel Reverse Logistics Network Design Considering Multi-Level Investments for Facility Reconstruction with Environmental Considerations. *MDPI Sustainability*, 11, 18-39.

- Hall et al. (2014). Reverse Logistics Information System Success and the Effect of Motivation. *International Journal of Physical Distribution and Logistics Management*, 44(3), 201-220.
- Kuczenski, B. & Geyer, R. (2012). PET Bottle Reverse Logistics- Environmental Performance of California's CRV Program. *International Journal Life Cycle Assess*, 18, 456-471.
- Kye et al. (2013). The Perceived Impact of Packaging Logistics on The Efficiency of Freight Transportation (EOT). *International Journal of Physical Distribution and Logistics Management*, 43(8), 707-720.
- Lee et al. (2012). Designing an Integrated Logistics Network in a Supply Chain System. *Journal of Civil Engineering*, 17(4), 806-814.
- Li, Z., & Huang, J. (2018). How to Effectively Improve Pesticide Waste Governance: a Perspective of Reverse Logistics, *MDPI Sustainability*, 10, 1-19.
- Moghaddam et al. (2018). A Reverse Logistics Chain Mathematical Model for a Sustainable Production System of Perishable Goods Based on Demand Optimization. *Journal of Industrial Engineering International*, 15, 709-721.
- Nagy et al. (2012). The Vehicle Routing Problem with Restricted Mixing of Deliveries and Pickups. New York: Springer.
- Panagiotidou et al. (2013). Optimal Procurement and Sampling Decisions Under Stochastic Yield of Returns in Reverse Supply Chains. *OR Spectrum*, 35, 1-32.
- Pellicer, P.C. & Valero, F.A. (2018). Identification of Reverse Logistics Decision Types from Mathematical Models. *Journal of Industrial Engineering and Management*, 11(2), 239-249.
- Rogers, D.S. & Tibben-Lembke, R.S. (1998). *Going Backwards: Reverse Logistics Trends and Practices*. Nevada: University of Nevada Reno Center for Logistics Management.
- Srisorn, W. (2013). The Benefit of Green Logistics to Organization. *International Journal of Economics and Management Engineering*, 7(8), 2451-2454.
- Stock, J.R. (1998). Development and Implementation of Reverse Logistics Programs. Illinois: Council of Logistics Management.

- Tepprasit, P. & Yuvanont, P. (2015). The Impact of Logistics Management on Reverse Logistics in Thailand's Electronics Industry. *International Journal of Business and Information*, 10(2), 257-275.
- Thierry et al. (1995). Strategic Issues in Product Recovery Management. *California Management Review*, 37(2), 114-135.
- Tombido et al. (2018). A Systematic Review of 3pls' Entry into Reverse Logistics. *South African Journal of Industrial Engineering*, 29(3), 235-260.
- Voigt et al. (2019). Performance Evaluation of Reverse Logistics: Opportunities for Future Research. *MDPI Sustainability*, 11, 1-17.
- Wiggins, R, M. (2018). *Examination of The Critical Success Factors of a Reverse Logistics Supply Chain* (Doctoral Dissertation) . Minneapolis: Capella University.
- Winter, M. & Knemeyer. M. (2012). Exploring the Integration of Sustainability and Supply Chain Management Current State and Opportunities for Future Inquiry. *International Journal of Physical Distribution and Logistics Management*, 43(1), 18-38.
- Zhang et al. (2013). A Forward and Reverse Logistics Shipment Planning Model. *Journal of The Operational Research Society*, 64(10), 1485-1502.

การพัฒนาโครงสร้างสวัสดิการผู้สูงอายุในสังคมไทย:
กรณีศึกษาเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน*
THE DEVELOPMENT OF ELDERLY'S WELFARE STRUCTURE IN THAI SOCIETY:
CASE STUDY OF UMONG MUNICIPALITY MUEANG LAMPHUN DISTRICT,
LAMPHUN PROVINCE

เอนก ไยอินทร์

Anek Yai-in

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: anek4861@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ความรู้การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของหน่วยงานภาครัฐระดับท้องถิ่น เพื่อศึกษาโครงสร้างการทำงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของหน่วยงานภาครัฐระดับท้องถิ่น และเสนอรูปแบบโครงสร้างสวัสดิการที่เหมาะสมต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประเภทวิจัยเชิงประยุกต์ (Applied Research) ใช้การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 18 คน และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาความ ผลการวิจัยพบว่า การจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน มี 2 รูปแบบ คือ (1) การจัดสวัสดิการตามพันธกิจที่รัฐกำหนด เช่น เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ (2) การจัดสวัสดิการแบบผสมผสานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน และชุมชน โดยการเปิดโอกาสให้องค์กรเอกชนและประชาชน มีส่วนร่วมในการระดมความคิดเห็น นำไปสู่การออกแบบโครงการ/กิจกรรมที่ตอบสนองผู้สูงอายุทั้ง 3 กลุ่มคือ กลุ่มติดเตียง กลุ่มติดบ้าน และกลุ่มติดสังคม ที่สำคัญต้องเป็นความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชนอย่างแท้จริง ภายใต้มาตรการ 4 ส. คือ 1) การส่งเสริมสุขภาพกาย 2) การส่งเสริมสุขภาพจิต 3) การส่งเสริมสุขภาพทางปัญญา และ 4) การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

คำสำคัญ: การพัฒนา; โครงสร้างประชากร; สวัสดิการผู้สูงอายุ

Abstract

Objectives of this research article were to study knowledge on welfare of the elderly of local administrative agencies, to study the structure of the elderly welfare work of local administrative agencies and to propose a suitable welfare structure for the quality of life of the elderly in Thai society. It was a qualitative research by applied research. Data were collected by interviewing 18 key informants and participant observation and analyzed by content descriptive interpretation. The search findings were as follows: The welfare for the elderly of Umong Municipality Mueang Lamphun District, Lamphun Province was of 2 forms: 1) Providing welfare according to the government's mission, such as the elderly allowance 2) Providing integrated welfare among government agencies, non-governmental organizations and communities by providing opportunities for private organizations and citizens to take part in brainstorming, leading to the design projects and activities to meet the needs of 3 groups of elderly; bed bound elderly, home bound elderly and social bound elderly. More importantly, it must truly be the needs of the elderly in the community under measure 4 S's: 1) Physical health promotion 2) Mental health promotion 3) Promoting cognitive health and 4) Encouraging the elderly to live happily in society.

Keywords: Development; Population structure; Elderly welfare

บทนำ

ในสถานการณ์ปัจจัยประเทศไทยกำลังเผชิญกับการเป็นประเทศผู้สูงอายุ ดังนั้นการปรับตัวของภาครัฐในการดูแลผู้สูงอายุ จะต้องมีความสัมพันธ์กับชุมชน เช่น มีการบริการอย่างทั่วถึง และมีประสิทธิภาพ ตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 (ฉบับแก้ไข พ.ศ. 2553) (สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ (สทส.), 2546) ตามความในมาตรา 10 ให้สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการ และผู้สูงอายุ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการต่างๆ เกี่ยวกับการคุ้มครอง การส่งเสริม และการสนับสนุนที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ ประเด็นสำคัญให้มีอำนาจหน้าที่ตาม (4) สร้างระบบการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน และ (5) ร่วมมือและประสานงานกับราชการบริหารส่วนกลาง ราชการบริหารส่วนภูมิภาค ราชการบริหารส่วนท้องถิ่น และรัฐวิสาหกิจ ตลอดจนองค์กรอื่นในการจัดให้ผู้สูงอายุได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัตินี้และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง (พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 (ฉบับแก้ไข พ.ศ. 2553) ในขณะที่หน่วยงานภาครัฐระดับท้องถิ่นโดยเฉพาะ “เทศบาล” มีหน้าที่และเป็นกลไกสำคัญในการดูแล

ผู้สูงอายุ ผลจากการกระจายอำนาจลงไปสู่ท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น หน้าที่ดังกล่าวของเทศบาลจะมี ส่วนงานเป็นผู้รับผิดชอบ เช่น กองสวัสดิการและสังคม และกองสาธารณสุข ข้อความดังที่กล่าว มาแล้ว สะท้อนให้เห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเป็นองค์กรที่มีความใกล้ชิดกับชุมชนมาก ที่สุดในบริหารราชการแผ่นดิน ดังนั้นหลักการสำคัญในการบริการสาธารณะ ให้เกิดประสิทธิภาพ มากที่สุดจะต้องพัฒนาให้ทุกๆ คนในท้องถิ่นให้มีคุณค่าเพิ่ม ลักษณะงานบริการจะต้องมีความ หลากหลาย การจัดสวัสดิการให้ต้องครอบคลุมทั้งวัยเด็ก (วิโรจน์ ตั้งเจริญเสถียร และคณะ, 2536; ศิริพร เป็งสลิ, 2554; สุปรียา พูลทาจกร, 2556; วรพงษ์ บุญเคลือบ, 2549) วัยแรงงาน และวัยชรา เช่น การเฝ้าระวังกลุ่มเปราะบาง ส่งเสริมกลุ่มผู้ด้อยโอกาส และพัฒนากลุ่มที่มีภาวะ พึ่งพาตนเองได้ ดึงสมรรถนะที่อยู่ในตัวมนุษย์และชุมชนออกมาให้ได้มากที่สุด โดยมุ่งประเด็นไป ที่วัยชราหรือผู้สูงอายุ ควรมีการพัฒนากระบวนการทำงานที่ครอบคลุมให้ได้รับการสนับสนุน ปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต และได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น สร้างความรู้สึกว่า บุคคลเหล่านั้นไม่เป็นภาระต่อสังคม (กลุ่มอนามัยผู้สูงอายุ สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2556; กองส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2558; เกรียง คักดี ธรรมอภิลและคณะ, 2555; ปภัสสร กิมสุวรรณวงศ์, 2555)

ในการวิจัยในครั้งนี้มีเป้าประสงค์ที่เป็นสาระสำคัญคือมุ่งเน้นศึกษาองค์ความรู้ในการ พัฒนาระบบ กลไก มาตรการ นำไปสู่การกำหนดนโยบายรองรับการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสมกับ สังคมผู้สูงอายุในอนาคตที่จะเกิดขึ้น พร้อมทั้งจะสนับสนุนให้องค์กร ชุมชน สังคม ประเทศชาติ สามารถปรับตัวได้เท่าทันต่อสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มีการบริการ สาธารณะที่เหมาะสมต่อความต้องการของประชาชน โดยเฉพาะแนวทางการจัดสวัสดิการของ สังคมผู้สูงอายุในอนาคตต่อหน่วยงานภาครัฐที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของหน่วยงานภาครัฐระดับท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาโครงสร้างการทำงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของหน่วยงานภาครัฐระดับ ท้องถิ่น
3. เพื่อเสนอรูปแบบโครงสร้างสวัสดิการที่เหมาะสมต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเทศบาล ตำบลอุโมงค์ อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะกรณีในพื้นที่ ๆ ดำเนินการเกี่ยวกับผู้สูงอายุอย่างเป็น รูปธรรม และสามารถถอดบทเรียนตามแนวคิดเชิงระบบ โดยได้แบ่งวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 5 ประเด็น 1.รูปแบบการวิจัย โดยการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประเภทวิจัยเชิงประยุกต์ (Applied Research) เน้นการศึกษาวิเคราะห์ทั้งในเชิง

พื้นที่และเอกสาร การจัดกระบวนการวิจัย ด้วยการถอดบทเรียนและการบูรณาการข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมในพื้นที่การศึกษาที่กำหนดไว้

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานสวัสดิการผู้สูงอายุ ได้แก่ กลุ่มผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มองค์กรสนับสนุน และกลุ่มผู้แทนประชาชน จำนวน 18 รูป/คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง (Structured Interview) และแบบบันทึกภาคสนาม (Field note) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาโครงสร้างสวัสดิการผู้สูงอายุ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเอกสาร การสัมภาษณ์ และการจดบันทึกข้อมูลภาคสนาม หลักจากนั้นนำมาจัดหมวดหมู่และทำการตรวจสอบข้อมูล โดยใช้เทคนิคสามเส้า (triangulation)

5. การวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอน การวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท Content analysis และใช้เทคนิค 6C Technique Analysis นำเข้าสู่กระบวนการตีความและนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาความ ผลการวิจัยต่อไป

ผลการวิจัย

1. องค์ความรู้การจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของหน่วยงานภาครัฐระดับท้องถิ่น

จากศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ของเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอลำพูน จังหวัดลำพูน ในภาพรวม มีประชากรทั้งหมด 13,069 คน มีจำนวนครัวเรือน 3,862 ครัวเรือน ประกอบด้วย 11 หมู่บ้าน ประชากรกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป มีจำนวน 3,156 คน แยกเป็นเพศชายจำนวน 1,390 คน เพศหญิงจำนวน 1,766 คน คิดเป็นร้อยละ 24 และมีผู้ที่เตรียมเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ จำนวน 2,538 ราย (ช่วงอายุ 50–59 ปี) จากสถิติข้อมูลผู้สูงอายุตำบลอุโมงค์ ถือได้ว่ามีจำนวนผู้สูงอายุมากที่สุดเป็นอันดับ 1 ของจังหวัดลำพูน

การเปรียบเทียบประชากรและสัดส่วนผู้สูงอายุในเทศบาลตำบลอุโมงค์ จังหวัดลำพูน จังหวัดลำพูน พบว่า มีประชากรชาย 196,448 หญิง 209,551 มีข้อมูลผู้สูงอายุปลาย ปี 2559 จากสถิติจำนวนผู้สูงอายุเทียบกับจำนวนประชากรทั้งจังหวัดอยู่ที่ร้อยละ 19.80 ผู้สูงอายุ 80,446 คน จากประชากรทั้งหมด 405,999 คน อำเภอลำพูนอยู่ที่ร้อยละ 18.39 ผู้สูงอายุ 10,737 คน จากประชากรทั้งหมด 58,381 คน ตำบลอุโมงค์อยู่ที่ร้อยละ 24 ผู้สูงอายุ 3,156 คน จากประชากรทั้งหมด 13,069 คน

จากการสัมภาษณ์ พบว่า แนวทางการบริหารจัดการสำหรับผู้สูงอายุเฉพาะกลุ่มในตำบลอุโมงค์ เบื้องต้นจะต้องสร้างความเข้าใจลักษณะของผู้สูงอายุแต่ละกลุ่ม เพื่อประโยชน์ในการกำหนดเป้าหมาย และออกแบบการให้บริการ สำหรับผู้สูงอายุแต่ละกลุ่มด้วย จึงจะสามารถจัดบริการที่สอดคล้องกับความต้องการของ ผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลักษณะทางสุขภาพ และสังคมของผู้สูงอายุทั้ง 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มติดสังคม (well elder) เช่นผู้สูงอายุที่ป่วยเป็นโรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง อัมพฤกษ์ แต่สามารถใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างปกติสุข บางครั้งดูไม่ออกกว่าเป็นผู้ป่วย ในกลุ่มนี้

จะเน้นให้เกิดความตระหนักในการป้องกันและส่งเสริมสุขภาพ เช่น การทานยา การออกกำลังกาย จิตอารมณ์ การสร้างกลุ่มแกนนำออกไปเยี่ยมกลุ่ม ที่ 2 และกลุ่มที่ 3 ซึ่งเป็นการเตือนตัวเองไปในตัวว่า ถ้าประมาทต่อสุขภาพเราก็หนีไม่พ้นภาวะเจ็บป่วยเรื้อรังที่มีอาการรุนแรงขึ้น

กลุ่มติดบ้าน (home bound elder) เช่น กลุ่มผู้ป่วยที่พอช่วยเหลือตัวเองได้มากขึ้น สามารถใช้ชีวิตประจำวันได้อาศัยคนดูแลบ้างแต่ไม่มาก เช่น สามารถเข้าห้องน้ำ ห้องนอนเองได้ อาบน้ำสวมเสื้อผ้า ทานข้าวได้เอง แต่ไม่สามารถออกนอกบ้านได้เนื่องจากยังไม่แข็งแรงพอ ผู้ป่วยกลุ่มนี้จะเน้นการให้ความรู้เพื่อป้องกันภาวะต่างๆ ที่ทำให้ผู้ป่วยอาการแย่ลง เช่น ให้กำลังใจ ส่งเสริมสุขภาพการออกกำลังกาย การทานอาหารที่เหมาะสม

กลุ่มติดเตียง (bed bound elder) เช่น ผู้สูงอายุที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ เช่น ผู้ป่วยมะเร็งระยะสุดท้าย ผู้ป่วยอัมพาต ผู้ป่วยทางระบบสมอง หรือพุดง่าย ๆ คือผู้ป่วยที่ต้องนอนรักษาตัวอยู่บนเตียงตลอดทั้งวัน ซึ่งมีโอกาสเสี่ยงต่อโรคแทรกซ้อนต่าง ๆ มากขึ้นเช่น แผลกดทับ ข้อต่อต่างๆ ติดแข็ง ปอดอักเสบ เป็นต้น นอกจากการระบุลักษณะผู้รับบริการแล้ว จะนำข้อมูลดังกล่าวมาพิจารณาจัดกลุ่มผู้สูงอายุ โดยกำหนดเป้าหมายการจัดบริการที่สอดคล้องกับผู้สูงอายุแต่ละกลุ่ม เป้าหมายของบริการสำหรับผู้สูงอายุโดยภาพรวมเน้น การส่งเสริมความเป็นอิสระมากที่สุด (enhance independence) การส่งเสริมสุขภาพ (health promotion) และการป้องกันภาวะทุพพลภาพ (prevent disability)

2. โครงสร้างการทำงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุของหน่วยงานภาครัฐระดับท้องถิ่น

จากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้สูงอายุแต่ละคนแต่ละกลุ่ม มีลักษณะทางสุขภาพและสังคมที่แตกต่างกัน เทศบาลตำบลอุโมงค์ จึงวางโครงสร้างการทำงานเน้นที่เป็นเฉพาะกลุ่ม การจัดบริการให้กับผู้สูงอายุนั้นต้องสอดคล้องกับ ความต้องการหรือปัญหาของผู้สูงอายุแบบองค์รวม และเป็นบริการที่บูรณาการด้านสุขภาพและสังคมเข้าด้วยกัน ดังนั้น การจัดบริการด้านสุขภาพ จึงต้องพิจารณามิติความสามารถในการทำหน้าที่และกลุ่มอาการของผู้สูงอายุ (geriatric syndrome) ร่วมกับโรคและความเจ็บป่วยที่มีอยู่ด้วยเสมอและการจัดการบริการสุขภาพ สำหรับผู้สูงอายุทุกกลุ่มนั้นจะต้องครอบคลุมการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การป้องกันภาวะทุพพลภาพ การรักษา และฟื้นฟู สภาพ เพียงแต่จุดเน้นของการบริการสำหรับผู้สูงอายุแต่ละกลุ่มจะมีความต่างกัน ได้แก่ เน้นการส่งเสริมสุขภาพและการชะลอความเสื่อมจากความสูงอายุ สำหรับกลุ่มผู้สูงอายุที่มีสุขภาพโดยรวมดี เน้นการส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันทั้งโรคและภาวะทุพพลภาพ ในผู้สูงอายุที่มีสุขภาพอยู่ในสถานะเสี่ยง และเน้นการดูแล รักษาฟื้นฟูสภาพ และชะลอหรือลดทอนภาวะทุพพลภาพ ในผู้สูงอายุที่เจ็บป่วย ทุพพลภาพและพิการ ส่วนบริการด้านสังคม มีภารกิจในการพัฒนา ศักยภาพการมีส่วนร่วมในสังคมของผู้สูงอายุ และภารกิจประสาน การบริการด้านสุขภาพและด้านสังคมอื่นๆ กับองค์กรท้องถิ่นและภาคีที่เกี่ยวข้องทั้งชุมชน ภาครัฐและเอกชน มีผู้สูงอายุที่แบ่งออก 3 กลุ่มดังนี้

2.1 ผู้สูงอายุที่ติดสังคม

ผู้สูงอายุกลุ่มที่ช่วยตนเองได้ดีหรือกลุ่มติดสังคม (well elder) ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ เป็นกลุ่มที่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ดี ดำเนินชีวิตในสังคมได้โดยอิสระ และมักเข้าร่วมกิจกรรมในสังคมในด้านสุขภาพ สามารถทำกิจวัตรพื้นฐานประจำวัน (activity of daily living : ADL) และกิจวัตรประจำวันต่อเนื่อง (instrumental activity of daily living: IADL) ได้ เป็นผู้ที่มีความสุขทั่วไปดี ไม่มีโรคเรื้อรัง หรือเป็นเพียงผู้ที่มีภาวะเสี่ยงต่อการเกิดโรค หรือเป็นผู้ที่มีโรคเรื้อรัง 1- 2 โรค แต่ควบคุมได้ ในด้านสังคม กลุ่มนี้จะเป็นผู้สูงอายุที่สามารถและประสงค์ เข้าร่วมกิจกรรมในสังคม สามารถช่วยเหลือครอบครัว ผู้อื่น สังคม ได้ อาจมีปัญหา ทุกข์ยาก เดือดร้อนด้วยหรือไม่ก็ได้ เป้าหมายของการจัดบริการ คือ การคงภาวะสุขภาพและความสามารถในการทำหน้าที่อย่างต่อเนื่อง พัฒนาความสามารถ ในการใช้ศักยภาพและภูมิปัญญาให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคมอย่างสูงสุด กิจกรรม โครงการที่เทศบาลตำบลอุโมงค์ได้จัดทำให้แก่กลุ่มผู้สูงอายุที่ติดสังคม เช่น โรงเรียนดอกขอมพอ ธรรมสังวร วิถีพุทธวิถีศิลป์ 5 ผู้สูงอายุยุคใหม่ สู้สังคมสูงวัยอย่างสมารถ กองทุนขยะบุญ แผนแม่บทชุมชน เป็นต้น

2.2 ผู้สูงอายุที่ติดบ้าน (home bound elder)

เป็นผู้สูงอายุที่ช่วยตนเองได้หรือต้องการความช่วยเหลือบางส่วน มีความจำกัดในการดำเนินชีวิตในสังคม และ เป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่มีโรคเรื้อรังที่ควบคุมไม่ได้หรือมีภาวะแทรกซ้อน มีหลายโรค และมีกลุ่มอาการสำคัญของผู้สูงอายุที่มีผลต่อการ ไปมาได้โดยอิสระ ในด้านสุขภาพ ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ จะมีความจำกัดในการดำเนิน ชีวิตในสังคมชัดเจน และอาจมีความจำกัดในการทำกิจวัตรประจำวัน พื้นฐานหรือต่อเนื่องบางประการ ทำให้ต้องการความช่วยเหลือ จากผู้อื่น บางบางส่วน เช่น ในการเคลื่อนไหว ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ไม่ สามารถเดินตามลำพังบนทางเรียบได้ ต้องใช้อุปกรณ์ช่วยเหลือ หรือผู้ช่วยเหลือ การรับประทานอาหาร ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ต้องการ ความช่วยเหลือขณะรับประทานอาหาร หรือกลุ่มที่แม้จะรับประทานอาหารได้เองแต่อาจทำหกละเออะ/ไต่เปื้อนได้ การขับถ่ายของผู้สูงอายุกลุ่มนี้ต้องการความช่วยเหลือ เช่น พาไปห้องสุขา ช่วยทำความสะอาดหลังขับถ่าย เป็นต้น ผู้สูงอายุกลุ่มติดบ้านนี้มีโรคประจำตัวหลายโรค comorbidity/multimorbidity) โดยมีโรคเรื้อรังที่ควบคุมไม่ได้หรือ มีภาวะแทรกซ้อน นอกจากนี้ยังเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่มีกลุ่มอาการ ของผู้สูงอายุ (geriatric syndrome) ที่มีผลต่อการ เคลื่อนที่และ การเข้าสังคม ทางด้านร่างกาย เช่น การมีความยากลำบาก ในการเคลื่อนที่ (instability & impair mobility) ทางด้านจิตใจ เช่น มีภาวะซึมเศร้า ทางด้านสติปัญญา-การคิด รู้ เช่น ภาวะหลงลืม และสมองเสื่อมในด้านสังคม ผู้สูงอายุกลุ่มติดบ้านนี้ เป็นกลุ่มที่มีส่วนร่วมกับสังคมน้อย เนื่องจากมีภาวะเสี่ยงต่อการเกิดอันตราย เช่น ไม่สามารถไปร่วมกิจกรรมที่วัดได้ เช่น เดิม รวมถึงกลุ่มที่ไปมานอกบ้านได้โดยอิสระแต่ไม่ชอบออกสังคม และกลุ่มที่ไม่สามารถเข้าร่วม กิจกรรมสังคมได้เนื่องจากติดภาระทางบ้าน เช่น ต้องดูแลหลาน ผู้สูงอายุกลุ่มนี้อาจมีหรือไม่มีความสามารถในการช่วยเหลือครอบครัว และสังคมได้ การเสริมพลังอำนาจให้กับผู้สูงอายุ

กลุ่มนี้จะช่วย เสริมสุขภาวะและเสริมศักยภาพชุมชน ผู้สูงอายุกลุ่มติดบ้านอาจเป็นผู้ที่มีหรือไม่มีปัญหา ทุกข์ยาก เดือดร้อน การที่ผู้สูงอายุมีปัญหาทางสังคมด้านนี้จำเป็นต้องได้รับ การช่วยเหลือเกื้อกูลจากหน่วยงานด้านสังคม ทั้งนี้เพื่อสร้างสุขภาวะให้ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ เป้าหมายของการจัดบริการ คือ การดำรงการมีสุขภาพที่ดี การป้องกันภาวะแทรกซ้อน การป้องกันการเสื่อมถอยของการทำหน้าที่และภาวะทุพพลภาพแต่เริ่มต้น และป้องกันการเกิดโรค (ใหม่) รวมถึงการพัฒนาศักยภาพในการมีส่วนร่วมในสังคมหรือใช้ ภูมิปัญญาเพื่อสร้างสรรค์สังคม โดยมีกิจกรรม เช่น โครงการอาสาป็นสุข LTC ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุในชุมชน เอื้อนสมุนไพรร กองทุนสวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์

2.3 ผู้สูงอายุที่ติดเตียง

ผู้สูงอายุกลุ่มติดเตียง (bed bound elder) เป็น ผู้สูงอายุที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตร ประจำวันได้ ต้องการความช่วยเหลือในการเคลื่อนย้ายและ / หรือการทำกิจวัตรพื้นฐานประจำวันอื่นและเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ ที่มีโรคเรื้อรังหลายโรคและมีภาวะแทรกซ้อน ภาวะห่อ/ เปราะบาง ในด้านสุขภาพ ผู้สูงอายุกลุ่มติดเตียง เป็นกลุ่มที่มีความ จำกัดในการทำกิจวัตรพื้นฐานประจำวัน ไม่สามารถช่วยเหลือ ตนเองในการทำกิจวัตรประจำวันได้ ทำให้ต้องการความช่วยเหลือ จากผู้อื่น ทั้งในการเคลื่อนย้ายและ/หรือในกิจวัตรพื้นฐานประจำวัน เช่น การเคลื่อนไหวย ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ไม่สามารถย้ายตำแหน่งตัวเอง ขณะนั่งได้ หรือแม้แต่ขยับตัว ไม่ได้ในท่านอน ต้องการความช่วยเหลือ ในการเคลื่อนย้าย หรือพลิกตะแคงตัว การรับประทาน อาหาร ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ มีภาวะกลืนลำบาก ในด้านสังคม ผู้สูงอายุกลุ่มติดเตียงนี้ เป็นกลุ่มที่ไม่สามารถ มีส่วนร่วมกับสังคมด้วยตนเองได้ เนื่องจากข้อจำกัดทางด้าน ร่างกาย ปัญหาสุขภาพที่มีผลต่อความสามารถในการเคลื่อนที่ได้ ทำให้ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ จำเป็นต้องพึ่งพา ครอบครัว-ผู้อื่น-สังคม ใน การมีส่วนร่วมทางสังคม ผู้สูงอายุกลุ่มนี้อาจไม่มีศักยภาพในการ ช่วยเหลือครอบครัว และสังคมได้ การเสริมพลังอำนาจให้กับผู้สูงอายุ และครอบครัว ผู้ดูแล จะช่วยเสริมสุขภาวะของผู้สูงอายุและเสริม ศักยภาพของผู้ดูแล ผู้สูงอายุกลุ่มติดเตียง อาจเป็นผู้ที่มีหรือไม่มีปัญหา ทุกข์ยาก เดือดร้อนด้วย ที่อาจมีผลต่อความต้องการการดูแลช่วยเหลือและ ปัญหาทางจิตใจ ซึ่งมักจะ เป็นปัญหาด้านใดด้านหนึ่งหรือหลาย ด้านร่วมกัน เช่น การขาดผู้ดูแลช่วยเหลือ ถูกทอดทิ้งอยู่ลำพัง หรือ ได้รับการดูแลที่ไม่เหมาะสม การเข้าไม่ถึงสิทธิหรือบริการที่พึงได้รับ ปัญหาความยากจน ไม่มีรายได้ เป็นต้น ซึ่งปัญหาทางสังคมในด้านนี้จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือ เกื้อกูลจาก หน่วยงานด้านสังคมเป้าหมายของการจัดบริการ คือ การดำรงไว้ซึ่งภาวะสุขภาพ ที่เป็นอยู่ ป้องกันภาวะแทรกซ้อนและป้องกันการเกิดภาวะทุพพลภาพ เพื่อให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ในครอบครัวและชุมชนได้ตามอัตภาพ โดยได้รับความช่วยเหลือดูแลหรือมีผู้ดูแลช่วยเหลือจากครอบครัว ชุมชน สังคม ตามความต้องการ และไม่เสียชีวิตก่อนวัยอันควร สูงสุด กิจกรรมโครงการที่เทศบาลตำบลอุโมงค์ได้จัดทำให้แก่กลุ่มผู้สูงอายุที่ติดเตียง เช่น โครงการอาสาป็นสุข LTC ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุในชุมชน

ตัวบ่งชี้ที่แสดงให้เห็นว่า เทศบาลตำบลอุโมงค์ มีการวางแผนในการทำงานแบบมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) ที่ให้ความสำคัญในการจัดทำฐานข้อมูลที่ครอบคลุมไปยังประชาชนทุกกลุ่ม นำไปสู่กระบวนการตัดสินใจก่อนที่จะกำหนดเป็นนโยบายในการบริหารสาธารณะ โดยเฉพาะเรื่องโครงสร้างสวัสดิการของผู้สูงอายุ เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาได้อย่างถูกต้อง เปรียบเสมือนกับการเกาฏุกที่คัน ส่วนกระบวนการนั้นจะได้กล่าวถึงหัวข้อถัดไป

3. รูปแบบโครงสร้างสวัสดิการที่เหมาะสมต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในสังคมไทย

3.1 การสร้างกลไกการมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรมขับเคลื่อนการทำงาน เป็นแนวทางการพัฒนาโครงสร้างการทำงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุ กระบวนการดังกล่าวในหัวข้อที่ผ่านมาก่อให้เกิดโครงการต่างๆ 10 โครงการ คือ 1) เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ 2) Long Term Care : LTC 3) โรงเรียนดอกขอมพอ 4) อาสาป็นสุข 5) กองทุนสวัสดิการประชาชนตำบลอุโมงค์ 6) เอือนสมุนไพร 7) ผู้สูงอายุอุโมงค์ยุคใหม่สู่สังคมผู้สูงวัยอย่างสมารถ 8) ธรรมสังวร วิถีพุทธ วิถีศีล 5 9) แผนชุมชน 10) กองทุนขยับบุญ เป็นผลมาจากกลไกการทำงาน 4 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาค้นหาศักยภาพของทุนทั้ง 6 ระดับ 2) วิเคราะห์ปัญหาหมู่บ้านและผู้ที่ได้รับผลกระทบและการแก้ปัญหาในระดับชุมชน 3) วิเคราะห์ศักยภาพ และความพร้อมในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ 4) การพัฒนานวัตกรรมและการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะโดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง

3.2 มาตรการเพื่อส่งเสริมการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุที่เหมาะสมในสังคมไทย

3.2.1 มาตรการส่งเสริมสุขภาพกายที่ดีแก่ผู้สูงอายุ (Physical Health) การดำเนินงานที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีสภาพที่ดีของร่างกาย กล่าวคือ ผู้สูงอายุให้ความสำคัญกับสุขภาพกาย ด้วยการส่งเสริมให้สุขภาพแข็งแรงอยู่เสมอด้วยการมองว่าสุขภาพดีนั้นหมายถึงการไม่เจ็บไข้ การไม่ป่วย การไม่มีโรคภัยมาเบียดเบียนหรือหากมีโรคก็อยู่ในภาวะสงบ ไม่แสดงอาการ ฯลฯ ต้องการให้ร่างกายแข็งแรงแม้จะไม่เหมือนเดิมแต่ขอให้ทำกิจวัตรประจำวันได้เพื่อลดการพึ่งพาผู้อื่น

3.2.2 มาตรการส่งเสริมสุขภาพจิตที่ดีแก่ผู้สูงอายุ (Mental Health) การดำเนินงานที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีสภาพของจิตใจที่สามารถควบคุมอารมณ์ได้ มีจิตใจเบิกบานแจ่มใส มิให้เกิดความคับข้องใจหรือขัดแย้งในจิตใจ สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีความสุข

3.2.3 มาตรการส่งเสริมสุขภาพปัญญาที่ดีแก่ผู้สูงอายุ (Spiritual Health) การดำเนินงานที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีสภาวะที่ดีของปัญญาที่มีความรู้ทั่ว รู้เท่าทันและความเข้าใจอย่างแยกได้ในเหตุผลแห่งความดีความชั่ว ความมีประโยชน์และความมีโทษ ซึ่งนำไปสู่ความมีจิตอันดีงามและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

3.2.4 มาตรการส่งเสริมผู้สูงอายุให้ใช้ชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข (Social Health) การดำเนินงานที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีสภาวะทางกายและจิตใจที่สุขสมบูรณ์ มีสภาพของ

เป็นอยู่หรือการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ไม่ทำให้ผู้อื่น หรือสังคมเดือดร้อน สามารถปฏิสัมพันธ์และปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดีและมีความสุข

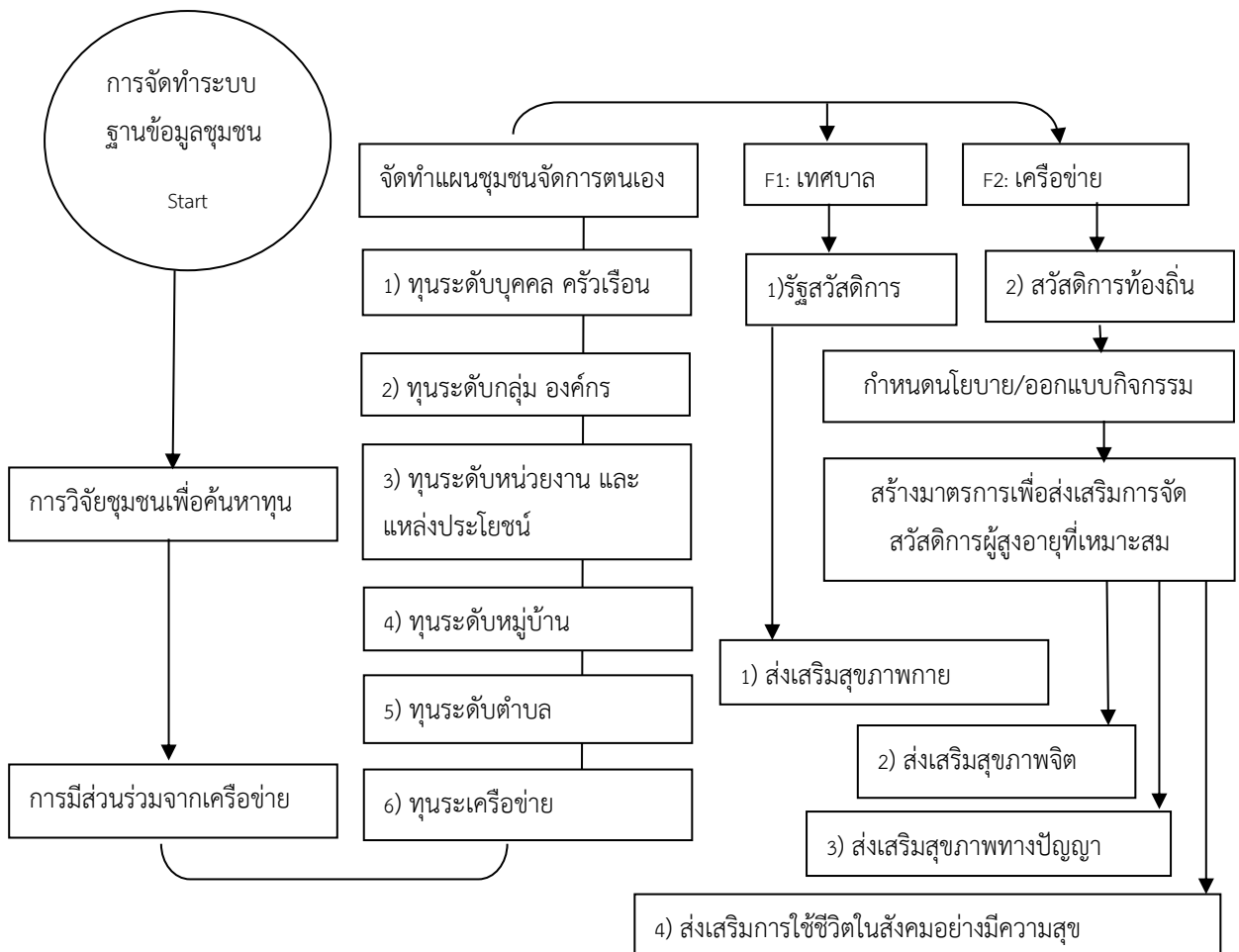
ผู้สูงอายุในปัจจุบันวางอยู่บนฐานที่ว่าด้วยเรื่อง สุขภาวะ (well-being) ทั้งมิติ ทางกาย ทางใจ ทางสังคม และทางปัญญา (จิตวิญญาณ) และทั้งมิติของคน ครอบครัว ชุมชน และสังคม ดังนั้นสุขภาพมีผลกระทบมาจากหลายปัจจัย จึงต้องให้ความสำคัญกับองค์ความรู้ ทั้งเรื่องของ การดำเนินงานทางสาธารณสุข การจัดการบริการสาธารณสุข และเรื่องต่างๆ ที่ปรากฏในสังคม เพราะสิ่งเหล่านี้มีผลกระทบต่อสุขภาพทั้งทางตรง และทางอ้อม ทั้งด้านบวก และด้านลบ องค์ความรู้เพื่อการพัฒนาสุขภาพและระบบสุขภาพจึงไม่ใช่เรื่องของระบบการแพทย์เพียงอย่างเดียว แต่เป็นเรื่องความร่วมมือกันของสังคมที่จะมาร่วมสร้างค่านิยมที่ถูกต้องเกี่ยวกับสุขภาพ สร้างสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย และเอื้อต่อการมีสุขภาพดี ร่วมสร้างวัฒนธรรมของการดำเนินชีวิตที่ไม่ เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น และร่วมกันสร้างสังคม ที่อยู่ร่วมกันอย่างมีสันติสุข

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาโครงสร้างสวัสดิการผู้สูงอายุในสังคมไทย” พบว่า โครงสร้างสวัสดิการผู้สูงอายุ ควรมีการจัดให้ครอบคลุมโดยกำหนดเป็นมาตรการ คือ 1) การ ส่งเสริมสุขภาพกาย 2) การส่งเสริมสุขภาพจิต 3) การส่งเสริมสุขภาพทางปัญญา และ 4) การ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งการจัดการบริหารสาธารณะ โดยเฉพาะ สวัสดิการผู้สูงอายุ จะต้องมึลักษณะที่สามารถพึ่งตนเองได้ เน้นความยั่งยืน และตระหนักถึงการ เข้าไปมีส่วนร่วมและสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ ซึ่งสอดคล้องกับ ชาริน สุขอนันต์และคณะ (2554) ได้วิจัยเรื่อง “คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองบ้านสวน จังหวัดชลบุรี” โดย ศึกษาระดับคุณภาพชีวิตและเปรียบเทียบคุณภาพชีวิต จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ ในเขตเทศบาลเมืองบ้านสวน จังหวัดชลบุรี ประเด็นที่น่าสนใจ ผลการศึกษาพบว่า หน่วยงานที่ เกี่ยวข้องควรเน้นการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจและสภาพแวดล้อมของผู้สูงอายุ คุณภาพชีวิตให้ มากขึ้น เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตจากปานกลาง ไปสู่ระดับดี แต่ในขณะเดียวกัน พบว่า บทบาท ของครอบครัว เห็นว่าระบบครอบครัวเองไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้ เพียงอย่างเดียว ยังต้องอาศัยกระบวนการสังคมในการดูแลคู่ขนานอีกทางหนึ่ง

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาการพัฒนาโครงสร้างสวัสดิการผู้สูงอายุในสังคมไทย ในครั้งนี้ได้ศึกษาเฉพาะกรณีที่เทศบาล อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่นที่ได้จัดกิจกรรม โครงการ และสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุได้อย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นที่มาของการถอดบทเรียนเพื่อสร้างองค์ความรู้ นำไปเป็นต้นแบบเชิงกระบวนการ เพื่อพัฒนาระบบการทำงานด้านสวัสดิการผู้สูงอายุได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาโครงสร้างสวัสดิการผู้สูงอายุที่เหมาะสมต่อสังคมไทย กรณีศึกษาเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน ประกอบด้วย

1. การจัดทำระบบฐานข้อมูลชุมชน

การจัดทำระบบฐานข้อมูลชุมชน คือ การรวบรวมข้อมูลพื้นฐานต่าง ๆ ของบุคคล ครอบครัว หรือชุมชน ในแต่ละด้านที่มีความจำเป็นในการพัฒนาของหน่วยงาน องค์กร เช่น ข้อมูลด้านอาชีพการศึกษา สุขภาพ เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม รายได้ค่าใช้จ่าย เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ ประกอบในการจัดทำแผนโครงการกิจกรรมและการขับเคลื่อนโครงการต่าง ๆ ให้ถูกต้องตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของชุมชน โดยเทศบาลมีระบบการจัดทำฐานข้อมูลดังนี้

จากแผนภาพจะเห็นว่า “เส้นประ” หมายถึง การจัดสวัสดิการตามภาระกิจที่รัฐกำหนดให้ โดยมีเทศบาลทำหน้าที่สนองนโยบาย (F1 จึงหมายถึง มีหน้าที่จัดทำเพียงหน่วยงานเดียว) โดยเริ่มจากการจัดทำระบบสารสนเทศการจัดการฐานข้อมูลเบี่ยยังชีพ ซึ่งเป็นระบบที่จัดทำไว้เพื่อดำเนินงานในสวัสดิการของรัฐด้านเบี่ยยังชีพของผู้สูงอายุ

ในขณะเดียวกันจะเห็นว่า “เส้นทึบ” หมายถึง การจัดสวัสดิการแบบการผสมผสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐ องค์กรเอกชน และชุมชน ที่มีเจตนารมณ์ในการทำงานบนฐานข้อมูล และใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง โดยมีใช้เป็นเพียงความรับผิดชอบในองค์กรใดองค์กรหนึ่ง ดังนั้น (F1+F2 จึงหมายถึง การผสมความร่วมมือของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กับภาคีเครือข่าย) จะเห็นว่า จะเป็นการสร้างมาตรการส่งเสริมการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสม และครอบคลุมทั้ง 4 ประเด็น คือ 1) การส่งเสริมสุขภาพกาย 2) การส่งเสริมสุขภาพจิต 3) การส่งเสริมสุขภาพทางปัญญา และ 4) การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

1) ระบบฐานข้อมูลโปรแกรม TCNAP (Thailand Community network Appraisal Program) ระบบฐานข้อมูลที่ใช้โปรแกรม TCNAP ในการจัดเก็บข้อมูล เป็นระบบฐานข้อมูลที่ได้กำหนดรูปแบบในการบันทึกข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลโดยให้แต่ละพื้นที่สามารถดำเนินการได้เองผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต นอกจากนั้นยังเปิดโอกาสให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในส่วนกลาง ประชาชน อปท. ภาคีเครือข่าย และหน่วยงานพัฒนานโยบาย สามารถเข้าไปเรียนรู้ข้อมูลเพื่อนำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ ตามเป้าหมายที่ต้องการได้ โดยมีการใช้เครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูลที่คณะทำงานพัฒนาขึ้นประกอบด้วย

2) ระบบข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน จปฐ. ข้อมูลที่แสดงถึงลักษณะของสังคมไทยที่พึงประสงค์ตามเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำตามเครื่องชี้วัด ซึ่งจะทำให้ทราบว่าแต่ละครัวเรือนชุมชน มีปัญหาเรื่องอะไร เพื่อที่จะได้นำข้อมูลดำเนินการต่อไป

2. การวิจัยชุมชนเพื่อค้นหาทุน 6 ระดับ

กระบวนการวิจัยชุมชน เป็นกระบวนการที่สร้างการเรียนรู้ศักยภาพของชุมชนผ่านการวิเคราะห์การจัดการงานและกิจกรรมของทุนทางสังคม การจัดการความสัมพันธ์ของทุนทางสังคมในพื้นที่และนอกพื้นที่ รวมทั้งผลกระทบและผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการจัดการดังกล่าวต่อ

ประชาชนในพื้นที่และต่อการทำภารกิจของหน่วยงานองค์กรในพื้นที่ด้วย โดยการวิจัยต้องชี้ให้เห็นความสามารถ 6 เรื่องในการ แก้ปัญหาของพื้นที่ การจัดการตนเอง การพัฒนางานและ กิจกรรมในชุมชนที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิต นโยบายสาธารณะและการจัดการกับปัจจัยเสี่ยง ปัจจัย เสริม รวมทั้งปัจจัยด้านสังคมที่กำหนด การสร้างการเรียนรู้ให้กับสมาชิกชุมชน หน่วยงาน องค์กรในพื้นที่ การพัฒนานวัตกรรมและการต่อยอดงาน เพื่อพัฒนาเข้าสู่งานประจำของ หน่วยงาน องค์กรและกลุ่มทางสังคมในพื้นที่

หลักการของการวิจัยชุมชน เน้นให้ชุมชนดำเนินการเองให้ได้ข้อมูลครบถ้วน ทำความ รู้จักทุนทางสังคมทุกระดับ สร้างความเข้าใจในงานและกิจกรรมของชุมชนรวมทั้งความสัมพันธ์ ของทุนทางสังคมต่างๆ กับงานและกิจกรรมที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน สร้างความเข้าใจผลกระทบที่เกิดขึ้นกับประชาชน จนเกิดความเข้าใจระบบการจัดการตนเองของ ชุมชนท้องถิ่นตนเองอย่างครอบคลุม

ทุนทางสังคม จึงมีลักษณะหาความสัมพันธ์เชื่อมโยง แลกเปลี่ยนของคนในชุมชนทั้งงาน เงินและข้อมูลซึ่งผลกระทบอันเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งในการจัดการตนเองที่เกิดขึ้นใน พื้นที่ โดยมี 3 องค์ประกอบหลักคือ ทุนมนุษย์ (human capital) ทุนองค์กร/สถาบัน (Institute capital) ทุนภูมิปัญญา/วัฒนธรรม (Wisdom capital) ทั้งนี้ทุนทางสังคมแบ่งได้เป็น 6 ระดับ คือ 1) ทุนระดับบุคคลและครัวเรือน 2) ทุนระดับกลุ่มทางสังคม องค์กรชุมชน 3) ทุนระดับ หน่วยงานและแหล่งประโยชน์ 4) ทุนระดับชุมชนและหมู่บ้าน 5) ทุนระดับตำบล 6) ทุนระดับ เครือข่าย

ระบบการจัดการตนเองของชุมชน จึงเป็นการการทำงานในพื้นที่ขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น ท้องที่ หน่วยงานรัฐและองค์กรชุมชน ที่เป็นองค์กรหลักในการร่วมกันออกแบบ เชื่อมโยงแหล่งเรียนรู้และการปฏิบัติงานต่างๆ ในพื้นที่กับผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของ ประชาชน ซึ่งเป็นไปตามบริบทการอยู่ร่วมกันของคนในพื้นที่ โดยแต่ละระบบประกอบด้วย ศักยภาพผู้นำ แกนนำและผู้มีส่วนร่วม กลไกการจัดการความรู้ วิธีการทำงาน การจัดการเรียนรู้ การปรับตัวและการจัดการปัญหา รวมถึงผลกระทบที่เกิดจากการทำงานร่วมกัน โดยใช้ข้อมูล ที่เป็นรูปธรรมในการแก้ปัญหา เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ด้านกระบวนการเทศบาลตำบลอุโมงค์ ควรสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน เพื่อ รับฟังความเห็น เป็นข้อมูลในกำหนดนโยบาย การวางแผน ปฏิบัติการ การประเมินผล และการ ปรับปรุงผลการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้กระบวนการทำงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุทุกกลุ่ม

2. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรร่วมกับเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกพื้นที่ ที่มีประสบการณ์ร่วมแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ และถอดบทเรียนร่วมกัน ทำให้นำองค์ความรู้ที่ได้ไป ออกแบบกิจกรรมโครงการ และสร้างมาตรการเพื่อไขปัญหาให้ครอบคลุมทุกมิติ และประการ สำคัญยังเป็นวิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้ไปยังองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีบริบทใกล้เคียง กัน

3. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรนำรูปแบบการพัฒนาโครงสร้างสวัสดิการผู้สูงอายุที่ เหมาะสมต่อสังคมไทย กรณีศึกษาเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอเมืองลำพูน พบว่า ระยะแรกการ จัดสวัสดิการสังคมโดยเฉพาะกับผู้สูงอายุ จะมีลักษณะพึ่งพาเครือข่ายแต่เพียงผ่านเดียว ในขณะที่เดียวกันภาครัฐเองจะต้องกำหนดโครงการสวัสดิการให้กระจายอย่างทั่วถึง โดยใช้ข้อมูล ประชาชนมาเปรียบเทียบกับสัดส่วนผู้สูงอายุ เพื่อเกลี่ยงบประมาณดูแลผู้สูงอายุให้ครอบคลุม และทั่วถึงทั้งทางด้าน กาย จิต ปัญญาและสังคม

4. การจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรค้นหาทุนภายในที่ เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมโครงการ เช่น ทุนระดับบุคคล ทุนระดับกลุ่ม ทุนระดับ หน่วยงาน ทุนระดับชุมชน ทุนระดับตำบล และทุนระดับเครือข่าย พร้อมทั้งทุนภายนอกเพิ่มเติม เช่น สถานศึกษา ที่จะเป็ปัจจัยเสริมงานด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาในประเด็นการสร้างเครือข่ายชุมชน ส่งเสริมความเข้มแข็งในระดับครัว ครัวเรือนไปพร้อมๆ กัน เพราะครอบครัวเป็นหน่วยที่เล็กที่สุด แต่ในขณะเดียวกันถือว่ามีความสำคัญมากที่สุดในสถาบันทางสังคม

2. ควรศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับการส่งเสริมด้านวิชาชีพที่มีความเหมาะสมกับผู้สูงอายุ เพื่อสร้างรายได้จากภูมิปัญญาในท้องถิ่นที่นอกเหนือจากกิจกรรมเชิงวิชาการ

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มอนามัยผู้สูงอายุ สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2556). รายงานการสำรวจสุขภาพผู้สูงอายุไทย ปี 2556 ภายใต้แผนงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุและผู้พิการ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์วชิรรินทร์ พี.พี.
- กองส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุ, กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2558). แนวทางการดำเนินงานโครงการกองส่งเสริมศักยภาพผู้สูงอายุประจำปี 2559. กรุงเทพฯ: กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- เกรียงศักดิ์ ธรรมอภิพลและคณะ. (2555). รูปแบบการจัดการดูแลระยะยาวกลุ่มผู้สูงอายุติดเตียงโดยชุมชน. วารสารวิทยาลัยราชสุดาเพื่อการศึกษา และการพัฒนา, 8(11), 28-30.
- ธาริน สุขอนันต์และคณะ. (2554). คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองบ้านสวนจังหวัดชลบุรี. วารสารสาธิตศึกษาศาสตร์, 41(3), 240-249.
- ปภัสนร กิมสุวรรณวงศ์. (2557). การดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของผู้สูงอายุตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนา. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาเขตขอนแก่น, 8(3), 74-75.
- วรพงษ์ บุญเคลือบ. (2549). การจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดเชียงใหม่ (การค้นคว้าอิสระปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์) เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิโรจน์ ตั้งเจริญเสถียร และคณะ. (2536). ค่ารักษาพยาบาลผู้ป่วยนอกภายใต้สวัสดิการรักษายาบาลของข้าราชการ (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: กระทรวงสาธารณสุข.
- ศิริพร เป้งสลิ. (2554). การกำหนดทางเลือกกลยุทธ์ในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุเทศบาลเขลางค์นคร (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ (สทส.). (2546). พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 (ฉบับแก้ไข พ.ศ. 2553). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เทพพัฒน์วานิชย์.
- สุปรียา พูลทาจกร. (2556). การจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุและคนพิการของเทศบาลตำบลในพื้นที่อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

การปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษของเทศบาลนครแม่สอด จังหวัดตาก*
SPECIAL MODEL OF LOCAL ADMINISTRATION OF MAE SOT CITY
MUNICIPALITY, TAK PROVINCE

ไพฑูรย์ ปริญญารัตนกุล, ยุทธนา ปราณิต, สุรพล สุษะพรหม
Paitoon Parinyatummakul, Yuttana Praneet, Surapon Suyaprom
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: noomp1@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหา ศึกษาปัจจัยจำเพาะของท้องถิ่น และนำเสนอรูปแบบการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษตามปัจจัยจำเพาะของท้องถิ่นของเทศบาลนครแม่สอด จังหวัดตาก ใช้การวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 399 คน วิเคราะห์ข้อมูลสถิติพรรณนาการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ จำนวน 20 คน วิเคราะห์ด้วยการพรรณนาเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัญหาของเทศบาลนครแม่สอด ด้านผลกระทบอันเกิดจากความเป็นเมือง เช่น วิถีชีวิต อาชีพ และวัฒนธรรม และความเป็นอิสระ ด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาเมือง ด้านลักษณะพื้นที่จำเพาะ ปัญหาการจัดสรรพื้นที่ ด้านชาติพันธุ์และวัฒนธรรม การจัดสวัสดิการ รักษาเอกลักษณ์เฉพาะตัว 2. ปัจจัยจำเพาะของท้องถิ่นในการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษของเทศบาลนครแม่สอด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.53$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ได้แก่ ด้านผลกระทบอันเกิดจากความเป็นเมือง ($\bar{X}=3.80$) ด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาเมือง ($\bar{X}=3.55$) ด้านลักษณะพื้นที่จำเพาะ ($\bar{X}=3.46$) และส่วนด้านชาติพันธุ์และวัฒนธรรม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.41$) ตามลำดับ 3. รูปแบบการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษของเทศบาลนครแม่สอด จังหวัดตากตามหลักการบริหารนิยม โดยการให้ประชาชนเข้าร่วมรับฟัง ผลกระทบที่เกิดจากการเป็นเมือง การให้ร่วมรับรู้กติกา เพื่อสร้างสามัคคี ทำให้คนที่หลากหลายชาติพันธุ์อยู่กันอย่างสันติสุข มีส่วนร่วมกิจกรรมการพัฒนาเมือง และปฏิบัติตามหลักการอยู่ร่วมกัน การยอมรับในความเสมอภาค การเคารพกฎของหน่วยงานท้องถิ่น การร่วมอนุรักษ์ประเพณีของเมืองที่มีความหลากหลาย วัฒนธรรม และให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน

คำสำคัญ: การปกครองท้องถิ่น; รูปแบบพิเศษ; เทศบาลนครแม่สอด

Abstract

Objectives of this research were to study the problems, local specific factors of local administration and to propose a special form of local administration according to local factors of Mae Sot City Municipality, Tak Province. Using the mixed methods: The quantitative research, data were collected by questionnaires from samples of 399 people, analyzed by descriptive statistics. Qualitative research, data were collected by in-depth-interviewing 20 key informants and analyzed by descriptive content interpretation. Findings of the research were as follows: 1. Problems in the Mae Sot Municipality, effects of urbanization, such as life style, occupation and culture and freedom, urban development strategy, specific area characteristics, space allocation, ethnicity and culture, welfares allocation, and identity protection, 2. Local specific factors and the relationship in special Local Administration of Mae Sot City Municipality by overall was at high level ($\bar{x}=3.53$). Considering each aspect, namely the impact of urbanization ($\bar{x}=3.80$), the urban development strategy ($\bar{x}=3.55$), the specific area characteristics ($\bar{x}=3.46$), and the ethnic and cultural aspects were at the moderate levels ($\bar{x}=3.41$), respectively. 3. Local Administration model, a special form of local administration of Mae Sot City Municipality, Tak Province, according to the principles of Aparihaniyadhamma by allowing people to join and listen to and study the impacts of urbanization Joining to the rules harmony, making people of different nations live in peace. Allowing people to participate in urban development activities Adhering to the principles of coexistence of the cultural diversity, conservation of local traditions, recognition of equality to ethnic diversity, respect for local authority rules, giving importance to economic development, trade and investment.

Keywords: Local government; Special Model; Mae Sot City Municipality

บทนำ

จังหวัดตากมีพื้นที่ชายแดนที่ถือว่าเป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ของประเทศที่สามารถพัฒนาเป็นฐานการผลิตหลักในแนว East – West Economic Corridor ที่เชื่อมโยงการผลิตไปยังประเทศพม่าและกลุ่มประเทศเอเชียใต้ โดยผ่านเมืองเมียวดีไปสู่อย่างกึ่ง เมาละแหมง ของสาธารณรัฐสังคมนิยมเมียนมาเพื่อออกทะเลอันดามัน หรือเชื่อมโยงไปยังประเทศจีน โดยอาศัยเส้นทางคมนาคมที่กำลังอยู่ในระยะพัฒนาพาดผ่านตอนกลางของสาธารณรัฐสังคมนิยมเมียนมาไปยังประเทศจีนตอนใต้และประเทศบังกลาเทศกับอินเดียได้ สำหรับในแนวคมนาคมในประเทศไทยก็สามารถเชื่อมโยงไปยังประเทศลาวผ่านเส้นทางภายในประเทศสู่ อำเภอยางนคร จังหวัดเชียงราย และมุ่งสู่อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร ข้ามสะพานมิตรภาพไทยลาว มุ่งสู่จังหวัดสะหวันนะเขตสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และเมืองเว้ ประเทศเวียดนาม (วุฒิสารตัญไชย, 2559) พบว่าเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดตาก มีศักยภาพและโอกาสในการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เป็นเขตพื้นที่ชายแดนที่มีความเป็นสังคมแบบบูรณาการ (Socialization Integration) ระหว่างสังคมท้องถิ่น (Local) ที่มีลักษณะเฉพาะเป็นของตนเอง (Identity) ความเข้มแข็งของผู้บริหารท้องถิ่น ชุมชน พ่อค้าประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลนครแม่สอดที่สามารถขยายฐานไปสู่โลกอนาคตได้ และข้อตกลงการค้าเสรีภายใต้กรอบอาเซียน ส่วนการ “จัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ” มีวัตถุประสงค์เพื่อให้สามารถจัดบริการสาธารณะที่มีคุณภาพแก่ประชาชน และรองรับการเจริญเติบโตของพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งพัฒนาการบริหารจัดการของท้องถิ่นให้มีระบบที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส” (เทศบาลนครแม่สอด, 2563)

สำหรับการเป็นผู้นำ เห็นได้อย่างชัดเจนว่า “นครแม่สอด” มีความพร้อมในทุก ๆ ด้านอันได้แก่ สภาพทางภูมิศาสตร์ สภาพทางเศรษฐกิจการค้าการลงทุน สภาพของสังคมเมืองที่ผสมผสานไปกับสังคมอุตสาหกรรม สภาพสังคมการศึกษา สภาพของธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวที่ทางธรรมชาติและวัฒนธรรม สภาพทางสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นสังคมพหุวัฒนธรรม (Multi Culture) ที่ชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาค้าขายอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งศักยภาพการทำงานของเทศบาลนครแม่สอดที่ประกอบไปด้วย 14 ตำบล ซึ่งมีความเหมาะสมที่จะเป็นศูนย์กลาง (center) หลักเพื่อเป็นการพัฒนาและในขณะเดียวกันเทศบาล นครแม่สอด ที่ได้มีการผลักดันในการขอใช้พื้นที่ป่าเสื่อมโทรม เพื่อนำมาพัฒนารองรับการค้า การลงทุน พัฒนาส่วนราชการต่างๆ เป็นการสร้างมูลค่าและรายได้เข้าประเทศ โดยมีเนื้อที่กว่า 5,000 ไร่ เพื่อยกระดับการเป็นประตูอาเซียนให้นครแม่สอดเป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรมสองแผ่นดิน “นครแม่สอด – เมียวดี” ในที่สุด (อัศวิน พินิจวงศ์, 2562)

จากเวทีการสัมมนาทางวิชาการในหัวข้อ “เหลียวหลังแลหน้าการเมืองการปกครองภายใต้เขตเศรษฐกิจแม่สอด-ตาก” พบว่า ผู้ร่วมสัมมนาได้ให้แนวทางในการแก้ไขปัญหาการเมืองการปกครองในเชิงพื้นที่ เพื่อให้การขับเคลื่อนเขตเศรษฐกิจพิเศษที่จะก่อให้เกิด

ผลเป็นรูปธรรม รัฐบาลกลางหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรที่จะมีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง และ พัฒนาการเมืองการปกครองและการบริหารให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ในเชิงพื้นที่นครแม่สอด (อัครเดช พรหมกัลป์, 2562)

จากความสำคัญและปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาแนวทางการเป็นไปได้ของเทศบาลนครแม่สอด ในการเปลี่ยนแปลงไปสู่การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ที่มีลักษณะปัจจัยจำเพาะของท้องถิ่น 4 ประการ ดังนี้ ปัจจัยว่าด้วยผลกระทบอันเกิดจากความเป็นเมือง ปัจจัยว่าด้วยยุทธศาสตร์การพัฒนาเมือง ปัจจัยว่าด้วยชาติพันธุ์และวัฒนธรรม และ ปัจจัยว่าด้วยลักษณะพื้นที่จำเพาะ เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการเมืองการปกครองในเชิงพื้นที่ และเพื่อสนับสนุนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก การค้าชายชายแดน เป็นศูนย์กลางของการบริหารจัดการด้านแรงงาน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของเทศบาลนครแม่สอด และองค์ประกอบที่มีความจำเป็นในการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ “นครแม่สอด”
2. เพื่อศึกษาปัจจัยจำเพาะของท้องถิ่นและความสัมพันธ์ในการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษของเทศบาลนครแม่สอด
3. เพื่อเสนอรูปแบบการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษตามปัจจัยจำเพาะของท้องถิ่นของเทศบาลนครแม่สอด จังหวัดตาก โดยการบูรณาการตามหลักพุทธธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษของเทศบาลนครแม่สอด จังหวัดตาก” ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีแบบผสมวิธี (Mixed Methodology Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 รูปหรือคน เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของเทศบาลนครแม่สอด และองค์ประกอบที่มีความจำเป็นในการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ “นครแม่สอด” และวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง 399 คน จากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตพื้นที่เทศบาลนครแม่สอด และเทศบาลตำบลท่าสายลวด จำนวน 92,381 คน (เทศบาลนครแม่สอด, 2562) เพื่อศึกษาปัจจัยจำเพาะของท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์ในการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษของเทศบาลนครแม่สอด และนำเสนอรูปแบบการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษตามปัจจัยจำเพาะของท้องถิ่นของเทศบาลนครแม่สอด จังหวัดตาก โดยการบูรณาการตามหลักพุทธธรรม

ผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาของเทศบาลนครแม่สอด ตามองค์ประกอบ ด้านผลกระทบอันเกิดจากความเป็นเมือง ได้แก่ วิถีชีวิต อาชีพ และวัฒนธรรม ประเพณี การจัดการกับปัญหาของเมือง ขาดอิสระและความคล่องตัว ด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาเมือง ด้านลักษณะพื้นที่จำเพาะ ปัญหาการจัดสรรพื้นที่ เป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนสินค้า มีผู้คนเข้าออกจำนวนมาก ด้านชาติพันธุ์และวัฒนธรรม การจัดสวัสดิการ การรักษาเอกลักษณ์เฉพาะตัว

2. ปัจจัยจำเพาะของท้องถิ่นและความสัมพันธ์ในการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษของเทศบาลนครแม่สอด ดังนี้ ปัจจัยจำเพาะของท้องถิ่นและความสัมพันธ์ในการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษของเทศบาลนครแม่สอด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.53$) เมื่อพิจารณาโดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านผลกระทบอันเกิดจากความเป็นเมือง ($\bar{X}=3.80$) ด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาเมือง ($\bar{X}=3.55$) ด้านลักษณะพื้นที่จำเพาะ ($\bar{X}=3.46$) และส่วนด้านชาติพันธุ์และวัฒนธรรม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.41$) ตามลำดับ

3. รูปแบบการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษตามปัจจัยจำเพาะของท้องถิ่นของเทศบาลนครแม่สอด จังหวัดตาก ตามหลักการบริหารนิยม โดยการให้ประชาชนเข้าร่วมรับฟังและศึกษาผลกระทบที่เกิดจากการเป็นเมือง การร่วมรับรู้กติกาในการการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ความสามัคคี ทำให้คนที่หลากหลายชาติพันธุ์อยู่กันอย่างกลมเกลียว เกิดสันติสุข ในการอยู่ร่วมกัน การให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมกิจกรรมการพัฒนาเมือง การปฏิบัติตามหลักการอยู่ร่วมกันของเมืองที่มี ความหลากหลายวัฒนธรรม การร่วมอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น การยอมรับในความเสมอภาคต่อความหลากหลายของชาติพันธุ์ การเคารพ กฎ กติกาของหน่วยงานท้องถิ่น การให้ความสำคัญกับการพัฒนาเศรษฐกิจ การค้า การลงทุนและการทำนุบำรุงศาสนาบุคคล

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาของเทศบาลนครแม่สอด และองค์ประกอบที่มีความจำเป็นในการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ “นครแม่สอด” สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

โดยรวม สภาพปัญหาของนครแม่สอด จากหลายองค์ประกอบ เช่น จากผลกระทบอันเกิดจากความเป็นเมือง ของการปกครองรูปแบบพิเศษของเทศบาลนครแม่สอดมีลักษณะที่พิเศษแตกต่างจากการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบปกติทั่วไป เช่น วิถีชีวิต อาชีพ และวัฒนธรรม ประเพณี การจัดการกับปัญหาของเมือง ขาดอิสระและความคล่องตัว ด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาเมือง สอดคล้องกับกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ด้านชาติพันธุ์และวัฒนธรรม การจัดสวัสดิการ การรักษาเอกลักษณ์เฉพาะตัวยุทธศาสตร์การพัฒนาเมือง ด้านความมั่นคง การสร้างเสถียรภาพ

ภายในประเทศและช่วยลดและป้องกันภัยคุกคามจากภายนอก การสร้างความสามารถในการแข่งขัน การพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน การสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม ให้การเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สันต์ไชย รัตนะขวัญ (2562) ได้วิจัยเรื่อง “องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ” พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษเป็นหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่ถูกจัดตั้งขึ้นโดยให้มีลักษณะที่แตกต่างจากหน่วยการปกครองท้องถิ่นทั่วไป เพื่อให้มีการบริหารจัดการบริการสาธารณะที่เหมาะสมกับลักษณะเฉพาะของพื้นที่และตอบสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านลักษณะพื้นที่จำเพาะ ปัญหาการจัดสรรพื้นที่ เป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนสินค้า มีผู้คนเข้าออกจำนวนมาก และยังสอดคล้องกับ วสันต์ เหลืองประภัสร์ (2554) ได้วิจัยเรื่อง “แนวทางการกำหนดขอบข่ายและรูปแบบในการดำเนินการกิจหน้าที่ของนครแม่สอดในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ” ผลการศึกษาพบว่า แม่สอดจะต้องพัฒนาไปเป็น “นครแม่สอด” เพื่อให้ท้องถิ่นที่จะพัฒนาขึ้นมาใหม่มีกำลังมากขึ้นในการบริการประชาชน อาทิเช่น การมีโรงพยาบาลที่ทันสมัยขนาดใหญ่เพียงพอที่จะให้บริการประชาชนในพื้นที่ การจัดตั้งสถาบันการศึกษาชั้นสูงที่สอดคล้องกับการพัฒนาการค้าและอุตสาหกรรมในลักษณะของเมืองชายแดน เมืองหน้าด่าน ที่ต้องการความหลากหลายของศาสตร์ รวมทั้งด้านการท่องเที่ยว พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรมหลากหลายประเภท และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สถาบันที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในราชการ (สปร.) (2551) ได้วิจัยเรื่อง “การจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษแม่สอด จังหวัดตาก” ผลการศึกษาพบว่า แม่สอดจะต้องพัฒนาไปเป็น “นครแม่สอด” เพื่อให้ท้องถิ่นที่จะพัฒนาขึ้นมาใหม่มีกำลังมากขึ้นในการบริการประชาชน อาทิเช่น การมีโรงพยาบาลที่ทันสมัยขนาดใหญ่เพียงพอที่จะให้บริการประชาชนในพื้นที่ การจัดตั้งสถาบันการศึกษาชั้นสูงที่สอดคล้องกับการพัฒนาการค้าและอุตสาหกรรมในลักษณะของเมืองชายแดน เมืองหน้าด่าน ที่ต้องการความหลากหลายของศาสตร์ รวมทั้งด้านการท่องเที่ยว พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรมหลากหลายประเภท

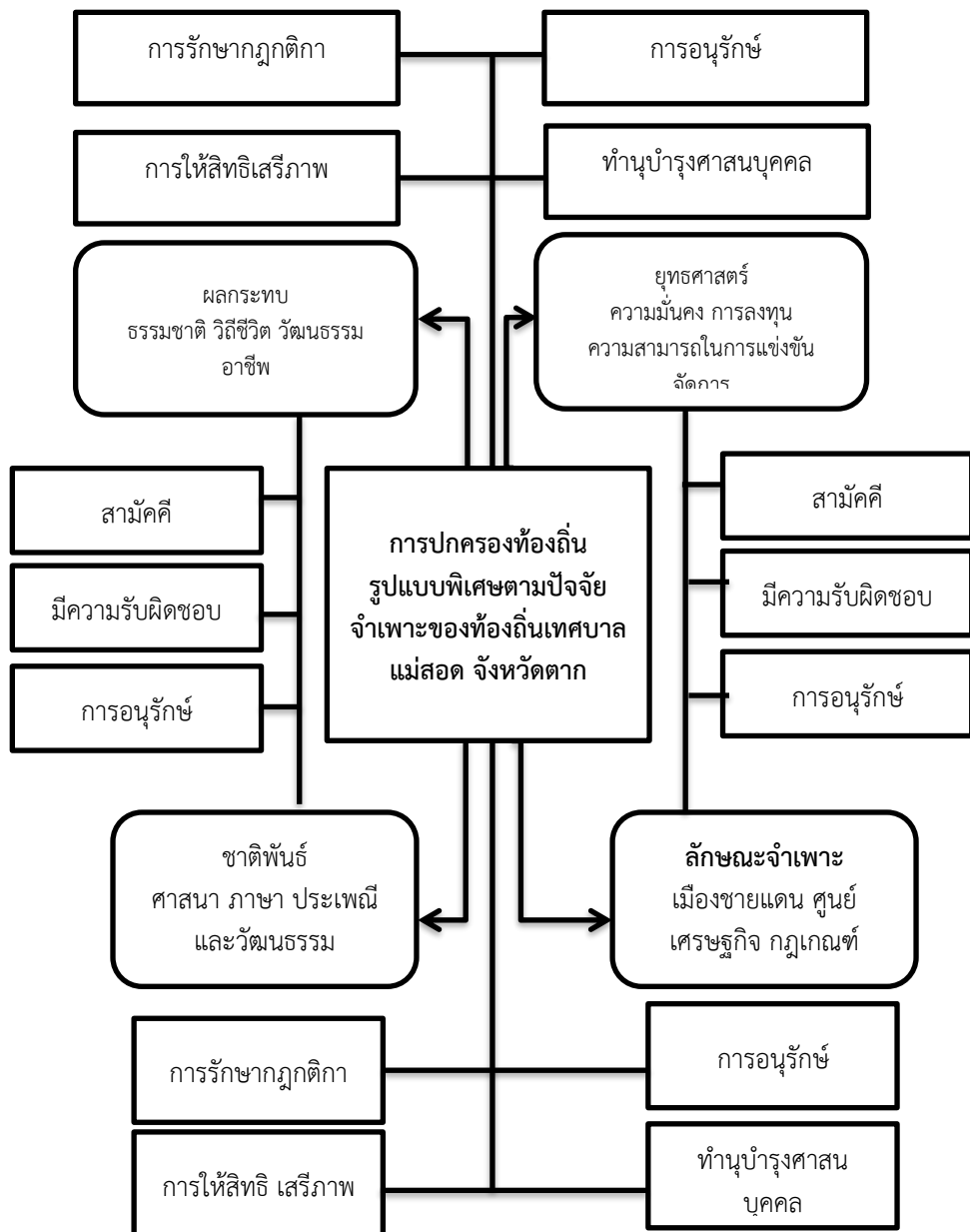
2. ปัจจัยจำเพาะของท้องถิ่นและความสัมพันธ์ในการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษของเทศบาลนครแม่สอด โดยรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า ด้านผลกระทบอันเกิดจากความเป็นเมือง มีการอพยพเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติ กระแทกกับแรงงานที่มีในท้องถิ่น และความเป็นเมืองส่งผลให้การพัฒนาเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน เปลี่ยนไปจากเดิม การขยายตัวของเมืองทำให้วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นเปลี่ยนแปลงไป ความเป็นเมืองส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของคนในท้องถิ่น จากความหลากหลายของประชากร ด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาเมือง มีการเปิดการค้าเสรี และการเปิดการค้าพิเศษชายแดน การส่งเสริมอุตสาหกรรมการค้า การส่งออก และการลงทุน การส่งเสริมและขยายระบบสาธารณูปโภค ในการรองรับการความเป็นเมืองและการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพย์สุดา ธรรมลาภา

กุล (2560) ได้วิจัยเรื่อง “การเมืองในการกำหนดนโยบายพื้นที่เศรษฐกิจการค้าชายแดน จุดผ่านแดนถาวรช่องสะง่า อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ” ผลการวิจัย พบว่า ความสัมพันธ์ ไทย-กัมพูชา บนฐานบริบทจุดผ่านแดนถาวรช่องสะง่า อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-กัมพูชา มีการพัฒนาการที่ก้าวหน้าและดำเนินไปบนพื้นฐานของความเข้าใจกัน โดยมีกรอบความร่วมมือต่างๆ เป็นพลังขับเคลื่อน ความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันคือความร่วมมือด้านการค้าและการลงทุนในสินค้าเกษตร การเสริมสร้าง ความเชื่อมโยงระหว่างกัน การส่งเสริมและการอำนวยความสะดวกการค้าและการลงทุน ความร่วมมือด้านวิชาการ ความร่วมมือสาขาใหม่ ทั้งสองฝ่ายเห็นชอบที่จะขยายความร่วมมือด้านการท่องเที่ยว โดยใช้เวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของผู้มีส่วนร่วมที่เกี่ยวข้องในระดับพื้นที่และท้องถิ่น ในจังหวัดศรีสะเกษ โดยมีการระดมความคิดเห็นทั้งงานส่วนภูมิภาคเชิงยุทธศาสตร์และเชิงปฏิบัติการผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ด้านลักษณะพื้นที่จำเพาะ ระบบโครงข่ายการคมนาคม และเส้นทางการขนส่งสินค้าระหว่างพื้นที่ โดยเฉพาะแรงงานที่หลากหลายชาติพันธุ์ ในพื้นที่การปกครอง อัตลักษณ์และความแตกต่างของประชากรที่หลากหลายชาติพันธุ์ และส่วนด้านชาติพันธุ์และวัฒนธรรม ควรมีการขึ้นทะเบียน ประชากรต่างชาติพันธุ์และวัฒนธรรม และมีการกำหนดกติกา การแสดงตนในการอาศัยอยู่ในความรับผิดชอบของการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สันติศักดิ์ กองสุทธิใจ (2560) ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน โดยการบริหารท้องถิ่นพิเศษในรูปแบบนครแม่สอด” ผลการวิจัย เป็นเมืองชายแดนรูปแบบพิเศษที่มีการบริหารจัดการตามแผนการพัฒนา โดยใช้กรอบทิศทางการพัฒนามาตามนโยบายรัฐบาลอย่างต่อเนื่อง นครแม่สอดเป็นเมืองชายแดนที่มีระบบกระจายความรับผิดชอบ และมีทรัพยากรเพียงพอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ โดยมีกฎหมายให้อำนาจหน้าที่พัฒนาตนเองได้

3. รูปแบบการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษตามปัจจัยจำเพาะของท้องถิ่นของเทศบาลนครแม่สอด จังหวัดตาก ตามหลักอธิปไตย โดยการให้ประชาชนมีส่วนร่วม แก้ปัญหาความเป็นพื้นที่จำเพาะ แต่ทุกคนต้องร่วมกันรักษากฎการอยู่ร่วมกัน ที่จะเข้าไปกระตุ้น ส่งเสริมในการสร้างจิตสำนึก การมีกฎระเบียบ มีความสำคัญ จึงนำไปสู่การปฏิบัติตาม เมื่อปฏิบัติตาม ศึกษา รักษาและส่งต่อ หลักการทางพระพุทธศาสนาจะเข้าไปเป็นกลไกในการอยู่ร่วมกัน และโดดเด่นในเรื่องพื้นที่ โดดเด่นในเรื่องวิถีทางวัฒนธรรม ความเชื่อและศาสนา ผู้บริหารควรมีลักษณะเป็นที่ยอมรับในกลุ่มของประชาชนในท้องถิ่น เป็นที่ยอมรับของคนในพื้นที่และสามารถนำความรู้มาใช้ในการประสานการอยู่ร่วมกัน ความโปร่งใสและการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาลก็เป็นสิ่งจำเป็น ภาคราชการและภาคการเมือง จะต้องยึดระบบระเบียบและแบบแผนการทำงานอย่างเคร่งครัด สมาชิกจากทุกภาคส่วน ทุกกลุ่มอาชีพ ทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ หลักการทางพระพุทธศาสนาจะเข้าไปเสริมหลักการที่มีอยู่ของการพัฒนากลไกรูปแบบพิเศษของเทศบาลนครแม่สอดเพียงแต่จะส่งเสริมเข้าไปเป็นส่วนกระตุ้นในส่วนของ

การสร้างคุณธรรม สร้างความสำคัญ สร้างความรู้โดยมีเจตนาร่วมในการพัฒนาร่วมกัน ประเทศไทยเปิดพื้นที่ให้กับท้องถิ่นได้ออกแบบ กำหนดยุทธศาสตร์ ในการพัฒนาตนเองในระยะยาว จะทำให้ท้องถิ่นโตมากกว่าเดิม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนา คำจตุ (2557) ได้วิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมของผู้นำชุมชนในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน กรุงเทพมหานคร มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีความทันสมัยทางวัตถุ กรุงเทพมหานคร จึงต้องส่งเสริมโดยการ ให้การยอมรับ ให้โอกาส ให้ความสำคัญ ให้ความรู้ โดยนำหลักอปริหานิยธรรมมาบูรณาการ ในรูปแบบที่เหมาะสมต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วม ที่สามารถประยุกต์ใช้โดยการ การให้การยอมรับ ให้โอกาส ให้ความสำคัญ ให้ความรู้ ได้ร่วมกัน ประชุมให้เป็นประจำเพื่อรับฟังปัญหา ข้อตกลงเงื่อนไขต่างๆ คำแนะนำ ข้อเสนอแนะต่างๆ อย่างพร้อมเพรียงกัน ทั้งระดับนโยบาย และระดับปฏิบัติการ ในเรื่องของการอนุรักษ์ สภาพแวดล้อม สิ่งที่ดีงามเป็นเอกลักษณ์ เช่น วัฒนธรรม อาชีพเฉพาะชุมชน หรือบุคคลที่มีคุณประโยชน์ มีภูมิรู้ ในชุมชน เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี ให้ชุมชนเข้มแข็ง ทั้งในด้านการศึกษา ปัญหาเสพติด สุขภาพและสวัสดิการชุมชน ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปณณพงศ์ วงศ์มาศรี (2555) ได้วิจัยเรื่อง “บูรณาการการดำเนินงานตามแนวอปริหานิยธรรมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสงขลา” ผลการวิจัยพบว่า ด้านการศึกษา ด้านบริหารงานงบประมาณ ด้านสาธารณสุข ด้านบริการสาธารณะมาบูรณาการด้วยหลักอปริหานิยธรรม ข้อที่ว่าด้วย หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ พร้อมเพรียงกันทำกิจที่พึงทำไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่บัญญัติไว้ ทำให้มีการวางแผนงานที่ดีมีระบบในการดำเนินงานด้านการบริการสาธารณะ ตรงตามเป้าหมายยิ่งขึ้น ทำให้การดำเนินงานเกิดประโยชน์ต่อประชาชนและประชาชนได้รับความพึงพอใจ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “การปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษของเทศบาลนครแม่สอด จังหวัดตาก” ใน 4 ประเด็น อธิบายได้ดังนี้

1) **ด้านผลกระทบอันเกิดจากความเป็นเมือง** ในการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษของเทศบาลนครแม่สอด จังหวัดตาก ซึ่งมีการอพยพเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติ กระทับกับแรงงานที่มีในท้องถิ่น ส่งผลให้การพัฒนาเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน เปลี่ยนไปจากเดิม ดังนั้น จะต้องมีการศึกษาในการอยู่ร่วมกันของการขยายความเป็นเมือง ทั้งในเรื่องของกระบวนการติดต่อและประสานงานกับหน่วยงานราชการแตกต่างจากท้องถิ่นรูปแบบทั่วไป กระบวนการติดต่อและประสานงานกับหน่วยงานราชการแตกต่างจากท้องถิ่นรูปแบบทั่วไป การอพยพเคลื่อนย้ายแรงงานข้ามชาติ กระทับกับแรงงานที่มีในท้องถิ่น ต้องอาศัยกฎการอนุรักษ์แรงงานสำหรับคนในพื้นที่ ความเป็นเมืองส่งผลให้การพัฒนาเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน เปลี่ยนไปจากเดิม ทุกภาคส่วนต้องมีความรับผิดชอบร่วมกัน ทำให้เกิดการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวในพื้นที่และภูมิภาค ความเป็นเมืองส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของคนในท้องถิ่น จากความหลากหลายของประชากร ซึ่งต้องอาศัยผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถและมีวิสัยทัศน์ในการบริหารจัดการพื้นที่พิเศษ

2) **ด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาเมือง** เช่น การกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อรองรับการเปิดการค้าเสรี และการเปิดการค้าพิเศษชายแดน สำหรับการเจตพิเศษที่แตกต่างจากพื้นที่พิเศษอื่น การกำหนดทิศทางการเติบโตของเมืองสอดคล้องกับ การบริหารของประเทศ การกำหนดทิศทางการเติบโตของเมืองสอดคล้องกับ การบริหารของประเทศ การกำหนดทิศทางการเติบโตของเมืองสอดคล้องกับ การบริหารของประเทศ ปฏิรูปจิตสำนึกการอยู่ร่วมกันของเมืองที่มีความหลากหลายวัฒนธรรม ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรม เช่น นโยบายการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จ (One Stop Services)

3) **ด้านชาติพันธุ์และวัฒนธรรม** ในการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษของเทศบาลนครแม่สอด จังหวัดตาก จะต้องมีการขึ้นทะเบียนประชากรต่างชาติพันธุ์และวัฒนธรรม เพื่อสร้างความรับผิดชอบต่อสังคมโดยรวม มีการกำหนดกติกา การแสดงตนในการอาศัยอยู่ในความรับผิดชอบของการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ เพื่อการอำนวยความสะดวกในการจัดโซนการดูแลระบบสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน และการคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมของประชากร ต่างชาติพันธุ์และวัฒนธรรม สะดวกต่อการควบคุมและการจัดเก็บภาษี อดหนุนการกำจัดขยะมูลฝอย บำบัดน้ำเสีย และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในการกำหนดเวลาในการสัญจรระหว่างพื้นที่ เพื่อลดปัญหาอาชญากรรม

4) **ด้านลักษณะพื้นที่จำเพาะ** ในการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษของเทศบาลนครแม่สอด จังหวัดตาก ที่มีขนาดของพื้นที่ในเขตการปกครองรูปแบบพิเศษ มีอัตลักษณ์และความแตกต่างของประชากรที่หลากหลายชาติพันธุ์ ภูมิศาสตร์ของพื้นที่ที่เอื้อต่อการปกครองรูปแบบ

พิเศษ มีหลักเกณฑ์เพื่อการปกครอง เพื่อรองรับการปกครอง ความเจริญเติบโต และความแตกต่างของชาติพันธุ์ โดยเฉพาะความสัมพันธ์และการติดต่อระหว่างพื้นที่ข้างเคียง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ด้านผลกระทบอันเกิดจากความเป็นเมือง ควรมีนโยบายการจัดการแรงงานข้ามชาติที่จะมีผลกระทบต่อแรงงานที่มีในท้องถิ่น
2. ด้านยุทธศาสตร์การพัฒนาเมือง ควรมียุทธศาสตร์เกี่ยวกับการเปิดการค้าเสรี และการเปิดการค้าพิเศษชายแดน ระบบภาษี โครงสร้างการคมนาคมขนส่ง
3. ด้านชาติพันธุ์และวัฒนธรรม ควรมีการขึ้นทะเบียนประชากรต่างชาติพันธุ์
4. ด้านลักษณะพื้นที่จำเพาะ ควรมีการวางระบบโครงข่ายการคมนาคมและเส้นทางการขนส่งสินค้าระหว่างพื้นที่

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง “กระบวนการติดต่อและประสานงานกับหน่วยงานราชการการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ”
2. ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง “รูปแบบการให้บริการแบบจุดเดียวเบ็ดเสร็จสำหรับการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ”
3. ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง “รูปแบบการจัดโซนที่อยู่อาศัยสำหรับประชากรต่างชาติพันธุ์และวัฒนธรรม”
4. ควรวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง “การอนุรักษ์และส่งเสริมอัตลักษณ์จำเพาะของชาติพันธุ์ในพื้นที่การปกครองพิเศษ”

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา คำจตุ. (2557). *การส่งเสริมการมีส่วนร่วมตามหลักพุทธธรรมของผู้นำชุมชนในการบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ทิพย์สุดา ธรรมลาภากุล. (2560). *การเมืองในการกำหนดนโยบายพื้นที่เศรษฐกิจการค้าชายแดน จุดผ่านแดนถาวรช่องสะงำ อำเภอภูสิงห์ จังหวัดศรีสะเกษ*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เทศบาลนครแม่สอด. (2562). *ความเป็นมาและพัฒนาการของเทศบาลนครแม่สอด*. สืบค้น 15 มกราคม 2562, จาก <http://www.nakhonmaesotcity.go.th>
- ปณณพงศ์ วงศ์ณาศรี. (2555). *บูรณาการการดำเนินงานตามแนวอธิปไตยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดสงขลา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- วสันต์ เหลืองประภัสร์. (2554). *แนวทางการกำหนดขอบข่ายและรูปแบบในการดำเนินการกิจหน้าที่ของนครแม่สอด ในฐานะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ*. (รายงานฉบับสมบูรณ์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วุฒิสาร ตันไชย. (2559). *การพัฒนาเขตเศรษฐกิจพิเศษและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษในพื้นที่แม่สอด: ความเป็นมาและความท้าทาย*. *วารสารธุรกิจปริทัศน์*, 8(2), 1-2.
- สถาบันที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในราชการ (สปร.). (2551). *การจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษแม่สอด จังหวัดตาก*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สันต์ไชย รัตนะขวัญ. (2562). *องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ*. สืบค้น 15 มกราคม 2562, จาก <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ>
- สันติศักดิ์ กองสุทธิใจ. (2560). *ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษชายแดน โดยการบริหารท้องถิ่นพิเศษในรูปแบบนครแม่สอด*. (รายงานการวิจัย). นครสวรรค์: คณะบริหารและการจัดการ มหาวิทยาลัยเจ้าพระยา.
- อัครเดช พรหมกัลป์. (2562). *เหลียวหลังแลหน้าการเมืองการปกครองภายใต้เขตเศรษฐกิจแม่สอด - ตาก*. พระนครศรีอยุธยา: การประชุมวิชาการระดับชาติ มจร ครั้งที่ 3.

หมอกควัน: ความเปราะบางและผลกระทบทางสังคมในระดับครัวเรือน*

HAZE POLLUTION: VULNERABILITY AND SOCIAL IMPACT AT HOUSEHOLD LEVEL

ปราติหารย์ มีคุณ, อุ่นเรือน เล็กน้อย

Pratiharn Mikhun, Unruan Leknoi

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Chulalongkorn University

Corresponding E-mail: pratiharn22@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบทางสังคมจากปัญหาหมอกควัน และปัจจัยความเปราะบางที่มีอิทธิพลต่อผลกระทบทางสังคมที่เกิดขึ้นจากปัญหาหมอกควัน ในพื้นที่ บ้าน กม. 36 ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา เป็นวิจัยเชิงสำรวจที่ศึกษาผ่านกลุ่มตัวอย่างจำนวน 217 ครัวเรือน โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูล ในส่วนของการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเพื่อวิเคราะห์ผลกระทบทางสังคม และส่วนที่สองใช้การวิเคราะห์ one-way ANOVA เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยความเปราะบางที่มีอิทธิพลต่อการได้รับผลกระทบทางสังคม ซึ่งผลการศึกษาพบว่า ครัวเรือนบ้าน กม. 36 ได้รับผลกระทบทางสังคมด้านความกลัวและความกังวลมากที่สุด คืออยู่ในระดับค่อนข้างมาก ส่วนปัจจัยความเปราะบางที่มีอิทธิพลต่อผลกระทบทางสังคม ได้แก่ ข้อมูลทั่วไปในครัวเรือน พฤติกรรมเสี่ยงของสมาชิกครัวเรือน ศักยภาพของครัวเรือน และความหล่อแหลมเชิงพื้นที่ องค์ประกอบทั้ง 4 ด้านมีอิทธิพลต่อการได้รับผลกระทบทางสังคมที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 เกือบทุกด้านขององค์ประกอบย่อย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงปัจจัยความเปราะบางของครัวเรือน บ้าน กม. 36 มีอิทธิพลต่อการได้รับผลกระทบทางสังคมในสถานการณ์หมอกควัน

คำสำคัญ: หมอกควัน; ความเปราะบาง; ผลกระทบทางสังคม

*Received November 20, 2020; Revised December 19, 2020; Accepted December 26, 2020

Abstract

Objectives of this survey research were to investigate the social impacts of haze pollution problem and vulnerability factors influencing social impacts arising from the haze pollution problem in the area of households in Baan Kor Mor 36, Aiyerrweng Sub-district, Betong District, Yala Province. Data were collected from samples of 217 households with questionnaires. The data analysis was divided into two parts. Firstly, data analysis was conducted to determine mean and standard deviation to analyze social impacts. Secondly, One-way ANOVA was used to analyze vulnerability factors influencing social impacts. The results of the study indicated that households in Baan Kor Mor 36 were the most affected by fear and anxiety at a relatively high level. The vulnerability factors influencing social impacts were general household information, risk behavior of household members, household potential, and spatial precariousness. The four aspects influenced the social impacts with a statistical significance level of .05 The findings reflected that these vulnerability factors of households in Baan Kor Mor 36 influenced the social impacts in the haze pollution.

Keywords: Haze Pollution; Vulnerability; Social Impact

บทนำ

สถานการณ์หมอกควันควันข้ามพรมแดน (transboundary haze pollution) เป็นสถานการณ์ที่เกิดจากการเผาในที่เตรียมพื้นที่ทางการเกษตร (Kuy, 2014) บริเวณพื้นที่เกาะสุมาตราและจังหวัดกาลิมันตัน ประเทศอินโดนีเซีย (Varkkey, 2014) โดยมักส่งผลกระทบต่อพื้นที่ใกล้เคียงเป็นประจำทุกปี ได้แก่ ประเทศบรูไน สิงคโปร์ มาเลเซีย และบริเวณภาคใต้ของประเทศไทย (ASEAN, 2018) โดยจังหวัดที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ดังกล่าว ประกอบไปด้วย จังหวัดยะลา ปัตตานี สงขลา และตรัง (ศิริชนก วิริยะเกื้อกูล, 2559) โดยได้รับผลกระทบในช่วงเวลาบางส่วนของสถานการณ์ดังกล่าว ระหว่างเดือนกรกฎาคมถึงเดือนสิงหาคมของทุกปี (กลุ่มเวชศาสตร์สิ่งแวดล้อม สำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข, 2559) เนื่องด้วยสถานการณ์หมอกควันข้ามพรมแดนมักเกิดขึ้นในช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนกันยายนของทุกปี (Ghani et al, 2017) แม้ระยะเวลาการได้รับผลกระทบอาจไม่นาน แต่การได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ดังกล่าวในทุก ๆ ปี ย่อมส่งผลกระทบต่อสุขภาพ รวมถึงวิถีชีวิต

พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์หมอกควัน จึงถือได้ว่าเป็นพื้นที่ที่มีความอ่อนแอ (exposure) เนื่องด้วยมีโอกาสได้รับผลกระทบในทุกครั้ง โดยเฉพาะตำบลอัยเยอร์เวง

อำเภอเบตง จังหวัดยะลา เป็นพื้นที่หนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์หมอกควันข้ามพรมแดนเป็นประจำทุกปี รวมถึงสถานการณ์หมอกควันภายในพื้นที่จากการเผาเพื่อเตรียมการทางการเกษตร ในพื้นที่หมู่ที่ 3 บ้าน กม. 36 ตำบลอัยเยอร์เวง (สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์, 2562) พื้นที่ดังกล่าวจึงได้รับผลกระทบจากหมอกควันภายนอกและเป็นแหล่งกำเนิดเองในพื้นที่ ซึ่งส่งผลให้สถานการณ์การได้รับผลกระทบจากหมอกควัน อยู่ในระดับที่วิกฤตมากยิ่งขึ้น การดำเนินชีวิตมีความยุ่งยากกว่าช่วงเวลาปกติ ซึ่งมีผลให้วิถีชีวิตแบบเดิมได้รับการผลกระทบ (Sunchindah, 2015) ผนวกกับความเปราะบางของครัวเรือนในพื้นที่ โดยเฉพาะด้านรายได้ต่อครัวเรือนซึ่งมีความสำคัญในการปรับตัวในช่วงสถานการณ์หมอกควัน ทั้งศักยภาพในการจัดซื้ออุปกรณ์ป้องกันหมอกควัน หรือแม้กระทั่งการหยุดงานเพื่อหลีกเลี่ยงสถานการณ์หมอกควัน ย่อมทำได้ยากกว่าครัวเรือนในพื้นที่อื่น ๆ เนื่องด้วยครัวเรือนในพื้นที่ตำบลอัยเยอร์เวง มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีอยู่ที่ 30,000 บาท (องค์การบริหารส่วนตำบลอัยเยอร์เวง, 2558) เฉลี่ยต่อเดือนเพียง 2,500 บาท เมื่อเทียบกับรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อเดือนในพื้นที่อื่น ๆ หรือแม้แต่ในพื้นที่จังหวัดยะลา ครัวเรือนในพื้นที่ตำบลอัยเยอร์เวง มีรายได้ต่อครัวเรือนต่อเดือนน้อยกว่าพื้นที่อื่น ๆ ถึง 10,000-20,000 บาท (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2563) การเลือกพื้นที่ บ้าน กม. 36 ตำบลอัยเยอร์เวง เป็นพื้นที่วิจัย จึงมีความเหมาะสมต่องานวิจัยชิ้นนี้ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีความเปราะบางต่อสถานการณ์หมอกควันข้ามพรมแดนและหมอกควันภายในพื้นที่ ซึ่งมีแนวโน้มต่อการได้รับผลกระทบมากกว่าพื้นที่อื่น ๆ เมื่อครัวเรือนในพื้นที่ บ้าน กม. 36 มีศักยภาพในการปรับตัวที่ต่ำ

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาประเด็นผลกระทบทางสังคม และปัจจัยความเปราะบางในระดับครัวเรือนที่มีอิทธิพลต่อการได้รับผลกระทบทางสังคม ว่าแต่ละครัวเรือนได้รับผลกระทบทางสังคมในระดับใด และปัจจัยความเปราะบางมีอิทธิพลต่อผลกระทบทางสังคมด้านใดบ้าง ที่ก่อให้เกิดเป็นผลกระทบร่วมเมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์หมอกควัน เพื่อต้องการแสดงให้เห็นถึงปัญหาของความเปราะบางที่ส่งผลร่วมกับปัญหาหมอกควันให้เกิดผลกระทบทางสังคมในแต่ละครัวเรือนอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาผลกระทบทางสังคมจากปัญหาหมอกควันพื้นที่ บ้าน กม. 36 ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา
- 2) เพื่อศึกษาปัจจัยความเปราะบางในระดับครัวเรือนที่มีอิทธิพลต่อการได้รับผลกระทบทางสังคมที่เกิดขึ้นจากปัญหาหมอกควันของพื้นที่ บ้าน กม. 36 ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการประเมินความเสี่ยงจากสถานการณ์ภัยพิบัติของ United Nations Office for Disaster Risk Reduction หรือ UNDRR (United Nations Office for Disaster Risk Reduction, 2016) นำมาใช้เป็นตัวแปรต้นในการวิจัย และใช้แนวคิดการประเมินผลกระทบทางสังคม International Association for Impact Assessment IAIA (Vanclay, 2003) นำมาเป็นตัวแปรตาม โดยอ้างอิงตัวแปรผลกระทบด้านวิถีชีวิต ผลกระทบด้านสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี รวมถึงผลกระทบด้านความกลัวและความกังวล ในส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยทบทวนงานที่ทำการศึกษาระดับความเปราะบางในสถานการณ์มลพิษหมอกควัน ได้แก่ Ge et al. (2017) และงานที่ศึกษาในระดับความเปราะบางต่อภัยพิบัติด้านอื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางเสริมต่อการสร้างตัวแปรต้นในการวิจัย ส่วนงานที่ศึกษาในระดับผลกระทบทางสังคมในระดับครัวเรือน ผู้วิจัยพบเพียงงานของ Agarwal et al. (2020) ซึ่งศึกษาผลกระทบจากหมอกควันข้ามพรมแดนต่อการใช้อาคารอุปโภค แต่ยังไม่พบงานที่ศึกษาผลกระทบทางสังคมที่ทำการศึกษาในมิติผลกระทบทางด้านวิถีชีวิต ด้านสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี รวมถึงด้านความกลัวและความกังวล

การวิจัยในครั้งนี้จึงใช้เทคนิคการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) เพื่อสำรวจความเปราะบางในระดับครัวเรือนต่อปัญหาหมอกควันและผลกระทบทางสังคมของแต่ละครัวเรือน ในพื้นที่ บ้าน กม. 36 ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ดำเนินการเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่จำนวน 217 ครัวเรือน โดยเก็บข้อมูลจากหัวหน้าครัวเรือน ใช้การประมาณกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Krejcie and Morgan (ประสพชัย พสุนนท์, 2557) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเป็นระบบ (systematic sampling) โดยทำการจับสลากหาครัวเรือนที่เป็นจุดเริ่มต้น และเว้นระยะทุก 2 ครัวเรือน ในการเก็บข้อมูลครัวเรือนถัดไป

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามคำถามปลายปิด (close ended questionnaire) โดยประยุกต์มาจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 คำถามด้านข้อมูลทั่วไป ส่วนที่ 2 คำถามด้านการใช้ชีวิตในช่วงเกิดหมอกควัน และส่วนที่ 3 คำถามด้านผลกระทบทางสังคม โดยการเก็บข้อมูลการวิจัย ผู้วิจัยประสานคนในพื้นที่ให้เป็นผู้เก็บแบบสอบถาม เนื่องด้วยข้อจำกัดทางภาษาที่ใช้ในการสื่อสารของผู้วิจัย รวมถึงความสบายใจในการตอบคำถามของกลุ่มตัวอย่างจะได้มีความสะดวกสบายทั้งการใช้ภาษาถิ่นและการตอบคำถามกับคนในพื้นที่ซึ่งมีความคุ้นเคยกัน เนื่องด้วยผู้วิจัยเป็นคนนอกพื้นที่ อาจทำให้กลุ่มตัวอย่างไม่สะดวกต่อการตอบคำถามกับผู้วิจัยโดยตรง ซึ่งก่อนลงเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้พูดคุยถึงวิธีเก็บข้อมูลแก่ทีมงานผู้เก็บแบบสอบถาม และให้ทำการทดลองเก็บให้ผู้วิจัยดูว่ามีความเข้าใจถึงวิธีการเก็บข้อมูลได้ถูกต้องตรงตามที่ผู้วิจัยต้องการ เพื่อความเที่ยงตรงของข้อมูลวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็นสองส่วน ได้แก่ ตัวแปรต้น คือ ความเปราะบางในระดับครัวเรือน ซึ่งมาจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องและอ้างอิงจากตัวแปรความเปราะบางและความล่อแหลมจาก United Nations Office for Disaster Risk Reduction (UNDRR) ส่วนตัวแปรตาม คือ ตัวแปรผลกระทบทางสังคม ที่อ้างอิงจากตัวแปรการประเมินผลกระทบทางสังคมของ International Association for Impact Assessment (IAIA) ซึ่งในงานวิจัยชิ้นนี้ผู้วิจัยใช้ตัวแปรผลกระทบทางสังคมด้านวิถีชีวิต ผลกระทบด้านสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี และผลกระทบด้านความกลัวและความกังวล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์ one-way ANOVA เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยความเปราะบางที่มีอิทธิพลต่อการได้รับผลกระทบทางสังคมในสถานการณ์หมอกควัน โดยกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยลงเก็บข้อมูลในพื้นที่ บ้าน กม. 36 ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา โดยในส่วนของข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 217 ครัวเรือน ได้แก่ ครัวเรือนที่มีสัดส่วนเพศหญิงจำนวนมากกว่าและเท่ากับเพศชายรวมกัน คิดเป็นร้อยละ 57.6 ครัวเรือนที่มีกลุ่มเปราะบางในครัวเรือนคิดเป็นร้อยละ 73.7 โดยส่วนมากมีกลุ่มเปราะบางในครัวเรือนเป็นเด็ก ร้อยละ 47.9 รายได้โดยรวมของครัวเรือนส่วนมากอยู่ในระดับพอ ๆ กับรายจ่าย ซึ่งเงินจะถูกใช้หมดในแต่ละเดือน จึงส่งผลให้สถานะทางการเงินส่วนใหญ่คือไม่มีเงินออม และในจำนวนใกล้เคียงกัน พบว่าครัวเรือนบ้าน กม. 36 มีหนี้สิน ครัวเรือนที่มีผู้ป่วยด้วยโรคที่เสี่ยงต่อปัญหาหมอกควัน ส่วนมากจำนวนผู้ป่วยจะน้อยกว่าคนปกติ ครัวเรือนส่วนมากมีสมาชิกอาศัยอยู่ในพื้นที่ตลอดเวลา ครัวเรือนเกินกว่าครึ่งหนึ่ง มีสัดส่วนสมาชิกอยู่กลางแจ้งเป็นเวลามากกว่า 3 ชั่วโมงทุกคน ในช่วงมีหมอกควัน ไม่นิยมสวมหน้ากากเมื่อต้องออกไปข้างนอก และเมื่อต้องประกอบกิจกรรมกลางแจ้ง รวมไปถึงไม่งดการประกอบกิจกรรมกลางแจ้งในช่วงเวลาดังกล่าว

ความเปราะบางของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ การเข้าถึงอำนาจทางการเมืองของครัวเรือนส่วนมากไม่มีส่วนในการเรียกร้องต่อหน่วยงานราชการท้องถิ่นในการจัดทำมาตรการรับมือหมอกควัน ดำเนินมาตรการรับมือหมอกควัน และเรียกร้องให้แจกจ่ายอุปกรณ์ป้องกันหมอกควัน ด้านที่อยู่อาศัย สถานที่ทำงาน และโรงเรียน ได้รับผลกระทบจากหมอกควันในระดับปานกลางเป็นส่วนมาก การเข้าถึงข้อมูลปัญหาหมอกควัน ส่วนมากเข้าถึงจาก โทรศัพท์มือถือ และเฟซบุ๊กตามลำดับ ศักยภาพการเข้าถึงอุปกรณ์ป้องกันหมอกควัน ครัวเรือนส่วนมากมีระดับการเข้าถึงที่ค่อนข้างน้อย และในส่วนของมาตรการรับมือเฉพาะกิจของหน่วยงานราชการท้องถิ่น ครัวเรือนในพื้นที่ส่วนมากรับรู้ถึงการประกาศให้หลีกเลี่ยงการอยู่ในที่โล่งแจ้ง

ผู้วิจัยได้แบ่งผลการวิจัยออกเป็น 2 ประเด็น ประกอบไปด้วย ผลกระทบทางสังคมจากปัญหาหมอกควัน และปัจจัยความเปราะบางในระดับครัวเรือนที่มีอิทธิพลต่อการได้รับผลกระทบทางสังคมจากปัญหาหมอกควัน โดยมีผลการวิจัยดังนี้

1) ผลกระทบทางสังคมจากปัญหาหมอกควันพื้นที่ บ้าน กม. 36 ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา พบว่า ผลกระทบทางสังคมที่กลุ่มครัวเรือนตัวอย่าง ในพื้นที่ บ้าน กม. 36 ได้รับผลกระทบจากปัญหาหมอกควันในแต่ละด้านมีระดับที่แตกต่างกันทั้งสามด้าน โดยด้านที่ได้รับผลกระทบค่อนข้างน้อย ได้แก่ ผลกระทบด้านสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี ส่วนผลกระทบด้านวิถีชีวิตได้รับผลกระทบในระดับปานกลาง และผลกระทบด้านความกลัวและความกังวล ได้รับผลกระทบค่อนข้างมากสำหรับครัวเรือนในพื้นที่ดังกล่าว ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานผลกระทบทางสังคมต่อปัญหาหมอกควัน

ผลกระทบทางสังคม	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
ด้านวิถีชีวิต	3.86	.448	ปานกลาง
ด้านสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี	3.25	.755	ค่อนข้างน้อย
ด้านความกลัวและความกังวล	4.87	1.153	ค่อนข้างมาก

2) ปัจจัยความเปราะบางในระดับครัวเรือนที่มีอิทธิพลต่อการได้รับผลกระทบทางสังคมที่เกิดขึ้นจากปัญหาหมอกควันของพื้นที่ บ้าน กม. 36 ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา พบว่า

2.1) ข้อมูลทั่วไปในครัวเรือน สัดส่วนเพศในครัวเรือนไม่มีอิทธิพลต่อผลกระทบทางสังคมในทุกด้าน สัดส่วนกลุ่มเปราะบางในครัวเรือนมีอิทธิพลต่อการได้รับผลกระทบด้านความกลัวและความกังวล รายได้โดยรวมของครัวเรือน มีอิทธิพลต่อการได้รับผลกระทบด้านวิถีชีวิต และผลกระทบด้านความกลัวและความกังวล แต่ในส่วนสถานะทางการเงินของครัวเรือน มีอิทธิพลต่อการได้รับผลกระทบด้านวิถีชีวิตเพียงด้านเดียว ครัวเรือนที่มีคนป่วยด้วยโรคที่มีความเสี่ยงต่อปัญหาหมอกควัน มีอิทธิพลต่อการได้รับผลกระทบด้านวิถีชีวิต และผลกระทบด้านสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี ในส่วนของระยะเวลาการอาศัยอยู่ในบ้านของสมาชิกครัวเรือน มีอิทธิพลต่อการได้รับผลกระทบทางสังคมในทุก ๆ ด้าน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงปัจจัยความแปรปรวนด้านข้อมูลทั่วไปในครัวเรือนที่มีอิทธิพลต่อการได้รับผลกระทบทางสังคม

ความแปรปรวน	ผลกระทบทางสังคม	F	Sig.
สัดส่วนเพศในครัวเรือน	ด้านวิถีชีวิต	1.636	.197
	ด้านสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี	1.605	.203
	ด้านความกลัวและความกังวล	1.547	.215
สัดส่วนกลุ่มเปราะบางในครัวเรือน	ด้านวิถีชีวิต	2.213	.054
	ด้านสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี	1.759	.123
	ด้านความกลัวและความกังวล	2.456	.035*
รายได้โดยรวมของครัวเรือน	ด้านวิถีชีวิต	3.407	.035*
	ด้านสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี	1.044	.354
	ด้านความกลัวและความกังวล	3.030	.050*
สถานะทางการเงินของครัวเรือน	ด้านวิถีชีวิต	9.862	.000*
	ด้านสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี	.542	.582
	ด้านความกลัวและความกังวล	1.540	.217
ระยะเวลาการอาศัยอยู่ในพื้นที่	ด้านวิถีชีวิต	7.126	.000*
	ด้านสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี	8.737	.000*
	ด้านความกลัวและความกังวล	9.411	.000*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

2.2) ด้านพฤติกรรมเสี่ยงต่อปัญหาหมอกควัน พบว่า ระยะเวลาการอยู่ในที่โล่งด้านการประกอบอาชีพ มีอิทธิพลต่อการได้รับผลกระทบด้านสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี และผลกระทบด้านความกลัวและความกังวล ในส่วนของพฤติกรรมกรรมสวมน้ำกาก ทั้งการสวมน้ำกากเมื่อต้องออกไปข้างนอกและการสวมน้ำกากเมื่อต้องประกอบกิจกรรมกลางแจ้ง มีอิทธิพลต่อการได้รับผลกระทบทางสังคมทุกด้านเหมือนกัน ในส่วนของพฤติกรรมกรรมรดประกอบกิจกรรมกลางแจ้ง ไม่มีอิทธิพลต่อผลกระทบทางสังคมในทุกด้าน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงปัจจัยความเปราะบางด้านพฤติกรรมเสี่ยงที่มีอิทธิพลต่อการได้รับผลกระทบทางสังคม

ความเปราะบาง	ผลกระทบทางสังคม	F	Sig.
ระยะเวลาอยู่ในที่โล่ง (อาชีพร)	ด้านวิถีชีวิต	.813	.518
	ด้านสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี	9.852	.000*
	ด้านความกลัวและความกังวล	10.081	.000*
สวมหน้ากากเมื่อออกไปข้างนอก	ด้านวิถีชีวิต	4.243	.003*
	ด้านสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี	6.934	.000*
	ด้านความกลัวและความกังวล	18.374	.000*
สวมหน้ากากเมื่อประกอบกิจกรรม	ด้านวิถีชีวิต	2.989	.020*
	ด้านสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี	5.671	.000*
	ด้านความกลัวและความกังวล	18.759	.000*
งดประกอบกิจกรรมกลางแจ้ง	ด้านวิถีชีวิต	2.280	.062
	ด้านสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี	1.713	.148
	ด้านความกลัวและความกังวล	2.088	.084

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

2.3) ด้านศักยภาพของครัวเรือน พบว่า ศักยภาพการเข้าถึงอุปกรณ์ป้องกันหมอกควันของหัวหน้าครัวเรือน มีอิทธิพลต่อการได้รับผลกระทบทางสังคมในทุก ๆ ด้าน เช่นเดียวกับการมีส่วนร่วมเพื่อเรียกร้องมาตรการรับมือต่อปัญหาหมอกควัน ในส่วนของการเข้าถึงข้อมูลปัญหาหมอกควัน มีอิทธิพลต่อการได้รับผลกระทบด้านความกลัวและความกังวล การเข้าถึงการช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการท้องถิ่น มีอิทธิพลต่อการได้รับผลกระทบด้านความกลัวและความกังวล เพียงด้านเดียว ส่วนการรับรู้มาตรการรับมือเฉพาะกิจต่อปัญหาหมอกควัน มีอิทธิพลต่อการได้รับผลกระทบด้านสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี และผลกระทบด้านความกลัวและความกังวล ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงปัจจัยความเปราะบางด้านศักยภาพของครัวเรือนที่มีอิทธิพลต่อการได้รับผลกระทบทางสังคม

ความเปราะบาง	ผลกระทบทางสังคม	F	Sig.
การเข้าถึงอุปกรณ์ป้องกันหมอกควัน	ด้านวิถีชีวิต	9.677	.000*
	ด้านสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี	14.608	.000*
	ด้านความกลัวและความกังวล	20.415	.000*
การเข้าถึงข้อมูลปัญหาหมอกควัน	ด้านวิถีชีวิต	1.861	.103
	ด้านสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี	1.029	.401
	ด้านความกลัวและความกังวล	2.458	.034*
การเข้าถึงการช่วยเหลือ	ด้านวิถีชีวิต	1.598	.191
	ด้านสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี	1.345	.261
	ด้านความกลัวและความกังวล	5.202	.002*
การมีส่วนร่วมเรียกร้องมาตรการรับมือ	ด้านวิถีชีวิต	14.224	.000*
	ด้านสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี	14.251	.000*
	ด้านความกลัวและความกังวล	13.615	.000*
การรับรู้มาตรการรับมือเฉพาะกิจ	ด้านวิถีชีวิต	1.227	.301
	ด้านสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี	11.707	.000*
	ด้านความกลัวและความกังวล	21.916	.000*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

2.4) ด้านความล่อแหลมเชิงพื้นที่ พบว่า ความล่อแหลมด้านที่อยู่อาศัย มีอิทธิพลต่อการได้รับผลกระทบด้านวิถีชีวิตเพียงด้านเดียว ส่วนความล่อแหลมด้านสถานที่ทำงานและโรงเรียน มีอิทธิพลต่อการได้รับผลกระทบด้านสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี รวมไปถึงผลกระทบด้านความกลัวและความกังวล

ตารางที่ 5 แสดงปัจจัยความเปราะบางด้านความล่อแหลมเชิงพื้นที่ที่มีอิทธิพลต่อการได้รับผลกระทบทางสังคม

ความเปราะบาง	ผลกระทบทางสังคม	F	Sig.
ความล่อแหลมด้านที่อยู่อาศัย	ด้านวิถีชีวิต	7.293	.001*
	ด้านสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี	1.837	.162
	ด้านความกลัวและความกังวล	.003	.997
ความล่อแหลมของที่ทำงาน/โรงเรียน	ด้านวิถีชีวิต	2.314	.059
	ด้านสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี	6.586	.000*
	ด้านความกลัวและความกังวล	9.340	.000*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

อภิปรายผลการวิจัย

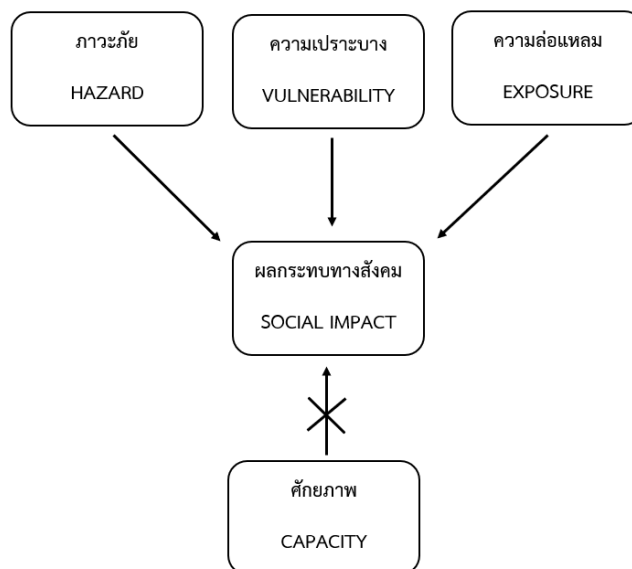
งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งศึกษาในประเด็นผลกระทบทางสังคมจากปัญหาหมอกควัน และศึกษาปัจจัยความเปราะบางในระดับครัวเรือนที่มีอิทธิพลต่อการได้รับผลกระทบทางสังคมที่เกิดขึ้นจากปัญหาหมอกควันของพื้นที่ บ้าน กม. 36 ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ซึ่งจะแบ่งการอภิปรายดังนี้

1. ผลกระทบทางสังคมจากปัญหาหมอกควันพื้นที่ บ้าน กม. 36 ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ครัวเรือนในพื้นที่ดังกล่าวได้รับผลกระทบทางสังคมด้านความกลัวและความกังวลมากที่สุด โดยได้รับผลกระทบในระดับค่อนข้างมาก ซึ่งงานวิจัยของ Low et al. (2019) ที่ทำการศึกษาเรื่องภูมิหลังทางการศึกษาและรายได้ต่อเดือนของครัวเรือนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความรู้ การตระหนัก และการปฏิบัติเกี่ยวกับมลพิษหมอกควันของชาวมาเลเซีย ค้นพบว่า ความตระหนักต่อสถานการณ์หมอกควันจะเพิ่มมากขึ้นในกลุ่มที่มีสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมที่สูง ซึ่งหากพิจารณาจากข้อมูลของครัวเรือนส่วนใหญ่ในพื้นที่วิจัย ซึ่งมีสถานะทางการเงินคือไม่มีเงินออม จึงแสดงให้เห็นว่าสถานะทางเศรษฐกิจและสถานะทางสังคมที่สูง ไม่ได้มีส่วนสร้างความตระหนักต่อสถานการณ์หมอกควันให้เพิ่มมากขึ้น แต่ในส่วนของปัจจัยด้านกลุ่มเปราะบางในครัวเรือน งานวิจัยของ Chen et al. (2020) ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ส่วนบุคคลเกี่ยวกับฝุ่น PM 2.5 และการทำงานของปอดในกลุ่มวัยกลางคนและวัยชราชาวจีน ซึ่งค้นพบว่า วัยกลางคนและวัยชราขาดความกังวลต่อสถานการณ์มลพิษทางอากาศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยชิ้นนี้ เมื่อพิจารณาจากข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่วิจัยพบว่า ครัวเรือนที่มีกลุ่มเปราะบางในครัวเรือน ซึ่งประกอบด้วย เด็ก สตรีมีครรภ์ รวมถึงคนวัยชรา ครัวเรือนส่วนมากมีกลุ่มเปราะบางในครัวเรือนเป็นเด็ก ร้อยละ 47.9 โดยครัวเรือนที่มีกลุ่มเปราะบางเป็นคนวัยชราหรือมีทั้งคนวัยชราและเด็ก รวมกันมีเพียงร้อยละ 17.1 เท่านั้น ด้วยเหตุนี้จึงชี้ให้เห็นว่า การได้รับผลกระทบด้านความกลัวและความกังวลในระดับค่อนข้างมากเป็นผลมาจากครัวเรือนที่มีกลุ่มเปราะบางในครัวเรือนเป็นเด็ก

2. ปัจจัยความเปราะบางในระดับครัวเรือนที่มีอิทธิพลต่อการได้รับผลกระทบทางสังคมที่เกิดขึ้นจากปัญหาหมอกควันของพื้นที่ บ้าน กม. 36 ตำบลอัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ ลักษณะทั่วไปของครัวเรือน ด้านพฤติกรรมเสี่ยงด้านศักยภาพของครัวเรือน และด้านความอ่อนแอของพื้นที่ ซึ่งทั้งสี่ด้านเป็นผลกระทบร่วมกับปัญหาหมอกควัน และก่อให้เกิดผลกระทบทางสังคม ซึ่งปัจจัยความเปราะบางโดยเฉพาะพฤติกรรมเสี่ยงในด้านการสวมหน้ากากทั้งการสวมเมื่อต้องออกไปข้างนอกและเมื่อจำเป็นต้องประกอบกิจกรรมกลางแจ้ง พบว่ามีอิทธิพลต่อการได้รับผลกระทบทางสังคมในทุก ๆ ด้าน เนื่องจากครัวเรือนในพื้นที่มีเข้าถึงอุปกรณ์ป้องกันหมอกควันในระดับค่อนข้างน้อย จึงไม่นิยมสวมหน้ากากป้องกัน เมื่อพิจารณาในบริบทสังคมของพื้นที่ที่เป็นพื้นที่ชนบทหาจอนุমানได้ว่ามีปัจจัยทางด้านการเงิน การเดินทาง ที่เป็นอุปสรรคในการเข้าถึงอุปกรณ์ป้องกัน แต่จากการศึกษาของ

James (2017) ที่ศึกษาเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำระหว่างเมืองและชนบทในด้านความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติต่อสถานการณ์มลพิษหมอกควันในหุบเขากลัง ประเทศมาเลเซีย ค้นพบว่า ไม่ว่าประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เมืองหรือพื้นที่ชนบท มีพฤติกรรมการป้องกันหมอกควันอยู่ในระดับต่ำทั้งสองพื้นที่ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า บริบทของพื้นที่ความเป็นชนบทและความเป็นเมืองไม่ได้มีผลต่อพฤติกรรมการสวมหน้ากากป้องกันหมอกควัน ทั้งที่อยู่ในพื้นที่ที่มีความล่อแหลมต่อสถานการณ์หมอกควัน ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวจะยิ่งส่งเสริมให้เกิดภาวะความเสี่ยงของการได้รับผลกระทบจากหมอกควัน อันเนื่องมาจากความเปราะบางมีส่วนสร้างความล่อแหลมให้เกิดขึ้นต่อการได้รับผลกระทบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Muñoz-Pizza et al. (2020) ที่ทำการศึกษาเกี่ยวกับการประเมินอิทธิพลของสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม และระดับมลพิษทางอากาศต่อการรับรู้ของสาธารณะเกี่ยวกับคุณภาพอากาศในพื้นที่ในเมืองชายแดนเม็กซิโก - สหรัฐอเมริกา ที่ค้นพบว่า ผู้ที่มีความเปราะบางทางสังคมมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับความล่อแหลมต่อการได้รับผลกระทบจากฝุ่น

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 แผนภาพผลกระทบทางสังคม

สถานการณ์หมอกควันที่ส่งผลกระทบต่อครัวเรือนบ้าน กม. 36 ตำบลยัยเยอร์เวง อำเภอเบตง จังหวัดยะลา ผู้วิจัยได้พิจารณาจากสมการความเสี่ยง ซึ่งประกอบไปด้วยตัวแปร ความเสี่ยง ภาวะภัย ความเปราะบาง ความล่อแหลม และศักยภาพ (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2559) เมื่อนำมาพิจารณาแล้วสร้างเป็นแผนภาพที่สอดคล้องต่อองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย ผู้วิจัยค้นพบว่า ภาวะภัยเมื่อผนวกกับความเปราะบางและความล่อแหลม จะก่อให้เกิด

ผลกระทบทางสังคม แต่หากทั้งสามปัจจัยลดน้อยลงและมีปัจจัยด้านศักยภาพเพิ่มเข้ามามีส่วนร่วม จะสามารถช่วยยับยั้งการเกิดผลกระทบทางสังคมได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. หน่วยงานราชการท้องถิ่นเปิดพื้นที่ในการรับฟังปัญหาการได้รับผลกระทบจากหมอกควัน โดยให้ประชาชนในพื้นที่ได้มีส่วนในการกำหนดนโยบายและมาตรการรับมือต่อสถานการณ์ดังกล่าว
2. หน่วยงานราชการท้องถิ่น ประกาศให้ลดหรืองดการเผาในพื้นที่ในช่วงเวลาปกติ และงดการเผาในช่วงที่ได้รับผลกระทบจากหมอกควันข้ามพรมแดน
3. หน่วยงานราชการท้องถิ่น ให้ความรู้เกี่ยวกับอันตรายจากการสูดดมหมอกควัน แก่ประชาชนในพื้นที่
4. หน่วยงานราชการท้องถิ่น ต้องเพิ่มการเข้าถึงอุปกรณ์ป้องกันหมอกควัน โดยจำหน่ายในราคาถูกหรือนำมาแจกจ่าย
5. หน่วยงานราชการท้องถิ่น เผยแพร่ข้อมูลคุณภาพอากาศในพื้นที่แต่ละวันให้ประชาชนทราบ
6. ประชาชนในพื้นที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและมาตรการรับมือต่อสถานการณ์หมอกควัน
7. ประชาชนในพื้นที่ให้ความร่วมมือในการลดหรืองดการเผาในพื้นที่เพื่อลดผลกระทบร่วมต่อสถานการณ์หมอกควันข้ามพรมแดน
8. ประชาชนในพื้นที่ร่วมสังเกตสถานการณ์หมอกควันทั้งภายนอกและภายในพื้นที่กับหน่วยงานราชการท้องถิ่น เพื่อเตรียมกันรับมืออย่างทันที่
9. ประชาชนในพื้นที่ต้องสวมหน้ากากป้องกันอย่างเคร่งครัดเมื่อเผชิญต่อสถานการณ์หมอกควัน รวมถึงการงดอยู่ในพื้นที่โล่งแจ้งเป็นเวลานาน ๆ เพื่อลดการได้รับผลกระทบจากหมอกควัน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ปรับเปลี่ยนพื้นที่วิจัยจากพื้นที่ชนบทเป็นพื้นที่เมือง โดยศึกษาความเปราะบางและผลกระทบทางสังคมต่อปัญหาฝุ่น PM 2.5 โดยศึกษาผ่านกลุ่มตัวอย่างที่เป็นคนจนเมือง หรือกลุ่มที่อยู่ในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจาก PM 2.5 ในปริมาณที่สูง
2. ปรับเปลี่ยนระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเลือกศึกษาในประเด็นใดประเด็นหนึ่ง เพื่อการได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึกในประเด็นดังกล่าว

เอกสารอ้างอิง

- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2559). *การลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ*. กรุงเทพฯ: บริษัท เวิร์ค พรีนติ้ง จำกัด.
- กลุ่มเวชศาสตร์สิ่งแวดล้อม สำนักโรคจากการประกอบอาชีพและสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข. (2559). *คู่มือเฝ้าระวังผลกระทบต่อสุขภาพจากปัญหาหมอกควัน สำหรับบุคลากรสาธารณสุข (ฉบับปรับปรุง 2559)*. นนทบุรี: กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข.
- ประสพชัย พสุนนท์. (2557). การกำหนดขนาดตัวอย่างตามแนวทาง Krejcie and Morgan (1970) ในการวิจัยเชิงปริมาณ. *วารสารวิชาการศิลปศาสตร์ประยุกต์*, 7(2), 112-125.
- ศิริชนก วิริยะเกื้อกูล. (2559). *มลพิษหมอกควันข้ามแดน*. สืบค้น 22 กันยายน 2563, จาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parcy_train/ewt_dl_link.php?nid=36607
- สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์. (2562). *เจ้าหน้าที่ป่าไม้ ในอ.เบตง จ.ยะลา สนธิกำลังหลายหน่วยงานเดินเท้าลุยปราบมอดไม้เข้มขันติดต่อกัน พบมอดไม้บุกรุกป่าพระนามาภิไธยภาคใต้ พื้นที่ส่วนที่ 2 (ป่าสิริกิติ์) ถูกทำลายใหม่จำนวนหลายแปลง*. สืบค้น 22 กันยายน 2563, จาก <https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG190522170504196>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2562). *สถิติรายได้และรายจ่ายครัวเรือน*. สืบค้น 22 กันยายน 2563, จาก <http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/08.aspx>
- องค์การบริหารส่วนตำบลอัยเยอร์เวง. (2558). *แผนพัฒนาตำบลอัยเยอร์เวง*. สืบค้น 22 กันยายน 2563, จาก http://www.iyerweng.go.th/datacenter/doc_download/a_170714_150743.pdf
- Agarwal, S. et al. (2020). The Impact of Transboundary Haze Pollution on Household Utilities Consumption. *Energy Economics*, 85, 1-25.
- ASEAN Specialised Meteorological Centre (ASMC). (2018). *ASMC Bulletin*. Retrieved September 23, 2020, from <http://asmc.asean.org/publication-biannual-bulletin-feb-2018/>
- Chen, Q. et al. (2020). Associations between Individual Perceptions of PM 2.5 Pollution and Pulmonary Function in Chinese Middle Aged and Elderly Residents. *BMC Public Health*, 20(899), 1-9.
- Ge, Y. et al. (2017). Mapping Social Vulnerability to Air Pollution: A Case Study of the Yangtze River Delta Region, China. *Journal of Sustainability*, 9(1), 1-15.

- Ghani, F., A. et al. (2017). Review on ASEAN Transboundary Haze Pollution Agreement 2002: Problems and Solutions. *Journal of Humanities, Language, Culture and Business (HLCB)*, 1(1), 153-161.
- James, M. V. (2017). Urban and Rural Inequality in Knowledge, Attitude, and Practice on Haze Pollution Episode in Klang Valley, Malaysia. *Malaysian Journal of Public Health Medicine*, Special volume (1), 157-162.
- Kuy, M., S. (2014). *Front piece for transboundary haze pollution (THP)*. Retrieved September 22, 2020 from http://researchgate.net/publication/308169443_Front_piece_for_transboundary_haze_pollution_THP
- Low, B. S. et al. (2020). Education Background and Monthly Household income are Factors Affecting the Knowledge, Awareness and Practice on Haze Pollution among Malaysians. *Environmental Science and Pollution Research*, 27, 30419-30425
- Muñoz-Pizza, D., M., et al. (2020). Assessing the Influence of Socioeconomic Status and Air Pollution Levels on the Public Perception of Local Air Quality in a Mexico-US Border City. *International Journal of Environmental Research and public health*, 17(13), 1-22
- Sunchindah, A. (2015). *Transboundary Haze Pollution Problem in Southeast Asia: Reframing ASEAN's Response*. Retrieved October 14, 2020, from <https://www.eria.org/ERIA-DP-2015-82.pdf>
- United Nations Office for Disaster Risk Reduction (UNDRR). (2016). *Report of the open-ended intergovernmental expert working group on indicators and terminology relating to disaster risk reduction*. Retrieved September 22, 2020, from https://www.preventionweb.net/files/50683_oiewgreportenglish.pdf
- Vanclay, F. (2003). International Principles For Social Impact Assessment. *Impact Assessment and Project Appraisal*, 21(1), 5-11.
- Varkkey, H. (2014). Regional cooperation, patronage and the ASEAN Agreement on transboundary haze pollution. *International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics*, 14(1), 65-81.

รูปแบบการบริหารจัดการการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานของวัดในกรุงเทพมหานคร*

THE MODEL OF PALM LEAF SCRIPTURES CONSERVATION MANAGEMENT OF MONASTERIES IN BANGKOK

พระมหาธงชัย วิสุทฺธโช, พระเมธีธรรมาจารย์ (ประสาร จันทสาร์), พระมหาภคญา กิตติโสภโณ,
ประเสริฐ ธิลา

Phramaha Thongchai Visuddho, Phrametidhammajan (Prasarn Chanthasaro),

Phramaha Krisada Kittisobhano, Prasert Thilao

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: thongchai.chan@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สภาพทั่วไป กระบวนการ และนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลาน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 20 รูปหรือคน สนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงวุฒิ 10 รูปหรือคน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์และแบบสนทนากลุ่มเฉพาะ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาความผลการวิจัยพบว่า 1. คัมภีร์ใบลานของวัดยังอยู่ในสภาพสมบูรณ์ แต่วัดยังขาดบุคลากรและงบประมาณในการดำเนินการที่เพียงพอ 2. กระบวนการในการบริหารจัดการ ได้แก่ กระบวนการขั้นพื้นฐาน ได้แก่ การสำรวจ คัดแยก ทำความสะอาด เป็นต้น และกระบวนการที่มีรูปแบบเฉพาะตัว ได้แก่ การนำเทคนิคต่างๆ เข้ามาใช้ในการบริหารจัดการ 3. รูปแบบการบริหารจัดการ ประกอบด้วย 3.1 การกำหนดนโยบายและแผนการอนุรักษ์ที่ชัดเจน 3.2 การนำระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการเผยแพร่องค์ความรู้ 3.3 การใช้เทคโนโลยีร่วมสมัยเพื่อการบริหารจัดการในองค์กรประกอบต่างๆ 3.4 การจัดทำทะเบียนคัมภีร์ใบลานตามระบบสากล 3.5 การสำรวจซ่อมแซมคัมภีร์ใบลานที่ชำรุดเสียหายให้คงสภาพที่ดี 3.6 การจัดทำสำเนาคัมภีร์ใบลานด้วยระบบดิจิทัลเพื่อการสืบค้น 3.7 การควบคุมอุณหภูมิของห้องให้เหมาะสม 3.8 การปริวรรต คัดลอก ถ่ายถอด และแปลคัมภีร์ใบลานให้เป็นภาษาต่างๆ 3.9 การจัดระบบการให้บริการข้อมูลทั้งในสถานที่และทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ; การอนุรักษ์; คัมภีร์ใบลาน

Abstract

Objectives of this research article were to analyze the general condition, process and propose a model of palm leaf scripture restoration management using the qualitative research, data were collected from 20 key informants by in-depth interviews and from 10 participants in focus group discussion, purposefully selected and analyzed data by descriptive interpretation. Findings were that 1. The palm leaf scriptures are still in good condition but monasteries did not have enough personnel and lacked knowledge and budget for operation. 2. The management process had 2 major issues: 1) Basic issue; inventory, separation, cleaning etc. 2) Specific issue; the use of specific techniques for management. 3. A model of the management consisted of 9 parts: 3.1 clear policy for palm leaf scripture restoration, 3.2 dissemination of knowledge from the palm leaf scriptures to the public with information communication technologies, 3.3 use of modern technologies for modern and agile management, 3.4 complete registering and cataloging, 3.5 inventory and repairing the damaged ones to be in good condition, 3.6 duplicating the palm leaf scriptures with digital system for research, 3.7 temperature control for special scriptures for stativity, 3.8 exchange, duplicate, transfer and translate the palm leaf scriptures into foreign languages, 3.9 set up retrieving system both in house and by internet.

Keywords: Management; Restoration; Palm leaf scriptures

บทนำ

วิธีการสืบทอดหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าในยุคแรก ใช้วิธีสืบทอดแบบปากต่อปากที่เรียกว่า มุขปาฐะ โดยไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร แม้หลักธรรมคำสอนจะผ่านกระบวนการสังคายนาในอินเดียถึง 3 ครั้ง (วิ.อ. 1/-/6-131) และในศรีลังกาอีก 2 ครั้งก็ตาม จนถึงพุทธศตวรรษที่ 5 ราว พ.ศ. 433 ได้มีการทำปัญจสมสังคายนาที่ศรีลังกา (ชูศักดิ์ ทิพย์เกสร, 2551) จึงได้มีการจารึกคำสอนลงในใบลานโดยจารึกพระไตรปิฎกเป็นอักษรภาษามคร และอรรถกถาเป็นอักษรภาษาสิงหล และได้เผยแพร่ไปยังนานาประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนา (วิ.จ. 7/บทนำ/[60]) ต่อมาเมื่อพระพุทธศาสนาได้ขยายตัวเข้าสู่ดินแดนสุวรรณภูมิและเข้าสู่อาณาจักรล้านนาจึงได้มีการทำสังคายนา เมื่อปี พ.ศ. 2020 สมัยพระเจ้าติโลกราช และได้มีการจารึกพระไตรปิฎก อรรถกถา และอุปกณ์บาลีต่างๆ ลงในใบลาน (พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิตญาโณ), 2536)

การบันทึกหลักธรรมคำสอนในยุคนี้วัสดุที่หาง่ายตามธรรมชาติคือใบลาน ซึ่งนำมาผ่านกระบวนการต่างๆ ตามภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อให้ใบลานมีอายุการใช้งานได้นาน แล้วจารด้วยเหล็กแหลมเป็นตัวอักษรผ่านขั้นตอนต่างๆ จนเป็นคัมภีร์ใบลาน แม้ว่าใบลานจะเป็นวัสดุที่คงทน แต่ก็มีอายุการใช้งานที่จำกัดหากเก็บไว้ในสถานที่ที่มีความร้อนและความชื้นสูง หรือมีตัวแมลงต่างๆ เข้าไปกัดกินก็จะทำให้เกิดความเสียหายและมีอายุการใช้งานที่สั้นลง (วิณา วิสเพัญ และคณะ, 2554) ประกอบกับปัจจุบันมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยได้เข้ามามีบทบาทต่อสิ่งพิมพ์ สามารถจัดรูปเล่มหนังสือได้กะทัดรัด สวยงาม อีกทั้งยังมีระบบคอมพิวเตอร์ที่สามารถเก็บข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ คัมภีร์โบราณต่างๆ จึงถูกปล่อยปละละเลย ขาดการดูแลเอาใจใส่ทำให้เสื่อมสภาพเร็วขึ้น ที่สำคัญคือความเสียหายเกิดจากมนุษย์ เช่น การเคลื่อนย้ายคัมภีร์โดยขาดความรู้ หรือด้วยความเชื่อว่าคัมภีร์เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จึงนำมาเผาเอาเถ้านมาทำเป็นวัตถุมงคล (ราชบัณฑิตยสถาน สุวรรณคณทิ และวัชชรา บุรณสิงห์, 2553) คณะสงฆ์ จึงต้องให้ความสำคัญดำเนินการสำรวจ จัดเก็บรักษา เพื่อทำการอนุรักษ์คัมภีร์ต้นแบบให้ยังคงสภาพอยู่ให้นาน

การสำรวจ อนุรักษ์ จัดเก็บรักษา รวมทั้งขั้นตอนต่างๆ นั้น มีข้อจำกัดทั้งด้านงบประมาณ และบุคลากร จึงขาดความต่อเนื่องในการดำเนินการอาจทำให้คัมภีร์ใบลานที่มีอยู่ตามสถานที่ต่างๆ มีความเสี่ยงต่อภัยคุกคามต่างๆ จึงจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องทำการศึกษาวิจัยเพื่อนำองค์ความรู้มาใช้ในการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลาน เพื่อให้วัดสามารถนำองค์ความรู้ไปบริหารจัดการ ดำเนินการได้ด้วยตนเอง เพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่าย และเพิ่มประสิทธิภาพด้านบุคลากร เพื่อให้ทันต่องานอนุรักษ์คัมภีร์ที่ยังคงมีอยู่เป็นจำนวนมาก

ผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญของคัมภีร์ใบลานที่ยังไม่ได้รับการสำรวจ หรือได้รับการสำรวจแล้วแต่ยังมิได้ดำเนินการจัดเก็บให้ถูกต้องตามมาตรฐาน ทั้งยังคงมีคัมภีร์ใบลานทั้งที่เป็นพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา ปกรณ์วิเสส และกัณฑ์เทศน์ต่างๆ ที่อยู่ในข่ายสมควรที่จะอนุรักษ์ จึงได้ทำการศึกษาวิจัยรูปแบบของการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานของวัดต่างๆ ที่มีการรวบรวมจัดเก็บคัมภีร์ใบลานเพื่อการอนุรักษ์ วิเคราะห์สภาพทั่วไป รวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประมวลผลการวิจัย นำมาเป็นองค์ความรู้เพื่อนำเสนอรูปแบบการอนุรักษ์คัมภีร์ที่ถูกต้องเพื่อประโยชน์ต่อการสืบทอดหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาและภูมิปัญญาสืบต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพทั่วไป ในการบริหารจัดการการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลาน ของวัดในกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษากระบวนการบริหารจัดการการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานของวัดในกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานของวัดในกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นงานวิจัยแบบคุณภาพ ด้วยการวิเคราะห์จากเอกสาร การสัมภาษณ์ นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ ทั้งที่เป็นพระภิกษุและคฤหัสถ์ และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้เชี่ยวชาญ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอรรถาธิบายและพรรณนาความ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิจัย ไว้ 3 วิธี คือ 1) การสัมภาษณ์เชิงปฏิบัติการ (Workshop Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงปฏิบัติการ (Workshop Key Informants) จำนวน 10 รูปหรือคน เพื่อวิเคราะห์สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานของวัดในกรุงเทพมหานคร ให้ทราบถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงลึก (In-depth Key Informants) จำนวน 10 รูปหรือคน เพื่อศึกษากระบวนการบริหารจัดการการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานของวัดในกรุงเทพมหานคร ให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและลึกซึ้ง และ 3) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยการเชิญผู้ทรงวุฒิ นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 10 รูปหรือคน เพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างรอบด้านและลึกซึ้งในเชิงเหตุผล

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยดำเนินการดังนี้ 1) ข้อมูลขั้นต้น ผู้วิจัยศึกษาจากคัมภีร์พระไตรปิฎก การสัมภาษณ์เชิงปฏิบัติการ (Workshop Interview) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม จากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามที่กำหนดไว้ 2) ข้อมูลชั้นรอง ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาจากเอกสาร หนังสือ ตำรา บทความ การค้นหาข้อมูลภายใต้เครือข่ายอินเทอร์เน็ต และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อวิเคราะห์ข้อมูล เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานของวัดในกรุงเทพมหานคร

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการศึกษาเอกสารต่างๆ อย่างเป็นระบบและมีความเชื่อมโยงกัน 2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงปฏิบัติการ (Workshop Interview) โดยผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้านสภาพทั่วไป แล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหาตามหลักการวิเคราะห์ SWOT Analysis เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลอย่างรอบด้านตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูลด้านกระบวนการ แล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหาโดยพยายามรักษาสำนวนเดิมของผู้ให้สัมภาษณ์รวมทั้งปรับแก้ให้มีความชัดเจน 4) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ซึ่งประกอบด้วยผู้ดำเนินการสนทนา ผู้จัดบันทึก ผู้ช่วยทั่วไป และผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหาโดยพยายามรักษาสำนวนเดิมไว้

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไป ในการบริหารจัดการการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานของวัดในกรุงเทพมหานคร มีดังนี้

1.1) ด้านการปริวรรต คัดลอก ถ่ายถอด และแปล คัมภีร์ใบลาน พบว่า (1) จุดแข็ง คือ คัมภีร์ส่วนใหญ่ยังคงสภาพสมบูรณ์มีส่วนชำรุดน้อย (2) จุดอ่อน คือ บุคลากรของแต่ละวัดยังขาดความรู้ด้านอักษรและภาษาโบราณ (3) โอกาส คือ สามารถจัดอบรมให้ความรู้แก่พระภิกษุสามเณร หรือประชาชนให้มีความรู้ด้านอักษรและภาษาโบราณ (4) อุปสรรค คือ เป็นงานที่ต้องใช้เวลามาก ทำให้สิ้นเปลืองงบประมาณ

1.2) ด้านการซ่อมแซมคัมภีร์ใบลาน พบว่า (1) จุดแข็ง คือ เลือกคัมภีร์ที่สำคัญเข้าสู่กระบวนการซ่อมแซมก่อน (2) จุดอ่อน คือ บุคลากรยังขาดความรู้ด้านอักษรและภาษาโบราณ (3) โอกาส คือ มหาเถรสมาคมมีมติเรื่อง การอนุรักษ์เอกสารโบราณ โดยร่วมมือกับกรมศิลปากร จัดอบรมถวายความรู้แก่พระภิกษุ-สามเณร (4) อุปสรรค คือ คัมภีร์ที่มีร่องรอยการชำรุดอยู่แล้ว อาจเกิดเชื้อราได้ง่ายและควบคุมยาก

1.3) ด้านการทำสำเนาคัมภีร์ใบลาน พบว่า (1) จุดแข็ง ทำสำเนาเป็นระบบดิจิทัล (2) จุดอ่อน คือ บุคลากรยังขาดความรู้ด้านอักษรและภาษา (3) โอกาส คือ ปัจจุบันมีเทคโนโลยีที่ได้รับการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพสูง ทำสำเนาได้รวดเร็วและมีคุณภาพ (4) อุปสรรค คือ งบประมาณในการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ที่มีราคาค่อนข้างสูง

1.4) ด้านการบริการคัมภีร์ใบลาน พบว่า (1) จุดแข็ง ระบบการบริการมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (2) จุดอ่อน มีไฟล์สำเนาค่อนข้างน้อย (3) โอกาส คือ มีช่องทางการเผยแพร่ที่หลากหลาย (4) อุปสรรค คือ ช่องทางให้บริการผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตไม่ทั่วถึง

1.5) ด้านการควบคุมอุณหภูมิคัมภีร์ใบลาน พบว่า (1) จุดแข็ง คือ วัดมีสถานที่เก็บคัมภีร์พร้อมอยู่ (2) จุดอ่อน คือ ระบบการจัดเก็บของวัดยังไม่ดีพอ และต้องมีบุคลากรคอยดูแลอย่างสม่ำเสมอ (3) โอกาส คือ มีการพัฒนาระบบควบคุมอุณหภูมิให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น (4) อุปสรรค คือ มีภัยคุกคามที่อาจเกิดขึ้นได้ เช่น ความชื้น ความร้อน แสงสว่าง แผลงต่างๆ

1.6) ด้านการลงทะเบียนคัมภีร์ใบลาน คือ (1) จุดแข็ง คือ มีรูปแบบการลงทะเบียนที่ชัดเจน (2) จุดอ่อน คือ บุคลากรยังขาดความรู้ด้านอักษรและภาษาโบราณ (3) โอกาส คือ มีโครงการจัดอบรมอักษรและภาษาโบราณให้ประชาชนที่สนใจเป็นประจำทุกปี (4) อุปสรรค คือ ใบลานที่แตกผุอาจไม่ได้รับการลงทะเบียนอย่างสมบูรณ์

2. กระบวนการบริหารจัดการการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานของวัดในกรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่า กระบวนการบริหารจัดการคัมภีร์ใบลานแบ่งออกเป็น 2 ประเด็นหลัก คือ

2.1 กระบวนการขั้นพื้นฐาน ได้แก่ การปริวรรต คัดลอก ถ่ายถอด และแปล การซ่อมแซม การทำสำเนา การบริการ การควบคุมอุณหภูมิ และการลงทะเบียน

2.2 กระบวนการที่มีรูปแบบเฉพาะตัว ซึ่งมีความแตกต่างกันในรายละเอียดขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ขององค์กรนั้นๆ เป็นต้นว่า สภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันก็จะมีวิธีการที่แตกต่างกัน เช่น ใช้ศรัทธาและประเพณีเป็นตัวนำในการอนุรักษ์ หรือ การนำเทคนิคต่างๆ เข้ามาใช้ในการบริหารจัดการ เช่น เทคนิคการบริหารจัดการด้านบุคลากร เทคนิคการดำเนินงาน เทคนิคการจัดเก็บ การกำหนดนโยบาย การสร้างเครือข่าย การจัดตั้งเป็นแหล่งเรียนรู้ การอนุรักษ์โดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การจัดเก็บในรูปแบบดิจิทัล เทคนิคการจัดแสดง ตลอดจนการปลูกฝังเยาวชนคนรุ่นใหม่ให้เห็นคุณค่าความสำคัญในการอนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิล

3. รูปแบบการบริหารจัดการการอนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิลของวัดในกรุงเทพมหานคร จากการศึกษาพบว่า รูปแบบการบริหารจัดการ ประกอบด้วย 1) การกำหนดนโยบายและแผนการอนุรักษ์ที่ชัดเจน 2) การนำระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการเผยแพร่องค์ความรู้ 3) การใช้เทคโนโลยีร่วมสมัยเพื่อการบริหารจัดการในองค์กรประกอบต่างๆ 4) การจัดทำทะเบียนคัมภีร์ไบเบิลตามระบบสากล 5) การสำรวจ ซ่อมแซมคัมภีร์ไบเบิลที่ชำรุดเสียหายให้คงสภาพที่ดี 6) การจัดทำสำเนาคัมภีร์ไบเบิลด้วยระบบดิจิทัลเพื่อการสืบค้น 7) การควบคุมอุณหภูมิของห้องให้เหมาะสม 8) การปฎิวัติ คัดลอก ถ่ายถอด และแปลคัมภีร์ไบเบิล ให้เป็นภาษาปัจจุบัน และภาษาต่างประเทศ 9) การจัดระบบการให้บริการ การสืบค้น การคัดลอกข้อมูลทั้งในสถานที่และทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจจึงนำมาอภิปรายผล โดยจำแนกตามรายด้านของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ด้านนโยบายอนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิล (Conservation policy) โดยภาพรวมวัดที่มีคัมภีร์ไบเบิลยังคงมีปัญหาด้านนโยบายการอนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิลที่ไม่ชัดเจนของผู้นำองค์กรคือเจ้าอาวาส จึงส่งผลกระทบโดยตรงต่อการดำเนินงานคัมภีร์ไบเบิลในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านเทคโนโลยี สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาประกาศิต สิริเมโธ (2562) ได้วิจัยเรื่อง “รูปแบบการอนุรักษ์เอกสารคัมภีร์โบราณเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมแก่เยาวชนในจังหวัดนครปฐม และจังหวัดสุพรรณบุรี” ผลการวิจัยพบว่า การอนุรักษ์คัมภีร์โบราณนั้นต้องได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณซึ่งจะต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้ประสานกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อจัดตั้งกองทุนสำหรับจัดกิจกรรมในการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณโดยให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการหาแหล่งทุนและมีแผนงานของส่วนงานทุกภาคส่วนไว้รองรับโดยแยกเป็นแผนระยะสั้น ระยะกลาง และแผนระยะยาว รวมถึงการจัดสรรบุคลากรในการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณ

2. ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศคัมภีร์ไบเบิล (Information technology) ปัจจุบันได้มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้เป็นเครื่องมือช่วยในกระบวนการดำเนินงานการอนุรักษ์คัมภีร์ไบ

ลานให้มีความสะดวกรวดเร็ว เพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาสุทนต์ อาภากร และคณะ (2560) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาเทคโนโลยีเครื่องจับยึดและพลิกคัมภีร์ใบลานอัตโนมัติสำหรับการถ่ายภาพดิจิทัลเพื่ออนุรักษ์คัมภีร์ธรรมทางพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาเครื่องจับยึดและพลิกคัมภีร์ใบลานอัตโนมัติสำหรับการถ่ายภาพดิจิทัล จะช่วยให้การอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานซึ่งมีอยู่จำนวนมากถูกเก็บและบันทึกในรูปแบบดิจิทัล ข้อมูลที่มีความสำคัญต่างๆ จะถูกอนุรักษ์ไว้โดยไม่เกิดการสูญหายไปพร้อมกับความเสื่อมสภาพของคัมภีร์ใบลาน และสอดคล้องกับงานวิจัยของประสิทธิ์ชัย เลิศรัตนเคหาการ และคณะ (2561) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการคัมภีร์ใบลานในประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า องค์การการจัดการคัมภีร์ใบลาน จำเป็นต้องมีเทคโนโลยีที่มีคุณภาพเพียงพอ ทันสมัย เหมาะสมต่อการจัดการคัมภีร์ใบลาน มีเทคโนโลยีที่เอื้อต่อการอนุรักษ์ต้นฉบับ มีระบบรักษาความปลอดภัยของข้อมูล มีผู้ดูแลระบบและมีการบำรุงรักษา และควรมีเทคโนโลยีที่มีมาตรฐานการแลกเปลี่ยนเชื่อมโยงข้อมูลใช้ร่วมกันกับองค์กรระดับชาติ

3. ด้านการจัดการความรู้คัมภีร์ใบลาน (Knowledge management) วัดสามารถบริหารจัดการโดยการจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์หรือแหล่งเรียนรู้คัมภีร์ใบลาน เพื่อเป็นสถานที่รวบรวมจัดเก็บคัมภีร์ใบลานอันเป็นมรดกทางพระพุทธศาสนา และภูมิปัญญาท้องถิ่นต่างๆ เพื่อนำไปสู่การจัดแสดงให้ผู้สนใจได้ศึกษาเรียนรู้ การประชุม สัมมนา เสวนา เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้สำหรับวัด ชุมชน และองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นชุมชนที่มีประวัติศาสตร์และความเจริญทางด้านวัฒนธรรม ประเพณี ที่เป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม และสามารถสร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Culture tourism) ได้เป็นอย่างดี ซึ่งปัจจุบันกำลังได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของพระชยานันท์ (2560) ได้วิจัยเรื่อง “การสืบค้นการจัดระบบอนุรักษ์เอกสารคัมภีร์โบราณของวัดและถ่ายทอดภูมิปัญญาล้านนาเพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดน่าน” ผลการวิจัยพบว่า การได้ทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน ทำให้ตระหนักถึงคุณค่าของภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษได้สั่งสมมาตลอดจนได้ร่วมกับคนในท้องถิ่นเพื่อสืบสานภูมิปัญญา ดังนั้น การรื้อฟื้นคัมภีร์ใบลานล้านนาถือเป็นหน้าที่ที่สำคัญประการหนึ่งของการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมแก่ชุมชนและสังคม

4. ด้านการปริวรรต คัดลอก ถ่ายถอด และแปล คัมภีร์ใบลาน (Inverting, Rewriting, Transcription and Translation) เป็นการนำคัมภีร์ใบลานเข้าสู่กระบวนการปริวรรตจากอักษรเดิมสู่อักษรไทย หรือคัดลอก ถ่ายถอดจากคัมภีร์ต้นฉบับมาสู่เอกสารใหม่ เป็นการลดการใช้คัมภีร์ต้นฉบับ เพื่อให้คัมภีร์ใบลานเป็นมาตรฐานเดียวกัน ควรจัดทำคู่มือเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติให้เป็นในทิศทางและมาตรฐานเดียวกัน รวมทั้งมีหลักเกณฑ์ในการประเมินและคัดเลือกเนื้อหาในคัมภีร์ใบลาน เพื่อนำไปสู่การเผยแพร่ผลงานที่มีคุณภาพ ซึ่งจำเป็นจะต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ และมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านอักษรภาษาและไวยากรณ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของประสิทธิ์ชัย เลิศรัตนเคหาการ และคณะ (2561) ได้วิจัยเรื่อง “การ

พัฒนารูปแบบการจัดการคัมภีร์ไบเบิลในประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า ผู้ปฏิบัติงานต้องมีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์ด้านคัมภีร์ไบเบิล จึงจะสามารถบิรวรรต ถ่ายถอด และแปลเนื้อหาบทคัมภีร์ไบเบิลได้ มีการทำงานเป็นทีม มีเครือข่ายความร่วมมือระดับหน่วยงานหรือองค์กร และบุคลากรต้องมีใจรัก ศรัทธา เสียสละ มุ่งมั่น มีความอดทนและมีจิตอาสา

5. ด้านการซ่อมแซมคัมภีร์ไบเบิล (Repairing) เป็นการอนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิลให้อยู่ในสภาพเดิมหรือใกล้เคียงของเดิม จึงมีกระบวนการในการซ่อมแซมหลายขั้นตอน ผู้ปฏิบัติงานต้องวิเคราะห์หาวิธีการซ่อมตามลักษณะของการชำรุดที่เกิดขึ้น จัดหาวัสดุที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน หรือสามารถนำมาทดแทนกันได้ รวมถึงเครื่องมือ อุปกรณ์และสารเคมีต่างๆ ที่จำเป็น จึงจำเป็นต้องมีคู่มือกำหนดมาตรฐานการซ่อมแซม สอดคล้องกับงานวิจัยของพระชยานันท์ และคณะ (2562) ได้วิจัยเรื่อง “การสืบค้นและการอนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิลล้านนาของวัดเพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นภาคเหนือ” ผลการวิจัยพบว่า คัมภีร์ไบเบิลเป็นเอกสารโบราณประเภทที่เป็นอินทรียวัตถุที่ได้มาจากพืช จึงไม่ค่อยคงทนต่อสิ่งแวดล้อม เกิดการเปลี่ยนแปลงชำรุดเสียหายได้ง่าย การชำรุดเสื่อมสภาพแบ่งออกได้เป็นหลายสาเหตุ ดังนั้น การอนุรักษ์ด้วยการซ่อมแซมและบำรุงรักษาเอกสารโบราณที่มีคุณค่า จะเป็นการยืดอายุของเอกสารให้ยาวนาน สืบไป และสอดคล้องกับหลักการอนุรักษ์ของสำนักหอสมุดแห่งชาติ (สำนักหอสมุดแห่งชาติ, 2556) ว่า การซ่อมแซมเป็นการเสริมสร้างความมั่นคงแข็งแรงให้กลับคืนสู่สภาพเดิมโดยไม่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงใดๆ ต่อรูปแบบ และเนื้อวัสดุซึ่งเป็นขั้นตอนที่ต้องดำเนินการโดยบุคลากรที่ผ่านการศึกษา หรือฝึกอบรมทางด้านการอนุรักษ์เป็นอย่างดี

6. ด้านการทำสำเนาคัมภีร์ไบเบิล (Copying) เป็นกระบวนการที่ทำให้คัมภีร์ไบเบิลมีอายุยืนยาวขึ้น เมื่อทำสำเนาเสร็จแล้ว สามารถนำคัมภีร์ต้นฉบับเข้าสู่กระบวนการลงทะเบียน จัดเก็บ หรือนำออกแสดงเพื่อประโยชน์ต่อการศึกษา ปัจจุบันมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยขึ้นจึงมีการจัดเก็บสำเนาเป็นไฟล์ภาพดิจิทัล ทำให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพ สะดวก รวดเร็ว เข้าถึงและสืบค้นได้ง่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของประสิทธิ์ชัย เลิศรัตนเคทกาล และคณะ (2561) ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนารูปแบบการจัดการคัมภีร์ไบเบิลในประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า เพื่อการรักษา คัมภีร์ไบเบิลให้คงอยู่ โดยการเก็บรักษาของต้นฉบับที่ผ่านการแปลงคัมภีร์ไบเบิลให้อยู่ในรูปแบบดิจิทัลเป็นหนึ่งในวิธีการที่มีประสิทธิภาพ

7. ด้านการบริการคัมภีร์ไบเบิล (Service) วัดสามารถทำได้ทั้ง 2 ระบบ คือ (1) ให้บริการในระบบปิด เป็นการให้บริการยืมต้นฉบับ แต่ก็มีความเสี่ยงที่คัมภีร์จะชำรุดหรือสูญหายได้ (2) ให้บริการในระบบเปิด เป็นการให้บริการในรูปแบบไฟล์ดิจิทัล บนช่องทางอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้ผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของพระชยานันท์ และคณะ (2562) ได้วิจัยเรื่อง “การสืบค้นและการอนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิลล้านนาของวัดเพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นภาคเหนือ” ผลการวิจัยพบว่า เอกสารโบราณควรให้บริการ

จากสำเนาในรูปแบบสื่อโสตทัศนวัสดุ เช่น ไมโครฟิล์ม ดิจิตอล ภาพนิ่ง เป็นต้น แล้วจัดเก็บต้นฉบับในสภาพที่ปลอดภัยให้มีความเสี่ยงต่อความชำรุดเสียหายน้อยที่สุด

8. ด้านการควบคุมอุณหภูมิคัมภีร์ใบลาน (Temperature control) เป็นกระบวนการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานในรูปแบบของการควบคุมอุณหภูมิ ให้อยู่ในสภาพคงที่โดยมีอุณหภูมิระหว่าง 22-24 องศาเซลเซียส และความชื้นสัมพัทธ์ประมาณ 50-65% สอดคล้องกับงานวิจัยของพระชยานันท์มณี (2560) ได้ทำงานวิจัยเรื่อง “การสืบค้นการจัดระบบอนุรักษ์เอกสารคัมภีร์โบราณของวัดและถ่ายทอดภูมิปัญญาล้านนาเพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดน่าน” ผลการวิจัยพบว่า การเก็บรักษาคัมภีร์ใบลานควรเก็บรักษาไว้ในห้องที่มีการควบคุมอุณหภูมิระหว่าง 20-25 องศาเซลเซียส และมีค่าความชื้นที่ 50-65 เปอร์เซ็นต์ แต่ถ้าไม่สามารถติดตั้งเครื่องปรับอากาศได้ ให้จัดเก็บไว้ในห้องที่มีอากาศถ่ายเทไหลเวียนได้ดีไม่อบชื้น หลีกเลี่ยงแสงแดดให้มากที่สุด และสอดคล้องกับรายงานการวิจัยของสุรัชชานุกุล นุ่นภูบาล และคณะ (2561) ได้วิจัยเรื่อง “วรรณกรรมท้องถิ่นกับการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม : ปรีวรตใบลาน วัดศรีชมชื่น บ้านคกเลาใต้ ตำบลบุษม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย” ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุการเสื่อมสภาพของคัมภีร์ใบลาน เกิดจากสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ (1) สภาพอากาศที่แห้งเกินไป (2) ความชื้นและน้ำทำปฏิกิริยาโดยตรงกับคัมภีร์ใบลาน

9. ด้านการลงทะเบียนคัมภีร์ใบลาน (Registration) มีวิธีปฏิบัติ 3 ขั้นตอนหลัก คือ (1) ขั้นตอนเตรียมการลงทะเบียน เป็นการตรวจสอบสภาพความสมบูรณ์ ทำความสะอาด คัดแยกวิเคราะห์หมวดหมู่ (2) ขั้นตอนปฏิบัติการลงทะเบียน เป็นการบันทึกข้อมูลทางวิชาการที่สำคัญ (3) ขั้นตอนปฏิบัติการหลังการลงทะเบียน เป็นการจัดทำบัญชีทะเบียน เพื่อสะดวกต่อการศึกษาค้นคว้า และจัดเก็บอย่างมีระบบ สอดคล้องกับรายงานการวิจัยของสุรัชชานุกุล นุ่นภูบาล และคณะ (2561) ได้วิจัยเรื่อง “วรรณกรรมท้องถิ่นกับการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม : ปรีวรตใบลาน วัดศรีชมชื่น บ้านคกเลาใต้ ตำบลบุษม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย” ผลการวิจัยพบว่า การลงทะเบียนเริ่มกระบวนการตั้งแต่รวบรวม ทำความสะอาดใบลาน เปลี่ยนสายสนอง คัดแยกแยกเรื่องจัดกลุ่มประเภท ขั้นตอนสุดท้ายคือการลงทะเบียนขึ้นทะเบียนใบลาน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

ที่มา: พระมหาธงไชย วิสุทฺโธ (2564)

จากภาพที่ 1 สามารถอธิบายองค์ความรู้ได้ดังต่อไปนี้

C = Conservation policy หมายถึง นโยบายอนุรักษ์คัมภีร์โบราณ เป็นการกำหนดนโยบายอนุรักษ์คัมภีร์โบราณ รณรงค์ให้มีการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณ และสนับสนุนด้านเครื่องมือและอุปกรณ์

I = Information technology หมายถึง เทคโนโลยีสารสนเทศคัมภีร์โบราณ (Information technology) เป็นการนำข้อมูลคัมภีร์โบราณเข้าสู่ระบบอินเทอร์เน็ต ให้บริการข้อมูลผ่านระบบออนไลน์หรือออฟไลน์พัฒนาเป็น Application, E-book และพัฒนาฐานข้อมูลเพื่อการจัดเก็บและเผยแพร่

K = Knowledge management หมายถึง การจัดการความรู้คัมภีร์โบราณ วัดสามารถบริหารจัดการโดยการจัดตั้งเป็นพิพิธภัณฑ์หรือแหล่งเรียนรู้คัมภีร์โบราณ เพื่อเป็นสถานที่รวบรวมจัดเก็บคัมภีร์โบราณอันเป็นมรดกทางพระพุทธศาสนา และภูมิปัญญาท้องถิ่นต่างๆ

I = Inverting, Rewriting, Transcription and Translation หมายถึง ด้านการปริวรรต คัดลอก ถ่ายถอด และแปล คัมภีร์โบราณ เป็นการนำคัมภีร์โบราณเข้าสู่กระบวนการปริวรรตจากอักษรเดิมสู่อักษรไทย หรือคัดลอก ถ่ายถอดจากคัมภีร์ต้นฉบับมาสู่เอกสาร

R = Repairing หมายถึง การซ่อมแซมคัมภีร์โบราณ เป็นการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณให้อยู่ในสภาพเดิมหรือใกล้เคียงของเดิม

C = Copying หมายถึง การทำสำเนาคัมภีร์โบราณ เป็นกระบวนการที่ทำให้คัมภีร์โบราณมีอายุยืนยาวขึ้น

S = Service หมายถึง การบริการคัมภีร์โบราณ วัดสามารถทำได้ทั้ง 2 ระบบ คือ (1) ให้บริการในระบบปิด เป็นการให้บริการยืมต้นฉบับ (2) ให้บริการในระบบเปิด เป็นการให้บริการในรูปแบบไฟล์ดิจิทัล บนช่องทางอิเล็กทรอนิกส์

T = Temperature control หมายถึง การควบคุมอุณหภูมิคัมภีร์โบราณ เป็นกระบวนการอนุรักษ์คัมภีร์โบราณในรูปแบบของการควบคุมอุณหภูมิที่เหมาะสม

R = Registration หมายถึง การลงทะเบียนคัมภีร์โบราณ มีวิธีปฏิบัติ 3 ขั้นตอนหลัก คือ (1) ขั้นตอนเตรียมการลงทะเบียน (2) ขั้นตอนปฏิบัติการลงทะเบียน (3) ขั้นตอนปฏิบัติการหลังการลงทะเบียน เพื่อจัดระบบฐานข้อมูลของคัมภีร์โบราณ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. มหาเถรสมาคม ควรให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลาน อันเป็นมรดกทางภูมิปัญญาที่บันทึกหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาลงในใบลาน เพื่อเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าวิจัย ให้ได้องค์ความรู้และนวัตกรรม นำมาใช้ในการพัฒนาตนเองและพัฒนาประเทศชาติ

2. สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรจัดสรรงบประมาณในการดำเนินการการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลาน จัดอบรมบุคลากร และจัดหาวัสดุอุปกรณ์ให้เพียงพอต่อความต้องการ

3. คณะสงฆ์ในระดับผู้บริหาร ควรรณรงค์และเร่งรัดให้วัดต่างๆ ได้เห็นคุณค่าความสำคัญของคัมภีร์ใบลาน พร้อมทั้งจัดตั้งคณะทำงานเพื่อขับเคลื่อนนโยบายให้บรรลุเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยด้านนโยบายการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลาน เพื่อเป็นการผลักดันองค์กรที่มีคัมภีร์ใบลานให้ตระหนักถึงคุณค่าของคัมภีร์ใบลานอย่างแท้จริง

2. ควรศึกษาวิจัยด้านการจัดการความรู้คัมภีร์ใบลาน เพื่อเป็นผลักดันและสนับสนุนให้มีการศึกษาวิจัยด้านคัมภีร์ใบลานเพื่อให้ได้องค์ความรู้และนวัตกรรม แล้วนำเอาองค์ความรู้และนวัตกรรมมาบริหารจัดการคัมภีร์ใบลานให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3. ควรศึกษาวิจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศคัมภีร์ใบลาน เพื่อนำเทคโนโลยีปัจจุบันมาพัฒนากระบวนการอนุรักษ์คัมภีร์ใบลานให้มีคุณภาพมากที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- ชูศักดิ์ ทิพย์เกษร. (2551). *พระพุทธศาสนาในศรีลังกา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เซน ปรีนตัง.
- ประสิทธิ์ชัย เลิศรัตนเคหกาล และคณะ. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการคัมภีร์ไบเบิลในประเทศไทย. *อินฟอร์เมชั่น*, 25(1), 51- 59.
- พระชยานันท์มณี. (2560). การสืบค้นการจัดระบบอนุรักษเอกสารคัมภีร์โบราณของวัดและถ่ายทอดภูมิปัญญาล้านนาเพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นของจังหวัดน่าน. *วารสารธาตุพนมปริทรรศน์*, 1(2), 189 - 897.
- พระชยานันท์มณี และคณะ. (2562). การสืบค้นและการอนุรักษ์คัมภีร์ไบเบิลล้านนาของวัดเพื่อสร้างแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นภาคเหนือ. *วารสารมหาจุฬานาครทรรค์*, 6(1), 133.
- พระมหาประกาศิต สิริเมธ. (2562). รูปแบบการอนุรักษ์เอกสารคัมภีร์โบราณเพื่อการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมแก่เยาวชนในจังหวัดนครปฐม และจังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารศิลปศาสตร์ราชมงคลสุวรรณภูมิ*, 1(2), 119-120.
- พระมหาสุทิตย์ อาภากร และคณะ. (2560). *การพัฒนาเทคโนโลยีเครื่องจับยึดและพลิกคัมภีร์ไบเบิลอัตโนมัติสำหรับการถ่ายภาพดิจิทัลเพื่อบูรณรักษาคัมภีร์ธรรมทางพระพุทธศาสนา* (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชธรรมนิเทศ (ระแบบ ฐิตญาโณ). (2536). *ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2560). *อรรถกถาฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิต สุวรรณคันธ์ และวัชรา บุรณสิงห์. (2553). ระบบบริหารจัดการทะเบียนไบเบิล (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ.
- วีณา วิสเพ็ญ และคณะ.(2554). อนุรักษ ฟื้นฟู บูรณาการ โครงการอนุรักษไบเบิล ภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. มหาสารคาม: อภิชชาติการพิมพ์.
- สุรชัยนุกูล นุ่นภูบาล และคณะ. (2561). *วรรณกรรมท้องถิ่นกับการจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรม : ปิวรรตไบเบิล วัดศรีชมชื่น บ้านคกเลาใต้ ตำบลบุษม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: กระทรวงวัฒนธรรม.
- สำนักหอสมุดแห่งชาติ. (2556). *ความรู้ด้านการซ่อมอนุรักษคัมภีร์ไบเบิล*. กรุงเทพฯ: สำนักหอสมุดแห่งชาติ.

ประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560*

EFFECTIVENESS OF THE SENATOR'S PERFORMANCE OF DUTIES UNDER CONSTITUTION OF THE KINGDOM OF THAILAND B.E. 2560

อัญธิษฐา อักษรศรี, จ่านงค์ อติวัฒนสิทธิ์, สุรพล สุษะพรหม

Auntittha Aksornsri, Chamnong Adivadhanasit, Surapon Suyaprom

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: auntittha05@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สภาพการปฏิบัติหน้าที่ ปัจจัยตัวชี้วัด ประสิทธิภาพ และเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 25 รูปหรือคน สนทนากลุ่มเฉพาะ 13 รูปหรือคน วิเคราะห์เนื้อหาด้วยวิธีการพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1. การปฏิบัติหน้าที่เป็นไปตามเจตนารมณ์รัฐธรรมนูญมีประสิทธิภาพและเห็นผลเป็นเอกภาพ การปฏิบัติหน้าที่ในบางเรื่องทำให้ล่าช้า การเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาโดยไม่มีการเลือกตั้งจากประชาชน ขาดความเชื่อมั่นจากประชาชน ขาดความน่าเชื่อถือจากประชาชน 2. ปัจจัยตัวชี้วัดประสิทธิผล ได้แก่ 1) การกลั่นกรองกฎหมายมีความเป็นกลาง เป็นธรรม โดยยึดหลักนิติธรรม 2) การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน มีความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ 3) การประยุกต์หลักพุทธธรรม โดยการนำหลักอปริหานิยธรรม 7 ทำให้เกิดประสิทธิผล คือ 1) เกิดความสามัคคี 2) ได้ข้อตกลงที่เป็นธรรม และการได้ข้อพิจารณา ในการประชุม ที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติหน้าที่ 3) ไม่บัญญัติข้อที่เป็นโทษต่อการบริหารงาน เพื่อประเทศ 4) การให้เกียรตินับถือผู้ที่มีคุณวุฒิ ประสพการณ์ ผู้เชี่ยวชาญ 5) ให้สตรีมีสิทธิ เสรีภาพและเสมอภาค 6) การส่งเสริมบุคคลต้นแบบ ส่งเสริมบุคคลที่ดีทำคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติ 7) การเคารพบุคคลทำประโยชน์ให้กับสังคม

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ; สมาชิกวุฒิสภา; รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

Abstract

This article has an objective to analyze the performance of duties, indicators of the effectiveness and propose the application of Buddhist principles using qualitative research collecting data from 25 key informants by in-depth interviews and from 13 participants in focus group discussion and analyzed data by descriptive interpretation. Research findings were found that the performing duties according to the constitutional intentions, efficiency and unity results, the performance of duties in certain matters caused delays and entering the duties of senators without public elections causing the lack of confidence from the public, lack of credibility from the people. 2. Indicating Factors for the effectiveness were found that 1) the screening of laws was impartial and fair. Constitutional adhering to the rules of laws 2) controlling of the administration of the state transparency 3) Consideration for approval of a person's holding positions in independent organizations with transparency. Morality and ethics. 3. Applying Buddhist principles to develop the effectiveness of the performance of duties of senators according to the Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. Fair 3) and do not impose any punishments on the administration of the country 4) respect for those who have qualifications, experience and experts; 5) Give the Rights, liberties and equality to women, 6) Promotion of role models, encouraging good people to benefit the nation. 7) Respect and honor people who do benefit for society.

Keyword: Effectiveness; Senator; The Constitution of the Kingdom of Thailand, B.E.2560

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (มาตรา 114) กำหนดให้ “สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาย่อมเป็นผู้แทนปวงชนชาวไทยไม่อยู่ในความผูกมัดแห่งอาณัติมอบหมาย หรือความครอบงำใด ๆ และต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติและความผาสุกของประชาชนโดยรวม โดยปราศจากการขัดกันแห่งผลประโยชน์” นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ยังได้กำหนดบทบาทและอำนาจหน้าที่ให้แก่สภาผู้แทนราษฎรไว้ในหลายด้านเพื่อให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรปฏิบัติหน้าที่แทนประชาชนอย่างแท้จริง (สถาบันพระปกเกล้า, 2560) ความสำคัญของการเลือกสมาชิกวุฒิสภา นับว่ามีความสำคัญยิ่งต่อคนไทยทุกคนที่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมโดยการสมัครเข้ารับเลือกสมาชิกวุฒิสภาเข้าไปทำหน้าที่ในสภาสูงเป็นตัวแทนของ

ประชาชนคนไทย ในการตรากฎหมายเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวมและประเทศชาติ และคัดกรองบุคคลนักการเมืองหรือคนดีทำงานในองค์กรสำคัญต่าง ๆ ให้สามารถพัฒนาบ้านเมืองให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้นได้ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560)

ปัญหา การเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภา จำนวน 250 คน ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดไว้ การปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ เห็นประสิทธิผลมากน้อยเพียงใด สามารถพัฒนาเปลี่ยนแปลงประเทศให้มีความเจริญ รุ่งเรือง ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการปฏิบัติหน้าที่ตามยุทธศาสตร์ตรงตามเป้าหมายที่ได้วางไว้หรือไม่ โดยการนำหลักอภิธานิธรรมมาสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาให้มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น (พรศักดิ์ จีวะสุวรรณ, 2551; วุฒิสภาประเทศไทย, 2562)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาเรื่อง “ประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560” ทั้ง 3 ด้าน คือ 1) การการกลั่นกรองกฎหมาย 2) การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน 3) การพิจารณา ให้เห็นชอบ แต่งตั้งบุคคลดำรงตำแหน่งในองค์กรของรัฐและองค์กรอิสระ ทั้ง 3 ด้าน ว่าเป็นประโยชน์ต่อประชาชน และประเทศชาติ อย่างไรมีประสิทธิผลหรือไม่ ตรงตามเป้าหมายและสอดคล้องกับเจตนารมณ์ที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติไว้ตามวัตถุประสงค์หรือไม่โดยใช้หลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้เกิดประสิทธิผล เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนและประเทศชาติให้มากที่สุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สภาพการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560
2. เพื่อศึกษาปัจจัยตัวชี้วัดประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560
3. เพื่อเสนอการประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เรื่อง พิจารณาจากสภาพทั่วไป ศึกษาวิเคราะห์หลักการ แนวคิด และทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussions) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย

การศึกษาวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) ทำการทบทวนจากแนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญ พุทธศักราช 2560 เพื่อให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ถูกเลือกแบบเฉพาะเจาะจงเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและกลุ่มที่เกี่ยวข้อง จำนวน 25 รูปหรือคน และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่ชัดเจน สามารถอธิบายเสริม สนับสนุน ข้อโต้แย้งต่าง ๆ และเสริมให้ความรู้ ความเข้าใจในปรากฏการณ์ รวมถึงการเสนอแนะข้อคิดเห็นในประเด็นที่มีข้อขัดแย้งหรือเห็นควรเพิ่มให้ชุดความรู้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา

การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) กับผู้เชี่ยวชาญ (Expert) สมาชิกวุฒิสภาและอดีตสมาชิกวุฒิสภา นักกฎหมาย นักวิชาการทางรัฐศาสตร์ นักวิชาการทางพระพุทธศาสนา โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เพื่อนำไปสู่การแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และการสร้างเครือข่ายในการปฏิบัติงานร่วมกันของผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder) รวมถึงการสร้างองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องในด้านการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภา อย่างรอบด้าน จำนวน 13 รูปหรือคน

การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปประเด็นสำคัญ จัดหมวดหมู่ตามประเด็นเพื่อสรุปเพิ่มเติมเป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย และสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัย

1. สภาพการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 1) จุดแข็ง การปฏิบัติหน้าที่โดยความตั้งใจ โปร่งใส ยึดหลักประโยชน์ของประชาชน ยึดหลักคุณธรรมและจริยธรรม 2) จุดอ่อน เป็นการทำหน้าที่เพื่อตอบโจทยนโยบายของรัฐบาล ปฏิบัติหน้าที่ไม่เต็มร้อย สมาชิกวุฒิสภาสวมหมวกสองใบ การเข้าประชุมลงมติในวาระต่าง ๆ ทำให้การการลงมติ จึงไม่น่าเชื่อถือจากประชาชน 3) โอกาส แสดงศักยภาพในการทำหน้าที่เพื่อพัฒนาประเทศ แก้ไขปัญหาของประเทศ เห็นประโยชน์กับประชาชนและประเทศชาติ เป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยต้องมีความรู้ความสามารถ 4) อุปสรรค บางเรื่องก็ยังขาดการเชื่อมโยงข้อมูล และการทำหน้าที่ยังไม่ตรงเป้าหมายที่ได้วางไว้ และการขาดความไว้วางใจจากประชาชน

2. ปัจจัยตัวชี้วัดประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 1) การกลั่นกรองกฎหมาย เป็นไปตามหลักการที่ได้วางไว้

ทำตามขั้นตอนของรัฐธรรมนูญที่ได้กำหนดไว้ เป็นธรรม รอบคอบ เห็นความสำคัญของการกลั่นกรองกฎหมาย ตรวจสอบความถูกต้อง ความเป็นธรรม เป็นประโยชน์กับผู้ใช่เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด 2) การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน ตามหลักรัฐธรรมนูญที่ได้กำหนดไว้ โดยการผลิตการติดตาม เสนอแนะ เร่งรัดการปฏิรูป โดยยึดหลักรัฐธรรมนูญเป็นสำคัญ 3) การพิจารณา ให้เห็นชอบ แต่งตั้งบุคคลดำรงตำแหน่งในองค์กรของรัฐและองค์กรอิสระ ให้เกิดประสิทธิภาพปกป้องผลประโยชน์ของชาติและของประชาชน ให้เกิดเป็นธรรมาภิบาล มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้

3. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 1) ประชุมกันเนื่องด้วย ตรงต่อเวลา การประชุมเพื่อแก้ปัญหา หาข้อยุติให้เกิดประสิทธิภาพเห็นผลอย่างชัดเจน 2) พร้อมเพรียงกันประชุม เลิกประชุม เป็นการทำหน้าที่โดยการมีส่วนร่วมที่เห็นผลประโยชน์ของประเทศชาติ 3) การไม่บัญญัติ หรือลบล้างข้อบัญญัติต่าง ๆ การปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาเป็นการกลั่นกรองกฎหมายที่เป็นธรรม และเป็นกลางโดยเน้นหลักนิติรัฐ นิติธรรม และคุณธรรมเป็นที่ตั้ง 4) การให้ความเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ (ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ) รับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน การให้ความเชื่อมั่นต่อบุคคลที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ การประยุกต์หลักธรรมในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกวุฒิสภาโดยการฟังความคิดเห็นของผู้หลักผู้ใหญ่ในบ้านเมือง 5) ไม่รังแกสตรี การให้เกียรติสตรี ให้สตรีมีสิทธิเสรีภาพมีเสมอภาค มีการส่งเสริมสิทธิสตรีในการปฏิบัติหน้าที่ของสตรีและสตรีในประเทศ การออกกฎหมายเสรีสิทธิสตรี ความเสมอของสตรี 6) การเคารพบุคคลต้นแบบ บุคคลที่ดี บุคคลตัวอย่าง ส่งเสริมบุคคลต้นแบบให้เป็นตัวอย่างแก่คนรุ่นหลัง และส่งเสริมบุคคลที่ดีทำคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติ 7) ให้ความเคารพพระสงฆ์ รักษาความถูกต้อง รักษาคนดี การทำประโยชน์ให้กับสังคมและประเทศชาติ และการให้ความเคารพต่อพระสงฆ์ การปกป้องพระพุทธศาสนา การสร้างวัฒนธรรมอันดีงามตามความเหมาะสมของประเพณี

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 พบว่าสมาชิกวุฒิสภาปฏิบัติหน้าที่ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ การปฏิบัติหน้าที่ที่มีความรับผิดชอบ ซื่อสัตย์ สุจริต เห็นประโยชน์ของประเทศชาติเป็นหลัก การปฏิบัติหน้าที่โดยมีความรู้ความสามารถ เฉพาะด้านตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด ปฏิบัติหน้าที่ได้ตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้อย่างชัดเจนและเป็นธรรม โดยการถ่วงดุลอำนาจของรัฐบาล ปฏิบัติหน้าที่โดยความเป็นกลาง เป็นธรรม รอบคอบ เป็นที่ประจักษ์แก่ประชาชน สอดคล้องกับบทความของพินิจ มีคำทองและโกวิทย์ แสนพงษ์ (2562) เรื่อง “เทคนิคการวิเคราะห์สภาพการพัฒนาเพื่อการวางแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา” ผลการศึกษา สรุปได้ว่า 1) การดำเนินการวิเคราะห์สภาพ

การพัฒนาของสถานศึกษานั้น จำเป็นอย่างยิ่งต้องศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับสภาพการพัฒนาของสถานศึกษาทั้งสภาพภายในและสภาพภายนอก โดยสภาพการพัฒนาภายใน ศึกษาเกี่ยวกับจุดแข็งและจุดอ่อน ส่วนสภาพการพัฒนาภายนอกศึกษาเกี่ยวกับโอกาสและ อุปสรรค 2) การจัดทำแผนกลยุทธ์การพัฒนาสถานศึกษา จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทราบสภาพการพัฒนาของสถานศึกษาว่าปัจจุบันสถานศึกษามีสภาพการพัฒนาอย่างไรใน 4 สถานการณ์ได้แก่ สถานภาพที่ 1 จุดแข็ง-โอกาส สถานภาพที่ 2 จุดอ่อน-ภัยอุปสรรค สถานภาพที่ 3 จุดอ่อน-โอกาส และสถานภาพที่ 4 จุดแข็ง-อุปสรรค เพื่อนำไปสู่แผนกลยุทธ์ในการพัฒนาสถานศึกษาต่อไป

2. ปัจจัยตัวชี้วัดประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

2.1 การกลั่นกรองกฎหมาย การปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาเป็นการทำหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ โดยการปฏิบัติหน้าที่เป็นธรรมเป็นกลาง เห็นผลเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนผ่านกระบวนการกลั่นกรองอย่างรอบคอบ และเป็นธรรมให้เกิดประสิทธิภาพเป็นประโยชน์กับประชาชน การกลั่นกรองกฎหมายแต่ละฉบับมีความเป็นธรรม มีประสิทธิภาพในการบังคับใช้ มีความพึงพอใจการกลั่นกรองกฎหมายแต่ละฉบับที่เป็นประโยชน์ มีการปรับใช้ให้ทันสมัยกับเหตุการณ์ กฎหมายบ้านเมืองนั้นโดยหลักการมีไว้สำหรับรักษาความยุติธรรมและความสงบเรียบร้อยในแผ่นดิน ด้วยการจัดสรร อำนาจสิทธิเสรีภาพแก่บุคคลโดยถ้วนหน้าและเสมอภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย สุรเดช จิรฐิติเจริญ (2555) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2550 : ศึกษาเปรียบเทียบสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งกับสมาชิกที่มาจากการสรรหา” บทบาทด้านการกลั่นกรองกฎหมาย พบว่า สมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหาทำหน้าที่ได้โดดเด่นและชัดเจนกว่าสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้ง โดยมีการใช้สิทธิและมีระยะเวลาในการอภิปรายร่างพระราชบัญญัติทั้ง 15 ฉบับ มากกว่าสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้ง มีการอธิบายเหตุผลประกอบในรายละเอียดของร่างพระราชบัญญัติได้ชัดเจนกว่า ทำให้รู้ว่าเห็นด้วยเพราะอะไร ไม่เห็นด้วยเพราะอะไร รวมทั้งการตั้งข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์ โดยเฉพาะการอภิปรายในส่วนของร่างพระราชบัญญัติที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชน ตลอดจนมีการเสนอขอแปรญัตติมากกว่าสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งด้วย

2.2 การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน การปฏิบัติหน้าที่ สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญที่ได้กำหนดไว้ มีประสิทธิภาพรับทราบการดำเนินงานของคณะรัฐมนตรี การตั้งกระทู้ถาม การเปิดอภิปรายทั่วไปตามหลักรัฐธรรมนูญที่ได้กำหนด มีความพึงพอใจในการปฏิรูปการตรวจสอบการปฏิบัติงานของคณะรัฐมนตรีในเรื่องเร่งด่วน เป็นผลกระทบกับประชาชนและประเทศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูมิ มูลศิลป์ (2559) ได้วิจัยเรื่อง “แนวคิดเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาไทยในรอบทศวรรษ” การที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช 2557 ได้กำหนดให้คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญต้องจัดทำร่างรัฐธรรมนูญให้ครอบคลุมเรื่องการให้มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์

ทรงเป็นประมุขที่เหมาะสมกับสภาพสังคมของไทยไว้ จึงสมควรได้ทบทวนแนวคิดเกี่ยวกับการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของไทย เฉพาะบางเหตุการณ์ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ซึ่งโดยแท้ที่จริงแล้ว หากเราสามารถตอบได้ว่าการมีวุฒิสภานั้นเป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์ใด จะทำให้การกำหนดขอบอำนาจหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาชัดเจนขึ้น และนำไปสู่คำตอบว่า กระบวนการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่เหมาะสมควรเป็นเช่นใด

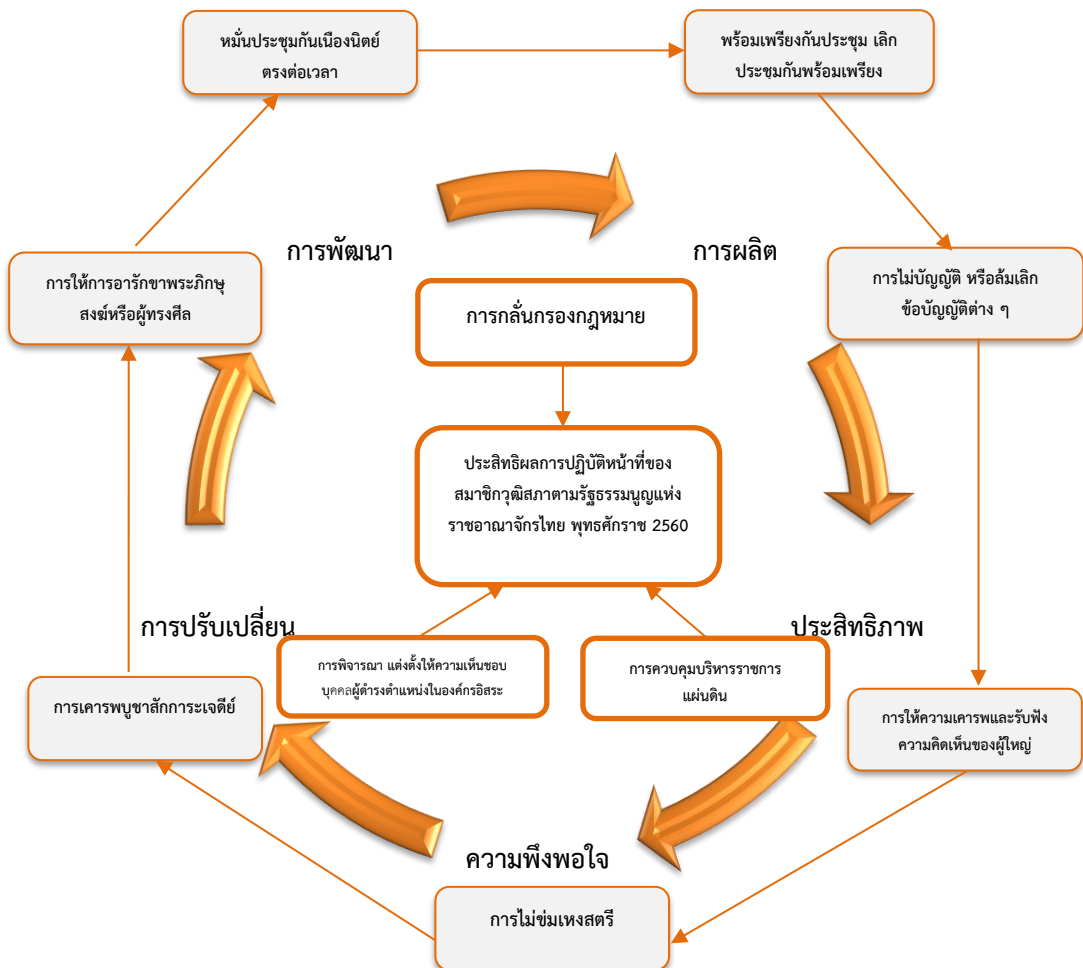
2.3 การพิจารณา ให้เห็นชอบ แต่งตั้งบุคคลดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระวุฒิสภามีหน้าที่และอำนาจในการให้คำแนะนำหรือให้ความเห็นชอบให้บุคคลดำรงตำแหน่งแต่งตั้งบุคคลผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาการต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่การบริหารและจัดการการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรมและมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรเดช จิรจิตติเจริญ (2555) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากรัฐธรรมนูญปี พ.ศ.2550 : ศึกษาเปรียบเทียบสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งกับสมาชิกที่มาจากการสรรหา” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทด้านการพิจารณาให้บุคคลดำรงตำแหน่ง พบว่าส่วนใหญ่แล้วสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการสรรหา มีสัดส่วนจำนวนผู้ได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการพิจารณาให้บุคคลดำรงตำแหน่งมากกว่าสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้ง และมีสัดส่วนจำนวนผู้อภิปรายรวมทั้งระยะเวลาในการอภิปรายมากกว่าสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้ง ส่วนการเปรียบเทียบรายละเอียดคำอภิปรายนั้นยังมีข้อจำกัด เนื่องจากไม่สามารถนำเสนอคำอภิปรายเกี่ยวกับข้อเท็จจริงทั้งหมดได้ เพราะส่วนใหญ่เป็นการประชุมลับ มีผลทำให้ไม่สามารถเปรียบเทียบตัวอย่างคำอภิปรายได้ชัดเจน

3. การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

การหมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ ตรงต่อเวลา เป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญว่าได้ปฏิบัติหน้าที่ได้ตามเป้าหมายที่ได้ตั้งไว้ เป็นการประชุม ตรงต่อเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภา 2. การพร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงเลิกประชุม ทำให้มีการวางแผนงานที่ดีมีระบบในการดำเนินงาน ตรงตามเป้าหมาย เกิดความเป็นธรรมและเกิดความสามัคคี ให้เกียรติกับบุคคลทุกคนอย่างเท่าเทียมกันปกป้องคุ้มครองทุกคนในองค์กร เพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ อย่างมีประสิทธิภาพและเห็นผลยิ่งขึ้น 3.การไม่บัญญัติ หรือลบล้างข้อบัญญัติต่าง ๆ การบัญญัติข้อกฎหมาย กฎระเบียบการออกกฎหมายที่เป็นธรรมเป็นคุณกับประชาชน ไม่มีโทษย้อนหลัง 4. การให้ความเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ (ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ) การรู้จักวางตน ต้องเป็นคนมีความอดทน มีความสงบเสียใจ การมีมารยาทในสังคมการเคารพผู้อาวุโส ต้องมีความอ่อนน้อมถ่อมตน การแสดงความเคารพในโอกาสต่าง ๆ 5. ไม่รังแกสตรี การส่งเสริมบทบาทสิทธิสตรีในทุกด้าน ให้เกียรติสตรีทุกชนชั้นในการเข้าถึงสิทธิเสรีภาพในการเป็นมนุษย์ กฎหมายสิทธิสตรีให้การยอมรับในสังคมมากขึ้น 6. การเคารพบุคคลต้นแบบ บุคคลที่ดี บุคคลตัวอย่าง การแสดงมิตรภาพ มิตรไมตรีการอยู่

ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขด้วยความรักและเข้าใจกันมีความเอื้ออาทร มีน้ำใจไมตรีต่อกัน 7. ให้ความเคารพพระสงฆ์ รักษาความถูกต้อง รักษาคนดี เพื่อความสุขสงบของประชาชนในชาติ มีใจนับถือมั่นอยู่ในพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาพุทธพิชัย สิริขโย (2561) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารงานตามหลักอปริหานิยธรรม” ผลการวิจัยพบว่า อปริหานิยธรรมเป็นหลักธรรมที่ทำให้เกิดความเจริญไม่มีความเสื่อมทั้งส่วนตน และส่วนรวมมุ่งเน้นให้ทุกคนมีความรับผิดชอบต่อบรรยากาศก่อเกิดเป็นความสามัคคีและความเคารพนับ ถือซึ่งกันและกันนอกจากนั้นยังสอนให้รู้จักหลักการทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อสร้าง ชุมชนองค์กร หรือสถาบันให้เข้มแข็ง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ทั้งในสังคมทั้งฝ่ายผู้บริหารบ้านเมือง และฝ่ายคณะสงฆ์ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง และสร้างสันติสุขอย่างยั่งยืนในสังคมไทย

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย พบว่า

1. ประสิทธิผลการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

การกลั่นกรองกฎหมาย 1.การผลิต ประชาชนได้ประโยชน์โดยตรง เป็นที่น่าเชื่อถือในทางปฏิบัติแต่ทุกฝ่าย เป็นความธรรมทั้งทางตรงและทางอ้อม 2.ประสิทธิภาพ บทบัญญัติที่เที่ยงตรง และเที่ยงธรรม รักษาความยุติธรรมไม่ให้อันตราย ผิดจากความเป็นธรรม ความผาสุกและสงบสุข 3.ความพึงพอใจ อารมณ์ซึ่งความยุติธรรมในบ้านเมือง ความถูกต้องเที่ยงตรงตามเจตนารมณ์ การใช้กฎหมายตรงตามวัตถุประสงค์ 4.การปรับเปลี่ยน ตามยุคตามสมัยให้ทันต่อเหตุการณ์ ตรงตามเป้าหมายในความยุติธรรม มีคุณธรรมและและศีลธรรมในทางปฏิบัติ 5.การพัฒนา บ้านเมืองมีความสงบเรียบร้อย กฎหมายทันสมัย ไม่ล้าหลังและซ้ำซ้อน มีความเจริญ ความมั่นคงของประเทศชาติ

2. การควบคุมบริหารราชการแผ่นดิน 1.การผลิต การถ่วงดุลอำนาจ ระวังกัน มีการตรวจสอบอย่างถูกต้องเป็นธรรม แนวนโยบายแห่งรัฐ และยุทธศาสตร์ชาติ 2.ประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์กับทุกฝ่าย บ้านเมืองเป็นปึกแผ่น ไม่แตกแยก ระบบการบริหารมีคุณภาพเกิดประโยชน์ 3.ความพึงพอใจ ความเชื่อถือและความศรัทธา รักษาความมั่นคงของประเทศชาติ รักษาผลประโยชน์ของแผ่นดิน 4. การปรับเปลี่ยน ทันต่อเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการบริหารทันสมัย และมีคุณภาพตามเจตนารมณ์ การเปลี่ยนแปลงในการบริหารประเทศ 5.การพัฒนา บ้านเมืองเจริญมั่นคง เป็นอยู่ที่ดี ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น ประชาชนมีชีวิตที่ร่มเย็นเป็นปกติสุข

3. การพิจารณา แต่งตั้งให้ความเห็นชอบบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ 1.การผลิต การคัดสรรบุคคลที่มีความรู้ความสามารถ การสร้างศักยภาพให้กับองค์กรอิสระ การปฏิบัติหน้าที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ 2.ประสิทธิภาพ คนเก่ง คนดี มีประสิทธิภาพ ซื่อสัตย์ ขำนาญเฉพาะด้าน เป็นกลาง เป็นธรรม มีคุณธรรม และจริยธรรม 3.ความพึงพอใจ การพัฒนาประเทศตามยุทธศาสตร์ สร้างคนทำหน้าที่ได้ตามเป้าหมาย เห็นผลประโยชน์เพื่อประเทศชาติเป็นหลัก 4. การปรับเปลี่ยน การปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคที่ทันสมัย ลดการเหลื่อมล้ำในการทำหน้าที่แต่ละด้าน 3.เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมทางการเมือง 5.การพัฒนา นำประเทศไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาปรับใช้ เพิ่มทักษะในการทำหน้าที่ให้ทันสมัย

การนำหลักอภิธานิธรรม 7 มาประยุกต์ใช้ 1. หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ ตรงต่อเวลา กฎหมายมีประสิทธิภาพและเห็นผล มีการลงมติที่เป็นเอกฉันท์ ประสานงานแก้ไขปัญหาได้ 2. พร้อมเพรียงกันประชุม เลิกประชุมกันพร้อมเพรียง เกิดประโยชน์ต่อประชาชน ประเทศชาติ ได้ประโยชน์ มีข้อยุติที่เป็นธรรมและน่าเชื่อถือ 3. การไม่บัญญัติ หรือลบล้างข้อบัญญัติต่าง ๆ (เคารพกฎหมาย กฎระเบียบ กฎจารีตประเพณี) ไม่ละเมิดต่อกฎระเบียบ มีความชอบธรรม มีประโยชน์โดยตรงต่อประชาชน 4. การให้ความเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่

(ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ) ให้เกียรติผู้ทรงคุณวุฒิ รับฟังความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญ เกิดความสงบสุข 5. การไม่ข่มเหงสตรี (ไม่รังแกสตรี ให้เกียรติสตรี คำนึงสตรี) ให้เกียรติมีสิทธิเสรีภาพ ให้ความเสมอภาคในการปฏิบัติหน้าที่ ให้การยกย่องตามความสมควร 6. การเคารพบูชาสักการะเจดีย์ (การเคารพบุคคลต้นแบบ บุคคลที่ดี บุคคลตัวอย่าง) ส่งเสริมบุคคลที่ดี ให้การสนับสนุนบุคคลที่ทำประโยชน์แก่บ้านเมือง การแสดงมิตรภาพมิตรไมตรี 7. การให้การอารักขาพระภิกษุสงฆ์หรือผู้ทรงศีล (ให้ความเคารพพระสงฆ์ รักษาความถูกต้อง รักษาคนดี) ส่งเสริมพระพุทธศาสนา สร้างวัฒนธรรมอันดีงาม ส่งเสริมคนดีมีศีลธรรม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ควรกำหนดให้สมาชิกวุฒิสภาปฏิบัติหน้าที่ การกลั่นกรองกฎหมาย การควบคุมการบริหารราชการแผ่นดิน การพิจารณา ให้ความเห็นชอบ แต่งตั้งบุคคลดำรงตำแหน่งในองค์กรอิสระ ควรให้เป็นไปโดยอิสระไม่ขึ้นตรงกับรัฐบาล เพื่อลดความขัดแย้งในการปฏิบัติหน้าที่ และแก้ไขรัฐธรรมนูญให้สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน
2. ควรกำหนดให้การปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาไม่ขึ้นตรงกับรัฐบาลหรือนักการเมืองกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง การปฏิบัติหน้าที่ต้องเป็นไปโดยอิสระ ไม่มีการแทรกแซงจากอำนาจทางการเมือง สมาชิกวุฒิสภาควรอิสระจากอำนาจทางการเมือง อภิปรายให้ความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมา รวมทั้งร่วมผลักดันให้มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญในบางมาตรา และให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง
3. ควรมีกฎหมายบังคับใช้การปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาในการปฏิบัติหน้าที่โดยส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับสมาชิกวุฒิสภาโดยเคร่งครัดและนำหลักธรรมไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารประเทศและบ้านเมืองให้สงบสุข และพัฒนาประเทศให้เกิดประโยชน์สูงสุด
4. การปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภานำหลักอปริหานิยธรรมไปใช้ในการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาเพื่อความสอดคล้องหลักการและให้เกิดประโยชน์ต่อบ้านเมือง
5. การปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาควรยึดมั่นผลประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติเป็นหลัก และเป็นอิสระไม่สังกัดพรรคการเมือง
6. สมาชิกวุฒิสภาควรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเที่ยงตรง เป็นกลางมีศรัทธาธรรมและหลักธรรมาภิบาลในการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน และประเทศชาติ ศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับคณะกรรมการสรรหาและที่มาของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับ 2560

เอกสารอ้างอิง

- พรศักดิ์ จีวะสุวรรณ. (2551). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของการจัดการลุ่มน้ำแม่กลอง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย.
- พระมหาพุทธพิชัย ศิริชัย. (2561). การบริหารงานตามหลักปธานานิยมธรรม. *วารสารสมาคมศิษย์เก่า มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 7(2), 15-16.
- พินิจ มีคำทอง และโกวิทย์ แสนพงษ์. (2561). เทคนิคการวิเคราะห์สภาพการพัฒนาเพื่อการวางแผนกลยุทธ์ของสถานศึกษา. *วารสารวิชาการและวิจัยมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 9(3), 25-26.
- ภูมิ มูลศิลป์. (2559). แนวคิดเกี่ยวกับที่มาของสมาชิกวุฒิสภาไทยในรอบทศวรรษ 17. *วารสารนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ*, 7(1), 21-30.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). ฉบับพิมพ์ตามราชกิจจานุเบกษา. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด พิมพ์อักษร.
- วุฒิสภาประเทศไทย. (2562). ความหมายที่แท้จริงของวุฒิสภา คืออะไร. สืบค้น 12 กันยายน 2562, จาก <https://senateguru.com>
- สถาบันพระปกเกล้า. (2560). บทบาทและอำนาจหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช. สืบค้น 12 กันยายน 2562, จาก <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=>
- สุรเดช จิรฐิติเจริญ. (2555). บทบาทของสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2550 : ศึกษาเปรียบเทียบสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งกับสมาชิกที่มาจากการสรรหา (วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารการเมือง). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.
- อัญธิฐา อักษรศรี. (2563). ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมพหุวัฒนธรรม ในเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร*

THE MODEL OF MONKS' BUDDHISM DISSEMINATION IN MULTICULTURAL SOCIETY, NONG CHOK DISTRICT, BANGKOK

พระครูบวรภิกษุคุณธาร (อนันต์ วรปญฺโญ), พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงกโร), ประเสริฐ ธิลา

Phakruboravonkitkhunathan (Anan Varapañño),

Phraudomsitthinayok (Kamphon Khunangkaro), Prasert Thilao

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: nj2000s@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมพหุวัฒนธรรมเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ใช้การวิจัยแบบผสานวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิจัยเชิงเอกสาร สัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 รูปหรือคน และการวิจัยเชิงปริมาณ ด้วยการแจกแบบสอบถามจำนวน 242 รูปหรือคน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1. พระสงฆ์มีวิสัยทัศน์ในการนำหลักธรรมและวิธีการมาใช้พัฒนาการเผยแผ่ แต่การเผยแผ่ผ่านสื่อออนไลน์มีไม่มากและช่องทางไม่หลากหลาย 2. องค์ประกอบการเผยแผ่ ประกอบด้วย 2.1 ทฤษฎีการสื่อสาร SMCR คือ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทาง ผู้รับ 2.2 หลักพุทธวิธี 4 ส. คือ สันติศาสนาแจ่มแจ้ง สมารถปนาใจ สุขุมเตชนาแก่ล้วนล้ำ และสัมปหังสนารำเรือง 2.3 ข้อควรระวังการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมพหุวัฒนธรรมต้องตระหนักถึงความแตกต่างทางความเชื่อ การเผยแผ่ควรเลือกหลักธรรมที่เป็นกลาง และคณะสงฆ์ควรส่งเสริมโดยใช้ทฤษฎีการบริการงานคุณภาพ PDCA ให้มากขึ้น 3. รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การเผยแผ่พระพุทธศาสนาใช้วิธีการเทศน์ ปาฐกถา สวดมนต์และกิจกรรมในโอกาสต่าง ๆ เช่น งานบุญ งานบวช การสอนศีลธรรมในโรงเรียน และรักษาศีล 5

คำสำคัญ : รูปแบบเผยแผ่พระพุทธศาสนา; สังคมพหุวัฒนธรรม; พระสงฆ์

Abstract

Objectives of this research article were to study a model of Buddhism dissemination of Buddhist monks in the multicultural society of Nong Chok District, Bangkok Metropolis was conducted with mixed methods: The qualitative method, data were collected from document and from 20 key informants by in-depth-interview. The quantitative method, data were collected from 242 samples with questionnaires and analyzed with statistics of frequency, percentage, mean, and standard deviation. The findings were: 1. Monks had the vision and the concept in using Buddhist principles and methods for developing Buddhism dissemination but the monks seldom disseminate Buddhism through online media and the division of dissemination work was not clear. 2. Components of Buddhism dissemination consisted of 2 components: 2.1) Communication components; SMCR, Sender, Message, Channel and Receivers, 2.2) 4 S's of Buddha's principles; Santassana, elucidation and verification, Samadapana, incitement to take upon oneself, Samuttejana, encouragement, Sampahansana, filling with delight and joy. 2.3) Awareness in Spreading Buddhism in the multicultural society must be aware of the differences in beliefs and faiths emphasizing the applicable neutral principles that could applied to general receivers. The Sanga Order should apply more PDCA principle, 3. The model of Buddhism dissemination in the multicultural society were preaching, speaking, chanting and religious activities in various occasions such as merit making, ordination, morality teaching in schools and 5 precepts observation.

Keywords: Model of Buddhism dissemination; Multicultural society; Buddhist Monks

บทนำ

การดำเนินงานเพื่อให้หลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนาแพร่หลายออกไป มีผู้เคารพเลื่อมใสศรัทธาในพระรัตนตรัย และน้อมนำเอาหลักธรรมในพุทธ ศาสนาไปประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ปฏิบัติเหล่านั้น แม้แต่ในสังคมที่เป็นสังคมพหุวัฒนธรรม เพราะพุทธ ศาสนาบังเกิดขึ้นมา ก็เพื่อประโยชน์สุขแก่ชาวโลก หัวใจสำคัญในการเผยแผ่คำสอนของพุทธ ศาสนาก็เพื่อประโยชน์ สุขแก่ชาวโลก (กรมการศาสนา, 2540) การเผยแผ่พุทธศาสนาอันเป็น บทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์จะต้องกระทำโดยการจัดการเทศนา อบรม สั่งสอนประชาชน ให้เกิด ศรัทธาเลื่อมใส เช่น แนะนำ สั่งสอน อบรมประชาชนให้เข้าใจในศาสนพิธีและการปฏิบัติ เทศนา

สั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรม และให้ได้ยินได้ฟังเกี่ยวกับพระศาสนาโดยถูกต้องและเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาโดยพระสงฆ์หรือผู้ที่จะไปเผยแผ่พระพุทธศาสนานั้นจะต้องมีหลักการ มีอุดมการณ์ มีแนวคิดเพื่อประโยชน์สุขรักษาความสามัคคีไม่ทำให้เกิดความขัดแย้งในสังคมที่ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยเฉพาะการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร เกี่ยวข้องกับเรื่องเชื้อชาติศาสนาวัฒนธรรมประเพณีอย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเป็นบุคลากรของพระพุทธศาสนาเป็นพระสงฆ์ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่สังคมพหุวัฒนธรรมนี้มาเป็นเวลานาน เคยอยู่ในเหตุการณ์ที่มีปัญหาเรื่องนักเรียนหญิงสวมฮิญาบ (ผ้าคลุมหัวปิดถึงอก) เข้ามาเรียนในโรงเรียนวิถิพุทธวัดหนองจอก ครูไม่อนุญาตให้เข้าห้องเรียน จึงมีการประท้วงที่หน้าวัดโดยคนกลุ่มหนึ่ง และมีการร้องเรียนไปยังกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๓ เจ้าอาวาสวัดหนองจอก ต้องมาตัดสินไม่อนุญาต (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2564) เพราะโรงเรียนตั้งอยู่ในที่ธรณีสงฆ์ของวัดหนองจอก จะใช้สัญลักษณ์บางอย่าง มาเป็นเครื่องมือในการเผยแผ่ศาสนาของตน ผ่านเด็กหญิงที่เข้ามาเรียนในโรงเรียนวิถิพุทธวัดหนองจอกไม่ได้ และกรณีการใช้เสียง(บัง)ให้ทำละมาวันละ ๕ ครั้ง หรือกรณีที่วัดเปิดเสียงสวดมนต์ทางเครื่องขยายเสียงของวัด ก็จะเป็นการรบกวนผู้นับถือศาสนาอื่นๆ ที่อยู่รายรอบวัด อันอาจจะเป็นสาเหตุของความขัดแย้งกันได้ เคยมีกรณีการจัดงานวันขึ้นปีใหม่ นิมนต์พระมาเจริญพุทธมนต์และให้พรเนื่องในวันปีใหม่ และมีการกล่าวพาดพิงถึงความเชื่อของอีกศาสนาหนึ่งในทางลบของพระสงฆ์ที่กล่าวให้พร ซึ่งเป็นเรื่องที่อ่อนไหวจึงมีการร้องเรียนไปที่เขตหนองจอก

ดังที่ชาวมุสลิมทั่วโลกรู้สึกกว่าตนเองอยู่รวมในครอบครัวใหญ่ ชาวพุทธรู้สึกเป็นมิตรการมีเมตตา ศาสนาคริสต์สอนว่ามนุษย์คือบุตรของพระเจ้าเหมือนกัน เราจึงเป็นพี่น้องกันทั่วโลก (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2555) คณะพระสงฆ์ตระหนักในบทบาทการส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมพหุวัฒนธรรมจึงนำเทคนิควิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยนำทฤษฎีการสื่อสาร(SMCR) (ภัสวดี นิติเกษตรสุนทร, 2542) พุทธวิธีสอนธรรม 4 ส.(สันติสสนา แจ่มแจ้ง,สมาทปนา จุงใจ,สมุตเตชนา แก้วกล้า,สัมปหังสนา ร่าเริง)การบริหารจัดการเชิงคุณภาพ (PDCA) มาใช้เพื่อเพิ่มความสามารถในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมพหุวัฒนธรรมเขตหนองจอก ให้เป็นไปตามแนวนโยบายรัฐ เรื่องของความสามัคคีปรองดอง และไม่ละเลยพันธกิจหลักเรื่องการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของคณะสงฆ์ โดยยึดหลักโอวาทปาฏิโมกข์ในเรื่องรูปแบบวิธีการเผยแผ่ศาสนาของพระพุทธเจ้า มาประยุกต์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ส่งเสริมสันติสุขด้วยการเผยแผ่หลักธรรมของพระพุทธศาสนาด้วยใจเป็นกลาง (พรพรณิภา เอี่ยมศิริปรีดา และคณะ, 2553; อนวัช ยาวิชัย และสุนัดดา สัตตวัตรกุล, 2556; จำเริญน้อย สิงหะรักษ์, 2555) ให้สอดคล้องกับการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร อย่างสุข สงบ สันติและสร้างสรรค์ อย่างยั่งยืนตลอดไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมพหุวัฒนธรรม เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมพหุวัฒนธรรม เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร
3. เพื่อเสนอรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของพระสงฆ์ในสังคมพหุวัฒนธรรมเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบไปด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ได้แก่ พระสงฆ์ เขตหนองจอก 480 รูป พระสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม เขตหนองจอก 49 รูป ผู้บริหารสถานศึกษาในเขตหนองจอก 79 คน รวม 608 รูปหรือคน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ 191 รูป พระสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม 20 รูป ผู้บริหารสถานศึกษา 31 คน รวม 242 รูปหรือคน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสังฆาธิการ ข้าราชการและนักการเมือง ผู้นำศาสนา อิสลาม ผู้นำศาสนาคริสต์ รวมทั้งสิ้น 20 รูปหรือคน

เครื่องมือการวิจัย

ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์ (Interview Form) และแบบสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion Form) แบบสอบถาม (Questionnaire)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง และใช้วิธีการบันทึกภาพ บันทึกเสียง จดบันทึก สำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ วิเคราะห์โดยหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง”รูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมพหุวัฒนธรรม เขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร” สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพทั่วไปของการเผยแพร่พระพุทธศาสนา พบว่า จุดแข็ง ได้แก่ พระสงฆ์มีวิสัยทัศน์ ในการนำหลักธรรมและวิธีการมาใช้ ในการพัฒนาการเผยแพร่ จุดอ่อน ได้แก่ พระสงฆ์มีการเผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์ไม่มากและในช่องทางที่ไม่หลากหลาย และมีการแบ่งงานการเผยแพร่ไม่ชัดเจน โอกาส ได้แก่ เขตหนองจอกมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันยาวนาน มีการอยู่ร่วมกันอย่างสันติตั้งแต่เริ่มเป็นชุมชน อุปสรรค ได้แก่ ประชาชนไม่สนใจ มีความสับสนเบื่อบ่อยในการรับฟังการเผยแพร่

2. องค์ประกอบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมพหุวัฒนธรรมเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านผู้ส่งสาร พระสงฆ์ผู้ส่งสารนั้นต้องเป็นผู้มีความรู้คู่คุณธรรม ด้านสาร เนื้อหาสาระในการเผยแพร่ ยึดหลักธรรมที่เป็นข้อปฏิบัติในการดำรงชีวิตของศาสนิก ด้านช่องทางส่งสาร พระสงฆ์มีบทบาทในการเผยแพร่ โดยการปาฐกถาในโอกาส และสถานที่ต่าง ๆ ทั้งในวัดและนอกวัด ด้านผู้รับ เป็นการรับแนวทางคำสอนมาปฏิบัติตามวิถีของศาสนาตน ซึ่งปฏิบัติสืบทอดมานานตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยประยุกต์หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนามาใช้เป็นองค์ประกอบในการเผยแพร่ คือ ด้านสันตัสสนา : แจ่มแจ้ง เป็นการเผยแพร่หลักคำสอนให้เป็นที่น่าสนใจ ด้านสมาทปนา : จูงใจ เป็นการนำเสนอหลักคำสอนโดยผ่านวิธีการต่าง ๆ เช่น การพูด การเจรจา การปฏิสัมพันธ์เพื่อนต่างศาสนา เป็นต้น ด้านสมุตเตชนา: แก่ล้ากว่า เป็นการนำเสนอเพื่อกระตุ้นคนฟังให้มีความตั้งใจ มีความมั่นใจที่จะประสบความสำเร็จให้ชีวิต และด้านสัมปหังสนา: ร่าเริง เป็นการทำให้คนฟังเรีงร่า เบิกบาน โดยนำเสนอเนื้อหาที่ปลอบประโลมสังคมให้เกิดความปรองดอง และสันติธรรม

3. รูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมพหุวัฒนธรรมในเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านผู้ส่งสาร พระสงฆ์ผู้ส่งสารนั้นต้องเป็นผู้มีความรู้คู่คุณธรรมคือต้องยึดตามรูปแบบของหลักโอวาทปาฏิโมกข์ ประกอบด้วย การไม่ว่าร้ายเบียดเบียน การไม่กล่าวร้ายผู้อื่น มีความสำรวมระวังวาจา ซึ่งพระสงฆ์ผู้ส่งสารนั้นต้องเป็นผู้มีความรู้คู่คุณธรรมคือต้องยึดตามรูปแบบของหลักโอวาทปาฏิโมกข์ของพระพุทธเจ้าจึงจะเผยแพร่พระพุทธศาสนาในสังคมพหุวัฒนธรรมเขตหนองจอกได้อย่างไม่มีปัญหามีประสิทธิภาพประสิทธิผล

อภิปรายผลการวิจัย

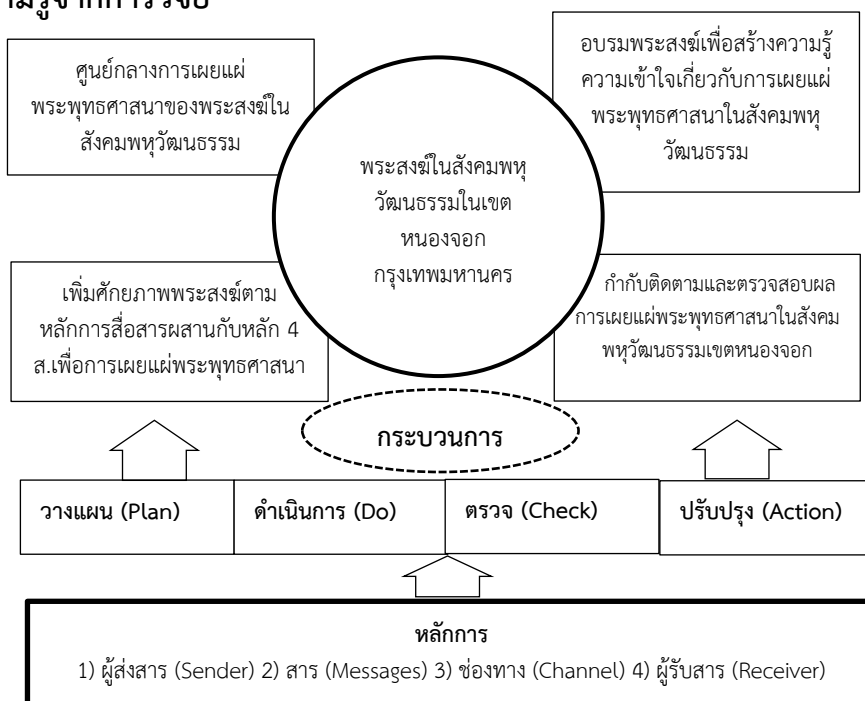
1. สภาพทั่วไปของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระสงฆ์มีวิทยทัศน์ในการนำหลักธรรมและวิธีการมาใช้ ในการพัฒนาการเผยแผ่ และมีการแบ่งงานการเผยแผ่ไม่ชัดเจนโอกาสเขตหนองจอกมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันยาวนาน มีการอยู่ร่วมกันอย่างสันติตั้งแต่เริ่มเป็นชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหานภดล ปุณณสุวฑฒโก (2560) ได้วิจัยเรื่อง การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชุมชนเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร พบว่า 1) กระบวนการให้การศึกษาระดับขั้นพื้นฐานช่วยให้เด็กและเยาวชนประชาชนเข้าใจและยอมรับซึ่ง ความแตกต่างในเรื่องของความเป็นชนกลุ่มน้อยด้านเชื้อชาติ ภาษาศาสนา ทัศนคติความเชื่อ 2) การอยู่ร่วมกันของชุมชนชาวพุทธ คือการให้ทานพูดจาที่ไพเราะ ทำตนให้เป็นประโยชน์ชุมชนชาวคริสต์ คือส่งเสริมให้มีการพัฒนาเปิดกว้างให้แก่ละชุมชนเข้าสู่สังคมอย่างเท่าเทียมกัน ชุมชนชาวอิสลามคือการให้ทุกคนในสังคมหันมาเข้าใจในความแตกต่าง และสนใจที่จะเรียนรู้ความแตกต่างกับความรู้ที่มีอยู่ 3) การอยู่ร่วมกันของคนในที่หลากหลายวัฒนธรรมได้แก่ชุมชนชาวพุทธมุ่งส่งเสริมการศึกษาแก่เยาวชนและประชาชน การสงเคราะห์แก่อุบาสกและอุบาสิกาในชุมชนรอบวัด

2. องค์ประกอบของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมพหุวัฒนธรรมเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร พระสงฆ์ผู้ส่งสารนั้นต้องเป็นผู้มีความรู้คุณธรรม ยึดหลักธรรมที่เป็นข้อปฏิบัติในการดำรงชีวิตของศาสนิก มีบทบาทในการเผยแผ่ โดยการปาฐกถาในโอกาสและสถานที่ต่าง ๆ ทั้งในวัดและนอกวัด เป็นการรับแนวทางคำสอนมาปฏิบัติตามวิธีของศาสนานั้น มีการเผยแผ่หลักคำสอนให้เป็นที่น่าสนใจ และนำเสนอหลักคำสอนโดยผ่านวิธีการต่าง ๆ มีการกระตุ้นคนฟังให้มีความสนใจ มีความมั่นใจที่จะความสำเร็จให้ชีวิต และนำเสนอเนื้อหาที่ลอบประโลมสังคมให้เกิดความปรองดอง และสันติธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหา รุ่งเพชร ขวนปญโญ (2548) ได้วิจัยเรื่อง รูปแบบวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระธรรมกิตติวงศ์ พบว่า รูปแบบเทศนา ปาฐกถาบรรยายธรรมนั้นเป็นรูปแบบการนำเสนอโดยตรงและโดยอ้อมบายเนื้อหาธรรมส่วนหนึ่งสื่อธรรมะเป็นการนำเสนอโดยอ้อมหรือโดยการประยุกต์สอนให้เข้ากับสถานการณ์หรือยุคสมัยปัจจุบันมากกว่า เป็นการผสมผสานระหว่างเนื้อหาคำสอนทางพระพุทธศาสนา กับการชี้ให้เห็นปัญหาของสังคม พร้อมทั้งชี้แนะแนวทางแก้ไขปัญหานั้น

3. รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมพหุวัฒนธรรมในเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร ด้านผู้ส่งสาร พระสงฆ์ผู้ส่งสารนั้นต้องเป็นผู้มีความรู้คุณธรรมคือต้องยึดตามรูปแบบของหลักโอวาทปาฏิโมกข์ ประกอบด้วย การไม่ว่าร้ายเบียดเบียน การไม่กล่าวร้ายผู้อื่น มีความสำรวมระวังวาจา ซึ่งพระสงฆ์ผู้ส่งสารนั้นต้องเป็นผู้มีความรู้คุณธรรมคือต้องยึดตามรูปแบบของหลักโอวาทปาฏิโมกข์ของพระพุทธเจ้าจึงจะเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมพหุวัฒนธรรมเขตหนองจอกได้อย่างไม่มีปัญหามีประสิทธิภาพประสิทธิผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูนิวาสิตขันธ์ (ณรงค์ จิตวฑฒโน) (2557) ได้วิจัยเรื่อง

รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลัก พุทธธรรมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า มรรคมิองค์ 8 นั้น พระพุทธองค์ยังทรงย่อให้เหลือเพียง 3 ส่วนสำคัญที่จะสนับสนุนเพื่อการพัฒนาทุนมนุษย์ซึ่งก็คือ หลักไตรสิกขา หรือหลักที่ว่าด้วยแนวทางแห่งการประพฤติปฏิบัติที่เรียกว่า ศีล การหมั่นทำ ให้จิตใจเกิดความใสบริสุทธิ์ สะอาด สงบนิ่งด้วยแนวทางแห่ง สมาธิ และการเข้าถึงองค์ความรู้ที่ทำให้เกิดความเข้าใจที่สมบูรณ์ เพื่อเป็นเครื่องมือในการฟันฝ่าทุกอุปสรรค ปัญหาคือปัญญา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศนีย์ เจนวิถีสุข (2554) ได้วิจัยเรื่อง การสื่อสารเชิงพุทธกับการเปลี่ยนแปลงสังคม พบว่า การสื่อสารด้วยสติบนพื้นฐานของความเข้าใจ และความเคารพในตนเองและผู้อื่นบนหลักการ ของเหตุผลตามความเป็นจริง ก่อให้เกิดปัญญา สร้างสรรค์และนำไปสู่การกระทำที่ดีงามทั้งต่อตนเองและผู้อื่นการสื่อสารเชิงพุทธนี้เป็นดังเช่น มรรควิธีที่เป็นเหตุนำไปสู่ผล คือ การเปลี่ยนแปลงสังคมพหุวัฒนธรรมไปในทางที่เป็นประโยชน์ สุข โดยการเปลี่ยนแปลงที่เริ่มจากภายในตนเองของบุคคลและกระจาย ไปสู่สังคมภายนอกได้

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย: NJ MODEL 2020

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. คณะสงฆ์เขตหนองจอก ควรร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนากรุงเทพมหานคร ควรจัดทำรายงาน ความก้าวหน้า และความสำเร็จของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมพหุวัฒนธรรม เสนอให้เจ้าคณะกรุงเทพมหานครทราบ ถึงการที่มีประชากรในสังคมพหุวัฒนธรรม ศรัทธาในพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้นหรือน้อยในแต่ละปีเพื่อการหาเป้าหมายให้ชัดเจน

2. คณะสงฆ์เขตหนองจอก ร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรทำแผนปฏิบัติการประจำปี และแผนพัฒนาระยะยาว มีการแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อกำกับติดตามผลการดำเนินงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมพหุวัฒนธรรมของเขตอย่างต่อเนื่อง

3. มหาเถรสมาคมร่วมกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ควรมีหลักสูตรการอบรม เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมพหุวัฒนธรรม โดยมีองค์ประกอบที่หลากหลายเพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมของพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยเฉพาะในสังคมพหุวัฒนธรรม

4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่ คณะสงฆ์ หน่วยงานราชการ สำนักงานพระพุทธศาสนา สำนักงานวัฒนธรรม องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สถานศึกษา และชาวพุทธทุกคน สังคมพหุวัฒนธรรมควรประสานงาน และร่วมมือกันดำเนินการเผยแผ่อย่างต่อเนื่อง และเปิดโอกาสให้ทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง สามารถแสดงความคิดเห็นเพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาการเผยแผ่ต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเรื่องรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมพหุวัฒนธรรม เฉพาะเจาะจงพื้นที่การวิจัย เพื่อพัฒนารูปแบบของจังหวัดอื่น ๆ ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2. ควรศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมพหุวัฒนธรรมเขตอื่น ๆ ของกรุงเทพมหานคร เช่น รูปแบบการรักษาศีล 5 ที่สอดคล้องและไม่ก้าวล่วงในความเชื่อของวัฒนธรรมอื่น ๆ

3. ควรศึกษาเรื่องรูปแบบปัญหาและอุปสรรคในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมพหุวัฒนธรรมจังหวัดชายแดนใต้

4. ควรศึกษาเรื่องรูปแบบข้อควรระวังในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ในสังคมพหุวัฒนธรรมเขตหนองจอก กรุงเทพมหานคร

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2540). *คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการพระศาสนา*. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.
- จำเนียรน้อย สิงห์รักษ์. (2555). *ศึกษาหลักสามัคคีธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท*. (รายงานผลการวิจัย). กำแพงเพชร : มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ทัศนีย์ เจนวิถีสุข. (2554). *การสื่อสารเชิงพุทธกับการเปลี่ยนแปลงสังคม* (ดุสิตนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พรรณธิดา เอี่ยมศิริปรีดา และคณะ. (2553). *ศาสนากับการสร้างสันติสุข: บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมสันติสุขในชุมชนเขตกรุงเทพมหานคร* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระครูนิวาสิตขันธ์ (ณรงค์ ฐิตะวฑฺฒโน). (2557). *รูปแบบการพัฒนาทุนมนุษย์ตามหลักพุทธธรรมในองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น* (ดุสิตนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ) พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2555). *ความสำคัญของพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สหธรรมิก.
- พระมหานภดล ปุณฺณสุวฑฺฒโก. (2560). *การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรม: กรณีศึกษาชุมชนเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร*. (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหารุ่งเพชร ขวนปญฺโญ. (2548). *รูปแบบวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช)*. (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภัสวลี นิติเกษตรสุนทร. (2542). *การสื่อสาร หน่วยที่ 2 กระบวนการและบริบทในการสื่อสาร สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มสธ.* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อนวัช ยาวิชัย และสุนัดดา สัตตวัตรกุล. (2556). *การพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ เพื่อมุ่งสู่ประชาคมอาเซียน* (รายงานผลการวิจัย). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

รูปแบบการจัดการศึกษาระบบ E-Learning ของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

MODEL OF DHAMMA EDUCATION MANAGEMENT BY E-LEARNING SYSTEM OF AYUTTHAYA SANGHA ORDER

พระครูพัฒนาศาสนกิจจาทร (สนชัย ภูมิปาโล), ประเสริฐ ธิลาว, พระมหาภคญา กิตติโสภโณ

Phrakhruphiphatsatsanakitcatorn (Sonchai Bhūmipālo), Prasert Thilao,

Phramaha Krisada Kittisobhano

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: hongchai.chan@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีเพื่อศึกษาสภาพทั่วไป กระบวนการ และนำเสนอรูปแบบ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 19 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ และการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจจากแบบสอบถามกับพระสงฆ์ 396 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1. คณะสงฆ์ มีการดำเนินการร่วมกับสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีการจัดตั้งศูนย์ด้านข้อมูลให้กับพระสงฆ์และแม่กองธรรมสนามหลวงได้มีการจัดทำเว็บไซต์ และช่องทางการสื่อสารอื่นๆ 2. ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการระดมความคิดเห็นผู้ที่เกี่ยวข้อง จัดทำแผนปฏิบัติการ ปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอน บูรณาการการจัดการเรียนการสอนด้วยระบบ E-Learning จัดอบรมให้ความรู้ในการใช้ระบบ 3. รูปแบบการจัดการศึกษา ประกอบด้วย 3.1 การออกแบบหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษา 3.2 ทำไดอะแกรมการเรียนรู้ 3.3 ทำแบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน 3.4 จัดทำคู่มือการใช้งานแบบทดสอบออนไลน์ 3.5 จัดทำคู่มือการใช้งานและเผยแพร่ พัฒนาระบบ E-Learning ผ่านมือถือ 3.6 พัฒนาระบบการเรียนรู้แบบสะสมแต้ม 3.7 เพิ่มช่องทางการติดต่อสื่อสาร 3.8 พัฒนาสื่อการเรียนการสอน 3.9 สร้าง 1 อำเภอ 1 ศูนย์การเรียนรู้ระบบ E-Learning

คำสำคัญ: การจัดการศึกษา; ธรรมศึกษา; ระบบ E-Learning

Abstract

This research article aimed to study the general condition, Study the process and propose a model using the mixed methods: The qualitative research, data were collected from 19 key informants by in-depth-interviewing and from 12 participants in focus group discussion. Data were analyzed by systematic descriptive interpretation. The quantitative research, data were collected with questionnaires from 396 in-school morality teaching monks, school administrators' teachers and students, analyzed data with frequency, percentage, mean and standard deviation. Findings were as follows: 1. Sangha conducted Dhamma education management in cooperation with educational institutes continuously. There were information centers to facilitate data for morality teaching monks and Maekongtham Sanam Luang (Central Dhamma Education Administration). 2. Proceed to appoint a committee, the operation committee appointment, brain storming from people involved, make an action plan, improve the old learning system, integrate with E-Learning system, Organize training to provide knowledge on how to use the system. 3. A model of Dhamma education management consisted of: 3.1 Curriculum design in cooperation with educational institutes, 3.2 create learning diagram for easy learning, 3.3 pre-test post-test for students, 3.4 Create handbook of online testing, 3.5 create handbook for operation E-Learning system development through mobile phones, 3.6 Score accumulating E-Learning system development, 3.7 connect more communication channel, 3.8 various E-Learning media development, 3.9 One District, One E-Learning center.

Keywords: Education Management; Dhamma Education; E-Learning system

บทนำ

การศึกษาพระปริยัติธรรมเกิดขึ้นตามพระราชดำริของสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส เมื่อคราวปกครองวัดบวรนิเวศวิหารโดยได้กำหนดหลักสูตรการสอนพระภิกษุและสามเณรขึ้นเป็นการศึกษาพระวินัยในภาษาไทยเพื่อให้เรียนรู้หลักพระพุทธศาสนาทั้งด้านหลักธรรม พุทธประวัติ และพระวินัย ตลอดจนหัดแต่งเรียงความแก้กระทู้ธรรม เรื่อยมาจนได้ทรงปรับปรุงหลักสูตรใหม่เพื่อใช้สำหรับสอนพระนวกะ และได้โปรดให้จัดการสอบในส่วนกลางเป็นครั้งแรก วิชาที่สอบมีอยู่ 3 วิชา คือ ธรรมวิภาค แต่งเรียงความแก้กระทู้ธรรมและแปลภาษามคธ เฉพาะท้องถิ่นทานในอรรถกถาธรรมบท จนกระทั่งปี พ.ศ.2456 ได้ทรงปรับปรุง

หลักสูตรใหม่อีกครั้งหนึ่ง เพิ่มคิหิปฏิบัติเข้าในธรรมวิภาค และได้ขยายหลักสูตรขึ้นอีกเป็นระดับชั้นโทและชั้นเอกดังมีหลักสูตรปรากฏในปัจจุบัน

ปัจจุบันมีการนำหลักสูตรธรรมศึกษาเข้าเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการเรียนการสอนทุกระดับชั้น ตั้งแต่ชั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา โดยจะแสดงผลในรูปแบบแสดงผลการเรียนรู้ เพื่อสร้างคนไทยให้มีคุณธรรมจริยธรรมควบคู่ไปกับความรู้ทางวิชาการ แต่ยังพบปัญหาผู้เรียนธรรมศึกษายังสอบไม่ผ่านถึงร้อยละ 40 ซึ่งแม่กองธรรมสนามหลวงได้เป็นประธานในพิธีลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาในสถานศึกษาระหว่างสำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง กระทรวงศึกษาธิการ (ศธ.) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (สอศ.) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) กระทรวงวัฒนธรรม (วธ.) และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (พศ.) รวม 7 หน่วยงาน ร่วมกันจัดการเรียนการสอนและการสอบธรรมศึกษาในสถานศึกษาในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการทั้งในและนอกระบบการศึกษา โดยให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรการศึกษา แต่อย่างไรก็ตามกระบวนการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษายังไม่สามารถส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาได้อย่างแท้จริง เนื่องจากมีการมุ่งเน้นในเชิงปริมาณเป็นหลัก จากการศึกษางานวิจัยที่ผ่านมาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาพบว่าปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ ได้แก่ เนื้อหาสาระของหลักสูตรที่ไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับวิถีภาวะผู้เรียน ภาษาที่ใช้ในหนังสือแบบเรียน ตำราเรียน ยากต่อการทำความเข้าใจ ขาดกระบวนการคิดวิเคราะห์เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ ขอบประมาณไม่เพียงพอ ขาดบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะด้าน ขาดความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน และการประชาสัมพันธ์ (สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2549) แม่กองธรรมสนามหลวงจึงได้จัดให้มีการพัฒนาหลักสูตรธรรมศึกษาขึ้น (ทีมข่าวศาสนา ไทยรัฐออนไลน์, 2562) เพื่อให้สอดคล้องกับยุคแห่งการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่ผู้สอนและผู้เรียน สามารถเข้าถึงความรู้ได้จากทุกหนทุกแห่งผ่านเทคโนโลยีด้านคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีเครือข่าย และเทคโนโลยีด้านการสื่อสาร ซึ่งการนำเอาเทคโนโลยีดังกล่าวมาช่วยในการจัดการเรียนการสอน เรียกว่า E-Learning (วีรพจน์ ลือประสิทธิ์สกุล, 2540)

ดังนั้น เพื่อให้เยาวชนก้าวทันเทคโนโลยีควบคู่ไปพร้อมกับการพัฒนาทางด้านคุณธรรมจริยธรรม สามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้นำระบบการบริหารจัดการศึกษาธรรมศึกษาตามระบบ E-Learning ไปใช้เพื่อเป็นประโยชน์ต่องานด้านการศาสนศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา “รูปแบบการจัดการศึกษาธรรมศึกษาตามระบบ E-Learning ของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เพื่อนำความรู้ไปใช้เป็นแนวทางการจัดการศึกษาธรรมศึกษา โดยปรับการเรียนการสอนให้ทันสมัย มีรูปแบบที่ชัดเจนเป็นไปในทิศทาง

เดียวกัน และเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการจัดการศึกษาธรรมศึกษาตามระบบ E-Learning ของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาธรรมศึกษาตามระบบ E-Learning ของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อเสนอรูปแบบการจัดการศึกษาธรรมศึกษาตามระบบ E-Learning ของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธีประกอบไปด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการวิเคราะห์จากเอกสาร การสัมภาษณ์นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ ทั้งที่เป็นพระภิกษุและคฤหัสถ์ การแจกแบบสอบถาม และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้เชี่ยวชาญ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงอรรถาธิบาย เทคนิคกระบวนการวิจัยวิธี ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิจัย ไว้ 3 วิธี คือ 1) การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 19 รูปหรือคน เพื่อวิเคราะห์สภาพทั่วไปด้วยการวิเคราะห์ SWOT และศึกษากระบวนการพัฒนาการจัดการศึกษาธรรมศึกษาตามระบบ E-Learning ของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้วยทฤษฎี PDCA 2) การสนทนากลุ่มเฉพาะโดยพระสังฆาธิการ ครูสอนพระปริยัติธรรม ผู้บริหารสถานศึกษา นักวิชาการ และบุคลากรที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ จำนวน 12 รูปหรือคน เพื่อยืนยันและเป็นการสร้างแนวกระบวนการพัฒนาการจัดการศึกษาธรรมศึกษาตามระบบ E-Learning ของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ 3) การแจกแบบสอบถาม จำนวน 396 รูปหรือคน โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มพระสังฆาธิการ, กลุ่มครูสอนพระปริยัติธรรม และกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษา ครู และนักเรียน เพื่อสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล, การประเมินผล การจัดการศึกษาธรรมศึกษา, กระบวนการพัฒนาการจัดการการศึกษาธรรมศึกษา และปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะรูปแบบการจัดการศึกษาธรรมศึกษาตามระบบ E-Learning ของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยดำเนินการดังนี้ 1) รวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาจากเอกสาร หนังสือ ตำรา บทความ และงานวิจัยเพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) 2) ผู้วิจัยดำเนินการแจกจ่ายกับกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากประชากร 42,718 รูป/คน โดยการวิเคราะห์ขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane และเก็บรวบรวมแบบสอบถามภายใน 4 สัปดาห์ได้กลับคืนมา 396 ชุด และ 3)

การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) โดยผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยออกมาและสร้างเป็นแนวทางในเบื้องต้นเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญยืนยันและตรวจสอบความถูกต้อง

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการศึกษาเอกสารต่างๆ อย่างเป็นระบบและมีความเชื่อมโยงกัน 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการแจกแบบสอบถามเพื่อสำรวจความคิดเห็นสภาพทั่วไป และวิเคราะห์ SWOT Analysis 3) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์สภาพทั่วไปการจัดการศึกษา ด้วย SWOT Analysis และวิเคราะห์กระบวนการพัฒนาตามหลัก PDCA เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลอย่างรอบด้านตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 4) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ซึ่งประกอบด้วยผู้ดำเนินการสนทนา ผู้จัดบันทึก และผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผู้วิจัยได้สร้างรูปแบบการจัดการศึกษาธรรมชาติศึกษาตามระบบ E-Learning ของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลการวิจัย

สภาพทั่วไป ในการจัดการศึกษาธรรมชาติศึกษาตามระบบ E-Learning ของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีดังนี้

จุดแข็ง (S) พบว่า (1) คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาได้มีการดำเนินการร่วมกับสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง (2) คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาควรมีการจัดตั้งศูนย์อำนวยความสะดวกด้านข้อมูลให้กับพระสอนศีลธรรม (3) แม่กองธรรมสนามหลวงได้มีการจัดทำเว็บไซต์ และช่องการสื่อสารอื่นๆ เช่น ไลน์ เพจเฟซบุ๊ก **จุดอ่อน (W)** พบว่า (1) ขาดแคลนงบประมาณ (2) พระสอนศีลธรรมไม่เพียงพอ (3) สัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่เสถียร (4) การใช้งานในระบบมีขั้นตอนที่ซับซ้อน **โอกาส (O)** พบว่า (1) ระบบ E-Learning ช่วยส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้สอนได้เป็นอย่างดี (2) สถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองภารกิจของสถานศึกษาและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนธรรมศึกษา (3) การเรียนออนไลน์เปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถโต้ตอบกับผู้สอน **อุปสรรค (T)** พบว่า (1) เวลาเรียนจำกัด (2) เนื้อหาเยอะแต่เวลาเรียนจำกัด (3) บุคลากรมีจำนวนไม่เพียงพอ (4) ระบบมีความซับซ้อน (5) ครูพระสอนศีลธรรมไม่มีความชำนาญในเทคโนโลยี

SO, Attack (ลุย, เดินหน้า, รุก, ฉวยโอกาส) พบว่า คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเร่งพัฒนาระบบจัดการเรียนการสอนทางพระพุทธศาสนาให้มีความทันสมัยต่อยุคเทคโนโลยีในปัจจุบัน **ST Maintain** (รักษาระดับ, ทำลายอุปสรรค) คือ จัดอบรมศักยภาพการสอนให้พระสอนศีลธรรมและเทคนิคการสร้างสื่อการสอนระบบออนไลน์ เพื่อรองรับการจัดการเรียนการสอนในอนาคต **WO Stabilization** (ปรับปรุงแก้ไข, ปั่นฟู) พบว่า ผู้รับผิดชอบจัดทำระบบ

E-Learning ควรทำเนื้อหาที่น่าดึงดูดใจมีรูปแบบที่หลากหลาย พัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยีให้กับพระสอนศีลธรรม WT Retrenchment (ถอย, ชะลอ, ลด, หัน) พบว่า จัดทำคู่มือการใช้ระบบ E-Learning สร้างระบบการประเมินผลการสอบ และติดตามปรับปรุงผลการดำเนินการสอบของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ

กระบวนการจัดการศึกษาธรรมศึกษาตามระบบ E-Learning ของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากการศึกษาพบว่า

กระบวนการวางแผน ได้แก่ (1) แต่งตั้งคณะกรรมการ (2) ระดมความคิดเห็นผู้ที่เกี่ยวข้อง (3) วางแผนจัดทำแผนปฏิบัติการในการจัดการเรียนการสอนด้วยระบบ E-Learning (4) ประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเป็นประจำทุกเดือนหรือทุกปี (5) วางแผนในการอบรมพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนในการใช้ระบบ E-Learning (6) วางแผนระดมทุน

กระบวนการดำเนินการ ได้แก่ (1) ปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอนแบบเดิมบูรณาการร่วมกับการจัดการเรียนการสอนด้วยระบบ E-Learning ที่มีสื่อการสอนที่น่าสนใจและเข้าใจง่าย (2) ร่วมมือกับแม่กองธรรมสนามหลวง ในการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ที่หลากหลายและเพิ่มมากขึ้น หรือพัฒนาสื่อท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (3) จัดอบรมถวายความรู้แก่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนหรือครูประจำชั้นในการใช้ระบบ E-Learning (4) จัดทำคู่มือการใช้งานระบบ E-Learning แก่ครูประจำชั้นหรือพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน

กระบวนการประเมินผลได้แก่ (1) พัฒนาเครื่องมือในการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียน (2) พัฒนาระบบการทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยระบบ MOOC (3) ปรับรูปแบบการวัดผลประเมินผลใหม่เป็นการสวดมนต์ก่อนนอน การนั่งสมาธิ การเข้าวัดฟังธรรม การทำความดีในรูปแบบต่างๆ เป็นต้น ควบคู่กับการเรียนรู้ภาคทฤษฎี (4) ประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อประเมินผลการจัดการเรียนการสอนของพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ทำการวิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อนของการใช้ระบบ E-Learning

กระบวนการปรับปรุงแก้ไข ได้แก่ (1) ปรับปรุงปัญหาการใช้ระบบ E-Learning ของโรงเรียนขนาดเล็ก โดยจัดตั้งกลุ่มไลน์หรือจัดประชุมตัวแทนสถานศึกษา (2) ปรับปรุงข้อจำกัดด้านระยะเวลาในการเรียนรู้ด้วย (3) แก้ไขปัญหาการขาดแคลนอุปกรณ์การเรียนการสอนที่ทันสมัย (4) แก้ไขปัญหาขาดแคลนพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนไม่เพียงพอ

รูปแบบการจัดการศึกษาธรรมศึกษาตามระบบ E-Learning ของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จากการศึกษาพบว่า

รูปแบบด้านเนื้อหา ประกอบด้วย 1) คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ร่วมกับสถานศึกษาออกแบบหลักสูตรการเรียนธรรมศึกษาร่วมกัน โดยเน้นการเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีโดยใช้พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นผู้สอน หรืออธิบายเนื้อหาภาควิชาการตามหนังสือหรือตำรา และใช้การเรียนผ่านระบบ E-Learning เป็นการเรียนภาคปฏิบัติของนักเรียน โดยมีครูประจำชั้นครูประจำวิชาและผู้ปกครองเป็นผู้แนะนำเพิ่มเติม 2) คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยานำ

หลักสูตรของแม่กองธรรมสนามหลวงมาเขียนสรุปเป็นไดอะแกรม พร้อมทั้งทำแผนภาพอธิบายวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง การทำแบบทดสอบ และการเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ทั้งในตำราเรียนระบบ E-Learning และสื่อธรรมชาติ เป็นต้น 3) คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาควรเพิ่มเติมบททดสอบก่อนเรียนหลังเรียน และการเก็บคะแนนระหว่างเรียนเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจในบทเรียนและเกิดความอยากในการเรียนรู้บทเรียนถัดไป 4) คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาควรพัฒนาเนื้อหาโดยไล่ระดับความยากของเนื้อหา เมื่อนักเรียนทำแบบทดสอบบทที่ 1 ผ่านแล้วจึงสามารถเข้าเรียนในบทที่ 2 และ 3 ได้ เมื่อนักเรียนไม่สามารถทำแบบทดสอบบทใดผ่าน ก็สามารถกลับไปเรียนบทนั้นๆได้อีกครั้ง ทำแบบนี้ไปเรื่อยๆ เมื่อถึงบทเรียนสุดท้าย ก็เป็นอันว่านักเรียนผ่านการเรียนรู้ในรายวิชานั้นๆ แล้ว

รูปแบบด้านระบบบริหารจัดการการเรียนรู้ ประกอบด้วย 1) คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาควรร่วมกับผู้เชี่ยวชาญจัดทำคู่มือการใช้งานระบบ E-Learning และเผยแพร่ให้นักเรียน ครู ผู้ปกครอง สามารถนำไปใช้งานได้จริง 2) คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ร่วมกับแม่กองธรรมสนามหลวงพัฒนาระบบ E-Learning ให้สามารถเรียนผ่านโทรศัพท์มือถือหรือผ่านทางช่องทีวีดิจิทัลได้ 3) คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาควรพัฒนาระบบการเรียนรู้แบบสะสมแต้ม และการเรียนรู้แต่ละบทเรียน หรือเปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกศึกษาเฉพาะเนื้อหาที่น่าสนใจได้ 4) คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาควรพัฒนาระบบ E-Learning ที่เข้าใจง่ายและใช้งานได้ง่าย ประหยัดงบประมาณและเวลาของนักเรียนได้ 5) คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาควรนำระบบการสอบออนไลน์มาใช้ควบคู่กับการเรียนด้วยระบบ E-Learning เมื่อนักเรียนคนใดพร้อมสอบก็สามารถเข้าสอบได้ตลอดเวลา

รูปแบบด้านการติดต่อสื่อสาร ประกอบด้วย 1) คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาควรเพิ่มช่องทางการติดต่อสื่อสารให้มากขึ้น และควรมีบุคลากรในการดูแลช่องทางการสื่อสารนั้นๆ ด้วย 2) คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาควรพัฒนาสื่อการเรียนการสอน E-Learning โดยนำพระอาจารย์ที่มีชื่อเสียง เช่น พระมหาสมปอง มาเป็นฟรีเซ็นเตอร์ในการสอน ซึ่งจะทำให้นักเรียนสนุกสนานกับการเรียนรู้วิชาธรรมะด้วย 3) คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาพัฒนาช่องทางการติดต่อสื่อสารเป็นของตนเองและกระจายอยู่ทุกอำเภอในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอย่างน้อย 1 อำเภอ 1 ศูนย์การเรียนรู้ระบบ E-Learning

รูปแบบด้านการมีปฏิสัมพันธ์ ประกอบด้วย 1) คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเน้นการฝึกอบรมถวายความรู้แก่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ครูพระสอนพระปริยัติธรรม เพื่อพัฒนาศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนแก่นักเรียน เทคนิคการเข้าถึงนักเรียน การดึงดูดความสนใจในการเรียนรู้ของนักเรียน เป็นต้น 2) คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เปิดโอกาสให้สถานศึกษา ชุมชน หน่วยงานราชการ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา 3) คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาควรสร้างศูนย์กลางการเรียนรู้ธรรมศึกษาที่เปิดโอกาสให้นักเรียนที่สนใจเข้ามาศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากการเรียนที่โรงเรียนหรือในหนังสือ

เช่น พิพิธภัณฑสถานการเรียนรู้ธรรมะ อุทยานการศึกษาภายในวัด ศูนย์การเรียนรู้ระบบ E-Learning
4) คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาส่งเสริมและยกย่องพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่สามารถสอนธรรมศึกษาและมีนักเรียนเข้าสอบและสอบได้จำนวนมาก

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจจึงนำมาอภิปรายผลโดยจำแนกตามรายด้านของการวิจัย ดังต่อไปนี้

ด้านเนื้อหา คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาร่วมกับสถานศึกษาออกแบบหลักสูตรการเรียนธรรมศึกษาร่วมกัน โดยเน้นการเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีโดยใช้พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนเป็นผู้สอนหรืออธิบายเนื้อหาภาควิชาการตามหนังสือหรือตำรา และใช้การเรียนรู้ผ่านระบบ E-Learning เป็นการเรียนภาคปฏิบัติของนักเรียน โดยมีครูประจำชั้น ครูประจำวิชาและผู้ปกครองเป็นผู้แนะนำเพิ่มเติม นำหลักสูตรของแม่กองธรรมสนามหลวงมาเขียนสรุปเป็นไดอะแกรม พร้อมทั้งทำแผนภาพอธิบายวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง การทำแบบทดสอบและการเข้าถึงสื่อการเรียนรู้ทั้งในตำราเรียน ระบบ E-Learning และสื่อธรรมชาติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศยามน อินสะอาด (2561) ได้วิจัยเรื่อง การออกแบบบทเรียนอีเลิร์นนิ่งเพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงระดับอุดมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมการออกแบบบทเรียนอีเลิร์นนิ่งเพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงระดับอุดมศึกษาทุกรูปแบบ มีความเป็นไปได้เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการออกแบบบทเรียนอีเลิร์นนิ่งแบบใช้กลยุทธ์การสอน มีความเป็นไปได้เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการออกแบบบทเรียนอีเลิร์นนิ่งแบบจัดสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ตามแนวคอนสตรัคติวิสต์ มีความเป็นไปได้เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

ด้านระบบบริหารจัดการการเรียนรู้ คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาร่วมกับผู้เชี่ยวชาญจัดทำคู่มือการใช้งาน ระบบ E-Learning และเผยแพร่ให้นักเรียน ครู ผู้ปกครองสามารถนำไปใช้งานได้จริง คณะสงฆ์ร่วมกับแม่กองธรรมสนามหลวงพัฒนาระบบ E-Learning ให้สามารถเรียนผ่านโทรศัพท์มือถือ หรือผ่านทางช่องทีวีดิจิทัลได้ พัฒนาระบบการเรียนรู้แบบสะสมแต้มและการเรียนรู้แต่ละบทเรียน หรือเปิดโอกาสให้นักเรียนเลือกศึกษาเฉพาะเนื้อหาที่น่าสนใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของอนุชา สะเล็ม (2560) ได้วิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้ E-Learning ในกระบวนการเรียนการสอนวิทยาลัยเทคโนโลยีบริหารธุรกิจมินบุรี กรุงเทพฯ ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้ E-Learning ในกระบวนการเรียนการสอนของวิทยาลัยเทคโนโลยีบริหารธุรกิจมินบุรี กรุงเทพฯ เป็นการจัดการเรียนรู้โดยใช้ระบบ E-Learning เข้ามาเป็นส่วนเสริมในการเรียนการสอนผ่านทางระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ผู้เรียนสามารถเข้าถึงบทเรียนและกิจกรรมต่างๆ ที่ผู้สอนจัดเตรียมไว้ให้ได้จากทุกสถานที่ ทุกเวลา ที่มีการออนไลน์ในการนำระบบ E-Learning มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนนั้นเพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงเนื้อหาบทเรียนได้จากอุปกรณ์ต่าง ๆ

ด้านการติดต่อสื่อสาร คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาควรเพิ่มช่องทางการติดต่อสื่อสารให้มากขึ้น และควรมีบุคลากรในการดูแลช่องทางการสื่อสารนั้นๆ ควรพัฒนาการเรียนการสอน E-Learning โดยนำพระอาจารย์ที่มีชื่อเสียง เช่น พระมหาสมปอง มาเป็นพิธีกรในการสอน ซึ่งจะทำให้นักเรียนสนุกสนานกับการเรียนรู้วิชาธรรมะด้วย พัฒนาช่องทางการติดต่อสื่อสารเป็นของตนเองและกระจายอยู่ทุกอำเภอในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอย่างน้อย 1 อำเภอ 1 ศูนย์การเรียนรู้ระบบ E-Learning สอดคล้องกับงานวิจัยของธนเดช ศักดิ์สุวรรณ และคณะ (2559) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาบทเรียน E-Learning กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง คอมพิวเตอร์ในชีวิตประจำวัน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (E-Learning) เรื่องการสื่อสารข้อมูลและเครือข่ายคอมพิวเตอร์มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก และมีประสิทธิภาพ 94.67/90.00 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการสื่อสารข้อมูลและเครือข่ายคอมพิวเตอร์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 โดยผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (E-Learning) สูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบปกติ นักเรียนที่เรียนด้วยบทเรียน E-Learning เรื่อง คอมพิวเตอร์ในชีวิตประจำวันกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก

ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเน้นการฝึกอบรมถวายความรู้แก่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ครูพระสอนพระปริยัติธรรม เพื่อพัฒนาศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนแก่นักเรียน เทคนิคการเข้าถึงนักเรียน การดึงดูดความสนใจในการเรียนรู้ของนักเรียน เป็นต้น เปิดโอกาสให้สถานศึกษา ชุมชน หน่วยงานราชการ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา สร้างศูนย์กลางการเรียนรู้ธรรมศึกษาที่เปิดโอกาสให้นักเรียนที่สนใจเข้ามาศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมจากการเรียนที่โรงเรียนหรือในหนังสือ สอดคล้องกับงานวิจัยของเจษฎา เมฆะสุวรรณโรจน์(2549) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบอิเล็กทรอนิกส์แบบผสมผสานกรณีศึกษา: โรงเรียนพระปฐมวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า ผลของการพัฒนาระบบทำให้ได้ตัวแบบของระบบ 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยควรจัดการเรียนการสอนในลักษณะออฟไลน์ร้อยละ 30 ออนไลน์ร้อยละ 35 และการเรียนการสอนแบบเผชิญหน้าร้อยละ 35 กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ควรจัดการเรียนการสอนในลักษณะออฟไลน์ร้อยละ 40 ออนไลน์ร้อยละ 35 และการเรียนการสอนแบบเผชิญหน้าร้อยละ 30 กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ และเทคโนโลยีควรจัดการเรียนการสอนในลักษณะออฟไลน์ร้อยละ 25 ออนไลน์ร้อยละ 40 และการเรียนการสอนแบบเผชิญหน้าร้อยละ 30 แนวทางในการจัดการเรียนการสอนในระบบเครือข่ายพบว่า การจัดการเรียนการสอนแบบอินเทอร์เน็ตทั้ง 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้สามารถจัดการเรียนการสอนในลักษณะออนไลน์ได้อย่างเต็มรูปแบบ ส่วนการจัดการเรียนการสอนแบบอินเทอร์เน็ตกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ต้องการสอนแบบใช้ข้อความนักเรียนสามารถเรียนผ่าน Modem ได้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ต้องการสอนแบบใช้เสียง นักเรียน

สามารถเรียนผ่านระบบ ADSL ความเร็วไม่น้อยกว่า 128/ 64 Kbps และกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่ต้องการสอนแบบใช้ภาพ นักเรียนสามารถเรียนผ่าน ADSL ความเร็วไม่น้อยกว่า 256/128 Kbps ระบบ blended Learning ที่ได้พัฒนาขึ้นได้ผ่านการทดสอบทั้งจากครูและนักเรียนโดยได้รับการยอมรับว่าทำให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 การศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาธรรมศึกษาตามระบบ E-Learning ของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ด้านเนื้อหา มีการออกแบบหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษา ทำไดอะแกรมการเรียนรู้ ทำแบบทดสอบก่อนหลังเรียน พัฒนาการเรียนที่ละบท จัดทำคู่มือการใช้งาน และแบบทดสอบออนไลน์ ด้านระบบบริหารจัดการการเรียนรู้ มีการจัดทำคู่มือการใช้งานและเผยแพร่ พัฒนาระบบ E-Learning ผ่านมือถือ พัฒนาระบบการเรียนรู้แบบสะสมแต้ม และพัฒนาระบบสอบออนไลน์ ด้านการติดต่อสื่อสาร มีการเพิ่มช่องทางการติดต่อสื่อสารให้มากขึ้น พัฒนาสื่อการเรียนการสอน E-Learning ที่หลากหลาย และสร้าง 1

อำเภอ 1 ศูนย์การเรียนรู้ระบบ E-Learning ด้านการมีปฏิสัมพันธ์ มีการฝึกอบรมถวายความรู้แก่พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน เปิดโอกาสให้ทุกส่วนงานเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษา สร้างศูนย์กลางการเรียนรู้ธรรมศึกษา และยกย่องและส่งเสริมพระสอน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาควรร่วมกับสถานศึกษาออกแบบหลักสูตรการเรียนธรรมศึกษาร่วมกัน โดยเน้นการเรียนทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติโดยใช้การเรียนรู้ผ่านระบบ E-Learning เป็นการเรียนของนักเรียน โดยมีครูพระสอนศีลธรรม ครูประจำชั้น ครูประจำวิชาและผู้ปกครองเป็นผู้แนะนำเพิ่มเติม
2. คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาควรร่วมกับผู้เชี่ยวชาญจัดทำคู่มือการใช้งานระบบ E-Learning และเผยแพร่ให้นักเรียน ครู ผู้ปกครอง สามารถนำไปใช้งานได้จริง
3. คณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยาควรเพิ่มช่องทางการติดต่อสื่อสารให้มากขึ้นและควรมีบุคลากรในการดูแลช่องทางการสื่อสารนั้นๆ ด้วย

ข้อแนะนำในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดการศึกษาธรรมศึกษาตามระบบ E-Learning ของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เฉพาะเจาะจงพื้นที่การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบของจังหวัดอื่นๆ ให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น
2. ควรศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดการศึกษาธรรมศึกษาตามระบบ E-Learning ของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เน้นการพัฒนานวัตกรรมที่ทันสมัย
3. ควรศึกษาเรื่องประสิทธิผลการจัดการศึกษาธรรมศึกษาตามระบบ E-Learning ของคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หลังจากงานวิจัยฉบับนี้ไปใช้ทดลองจริง

เอกสารอ้างอิง

- เจษฎา เมฆะสุวรรณโรจน์. (2549). การพัฒนาระบบอีเลิร์นนิ่งแบบผสมผสาน กรณีศึกษา: โรงเรียนพระปฐมวิทยาลัย (รายงานการวิจัย). นครปฐม: คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทีมข่าวศาสนา ไทยรัฐออนไลน์. (2562). อีเลิร์นนิ่งธรรมศึกษา: มิติใหม่วงการคณะสงฆ์ พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา. สืบค้น 5 กันยายน 2562, จาก <https://www.thairath.co.th/news/local/1143670>
- ธนเดช ศักดิ์สุวรรณ และคณะ. (2559). การพัฒนาบทเรียน E-Learning กลุ่มสาระการเรียนรู้ การงานอาชีพและเทคโนโลยี เรื่อง คอมพิวเตอร์ในชีวิตประจำวัน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (รายงานการวิจัย). พิษณุโลก: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- วีรพจน์ ลือประสิทธิ์สกุล. (2540). *TQM Living Handbook: an Executive Summary* (พิมพ์ ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บีบีอาร์แอนด์ทีคิวเอ็ม คอนซัลแทนท์.
- ศยามน อินสะอาด. (2561). การออกแบบบทเรียน E-Learning เพื่อพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดดูเคชั่น.
- สำนักพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2549). การศึกษารูปแบบ และแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนธรรมศึกษาในสังคมไทย: ศึกษาสภาพความเป็นจริงและความคาดหวังของผู้เรียนธรรมศึกษาทุกระดับช่วงชั้น. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ ชุมชุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด
- อนุชา สะเล็ม. (2560). การประยุกต์ใช้ E-Learning ในกระบวนการเรียนการสอน วิทยาลัย เทคโนโลยีบริหารธุรกิจมีนบุรี กรุงเทพ (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: คณะวิทยาการและเทคโนโลยีสารสนเทศมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร.

การป้องกันและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดตามแนวชายแดน ของชุมชนในจังหวัดเลย*

PREVENTION AND SURVEILLANCE OF NARCOTICS PROBLEMES IN BORDER AREAS BY LOEI LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS

ธงชัย สิงอุดม, พระมหาสมศักดิ์ สติสมปนโน

Thongchai Singudom, Phramaha Somsak Satisompanno

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Loei Buddhist College

Corresponding Author E-mail: Somsak_maha2011@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาชุมชนต้นแบบ การพัฒนามาตรการการป้องกันและเฝ้าระวัง เสนอแนวทางการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดของชุมชนตามแนวชายแดนในจังหวัดเลย เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า 1. ชุมชนต้นแบบในการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติด ได้แก่ ชุมชนท่าดีหมี ตำบลปากตม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย มีการรวมกลุ่มในการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดและการกำหนดกติกาและใช้มาตรการทางชุมชน เช่น มีมาตรการทางสังคม มีกติกาชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สร้างเครือข่ายแกนนำดูแลเฝ้าระวังในชุมชน 2. การพัฒนามาตรการการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติด ได้แก่ 1) มาตรการชุมชนมีคณะกรรมการชุมชน เช่น ขรบ. อบพร. 2) มาตรการทางสังคม เช่น พัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดชุมชนบำบัด และ 3) มาตรการทางกฎหมาย เช่น ร่วมกันกำหนดพื้นที่เป้าหมาย การมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน การใช้มาตรการดำเนินงานแบบผสมผสาน พัฒนาการกิจกรรมร่วมกัน 3. แนวทางการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติด ได้แก่ แนวทางทางสังคมมีการตั้งด่านตรวจค้นหาสารเสพติด ชุมชนเป็นหูเป็นตาแทนเจ้าหน้าที่ แนวทางการใช้กฎหมาย บังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด จัดให้ความรู้แก่ชาวบ้านและแนวทางในการป้องกัน แก้ไข เหยี่ยวยา มีการบำบัดยาเสพติด ติดตามผลการรักษาและการคืนผู้ป่วยสู่สังคม

คำสำคัญ: การป้องกัน; การเฝ้าระวัง; ปัญหายาเสพติด; แนวชายแดนจังหวัดเลย

*Received February 3, 2021; Revised February 25, 2021; Accepted March 20, 2021

Abstract

Objectives of the research article were to study community role models, development of prevention and surveillance measurements and provide community role models with some recommendations on guidelines for prevention and surveillance of narcotic problems along border areas in Loei province. The methodology was based upon the participatory action research (PAR). The research findings were as follows: 1. Ban Tha Di Mi Community, Pak Tom Sub-district, Chiang Khan District, Loei Province was appointed as a community role model on prevention and surveillance of narcotic problems along border areas in Loei Province because of their conglomeration for prevention and surveillance of narcotic problems. In addition, there were the community's rules and measures such as social measures and community rules on prevention and solution of drug problems as well as the network of leaders was established in the community. 2. The measurement for prevention and surveillance of narcotic problems, developed by the Community Role Model, comprising: (1) community measurement by the community committee like village security teams and civil protection volunteers, (2) social measures, such as local wisdom development and community therapy activities, and (3) legal measurement, such as cooperation to inspect target areas, participation of all involved sectors, implementation of mixed operational measurement, and cooperation of activity development. 3. For the Community Role Model, the recommendations on guidelines for prevention and surveillance of narcotic problems along the border areas in Loei Province consisted of social measurement, there were narcotics check-points and community participation in narcotics surveillance; legal measurement, there were strict law enforcement on drug trafficking and at least once-a-week and measurement of drug prevention remedy treatment, including treatment retainment and drug patient recovery and send the patients home.

Keywords: Prevention; Surveillance; Narcotic Problem; Border Loei Province

บทนำ

ปัญหาความปลอดภัยเป็นปัญหาความมั่นคงปลอดภัยของมนุษยชาติ (Human security) และความปลอดภัยเป็นตัวการที่สำคัญในการบ่อนทำลายกำลังทรัพยากรบุคคลของชาติ ความรุนแรงของสถานการณ์ความปลอดภัยจะเป็นตัวแปรที่สำคัญให้มีการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านความปลอดภัยของรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทุกรัฐบาลที่ผ่านให้ความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาด้านความปลอดภัยในระดับที่สูงมาก โดยการกำหนดเป็นวาระแห่งชาติ (National agenda) การป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านความปลอดภัยเป็นนโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลเพื่อประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม (Protective regulatory policy) (สำนักยุทธศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2558)

ในอนาคตปัญหาด้านความปลอดภัยยังคงมีแนวโน้มรุนแรงอยู่และนับวันจะทวีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ประชาชนได้คาดหวังให้ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งรัดในการควบคุม ป้องกันปราบปราม และแก้ไขปัญหาด้านความปลอดภัยมีประสิทธิภาพเพื่อจะได้มีความรู้สึกมั่นคงปลอดภัยในการดำรงชีวิตด้วยเหตุนี้การจัดทำแผนยุทธศาสตร์เพื่อใช้เป็นกรอบทิศทางในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านความปลอดภัยของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ข้อมูลจากสำนักงานยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UNODC) ชี้แนวโน้มว่าประเทศอัฟกานิสถานยังคงเป็นแหล่งผลิตฝิ่นรายใหญ่ที่สุดของโลก รองลงมาเป็นประเทศสหภาพเมียนมาร์ ส่วนพื้นที่ปลูกโคคารายใหญ่ของโลกได้แก่ ประเทศโคลอมเบีย โบลิเวีย และเปรู และประเทศที่เป็นแหล่งผลิตสารตั้งต้นที่สำคัญคือ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน อินเดีย เยอรมนี และไต้หวัน แหล่งผลิตยาเสพติดจากพื้นที่พระจันทร์เสี้ยวทองคำ สามเหลี่ยมทองคำ และอเมริกาใต้ยังคงส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ความปลอดภัยโลก (สำนักยุทธศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2558; ศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ, 2554; สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2552)

จังหวัดเลยมีพื้นที่ชายแดนติดต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ความยาว 197 กิโลเมตรมีแม่น้ำโขงแม่น้ำเหืองและแนวสันเขาเป็นแนวพรมแดนติดต่อกับแขวงไซยะบูลีและแขวงเวียงจันทน์ของสปป.ลาว แม่น้ำโขงระยะทางยาว 71 กิโลเมตร อยู่ในเขตอำเภอปากชมและอำเภอเชียงคานแม่น้ำเหืองระยะทางยาว 123 กิโลเมตร อยู่ในเขตอำเภอท่าลี่ อำเภอภูเรืออำเภอด่านซ้ายและอำเภอนาแห้วแนวสันเขาในอำเภอนาแห้วมีความยาว 3 กิโลเมตร (สำนักงานจังหวัดเลย, 2560)

ปัญหาด้านความปลอดภัยเป็นปัญหาสำคัญที่รัฐบาลทุกสมัยพยายามแก้ไขเพื่อให้หมดไปมีการกำหนดทั้งนโยบายและกลยุทธ์ที่จะป้องกันและปราบปรามไว้อย่างชัดเจน แต่ผลการดำเนินงานยังไม่สามารถเอาชนะยาเสพติดได้ โดยเฉพาะยาเสพติดที่แพร่ระบาดไปสู่ในสถานศึกษามีการรายงานและประเมินช่วงอายุที่มีภาวะเสี่ยงในการเข้าไปใช้ยาเสพติด ในปี พ.ศ. 2547-2548 ศูนย์วิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสถาบันรามจิตติ (2550) ได้สำรวจพฤติกรรมเด็ก

และเยาวชน เพื่อติดตามสถานการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัดทั่วประเทศ พบว่า เยาวชนในช่วงอายุ 13 – 18 ปี มีพฤติกรรมเสี่ยงมากที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2552) ผลสถานการณ์การแพร่ระบาดตั้งแต่ พ.ศ. 2551 – 2554 พบว่า สัดส่วนของผู้เข้ารับการรักษาใหม่มากกว่าผู้เข้าบำบัดรายเก่าโดยสัดส่วนค่าคงที่ อยู่ที่ร้อยละ 77-80 อายุที่ใช้ยาเสพติดครั้งแรกของผู้เข้าบำบัดมากกว่าร้อยละ 50 จะมีอายุระหว่าง 15-19 ปี และอีกกลุ่มที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกพื้นที่ คือ กลุ่มที่มีอายุน้อยกว่า 15 ปี สำหรับตัวยาที่ผู้เข้ารับการรักษาใช้เป็นตัวแรกคือ ยาบ้ามากที่สุด ร้อยละ 76-79 รองลงมาคือ กัญชา ร้อยละ 11-13 และสารละลาย ร้อยละ 4-7 อาชีพของกลุ่มผู้เข้าบำบัดรักษา 3 ลำดับแรกในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา คือ กลุ่มอาชีพรับจ้าง ว่างานและเกษตรกร ขณะที่กลุ่มนักเรียน นักศึกษาพบว่ามีแนวโน้มสัดส่วนเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับประถมศึกษา (สำนักงานจังหวัดเลย, 2560)

ด้วยปัญหาและเหตุผลดังกล่าว คณะผู้วิจัยจึงมีความตระหนักในพันธกิจต่อสังคมและประเทศชาติจึงได้เสนอแผนงานวิจัย โดยใช้มาตรการทางชุมชน มาตรการทางสังคม และมาตรการทางกฎหมายตามยุทธศาสตร์ความมั่นคงของประเทศ เป็นการสร้างความมั่นคงของประเทศ ทั้งในเรื่อง ของการป้องกันภัยคุกคามจากภายนอกประเทศ การป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาเสพติดตามแนวชายแดนของชุมชนในจังหวัดเลย เพื่อความปลอดภัยในชีวิตของประชาชนในประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาชุมชนต้นแบบในการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาเสพติดตามแนวชายแดนในจังหวัดเลย
2. เพื่อศึกษาการพัฒนามาตรการการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาเสพติดของชุมชนต้นแบบตามแนวชายแดนในจังหวัดเลย
3. เพื่อเสนอแนวทางการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาเสพติดของชุมชนต้นแบบตามแนวชายแดนในจังหวัดเลย

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย โครงการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และเทคนิคการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) แล้วการบูรณาการข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ในพื้นที่การศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์ในการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ประชากรที่ให้ข้อมูลสำคัญตอบแบบสัมภาษณ์ จำนวน 20 รูปหรือคน ประชากรที่เข้าร่วมโครงการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จำนวน 120 คน ประกอบด้วย ตัวแทนผู้นำชุมชนอาสาสมัครป้องกันยาเสพติด ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานราชการ และตัวแทนภาคประชาชน และประชากรในการจัดการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) จำนวน 10 รูปหรือคน ประกอบด้วย ตัวแทนผู้นำชุมชน อาสาสมัครป้องกันยาเสพติด และตัวแทนภาคประชาชน ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง โดยการใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling)

การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยเรื่อง “การป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาเสพติดตามแนวชายแดนของชุมชนในจังหวัดเลย” ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน แบ่งออกเป็น 7 ขั้นตอน ตามระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยจำนวน 7 เดือน คณะผู้วิจัยจึงขอเสนอการจัดกิจกรรมวิจัยตามขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ 1 : พัฒนาโจทย์วิจัย และนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิ ขั้นที่ 2 : เตรียมทีมนักวิจัย และสร้างความเข้าใจกับชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง ขั้นที่ 3 : เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ขั้นที่ 4 : การสัมภาษณ์เชิงลึก ขั้นที่ 5 : การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ขั้นที่ 6 : การประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ขั้นที่ 7 : การสรุปและจัดทำรายงาน ทีมนักวิจัยจะจัดประชุมเพื่อสรุปผลการศึกษาและสรุปบทเรียนโครงการวิจัย นำเสนอผลการศึกษาขยายผลสู่ชุมชนและสาธารณะ และจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล งานวิจัยเรื่อง “การป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาเสพติดตามแนวชายแดนของชุมชนในจังหวัดเลย” ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 4 ส่วน ตามลำดับขั้นตอนการวิจัย ได้แก่ 1) การวิเคราะห์และสรุปข้อมูลจากการศึกษาเชิงเอกสาร 2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก 3) การวิเคราะห์ข้อมูลการจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ 4) การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปผลจากการวิจัย โดยผู้วิจัย จะนำข้อมูลจากผลการวิจัยในแต่ละขั้นตอน มาวิเคราะห์จัดรวบรวมข้อมูล พร้อมอธิบายความหมาย แล้วทำการสร้างข้อสรุป ด้วยวิธีวิเคราะห์แบบอุปนัยตีความสร้างข้อสรุปข้อมูลจากผลการวิจัย ด้วยการวิเคราะห์โดยการจัดระบบจำแนกชนิดข้อมูลเปรียบเทียบและวิเคราะห์เชิงเนื้อหา เพื่อให้การสรุปข้อมูลผลการวิจัยเกิดความสมบูรณ์ สามารถนำมาตีความ สร้างข้อสรุปจากผลการวิจัย และนำผลงานวิจัยไปเผยแพร่สู่สาธารณะชนต่อไป

ผลการวิจัย

1. ชุมชนต้นแบบในการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดตามแนวชายแดนในจังหวัดเลย ได้แก่ ชุมชนท่าดีหมี ตำบลปากตม อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย มีการรวมกลุ่มในการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติด และการกำหนดกติกาและใช้มาตรการทางชุมชน เช่น มีมาตรการทางสังคม มีกติกาชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สร้างเครือข่ายแกนนำดูแลเฝ้าระวังในชุมชน

2. การพัฒนามาตรการการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดของชุมชนต้นแบบตามแนวชายแดนในจังหวัดเลย ได้แก่ 1) มาตรการชุมชน มีคณะกรรมการชุมชน 2) มาตรการทางสังคม และ 3) มาตรการทางกฎหมาย

3. เสนอแนวทางการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดของชุมชนต้นแบบตามแนวชายแดนในจังหวัดเลย ได้แก่ แนวทางทางสังคม มีการตั้งด่านตรวจค้นหาสารเสพติด ชุมชนมีการร่วมมือเป็นหูเป็นตาแทนเจ้าหน้าที่ แนวทางการใช้กฎหมาย บังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด จัดให้ความรู้แก่ชาวบ้านอย่างน้อยสัปดาห์ละครั้ง ครึ่งผ่านเสียงตามสายในชุมชน และแนวทางในการป้องกัน แก้ไข เยียวยา มีการบำบัดยาเสพติด ติดตามผลการรักษาและการคืนผู้ป่วยสู่สังคม

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การป้องกันและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดตามแนวชายแดนของชุมชนในจังหวัดเลย” เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) สามารถอภิปรายผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

ข้อมูลชุมชนต้นแบบในการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดตามแนวชายแดนในจังหวัดเลย

จากชุมชนต้นแบบในการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดตามแนวชายแดนในจังหวัดเลย เป็นการแก้ไขปัญหายาอย่างเร่งด่วนและจริงจังโดยได้มีการรวมตัวกันเพื่อหาทางป้องกัน ซึ่งปรากฏว่ามีหลายแห่งประสบผลสำเร็จและประสานงานพร้อมถึงระดับชุมชนมีการกระจายอำนาจโดยให้องค์กรปกครองท้องถิ่นสำรวจ ค้นหา คัดกรอง โดยใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การสังเกต ซักถาม ตลอดจนแบ่งกลุ่มเพื่อหามาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่เหมาะสม เฝ้าระวังสอดส่อง เฝ้าระวัง เป็นหูเป็นตา ร่วมมือกันระหว่าง ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีกิจกรรมที่เข้ามาหนุนเสริม เช่น ลูกเสือต้านภัยยาเสพติด 1 ตำรวจ 1 โรงเรียน การจัดระเบียบสังคมรอบสถานศึกษากำหนดกติกา มาตรการทางสังคม ร่วมกัน ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ในข้อตกลง กติกา ระเบียบ และธรรมนูญของชุมชน สร้างเครือข่ายแกนนำดูแลเฝ้าระวังในชุมชน จัดอาสาสมัคร เดินเวรยาม แจ่งเบาะแสผู้ค้า แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมดูแล แก้ไขผู้เสพ ผู้ติดโดยแก้ไขปัญหายาเสพติด ผู้ติด เปิดโอกาสทางสังคมจัดการสภาพแวดล้อม แก้ไขปัจจัยเสี่ยงพื้นที่เสี่ยง พัฒนาพื้นที่เชิงบวก พื้นที่สร้างสรรค์

สอดคล้องกับงานวิจัยของ พูลสุข เพียรพิทักษ์ (2547) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด : ศึกษากรณีกิ่งอำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี” กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือประชาชน ในเขตกิ่งอำเภอเกาะจันทร์ จำนวน 2 ตำบล รวม 27 หมู่บ้าน โดยแบ่งประชาชนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) ประชาชนในหมู่บ้าน ชุมชนในเขตพื้นที่กิ่งอำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี 2) ข้าราชการ อาสาสมัคร และผู้นำหมู่บ้าน ชุมชนในเขตพื้นที่กิ่งอำเภอเกาะจันทร์ จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า โครงการหมู่บ้านปลอดยาเสพติดค่อนข้างจะประสบความสำเร็จและเป็นโครงการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ภาครัฐจัดให้และประชาชนมีส่วนร่วมในการเข้าไป แก้ไขปัญหายาเสพติด ร่วมกับภาครัฐ โดยการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมกันแก้ไขปัญหา แต่ก็ยังคงเกิดปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงานที่ประชาชนบางส่วนยังขาดความเข้าใจในกระบวนการประชาคมหมู่บ้าน ขาดผู้นำ

ข้อมูลการพัฒนามาตรการการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดของชุมชนต้นแบบตามแนวชายแดนในจังหวัดเลย

จากการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดของชุมชนต้นแบบตามแนวชายแดน มาตรการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติด มาตรการชุมชน-ชรบ., อปพร., คณะกรรมการผลกระทบจากปัญหายาเสพติดในหมู่บ้านนำมาสู่ชุมชนเป็นปัญหา ความไม่ปลอดภัยต่อทรัพย์สิน ความไม่ปลอดภัยต่อร่างกายและชีวิตของคนในหมู่บ้าน ชุมชนปัญหาเงินทอง การหารายได้ การเสียค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น มาตรการสร้างหมู่บ้าน ชุมชนเข้มแข็ง ปลอดภัยจากยาเสพติด แนวทางการสร้างหมู่บ้านชุมชน มั่นคงปลอดภัยยาเสพติด : 9 ขั้นตอน 1 สืบสภาพชุมชนขั้นตอนที่ 2 พบปะแกนนำ ผู้นำธรรมชาติ ขั้นตอนที่ 3 ประกาศวาระหมู่บ้าน ชุมชน (เวทีประชาคมครั้งแรก) ขั้นตอนที่ 4 รณรงค์ประชาสัมพันธ์ ขั้นตอนที่ 5 คัดแยกผู้มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติด (เวทีประชาคมครั้งที่ 2) ขั้นตอนที่ 6 แนวทางการป้องกันยาเสพติด ขั้นตอนที่ 7 การรับรองครัวเรือน (เวทีประชาชนครั้งที่ 3) ขั้นตอนที่ 8 ใช้มาตรการทางสังคม ขั้นตอนที่ 9 รักษาสถานะชุมชนเข้มแข็ง

การบำบัดรักษาผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ผ่านกระบวนการ ซึ่งถือเป็นต้นแบบของค่าย มาตรฐานที่ใช้เป็นแบบอย่างพื้นที่จังหวัดเลย มีปลัดอำเภอผู้รับผิดชอบประจำตำบลเป็นผู้บังคับกองร้อยและมีกำนันเป็นผู้ช่วยผู้บังคับกองร้อย ระดับหมู่บ้าน เรียก หมวด ชรบ. มีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้บังคับหมวด มีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้บังคับหมู่ หากได้รับคำสั่งใช้กำลังและเกิดการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดโดยมุ่งสร้างความเข้าใจถึงเครือข่ายระดับหมู่บ้าน การจัดทำแผนปฏิบัติการในการสร้างหมู่บ้าน ชุมชนเข้มแข็งปลอดยาเสพติดรายงานผลการปฏิบัติงาน เพื่อการปราบปรามอย่างมีประสิทธิภาพ โดยประเมินหมู่บ้าน ชุมชนเข้มแข็งเอาชนะยาเสพติด แยกประเภท รุนแรง ปานกลาง เบาบาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมิต วัฒนธัญญกรรม (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาการแพร่ระบาดของสารเสพติดและปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมเสพยาเสพติดของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษา ในจังหวัดปทุมธานี” กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ใน งานวิจัย โดย

ศึกษาในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 1,530 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ ชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ภาชนะเก็บปัสสาวะเพื่อส่งตรวจหาสารแอมเฟตามีน แบบสอบถามนักเรียน และแบบสอบถามครูการแพร่ระบาดของสารเสพติดวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการใช้สารเสพติด ผลการศึกษาพบ 1) พฤติกรรมการสูบบุหรี่: นักเรียนส่วนมากมีพฤติกรรมอยู่ในระดับเสี่ยงต่อการสูบบุหรี่ ถึงร้อยละ 70.30 2) พฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์: นักเรียนมีพฤติกรรมอยู่ในระดับเสี่ยงต่อการดื่ม ร้อยละ 56.41 3) พฤติกรรมการเสพยาบ้า: นักเรียนมีพฤติกรรมการเสพยาบ้าอยู่ในระดับเสี่ยงต่อการเสพยาบ้า ร้อยละ 6.93 ระดับเคยทดลองใช้ร้อยละ 3.53 นักเรียนที่เสพยาบ้าอยู่ในปัจจุบันมีจำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 2.16 หรือมีความชุก (Prevalence Rate) เท่ากับ 21.57 ต่อประชากร 1,000 คน

ข้อเสนอแนะแนวทางการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาเสพติดของชุมชนต้นแบบตามแนวชายแดนในจังหวัดเลย

การป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาเสพติดของชุมชนต้นแบบตามแนวชายแดนในจังหวัดเลย จากแนวทางทางสังคม ภูมิปัญญา ตักเตือนการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาเสพติดหลักในการหลีกเลี่ยงและป้องกันการติดสิ่งเสพติดโดยใช้รูปแบบทางด้านสังคมการที่ครอบครัวมีการสร้างระบบการดูแล และให้คำปรึกษาและสภาพสังคมที่มีการเฝ้าระวังเด็กเยาวชนเชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่ ครู และคนอื่นๆ ที่น่านับถือและหวังดีเมื่อมีปัญหาปรึกษาครอบครัว ครู หรือผู้ใหญ่ที่น่านับถือ แนวทางการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาเสพติดของชุมชนต้นแบบตามแนวชายแดนในจังหวัดเลย

ไม่เก็บปัญหานั้นไว้หรือหาทางลืมหยาโดยใช้สิ่งเสพติดช่วยหรือ ใช้เพื่อเป็นการประชด หลีกเลี่ยงให้ห่างไกลจากผู้ติดสิ่งเสพติด หรือผู้จำหน่ายสิ่งเสพติดทางชุมชนก็มีการศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโทษของสิ่งเสพติด เพื่อจะได้ป้องกันตัวและผู้ใกล้ชิดให้ห่างจากสิ่งเสพติด ไม่ให้ความร่วมมือเข้าไปเกี่ยวข้องกับเพื่อนที่ติดสิ่งเสพติด เช่นไม่ให้ยืมเงิน ไม่หลงเชื่อคำชักชวนโฆษณา หรือคำแนะนำใดๆ หรือแสดงความเก่งกล้าเกี่ยวกับการเสพติดสิ่งเสพติดทุกชนิด ใช้จ่ายที่แพทย์แนะนำตามขนาดที่แพทย์สั่งไว้เท่านั้น หากสงสัยว่าตนเองจะติดสิ่งเสพติดต้องรีบแจ้งให้ผู้ใหญ่ทราบ ยึดมั่นในหลักธรรมของศาสนา หรือคำสอนของศาสนาทุกศาสนา เพราะทุกศาสนามีจุดมุ่งหมายให้บุคคลประพฤติแต่สิ่งดีงามและละเว้นความชั่ว การแก้ไขปัญหาด้านยาเสพติดในชุมชนเริ่มต้นจากการเตรียมความพร้อมของพ่อแม่ก่อน คือการเลี้ยงดู การให้การศึกษาเพื่อคุณภาพชีวิต นับเป็นกระบวนการที่สร้างคนให้มีคุณภาพชีวิต กำหนดพื้นที่และกลุ่มประชากรเป้าหมายในการดำเนินงาน การผสมผสานมาตรการในการดำเนินการป้องกัน ระดมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในพื้นที่ ทั้งภาครัฐและเอกชน ไปพร้อมๆ กันจากการมีส่วนร่วมของประชาชน เป้าหมายที่เกี่ยวข้องประชาชนทุกคนในสังคมจะได้รับผลกระทบไม่ทางตรงก็ทางอ้อม ได้แก่ องค์กรพัฒนา

เอกชน องค์กรประชาชน นักเรียนนักศึกษา และผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ไขปัญหายาเสพติดในทุกกระบวนการ วางแผนดำเนินงาน และตัดสินใจพิจารณาทางเลือกตลอดจนร่วมดำเนินงาน เพื่อสนับสนุนโครงการต่างๆ ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ตักเตือนการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติด (ป.ป.ส.) ดำเนินการตามขั้นตอน และประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการสืบสวนปราบปรามยาเสพติดตามข้อร้องเรียน การหมั่นสังเกตพฤติกรรมหรือสัญญาณเตือนการใช้ยาเสพติดในวัยรุ่นจึงเป็นเรื่องสำคัญที่พ่อแม่ผู้ปกครองควรใส่ใจ สังเกตพฤติกรรมเห็นลักษณะภายนอกที่เปลี่ยนแปลงไป วิเคราะห์ข้อมูลจำแนกเป็นกลุ่มต่าง ๆ เพื่อหาวิธีแก้ไขปัญหาก็เหมาะกับแต่ละกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ค้า ผู้เสพ ผู้ติด กลุ่มเสี่ยง และกลุ่มปกติวิเคราะห์ศักยภาพของหมู่บ้าน ชุมชน เพื่อประเมินต้นทุนด้านต่าง ๆ ที่มีอยู่ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณี วัฒนธรรม แนวทางการใช้กฎหมายในการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดเฝ้าระวังกลุ่มเสี่ยงตลอดถึงพื้นที่ในชุมชน เป็นหูเป็นตา ร่วมมือกันระหว่าง ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แนวทางในการป้องกัน แก้ไข เยียวยาผู้ติดยาเสพติด สร้างกระบวนการบำบัดรักษา ไม่ใช่การลงโทษดังชุด จูงใจทำให้ผู้เสพยาเสพติดสมัครใจเข้าสู่กระบวนการบำบัดรักษาให้มากที่สุด ง่ายที่สุด และดำเนินการบำบัดรักษา โดยถือหลักว่า “ผู้เสพยาคือผู้ป่วย”

การพบแพทย์เพื่อเปลี่ยนแปลงเมื่อผู้ติดยาเปิดใจพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงตัวเองแล้ว อีกสิ่งที่เราสามารถช่วยได้ก็คือพาไปพบแพทย์เพื่อจะได้บำบัดรักษาให้ถูกวิธี ตามแนวทางการช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติดแนวใหม่ ภายใต้กรอบแนวคิด “ผู้เสพยา คือ ผู้ป่วย” ผู้ป่วยก็ต้องได้รับการรักษาจากแพทย์ที่สำคัญ ด้วยบุคลากรทางการแพทย์ที่เพียบพร้อมทั้งความรู้และประสบการณ์ พร้อมกับกำลังใจจากคนรอบข้างจะช่วยคืนชีวิตใหม่ให้กับผู้ติดยาได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของสุรศักดิ์ เลหาพิบูลย์กุล (2547) ได้ทำการศึกษา เรื่อง “อิทธิพลของปัจจัยด้านสังคม ครอบครัว และสิ่งแวดล้อมที่มีต่อการเสพยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร” ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรเพศ อายุ การมีปัญหากับผู้ปกครองด้านการคบเพื่อนการมี ปัญหากับผู้ปกครองด้านการเสพยาเสพติด การมีเพื่อนที่เสพยาเสพติด การมีแหล่งมั่วสุม การมีแหล่งเสพยาเสพติด และการมีแหล่งค้ายาเสพติดรอบโรงเรียน มีผลต่อการเสพยาเสพติดของนักเรียนและพบว่าโรงเรียนส่วนใหญ่มีปัญหาที่สำคัญคือ การมีแหล่งมั่วสุม แหล่งเสพยาเสพติด และแหล่งค้ายาเสพติดรอบโรงเรียนในด้านความสัมพันธ์กับครอบครัว และยังพบปัญหาที่น่าเป็นห่วงในกลุ่มนักเรียน เช่นการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การค้าประเวณี การหนีเรียนไปเล่นเกมส์ เป็นต้น ส่วนผลของการดำเนินกิจกรรมป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียน พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งที่จัดเป็นปกติและที่จัดเป็นกิจกรรมพิเศษมีประสิทธิภาพในการดำเนินการอยู่ใน ระดับสูงในทุกกลุ่มโรงเรียน และพบว่า มีนักเรียนเข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดร้อยละ 9.30 โดยเกี่ยวข้องเป็นผู้เสพยาร้อยละ 8.30 และเป็นผู้ค้าร้อยละ 1.00 โดยนักเรียน

อาชีวศึกษาเอกชนมีอัตรา เข้า ไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติดมากกว่านักเรียนสังกัดอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญ โดยยาเสพติดที่นักเรียนใช้ นักเรียนใช้กันมากที่สุดคือยาบ้า

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 การป้องกันและเฝ้าระวังปัญหา ยาเสพติดตามแนวชายแดน

จากตารางจะเห็นได้ว่า จากการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหา ยาเสพติดตามแนวชายแดน ซึ่งจะใช้กระบวนการทางชุมชน ทางสังคม และทางกฎหมาย คือ 1. มาตรการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหา ยาเสพติด (มาตรการชุมชน-ชรบ., อปร., คณะกรรมการ) มาตรการสร้างหมู่บ้าน ชุมชนเข้มแข็ง ปลอดภัยจากยาเสพติด พบว่า การบริหารจัดการแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน แนวทางการบริหารจัดการเบื้องต้นในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชน การปราบปรามเชิงรุกในพื้นที่ตลอดถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สู่ชุมชนพัฒนาศักยภาพ การปรับปรุงระบบงาน โดยมีปัจจัยแห่งความสำเร็จในหลายๆ ด้าน จัดตั้งชุดปฏิบัติการประจำ

ตำบลเนื่องจากการบริหารจัดการจัดตั้งชุดปฏิบัติการประจำตำบลโดย "ชรบ." หรือ ชุตรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ราษฎรอาสาสมัครในพื้นที่) 2. การใช้มาตรการทางสังคม ตามนโยบายและยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด คือ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ได้กำหนดยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาที่เป็นพื้นฐานของการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ไว้โดยครอบคลุมตามประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาคนและสังคมไทยสู่สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ กำหนดเป้าหมายในเชิงคุณภาพไว้ว่า คนไทยทุกคนได้รับการพัฒนาให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญาคุณธรรม จริยธรรม อารมณ์ มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีทักษะในการประกอบอาชีพ มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีและอยู่ ร่วมกันอย่างมีความสุข 3. การใช้มาตรการทางกฎหมาย โดยการร่วมกันกำหนดพื้นที่เป้าหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน การมีส่วนร่วมของภาครัฐและเอกชน การใช้มาตรการดำเนินงานแบบผสมผสาน พัฒนาการกิจกรรมร่วมกัน ตามมาตรการดังนี้ มาตรการที่ 1 การปราบปรามและบังคับใช้กฎหมาย มาตรการที่ 2 การบำบัดรักษา มาตรการที่ 3 การป้องกัน สร้างภูมิคุ้มกัน มาตรการที่ 4 กระบวนการจัดทำแผน การแปลงแผนสู่การปฏิบัติ มาตรการที่ 5 การสกัดกั้นการนำเข้าตามแนวชายแดน มาตรการที่ 6 แผนบูรณาการสกัดกั้นยาเสพติดตามแนวชายแดนในจังหวัดเลย และมาตรการที่ 7 พัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานของ กอ.รมน. ในพื้นที่ชายแดน โดยพัฒนาชุดปฏิบัติการมวลชนเกาะติดพื้นที่ ให้เป็นชุดที่มีบทบาทในการจัดตั้งกำลังประชาชนอย่างมีแบบแผน และนำประชาชนเฝ้าระวัง เฝ้าตรวจและสกัดกั้นยาเสพติด โดยดำเนินการบูรณาการกลไกต่างๆในกรอบของตำบลชายแดน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่รับจากการวิจัย

1. ควรมีการศึกษาการกระบวนการส่งเสริมการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดตามแนวชายแดน เพื่อสร้างเครือข่ายการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดอื่นๆ เชิงสร้างสรรค์
2. ควรมีการศึกษาการสร้างเครือข่ายการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงในการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดภายในจังหวัด
3. ควรศึกษาเส้นทางการคมนาคม รูปแบบของการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการกระบวนการส่งเสริมการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดเพื่อสร้างเครือข่ายการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดอื่นๆ เชิงสร้างสรรค์
2. ควรมีการศึกษาการสร้างเครือข่ายการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงในการการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดภายในจังหวัด

3. ควรศึกษาเส้นทางการคมนาคม รูปแบบของการนำการป้องกันและเฝ้าระวังปัญหา ยาเสพติดท้องถิ่น เพื่อให้ช่องทางธรรมชาติกระจุกอยู่ในที่เข้าไม่ถึงสิ่งแวดล้อมให้มีความ สอดคล้องกับประเด็นที่เกิดขึ้นบริเวณพื้นที่การป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาเสพติด โดยการหา ข้อมูล เก็บข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล ตามความเป็นจริง พร้อมทั้งมีความตั้งใจจริงที่จะนำเอา ปัญหาไปสู่การจัดทำนโยบายและประกาศ เป็นนโยบายในที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- พลสุข เพียรพิทักษ์. (2547). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด : ศึกษากรณีกิ่งอำเภอเกาะจันทร์จังหวัดชลบุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ศูนย์วิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสถาบันรามจิตติ. (2550). *การพัฒนาระบบเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.
- ศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ. (2554). *ปฏิบัติการวาระแห่งชาติ พลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติด* (สาระสำคัญสถานการณ์ยาเสพติดและความหนาแน่นของปัญหายาเสพติดระดับอำเภอ. เอกสารอัดสำเนา.
- สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2552). *บทเรียนการดำเนินการป้องกันและแก้ไขยาเสพติดในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.
- สมิต วัฒนธัญญกรรม และคณะ. (2546). *การแพร่ระบาดของสารเสพติดและปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมกรรมการเสพสารเสพติดของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาในจังหวัดปทุมธานี*. กรุงเทพฯ: สถาบันธัญญรักษ์ กรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2552). *ความรู้และแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.
- สำนักงานจังหวัดเลย. (2560). *รายงานประจำปี 2560*. เลย : สำนักงานจังหวัดเลย.
- สำนักยุทธศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2558). *แผนยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด พ.ศ. 2558 – 2562*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.
- สุรศักดิ์ เลหาพิบูลย์กุล. (2547). *อิทธิพลของปัจจัยด้านสังคม ครอบครัวและสิ่งแวดล้อมที่มีต่อการเสพยาเสพติดของนักเรียนมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารองค์การ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.

รูปแบบการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ในจังหวัดนครปฐม*

A MODEL OF PUBLIC WELFARES MANAGEMENT IN NAKORNPATTHOM PROVINCE

พระครูสมุห์ไพฑูรย์ สิริภทฺโท, พระมหาภคฤกษ์ กิตติโสภโณ, พระปลัดระพีณ พุทธิสารโ

Phrakhrusamupithurn Siribhatto, Phramaha Krisada Kittisobhano, Phrapalad Raphin Buddhisaro

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkomrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: pithurn.panomsauy@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพทั่วไป ระดับการพัฒนาและนำเสนอรูปแบบ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 18 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิ 10 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา เรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ และการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ จากแบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.964 กับพระสงฆ์จังหวัดนครปฐม จำนวน 352 รูป จาก 4,110 รูป สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1. วัดเป็นศูนย์กลางความเจริญ ความเข้มแข็งของชุมชน มีการบริหารจัดการดูแลบริเวณวัดให้เป็นสถานที่ร่มรื่น ร่มเย็น สำหรับประชาชน ใช้เป็นที่พักผ่อน มีมูลนิธิกองทุน เพื่อช่วยเหลือคนยากจนและผู้ประสบภัยพิบัติ 2. การพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์กับการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ในจังหวัดนครปฐมมีความสัมพันธ์กัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ 3. รูปแบบการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ในจังหวัดนครปฐม มี 4 รูปแบบคือ รูปแบบการบำรุงกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล รูปแบบการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ รูปแบบการเกื้อกูลสาธารณสมบัติสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ รูปแบบการเกื้อกูลประชาชนหรือสรรพสัตว์โดยสงเคราะห์ผู้เดือนร้อน

คำสำคัญ: รูปแบบ; การพัฒนาศักยภาพ; การจัดการงานสาธารณสงเคราะห์

Abstract

Objectives of this research were to study general, development level and propose a model. Methodology was the mixed methods: The qualitative research, data were collected from 18 key informants by in-depth-interview and from 10 participants in focus group discussion. Data were analyzed by descriptive interpretation. The quantitative research, data were collected from 352 samples, derived from 4,110 monks with questionnaires that had reliability value at 0.964. Data were analyzed with frequency, percentage, mean and standard deviation, Pearson's correlation coefficient. Findings were as follows: 1. The monasteries were the centers of prosperity, community strength, monasteries compounds are well looked after for being green, clean and peaceful places for people to rest. There are foundation and funds to help the poor and crisis encountered. 2. The monks potentials development and public welfares management did have relationship, denying the set hypothesis. 3. Model of monks potentials development and public welfares management in Nakhonratchasima Province consisted of 4 models, they were: 1) A model of the aspect of activity support for help emphasizing spiritual centers, 2) A model of the aspect of helping others' business for public benefits to respond to the needs of people, 3) A model of the aspect of public property promotion by leading to build public facilities, 4) A model of the aspect of helping people or all animals by helping those who were in trouble.

Keywords: Model; Potentials Development; Public Welfares Management

บทนำ

ภาพรวมการปกครองคณะสงฆ์ไทยอยู่ภายใต้การปกครองโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับ พ.ศ. 2505 โดยกำหนดอำนาจหน้าที่มหาเถรสมาคมในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2535 เกี่ยวข้องกับการควบคุมและส่งเสริมกิจการคณะสงฆ์ที่เคยถูกจัดเป็นอำนาจหน้าที่ของสังฆมนตรีแห่งองค์การ 4 ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2484 มหาเถรสมาคมในปัจจุบันมีอำนาจที่เกี่ยวกับงานคณะสงฆ์ 6 ประเภท คือ 1) การปกครอง 2) การศาสนศึกษา 3) การศึกษาสงเคราะห์ 4) การเผยแผ่ 5) การสาธารณูปการ และ 6) การสาธารณสงเคราะห์ (พระครูกิตติวรานุวัตร, 2561; พระพิพัฒน์ ทับงามและคณะ, 2563; พระครูนนทกิจ โกศลและคณะ, 2562)

การสาธารณูปการ เป็นการก่อสร้างและการบูรณปฏิสังขรณ์ ศาสนวัตถุและศาสนสถาน คือการสร้าง การตั้ง การรวม การย้าย การยุบเลิก การขอรับพระราชทานวิสุงคามสีมา การยกวัดร้างเป็นวัดมีพระภิกษุอยู่จำพรรษา และการยกวัดราษฎร์ขึ้นเป็นพระอารามหลวง กิจกรรมอื่นๆ ของวัด เช่น การจัดงานวัด การเรียไร การศาสนสมบัติของวัด (ศบว.) ผู้ปฏิบัติโดยตรงคือเจ้าอาวาสซึ่งเป็นพระสังฆาธิการระดับวัด และเจ้าคณะทุกส่วนทุกชั้นต้องมีความสัมพันธ์กัน 2 ประการคือ 1. ควบคุมการสาธารณูปการ 2. ส่งเสริมการสาธารณูปการจะเห็นได้ว่าคณะสงฆ์ให้ความสำคัญต่อการสาธารณสงเคราะห์ ของศาสนาที่จัดกิจการอันเป็นสาธารณประโยชน์ที่พระสงฆ์หรือวัดต่างๆ จัดทำอยู่ ในปัจจุบันแบ่งออกเป็น 4 ประเภท (พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณฺโญ), 2539) คือ 1. การดำเนินกิจการเอง 2. การเกื้อกูลกิจการของสาธารณะ 3. การเกื้อกูลสาธารณสมบัติ และ 4. การเกื้อกูลประชาชนและสรรพสัตว์ เพราะฉะนั้น แนวทางในการจรโลงพระพุทธศาสนาเอาไว้ พร้อมกับยังเป็นสถาบันหลักที่ยึดเหนี่ยวจิตใจพุทธบริษัทเอาไว้โดยไม่เสื่อมคลาย เพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายมหาชน ฉบับที่ 23 (พ.ศ.2541) ว่าด้วยระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ หมวดที่ 2 ระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง ข้อ 5 ว่าด้วยวิธิดำเนินการเพื่อความเรียบร้อยดีงาม วิธิดำเนินการศาสนศึกษา และศึกษาสงเคราะห์ วิธิดำเนินการเผยแผ่พุทธศาสนา วิธิดำเนินการสาธารณูปการและสาธารณสงเคราะห์ อันเกี่ยวกับการคณะสงฆ์และการพระศาสนา ให้เป็นไปตามที่กำหนดในระเบียบมหาเถรสมาคม (สุภัทรชัย สีสะใบและคณะ, 2562)

ดังนั้น การสาธารณสงเคราะห์ของวัด เป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาซึ่งมีทั้งเชิงรับและเชิงรุก การเผยแผ่ด้วยการเทศน์การสอนธรรมเป็นหลัก ส่วนการเผยแผ่เชิงรุก หมายถึง การใช้การสงเคราะห์ในรูปแบบต่างๆ เป็นตัวนำคนเข้าหาธรรม ดังนั้นการศึกษาสงเคราะห์และสาธารณสงเคราะห์จึงเป็นวิธีการเผยแผ่เชิงรุก ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาเรื่องการจัดการการสาธารณสงเคราะห์ของวัด โดยนำหลักการบริหารที่มีความครอบคลุมในด้านการวางแผนที่มีความชัดเจน การจัดองค์กร ที่มีความเป็นระบบ การคัดเลือกบุคลากร การพัฒนาบุคลากรและการใช้คนให้เหมาะสมกับงานอำนวยการ ที่มีความคล่องตัวในการสื่อสารเพื่อให้เกิดการดำเนินการ และที่สำคัญผู้บริหารต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและต้องมีภาวะผู้นำ การกำกับดูแล เพื่อการแก้ไข ปัญหาในด้าน โครงสร้างที่รวมศูนย์และไร้ประสิทธิภาพ ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับรัฐ ความเห็นห่างจากสังคม และการขาดระบบกลั่นกรอง กำกับและกล่อมเกล่าที่มีคุณภาพ อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพทั่วไปในการจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ในจังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาระดับการจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ในจังหวัดนครปฐม
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ในจังหวัดนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยโดยใช้รูปแบบ การวิจัยแบบผสม (Mixed Methods Research) โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร ได้แก่ พระภิกษุจังหวัดนครปฐม 4,110 รูป

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระภิกษุจังหวัดนครปฐม กำหนดขนาดตัวอย่างจากการเปิดตารางสำเร็จรูปเครจซี่และมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 352 รูป ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In – depth Interview)
โดยผู้วิจัยคัดเลือกจาก พระภิกษุผู้บริหารวัดหรือคณะกรรมการวัดที่มีส่วนร่วมในการจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ในจังหวัดนครปฐมที่ใช้เป็นกรณีศึกษา 3 วัดเพื่อศึกษาถึงรูปแบบการจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ในจังหวัดนครปฐม จากผู้เชี่ยวชาญในการจัดการสาธารณะสงเคราะห์ รวมทั้งสิ้น 25 รูปหรือคน

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)
จากผู้เชี่ยวชาญพระภิกษุและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 รูปหรือคน

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยประกอบด้วย

1) แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structure In-depth Interview) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ในจังหวัดนครปฐม

2) แบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม ถึง 31 มีนาคม 2563

การวิเคราะห์ข้อมูล

เชิงคุณภาพวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา เรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบและเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ประเด็นที่ 1 ผลการศึกษาวิเคราะห์สภาพทั่วไปในการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ในจังหวัดนครปฐม

จุดแข็งในการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ในจังหวัดนครปฐม ประกอบด้วยปัจจัยหลักๆ 10 ข้อ คือ 1) วัดเป็นศูนย์กลางความเจริญ ความเข้มแข็งของชุมชน 2) การบริหารจัดการดูแลบริเวณวัดให้เป็นสถานที่ร่มรื่น ร่มเย็น สำหรับประชาชน 3) วัดเป็นสถานที่ช่วยเหลือเกื้อกูลให้เป็นที่พึ่งพิง 4) วัดมีมูลนิธิกองทุน เพื่อช่วยเหลือคนยากจนและผู้ประสบภัยพิบัติ 5) พระผู้ใหญ่มีความรู้ มีน้ำใจ ใส่ใจงานในการช่วยเหลือสังคม เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชนในสังคมได้อย่างดี 6) เจ้าอาวาสหรือสมภารคือผู้นำพระภิกษุสงฆ์สามเณร และคฤหัสถ์ 7) มีองค์ประกอบหรือทรัพยากรที่สำคัญในการบริหารจัดการที่พร้อม 8) พระสังฆาธิการมีความสามารถสูง 9) สนับสนุน บุคลากร เงิน อุปกรณ์ เพื่อกิจการงานของชุมชน 10) วัดเป็นสถานที่ที่มีศักยภาพ เป็นสถานที่ที่ประชาชนสามารถใช้บริการได้

จุดอ่อนในการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ในจังหวัดนครปฐม มี 10 ข้อ คือ 1) การทำงานบริหารสาธารณสงเคราะห์บางครั้งยังเป็นแบบต่างคน ต่างทำ 2) การจัดการเชิงนโยบายขาดแผนงานการจัดการที่ดี 3) ปัญหาการบริหารงานของเจ้าอาวาสที่ยังขาดวิสัยทัศน์ในการให้บริการงานสาธารณสงเคราะห์ที่ดี 4) ขาดบุคลากรในวัดที่เป็นพื้นเพือง กลไกในการจัดการที่มีประสิทธิภาพ 5) ขาดการประสานงานที่พอเหมาะ พอดี ประสานงานให้ได้ผลต้องประสานคนให้ได้ใจ 6) ขาดผู้บริหารวัดที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง สร้างแรงจูงใจให้บุคลากรมุ่งผลสำเร็จของงานอย่างเต็มความรู้ ความสามารถที่มีอยู่ 7) ปัญหาด้านการปกครองและการสื่อสารที่ยังไม่ทั่วถึง 8) ศักยภาพในการทำความเข้าใจต่อพุทธศาสนิกชนไม่เท่ากันจึงมีงานสาธารณสงเคราะห์ที่เด่นชัดไม่เหมือนกัน 9) ไม่มีแผนงาน ไม่มีทิศทาง ไม่มีเป้าหมายการบริหาร และไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติที่ดี 10) ปัญหาด้านอาคารสถานที่

โอกาสในการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ในจังหวัดนครปฐม มี 8 ข้อ คือ 1) วัดเป็นของชุมชนหรือของสังคมในแต่ละท้องถิ่น เป็นศูนย์รวมทางจิตใจและทางกิจกรรมของสังคมนั้น เป็นที่อุปการะ 2) ในปัจจุบันสังคมไทยมีความคาดหวัง และมีความตื่นตัวที่จะได้ผู้นำ ผู้บริหารที่ดี มีความซื่อสัตย์ มีความตั้งใจในการบริหารเพื่อประโยชน์โดยรวม 3) ความคิดก้าวหน้า คิดในเชิงบวก 4) การบริหารจัดการต้องอาศัยวิทยาการสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการบริหารงาน 5) เป้าหมายในการบริหารจัดการวัด 6) การนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์เข้า

กับการบริหารจัดการ 7) การมีความเห็นใจกัน การตระหนักในตนเอง การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล การตระหนักในความคิดเห็นของผู้อื่น 8) วัดได้รับการสนับสนุนจากชาวบ้านด้วยการอุปถัมภ์

อุปสรรคในการจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ในจังหวัดนครปฐม มี 4 ข้อ คือ 1) ถ้าบุคลากรไม่เข้าใจงานที่รับผิดชอบก็จะส่งผลให้งานไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ แต่ถ้าได้บุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจก็จะส่งผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพ 2) ความไม่โปร่งใส ไม่ซื่อสัตย์ในเรื่องตัวเลข จ่ายเงินไม่มีบัญชีรายรับ รายจ่าย และไม่เก็บรักษาเอกสารหลักฐานเอาไว้เกิดการทะเลาะเบาะแว้งในเรื่องการเงิน 3) การหาเงินทุน 4) นโยบายของคณะสงฆ์หรือภาครัฐ

ประเด็นที่ 2 ระดับการพัฒนาศักยภาพพระสงฆ์กับการจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ในจังหวัดนครปฐม

พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.300) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.297) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อรูปแบบการจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ในจังหวัดนครปฐม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 0.243) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ประเด็นที่ 3 รูปแบบการจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ในจังหวัดนครปฐม

1) รูปแบบการจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ในจังหวัดนครปฐม ด้านบำรุงกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล โดยเน้นศูนย์รวมจิตใจ เป็นศูนย์กลางชุมชน เป็นแหล่งรวมความช่วยเหลือเกื้อกูล บำบัดทุกข์ผู้ประสบภัย ให้ความช่วยเหลือเพื่อเพื่อทางกาย บำรุงขวัญและกำลังใจ เน้นมีส่วนร่วมกับชุมชน/สังคม หน่วยงานต่างๆ ในการสงเคราะห์ประชาชน ชุมชน และสังคม

2) รูปแบบการจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ในจังหวัดนครปฐม ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ โดยตอบสนองความต้องการของคน ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น ตอบสนองความต้องการของชุมชนและสังคม เน้นมีส่วนร่วมกับชุมชน/สังคม หน่วยงานต่างๆ พร้อมให้ความช่วยเหลือกันในทุกภาคส่วน พร้อมให้ความร่วมมือกับทุกภาคส่วน

3) รูปแบบการจัดการงานสาธารณสุขสงเคราะห์ในจังหวัดนครปฐม ด้านการเกื้อกูลสาธารณสมบัติสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ โดยเป็นผู้นำการสร้าง ช่วยสร้างสาธารณะสมบัติการให้ใช้วัดเป็นสถานที่กับกิจกรรมสาธารณะ การสื่อสารประชาสัมพันธ์โครงการสาธารณะต่างๆ เน้นมีส่วนร่วมกับชุมชน/สังคม หน่วยงานต่างๆ ในการให้บริการประชาชน เอกชนและทุกภาคส่วน

4) รูปแบบการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ในจังหวัดนครปฐม ด้านการเกื้อกูลประชาชนหรือสรรพสัตว์ โดยสงเคราะห์ผู้เดือนร้อน เช่น การดูแลผู้สูงวัย การดูแลผู้ไร้ญาติ การดูแลผู้ประสบภัย ร่วมมือกับชุมชน โดยจัดวัดเป็นสถานที่พักผ่อน จัดวัดเป็นตลาดนัดสร้างรายได้ให้กับชุมชน เน้นมีส่วนร่วมกับชุมชน/สังคม หน่วยงานต่างๆ ในการสงเคราะห์ประชาชนและชุมชน

อภิปรายผลการวิจัย

1) รูปแบบการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ในจังหวัดนครปฐม ด้านบำรุงกิจการเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูล โดยเน้นศูนย์รวมจิตใจ เป็นศูนย์กลางชุมชน เป็นแหล่งรวมความช่วยเหลือเกื้อกูล บำบัดทุกข์ผู้ประสบภัย ให้ความช่วยเหลือทางกาย บำรุงขวัญและกำลังใจ เน้นมีส่วนร่วมกับชุมชน/สังคม หน่วยงานต่างๆ ในการสงเคราะห์ประชาชน ชุมชน และสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาเรืองเดช ถาวรธมโม, ดร (ศรีประสม) (2554) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนวัดไผ่ล้อม ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า การสร้างความรู้สึกให้เกิดแก่ประชาชนว่า “วัดเป็นแหล่งชุมชน” โดยประชาชนเข้ามาร่วมใน “ศูนย์การเรียนรู้ของวัด” โดยสรุป วัดเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน โดยมีหน้าที่หลักในการให้บริการแก่ชุมชนด้านการศึกษาและคุณธรรม ดังนั้นควรมีการส่งเสริมและพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งในด้านศาสนธรรมและความรู้นอกระบบอื่น ตามความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น เพื่อพัฒนาจิตใจและสร้างคุณภาพการดำรงชีวิตของประชาชน

2) รูปแบบการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ในจังหวัดนครปฐม ด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของผู้อื่นเพื่อสาธารณประโยชน์ โดยตอบสนองความต้องการของคน ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น ตอบสนองความต้องการของชุมชนและสังคม เน้นมีส่วนร่วมกับชุมชน/สังคม หน่วยงานต่างๆ พร้อมให้ความช่วยเหลือกันในทุกภาคส่วน พร้อมให้ความร่วมมือกับทุกภาคส่วน สอดคล้องกับงานวิจัยของเสาวนีย์ ไชยกุล และจงจิต แสงทอง (2554) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาศาสนศึกษาและสาธารณูปการจังหวัดพะเยา” ผลจากการศึกษาพบว่า บทบาทในการจัดการศึกษาสงเคราะห์ 1) บทบาทด้านการบริหารการศึกษาสงเคราะห์ เช่น การจัดโครงการบวชภาคฤดูร้อน โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การศึกษาผู้ใหญ่ (กศ.น.) การสงเคราะห์ทุนการศึกษา การใช้ที่ดินหรือสถานที่ทางวัด ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในวัด และการเป็นพระสอนศีลธรรมในสถานศึกษา 2) บทบาทด้านการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาสงเคราะห์ เป็นบทบาทที่พระสังฆาธิการ ได้ดำเนินการที่ไม่แตกต่างจากการบริหารการศึกษาสงเคราะห์

3) รูปแบบการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ในจังหวัดนครปฐม ด้านการเกื้อกูลสาธารณสมบัติสถานที่อันเป็นสาธารณสมบัติ โดยเป็นผู้นำการสร้าง ช่วยสร้างสาธารณะสมบัติ

การให้วัดเป็นสถานที่กับกิจกรรมสาธารณะ การสื่อสารประชาสัมพันธ์โครงการสาธารณะต่างๆ เน้นมีส่วนร่วมกับชุมชน/สังคม หน่วยงานต่างๆ ในการให้บริการประชาชน เอกชนและทุกภาคส่วน สอดคล้องกับงานวิจัยของดำรงศักดิ์ จันโททัย (2549) ได้วิจัยเรื่อง “การจัดการงานสังคมสงเคราะห์โดยมุ่งเน้นความสัมพันธ์กับผู้ให้บริการ” ผลการวิจัยพบว่า ระบบการให้บริการในงานสังคมสงเคราะห์ภาครัฐยังคงดำเนินไปในแนวทางของอุดมการณ์และความเป็นวิชาชีพท่ามกลางกระแสหรืออิทธิพลของระบบตลาดและการแข่งขันแบบเสรีที่มีผลกระทบต่อความคาดหวังของผู้ให้บริการ ขณะเดียวกันยังคงมีปัญหาดังกล่าวอยู่ในระบบราชการที่กระทบต่อการจัดการของการให้บริการ เช่น ความไม่เท่าเทียมกันของอำนาจระหว่างผู้ให้กับผู้ให้บริการ ปัญหาที่เป็นรูปธรรมในเชิงการจัดการ ได้แก่ ปัญหาการบริหารงานบุคคล ปัญหาการขาดฐานข้อมูลของผู้ใช้บริการ และการจัดการระบบสารสนเทศซึ่งเกี่ยวข้องกับการขึ้นทะเบียนหรือคัดเลือกผู้ให้บริการตลอดจนการนำส่งการบริการที่ตรงตามความต้องการ แนวทางข้อเสนอแนะในการนำกรอบแนวคิดการจัดการความสัมพันธ์กับผู้ให้บริการมาใช้ในการงานสังคมสงเคราะห์ ได้แก่ ตระหนักและการสร้างความเข้าใจในเงื่อนไขเชิงบริบทของการเปลี่ยนแปลง ด้วยเหตุนี้องค์การจึงจำเป็นต้องนำผู้ให้บริการเข้ามาเป็นศูนย์กลางของกิจกรรมและปฏิบัติการทั้งมวลขององค์การโดยการออกแบบกระบวนการนำส่งการบริการที่มุ่งยกระดับการบริการหรือสร้างคุณค่าให้กับผู้ให้บริการอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่การให้บริการในแนวใหม่นี้จำเป็นต้องเสริมสร้างศักยภาพหรือทักษะความสามารถของพนักงานผู้ให้บริการที่อยู่ด้านหน้า หรือศูนย์บริการลูกค้าเพื่อให้สามารถนำส่งการบริการได้ในระดับสากล

4) รูปแบบการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ในจังหวัดนครปฐม ด้านการเกื้อกูลประชาชนหรือสรรพสัตว์ โดยสงเคราะห์ผู้เดือนร้อน เช่น การดูแลผู้สูงวัย การดูแลผู้ไร้ญาติ การดูแลผู้ประสบภัย ร่วมมือกับชุมชน โดยจัดวัดเป็นสถานที่พักผ่อน จัดวัดเป็นตลาดนัดสร้างรายได้ให้กับชุมชน เน้นมีส่วนร่วมกับชุมชน/สังคม หน่วยงานต่างๆ ในการสงเคราะห์ประชาชนสรรพสัตว์ และชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาเรืองเดช ถาวรธมโม, ดร (ศรีประสม) (2554) ได้วิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนวัดไผ่ล้อม ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า การสร้างความรู้สึกร่วมกันแก่ประชาชนว่า “วัดเป็นแหล่งชุมชน” โดยประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมใน “ศูนย์การเรียนรู้ของวัด” โดยสรุป วัดเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน โดยมีหน้าที่หลักในการให้บริการแก่ชุมชนด้านการศึกษาและคุณธรรม ดังนั้นควรมีการส่งเสริมและพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งในด้านศาสนธรรม และความรู้รอบรู้ระบบอื่น ตามความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น เพื่อพัฒนาจิตใจและสร้างคุณภาพการดำรงชีวิตของประชาชน

องค์ความรู้การวิจัย

ผลการวิเคราะห์สภาพทั่วไปในการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ในจังหวัดนครปฐม			
จุดแข็ง	จุดอ่อน	โอกาส	อุปสรรค
1) วัดเป็นศูนย์ ความเจริญ ความ เข้มแข็งของชุมชน 2) วัดเป็นสถานที่ ร่มรื่น ร่มเย็น สำหรับประชาชน 3) วัดเป็นสถานที่ ช่วยเหลือเกื้อกูลให้ เป็นที่พึ่งพิง	1) การทำงานยัง เป็นแบบต่างคน ต่างทำ 2) การจัดการเชิง นโยบายขาดการ จัดการที่ดี 3) เจ้าอาวาสยัง ขาดวิสัยทัศน์ ใน การให้บริหารงาน	1) วัดเป็นศูนย์รวม ทางจิตใจและทาง กิจกรรมของสังคม 2) ในปัจจุบัน สังคมไทยมีความ คาดหวัง และมี ความตื่นตัวต่อผู้นำ 3) ความคิด ก้าวหน้า คิดในเชิง บวก	1) บุคลากรไม่เข้าใจ งานที่รับผิดชอบ 2) ความไม่โปร่งใส ไม่ซื่อสัตย์ จ่ายเงิน ไม่มีบัญชีรายรับ รายจ่าย 3) การหาเงินทุน

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 พบว่า จุดแข็งในการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ในจังหวัดนครปฐม ประกอบด้วยปัจจัยหลักๆ คือวัดเป็นศูนย์กลางความเจริญ ความเข้มแข็งของชุมชน การบริหารจัดการดูแลบริเวณวัดให้เป็นสถานที่ร่มรื่น ร่มเย็น สำหรับประชาชน จุดอ่อนคือ การทำงานบริหารสาธารณสงเคราะห์บางครั้งยังเป็นแบบต่างคนต่างทำ การจัดการเชิงนโยบายขาดแคลนงานการจัดการที่ดี โอกาส คือ วัดเป็นของชุมชนหรือของสังคมในแต่ละท้องถิ่นเป็นศูนย์รวมทางจิตใจและทางกิจกรรมของสังคมนั้นเป็นที่อุปการะ ในปัจจุบันสังคมไทยมีความคาดหวัง และมีความตื่นตัวที่จะได้ผู้นำ ผู้บริหารที่ดี มีความซื่อสัตย์ มีความตั้งใจในการบริหารเพื่อประโยชน์โดยส่วนรวม อุปสรรคคือ ถ้าบุคลากรไม่เข้าใจงานที่รับผิดชอบก็จะส่งผลให้งานไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ แต่ถ้าได้บุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจก็จะส่งผลให้การทำงานมีประสิทธิภาพ ความไม่โปร่งใส ไม่ซื่อสัตย์ในเรื่องตัวเลข จ่ายเงินไม่มีบัญชีรายรับ รายจ่าย และไม่เก็บรักษาเอกสารหลักฐานเอาไว้ เกิดการทะเลาะเบาะแว้งในเรื่องการเงิน พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาศักยภาพของพระสงฆ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. การจัดการสาธารณสงเคราะห์ทางวัด ควรมีการส่งเสริมการรับรู้ สร้างความเข้าใจต่อสาธารณะชนให้มากขึ้น อาทิเช่น จัดการเชิงนโยบายที่เชื่อมโยงกับองค์กรการบริหารงานพระพุทธศาสนา

2. งานการสาธารณสงเคราะห์ต้องมีการการตั้งต้นการทรัพยากรการบริหาร ที่เหมาะสม บริหารด้านการบริการ การศาสนา และองค์กรปกครอง คณะสงฆ์ควรได้สนับสนุน งบประมาณ การจัดการ งานสาธารณสงเคราะห์ให้แต่ละวัด มีความพร้อมมากขึ้น

3. การจัดการสาธารณสงเคราะห์ ต้องมีกระบวนการการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ตามหลักปฏิบัติการบริหารที่เหมาะสม มีความเป็นระบบและให้ครบวงจร

4. การจัดการงานสาธารณสงเคราะห์เป็นงานสำคัญที่ต้องมีหลายฝ่าย เข้ามามีส่วนร่วม ดำเนินการบริหารและให้บริการ ดำเนินการบริหารและให้บริการ เป็นการจัดการแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ให้ร่วมสร้างเป็นระบบและส่วนอย่างครบวงจร

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรดำเนินการวิจัยในเรื่องเกี่ยวกับ การพัฒนาศักยภาพของวัด ต่อการจัดการงานสาธารณสงเคราะห์ให้เกิดมูลค่าเพิ่มสูงสุด

2. ควรดำเนินการวิจัยในเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะผู้นำงานการสาธารณสงเคราะห์ของบุคลากรของวัด ให้มีความพร้อมต่อการให้บริการงานสาธารณสงเคราะห์อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

- ดำรงศักดิ์ จันทพิชัย. (2549). *การจัดการงานสังคมสงเคราะห์โดยมุ่งเน้นความสัมพันธ์กับผู้ให้บริการ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริการสังคม). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระครูกิตติวรานุวัตรและคณะ. (2561). บทบาทพระสงฆ์ในการสืบสานวัฒนธรรมไทย. *วารสารมหาจุฬานาครทรรค์*, 5(3), 468-487.
- พระครูนนทกิจโกศลและคณะ. (2562). การพัฒนารูปแบบการบริหารการเปลี่ยนแปลงสู่ความเป็นเลิศ ของสถาบันพระพุทธศาสนา. *วารสารมหาจุฬานาครทรรค์*, 6(1), 55-69.
- พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปณโณ). (2539). *การคณะสงฆ์และพระศาสนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพิพัฒน์ หังงามและคณะ. (2563). รูปแบบการบริหารจัดการของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดอ่างทองเพื่อเสริมสร้างศักยภาพทางปัญญา. *วารสาร สันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 8(1), 222-232.
- พระมหาเรืองเดช ถาวรธมโม. (2554). *การบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนวัดไผ่ล้อม ตำบลจันทนิมิต อำเภอเมืองจันทบุรี จังหวัดจันทบุรี* (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุภัทรชัย สีสะใบและคณะ. (2562). ถอดบทเรียนจากพื้นที่: การดูแลผู้สูงอายุตามแนวพุทธในจังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 2(1), 149-170.
- เสาวนีย์ ไชยกุล และจงจิตร แสงทอง. (2554). *บทบาทพระสังฆาธิการที่มีต่อการพัฒนาศาสนศึกษาและการศึกษาสงเคราะห์จังหวัดพะเยา* (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีกับประสิทธิภาพการตัดสินใจ
ของผู้บริหารธุรกิจห้างหุ้นส่วน ในตำบลปากแพรก อำเภอทุ่งสง
จังหวัดนครศรีธรรมราช*

THE RELATIONSHIP BETWEEN ACCOUNTING DATA QUALITY AND EFFICIENCY
OF DECISION MAKING AMONG PARTNERSHIP ADMINISTRATORS
IN PAK PHRAEK SUB-DISTRICT, THUNG SONG DISTRICT,
NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

บุญยพรรณ คงแก้ว, โสพิศพิไล ทองใส, อรทัย ชำนาญกิจ

Punyathud Kongkeaw, Sopispilai Thongsai, Orathai Chamnankij

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Rajamangala University of Technology Srivijaya Nakhon Si Thammarat

Corresponding Author E-mail: Punyathud.k@mutsv.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีของผู้บริหารธุรกิจห้างหุ้นส่วน ในตำบลปากแพรก อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการตัดสินใจของผู้บริหารธุรกิจห้างหุ้นส่วน ในตำบลปากแพรก อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราชและ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีและประสิทธิภาพการตัดสินใจของผู้บริหารธุรกิจห้างหุ้นส่วน ในตำบลปากแพรก อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการสอบถามผู้บริหารธุรกิจห้างหุ้นส่วน ในตำบลปากแพรก อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 100 คนโดยแบ่งชั้นเทียบตามสัดส่วน ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการวิจัย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 35-40 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรีและมีประสบการณ์ในการทำงาน 5-10 ปี โดยส่วนใหญ่ประกอบธุรกิจห้างหุ้นส่วนจำกัด มีระยะเวลา 10-15 ปี มีทุนจดทะเบียน 1-3 ล้านบาท มีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ประสิทธิภาพการตัดสินใจของผู้บริหารธุรกิจห้างหุ้นส่วน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดและจากการทดสอบสมมติฐานพบว่า คุณภาพข้อมูลทางการบัญชีมีความสัมพันธ์ระดับสูงกับประสิทธิภาพการตัดสินใจของผู้บริหารธุรกิจห้างหุ้นส่วน ในตำบลปากแพรก อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: คุณภาพข้อมูลทางการบัญชี; ประสิทธิภาพการตัดสินใจ; ธุรกิจห้างหุ้นส่วน

Abstract

Objectives of this study were to: 1. Examine opinion levels about accounting information quality of partnership managers in Parkphraek, Thungsong, Nakhon Si Thammarat, 2. Study the opinion levels about their decision efficiency and 3. Study the relationship between accounting information quality and decision efficiency of the partnership managers. A total of 100 partnership managers in Parkphraek, Thungsong, Nakhon Si Thammarat responded to the questionnaire. Descriptive statistics of percentage, frequency, mean, standard deviation and inferential statistics (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) were used in this study. The results showed that most participants were female, 35 – 40 years old, graduated bachelor's degree and had 5 – 10 years work experience. They had partnership business for 10–15 years, with registered capital stocks of 1 – 3 million baht. Their overall opinion level about accounting information quality was at the highest level and their decision efficiency was at the highest level. The analysis also showed high correlation between accounting information quality and decision efficiency of partnership managers in Parkphraek, Thungsong, Nakhon Si Thammarat at the significance level of 0.01.

Keywords: Accounting Information Quality; Decision Efficiency; Partnership

บทนำ

ปัจจุบันการดำเนินงานขององค์กรธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจห้างหุ้นส่วน ธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางหรือขนาดย่อม ย่อมมีเผชิญกับการแข่งขันทางธุรกิจที่ท้าทาย ระบบเศรษฐกิจส่งผลให้องค์กรธุรกิจต้องปรับตัวให้ทันกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะบทบาทของผู้บริหารธุรกิจจำเป็นต้องมีความรู้ ความสามารถในหลาย ๆ ด้านในการบริหารธุรกิจของกิจการตนเอง อีกทั้งควรมีความรู้ไม่ว่าจะด้านการผลิต ด้านการตลาด ด้านบัญชีการเงินและด้านทรัพยากรบุคคล ล้วนแต่เป็นความรู้ขั้นพื้นฐานที่ผู้บริหารควรมีในการบริหารธุรกิจ ซึ่งความรู้ทั้งหมดที่กล่าวมานั้นเป็นสิ่งที่ผู้บริหารควรให้ความสำคัญ ธุรกิจที่สามารถดำเนินงานประสบความสำเร็จได้ดั่งนั้นขึ้นอยู่กับระบบข้อมูลที่ดีของกิจการ การบริหารจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการวางแผน ควบคุมและตัดสินใจ ผู้บริหารจึงต้องการข้อมูลที่ดีเพื่อประกอบการพิจารณาในเรื่องต่าง ๆ ข้อมูลทางการบัญชีเป็นข้อมูลอีกประเภทหนึ่งที่มีความหมายต่อการบริหารซึ่งผู้บริหารต้องการจะต้องทราบข้อมูลทางการบัญชี เช่น ผลการดำเนินงาน ฐานะการเงินของกิจการ ความสามารถในการทำกำไร เป็นต้น จากข้อมูลนี้เป็นข้อมูลทางการบัญชีที่เสนอต่อบุคคลภายในคือ ผู้บริหาร เพื่อให้ผู้บริหารงานของกิจการได้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ข้อมูลทางการ

บัญชีจึงเป็นการรวบรวมข้อมูลแก่บุคคลต่าง ๆ เพื่อใช้ในการวางแผนการดำเนินงานในอนาคต ควบคุมปัจจัยต่าง ๆ และตัดสินใจเลือกแนวทางปฏิบัติเพื่อให้สามารถบรรลุเป้าหมายได้ (ณัฐธยาน์ อธิรัฐจิรัชย์, 2559; ดลฤดี ใต้เวชศาสตร์ และวิชิต อุ๋อัน, 2560)

การนำคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีมาช่วยในการตัดสินใจ คุณภาพข้อมูลทางการบัญชีนั้นจะต้องสะท้อนกิจกรรมทางเศรษฐกิจมีความน่าเชื่อถือและปราศจากความลำเอียง ยึดหลักความระมัดระวังในการรับรู้เกี่ยวกับเรื่องที่ยังไม่มีความแน่นอนรวมทั้งควรตระหนักถึงความครบถ้วนของข้อมูลเพื่อสร้างความเชื่อถือให้กับผู้ใช้งบการเงินภายใต้ข้อจำกัดของความมีนัยสำคัญและต้นทุนในการจัดทำข้อมูลทางการบัญชี ทั้งนี้ลักษณะคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีจะช่วยในการตัดสินใจในการบริหารงานของผู้บริหารให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และเพิ่มโอกาสในการแข่งขันทางธุรกิจ (ทิพาพร ขวัญมา, 2560)

ธุรกิจประเภทห้างหุ้นส่วน ในตำบลปากแพรก อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นธุรกิจที่เกิดขึ้นจำนวนมาก ซึ่งเป็นพื้นที่ทางเศรษฐกิจที่สำคัญ ส่วนใหญ่จะมีการประกอบธุรกิจประเภทเดียวกัน เช่น ธุรกิจโรงแรม ธุรกิจขายส่ง และธุรกิจก่อสร้าง เป็นต้น ธุรกิจห้างหุ้นส่วนมีการเติบโตอย่างต่อเนื่อง จึงเล็งเห็นว่าการนำคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีใช้ในการตัดสินใจในการบริหารงานเพื่อไม่ให้ประสบปัญหาในการดำเนินธุรกิจทำให้ธุรกิจมีความบกพร่องและข้อผิดพลาดน้อยลง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีของผู้บริหารธุรกิจห้างหุ้นส่วน ในตำบลปากแพรกอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการตัดสินใจของผู้บริหารธุรกิจห้างหุ้นส่วน ในตำบลปากแพรก อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีกับประสิทธิภาพการตัดสินใจของผู้บริหารธุรกิจห้างหุ้นส่วน ในตำบลปากแพรก อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร คือ ผู้บริหารธุรกิจห้างหุ้นส่วน ในตำบลปากแพรก อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 133 ราย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ ผู้บริหารธุรกิจห้างหุ้นส่วน ในตำบลปากแพรก อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 100 คน โดยใช้สูตรทาร์โยยามาเน่และกำหนดความน่าเชื่อถือที่ระดับความเชื่อมั่นเท่ากับร้อยละ 99 ใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นเทียบตามสัดส่วนของจำนวนธุรกิจห้างหุ้นส่วนและคัดเลือกธุรกิจแต่ละตำบลตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2560; กัลวัฒน์ มัญชะสิงห์, 2560)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ 2 เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของธุรกิจห้างหุ้นส่วน ได้แก่ ประเภทของห้างหุ้นส่วน ระยะเวลาในการดำเนินงานและทุนจดทะเบียนเป็นแบบสำรวจรายการ

ตอนที่ 3 เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพข้อมูลทางการบัญชี ได้แก่ ด้านความเข้าใจได้ ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ด้านความเชื่อถือได้ และด้านการเปรียบเทียบกันได้ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 4 เป็นความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการตัดสินใจของผู้บริหาร ได้แก่ ด้านความรวดเร็วทันเหตุการณ์ ด้านการบรรลุวัตถุประสงค์ ด้านการเกิดประสิทธิผลสูงสุดและด้านการยอมรับจากผู้ที่เกี่ยวข้อง มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะ เป็นลักษณะการแสดงความคิดเห็นปลายเปิด แบบสอบถามดังกล่าวนำไปทดสอบใช้กับธุรกิจห้างหุ้นส่วนใน ตำบลถ้ำใหญ่และตำบลชะมาย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 30 ชุด เพื่อหาความเหมาะสมของการใช้ภาษาในแบบสอบถาม และหาค่าความเชื่อมั่น ของแบบสอบถาม โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามวิธีของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยค่าความเชื่อมั่นที่ได้จากการทดสอบ มีค่า 0.96

การวิเคราะห์ข้อมูล

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

ส่วนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของธุรกิจห้างหุ้นส่วน ได้แก่ ประเภทของห้างหุ้นส่วน ระยะเวลาในการดำเนินงานและทุนจดทะเบียน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา

ส่วนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นคุณภาพข้อมูลทางการบัญชี ได้แก่ ด้านความเข้าใจได้ ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ด้านความเชื่อถือได้ และด้านการเปรียบเทียบกันได้ วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการตัดสินใจของผู้บริหาร ได้แก่ ด้านความรวดเร็วทันเหตุการณ์ ด้านการบรรลุวัตถุประสงค์ ด้านการเกิดประสิทธิผลสูงสุด และด้านการยอมรับจากผู้ที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ส่วนที่ 5 ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีกับประสิทธิภาพการตัดสินใจของผู้บริหารโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

ผลการวิจัย

1. ศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพข้อมูลทางการบัญชี ได้แก่ ด้านความเข้าใจได้ ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ด้านความเชื่อถือได้และด้านการเปรียบเทียบกันได้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพข้อมูลทางการบัญชี

คุณภาพข้อมูลทางการบัญชี	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
ด้านความเข้าใจได้	4.30	0.79	มากที่สุด
ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ	4.36	0.63	มากที่สุด
ด้านความเชื่อถือได้	4.42	0.70	มากที่สุด
ด้านการเปรียบเทียบกันได้	4.43	0.63	มากที่สุด
รวม	4.38	0.60	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.38, S.D. = 0.60) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการเปรียบเทียบกันได้ ($\bar{X}$ = 4.43, S.D. = 0.63) รองลงมา คือ ด้านความเชื่อถือได้ ($\bar{X}$ = 4.42, S.D. = 0.70) ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ($\bar{X}$ = 4.36, S.D. = 0.63) และน้อยที่สุด คือ ด้านความเข้าใจได้ ($\bar{X}$ = 4.30, S.D. = 0.79)

2. ศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการตัดสินใจของผู้บริหารธุรกิจ ได้แก่ ด้านความรวดเร็วทันเหตุการณ์ ด้านการบรรลุวัตถุประสงค์ ด้านการเกิดประสิทธิผลสูงสุด และด้านการยอมรับจากผู้ที่เกี่ยวข้อง

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการตัดสินใจ

ประสิทธิภาพการตัดสินใจ	$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
ด้านความรวดเร็วทันเหตุการณ์	4.36	0.62	มากที่สุด
ด้านการบรรลุวัตถุประสงค์	4.44	0.60	มากที่สุด
ด้านการเกิดประสิทธิผลสูงสุด	4.38	0.66	มากที่สุด
ด้านการยอมรับจากผู้ที่เกี่ยวข้อง	4.37	0.72	มากที่สุด
รวม	4.39	0.56	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการตัดสินใจของผู้บริหาร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.39$, S.D. = 0.56) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการบรรลุวัตถุประสงค์ ($\bar{X}=4.44$, S.D. = 0.60) รองลงมา คือ ด้านการเกิดประสิทธิผลสูงสุด ($\bar{X}=4.38$, S.D.=0.66) ด้านการยอมรับจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X}=4.37$, S.D.=0.72) และน้อยที่สุด คือ ด้านความรวดเร็วทันเหตุการณ์ ($\bar{X}=4.36$, S.D. = 0.62)

3. การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีกับประสิทธิภาพการตัดสินใจของผู้บริหาร

H_0 : คุณภาพข้อมูลทางการบัญชีไม่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการตัดสินใจของผู้บริหาร

H_1 : คุณภาพข้อมูลทางการบัญชีมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพกับการตัดสินใจของผู้บริหาร

ตารางที่ 3 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีกับประสิทธิภาพการตัดสินใจของผู้บริหาร

ประสิทธิภาพการตัดสินใจ ของผู้บริหาร	คุณภาพข้อมูลทางการบัญชี			
	r	P-Value	แปลความหมาย	ระดับ ความสัมพันธ์
ด้านความรวดเร็วทัน เหตุการณ์	0.43	0.00**	สัมพันธ์	ปานกลาง
ด้านการบรรลุวัตถุประสงค์	0.52	0.00**	สัมพันธ์	สูง
ด้านการเกิดประสิทธิผล สูงสุด	0.68	0.00**	สัมพันธ์	สูง
ด้านการยอมรับจากผู้ ที่เกี่ยวข้อง	0.67	0.00**	สัมพันธ์	สูง
รวม	0.65	0.00**	สัมพันธ์	สูง

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีกับประสิทธิภาพการตัดสินใจของผู้บริหารพบว่า โดยภาพรวมประสิทธิภาพการตัดสินใจของผู้บริหาร มีค่า P-Value เท่ากับ .00 ซึ่งมีค่าน้อยกว่า .01 ($.00 < .01$) นั่นคือ ปฏิเสธสมมติฐานหลัก H_0 ยอมรับสมมติฐานรอง H_1 หมายความว่า คุณภาพข้อมูลทางการบัญชีมีความสัมพันธ์ระดับสูงกับประสิทธิภาพการตัดสินใจของผู้บริหาร โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)=0.65

อภิปรายผลการวิจัย

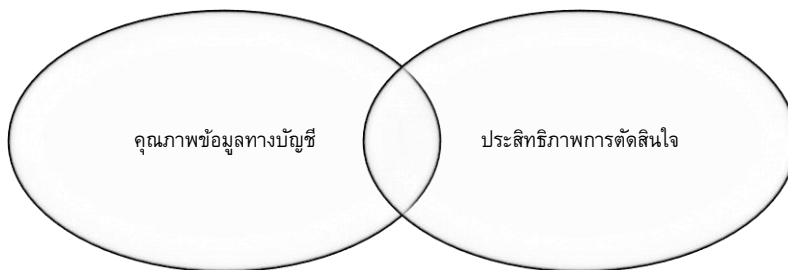
ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีของผู้บริหารธุรกิจห้างหุ้นส่วน ในตำบลปากแพรก อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชีรเดช วิริยะกุล (2559) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในพื้นที่จังหวัดระนอง พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีในภาพรวม และรายด้าน ได้แก่ ด้านความเข้าใจได้ ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ด้านความเชื่อถือได้ และด้านการเปรียบเทียบกันได้อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากข้อมูลในงบการเงินที่มีคุณลักษณะทั้ง 4 ด้านนี้เป็นข้อมูลที่มีลักษณะเชิงคุณภาพสามารถช่วยให้ผู้ใช้งบการเงินมีแนวทางและบรรทัดฐานในการตัดสินใจและเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้ผู้บริหารตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการตัดสินใจของผู้บริหารธุรกิจ ห้างหุ้นส่วน ในตำบลปากแพรก อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชีรเดช วิริยะกุล (2559) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในพื้นที่จังหวัดระนอง พบว่า ความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการตัดสินใจในภาพรวม และรายด้าน ได้แก่ ด้านความรวดเร็วทันเหตุการณ์ ด้านการบรรลุวัตถุประสงค์ ด้านการเกิดประสิทธิผลสูงสุดและด้านการยอมรับจากผู้เกี่ยวข้อง อยู่ในระดับมาก เนื่องจากธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีความคล่องตัวในการบริหารงานจากโครงสร้างองค์กรที่ไม่มีสายงานบังคับบัญชา กับเป้าหมายขององค์กร ทำให้การแก้ปัญหาหรือตัดสินใจเลือกทางเลือกเป็นไปอย่างเหมาะสม และบรรลุตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่วางไว้และได้รับการยอมรับและความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ผลจากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีกับประสิทธิภาพการตัดสินใจของผู้บริหาร พบว่า คุณภาพข้อมูลทางการบัญชีมีความสัมพันธ์ระดับสูงกับประสิทธิภาพการตัดสินใจของผู้บริหาร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชีรเดช วิริยะกุล (2559) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs) ในพื้นที่จังหวัดระนอง ผลการวิจัย พบว่า คุณภาพข้อมูลทางการบัญชีมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการตัดสินใจ เนื่องจากคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีที่ได้มาจากข้อมูลทางการบัญชีต้องเป็นข้อมูลที่สามารถพิสูจน์ได้ ผ่านกระบวนการคิดอย่างมีระบบทำงานอย่างมีหลักเกณฑ์และมีหลักฐานอ้างอิงสามารถตรวจสอบแหล่งที่มาได้

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีกับประสิทธิภาพการตัดสินใจของผู้บริหารธุรกิจห้างหุ้นส่วน ในตำบลปากแพรก อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้องค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพข้างต้นตั้งชื่อตามองค์ประกอบหลัก ได้แก่ คุณภาพข้อมูลทางบัญชีมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการตัดสินใจซึ่งสามารถอธิบายแยกตามองค์ประกอบได้ดังนี้

คุณภาพข้อมูลทางบัญชี ประกอบด้วย 4 ด้าน

1. ด้านความเข้าใจได้ พบว่า ผู้บริหารมุ่งเน้นการนำเสนอข้อมูลงบการเงิน การเปิดเผยข้อมูลที่มีความเข้าใจในข้อมูลอย่างถูกต้องและครบถ้วน เข้าใจในเนื้อหา ประเด็นสาระสำคัญจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นปัจจุบัน เพื่อให้ผู้ใช้งบการเงินได้รับประโยชน์ในการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจอย่างครบถ้วน
2. ด้านความเกี่ยวข้อง พบว่า ผู้บริหารมีการจัดเตรียมข้อมูลผลของการตัดสินใจในอดีตมาใช้เพื่อประกอบการตัดสินใจในอนาคตแสดงถึงรายการและเหตุการณ์ การคาดคะเนและยืนยันเหตุการณ์ผลที่เกิดขึ้นในอนาคตได้
3. ด้านความเชื่อถือได้ พบว่า ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการนำเสนอข้อมูลทางการบัญชี ที่สะท้อนกิจกรรมทางเศรษฐกิจอย่างแท้จริง ข้อมูลทางการเงินจะต้องมีความน่าเชื่อถือและปราศจากความลำเอียง
4. ด้านการเปรียบเทียบได้ พบว่า ผู้บริหารให้ความสำคัญเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงวิธีทางการบัญชีของกิจการเพื่อให้ผู้ใช้งบการเงินมีความเข้าใจถูกต้องและการนำเสนองบการเงินเปรียบเทียบในรอบระยะเวลาบัญชีที่แตกต่าง

ประสิทธิภาพการตัดสินใจ ประกอบด้วย 4 ด้าน

1. ด้านความรวดเร็วทันเหตุการณ์ พบว่า ผู้บริหารสามารถดำเนินการตามผลลัพธ์จากการตัดสินใจได้ทันตามระยะเวลาที่กำหนด สามารถระบุปัญหาและสร้างทางเลือกได้อย่าง

รวดเร็วทันต่อสถานการณ์ที่จะต้องทำการตัดสินใจและมีการกำหนดระยะเวลาสิ้นสุดของกระบวนการตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม

2. ด้านการบรรลุวัตถุประสงค์ พบว่า ผู้บริหารมีการกำหนดวัตถุประสงค์แต่ละครั้งอย่างชัดเจน ครอบคลุมปัญหาเพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจและการเลือกแนวทางอย่างเหมาะสม

3. ด้านการเกิดประสิทธิผลสูงสุด พบว่า ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการประเมินกระบวนการตัดสินใจ โดยประเมินต้นทุนที่เกิดขึ้นกับประโยชน์ที่ได้รับจากการตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม

4. ด้านการยอมรับจากผู้เกี่ยวข้อง พบว่า ผู้บริหารผลการดำเนินงานตามแนวทางที่ได้รับจากการตัดสินใจในแต่ละครั้งได้รับการยอมรับและรับผิดชอบจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับความร่วมมือในการเสนอปัญหาและแนวทางการแก้ไขจากบุคคลทุกฝ่ายเพื่อให้กระบวนการตัดสินใจมีประสิทธิภาพสูงสุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

ผู้บริหารธุรกิจห้างหุ้นส่วนนำคุณภาพข้อมูลทางบัญชีทั้ง 4 ด้านมาศึกษาวิเคราะห์และนำมาใช้ประกอบการตัดสินใจบนพื้นฐานทั้ง 4 ด้านอย่างจริงจัง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาประสิทธิภาพการตัดสินใจของผู้บริหารธุรกิจประเภทอื่นเพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพการตัดสินใจของ ผู้บริหารธุรกิจที่ต่างประเภทกัน

2. ควรศึกษาระดับความคิดเห็นคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีต่างพื้นที่เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพข้อมูลทางการบัญชี

เอกสารอ้างอิง

- กัลวัฒน์ มัญชะสิงห์. (2560). การวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ บทความเทคโนโลยีสารสนเทศ. สืบค้น 23 เมษายน 2560, จาก <http://sit.sci.sru.ac.th>
- ณัฐธยาน์ อธิรัฐจิรัชย์. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการใช้ข้อมูลทางการบัญชีในการตัดสินใจด้านกิจกรรมทางการตลาดของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดสมุทรปราการ (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- ดลฤดี ไต้เวชศาสตร์ และวิจิต อุ๋อัน. (2560). ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพ การรายงานทางการเงินและผลการดำเนินงานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- ทิพาพร ขวัญมา. (2560). ผลกระทบของคุณภาพข้อมูลทางบัญชีบริหารที่มีต่อประสิทธิภาพการตัดสินใจของธุรกิจ SMEs ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (วิทยานิพนธ์ปริญญาบัญชีมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ธานินทร์ ศิลป์จารุ. (2560). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วยทาร์ยามาเน่. สืบค้น 6 เมษายน 2562, จาก <https://uxlabth.com>
- ธีรเดช วิริยะกุล. (2559). ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพข้อมูลทางการเงินกับประสิทธิภาพการตัดสินใจของธุรกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม SMEs ในพื้นที่จังหวัดระนอง (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบัญชี). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.

รูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณูปการตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี*

A MODEL OF BUDDHIST CONSTRUCTION MANAGEMENT ACCORDING TO
MONASTERY, PEOPLE AND STATE FOR HAPPINESS CREATION PROJECT OF
SANGHA ADMINISTRATION, PATHUMTHANI PROVINCE

พระครูสังฆรักษ์อนันต์ สุทธิมน, พระมหากฤษฎา กิตติโสภณ, พระปลัดระพิน พุทธิสาร

Phrakhrusangharak Anan Sutdhimano, Phramaha Krisada Kittisobhano,

Phrapalad Raphin Buddhisar

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkomrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: anan.sutdhimano@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป องค์ประกอบและรูปแบบ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 25 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะกับผู้ทรงคุณวุฒิ 10 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา เรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ ผลการวิจัยพบว่า 1. โครงการนี้เป็นนโยบายสำคัญของคณะสงฆ์มีการแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนงาน 2. องค์ประกอบ ประกอบด้วย 1) จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน 2) ประกาศนโยบาย 3) อบรมให้ความรู้ 4) สำรวจแบ่งพื้นที่รับผิดชอบ 5) จัดทำแผนปรับปรุง 6) พิธีเปิด การทำสะอาดครั้งใหญ่ 7) ตรวจประเมินพื้นที่ 3. รูปแบบ คือ (1) รูปแบบการวางแผน การวางแผนพัฒนาสาธารณูปการของวัดตามแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ด้านสาธารณูปการของมหาเถรสมาคมซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินงานโครงการชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดปทุมธานีพร้อมที่จะพัฒนาคนให้เป็นคนเก่งและเป็นคนดีของประเทศในอนาคต (2) รูปแบบการลงมือปฏิบัติ คือ การทำความสะอาดครั้งใหญ่ โดยการทำ Big Cleaning Day และการบริหารจัดการการพัฒนาลงมือปฏิบัติ 9 พื้นที่ (3) รูปแบบการตรวจสอบ โดยจัดให้มีการประเมินผลตามแผนที่กำหนด วิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุที่เกี่ยวข้อง และ (4) รูปแบบการปรับปรุงแก้ไข โดยประเมินผลตามแผนที่กำหนด เป็นต้น

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ; งานสาธารณูปการ; โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข

Abstract

Objectives of this research were to study general condition, development components and propose a model. Methodology was the qualitative research; data were collected from 25 key informants by in-depth-interview and from 10 participants in focus group discussion. Data were analyzed by systematic descriptive interpretation. Findings were as follows: 1. This project was the important policy of Sangha. There was committee appointment to move the project. 2. Components consisted of 1) committee appointment, 2) policy announcement, 3) training for knowledge, 4) survey of the responsible areas, 5) improvement plan setting, 6) kick off ceremony, 7) big cleaning days and 7) area assessment. 3. The model consisted of 4 models: 1) Planning model; planning for monastery Buddhist construction development according to Buddhist affairs reform strategies and Buddhist construction policy of Supreme Patriarch in line with community virtue to practice along with the sufficiency economy philosophy. Pathumthani Province is read to development human resource to be intelligent and good citizens of the country in the future. 2) Operation model; operation of the project with the big cleaning days and conducting development management in 9 areas, 3) Checking model; evaluation and assessment of the monastery, people and state for happiness creation project according to plan. Assessment according to set plan, analyzing problems and causes of problems, comparing the target with operation plan to find out the pitfall to improve. Evaluation helped know the present condition of the operation by comparing with plan and 4) improvement model; evaluation according to the set plan, etc.

Keywords: Management; Buddhist Construction; Monastery, People and State for Happiness Creation Project

บทนำ

ในสมัยโบราณวัดเป็นสถานที่รวมจิตใจของคนไทย และนอกจากนั้นวัดยังเป็นสถานที่ให้ความรู้แก่คนในสมัยก่อน เพราะแต่ก่อนยังไม่มีโรงเรียน ก็เลยใช้วัดเป็นที่ให้ความรู้แก่เด็ก โดยมีพระเป็นผู้อบรมสั่งสอน และวัดยังเป็นที่พักผ่อนของคน เพื่อเป็นที่ประชุมหรือเพื่อเป็นที่ชำระจิตใจของผู้คน นับได้ว่าในสมัยก่อน วัดมีอิทธิพลมากต่อคนไทยจนมาถึงในยุคสมัยปัจจุบัน วัดก็ยังคงเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยมาช้านาน ซึ่งวัดจะเป็นที่รวบรวมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าต่าง ๆ ไว้มากมาย นอกจากนี้ วัดก็ยังเป็นศูนย์รวมความเชื่อต่าง ๆ ที่ผสมรวมระหว่างพุทธศาสนา กับไสยศาสตร์ของชาวพุทธซึ่งเป็นความเชื่อเชิงปัจเจกของแต่ละบุคคล ในฐานะที่เราเป็นคนไทยเราควรช่วยกันทำนุบำรุงรักษาวัดให้มั่นคงอยู่คู่กับคนไทย เพื่อให้คนไทยได้มีที่ยึดเหนี่ยวจิตใจทั้งในยามทุกข์และยามสุข ดังนั้น วัดจึงเปรียบเสมือนแหล่งรวบรวมและสร้างวัฒนธรรม ซึ่งวัฒนธรรมเป็นค่านิยมและความเชื่อที่มีร่วมกันมาอย่างช้านาน ซึ่งเป็นระบบที่เกิดขึ้นในสังคมแทบทุกสังคมของคนไทย และกลายเป็นแนวทางในการกำหนดแบบแผนพฤติกรรม บรรทัดฐานของคนไทย วัฒนธรรมจึงเป็นเสมือนบุคลิกภาพ และจิตวิญญาณของคนในสังคม ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และชุมชนเองก็เป็นกำลังสำคัญในการรักษาวัด ซึ่งเป็นสมบัติของคนไทยไว้ให้คนรุ่นหลังได้ชื่นชม ในความงดงามของวัฒนธรรมของคนไทย (กองพุทธศาสนสถาน กรมการศาสนา, 2545; สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2553; สุรพล สุยะพรหม และคณะ, 2555)

แนวคิดเกี่ยวกับ 5 ส เป็นเทคนิคการจัดระบบ หรือวิธีการจัดการ ปรับปรุงพื้นที่ภายในวัด หรือสภาพการทำงานให้เกิดความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความ สะอาด ที่เอื้อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการทำงาน ความปลอดภัย และคุณภาพของงาน อันเป็นปัจจัยพื้นฐานในการเพิ่มผลผลิต (เรวัตร์ ชาตวิริยชัย, 2550) แนวคิด 5 ส ประกอบด้วยกิจกรรมที่สำคัญ 5 ประการ ได้แก่ 1) สะสาง 2) สะดวก 3) สะอาด 4) สุขลักษณะ 5) สร้างนิสัย สำหรับโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขสร้างสปปายะสู่วัด ด้วยวิถี 5ส มีแนวทางการดำเนินงานคือ 1. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานฯ โดยมีเจ้าอาวาส เป็นประธานหรือเป็นที่ปรึกษา ตัวแทนจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทนจากองค์กรภาคเอกชนหรือรัฐบาลอื่นๆ ตัวแทนกรรมการวัด ตัวแทนชุมชน และมีตัวแทนขององค์กรหลักที่รับผิดชอบเป็นเลขานุการ สามารถประกาศเป็นคำสั่งหรือทำเป็นแผนผังของคณะกรรมการ 2. ประกาศนโยบาย คณะกรรมการสามารถใช้นโยบาย 5 ส ของโครงการได้หรือเพิ่มเติมในส่วนที่เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ได้เช่นเดียวกัน โดยให้ผู้ลงนามฝ่ายวัด คือ เจ้าอาวาส ฝ่ายองค์กร คือผู้บริหารสูงสุดขององค์กรหลักที่เป็นเจ้าภาพ ส่วนองค์กรที่เข้าร่วมพัฒนาสามารถนำโลโก้มาติดไว้ในนโยบายได้เช่นเดียวกัน 3. อบรมให้ความรู้ เป็นการอบรมให้ความรู้ในเรื่องเกี่ยวกับ ระบบ 5 ส กระบวนการขั้นตอนการทำ 5 ส ในเบื้องต้น รวมถึงเทคนิคต่างๆ ในการทำ 5 ส การอบรมให้ความรู้จะอบรมให้แก่พระสงฆ์สามเณร ชาวบ้าน จิตอาสา พนักงานขององค์กรที่จะร่วมกันขับเคลื่อน 4. สำรวจพื้นที่

ด้วยคณะกรรมการทั้งหมดและแบ่งพื้นที่รับผิดชอบ วิเคราะห์จุดเด่น จุดปรับปรุง สำรวจพื้นที่วัดทุกพื้นที่ที่ต้องมีผู้รับผิดชอบ เพื่อทราบสภาพปัญหาปัจจุบันของวัด และกำหนดเป้าหมายที่จะปรับปรุง ก่อนปฏิบัติเป็นการจัดลำดับความสำคัญ ว่าพื้นที่ไหนควรทำก่อน-หลัง จัดทำแผนผังของวัด เพื่อกำหนดขอบเขต และพื้นที่รับผิดชอบที่ชัดเจน รวมถึงเป็นการบ่งชี้เพื่อสร้างความสะดวกให้เกิดขึ้นในการเข้าถึงสถานที่ต่างๆ ภายในวัด หากที่วัดเคยมีการทำแผนผังไว้อยู่แล้ว และสามารถใช้งานได้ดี ก็ไม่จำเป็นต้องจัดทำใหม่ แต่อาจพิจารณาปรับปรุงข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน และนำไปแสดงในจุดที่เหมาะสม 5. จัดทำแผนปรับปรุง 6. พิธีเปิด (Kick off) การทำความสะอาดครั้งใหญ่ (Big Cleaning Day) 7. ตรวจสอบประเมินพื้นที่และสรุปผลการปฏิบัติงาน (คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี, 2561)

ในปี พ.ศ. 2561 มหาเถรสมาคม ได้เห็นชอบแผนแผนยุทธศาสตร์ การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านศึกษา สงเคราะห์ ด้านเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์ (กองแผนงาน, 2554; พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงคปญฺโญ), 2553) ซึ่ง "โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข" เป็นหนึ่งในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ด้านสาธารณูปการ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้วัดเป็นสถานที่สงบร่มเย็น เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน นับได้ว่าเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้ประชาชนหันมาเข้าวัดกันมากขึ้น โดยได้ดำเนินการมาแล้ว 2 ระยะ ในชื่อโครงการวัดสร้างสุข และในปี พ.ศ. 2561 เป็นการดำเนินการระยะที่ 3 ในชื่อ "โครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข" ที่เป็นการขยายผลโครงการไปสู่ 1,500 วัดทั่วประเทศ และภายในปี พ.ศ. 2565 มีเป้าหมายขยายผลไปสู่การพัฒนาพื้นที่ทางกายภาพ จำนวน 24,000 วัดทั่วประเทศ ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาวัดทางด้านกายภาพ ให้มีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างเสริมสุขภาพ นำไปสู่สังคมที่ดีต่อไป (คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี, 2561)

ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึงกระบวนการดำเนินงาน บริหารจัดการสาธารณูปการตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี ตลอดจนศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบการพัฒนาการบริหารจัดการงานสาธารณูปการตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณูปการตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ที่จะนำไปขยายผลในระดับประเทศของคณะกรรมการด้านสาธารณูปการ มหาเถรสมาคมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบในการพัฒนาการบริหารจัดการงานสาธารณูปการตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณูปการตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ในการศึกษาสภาพทั่วไป และกระบวนการบริหารจัดการโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ได้แก่ (1) เจ้าอาวาสหรือผู้ที่เจ้าอาวาสมอบหมายของวัดที่เป็นตัวแทน 4 วัด ที่เข้าร่วมโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข และเป็นวัดที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงาน เช่น ได้รับรางวัลต่าง ๆ เป็นต้น วัดละ 1 รูป รวม 6 รูป (2) ตัวแทนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขจำนวน 6 คน (3) ตัวแทนหน่วยงานราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขจำนวน 6 คน (4) ตัวแทนนักวิชาการทางการจัดการเชิงพุทธ จำนวน 6 รูป รวมทั้งสิ้น 24 รูปหรือคน และผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Panel Discussion) เพื่อกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข จำนวน 10 รูปหรือคน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structure In-depth Interview) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณูปการตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ตั้งแต่วันที่ 1 มีนาคม ถึง 31 มีนาคม 2563 และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา เรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ

ผลการวิจัย

สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการงานสาธารณูปการตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

การบริหารจัดการงานสาธารณูปการ ตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขนับเป็นนโยบายสำคัญของคณะสงฆ์ เพราะเป็นนโยบายจากมหาเถรสมาคมที่กำชับให้ทุกวัดทั่วประเทศพัฒนาวัดของตนเองตามหลัก 5 ส เจ้าอาวาสแต่ละวัดต้องให้ให้ความสนใจ และเอาใจใส่ในการบริหารจัดการวัดให้เจริญรุ่งเรือง พระผู้ใหญ่ของจังหวัดปทุมธานีให้ความสำคัญกับการบริหารวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ด้วยกิจกรรม 5 ส มีการแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนงาน มีการประชุมคณะทำงาน มีการอบรมจากทางคณะสงฆ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนนโยบาย 5 ส. พระสังฆาธิการระดับสูงให้ความสำคัญกับการพัฒนาวัด การพัฒนางานคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน รวมถึงส่งเสริมให้เจ้าอาวาสแต่ละวัดพัฒนา วัดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้วยวิธี 5 ส เพื่อให้วัด และชุมชน เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย วัดมีศาสนสถานที่มั่นคง มีขนาดใหญ่และหลากหลายสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนได้ เช่น มีศาลาการเปรียญ อุโบสถ พิพิธภัณฑสถาน หอสมุด เป็นต้น ซึ่งเหมาะแก่การจัดกิจกรรมของชุมชน โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ช่วยให้วัด เกิดความเข้มแข็ง วัดมีความสะอาด ร่มรื่น สวยงาม สงบ มีการจัดสรรพื้นที่บริเวณวัดได้อย่างเหมาะสม เป็นสัดส่วน เหมาะแก่การเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ตามแนวทาง 5 ส วัดเป็นศูนย์รวมทางด้านจิตใจของประชาชน โดยมีพระสงฆ์เป็นแกนนำในการพัฒนาจิตใจประชาชน ทำให้การดำเนินโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข เป็นไปอย่างต่อเนื่อง วัดเป็นศูนย์กลางในการดำเนินโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ตามแนวทางกิจกรรม 5 ส. ให้ความรู้กับประชาชนและได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชน และหน่วยงานราชการเป็นอย่างดี

องค์ประกอบในการพัฒนาการบริหารจัดการงานสาธารณูปการตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

วัดทั้ง 4 วัด คือ วัดสุวรรณจินดาราม วัดบางคูวัดใน วัดตำหนัก และวัดสุวรรณบำรุงราชวราราม ได้มีการวางแผนการดำเนินโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ก่อนการลงมือปฏิบัติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อขับเคลื่อนดำเนินงานตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข เพื่อการจัดระบบ วางระเบียบวัด ให้เป็นพื้นที่สัปปายะ สร้างสัมพันธภาพที่ดีให้เกิดขึ้นระหว่างพระสงฆ์ ชุมชน ตัวแทนชุมชน องค์กร ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ให้ความเข้มแข็ง โดยใช้แนวทาง 5 ส พัฒนาวัดด้านกายภาพในการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างเสริมสุขภาพนำไปสู่สังคมที่ดี การตั้งเป้าหมาย วางวัตถุประสงค์ เพราะการควบคุมดูแล คือ กระบวนการที่จำเป็น ทำให้กิจกรรมอื่น ๆ ที่ตามมาสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพกิจกรรมจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น ดำเนินงานวางแผนครบถ้วนด้วย 1) กำหนดวัตถุประสงค์ และขอบเขตการดำเนินงาน 2) กำหนดโครงสร้างทีมงาน และมอบหมายความรับผิดชอบ 3) กำหนดตัวชี้วัด และตั้งเป้าหมาย และ สำนวณสถานการณ์ปัจจุบันขององค์กร 1) ด้านการทำงาน ประสิทธิภาพการทำงาน 2) ด้าน

บุคลากร ความพร้อม ทักษะ ความรู้ความเข้าใจ ช่องทางการสื่อสาร 3) วางแผนดำเนินการ ทั้งในส่วนของการปรับปรุงและการจัดกิจกรรมรณรงค์ส่งเสริม

รูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณูปการ ตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

1) รูปแบบการวางแผน การวางแผนพัฒนาสาธารณูปการของวัดตามแผนยุทธศาสตร์ การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ด้านสาธารณูปการของมหาเถรสมาคมซึ่งสอดคล้องกับการ ดำเนินงานโครงการชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดปทุมธานีพร้อม ที่จะพัฒนาคนให้เป็นคนเก่งและเป็นคนดีของประเทศในอนาคต

2) รูปแบบการลงมือปฏิบัติ (Do) การลงมือปฏิบัติตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข สามารถลงมือปฏิบัติโดยการทำความสะอาดครั้งใหญ่ และบริหารจัดการการพัฒนาลงมือปฏิบัติ

3) รูปแบบการตรวจสอบ (Check) ตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข การประเมินผล การปฏิบัติตามแผน โดยจัดให้มีการประเมินผลตามแผนที่กำหนด วิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุที่ เกี่ยวข้องจากการเปรียบเทียบระหว่างเป้าหมายกับการดำเนินการตามแผน เพื่อจะทราบว่าต้อง ปรับปรุงแก้ไขอย่างไร การตรวจสอบทำให้รับรู้สภาพการณ์ของงานที่เป็นอยู่ เปรียบเทียบกับสิ่ง ที่วางแผน

4) รูปแบบการปรับปรุงแก้ไข (Act) มีการตรวจประเมินการจัดทำระบบ 5 ส. เป็น ประจำสม่ำเสมอโดยเจ้าของพื้นที่เป็นผู้ตรวจประเมินคณะกรรมการที่แต่งตั้งขึ้นจากหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องเป็นผู้ตรวจประเมิน รวมถึงการเผยแพร่ภาพข่าว วิดีโอกิจกรรม เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ใน Facebook กลุ่มชื่อ “1 ท้องถิ่น 1 ศาสนสถาน ประชารัฐ สร้างสุข” การดำเนินงานตาม โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข : พัฒนาวัดตามแนวทาง 5 ส. ที่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม

อภิปรายผลการวิจัย

1) รูปแบบการวางแผน การวางแผนพัฒนาสาธารณูปการของวัดตามแผนยุทธศาสตร์ การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ด้านสาธารณูปการของมหาเถรสมาคมซึ่งสอดคล้องกับการ ดำเนินงานโครงการชุมชนคุณธรรมน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดปทุมธานีพร้อม ที่จะพัฒนาคนให้เป็นคนเก่งและเป็นคนดีของประเทศในอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูอุทัยกิจจารักษ์ (สุรางค์ สุจินโณ) (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารจัดการ เผยแผ่พระพุทธศาสนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาค 2” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการ บริหารจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาค 2 ควรมีอำนาจและ หน้าที่ที่สำคัญ กล่าวคือ เป็นศูนย์กลางในการประสานบุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนาใน ระดับภาค และระดับจังหวัด เพื่อให้ปฏิบัติตามนโยบาย ข้อกำหนด ข้อบังคับ วัตถุประสงค์และ อื่นๆ ตามที่องค์กรกำหนดและมอบหมาย จัดหาวัสดุอุปกรณ์เครื่องมือประกอบการเรียนการ สอนและการเผยแผ่และอำนวยความสะดวกและเป็นที่พักพิงในการดำเนินงานเผยแผ่

พระพุทธศาสนาและส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ติดตามประเมินผลบุคลากรที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาและจัดทำรายงานผลการดำเนินงานการเผยแผ่และจัดหางบประมาณสนับสนุนให้การอุปถัมภ์กิจกรรมและบุคลากรที่ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาต่อไป

2) รูปแบบการลงมือปฏิบัติ (Do) การลงมือปฏิบัติตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ประกอบด้วย การทำความสะอาดครั้งใหญ่หรือเรียกว่า (Big Cleaning Day) โดยการทำให้ Big Cleaning Day จะต้องเกิดจากความร่วมมือร่วมใจของทุกภาคส่วน บริหารจัดการการพัฒนาลงมือปฏิบัติ 9 พื้นที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูวินัยธรรมธมมพล (แก้วแจ่มศรี) (2558) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาการจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า การจัดการด้านศาสนสมบัติของวัดอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สรุปได้เป็น 3 ประเด็น คือ (1) บทบาทด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการด้านศาสนสมบัติของวัดแก่พระภิกษุ สามเณร และประชาชน เนื่องจากพระสังฆาธิการส่วนใหญ่มีอายุพรรษาชามาก หลากๆรูปมีประสบการณ์ในการจัดการด้านศาสนสมบัติของวัดมาอย่างยาวนาน จึงมีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดองค์ความรู้ต่างๆ สู่พระภิกษุสามเณรและประชาชน ให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดการด้านศาสนสมบัติของวัด (2) บทบาทด้านวิธีการจัดการด้านศาสนสมบัติของวัดภายในวัดพระสังฆาธิการโดยเฉพาะเจ้าอาวาสว่ามีบทบาทสำคัญในการจัดการด้านศาสนสมบัติของวัดเพราะเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดและอยู่ใกล้ชิดกับโบราณสถาน จึงมีขั้นตอนและวิธีการในการจัดการด้านศาสนสมบัติของวัดอย่างชัดเจน และเป็นรูปธรรมมากที่สุด (3) บทบาทด้านการดูแลรักษาและป้องกันโบราณสถานภายในวัดเนื่องจากโบราณสถานของอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยาส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบจากปัญหามลพิษธรรมชาติอยู่ทุกปี พระสังฆาธิการจึงรับบทบาทในการดูแลรักษาและป้องกันโบราณสถาน แต่ด้วยความร่วมมือจากพระภิกษุสามเณรชาวบ้าน และหน่วยงานราชการอย่างจริงจัง จึงช่วยกันดูแลรักษาและป้องกันโบราณสถานไม่ได้รับผลกระทบจากภัยธรรมชาติ อาทิเช่น การสร้างเขื่อนป้องกันน้ำท่วม จึงทำให้รอดพ้นจากภัยน้ำท่วมซ้ำซากทุกปี บทบาทด้านการติดต่อประสานงานกับบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกนั้นว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง ลำพังอาศัยพระสังฆาธิการเพียงรูปเดียวไม่สามารถขับเคลื่อนภารกิจในการจัดการด้านศาสนสมบัติของวัดไปได้ ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายในการช่วยกันติดตามและดูแล

3) รูปแบบการตรวจสอบ (Check) ตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข การประเมินผลการปฏิบัติตามแผน โดยจัดให้มีการประเมินผลตามแผนที่กำหนด วิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุที่เกี่ยวข้องจากการเปรียบเทียบระหว่างเป้าหมายกับการดำเนินการตามแผน เพื่อจะทราบว่าต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างไร การตรวจสอบทำให้รับรู้สภาพการณ์ของงานที่เป็นอยู่ เปรียบเทียบกับสิ่งที่วางแผนสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูวิสุทธิพัชรจาร (ไชยยา เขมสิริ) (2558) ได้วิจัยเรื่อง

การพัฒนาการจัดการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบุรี ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการพัฒนาการจัดการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบุรี ได้มาจากบริบทของจังหวัดเพชรบุรีซึ่งเป็นจังหวัดที่มีศิลปวัฒนธรรมและงานสกุลช่างเมืองเพชร ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน ดังนั้น การดำเนินการก่อสร้างพัฒนาต่าง ๆ ต้องคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยให้เหมาะสม และดำเนินการตามแบบแปลนที่ได้รับอนุญาต จึงได้รูปแบบการพัฒนาการจัดการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบุรี ที่เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน 6 ประการคือ 1) ควบคุมการทำแผนผังวัดให้สอดคล้องกับแผนการพัฒนาของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ 2) ควบคุมแบบแปลนเสนาสนะของแต่ละวัดให้อยู่ในหลักประหยัดและพอเหมาะพอสมควรแก่สภาพท้องถิ่นและก่อสร้างตามแบบแปลน 3) ควบคุมการก่อสร้างโดยให้รักษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสำคัญ 4) ควบคุมการเงินและบัญชีรายรับรายจ่ายให้เป็นไปตามหลักบัญชี 5) ควบคุมการจัดการ ศาสนสมบัติให้เป็นไปตามกฎกระทรวง 6) ควบคุมการทำเอกสารต่างๆ ให้ถูกต้องตามระเบียบของทางราชการ

4) รูปแบบการปรับปรุงแก้ไข (Act) ที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาความเป็นผู้นำและการเรียนรู้ของบุคลากรภายในองค์กร องค์กรเรียนรู้จะเน้นรูปแบบการทำงานเป็นทีม เสริมสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน สร้างสรรค์ความคิดและความเข้าใจในการทำงานอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูวัชรสุวรรณาทร ธมฺมโชโต (ลูกซุบ เกตุเขียว) (2558) ได้วิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้อิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมกลยุทธ์การอนุรักษ์โบราณสถานของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้อิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมกลยุทธ์การอนุรักษ์โบราณสถานของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 พบว่า กลยุทธ์ด้านการให้ความรู้ พระสังฆาธิการจะต้องส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจภายใต้กรอบของการอนุรักษ์ และต้องมีแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป โดยมีระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างใน ระดับปานกลาง กลยุทธ์ด้านวิธีการอนุรักษ์ พระสังฆาธิการต้องดูแลรักษาเอกลักษณ์และ คุณค่าดั้งเดิมของโบราณสถาน โดยมีระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในระดับปานกลาง กลยุทธ์ด้านการดูแลรักษาและป้องกัน พระสังฆาธิการต้องกำกับดูแลโบราณสถานให้อยู่ในสภาพที่ดี โดยมีระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ในระดับปานกลาง กลยุทธ์ด้านการติดต่อประสานงาน พระสังฆาธิการจัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือระหว่าง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริม สนับสนุน และดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์โบราณสถานโดยมีระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ในระดับปานกลาง และกลยุทธ์ด้านการสร้างองค์ความรู้ พระสังฆาธิการควรดำเนินงานให้สอดคล้องกับกฎระเบียบ ข้อบังคับ ของมหาเถรสมาคมและกรมศิลปากร ควรเปิดโอกาสให้ชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์โบราณสถานและนำเทคโนโลยี มาใช้เพื่อสื่อสารและเผยแพร่เรื่องโบราณสถาน

องค์ความรู้การวิจัย

รูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณูปการ
ตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 พบว่า วัดต่างๆ ในจังหวัดปทุมธานี คือ วัดสุวรรณจินดาราม วัดบางคูใน วัดตำหนัก และวัดสุวรรณบำรุง ได้ดำเนินการตามนโยบายของคณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานีในการพัฒนาวัด จนได้รับรางวัลวัด 5ส. ของจังหวัดปทุมธานี โดยดำเนินการใน 7 แนวทางคือ 1. จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน 2. ประกาศนโยบาย 3. อบรมให้ความรู้ 4. สำรวจแบ่งพื้นที่รับผิดชอบ 5. จัดทำแผนปรับปรุง 6. พิธีเปิด (Kick off) การทำสะอาดครั้งใหญ่ (Big Cleaning Day) 7. ตรวจประเมินพื้นที่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. มีทบทวนและปฏิบัติ 4 ส แรกอย่างต่อเนื่อง เจ้าอาวาสต้องปฏิบัติเป็นตัวอย่างที่ดี เจ้าอาวาสจัดกิจกรรมส่งเสริม กระตุ้นให้พระภิกษุสามเณรภายในวัดปฏิบัติตามมาตรฐานอย่างสม่ำเสมอ การประกวดและมอบรางวัล เพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้แก่พระภิกษุสามเณรภายในวัดที่มีผลงานดี เจ้าอาวาสพึงหมั่นตรวจเยี่ยมอย่างต่อเนื่อง

2. กำหนดรายละเอียดของการทำความสะอาด กำหนดเวลาทำความสะอาด ผู้รับผิดชอบจะต้องสื่อสารให้พระภิกษุสามเณรภายในวัดเข้าใจวัตถุประสงค์ของการทำความสะอาดและศึกษาวิธีการใช้งานอุปกรณ์อย่างถูกต้องและปลอดภัย ใช้อุปกรณ์และวิธีการทำความสะอาดที่ถูกต้อง ทำให้การทำความสะอาดเป็นส่วนหนึ่งในกิจวัตรประจำวัน สร้างความรู้สึกร่วมมีส่วนร่วมและความเป็นเจ้าของวัดให้แก่พระภิกษุสามเณรได้

3. มีการแยกแยะสิ่งของ และจัดเป็นหมวดหมู่ จัดแบ่งแยกเป็นหมวดหมู่ตามชนิด หรือประเภทของสิ่งของ กำหนดวันทำความสะอาดครั้งใหญ่ (big cleaning day) การชี้แจงพระภิกษุสามเณรภายในวัดให้ทราบกิจกรรม และทำร่วมกันอย่างสามัคคี กำหนดผู้รับผิดชอบหรือหัวหน้างานที่ทำหน้าที่ในการร่วมพิจารณา ตรวจสอบ และกำหนดกฎเกณฑ์ให้ชัดเจน เจ้าอาวาสต้องเป็นผู้ตัดสินใจครั้งสุดท้าย

4. มอบหมายพื้นที่รับผิดชอบให้แก่พระภิกษุสามเณร การแบ่งความรับผิดชอบในการทำความสะอาดให้ชัดเจน มีการทำความสะอาด (ปัด กวาด เช็ด ถู) และตรวจสอบเครื่องมือ อุปกรณ์ รวมทั้งบริเวณพื้นที่ภายในวัด

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาวัดสร้างสุขในรูปแบบต่างๆในสังคมไทย

2. ควรศึกษาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการพัฒนาวัดสร้างสุขในรูปแบบต่างๆในสังคมไทย

เอกสารอ้างอิง

- กองแผนงาน. (2554). *คู่มือพระสังฆาธิการ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- กองพุทธศาสนสถาน กรมการศาสนา. (2545). *คู่มือการพัฒนาวัด อุทยานการศึกษาในวัดลานวัด ลานใจ ลานกีฬา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี. (2561). *คู่มือและกรณีศึกษาการดำเนินงานโครงการฯ*. ปทุมธานี: คณะสงฆ์จังหวัดปทุมธานี.
- พระครูวัชรสุวรรณาทธ ธมฺโฆโต (ลูกซุบ เกตุเขียว). (2558). *การประยุกต์ใช้อิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมกลยุทธ์การอนุรักษ์โบราณสถานของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูวินัยธรรมธมมพล (แก้วแจ่มศรี). (2558). *การพัฒนาการจัดการศาสนสมบัติของวัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูวิสิฐพัชราจารย์ (ไชยยา เขมสิริ). (2558). *การพัฒนาการจัดการสาธารณูปการของพระสังฆาธิการจังหวัดเพชรบุรี (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูอุทัยกิจจารักษ์ (สุรางค์ สุจินโณ). (2557). *รูปแบบการบริหารจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาค 2 (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปริยัติโสภณ (วรวิทย์ คงคปญฺโญ). (2553). *การพัฒนาพระสังฆาธิการภาค 2 ภาคปฏิบัติการ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เรวัตร ชาตรีวิศิษฐ์. (2550). *ทฤษฎีกิจกรรม 5 ส ให้สัมฤทธิ์ผลนั้นมาจากคน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2553). *วัดพัฒนาตัวอย่าง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนา.
- สุรพล สุยะพรหม และคณะ. (2555). *พื้นฐานทางการจัดการ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน กลุ่มสตรี ชุมชนบ้านสะอาด
ตำบลสะอาด อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น*

POTENTIAL DEVELOPMENT OF SA-ARD COMMUNITY LEADER, WOMEN GROUP
IN TUMBON SA-ARD, NAMPONG DISTRICT, KHON KAEN PROVINCE

เครือวัลย์ มาลาศรี

Kruawan Malasri

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน วิทยาเขตขอนแก่น

Rajamangala University of Technology Esan Khonkaen campus

E-mail: Kruawan98@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนา ศักยภาพผู้นำชุมชน กลุ่มสตรี เพื่อจัดตั้งและดำเนินงานกลุ่มอาชีพผู้นำในชุมชน กลุ่มสตรี บ้าน สะอาด ตำบลสะอาด อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้นำชุมชน กลุ่มสตรี และประชาชนทั่วไป บ้านสะอาด ตำบลสะอาด อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 30 คน ที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การระดมสมอง วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการอุปนัย และสถิติเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า มีความต้องการได้รับการพัฒนาศักยภาพด้าน ความสามารถในการทำงานร่วมกับคนอื่น การจัดตั้งกลุ่มช่วยเหลือด้านการบริหารจัดการกลุ่ม ส่งเสริมอาชีพให้กับผู้นำชุมชนและกลุ่มสตรี คือ การแปรรูปสมุนไพร การทำสบู่จากรังไหม โดย ให้มีการอบรมให้ความรู้แบบมีส่วนร่วมในการผลิต ทำตราสัญลักษณ์ ฉลาก บรรจุภัณฑ์ การ วางแผนการดำเนินงานเชิงธุรกิจและการจัดจำหน่ายของกลุ่ม โดยการผลิตและการจัดจำหน่าย ผลิตภัณฑ์ในเชิงธุรกิจประสบความสำเร็จ ทำให้เกิดการผลิติดังต่อเนื่อง สมาชิกในกลุ่มมีความ พึงพอใจในผลการดำเนินงาน เกิดการเรียนรู้ในการดำเนินกิจกรรมทางการผลิต การตลาด การเงิน การบัญชี และการบริหารจัดการกลุ่มได้เอง

คำสำคัญ: การพัฒนา; ศักยภาพ; ผู้นำชุมชน

Abstract

The research was a participatory action research. The purposes of this research were to study the needs in Potential development and to establish a concrete action plan for Sa-Ard Community's Leader in Tumbon Sa-Ard, Nampong District, Khon Kaen Province. A tools used were questionnaires. In-depth interview, focus group discussion and brainstorming. The data were analyzed by inductive reasoning and descriptive statistics. The research was found that there was a need to develop the potentials to collaborate with other groups, career promotion and establishment of occupational group for Sa-Ard community leader and women leader as well as group managerial assistance. needed assistance was the promotion of herbal processing and making soap from cocoon nets. This also required training course on production as well as laboratory training were undertaken under supervision of researchers and trainers, collaborated with each other on the design of brand, logo, package and planning for business management and sale accordingly. The Members of the group were satisfied with their performance. They learned to conduct production activities, marketing, financial marketing, accounting, and group management by themselves.

Keywords: Potential; Development; Community leader

บทนำ

ชุมชนบ้านสะอาด ตั้งอยู่ที่เทศบาลตำบลสะอาด อยู่ในเขตการปกครองของอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ตั้งอยู่ทิศตะวันตกเฉียงเหนือของอำเภอน้ำพอง ระยะทางห่างจากอำเภอน้ำพอง 20 มีประชากรรวมทั้งสิ้น 361 คน แยกเป็นประชากรชาย 169 คน ประชากรหญิง 192 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสะอาด, 2563) ในชุมชนประกอบไปด้วยผู้นำกลุ่มหลายกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ซึ่งเป็นกลุ่มหลักในการดำเนินงานร่วมกับกลุ่มอื่นๆ ซึ่งในการรวมกันเป็นกลุ่มหรือเป็นทีมย่อมมีความเชื่อมโยงผูกพันของงานและความสัมพันธ์ต่อกันในทีมงาน ทำให้เกิดปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน อาทิเช่น การไม่ยอมรับกัน มีการตั้งเงื่อนไขที่ทำให้โอกาสที่จะทำงานร่วมกันเป็นไปได้ยาก การนิ่งดูตายโดยปล่อยให้สมาชิกแต่ละคนทำงานโดยมีความคิดเพียงว่างานของตนที่รับผิดชอบเสร็จเรียบร้อย การมีความคิดเห็นไม่ตรงกันหรือมีทัศนคติที่แตกต่างกันจากวัย อายุ เพศ ทำให้บุคคลมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ความเชื่อที่แตกต่างกันมากทำให้เกิดความขัดแย้งกัน รวมถึงการไม่ยอมรับในความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่มีมาแตกต่างกันให้มีปัญหาเกิดขึ้น นอกจากประเด็นปัญหาในด้านการทำงานร่วมกันแล้ว ยังพบว่า ชุมชนในตำบลสะอาดส่วนใหญ่ยังมิฐานะยากจนประกอบอาชีพ

เกษตรกรรม ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ทำนา ทำไร่ ค้าขาย และรับจ้างทั่วไป มีกลุ่มผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งยังขาดโอกาสในการสนับสนุนในการพัฒนาศักยภาพ ความรู้และส่งเสริมอาชีพต่างๆ ชาวบ้านส่วนมากประกอบอาชีพตามฤดูกาลและรับจ้างทั่วไป จึงมีปัญหารายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายที่เกิดขึ้น บางครอบครัวมีหนี้สินสะสมจากการกู้เงินนอกระบบมาเป็นค่าใช้จ่ายในครัวเรือน นอกจากนั้นยังพบว่า กลุ่มสตรีในหมู่บ้านทั้งที่เป็นเกษตรกรในกลุ่มผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ปลูกสมุนไพร และกลุ่มอื่นๆ เป็นเกษตรกรและยังว่างงานหรือเป็นแม่บ้านเป็นส่วนใหญ่

จากเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าว ซึ่งเป็นที่มาของประเด็นการวิจัยว่าจะมีวิธีการใดที่จะพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน อาชีพใดที่สามารถสร้างและพัฒนาได้ในชุมชนโดยใช้ฐานอาชีพเดิมคือการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม ให้พัฒนาเป็นอาชีพเพื่อสร้างรายได้ ลดรายจ่าย มีกระบวนการดำเนินงานที่เป็นระบบ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและหน่วยงาน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะดำเนินการวิจัย เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน กลุ่มสตรี ชุมชนบ้านสะอาด อำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ยุทธศาสตร์การพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มและสร้างรายได้เพิ่มอีกทั้งยกระดับคุณภาพชีวิตของกลุ่มผู้นำชุมชนและกลุ่มสตรีต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน กลุ่มสตรี ชุมชนบ้านสะอาด ตำบลสะอาด อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อจัดตั้งกลุ่มและพัฒนาอาชีพให้กับผู้นำชุมชน กลุ่มสตรี ชุมชนบ้านสะอาด ตำบลสะอาด อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก ใช้วิธีการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดเป็นคำถามในการวิจัย จากนั้นได้ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนาม สำหรับนำข้อมูลมาวิเคราะห์เขียนสรุป และนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ในแต่ละประเด็นตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยที่ตั้งไว้ โดยสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สนทนากลุ่มจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 10 คน ใช้วิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) กลุ่มตัวอย่าง 30 คนเป็นสมาชิกในชุมชนของกลุ่มต่างๆ ได้มาด้วยความสมัครใจเข้าร่วมโครงการ เพื่อให้ข้อมูลนั้นเป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก ดังนี้

1. เป็นผู้นำกลุ่มที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่บริเวณชุมชนสะอาด อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพในชุมชน

2. เป็นตัวแทนกลุ่มสตรี ผู้นำกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหม และการแปรรูป ที่มีส่วนร่วมและเกี่ยวข้องกับอาชีพในแต่ละอาชีพในพื้นที่บริเวณชุมชนตำบลสะอาด อำเภอโนนพอง จังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาชีพในชุมชน

มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล มี 3 ระยะ ดังนี้ 1) ระยะก่อนปฏิบัติการ เป็นการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร(Documentary Research) แนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาและประกอบการอธิบายปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นโดยศึกษาจาก บทความ วารสาร สืบค้นข้อมูลจากInternet และงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาไว้ในแง่มุมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องนำมาจัดทำเอกสารสรุปแผนการดำเนินการวิจัย เป็นการวิเคราะห์ศักยภาพและสร้างการมีส่วนร่วม โดยการประสานงานกับผู้นำชุมชนในกลุ่มสตรี ประชุมทำความเข้าใจและสื่อสารเบื้องต้น เพื่อรับทราบปัญหาและความต้องการในการพัฒนาศักยภาพ และอาชีพ โดยการเตรียมคนและเครือข่ายความร่วมมือให้เกิดความพร้อมในการดำเนินการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ให้เกิดความรู้และความเข้าใจตรงกันในบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่าย เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้นำชุมชนและกลุ่มสตรีในชุมชนบ้านสะอาด โดยสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สทนากลุ่มจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ใช้การจดบันทึกการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล และการบันทึกเสียงแล้วนำมาวิเคราะห์ พร้อมทั้งแยกแยะจับประเด็นตัดคำพูดบางคำที่ไม่เหมาะสม และไม่เกี่ยวข้องกับการวิจัยออกไป (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2549) 2) ระยะปฏิบัติการ เป็นการพัฒนาศักยภาพผู้นำ กลุ่มสตรี และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้นำชุมชนและกลุ่มสตรี ที่แสดงความประสงค์เข้าร่วมพัฒนาอาชีพจำนวน 30 คน 3) ระยะประเมินผลการติดตามและประเมินผลโครงการแบบมีส่วนร่วมกับกลุ่มเป้าหมายร่วมกับภาคีเครือข่าย โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสังเกต แบบสัมภาษณ์และการคืนข้อมูลเพื่อทบทวนผลลัพธ์ โดยจัดทำรายงานผลการวิจัยและรับฟังความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุงเปลี่ยนวิธีการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาศักยภาพกลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มสตรีบ้านสะอาด ตำบลสะอาด อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น มีผลการวิจัย ดังนี้

การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน กลุ่มสตรี ชุมชนบ้านสะอาด ตำบลสะอาด อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน กลุ่มสตรี ชุมชนบ้านสะอาด ตำบลสะอาด อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น พบว่า ผู้นำชุมชน กลุ่มสตรี มีความต้องการได้รับการพัฒนาศักยภาพความสามารถในการทำงานร่วมกับคนอื่น เนื่องจาก เกิดปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน อาทิ เช่น การไม่ยอมรับกัน มีการตั้งเงื่อนไขที่ทำให้โอกาสที่จะทำงานร่วมกันเป็นไปได้ยาก การนิ่งดูดายโดยปล่อยให้สมาชิกแต่ละคนทำงานโดยมีความคิดเพียงว่างานของตนที่รับผิดชอบเสร็จเรียบร้อยแล้ว การมีความคิดเห็นไม่ตรงกันหรือมีทัศนคติที่แตกต่างกันการไม่ยอมรับในความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่มีมาแตกต่างกันให้มีปัญหาเกิดขึ้น ต้องการจัดตั้งกลุ่มอาชีพอาชีพที่ต้องการพัฒนามากที่สุด ได้แก่ การแปรรูปสมุนไพรเป็นลูกประคบ และการทำสบู่จากโรงไหม การออกแบบเสื้อก มีความต้องการให้การอบรมให้ความรู้ การรวมกลุ่มและบริหารจัดการกลุ่ม รวมทั้งด้านการจัดหาตลาดสนับสนุนผลผลิตของกลุ่ม และการลงทุนเริ่มต้นโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมต่อการพัฒนากลุ่มอาชีพ คือ การรวมกลุ่มอาชีพยังขาดความเข้มแข็ง ควรสนับสนุนอาชีพที่ทุกคนสามารถทำได้ง่ายและไม่ใช้กำลังมาก อีกทั้งวัสดุอุปกรณ์ควรมีอยู่ในท้องถิ่น เพื่อเป็นการพัฒนาและต่อยอดได้ ควรมีการจัดหางบประมาณสนับสนุนให้มีการฝึกอบรม รวมถึงสนับสนุนในการหาตลาดรองรับผลผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม

การจัดตั้งกลุ่มและพัฒนาอาชีพให้กับผู้นำชุมชน กลุ่มสตรี ชุมชนบ้านสะอาด ตำบลสะอาด อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

การจัดตั้งกลุ่มและพัฒนาอาชีพให้กับผู้นำชุมชน กลุ่มสตรี ชุมชนบ้านสะอาด ตำบลสะอาด อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น พบว่า กลุ่มได้มีการรวมกันอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อให้เกิดการจัดตั้งกลุ่มจึงได้จัดการประชุมระดมสมองจากผู้นำชุมชน กลุ่มสตรีที่สมัครใจเข้าร่วมโครงการ จำนวน 30 คน เป็นการคืนความรู้จากการสำรวจสภาพปัญหาเบื้องต้น และเพื่อให้มีแผนการพัฒนาอาชีพจากการประชุมระดมสมอง ผลจากการประชุมได้มีกลุ่มชื่อว่า กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ตำบลสะอาด มีข้อมูลพื้นฐานของสมาชิก ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (n=30)

ลักษณะทางประชากร	จำนวน(คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	5	16.67
หญิง	25	83.33
อายุ		
30 ปี และต่ำกว่า	8	26.67
34-45 ปี	5	16.67
46-60 ปี	10	33.33
สูงกว่า 60 ปี ขึ้นไป	7	23.33
สถานภาพสมรส		
โสด	2	6.67
สมรส(อยู่ร่วมกัน)	24	80
หย่าร้าง/แยกกันอยู่	3	10
หม้าย	1	3.33
การศึกษา		
ประถมศึกษาปีที่ 6 และต่ำกว่า	2	6.67
มัธยมศึกษาปีที่ 3	8	26.66
มัธยมศึกษาปีที่ 6 และ ปวช.	15	50
ปวส. และอนุปริญญา	3	10
ปริญญาตรี	2	6.67
การเป็นสมาชิกกลุ่มสตรี		
เป็นสมาชิก	25	83.33
ไม่เป็นสมาชิก	5	16.67
รายได้(บุคคล)		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	23	76.66
5,001-10,000 บาท	2	6.67
10,001-15,000 บาท	2	6.67
15,000 บาทขึ้นไป	3	10
อาชีพ		
แม่บ้าน/เกษตรกร	18	60
ข้าราชการ/ลูกจ้างของรัฐ	0	0
พนักงานรัฐวิสาหกิจ/ลูกจ้างเอกชน	0	0
ข้าราชการบำนาญ/เกษียณ	0	0
อาชีพอิสระ/ค้าขาย/รับจ้าง	12	40

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง โดยอายุระหว่าง 46-60 ปี มีสถานภาพสมรส (อยู่ร่วมกัน) ระดับการศึกษามัธยมศึกษาปีที่ 6 และพบมากที่สุด ส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นเกษตรกรและแม่บ้าน มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 5,000 บาทต่อเดือน

จากแผนการพัฒนาของกลุ่มอาชีพนำไปสู่กิจกรรมการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อแปรรูปสมุนไพรเป็นลูกประคบ และการทำสบู่จากรังไหม ณ ที่ทำการเทศบาลตำบล ตำบลสะอาด อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ซึ่งได้รับความสนใจจากผู้นำชุมชน ทั้งที่เป็นเกษตรกร ผู้นำสตรี กลุ่มแม่บ้านเข้าร่วมจำนวน 30 คน ในความต้องการพัฒนาอาชีพ คือ การแปรรูปสมุนไพรเป็นลูกประคบ การทำสบู่จากรังไหม ซึ่งมีข้อเสนอแนะคือสามารถดำเนินการได้ง่าย เนื่องจากชุมชนมีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม มีแหล่งความรู้เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่ใกล้เคียง และภาคีเครือข่าย ซึ่งยินดีเป็นวิทยากรเข้าร่วมร่วมส่งเสริมให้ความรู้ จึงมีการจัดฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับสมาชิกกลุ่มอาชีพได้เรียนรู้และปฏิบัติจนสามารถผลิตได้ รวมทั้งมีส่วนในการวางแผนเตรียมการผลิตสินค้า ได้ข้อสรุปการใช้ชื่อตราสินค้า “Sa-Ard to you” โดยร่วมกันเสนอความคิดและออกแบบ จนได้รับความเห็นชอบร่วมกัน ดังแสดงในภาพดังนี้

ภาพที่ 1 เป็นการสนทนากลุ่มของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

ภาพที่ 2 ข้อสรุปจากการระดมความคิดเห็นตราสินค้า ชนิดของผลิตภัณฑ์

ภาพที่ 3 การแปรรูปสมุนไพรเป็นลูกประคบของสมาชิกและตราสินค้า

การพัฒนาอาชีพโดยการแปรรูปสมุนไพรเป็นลูกประคบ ได้เป็นลูกประคบ ที่มีตราสินค้า โดยเป็นการนำเอาสมุนไพรของสมาชิกกลุ่มที่มีมาแปรรูปด้วยการตั้งราคาซื้อเป็นต้นทุนราคาส่งบวกค่าบรรจุภัณฑ์และตั้งราคาจำหน่ายโดยสมาชิกที่มีข้อตกลงในการจัดสรรบทบาทในสมาชิกร่วมกัน ดังแสดงในภาพที่ 5 และภาพที่ 6 ผลจากการจำหน่าย มีการสั่งการผลิตจากศูนย์นิคมสร้างตนเอง จาก รพ.สต.ประจำตำบล และจากทางอำเภอให้นำมาจำหน่ายในวันจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุทุกเดือน ซึ่งได้รับการตอบรับที่ดีจากชุมชนรวมทั้งลูกค้าทั่วไป

กระบวนการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน และกลุ่มสตรี เพื่อให้มีความสามารถในการทำงานร่วมกับคนอื่นได้นั้น ใช้กระบวนการสร้างแรงจูงใจโดยการประสานงานหน่วยงานทั้งภายนอกและภายในให้ผู้นำชุมชน กลุ่มสตรีเข้ารับรู้และฝึกอบรม ฝึกปฏิบัติ อาทิเช่น เข้าอบรมพัฒนาศักยภาพการเป็นผู้ประกอบการโดยใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ การอบรมพัฒนาศักยภาพชุมชนเชิงปฏิบัติการเพื่อหาโจทย์พัฒนาชุมชน ซึ่งกระบวนการดังกล่าวสามารถพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน กลุ่มสตรีได้ เนื่องจากมีกระบวนการเทคนิคการระดมความคิดเห็นและการทำงานแบบมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่มที่มีความหลากหลาย และมาจากต่างเครือข่าย ผลผลิตที่ได้ ผู้นำชุมชน และกลุ่มสตรี มีเครือข่ายต่างพื้นที่ทั้งเป็นการส่วนตัวและผ่านระบบในแอปพลิเคชันกลุ่มไลน์ เพื่อเป็นพื้นที่ความรู้และแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร

ภาพที่ 4 และภาพที่ 5 กระบวนการพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน กลุ่มสตรี โดยการให้เข้าร่วมอบรมพัฒนาความรู้จากหน่วยงานต่างๆ

การประเมินผลการติดตามโครงการ ได้ดำเนินการแบบมีส่วนร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสังเกตและการคืนข้อมูลเพื่อทบทวนผลลัพธ์ รับฟังความคิดเห็นเพื่อการปรับปรุง เปลี่ยนวิธีการพัฒนาชุมชนจากแบบรับฟังจากหน่วยงานมาเป็นแบบเรียนรู้ผ่านผู้นำ และการมีส่วนร่วมของสมาชิก พบว่า สมาชิกในกลุ่มมีเป้าหมายในการสร้างผลิตภัณฑ์ให้เป็นธุรกิจของชุมชน โดยระยะแรกเน้นขายให้กับคนในชุมชน โดยวางจำหน่ายที่เทศบาลตำบล สะอาด โรงพยาบาลประจำตำบล และการบอกต่อของสมาชิก ตลอดจนร้านค้าเครือข่าย ใกล้เคียง ซึ่งวิเคราะห์แล้วเห็นว่าผลิตภัณฑ์ดังกล่าวเป็นได้ทั้งของฝากสามารถส่งไปจำหน่ายนอกชุมชนและเก็บได้นานได้ สบู่รังไหมเป็นการนำวัตถุดิบจากท้องถิ่นเป็นของใช้จำเป็นที่ทุกบ้านต้องใช้และสามารถพัฒนาใช้ในโอกาสต่างๆ ได้ ดังนั้น ผู้นำชุมชนและกลุ่มสตรี นักวิจัยจึงได้มีมติร่วมกันว่าการจัดตั้งกลุ่มนั้นเพื่อให้การดำเนินงานเป็นระบบ ควรมีประธาน รองประธาน และกรรมการ และมีสมาชิกที่มาโดยสมัครใจเข้าร่วมดำเนินงานร่วมวางแผนปฏิบัติงานของกลุ่มต่อไป

อภิปรายผลการวิจัย

ผู้นำชุมชน กลุ่มสตรี ชุมชนบ้านสะอาด ตำบลสะอาด อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น มีความสามารถในการทำงานร่วมกับคนอื่น โดยมีส่วนร่วมในการเข้ากลุ่มอบรมที่มีความหลากหลาย และมาจากต่างเครือข่าย มีผลผลิตคือเครือข่ายต่างพื้นที่ทั้งเป็นการส่วนตัวและผ่านระบบในแอปพลิเคชัน กลุ่มไลน์ ที่เป็นพื้นที่ความรู้และแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารนั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับ เดสเลอร์ (Dessler, 1998) กล่าวถึงการเป็นผู้นำบุคคลและองค์การในศตวรรษที่ 21 ในประเด็นคุณลักษณะของผู้นำว่าควรมีลักษณะเฉพาะ 6 คือ 1. ต้องมีแรงขับและปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะทำงานให้สำเร็จ (Leaders Have Drive) 2. ต้องมีความต้องการที่จะจะนำ (Leaders Want to Lead) 3. ต้องมีความซื่อสัตย์และมีคุณธรรม (Leaders Has Honesty and Integrity) 4. ต้องมีการตัดสินใจที่ดี (Leaders Make Good Decision) 5. ต้องมีความเชื่อมั่นในตนเอง (A Leader Has Self-Confidence) 6. ต้องรู้เกี่ยวกับวงการด้านธุรกิจ (The Leader Knows the Business) ได้มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพคือ กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ ตำบลสะอาด มีการอบรมให้ความรู้ในการผลิต การบริหารจัดการกลุ่ม รวมทั้งด้านการจัดหาตลาดสนับสนุนผลผลิตของกลุ่มที่มาจากฐานทรัพยากรที่มีในชุมชน เป็นไปตามวัตถุประสงค์

จากผลการวิจัย กลุ่มตัวอย่างส่วนมากเป็นเกษตรกรที่เป็นแม่บ้าน มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนค่อนข้างน้อย จึงทำให้กลุ่มผู้นำชุมชนในกลุ่มนี้มีความต้องการที่จะได้รับการส่งเสริมอาชีพในระดับมากที่สุดเพื่อยกระดับรายได้ของตนเอง สอดคล้องกับที่บลูเมาเทิน (2555) ได้ให้ความหมายของอาชีพเสริม คืออาชีพหรือช่องทางสำรองอาชีพช่องทางทำรายได้เสริมกับอาชีพหลักอาชีพเสริมมีมากมายหลายอาชีพที่สามารถทำได้มีทั้งง่ายและยากตามแต่ละชนิดของอาชีพเสริมรายได้นั้น ๆ แต่จุดประสงค์จริง ๆ ทั้งอาชีพหลักและอาชีพเสริมรายได้ก็คือ เงิน เพียงตัว

เดียวลำพังอาชีพหลักบางอาชีพอาจเลี้ยงตัวเองและครอบครัวไม่พอกับภาวะเศรษฐกิจปัจจุบัน สอดคล้องกับการศึกษาของผการัตน์ พินิจวัฒน์ (2561) ที่พบว่า กลุ่มชาวบ้านในชุมชนบ้านโพ้น ไทร ตำบลเมือง อำเภอมะนัง จังหวัดเลย มีความต้องการในการส่งเสริมอาชีพและต้องการให้หาตลาดรองรับสินค้าเช่นเดียวกันและกล่าวว่าในพื้นที่ที่ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ เกษตรกรรมและเลี้ยงสัตว์ บางส่วนออกไปรับจ้างทั่วไปนั้น อาชีพดังกล่าวจะเป็นไปตามฤดูกาล เท่านั้น ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังไม่มีอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัว จึงประสบปัญหาเกี่ยวกับรายได้ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ การที่ผู้นำชุมชน กลุ่มสตรี มีความต้องการพัฒนา ศักยภาพด้านความสามารถในการทำงานร่วมกับคนอื่น หมายถึงความสามารถพัฒนาตนเองและ พัฒนางานร่วมกับคนอื่นที่ได้้อย่างมีความสุขความต้องการพัฒนาอาชีพของชุมชนบ้านสะอาดมีความต้องการโดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นและเป็นอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมซึ่งเป็นอาชีพดั้งเดิม คือ แปรรูปสมุนไพรเป็นลูกประคบ การทำสบู่จากรังไหม เนื่องจากผลิตภัณฑ์ดังกล่าวเป็นได้ทั้งของฝากสามารถส่งไปจำหน่ายนอกชุมชนและเก็บได้นาน สบู่เป็นของใช้จำเป็นที่ทุกบ้านต้องใช้และสามารถพัฒนาใช้ในโอกาสต่างๆ ได้ รังไหมเป็นวัสดุอุปกรณ์หาง่ายในท้องถิ่น ต้นทุนการผลิตไม่มาก ซึ่งเป็นแนวทางการประยุกต์ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับ อภิชัย พันธเสน และคณะ (2550) ที่กล่าวว่า การใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงนี้ เป็นการบริหารจัดการบนฐานการลดความเสี่ยง สร้างภูมิคุ้มกัน ให้ความสำคัญกับการพัฒนาแบบองค์รวมอย่างยั่งยืน โดยใช้ทรัพยากรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เน้นการทำให้คนมีงานทำและมีรายได้มาเลี้ยงตนเอง และครอบครัว มีขนาดผลิตที่เหมาะสมและการผลิตเพื่อตอบสนองท้องถิ่นเป็นอันดับแรก ทั้งนี้ การดำเนินงานซึ่งได้เกิดความร่วมมือระหว่างชุมชนและภาคีเครือข่าย รวมส่งเสริมให้ความรู้ในการจัดฝึกอบรมให้กับสมาชิกกลุ่มอาชีพได้เรียนรู้และปฏิบัติจนสามารถผลิตได้ รวมทั้งมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการผลิต สอดคล้องกับ จริญญา วงษ์พรหม และคณะ (2558) ที่กล่าวว่า สถาบันการศึกษาควรเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนกลุ่มอาชีพ โดยการส่งเสริมนั้นควรเป็นอาชีพภายใต้ความต้องการของกลุ่มและตัวผู้รับการส่งเสริมในเรื่ององค์ความรู้ต่างๆ เพื่อให้ทุกคนได้ใช้ศักยภาพที่มีมาสร้างคุณค่า ความมั่นคง และศักดิ์ศรีให้กับตนเอง ระบบการจำหน่ายที่สามารถขายได้เกือบหมดต่อรอบการผลิต ได้วางจำหน่ายในร้านค้าในเทศบาล มีการส่งผลิตจากเครือข่ายสุขภาพและหน่วยงาน จัดทำเป็นของชำร่วยในงาน ได้รับการตอบรับที่ดีจากคนในและนอกชุมชน กลุ่มเน้นการตลาดในเชิงธุรกิจชุมชนหรือแนวเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลัก สอดคล้องกับ ผการัตน์ พินิจวัฒน์(2561) ที่กล่าวถึงลักษณะของธุรกิจชุมชนนั้น จะมุ่งเน้นให้เกิดความเข้มแข็งกับชุมชน ไม่มุ่งเน้นแต่จะสร้างผลกำไร แต่เน้นการเกิดประโยชน์ และสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้สามารถแข่งขันด้านคุณภาพในการผลิตกับธุรกิจเอกชนได้

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้นำชุมชน กลุ่มสตรี มีความรู้ที่สามารถในการดำเนินงานร่วมกับผู้อื่น ทั้งในและนอกชุมชนมีพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สื่อสาร ได้รับการพัฒนาจากการที่ชุมชนทราบในสิ่งที่ตัวเองต้องการพัฒนาที่มาจากการมีส่วนร่วมในการวินิจฉัยชุมชนที่มาจากพื้นฐานอาชีพ การจัดการและพึ่งตนเองภายใต้ทรัพยากรที่มีโดยใช้ศักยภาพของคนในชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อน ส่งผลทำให้เกิดผลิตภัณฑ์ที่สามารถตอบโจทย์การพัฒนาที่ตั้งบนพื้นฐานความรู้ของชุมชน ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงตัวบ่งชี้องค์ความรู้

รายการ	องค์ความรู้	ตัวบ่งชี้
ผู้นำชุมชน กลุ่มสตรี	วิเคราะห์ศักยภาพตนเอง ชุมชน สนทนากลุ่ม ระดมความคิดเห็น	แผนพัฒนาตนเอง แผนกลุ่ม ผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาเป็นอาชีพ บนพื้นฐานทรัพยากรชุมชน มีการจัดตั้งกลุ่ม มีกิจกรรม
นักวิจัย และคณะ	ศึกษาสภาพบริบทชุมชน	แนวทางการพัฒนาบน พื้นฐานจากสภาพปัญหาและ ความต้องการจริง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ปัจจัยที่สำคัญที่จะขับเคลื่อนกลุ่มให้ประสบผลสำเร็จได้คือ กลุ่มจะต้องมีระบบการจัดการบทบาทภายในกลุ่มที่ต้องอาศัยผู้นำที่เข้มแข็ง มีความสามัคคี ตลอดจนมีความเสียสละเวลาร่วมกันของสมาชิก รับฟังความคิดเห็นของกลุ่ม มีการดำเนินกิจกรรมภายใต้ข้อตกลงของกลุ่ม

2. ควรพัฒนาสมาชิกโดยการไปศึกษาดูงาน ฝึกอบรม การส่งเสริมความรู้ด้านการตลาด เพื่อพัฒนาอาชีพเพิ่มเติม และจะต้องระมัดระวังในการควบคุมคุณภาพและปริมาณที่เหมาะสม เพื่อให้คุณภาพของผลิตภัณฑ์ได้มาตรฐานเหมือนกันทุกครั้ง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การบริหารจัดการกลุ่มอาชีพให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มนั้น เมื่อใช้ฐานทรัพยากรท้องถิ่นที่มีอยู่เป็นปัจจัยส่งเสริมในการผลิต ควรมีการสำรวจหรือวิเคราะห์หาศักยภาพในการผลิตที่เกี่ยวข้องกัน เช่น โครงการวิจัยการทำอาหารจากข้าว แป้งข้าว โดยการหาประเด็นที่เป็นสินค้าอุปโภคพื้นฐานในชุมชน

2. ควรมีการวิจัยติดตามและประเมินผลการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและพัฒนาต่อยอดอย่างต่อเนื่อง ทั้งในกลุ่มและกลุ่มเป้าหมายอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

- จรัญญา วงษ์พรหม และคณะ. (2558). *กลไกการส่งเสริมการมีงานทำของผู้สูงอายุที่เป็นแรงงานนอกระบบ* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.).
- บลูเมาเทน.(2555). ความหมายของอาชีพเสริม. สืบค้น 10 ธันวาคม 2555, จาก <http://www.coffeemade.com>
- ผการัตน์ พินิจวัฒน์. (2561). การส่งเสริมอาชีพให้ชุมชน: กรณีศึกษาบ้านโพธิ์ไทร ตำบลเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเลย. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 6(3), 925-935.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. (2549). *การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)*. สืบค้น 4 มีนาคม 2563, จาก http://www.vijai.org/tool_vijai12/20asp
- องค์การบริหารส่วนตำบลโนนสะอาด. (2563). *ข้อมูลตำบล*. สืบค้น 10 ตุลาคม 2563, จาก <http://www.Nonsaart.go.th.2563>
- อภิชัย พันธเสน และคณะ. (2550). *การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- Dessler, G. (1998). *Personnel/Human Resource Management*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษา ของโรงเรียนผู้สูงอายุ*

FACTORS AFFECTING THE SUCCESS OF EDUCATIONAL NETWORKING OF ELDERLY SCHOOLS

รัชนิกร อินทเชื้อ, วีระวัฒน์ ปันนิตามัย

Ratchanikorn Inthachue, Werawat Punnitamay

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

National Institute of Development Administration

Corresponding Author E-mail: ratchanikorn.int@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาของโรงเรียนผู้สูงอายุ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ บุคลากรหน่วยงานเครือข่ายโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบ จำนวน 228 คน โดยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามเกี่ยวกับตัวแปร ได้แก่ นโยบายและยุทธศาสตร์ ความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน กระบวนการจัดการ ภาวะผู้นำ การเมืองการปกครองท้องถิ่น และความสำเร็จของการสร้างเครือข่าย การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ และวิเคราะห์สัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า ด้านภาวะผู้นำ ($\bar{X}$ = 4.06, S.D. = .586) และด้านกระบวนการจัดการ ($\bar{X}$ = 3.82, S.D. = .548) ส่งผลต่อความสำเร็จของการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาของโรงเรียนผู้สูงอายุมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ($\bar{X}$ = 3.90, S.D. = .519) ด้านนโยบายและยุทธศาสตร์ ($\bar{X}$ = 4.04, S.D. = .585) และด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่น ($\bar{X}$ = 3.70, S.D. = .648) ซึ่งมีค่า Beta .274, .230, .178, .156 และ .144 ตามลำดับ โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ข้อเสนอแนะจากการศึกษา ชี้ว่า การจัดการศึกษาของโรงเรียนผู้สูงอายุให้ประสบความสำเร็จให้เน้นภาวะผู้นำโรงเรียนผู้สูงอายุพึงมุ่งมั่นกับงานสูง ขอบริเริ่มงานใหม่ๆคิดสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุ ผู้นำพึงมีบุคลิกภาพเปิดกว้างและเปิดรับประสบการณ์ใหม่ๆและสามารถทำงานเข้ากับผู้อื่นได้ดี ด้านกระบวนการจัดการเน้นการวางแผนและการนำมีความสำคัญต่อความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายสูง ส่วนการติดตามประเมินผลหรือควบคุมและการจัดองค์การให้เน้นรองลงมา

คำสำคัญ : ปัจจัยความสำเร็จ; การสร้างเครือข่าย; โรงเรียนผู้สูงอายุ

Abstract

Objectives of this research article were to study the managerial factors affecting the success of the educational network of the elderly school. The study used quantitative research approach. The samples of this research were 228 personnel who worked in the model elderly schools. The tools used in the research were questionnaires that were related to policy and strategy, collaboration, management process, leadership, local political factors and the success of the educational networking of the elderly schools. Statistics used in data analysis were correlation and multiple regression analysis. Findings were that leadership ($\bar{X}$ = 4.06, S.D.=.586) management processes ($\bar{X}$ = 3.82, S.D.=.548), collaboration ($\bar{X}$ = 3.90, S.D.=.519) policy and strategy ($\bar{X}$ = 4.04, S.D.=.585) and local politics ($\bar{X}$ = 3.70, S.D.=.648) with Beta value at 0.274, 0.230, 0.178, .156 and .144. accordingly and statistically significant value at 0.05. Suggestions from this study were that the successful management of the elderly schools should emphasize job-oriented leadership with creative thinking to develop the elderly schools. Leaders must have open characteristics, welcoming new experiences and can work well with others Management process factors should focus on planning and leading that were the most important to the success in networking. The evaluation, controlling and organizing factors were the second level importance.

Keywords: Factors affecting the success; Networking; Elderly school

บทนำ

สถานการณ์ผู้สูงอายุในประเทศไทยได้ทวีความรุนแรงขึ้นเป็นปัญหาใหญ่ระดับประเทศ นับตั้งแต่ประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเป็นรูปธรรมในปี พ.ศ. 2548 ที่ผ่านมา เป็นภารกิจที่ท้าทายศักยภาพของประเทศไทยในการเตรียมความพร้อมประชากรวัยสูงอายุเพื่อรองรับสถานการณ์ การเตรียมตัวก่อนเข้าสู่วัยผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นและมีความสำคัญอย่างยิ่ง และสถานการณ์แนวโน้มการทวีความรุนแรงของปัญหาผู้สูงอายุ เนื่องจากปัญหาด้านต่างๆ จะถาโถมเข้ามาในช่วงวัยสูงอายุเป็นอย่างมาก อาทิ ปัญหาด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น ก่อให้เกิดปัญหาภาระพึ่งพิงทางสังคมของผู้สูงอายุตามมาส่งผลกระทบต่อถึงปัญหาในภาพรวมของประเทศ และจากการสำรวจทางสถิติ พบว่า ในปี พ.ศ. 2537, 2545, 2550, 2554 และ พ.ศ. 2557 มีอัตราส่วนพึ่งพิงของวัยสูงอายุ 10.7, 14.3, 16.0, 18.1 และ 22.3 ตามลำดับ (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2557) ซึ่งจะเห็นได้ว่าอัตราส่วนพึ่งพิงวัยสูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ในระยะแรกยังไม่มีรูปแบบการดูแลผู้สูงอายุให้มีคุณภาพ

ชีวิตที่ดีในระยะยาวที่เป็นรูปธรรม การส่งเสริมดูแลสวัสดิภาพของผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นการดำเนินการโดยภาครัฐ ขาดการมีส่วนร่วมและการสร้างเครือข่ายของภาคประชาสังคม ชุมชน และสังคม ส่งผลให้ผลลัพธ์ในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในประเทศไทยในหลายทศวรรษที่ผ่านมาขาดกลไกการสร้างเครือข่ายที่ดีเพื่อร่วมมือกันลดปัญหาของผู้สูงอายุให้เข้มแข็งและมีพลังมากขึ้น (กุลวดี โรจน์ไพศาลกิจ และวรกร เกรียงไกรศักดิ์, 2560)

นโยบายการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุเป็นนโยบายหนึ่งที่สำคัญ โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมแรงผลักดันขับเคลื่อนนโยบายโรงเรียนผู้สูงอายุสู่ชุมชนท้องถิ่น เพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2561) ซึ่งโรงเรียนผู้สูงอายุเป็นการจัดการศึกษาอีกรูปแบบหนึ่งในลักษณะของโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นโดยหน่วยงาน ชุมชนหรือองค์กรต่างๆ มีความคล้ายคลึงกับชมรมผู้สูงอายุหากแต่โรงเรียนผู้สูงอายุมุ่งเน้นให้ผู้สูงอายุมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่มีความสำคัญต่อการใช้ชีวิต โรงเรียนผู้สูงอายุมีการดำเนินการหลายแห่งทั่วประเทศ และได้รับความสนใจจากหน่วยงานและองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2560) โดยความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาของโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบเป็นผลของกระบวนการสร้างความสัมพันธ์ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่มหรือหน่วยงานทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลให้การสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาของโรงเรียนผู้สูงอายุประสบความสำเร็จได้นั้นมาจากหลายปัจจัย ได้แก่ นโยบายและยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน กระบวนการจัดการ ภาวะผู้นำและการเมืองการปกครองท้องถิ่น

ดังนั้นผู้วิจัยได้เห็นประเด็นเกี่ยวกับความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาของโรงเรียนผู้สูงอายุ จึงนำมาสู่การวิจัยและวิเคราะห์ปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาของโรงเรียนผู้สูงอายุเพื่อสามารถนำผลการศึกษาไปต่อยอดพัฒนาให้เครือข่ายการศึกษามีประสิทธิภาพ มีความเข้มแข็ง และสามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง นับว่าเป็นการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุและมีส่วนในการแก้ไขปัญหาผู้สูงอายุในภาพรวมของประเทศนำไปสู่ข้อเสนอทางนโยบายให้กับหน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนผลักดันนโยบายที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยย่อยด้านนโยบายและยุทธศาสตร์ ด้านความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ด้านกระบวนการจัดการ ด้านภาวะผู้นำ และด้านการเมือง การปกครองท้องถิ่นกับความสำเร็จของการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาของโรงเรียนผู้สูงอายุ
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาของโรงเรียนผู้สูงอายุ

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย การวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาของโรงเรียนผู้สูงอายุ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาของโรงเรียนผู้สูงอายุ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรของการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้ที่ส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่ายโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบ 41 แห่ง โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้ที่ส่วนเกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่ายโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบ 41 แห่ง ซึ่งโรงเรียนผู้สูงอายุแต่ละแห่งมีจำนวนและตำแหน่งผู้เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่ายแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงทำการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดให้เครือข่ายโรงเรียนผู้สูงอายุแต่ละแห่งจำนวน 6 คน เป็นตัวแทนแสดงกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายเพื่อให้ค่าน้ำหนักแต่ละโรงเรียนผู้สูงอายุเท่ากัน ได้รับความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามการวิจัยจากโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบ 38 แห่ง แห่งละ 6 คน รวมได้รับความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 228 คน คิดเป็นร้อยละ 92.68 ของกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งเป็น

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ หน่วยงานที่สังกัด

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาของโรงเรียนผู้สูงอายุ ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยด้านนโยบายและยุทธศาสตร์ ปัจจัยด้านความร่วมมือ ปัจจัยด้านกระบวนการจัดการ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ปัจจัยด้านการเมือง การปกครองท้องถิ่น และแบบสอบถามเกี่ยวกับความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาของโรงเรียนผู้สูงอายุ

การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปทางไปรษณีย์ไปยังประธานโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบแต่ละแห่งจำนวน 41 แห่ง เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้ตอบแบบสอบถามกลับมายัง

ผู้วิจัย ได้รับการตอบรับตอบแบบสอบถามกลับมาจากผู้วิจัย 38 แห่ง จำนวน 228 ตัวอย่างและได้รวบรวมข้อมูลเพื่อทำการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ดังนี้

1. การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งหน้าที่ หน่วยงานที่ทำงานสังกัด โดยสถิติคำนวณนำเสนอในรูปแบบค่าความถี่ และค่าร้อยละ และวิเคราะห์ระดับของปัจจัยที่ส่งผลและของการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาของโรงเรียนผู้สูงอายุ ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน เพื่อใช้ในการวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่างในการพยากรณ์ประชากรและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่าสหสัมพันธ์และวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาของโรงเรียนผู้สูงอายุ” ผลการวิจัยพบว่า

1. ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ผลการศึกษาพบว่า จากผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 228 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 121 คน ร้อยละ 53.1 เพศชาย จำนวน 107 คน ร้อยละ 46.9 ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 61-70 ปี จำนวน 69 คน ร้อยละ 30.3 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 110 คน ร้อยละ 48.2 หน่วยงานที่สังกัดของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่คือโรงเรียนผู้สูงอายุ จำนวน 78 คน ร้อยละ 34.2 รองลงมาคือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 62 คน ร้อยละ 27.2 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 37 คน ร้อยละ 16.2 วิทยากรจิตอาสา/อาสาสมัคร/ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 28 คน ร้อยละ 12.3 สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด/อำเภอ จำนวน 11 คน ร้อยละ 4.8 สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จำนวน 9 คน ร้อยละ 3.9 และหน่วยงานอื่นๆ จำนวน 3 คน ร้อยละ 1.3 ตำแหน่งหน้าที่ของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่ คือคณะกรรมการโรงเรียนผู้สูงอายุ จำนวน 72 คน ร้อยละ 31.6 รองลงมาคือเจ้าหน้าที่หน่วยงาน จำนวน 88 คน ร้อยละ 38.6 ตำแหน่งอื่นๆ จำนวน 32 คน ร้อยละ 14.0 ผู้บริหารหน่วยงาน จำนวน 16 คน ร้อยละ 7.0 ประธานโรงเรียนผู้สูงอายุจำนวน 20 คน ร้อยละ 8.8 ตามลำดับ

2. การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation analysis)

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา มีตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ในระดับสูง หมายถึง ค่า r 0.70-0.90 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 จำนวน 14 คู่ ได้แก่ 1) นโยบายและยุทธศาสตร์ และเครือข่ายความร่วมมือ มีสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง($r = .729$) 2) นโยบายและ

ยุทธศาสตร์ และคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ มีสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r = .704$) 3) นโยบายและยุทธศาสตร์ และการบรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ มีสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r = .742$) 4) เครือข่ายความร่วมมือและการพึ่งพาทรัพยากร มีสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r = .736$) 5) เครือข่ายความร่วมมือและการวางแผน มีสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r = .722$) 6) คุณลักษณะด้านสติปัญญาและความสามารถ และคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ มีสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r = .781$) 7) คุณลักษณะด้านสติปัญญาและความสามารถ และคุณลักษณะเกี่ยวกับงาน มีสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r = .724$) 8) คุณลักษณะด้านสติปัญญาและความสามารถ และคุณลักษณะทางสังคม มีสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r = .706$) 9) คุณลักษณะด้านสติปัญญาและความสามารถ และการบรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ มีสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r = .703$) 10) คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ และคุณลักษณะเกี่ยวกับงาน มีสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r = .782$) 11) คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ และคุณลักษณะทางสังคม มีสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r = .779$) 12) คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ และการบรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ มีสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r = .729$) 13) คุณลักษณะเกี่ยวกับงาน และคุณลักษณะทางสังคม มีสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r = .783$) p และ 14) การบรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์และสัมพันธภาพระหว่างเครือข่ายมีสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r = .783$) มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01

3. การวิเคราะห์เชิงถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ พบว่าทั้ง 5 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยด้านนโยบายและยุทธศาสตร์ ด้านความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ด้านกระบวนการจัดการ ด้านภาวะผู้นำ และด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาของโรงเรียนผู้สูงอายุ คิดเป็นร้อยละ 87 ($R = .870$) และสามารถอธิบายความสำเร็จของการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาของโรงเรียนผู้สูงอายุได้ร้อยละ 75.7 ($R \text{ Square} = .757$) พบว่าตัวแปรอิสระที่อธิบายได้ดีเรียงตามลำดับความสำคัญจากมากไปน้อย ได้แก่ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ($\bar{x} = 4.06$, $S.D. = .586$) ด้านกระบวนการจัดการ ($\bar{x} = 3.82$, $S.D. = .548$) ด้านความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ($\bar{x} = 3.90$, $S.D. = .519$) ด้านนโยบายและยุทธศาสตร์ ($\bar{x} = 4.04$, $S.D. = .585$) และด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่น ($\bar{x} = 3.70$, $S.D. = .648$) ซึ่งมีค่า Beta .274 , .230 , .178 , .156 และ .144 ตามลำดับ โดยมีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จของการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาของโรงเรียนผู้สูงอายุอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาของโรงเรียนผู้สูงอายุ” สามารถนำมาอภิปรายผลได้ตามรายละเอียดดังนี้

1) ระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาของโรงเรียนผู้สูงอายุ ผลในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ปัจจัยด้านนโยบายและยุทธศาสตร์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ปัจจัยด้านความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ปัจจัยด้านกระบวนการจัดการ และปัจจัยด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่น ตามลำดับ เมื่อพิจารณาและวิเคราะห์จะพบว่า ปัจจัยด้านนโยบายและยุทธศาสตร์และภาวะผู้นำ จะอยู่ในระดับภาพรวมมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุในแต่ละแห่งนั้นย่อมมีปัจจัยทั้งสองนี้เป็นปัจจัยที่สำคัญและเป็นปัจจัยพื้นฐานเบื้องต้นในการสร้างเครือข่ายของโรงเรียนผู้สูงอายุให้เหนียวแน่นและมั่นคง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของทวีคุณ สวรรค์ตรานนท์และคณะ (2552) ศึกษาการสร้างเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อสนับสนุนการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมในเขตพื้นที่ 10 พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างเครือข่ายสามารถแบ่งได้ 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยภายในที่มีความสำคัญต่อการสร้างเครือข่าย ได้แก่ ชุมชนที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่าย ผู้นำหรือแกนนำที่มีจิตวิญญาณและอุดมการณ์ในการทำงาน การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างหน่วยงาน และปัจจัยภายนอก ได้แก่ นโยบายรัฐบาล การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นจึงชี้ให้เห็นว่าปัจจัยระดับบุคคล ระดับกลุ่มและระดับองค์การเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่าย

ระดับปัจจัยด้านความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ปัจจัยด้านกระบวนการจัดการและปัจจัยด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่น มีภาพรวมอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เป็นปัจจัยที่สำคัญในอันดับที่รองลงมาจาก ปัจจัยด้านนโยบายและยุทธศาสตร์และปัจจัยด้านภาวะผู้นำ หากวิเคราะห์ปัจจัยทั้งสาม คือ ปัจจัยด้านความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ปัจจัยด้านกระบวนการจัดการ และปัจจัยด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่น เป็นปัจจัยด้านโครงสร้างและสภาพแวดล้อมขององค์กร รวมไปถึงการดำเนินงานสร้างเครือข่ายให้เกิดขึ้นเพื่อขับเคลื่อนงานโรงเรียนผู้สูงอายุให้ดำเนินการไปได้ด้วยดี รวมถึงการแก้ไขปัญหาที่เครือข่ายประสบ สอดคล้องกับงานวิจัยของเนาวเรศ น้อยพานิช (2552) ที่ศึกษารูปแบบการจัดองค์กรเครือข่ายการจัดการศึกษานอกระบบในชุมชน พบว่า ปัจจัยด้านการสร้างเครือข่ายและปัจจัยการบริหารเครือข่าย การสร้างเครือข่ายมีองค์ประกอบย่อย ได้แก่ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในชุมชน รูปแบบการรวมตัวขององค์กรเครือข่าย ระดับความร่วมมือขององค์กรเครือข่าย ส่วนปัจจัยด้านการบริหารเครือข่าย มีองค์ประกอบย่อย ได้แก่ หลักการของการทำงานแบบเครือข่ายความร่วมมือ แนวทางการจัดการองค์กรเครือข่าย ขั้นตอนกระบวนการและความร่วมมือขององค์กรเครือข่าย และ การสร้างวัฒนธรรมร่วมกันขององค์กรเครือข่าย ซึ่งพบว่าสามารถปฏิบัติได้ใน

ระดับดีมากทุกปัจจัยหลักและองค์ประกอบ ทุกปัจจัยหลักและองค์ประกอบย่อย มีความเหมาะสมในระดับมาก และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สาคร อินทโธ (2552) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการดูแลผู้สูงอายุชุมชนจังหวัดมหาสารคาม พบว่า องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญด้านการสนับสนุนงบประมาณ หน่วยบริการด้านสุขภาพและหน่วยงานอื่น ๆ มีบทบาทด้านการส่งเสริมสนับสนุนงานด้านผู้สูงอายุในชุมชน ชุมชนผู้สูงอายุทุกชมรมมีบทบาทในการเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาของตนเองเพื่อตนเอง ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมของเครือข่ายสามารถดำเนินงานด้านผู้สูงอายุให้เกิดความต่อเนื่องอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน และเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน นำไปสู่การดำเนินงานที่มีความยั่งยืนต่อไป

2) มีตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ในระดับสูงระหว่างตัวแปรที่แตกต่างกันจำนวน 4 คู่ได้แก่ (1) นโยบายและยุทธศาสตร์ และการบรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r = .742$) มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 แสดงว่านโยบายและยุทธศาสตร์เกี่ยวกับโรงเรียนผู้สูงอายุมีความสัมพันธ์กับการบรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ในระดับสูง สอดคล้องกับงานวิจัย กฤษณ์ รักษาติเจริญและคณะ (2559) ที่ศึกษาปัจจัยชี้วัดความสำเร็จในการขับเคลื่อนมิติสุขภาพแห่งชาติสู่การปฏิบัติ พบว่า เครื่องชี้วัดหรือแนวทางที่จะวัดความสำเร็จการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติมีหลายแนวทาง แนวทางแรกสามารถวัดได้จากระดับของความร่วมมือที่ผู้นำนโยบาย สาธารณะไปปฏิบัติมีต่อผู้ออกคำสั่งหรือผู้กำหนดนโยบาย หากระดับของความร่วมมือสูง ระดับความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติย่อมสูงไปด้วย และในทางกลับกันหากระดับความร่วมมือมีต่ำ ย่อมหมายความว่า ระดับของความล้มเหลวในการนำนโยบายไปปฏิบัติก็จะมีสูง ส่วนแนวทางที่สอง สามารถพิจารณาได้จากเงื่อนไขที่ว่า ได้มีการบรรลุผลการปฏิบัติตามนโยบายนั้นตามภาระหน้าที่ขององค์กรที่รับผิดชอบอย่างราบรื่นและปราศจากปัญหา เพราะหากการปฏิบัติตามนโยบายเต็มไปด้วยความขัดแย้งหรือมีอุปสรรคเกิดขึ้นมาก ระดับของความล้มเหลวน่าจะมีสูงขึ้นเช่นกัน สำหรับแนวทางที่สามสามารถวัดได้จากการที่นโยบายนั้นก่อให้เกิดผลการปฏิบัติในระยะสั้นและหรือก่อให้เกิดผลกระทบที่พึงปรารถนา ซึ่งหากการนำนโยบายไปปฏิบัตินั้นเกิดผลในทางปฏิบัติอย่างรวดเร็วและเป็นไปตามที่คาดหวัง ระดับความสำเร็จก็ย่อมมีสูง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรอรุณ ชยานันท์โทตินันท์ (2559) ที่ศึกษา รูปแบบการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน ที่พบว่าสภาพการบริหารเครือข่ายของวิทยาลัยชุมชนมีบุคคลหรือองค์กรเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และพันธกิจในการจัดการศึกษาเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของเครือข่ายในการจัดการศึกษาในการวางแผน กำหนดนโยบายการดำเนินงานและปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จ โดยแนวทางการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาประกอบไปด้วย องค์คณะบุคคล หรือ เครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษา เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และพันธกิจ และ กระบวนการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม

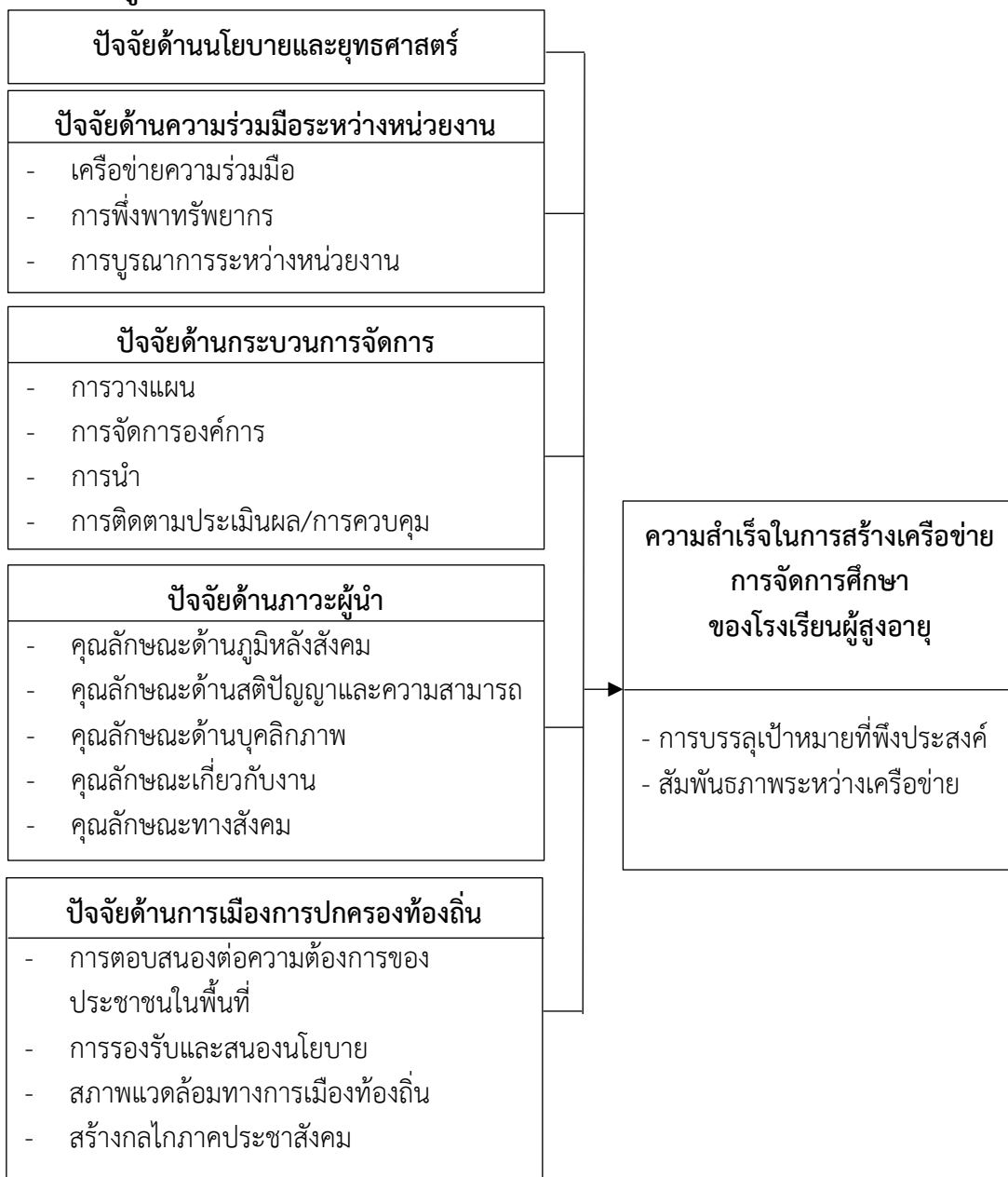
ซึ่งผลการประเมินรูปแบบการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษา พบว่า องค์ประกอบของการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน มีความเป็นไปได้และเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้อยู่ในระดับมาก (2) นโยบายและยุทธศาสตร์ และเครือข่ายความร่วมมือ มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r = .729$) มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 แสดงว่านโยบายและยุทธศาสตร์ มีความสัมพันธ์กับเครือข่ายความร่วมมือในระดับสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของของทวีคุณ สวรรค์ตรานนท์และคณะ (2552) เรื่อง การสร้างเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อสนับสนุนการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลแบบมีส่วนร่วมในเขตพื้นที่ 10 ที่พบว่า ปัจจัยภายนอก ซึ่งได้แก่ นโยบายรัฐบาล กฎหมาย การรองรับสถานะเครือข่ายเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่ายและพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายภาคประชาชน เพื่อสร้างสังคมชุมชน ให้น่าอยู่และมีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น (3) คุณลักษณะด้านบุคลิกภาพ และการบรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r = .729$) มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 แสดงว่าคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพของผู้นำมีความสัมพันธ์กับการบรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ในระดับสูง สอดคล้องกับผลการวิจัย ของเสาวลักษณ์ มณีทิพย์ (2560) เรื่อง แนวทางการปฏิบัติที่เป็นเลิศของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ที่พบว่า สภาพการปฏิบัติที่เป็นเลิศของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่กา ปัจจัยด้านองค์กร ผู้นำมีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีส่วนในการวางแผนจัดทำหลักสูตร จูงใจ การมอบปริญญาชีวิต มีการแบ่งหน้าที่กันในการทำงานเป็นทีม มีการพูดคุย ติดต่อ ประสานงานกันแบบไม่เป็นทางการ และสำหรับรูปแบบการปฏิบัติที่เป็นเลิศของโรงเรียนผู้สูงอายุ ด้านภาวะผู้นำ ผู้นำให้ความสำคัญต่อบุคลากร ผู้นำมีวิสัยทัศน์ คิดเชิงบวก ทุ่มเทเวลา และเป็นผู้นำด้านการศึกษาด้านการมีส่วนร่วมให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม และหลักสูตรการเรียนการสอน ด้านการจูงใจ มีการทำงานในลักษณะจิตอาสา ทำงานเพื่อองค์กรด้วยความเต็มใจ ไม่ได้รับผลตอบแทนเป็นเงิน แต่ได้รับผลตอบแทนทางด้านจิตใจ คือ ความรู้สึกภูมิใจ ด้านการทำงานเป็นทีม แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบชัดเจน วางคนเหมาะสมกับงาน และยึดมั่นในเป้าหมายเดียวกัน และทำให้เกิดความผูกพันและการยอมรับ และ (4) เครือข่ายความร่วมมือและการวางแผน มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r = .722$) มีความสัมพันธ์กันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 แสดงว่าเครือข่ายความร่วมมือมีความสัมพันธ์กับการวางแผน ในระดับสูง สอดคล้องกับงานวิจัยของบุญเพิ่ม สอนักดีและคณะ (2559) ที่ศึกษารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาล พบว่า กระบวนการบริหารของเครือข่ายความร่วมมือ เป็นการจัดการให้องค์คณะบุคคลดำเนินการ ใช้กระบวนการอย่างมีระบบทำให้เป้าหมายประสบความสำเร็จ เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพ โดยความร่วมมือของเครือข่ายโดยมีการบูรณาการโดยการวางแผน (Planning) ร่วมกัน โดยมี 4 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 องค์คณะบุคคลเครือข่ายความร่วมมือ องค์ประกอบที่ 2 ขอบข่ายและภารกิจเครือข่ายความร่วมมือ องค์ประกอบที่ 3 แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิตและ

องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการบริหารของเครือข่ายความร่วมมือ โดยผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดเทศบาล มีความเห็นว่ารูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก และความมีประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาของโรงเรียน ผู้สูงอายุ จะเห็นได้ว่าตัวแปรที่ส่งผล ด้านนโยบายและยุทธศาสตร์ ด้านความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ด้านกระบวนการจัดการ ด้านภาวะผู้นำและด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่นต่อความสำเร็จของการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาของโรงเรียนผู้สูงอายุพบว่าทั้ง 5 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยด้านนโยบายและยุทธศาสตร์ ปัจจัยด้านความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ปัจจัยด้านกระบวนการจัดการ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำและปัจจัยด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาของโรงเรียนผู้สูงอายุ คิดเป็นร้อยละ 87 ($R = .870$) และสามารถอธิบายความสำเร็จของการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาของโรงเรียนผู้สูงอายุได้ร้อยละ 75.7 ($R \text{ Square} = .757$) จากการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุ (Beta) เพื่อพิจารณาจัดลำดับความสำคัญให้แก่ตัวแปรที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาของโรงเรียนผู้สูงอายุ พบว่าตัวแปรอิสระที่อธิบายได้ดีเรียงตามลำดับความสำคัญจากมากไปน้อย ได้แก่ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ปัจจัยด้านกระบวนการจัดการ ปัจจัยด้านความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ปัจจัยด้านนโยบายและยุทธศาสตร์ และ ปัจจัยด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่น ซึ่งมีค่า Beta .274 , .230 , .178, .156 และ .144 ตามลำดับ โดยมีความสัมพันธ์ต่อความสำเร็จของการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาของโรงเรียนผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวีคุณ สวรรค์ตรานนท์ และคณะ (2552) ที่พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการสร้างเครือข่ายสามารถแบ่งได้ 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก 1) ปัจจัยภายในที่มีความสำคัญต่อการสร้างเครือข่าย ได้แก่ ภาพรวมของชุมชนลักษณะชุมชนที่เอื้อต่อการสร้างเครือข่าย ผู้นำหรือแกนนำที่มีจิตวิญญาณและอุดมการณ์ในการทำงาน การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างหน่วยงาน และ 2) ปัจจัยภายนอก ได้แก่ นโยบายของรัฐบาล การสนับสนุนส่งเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น จึงชี้ให้เห็นว่าปัจจัยระดับบุคคล ระดับกลุ่มและระดับองค์การ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการสร้างเครือข่าย และสอดคล้องกับ Schening Eberhed ได้อธิบายความสำเร็จของการสร้างเครือข่ายคือเครือข่ายนั้นๆต้องมีภาวะผู้นำ ผู้บริหาร หัวหน้าหรือประธานต้องเห็นความสำคัญของการสร้างเครือข่าย สอดคล้องกับทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารในประเด็นศาสตร์และศิลป์ในการบริหาร กล่าวคือการบริหารเป็นศิลป์ที่ผู้นำต้องใช้ภาวะผู้นำ การติดต่อสื่อสาร มีมนุษยสัมพันธ์กับเครือข่าย (นฤมล นิราทร, 2543) และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัจฉรา พุฒิมา (2555) ที่ศึกษาการจัดการเครือข่ายผู้สูงอายุและผู้พิการ กรณีศึกษาเทศบาลเมืองเมืองแกนพัฒนา อำเภอมะแม่ง จังหวัดเชียงใหม่ ที่พบว่า ของเครือข่าย การจัดการเครือข่าย

และปฏิสัมพันธ์สามารถอธิบายผ่านองค์ประกอบ 7 ประการ คือ ผู้จัดการเครือข่ายหลักคือเทศบาล ผู้นำทางการเมืองท้องถิ่น และผู้นำชุมชน เน้นการทำงานร่วมกันระหว่างเครือข่าย และเพื่อให้เกิดความคล่องตัว ความรับผิดชอบของหน่วยงานในเครือข่ายมากกว่าหนึ่งหน้าที่ ปัจจัยส่งเสริมความเข้มแข็งที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ได้แก่การเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารงานของเทศบาล และการได้รับการสนับสนุนจากชุมชนและความเข้มแข็งของชุมชนซึ่งทำให้ รูปแบบการบริหารจัดการเครือข่ายแตกต่างกันไปตามแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้ควรเพิ่มกลไกการมีส่วนร่วมเพื่อให้เครือข่ายมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น และ ควรเน้นกระบวนการสร้างค่านิยมสาธารณะของกิจกรรมในเครือข่ายเพื่อให้ในแต่ละพื้นที่สามารถร่วมกันทำงานเป็นเครือข่ายเดียวกันได้และงานวิจัยของ พวงนรินทร์ คำปุก (2557) เรื่อง ความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลห้วยม อำเภอฟาน จังหวัดเชียงราย ปัจจัยที่ส่งผลให้โรงเรียนประสบความสำเร็จ คือ มีครูที่เกษียณอายุราชการที่มีจิตอาสา มีความสามารถเฉพาะตัวมาช่วยปฏิบัติงานอย่างเข้มแข็ง เสียสละ มีการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ มีความสามัคคีร่วมมือในการทำกิจกรรมดี แบ่งปันกันทำให้เกิดความรักใคร่ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทำให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางในการสืบสานวัฒนธรรมและถ่ายทอดภูมิปัญญาของคนในชุมชนต่อไป

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิจัย เรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาของโรงเรียนผู้สูงอายุ สรุปได้ว่า ความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาของโรงเรียนผู้สูงอายุนั้น มีปัจจัยที่ทำให้การสร้างเครือข่ายเกิดความสำเร็จคือการบรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์และเกิดสัมพันธภาพระหว่างเครือข่ายได้ ต้องอาศัยปัจจัยรอบด้านทั้งตัวบุคคล

องค์การและสภาพแวดล้อมขององค์การ โดยพบว่า ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ส่งผลต่อความสำเร็จของการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาของโรงเรียนผู้สูงอายุมากที่สุด ดังนั้นในการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาของโรงเรียนผู้สูงอายุต้องมีผู้นำที่มีภาวะผู้นำที่มุ่งมั่นกับงานสูง ขอบริเริ่มงานใหม่ๆคิดสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุ ผู้นำที่มีบุคลิกภาพเปิดกว้างและเปิดรับประสบการณ์ใหม่ๆและสามารถทำงานเข้ากับผู้อื่นได้ดี ด้านกระบวนการจัดการเน้นการวางแผนและการนำมีความสำคัญต่อความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายสูง ส่วนปัจจัยด้านความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน ปัจจัยด้านนโยบายและยุทธศาสตร์ และปัจจัยด้านการเมืองการปกครองท้องถิ่นให้เน้นรองลงมา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ในการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ ผู้นำของโรงเรียนผู้สูงอายุและเครือข่ายการจัดการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญกับเครือข่ายความร่วมมือ เนื่องจากมีความสัมพันธ์กับเครือข่ายความร่วมมือและการบรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ในระดับสูง
2. ให้ความสำคัญกับการพัฒนาภาวะผู้นำด้านบุคลิกภาพของผู้นำเนื่องจากในการจัดการศึกษาจะประสบความสำเร็จได้จำเป็นต้องอาศัยภาวะผู้นำด้านบุคลิกภาพของผู้นำและการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์โดยให้ความสำคัญกับเครือข่ายความร่วมมือจึงจะนำมาสู่ความสำเร็จบรรลุเป้าหมายตามที่พึงประสงค์ไว้ ทำได้โดยการส่งเสริมการอบรมและพัฒนาทักษะการแก้ไขปัญหา
3. ควรให้ความสำคัญกับเครือข่ายความร่วมมือกับการวางแผนในกระบวนการจัดการและเครือข่ายความร่วมมือกับการพึ่งพาทรัพยากร เนื่องจากมีผลต่อความสำเร็จของการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาของโรงเรียนผู้สูงอายุเครือข่ายในระดับสูง สามารถทำได้โดยการกำหนดแผนปฏิบัติการที่ชัดเจน และมีรูปแบบการประสานงานเป็นทางการและไม่เป็นทางการ
4. เพื่อให้เกิดความสำเร็จของการสร้างเครือข่ายการจัดการศึกษาของโรงเรียนผู้สูงอายุ ทั้งการบรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์และสัมพันธภาพระหว่างเครือข่าย ต้องสนับสนุนให้โรงเรียนผู้สูงอายุและเครือข่ายเพิ่มการแลกเปลี่ยนข้อมูล การติดต่อข่าวสาร การประสานงานระหว่างหน่วยงาน การเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าของบุคคล เข้าใจกันมากขึ้นและให้กำลังใจซึ่งกันและกันจนเป็นที่ยอมรับระหว่างกันในเครือข่ายการจัดการศึกษาของโรงเรียนผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการศึกษาของโรงเรียนผู้สูงอายุในพื้นที่ต่างๆ

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2560). *ทำเนียบโรงเรียนผู้สูงอายุต้นแบบ*. กรุงเทพฯ: กรมกิจการผู้สูงอายุ.
- _____. (2561). *รายงานประจำปี กรมกิจการผู้สูงอายุ 2560*. กรุงเทพฯ: กรมกิจการผู้สูงอายุ.
- กฤษณ์ รักชาติเจริญและคณะ. (2559). ปัจจัยชี้วัดความสำเร็จในการขับเคลื่อนมติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติสู่การปฏิบัติ. *BU Academic Review*, 15(2), 1-16.
- กุลวดี โรจน์ไพศาลกิจและวรกร เกรียงไกรศักดิ์. (2560). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานของชุมชนในการพัฒนาสุขภาพผู้สูงอายุ. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 22(1), 81-97.
- ทวีคุณ สวรรค์ตรานนท์และคณะ. (2552). การสร้างเครือข่ายภาคประชาชนเพื่อสนับสนุนการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลแบบมีส่วนร่วมในเขตพื้นที่ 10. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 2(1), 49-61.
- นฤมล นิราทร. (2543). *การสร้างเครือข่ายการทำงาน : ข้อควรพิจารณาบางประการ*. กรุงเทพฯ: สาขาพัฒนาแรงงานและสวัสดิการ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เนาวเรศ น้อยพานิช. (2552). *รูปแบบการจัดองค์กรเครือข่ายการจัดการศึกษานอกระบบในชุมชน (ดัชนีนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา)*. ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย.
- สาคร อินทโธ. (2552). *การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในการดูแลผู้สูงอายุชุมชนจังหวัดมหาสารคาม*. (รายงานผลการวิจัย). มหาสารคาม: สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดมหาสารคาม.
- สุรจุช ชยานันท์โชตินันท์. (2559). *รูปแบบการบริหารเครือข่ายการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน (ดัชนีนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา)*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2549). *คู่มือเทคนิคและวิธีการบริหารจัดการสมัยใหม่ตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี: การบริหารราชการแบบบูรณาการ*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2557). *รายงานฉบับสมบูรณ์: การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2557*. กรุงเทพฯ: บริษัท เท็กซ์ แอนด์ เจเนอรัลด์ พับลิเคชัน จำกัด.
- เสาวลักษณ์ มณีทิพย์. (2560). *แนวทางการปฏิบัติที่เป็นเลิศของโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลแม่กาอำเภอมือง จังหวัดพะเยา (การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ)*. พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.

- บุญเพิ่ม สอนภักดีและคณะ. (2559). รูปแบบเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดเทศบาล. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 18(4), 99-113.
- พวงนรินทร์ คำปุก. (2557). *ความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลห้วยงัม อำเภอฟาน จังหวัดเชียงราย* (การศึกษาค้นคว้าอิสระหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- อัจฉรา พุดมี. (2555). *การจัดการเครือข่ายผู้สูงอายุและผู้พิการ กรณีศึกษาเทศบาลเมือง3เมืองแกนพัฒนา อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ปัญหาการตรวจสอบสารเสพติดในร่างกายของผู้ขับขี่
ตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522*

PROBLEMS OF DRUG TESTING IN THE DRIVER'S BODY
ON THE ROAD TRAFFIC ACT, B.E. 2522

ปิทิพัฒน์ อยู่เย็นนันทกุล, สุระทิน ชัยทองคำ, คมสัน สุขมาก

Pitiphat Yuyennanthakul, Surathin Chaithongkam, Khomsan Sukmak

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Sripatum University

Corresponding Author E-mail: pitiphaty@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาการกำหนดประเภทของสารเสพติดในความผิดฐานเป็นผู้ขับขี่ยานพาหนะเสพยาเสพติดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 43 ทวิ (2) เพื่อศึกษาเจ้าพนักงานที่มีอำนาจในการตรวจสอบบุคคลกรณีมีสารเสพติดอยู่ในร่างกายขณะขับขี่ยานพาหนะตาม พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 43 ทวิ (3) เพื่อศึกษาการกำหนดประเภทของยานพาหนะที่เจ้าหน้าที่มีอำนาจในการตรวจหาสารเสพติดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 43 ทวิ จากการศึกษาโดย รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการศึกษาวิจัยเอกสาร และสัมภาษณ์แบบเจาะลึก กับผู้ทรงคุณวุฒิ 3 รายที่ได้ผ่านการปฏิบัติงาน งานวิจัยมีข้อเสนอแนะ คือ กำหนดมาตรการทางกฎหมายในการตรวจสอบสารเสพติดในร่างกายของผู้ขับขี่ยานพาหนะตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 ให้มีความเหมาะสมและครอบคลุมในการให้อำนาจเจ้าพนักงานในการตรวจสอบสารเสพติดในร่างกายของผู้ขับขี่ ควรมีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยแก้ไขเพิ่มเติม ประเภทของสารเสพติดในความผิดฐานขับขี่ยานพาหนะเสพยาเสพติด เพิ่มอำนาจให้เจ้าพนักงานในการตรวจผู้ขับขี่ยานพาหนะ และแก้ไขเพิ่มเติมประเภทรถที่เจ้าพนักงานมีอำนาจตรวจสอบสารเสพติดผู้ขับขี่

คำสำคัญ: ประเภทของสารเสพติด; ประเภทยานพาหนะ; ผู้ตรวจสอบสารเสพติด

Abstract

Objectives of this research were: 1. To study determination of the category of narcotic substances in an offense of driving a vehicle, taking drugs by the Road Traffic Act, B.E. 2522, Section 43 Bis.; 2. To study an officers who had the power to inspect a person in the event of substance abuse in the body while driving by Road Traffic Act, B.E. 2522, Section 43 Bis; 3. To study determination of the types of vehicles in which the authorities have drug testing authority according to the Road Traffic Act, B.E. 2522, Section 43 Bis, conducted by the qualitative research, collected data from document and In-depth Interviewing 3 experts who passed the performance training. The research suggested that there should be the set appropriate and comprehensive rules of legal measures for drug testing in the body of driver under the Road Traffic Act, B.E. 2522 so that the officers can use authority in drug testing in driver's body. There should be a resolution of legal issues, namely categories of narcotic drug in offenses of driving while using drugs and there should be increase of power of officers to have drug testing in driver of vehicle and to amend the categories of vehicles that officers have power to have drug testing.

Keywords: Type of drug; Vehicle type; Drug inspector

บทนำ

ปัจจุบันปัญหายาเสพติดยังคงเป็นปัญหาระดับชาติของสังคมไทย จำนวนของผู้กระทำความผิดที่ถูกจับกุมเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมมีเป็นจำนวนมาก การจับกุมคดียาเสพติดทั่วประเทศ ปี 2562 มีจำนวน 182,781 คดี ผู้ต้องหา 189,841 คน และเป็นคดีที่ไม่ทราบผู้กระทำความผิดจำนวน 2,278 คดี จำแนกเป็นคดียาบ้า 138,150 คดี ของกลางประมาณ 396,567,340.06 เม็ด ไอซ์ 23,688 คดี ของกลาง 17,504.72 กิโลกรัม เฮโรอีน 1,005 คดี ของกลาง 723.45 กิโลกรัม โคเคน 55 คดี ของกลาง 41.91 กิโลกรัม กัญชาแห้ง 6,926 คดี ของกลาง 27,560.21 กิโลกรัม พืชกระท่อม 12,819 คดี ของกลาง 92,929.94 กิโลกรัม คีตาหมื่น 682 คดี ของกลาง 1,106.03 กิโลกรัม และเอ็กซ์ตาซี 213 คดีของกลาง 265,699.36 เม็ด (สำนักงานปราบปรามยาเสพติด, 2562)

ข้อมูลรายงานคดีอุบัติเหตุจราจรทางบกที่ได้รับแจ้งในปี พ.ศ. 2562 (ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2562 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2562) ถูกบันทึกในระบบสารสนเทศสถานีตำรวจสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (CRIMES) พบว่า จำนวนอุบัติเหตุทางถนน 74,958 ครั้ง สูงกว่าค่าเฉลี่ย 7 ปี ร้อยละ 1.29 และลดลงจากปี พ.ศ. 2561 ร้อยละ 5.26 สถิติจำนวนผู้เสียชีวิตจาก

อุบัติเหตุจราจร ทางบกที่ได้รับแจ้ง ประจำปี พ.ศ. 2562 พบว่า มีผู้เสียชีวิต 8,673 ราย (เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.7 หรือ 307 ราย) จากปี พ.ศ. 2561 และสถิติผู้เสียชีวิตสูงกว่า ค่าเฉลี่ย 7 ปี ร้อยละ 12.01 นอกจากนี้ ในปี พ.ศ. 2562 มีผู้เสียชีวิตเพศชาย จำนวน 6,493 คน (ร้อยละ 74.9) ผู้เสียชีวิตเพศหญิง จำนวน 2,180 คน (ร้อยละ 25.1) เสียชีวิตที่เกิดเหตุ จำนวน 4,295 คน (ร้อยละ 49.5) และเสียชีวิตที่โรงพยาบาล จำนวน 4,378 คน (ร้อยละ 50.5) ผู้บาดเจ็บสาหัสจากอุบัติเหตุ ทางถนนของประเทศไทยในปีพ.ศ. 2562 มีจำนวน 5,323 คน แม้ว่า จำนวนผู้บาดเจ็บสาหัสลดลงจาก ปี พ.ศ. 2561 จำนวน 57 คน (ร้อยละ 1.06) แต่เมื่อเทียบค่าเฉลี่ย 7 ปีแล้ว จำนวนผู้บาดเจ็บสาหัส ในปี พ.ศ. 2562 ลดลงอย่างชัดเจน คิดเป็นร้อยละ 55.90 (สำนักงานนโยบายและแผนการขนส่งและจราจร, 2563)

สาเหตุสำคัญของการเกิดอุบัติเหตุเกิดจากการกระทำความผิดกฎหมายจะเห็นได้จากสถิติที่เข้าสู่งการพิจารณาพิพากษาของศาลในช่วงเทศกาลสงกรานต์ 2562, เทศกาลปีใหม่ 2563

เทศกาลสงกรานต์ 2562 ในช่วง 7 วันอันตราย (ระหว่างวันที่ 11 - 17 เมษายน 2562) ที่ผ่านมา ซึ่งรวบรวมข้อมูลสถิติโดยศูนย์ข้อมูลคดี สำนักแผนงานและงบประมาณ สำนักงานศาลยุติธรรม พบว่าข้อหาที่มีการกระทำความผิดสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ ขับรถขณะเมาสุรา จำนวน 26,875 ข้อหา, ขับรถโดยไม่มีใบอนุญาต จำนวน 3,021 ข้อหา, ขับรถขณะเสพยาเสพติด จำนวน 439 ข้อหา และ ในช่วง 7 วันอันตราย (ไทยรัฐออนไลน์, 2562)

เทศกาลปีใหม่ 2563 ในช่วง 7 วันอันตราย (ระหว่างวันที่ 27 ธ.ค.62 - 2 ม.ค.63) ข้อหาที่มีการกระทำความผิดสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ 1. ขับรถขณะเมาสุรา 23,723 คน 2. ขับรถโดยไม่มีใบอนุญาต 3,879 คน 3. ขับรถขณะเสพยาเสพติด 344 คน (ข่าวหุ้น, 2563) จากสถิติการขับรถขณะเสพยาเสพติดดังกล่าว ผู้ศึกษาเห็นว่าควรมีการศึกษาปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการตรวจสารเสพติดในร่างกายของผู้ขับขี่ยานพาหนะ เพื่อให้กฎหมายสามารถบังคับใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และครอบคลุม เป็นการป้องกันปราบปรามยาเสพติดและลดอุบัติเหตุบนท้องถนน

จุดมุ่งหมายสำคัญของการบังคับใช้กฎหมายจราจรก็เพื่อเป็นการข่มขวัญยับยั้งผู้ละเมิดหรือผู้มีแนวโน้มจะละเมิดกฎหมาย หรือระเบียบเกี่ยวกับการจราจร ในขณะเดียวกันการบังคับใช้กฎหมายจราจรที่เหมาะสมนั้น มิใช่เพื่อทำให้ผู้ละเมิดได้เรียนรู้ที่จะหลีกเลี่ยงพฤติกรรมละเมิดกฎหมายหรือลดพฤติกรรมที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนในการใช้รถใช้ถนนโดยไม่คำนึงถึงบุคคลอื่น (กฤษดา จันทรศรี, 2537) เมื่อผู้ใช้สารเสพติดขับขี่ยานพาหนะตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ.2522 จึงส่งผลกระทบต่อบุคคลอื่นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อันอาจนำมาซึ่งความสูญเสียแก่ชีวิตร่างกาย และทรัพย์สิน

สารแอมเฟตามีนนั้น เป็นสารที่ออกฤทธิ์กระตุ้นประสาท เมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายจะออกฤทธิ์ ทำให้ร่างกายตื่นตัว หัวใจเต้นเร็ว ความดันโลหิตสูง อุณหภูมิร่างกายเพิ่ม ประสาทตึงเครียด คลื่นไส้อาเจียน สายตาพร่ามัว เหนื่อย และสับสนได้ แต่เมื่อหมดฤทธิ์ร่างกายจะรู้สึกอ่อนเพลีย

มากกว่าปกติ ระบบประสาททำงานช้าลง ส่งผลทำให้เกิดการตัดสินใจช้าและผิดพลาด เป็นเหตุให้เกิดอุบัติเหตุตามมาได้ (อภิสร่า กุลวงศ์ธนโรจน์, 2563)

ในปัจจุบันการนำตัวบุคคลผู้เสพยาเสพติดเข้าสู่กระบวนการทางกฎหมายก็คือ กรณีที่เจ้าพนักงานทำการตรวจหาสารเสพติดในร่างกายของผู้ขับขี่ยานพาหนะบนท้องถนน หากตรวจพบสารเสพติดในร่างกายก็จะต้องดำเนินคดีตามกฎหมาย นำไปสู่ประเด็นการตั้งคำถามของประชาชนในสังคมว่าเจ้าพนักงานมีอำนาจในการเรียกผู้ขับขี่ยานพาหนะตรวจหาสารเสพติดหรือไม่ อย่างไร จึงเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยในประเด็นปัญหาดังต่อไปนี้

1. ปัญหาในการกำหนดประเภทของสารเสพติดในความผิดฐานเป็นผู้ขับขี่ยานพาหนะเสพยาเสพติดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 43 ทวิวรรคหนึ่งและมาตรา 157/1 วรรคสอง ตามพ.ร.บ.จราจรทางบก พ.ศ.2522 มาตรา 43 ทวิ วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ผู้ขับขี่เสพยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ หรือเสพวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทตามกฎหมายว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ทั้งนี้ ตามที่อธิบดีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา” ซึ่งคำว่า “ทั้งนี้” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายไว้ว่า “ตามที่กล่าวมานี้” ดังนี้ คำว่า “ตามที่อธิบดี (ปัจจุบันผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ) กำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา” จึงครอบคลุมถึงเสพยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ หรือเสพวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทตามกฎหมายว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ซึ่งเป็นข้อความที่กล่าวไว้ก่อนคำว่า “ตามที่อธิบดีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา” มิใช่ครอบคลุมเฉพาะการเสพวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทตามกฎหมายว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทเท่านั้นเมื่ออธิบดีกรมตำรวจออกข้อกำหนด ห้ามมิให้ผู้ขับขี่เสพแอมเฟตามีนและ เมทแอมเฟตามีน ตามข้อกำหนดกรมตำรวจ (ปัจจุบันสำนักงานตำรวจแห่งชาติ) เรื่อง กำหนดชื่อและประเภทของวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทและประเภทของรถที่ให้เจ้าพนักงานมีอำนาจตรวจสอบผู้ขับขี่ ลงวันที่ 13 กรกฎาคม 2537 โดยยังไม่ได้ออกข้อกำหนดห้ามมิให้ผู้ขับขี่เสพกัญชา ซึ่งเป็นยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ การกระทำของจำเลยจึงไม่เป็นความผิดฐานผู้ขับขี่เสพยาเสพติดให้โทษตาม พ.ร.บ.จราจรทางบก พ.ศ.2522 มาตรา 43 ทวิ วรรคหนึ่ง, 157/1 วรรคสอง จากคำพิพากษาดังกล่าวจึงมีปัญหว่าหากผลการตรวจสอบพบว่า ผู้ขับขี่เสพสารเสพติดชนิดอื่น เช่น เฮโรอีน มอร์ฟิน โคคาอีน ผีน กัญชา พืชกระท่อม ผู้ขับขี่ดังกล่าวจะไม่มีผิดในข้อหาเป็นผู้ขับขี่แล้วเสพยาเสพติดให้โทษ ตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 43 ทวิ วรรคหนึ่ง และมาตรา 157/1 วรรคสอง (กองผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา, 2563)

2. ปัญหาเกี่ยวกับเจ้าพนักงานที่มีอำนาจในการตรวจสอบบุคคลกรณีมีสารเสพติดอยู่ในร่างกายขณะขับขี่ยานพาหนะตาม พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 43 ทวิ วรรคสอง การตรวจสอบว่าบุคคลใดมีสารเสพติดอยู่ในร่างกายขณะขับขี่ยานพาหนะตาม

พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 43 ทวิ วรรคสอง กำหนดให้ หัวหน้าเจ้าพนักงานจราจร พนักงานสอบสวน เจ้าพนักงานจราจร หรือผู้ตรวจการ มีอำนาจจัดให้มีการตรวจสอบผู้ขับขี่รถบางประเภท ว่าผู้นั้นได้เสพยาเสพติดให้โทษหรือเสพวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทหรือไม่ ถ้าตีความตามตัวบทกฎหมายจะเห็นได้ว่ากฎหมายกำหนดให้เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้มีอำนาจตรวจหาสารเสพติดในตัวผู้ขับขี่กรณีนี้ต้องเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจในสายงานจราจรหรือพนักงานสอบสวนเท่านั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจสายงานอื่น ๆ ไม่มีอำนาจตามพระราชบัญญัตินี้

3. ปัญหาในการกำหนดประเภทของยานพาหนะที่เจ้าหน้าที่มีอำนาจในการตรวจหาสารเสพติด ตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 43 ทวิได้วางหลักไว้ว่า ห้ามมิให้ผู้ขับขี่เสพยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ หรือเสพวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท โดยให้เจ้าพนักงานจราจร พนักงานสอบสวน พนักงานเจ้าหน้าที่ หรือผู้ตรวจการ มีอำนาจจัดให้มีการตรวจสอบผู้ขับขี่รถบางประเภทตามที่ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติกำหนด ในเรื่องนี้มีข้อกำหนดกรมตำรวจ (ปัจจุบันสำนักงานตำรวจแห่งชาติ) เรื่อง กำหนดชื่อและประเภทของวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทและประเภทของรถที่ให้เจ้าพนักงานมีอำนาจตรวจสอบ ผู้ขับขี่ (ประกาศ ณ วันที่ 13 กรกฎาคม 2537 โดยพลตำรวจเอกประทีป สันติประภพ อธิบดีกรมตำรวจ) (ปัจจุบันผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ) ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจจัดให้มีการตรวจสอบผู้ขับขี่รถเฉพาะรถยนต์สาธารณะ รถยนต์บริการ และรถตามกฎหมายว่าด้วยการขนส่งทางบกเท่านั้น ไม่ใช่รถยนต์ทุกประเภท ซึ่งปัจจุบันพบว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจได้ดำเนินคดีในข้อหาเป็นผู้ขับขี่แล้วเสพยาเสพติดให้โทษกับผู้ขับขี่รถยนต์ทุกประเภท โดยไม่ได้ดูข้อกำหนดกรมตำรวจ ที่กำหนดประเภทวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทและประเภทของรถที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ตำรวจดำเนินคดีในข้อหาขับขี่ยานพาหนะเสพยาเสพติดแต่อย่างใด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการกำหนดประเภทของสารเสพติดในความผิดฐานเป็นผู้ขับขี่ยานพาหนะเสพยาเสพติดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 43 ทวิ
2. เพื่อศึกษาเจ้าพนักงานที่มีอำนาจในการตรวจสอบบุคคลกรณีมีสารเสพติดอยู่ในร่างกายขณะขับขี่ยานพาหนะตาม พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 43 ทวิ
3. เพื่อศึกษาการกำหนดประเภทของยานพาหนะที่เจ้าหน้าที่มีอำนาจในการตรวจหาสารเสพติด ตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 43 ทวิ

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทำการศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และสัมภาษณ์แบบเจาะลึก(In-depth Interview)กับ ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 รายที่ได้ผ่านการปฏิบัติงาน

ประชากร คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ราย เป็นเจ้าพนักงานตำรวจที่ได้ผ่านการปฏิบัติงาน ตำแหน่ง รองผู้บังคับการ ตำแหน่ง สารวัตรป้องกันปราบปรามและ ตำแหน่งรองสารวัตรจราจร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษา ตำรา งานวิจัย บทความทางวิชาการ แนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ ตัวบทกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ กฎหมายต่างประเทศ และการศึกษาอิสระต่าง ๆ ที่ เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีกับผู้ขับขี่ยานพาหนะเสพยาเสพติด

เก็บรวบรวมข้อมูล ขอบหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรถึงผู้ทรงคุณวุฒิ 3 รายที่ได้ผ่านการปฏิบัติงาน เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ หลังจากนั้นได้เก็บข้อมูลจากการ สัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Structured Interview)

วิเคราะห์ข้อมูล โดยการเปรียบเทียบมาตรฐานกฎหมายต่างประเทศกับประเทศไทย เพื่อให้ได้ข้อสรุปและข้อเสนอแนะในการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ระเบียบ หรือ ข้อบังคับ เพื่อให้ สามารถนำมาใช้ในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดฐานเป็นผู้ขับขี่แล้วเสพยาเสพติดให้โทษได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัย

1. ปัญหาในการกำหนดประเภทของสารเสพติดในความผิดฐานขับขี่ยานพาหนะเสพยาเสพติด จากที่ได้ศึกษาสารเสพติดที่เป็นความผิดฐานความผิดฐานมีสารเสพติดในร่างกายขณะ ขับขี่ยานพาหนะ ของประเทศอังกฤษ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สวิสเซอร์แลนด์ และ สหรัฐอเมริกา จะเห็นได้ว่าต่างประเทศมีสารเสพติดหลายชนิดที่เป็นความผิดขับขี่ยานพาหนะ เสพยาเสพติด ซึ่งประเทศไทยมี มีสารเสพติดเพียง 2 ชนิดที่เป็นความผิดขับขี่ยานพาหนะเสพยาเสพติด คือ แอมเฟตามีน หรือเมทแอมเฟตามีน ตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ.2522 มาตรา 43 ทวิ วรรคหนึ่ง ประกอบข้อกำหนดกรมตำรวจ (ปัจจุบันสำนักงานตำรวจแห่งชาติ) ประกาศ ณ วันที่ 13 กรกฎาคม 2537 ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ตำรวจกระทำการตรวจสอบผู้ขับขี่ รถยนต์สาธารณะ รถยนต์บริการ และรถตามกฎหมายว่าด้วยการขนส่งทางบกแล้วพบว่า ผู้ขับขี่ เสพยาเสพติดประเภทที่ 1 คือ แอมเฟตามีน หรือเมทแอมเฟตามีน และมีปริมาณตั้งแต่ 1 ไมโครกรัมต่อมิลลิกรัมขึ้นไป จึงจะมีอำนาจดำเนินคดีในข้อหาเป็นผู้ขับรถเสพยาเสพติดโดย ผ่า ผืนกฎหมาย ซึ่งหากผลการตรวจสอบพบว่า ผู้ขับขี่เสพยาเสพติดชนิดอื่น เช่น เฮโรอีน มอร์ฟิน โคคาอีน ผีน กัญชา พิษกระท่อม ผู้ขับขี่ดังกล่าวจะไม่มีผิดในข้อหาเป็นผู้ขับขี่ยานพาหนะ เสพยาเสพติด ตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ.2522 มาตรา 43 ทวิ วรรคหนึ่ง และ

มาตรา 157/1 วรรคสอง (ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 519/2558 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8862/2559 คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 12151/2558 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4502/2558) แต่จะเป็นความผิดตาม พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522 มาตรา 91 และมาตรา 92 ที่จะต้องให้ผู้ขี้ยานพาหนะเสพยาเสพติดเข้ารับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งกรณีดังกล่าวเป็นช่องว่างของกฎหมายทำให้ผู้ขี้ที่เสพยาเสพติดประเภทอื่นที่ไม่ใช่ประเภท 1 นั้น ไม่มีความผิดตาม พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 จะเห็นได้ว่ายาเสพติดให้โทษไม่ว่าจะเป็นสารเสพติดประเภทใดต่างก็ทำให้มีผลกระทบต่อสมองซึ่งควบคุมระบบประสาทของผู้ขี้ ทำให้สมรรถภาพในขี้ยานพาหนะลดลง และผลเสียที่ตามมาคืออาจจะก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตและทรัพย์สินของตนเองและบุคคลอื่นได้ ดังนั้น เห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ.2522 มาตรา 43 ทวิ ห้ามมิให้ผู้ขี้เสพยาเสพติดให้โทษประเภท 1 หรือประเภท 5 อันเป็นความผิดตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษ หรือเสพวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทตามกฎหมายว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท และห้ามมิให้ผู้ขี้เสพยาเสพติดให้โทษประเภท 2 เว้นแต่การเสพนั้นเป็นการเสพเพื่อการรักษาโรคตามคำสั่งของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมหรือผู้ประกอบโรคศิลปะแผนปัจจุบันชั้นหนึ่งในสาขาทันตกรรม ตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายนี้ เพื่อป้องกันอุบัติเหตุทางถนนซึ่งอาจจะเป็นอันตรายต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน

2. ปัญหาเกี่ยวกับเจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจในการตรวจว่าบุคคลใดมีสารเสพติดอยู่ในร่างกายขณะขี้ยานพาหนะจากที่ได้ศึกษาเจ้าพนักงานที่มีอำนาจในการตรวจสอบสารเสพติดของ ประเทศอังกฤษ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สวิสเซอร์แลนด์ และสหรัฐอเมริกา ให้อำนาจเจ้าพนักงานตำรวจตรวจสอบสารเสพติดในกรณีขี้ยานพาหนะเสพยาเสพติดโดยไม่จำกัดสายงานแต่อย่างใด จะเห็นว่า ประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ.2522 มาตรา 43 ทวิ วรรคสอง บัญญัติให้ผู้มีอำนาจตรวจสอบหาสารเสพติดในขณะขี้เป็นเพียงเจ้าพนักงานเฉพาะหัวหน้าเจ้าพนักงานจราจร พนักงานสอบสวน และเจ้าพนักงานจราจร เท่านั้น จึงเกิดปัญหาในการปฏิบัติหน้าที่ในการตรวจสอบ เนื่องจากพนักงานตำรวจสายงานอื่น เช่น พนักงานตำรวจสายงานป้องกันปราบปรามหรือเจ้าพนักงานตำรวจสายงานสืบสวน ไม่มีอำนาจตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ.2522 มาตรา 43 ทวิ แต่ในปัจจุบันยังมีเจ้าพนักงานตำรวจสายงานอื่นที่ทำการตรวจผู้ขี้ยานพาหนะเสพยาเสพติด ซึ่งจริงๆ แล้วถ้าตีความตามตัวบทกฎหมายเจ้าหน้าที่ตำรวจสายงานอื่นไม่มีอำนาจตรวจ จะเห็นได้ว่ากฎหมายยังไม่ครอบคลุมเหมือนต่างประเทศ ซึ่งอาจจะทำให้เจ้าพนักงานตำรวจปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบด้วยกฎหมายและเจ้าพนักงานตำรวจอาจจะถูกดำเนินคดีส่งผลเสียต่อหน้าที่การงาน และในปัจจุบันมีผู้ใช้รถใช้ถนนเป็นจำนวนมากขึ้นเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการแก้ไขกฎหมายเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ ดังนั้น เห็นควรให้อำนาจตำรวจทุกสายงานในการปฏิบัติหน้าที่ตรวจสอบสารเสพติดกรณีขี้ยานพาหนะเสพยาเสพติดโดยไม่จำกัดเฉพาะหัวหน้า

จรรยา พนังงานสอบสวน หรือเจ้าพนักงานจรรยา และการที่เจ้าหน้าที่ตำรวจทุกสายงานมีอำนาจในการตรวจสอบสารเสพติดในกรณีขับขี่ยานพาหนะเสพติด เป็นการแบ่งเบาหน้าที่หัวหน้าจรรยา พนังงานสอบสวน หรือเจ้าพนักงานจรรยา ทำให้เจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อเป็นการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนที่จะเกิดผลเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน

3. ปัญหาในการกำหนดประเภทของยานพาหนะที่เจ้าหน้าที่มีอำนาจในการตรวจหาสารเสพติด ตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 43 ทวิ จากที่ได้ศึกษาประเภทของรถที่กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจตรวจสอบสารเสพติดในร่างกายของผู้ขับขี่กฎหมายประเทศอังกฤษ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สวิสเซอร์แลนด์ และสหรัฐอเมริกา จะเห็นได้ว่ากฎหมายต่างประเทศได้ใช้คำว่ายานพาหนะซึ่งหมายความว่ารวมถึงรถทุกประเภท ในส่วนของกฎหมายประเทศไทย ตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 ประกอบกับข้อกำหนดกรมตำรวจ(ปัจจุบันสำนักงานตำรวจแห่งชาติ)ประกาศ ณ วันที่ 13 กรกฎาคม 2537 กำหนดให้เจ้าพนักงานจรรยา พนังงานสอบสวน หรือพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจจัดให้มีการตรวจสอบผู้ขับขี่รถยนต์สาธารณะและรถยนต์บริการตามกฎหมายว่าด้วยรถยนต์ และรถตามกฎหมายว่าด้วยการขนส่งทางบก ซึ่งกฎหมายดังกล่าวให้เจ้าพนักงานที่มีอำนาจในการตรวจสอบผู้ขับขี่รถบางประเภท ซึ่งในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าเจ้าพนักงานตำรวจได้ตรวจและจับกุมผู้ขับขี่รถยนต์ส่วนบุคคลหรือรถจักรยานยนต์เสพติดซึ่งเป็นรถที่กฎหมายไม่ได้กำหนดไว้ ซึ่งอาจจะส่งผลเสียในภายหลังต่อเจ้าพนักงานตำรวจ และจากการเกิดอุบัติเหตุบนท้องถนนจะเห็นได้ว่าแม้ผู้ขับขี่จะขับขี่รถประเภทไหนก็สามารถก่อให้เกิดความเสียหายได้หากผู้ขับขี่เสพสารเสพติดขณะขับขี่ เพราะการเสพสารเสพติดจะทำให้สมรรถนะในการขับลดลง และอาจเกิดความสับสนในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน ทำให้เจ้าพนักงานปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ จึงเห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องแก้ไขกฎหมายให้เจ้าพนักงานมีอำนาจสามารถตรวจสอบหาสารเสพติดผู้ขับขี่รถได้ทุกประเภท เมื่อวิเคราะห์แล้วการที่จะกำหนดประเภทของรถให้ครอบคลุมนั้น จะทำให้พนักงานเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้องและชอบด้วยกฎหมาย เกิดความยุติธรรม และสามารถป้องกันความเสียหายที่จะเกิดจากการที่ผู้ขับขี่เสพติดขณะขับขี่ ลดอุบัติเหตุบนท้องถนนส่งผลดีต่อประชาชน ดังนั้นจึงเห็นควรแก้ไขเพิ่มเติมเรื่อง การกำหนดประเภทของยานพาหนะในความผิดฐานเป็นผู้ขับขี่ยานพาหนะเสพติดพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ.2522 ให้เจ้าพนักงานมีอำนาจในการตรวจสอบผู้ขับขี่เสพสารเสพติดขณะขับขี่รถทุกประเภท

อภิปรายผลการวิจัย

กรณีผู้ขับขี่ยานพาหนะเสพยาเสพติดตาม พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 เมื่อพิจารณาปัญหาต่าง ๆ จะพบว่า

1. ปัญหาการกำหนดประเภทของสารเสพติดในความผิดฐานขับขี่ยานพาหนะเสพยาเสพติด จากการวิจัย ประเทศอังกฤษ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สวิสเซอร์แลนด์ และสหรัฐอเมริกา จะเห็นได้ว่าต่างประเทศมีสารเสพติดหลายชนิดที่เป็นความผิดขับขี่ยานพาหนะเสพยาเสพติด ซึ่งประเทศไทยมี มีสารเสพติดเพียง 2 ชนิดที่เป็นความผิดขับขี่ยานพาหนะเสพยาเสพติด คือ แอมเฟตามีน หรือเมทแอมเฟตามีน การกำหนดให้อำนาจเจ้าพนักงานตำรวจทุกสายงานและฝ่ายปกครองมีอำนาจตรวจผู้ขับขี่รถทุกประเภทเสพยาเสพติดชนิดอื่นนอกจากเมทแอมเฟตามีนและแอมเฟตามีนเป็นความผิดฐาน ขับขี่ยานพาหนะเสพยาเสพติดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 จะเหมาะสมที่สุดในการแก้ไขปัญหาเสพยาเสพติด

2. ปัญหาเกี่ยวกับเจ้าพนักงานซึ่งมีอำนาจในการตรวจว่าบุคคลใดมีสารเสพติดอยู่ในร่างกายขณะขับขี่ยานพาหนะ จากการวิจัยเจ้าพนักงานที่มีอำนาจในการตรวจสอบสารเสพติดของ ประเทศอังกฤษ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สวิสเซอร์แลนด์ และสหรัฐอเมริกา ให้อำนาจเจ้าพนักงานตำรวจตรวจสอบสารเสพติดในกรณีขับขี่ยานพาหนะเสพยาเสพติดโดยตำรวจไม่จำกัดสายงานแต่อย่างใด ส่วนประเทศไทยให้อำนาจเจ้าพนักงานตำรวจสายงานจราจรในการตรวจหาสารเสพติดจากผู้ขับขี่ยานพาหนะ เป็นการจำกัดอำนาจ พนักงานตำรวจสายงานอื่นไม่มีอำนาจกระทำการตรวจหาสารเสพติดจากผู้ขับขี่ยานพาหนะ การที่เพิ่มอำนาจให้พนักงานตำรวจสายงานอื่นและพนักงานฝ่ายปกครองมีอำนาจในการตรวจหาสารเสพติดผู้ขับขี่ยานพาหนะจะเป็นการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนที่จะเกิดผลเสียต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน

3. ปัญหาในการกำหนดประเภทของยานพาหนะที่เจ้าหน้าที่มีอำนาจในการตรวจหาสารเสพติด จากการวิจัย ประเภทของรถที่กำหนดให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจตรวจสอบสารเสพติดในร่างกายของผู้ขับขี่ กฎหมายประเทศอังกฤษ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี สวิสเซอร์แลนด์ และสหรัฐอเมริกา จะเห็นได้ว่ากฎหมายต่างประเทศได้ใช้คำว่ายานพาหนะซึ่งหมายความว่ารวมถึงรถทุกประเภท ในปัจจุบันกฎหมายได้ให้อำนาจเจ้าพนักงานมีอำนาจตรวจสอบสารเสพติดผู้ขับขี่ยานพาหนะบางประเภทเท่านั้น จะเห็นได้ว่าไม่ว่ารถแบบไหนก็สามารถเกิดอุบัติเหตุทั้งนั้น การที่เพิ่มอำนาจให้เจ้าพนักงานมีอำนาจตรวจสอบสารเสพติดผู้ขับขี่รถทุกประเภท เป็นการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดและเป็นการป้องกันอุบัติเหตุบนท้องถนน

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 ปัญหาการตรวจสอบสารเสพติดในร่างกายของผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติจรรยาทางบก พ.ศ. 2522 นั้นมีปัญหา 3 ประเด็น 1.เรื่องประเภทของยาเสพติด 2.เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจตรวจสอบสารเสพติด 3.ยานพาหนะที่เจ้าพนักงานมีอำนาจในการตรวจ โดยจากรูปภาพได้นำการบังคับใช้กฎหมายในปัจจุบันของต่างประเทศเช่น อังกฤษ เยอรมนี สวิสเซอร์แลนด์ สหรัฐอเมริกามาเปรียบเทียบการบังคับใช้กฎหมายประเทศไทยในปัจจุบันเพื่อเป็นแนวทางการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมในการบังคับใช้กฎหมายในประเทศไทย เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคมและประชาชน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ให้ยกเลิก ข้อกำหนดกรมตำรวจ ประกาศ ณ วันที่ 13 กรกฎาคม 2537 เรื่อง กำหนดชื่อและประเภทของวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทและประเภทของรถที่ให้เจ้าพนักงานมีอำนาจตรวจสอบผู้ขับขี่

2. ให้ยกเลิก บทบัญญัติ มาตรา 43 ทวิ แห่งพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. 2522 และให้ใช้บทบัญญัติ ดังต่อไปนี้แทน

มาตรา 43 ทวิ “ห้ามมิให้ผู้ขับขี่เสพยาเสพติดให้โทษ **ประเภท 1 หรือประเภท 5** ตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษหรือเสพวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทตามกฎหมายว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท

ห้ามมิให้ผู้ขับขี่เสพยาเสพติดให้โทษ **ประเภท 2** เว้นแต่การเสพนั้นเป็นการเสพเพื่อการรักษาโรคตามคำสั่งของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมหรือผู้ประกอบโรคศิลปะแผนปัจจุบันชั้นหนึ่งในสาขาทันตกรรมตามกฎหมายว่าด้วยยาเสพติด

ให้ พนักงานฝ่ายปกครอง ตำรวจ หรือผู้ตรวจการ มีอำนาจจัดให้มีการตรวจสอบผู้ขับขี่ รถว่าได้เสพยาเสพติดให้โทษหรือเสพวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทตามวรรคหนึ่งและวรรคสองหรือไม่ และหากผลการตรวจสอบในเบื้องต้นปรากฏว่าผู้ขับขี่นั้นไม่ได้เสพก็ให้ผู้ขับขี่นั้นขับรถต่อไปได้

ในกรณีนี้ผู้ขับขี่ตาม วรรคสาม ไม่ยอมให้ตรวจสอบให้ พนักงานฝ่ายปกครอง ตำรวจ หรือผู้ตรวจการมีอำนาจกักตัวผู้นั้นไว้ เพื่อดำเนินการตรวจสอบได้ภายในระยะเวลาเท่าที่จำเป็นแห่งกรณีเพื่อให้การตรวจสอบเสร็จสิ้นไปโดยเร็ว และเมื่อผู้นั้นยอมรับการตรวจสอบแล้ว หากผลการตรวจสอบในเบื้องต้นปรากฏว่าไม่ได้เสพ ก็ให้ปล่อยตัวไปทันที

การตรวจสอบตามมาตรานี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง”

3. ให้เจ้าพนักงานตำรวจทุกสายงานและเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองปฏิบัติหน้าที่ตรวจและมีอำนาจจับกุมผู้ขับขี่ยานพาหนะทุกประเภทเสพยาเสพติดให้โทษ **ประเภท 1 หรือประเภท 5** ประเภท 2 เว้นแต่การเสพนั้นเป็นการเสพเพื่อการรักษาโรคตามคำสั่งของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมหรือผู้ประกอบโรคศิลปะแผนปัจจุบันชั้นหนึ่งในสาขาทันตกรรมกฎหมายว่าด้วยยาเสพติด

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับบทลงโทษในความผิดฐานขับขี่ยานพาหนะเสพยาเสพติด
2. ควรศึกษาเกี่ยวกับอายุความในความผิดฐานขับขี่ยานพาหนะเสพยาเสพติด
3. ควรศึกษาเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติของผู้จับกุมผู้ต้องหาในความผิดขับขี่ยานพาหนะเสพยาเสพติด

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา จันทศรี. (2537). การจราจรในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่: ปัญหาและแนวทางแก้ไข (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กองผู้ช่วยผู้พิพากษาศาลฎีกา. (2563). คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 519/2558. สืบค้น 20 กรกฎาคม 2563, จาก <https://deka.in.th/view-580003.html>
- ข้อกำหนดกรมตำรวจ เรื่อง กำหนดชื่อและประเภทของวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทและประเภทของรถที่ใช้เจ้าพนักงานมีอำนาจตรวจสอบผู้ขับขี่. (2537, 13 กรกฎาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 111 ตอนพิเศษ 30 ง. หน้า 31.
- ข่าวหุ้น. (2563). ปิดฉาก “7 วันอันตราย” เสียชีวิต 373 ราย เจ็บ 3,499 คน เมาแล้วขับครองแชมป์อุบัติเหตุ! (ออนไลน์). สืบค้น 20 กรกฎาคม 2563, จาก <https://www.kaohoon.com/content/334083>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2562). ศาลสรุปสถิติคดี 7 วันสงกรานต์ เมาแล้วขับนำโด่ง-ไม่มีใบขับขี่ตามติด (ออนไลน์). สืบค้น 20 กรกฎาคม 2563, จาก <https://www.thairath.co.th/news/local/bangkok/1547320>
- พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ.2522. (2522, 18 มกราคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 96 ตอนที่ 8 ฉบับพิเศษ. หน้า 13.
- พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.2522. (2522, 22 เมษายน). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 96 ตอนที่ 63 ฉบับพิเศษ. หน้า 29.
- อภิสร กุลวงศ์ธนโรจน์. (2563). การศึกษาอุบัติการณ์ของผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุจราจรทางบกที่มีการใช้ แอลกอฮอล์ ยาเสพติด และยาหรือสารออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ในจังหวัดสมุทรสาคร พ.ศ.2558-2561. วารสารแพทย์เขต 4-5, 39(2), 214-226.

การศึกษาปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย
ของผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย*

A STUDY ON ELDERLY PROBLEMS AND HEALTH CARE NEEDS BY THAI
TRADITIONAL MEDICINE AT BANDOO SUB-DISTRICT,
MUANG DISTRICT, CHIANG RAI PROVINCE

รุสนี้ มามะ, นิศรา ชัยวงศ์, ศิวพงษ์ ต้นสุวรรณวงศ์, สุวนันท์ แก้วจันทา

Rusanee Mama, Nissara Chaiwong, Siwapong Tansuwanwong, Suwanan Kaewjanta

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Chiang Rai Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: rusnee77@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาผู้สูงอายุและความต้องการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยในเขตเทศบาลตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือผู้สูงอายุในเขตตำบลบ้านดู่ 398 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามรวบรวมข้อมูลจากการลงพื้นที่สอบถามปัญหาและความต้องการในชุมชนที่บ้าน โดยใช้สถิติวิเคราะห์ข้อมูลคือร้อยละและค่าเฉลี่ย ผลการศึกษาพบว่าปัญหาในด้านสุขภาพผู้สูงอายุมี 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มที่ช่วยเหลือตนเองได้ 331 คน 2) กลุ่มที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ 67 คน โดยผู้สูงอายุทั้งหมดมีผู้ที่มิโรคประจำตัวร้อยละ 70.10 มีปัญหาด้านสุขภาพจิตร้อยละ 33.92 เช่น รู้สึกเหงา เครียด ปัญหาด้านสังคมมีผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ลำพังร้อยละ 10.05 และด้านเศรษฐกิจเป็นผู้มีรายได้น้อยร้อยละ 31.41 ทั้งนี้เมื่อสำรวจความต้องการของผู้สูงอายุ พบว่าต้องการปลูกสมุนไพรใช้ดูแลสุขภาพร้อยละ 55.61 การได้รับการดูแลรักษาโรคด้วยการแพทย์แผนไทยร้อยละ 39.01 ส่งเสริมสุขภาพด้วยการออกกำลังกายร้อยละ 37.67 สอนทำยาสมุนไพรร้อยละ 21.08 และปลูกสมุนไพรเพื่อเสริมสร้างรายได้ร้อยละ 13.90 ส่วนผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ต้องการให้มีสถานที่ดูแลร้อยละ 83.67 ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาเปรียบเทียบเชิงพื้นที่เพื่อให้เห็นความแตกต่างของปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในบริบทของชุมชนที่ต่างกัน

คำสำคัญ: ปัญหาผู้สูงอายุ; ความต้องการดูแลสุขภาพ; การแพทย์แผนไทย

Abstract

Objectives of this study were to analyze the elderly problems and their health care needs by Thai traditional medicine (TTM) at Bandoo Sub-District, Muang District, Chiang Rai Province using survey research. Samples were 398 elders selected by accidental sampling. The questionnaires of elderly problems and health care needs was used. Then, data was analyzed by percentage and average values. The results showed that in elderly health problems were divided into 2 groups: 1) group of elders who were self-reliant was 331 people 2) group of elders who could not help themselves or self-reliant was 67 people. However, 70.10% of elders had congenital diseases. Elders with mental health problem were 33.92%, with social problems 10.05%, elderly who lived alone and had economic problems, elderly with lower income 31.41%. Moreover, the survey of health care needs revealed that 55.61% of elderly needed to learn herbal planting for household use, 39.01% of elderly needed health care and treatment by TTM, 37.67% of elderly needed health promotion by exercise, 21.08% of elderly needed to learn herbal medicine preparation for household use, 13.90% of elderly needed herbal planting and sell for extra income and 83.67% of elderly who were not self-reliant needed health care place. For further research, a comparative study should be conducted to differentiate the elderly problems and their health care needs by Thai traditional medicine (TTM) in different community contexts.

Keywords: Elderly problem; health care need; Thai traditional medicine

บทนำ

ปัจจุบันเกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของประชากรโลก โดยประชากรสูงอายุมีสัดส่วนเพิ่มขึ้น ซึ่งองค์การสหประชาชาติได้ระบุว่าในปีพ.ศ.2562 จำนวนประชากรที่มีอายุ 65 ปีขึ้นไปมีจำนวนกว่า 727 ล้านคน หรือร้อยละ 9.3 ของประชากรทั้งโลก (United Nations, 2020) ถือได้ว่าโลกได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุแล้ว โดยประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging society) มาตั้งแต่ ปีพ.ศ. 2548 ในปีพ.ศ.2563 มีผู้สูงอายุสูงจำนวน 12 ล้านคน หรือร้อยละ 18.1 ของจำนวนประชากรทั้งหมด (สถาบันวิจัยประชากรและสังคมมหาวิทยาลัยมหิดล, 2563) และในปีพ.ศ. 2564 ประเทศไทยจะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) ซึ่งจะมีผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 20 ของจำนวนประชากรทั้งประเทศ จากสถานการณ์ดังกล่าวเห็นได้ว่าจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นส่งผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ เช่นทำให้ภาระค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพเพิ่มขึ้นเนื่องจากผู้สูงอายุมักมีอาการเจ็บป่วยจากความเสี่ยงสภาพของ

ร่างกายตามช่วงวัยส่งผลต่อการเจ็บป่วยของผู้สูงอายุที่เกิดขึ้นโดยเฉพาะโรคเรื้อรังที่ต้องดูแลรักษาในระยะยาว จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องหาแนวทางการส่งเสริมและดูแลด้านสุขภาพเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งพาตนเองได้

เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุแล้ว ร่างกายย่อมเสื่อมสภาพตามอายุที่เพิ่มขึ้น และยังส่งผลทำให้ผู้สูงอายุมักมีอาการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังที่จำเป็นต้องดูแลระดับประกอบอาการไปตลอด นอกจากนี้ความเสื่อมของร่างกายยังส่งผลทำให้ประสิทธิภาพการทำงานของร่างกายลดลง เช่น กำลังในการทำงานลดลง การมองเห็นลดลง การรับเสียงลดลง หลงลืม และมีภาวะข้อเสื่อมเป็นต้น โดยงานศึกษาของจิณณ์ธิดา พงษ์ดี และปิยธิดา คูหิรัญญรัตน์ (2558) ศึกษาปัญหาสุขภาพด้านร่างกายของผู้สูงอายุพบว่าโดยรวมแล้วผู้สูงอายุส่วนใหญ่รับรู้ว่ามีปัญหาสุขภาพในระดับมาก เนื่องจากเห็นว่าตนเองรับประทานยาหลายชนิด มีปัญหาการได้ยินลดลง และสายตาพร่ามัวมองไม่ชัด นอกจากนี้การศึกษาของจรรุวรรณ สุกใส และวิมลฤดี พงษ์หิรัญญ์ (2556) พบว่าผู้สูงอายุมีปัญหาด้านเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่ขาดรายได้และมีรายได้ไม่เพียงพอเพราะผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่มีงานทำ หรือบางรายมีบ้างเล็กน้อยๆ ไม่พอใช้จ่าย และบางรายขอรับจากบุตรหลาน ผู้สูงอายุบางรายเกิดภาวะทางจิตใจถดถอยเสียความรู้สึกลึกซึ้งในตนเองที่เคยมีเงินเลี้ยงลูกหลาน ปัญหานี้พบในเกือบทุกครอบครัวที่ผู้สูงอายุมีสภาพจิตใจเครียด บางรายซึมเศร้าและท้อแท้ แต่มีบางรายที่พยายามถามหางานทำและอยากทำงาน บางรายถูกทอดทิ้งให้อยู่ลำพัง ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาแนวทางการดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุในชุมชน

วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก ได้ดำเนินการภายใต้ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาเชิงบูรณาการกับการพัฒนาท้องถิ่น โดยการขยายความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายภาคประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเริ่มจากพื้นที่ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายตั้งอยู่ เนื่องด้วยปัจจุบันจำนวนผู้สูงอายุตำบลบ้านดู่มีจำนวนเพิ่มขึ้นตามแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงประชากรของประเทศและเป็นกลุ่มบุคคลที่มีปัญหาด้านสุขภาพมากกว่าวัยอื่น ทางวิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือกจึงเล็งเห็นว่าประชากรผู้สูงอายุถือเป็นกลุ่มหลักที่ควรได้รับการดูแลด้านสุขภาพตามบทบาทและศักยภาพของแพทย์แผนไทย เพื่อให้ผู้สูงอายุนั้นมีสุขภาพแข็งแรงและพึ่งตนเองให้ได้มากที่สุด อย่างไรก็ตามการที่จะกำหนดแนวทางการดูแลผู้สูงอายุด้วยการแพทย์แผนไทยเพื่อให้ผู้สูงอายุเกิดความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้นั้นมีความจำเป็นต้องศึกษาปัญหาของผู้สูงอายุในชุมชนและความต้องการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยของผู้สูงอายุก่อน เพื่อนำมาวางแผนและพัฒนาเป็นแนวทางการดูแลผู้สูงอายุจึงเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

ศึกษาปัญหาผู้สูงอายุและความต้องการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยของผู้สูงอายุในชุมชนกรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุในเขตตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย จำนวน 3,203 คน และมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย 398 คน ได้มาจากการกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (ภทรานิชฐ์ เหมาะทอง และคณะ, 2560) แล้วใช้การสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม ที่สร้างขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ปัญหาของผู้สูงอายุ ประกอบไปด้วย ปัญหาด้านสุขภาพ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ และปัญหาด้านสังคม

ตอนที่ 3 ความต้องการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยของผู้สูงอายุในชุมชน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาในครั้งนี้ทางทีมวิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1) กำหนดพื้นที่และประสานงานกับผู้นำชุมชนเพื่อลงพื้นที่สำรวจปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ

2) ลงพื้นที่เพื่อสอบถามปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชนโดยมีผู้นำชุมชนเป็นผู้นำในการลงพื้นที่ไปสอบถามผู้สูงอายุที่บ้าน

3) เก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสอบถามปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในชุมชน

4) วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ร้อยละและค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัย

1. ปัญหาของผู้สูงอายุในตำบลบ้านคู แบ่งได้ออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ โดยปัญหาในด้านสุขภาพพบว่าผู้สูงอายุในชุมชนมี 2 กลุ่ม คือผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองได้ จำนวน 331 คน คิดเป็นร้อยละ 83.17 และผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 16.83 โดยผู้สูงอายุทั้งหมดมี ร้อยละ 70.10 ที่มีโรคประจำตัวอย่างน้อย 1 โรค ในจำนวนนี้มีผู้สูงอายุที่มีโรคประจำตัวที่เป็นโรคเรื้อรังที่ต้องได้รับการดูแลแบบประคับประคองได้แก่ โรคความดันโลหิตสูง รองลงมาคือโรคไขมันในเลือดสูง โรคเบาหวาน โรคหัวใจ เช่น ลิ้นหัวใจรั่ว หัวใจโต หัวใจเต้นผิดจังหวะ หัวใจโต โรคต่อมลูกหมากโต โรคหืดหอบ โรคพาร์กินสัน ภาวะไตเสื่อม โรคหลอดเลือดสมองตีบ โรคถุงลมโป่งพอง โรคอัลไซเมอร์ โรคมะเร็ง โรคหลอดเลือดสมองแตก โรคภูมิแพ้ทางอากาศและเป็นโรคประจำตัวอื่นๆ เช่น ไทรอยด์ หมอนรองกระดูกสันหลังทับเส้นประสาทส่วนเอว โรคกระดูกพรุน เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการเจ็บป่วยอื่นๆ ที่มีความจำเป็นต้องได้รับการดูแลรักษา ถึงร้อยละ 55.28 ของผู้สูงอายุทั้งหมด ได้แก่ อาการปวดตามข้อ เช่น ปวดข้อเข่า ปวดข้อไหล่ ปวดข้อนิ้วมือ เป็นต้น อาการปวดตามกล้ามเนื้อ เช่น ปวดบั้นเอว ปวดขา ปวดบ่าคอ ปวดสะบัก ปวดแขน เป็นต้น โรคเข่าเสื่อม นิ้วล็อก ข้อไหล่ติด โรคกระเพาะอาหาร โรคกรดไหลย้อน อาการอาหารไม่ย่อย และอาการท้องผูก

ในด้านสุขภาพจิตพบว่าผู้สูงอายุกว่าร้อยละ 33.92 มีปัญหาด้านสุขภาพจิต ได้แก่ ผู้ที่รู้สึกเหงาร้อยละ 76.30 ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ยังแข็งแรงและมีเวลาว่าง เนื่องจากเมื่อถึงวัยสูงอายุไม่ได้ทำงานเหมือนเช่นในอดีตทำให้รู้สึกเหงาจึงต้องหากิจกรรมต่างๆ ทำรวมทั้งผู้ที่เริ่มช่วยเหลือตนเองได้น้อยลงทำให้ไม่สามารถไปไหนมาไหนได้จึงไม่ได้พบปะผู้คนในสังคม ขาดการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นทำให้รู้สึกเหงา ผู้ที่รู้สึกเบื่อมีร้อยละ 35.56 ผู้ที่รู้สึกเครียดมีร้อยละ 14.81 ผู้ที่มีความรู้สึกวิตกกังวลมีร้อยละ 6.67 และมีความรู้สึกกลัว เช่น กลัวการล้ม กลัวการเสียชีวิต มีร้อยละ 2.22 ของจำนวนผู้สูงอายุที่มีปัญหาด้านสุขภาพจิต

ส่วนปัญหาด้านสังคมพบว่าผู้สูงอายุที่ไม่มีคนดูแลที่ต้องอาศัยอยู่ตามลำพังถึงร้อยละ 10.05 และมีผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ต้องพึ่งพาคนดูแลแต่ญาติไม่มีเวลาดูแลในช่วงกลางวันมีร้อยละ 2.51 ทำให้ผู้สูงอายุต้องอาศัยอยู่ตามลำพัง และด้านเศรษฐกิจพบว่าผู้สูงอายุมีค่าใช้จ่ายต่อวันเฉลี่ยวันละ 176 บาท ซึ่งค่าใช้จ่ายต่อวันต่ำสุดคือวันละ 20 บาท ซึ่งเป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่ใช้จ่ายประหยัดและปลูกผักรับประทานเอง ส่วนค่าใช้จ่ายสูงสุดคือวันละ 500 บาท ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุที่ค่อนข้างมีฐานะ โดยมีผู้สูงอายุที่เป็นผู้มีรายได้น้อย ร้อยละ 31.41 โดยในจำนวนนี้พึ่งพารายได้จากเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพจากรัฐ และเงินช่วยเหลือผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ

จากปัญหาของผู้สูงอายุทั้ง 3 ด้านที่กล่าวมาข้างต้นซึ่งแต่ละคนมีปัญหาแตกต่างกัน จึงสามารถแบ่งผู้สูงอายุได้เป็น 4 กลุ่มดังนี้

- 1) ผู้สูงอายุกลุ่มที่ช่วยเหลือตนเองได้และพึ่งตนเองได้ทั้งด้านการกินการอยู่
- 2) ผู้สูงอายุกลุ่มที่ช่วยเหลือตนเองได้แต่มีฐานะยากจน
- 3) ผู้สูงอายุกลุ่มที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ที่มีญาติดูแลทั้งด้านการกินการอยู่
- 4) ผู้สูงอายุกลุ่มที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้แต่ไม่มีคนดูแลและฐานะยากจน

2. ความต้องการดูแลด้านสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยของผู้สูงอายุ จากการศึกษาพบว่าผู้สูงอายุในกลุ่มที่ยังแข็งแรงสามารถช่วยเหลือตนเองได้มีความต้องการอยากให้แพทย์แผนไทยเข้าไปช่วยดูแลส่งเสริมด้านสุขภาพ ทั้งหมดจำนวน 223 คน โดยแบ่งเป็น

- 1) การปลูกสมุนไพรเพื่อใช้ในการดูแลสุขภาพมีร้อยละ 55.61 ของจำนวนผู้สูงอายุที่มีความสนใจดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย
- 2) การดูแลสุขภาพโรคหรืออาการเจ็บป่วยด้วยการแพทย์แผนไทยมีร้อยละ 39.01 ของจำนวนผู้สูงอายุที่มีความสนใจดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย
- 3) การส่งเสริมสุขภาพด้วยการขยับกาย/การออกกำลังกายมีร้อยละ 37.67 ของจำนวนผู้สูงอายุที่มีความสนใจดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย
- 4) การสอนทำยาสมุนไพรไว้ใช้ดูแลอาการเจ็บป่วยเบื้องต้นของตนเอง มีร้อยละ 21.08 ของจำนวนผู้สูงอายุที่มีความสนใจดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย
- 5) การปลูกสมุนไพรเพื่อเสริมสร้างรายได้มีร้อยละ 13.90 ของจำนวนผู้สูงอายุที่มีความสนใจดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย

ซึ่งในจำนวนนี้มีผู้สูงอายุที่มีความต้องการดูแลด้านสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยมากกว่า 1 กิจกรรมมีถึงร้อยละ 59.19 ของจำนวนผู้สูงอายุที่มีความสนใจดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยทั้งหมด

ส่วนผู้สูงอายุกลุ่มที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้หรือช่วยเหลือตนเองได้น้อยต้องพึ่งพาคนดูแลนั้นมีความต้องการอยากให้มีสถานที่ดูแลผู้สูงอายุหรือศูนย์ดูแลผู้สูงอายุร้อยละ 83.67 ของผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ทั้งหมด เนื่องจากการดูแลที่ศูนย์ดูแลผู้สูงอายุจะมีบุคลากรทางการแพทย์คอยดูแล ทำให้ได้รับการดูแลที่ถูกต้อง มีเพื่อน และแบ่งเบาภาระของบุตรหลาน ส่วนผู้ที่ไม่ต้องการมีศูนย์ดูแลเนื่องจากมีญาติคอยดูแลอย่างใกล้ชิดและอยากอยู่บ้าน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบผลการวิจัยที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การศึกษาปัญหาของผู้สูงอายุตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย พบว่า ผู้สูงอายุมีปัญหา 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ โดยผู้สูงอายุแต่ละคน มีปัญหาแตกต่างกันบางรายมีปัญหาสุขภาพแต่ไม่มีปัญหาด้านสังคมและเศรษฐกิจ บางรายมีปัญหาครบทั้ง 3 ด้าน ซึ่งในด้านสุขภาพพบว่าผู้สูงอายุกว่าร้อยละ 70.10 มีโรคประจำตัวส่วนใหญ่เป็นโรคเรื้อรังที่ต้องได้รับการดูแลแบบประคับประคองอาการไปตลอด เช่น โรคความดันโลหิตสูง โรคเบาหวาน โรคไขมันในเลือดสูง เป็นต้น และยังเป็นปัจจัยที่ส่งผลทำให้เกิดอาการเจ็บป่วยที่รุนแรงถึงขั้นทุพพลภาพ เช่น อัมพาตจากหลอดเลือดสมองแตกเนื่องจากภาวะความดันโลหิตสูง เป็นต้น ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากเมื่อถึงวัยสูงอายุร่างกายจะเริ่มเสื่อมสภาพการทำงานของระบบต่างๆ ภายในร่างกายจะมีประสิทธิภาพในการทำงานลดลง และรับรู้ตัวตนเองมีปัญหา ด้านสุขภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ จินฉฉวน ฟงซี้ และปิยธิดา คูหิรัญญรัตน์ (2558) ที่กล่าวว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่รับรู้ตัวตนเองมีปัญหาสุขภาพในระดับมากเนื่องจากเห็นว่าตนเองรับประทานยาหลายชนิด มีปัญหาการได้ยินลดลง และสายตาพร่ามัวมองไม่ชัด นอกจากปัญหาด้านสุขภาพ ผู้สูงอายุบางรายยังประสบปัญหาด้านสังคมร่วมด้วยคือการขาดคนดูแล หากยังมีสุขภาพที่แข็งแรงสามารถช่วยเหลือตนเองได้ก็ยังไม่มีปัญหาแต่เมื่อเริ่มประสบปัญหาด้านสุขภาพความสามารถในการช่วยเหลือตนเองลดลงแล้วจำเป็นต้องได้รับการดูแล ดังนั้นบางรายที่ไม่มีลูกหลาน หรือลูกหลานทำงานอยู่ต่างถิ่น หรือบางรายถูกทอดทิ้งก็ต้องอาศัยอยู่ตามลำพังไม่มีคนดูแล ทำให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ลำบาก ส่วนในด้านเศรษฐกิจนั้นเนื่องจากในวัยสูงอายุเป็นวัยที่เกษียณจากการทำงานหรือพักจากการทำงานแล้วดังนั้นจึงมีรายได้ลดลง โดยพึ่งพาสวัสดิการจากรัฐเป็นหลัก เช่น เบี้ยยังชีพ เงินบำนาญ โดยเฉพาะเบี้ยยังชีพที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ได้รับซึ่งมีจำนวนน้อยไม่เพียงพอต่อการยังชีพ ผู้สูงอายุบางคนจึงต้องพึ่งพารายได้จากญาติ จากเงินออม หรือจากการทำงานในวัยเกษียณ เห็นได้ว่าสวัสดิการจากรัฐนั้นไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพซึ่งสอดคล้องกับกาญจนา ดอละและคณะ (2561) ที่กล่าวว่าผู้สูงอายุต้องการให้หน่วยงานภาครัฐเพิ่มเบี้ยยังชีพที่สะท้อนให้เห็นว่าเบี้ยยังชีพไม่เพียงพอในการดำรงชีพ บางคนช่วยเหลือตนเองไม่ได้และไม่มีญาติที่จะมีรายได้ทางเดียวคือเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจึงทำให้ผู้สูงอายุกลุ่มนี้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ลำบากกว่ากลุ่มอื่น

2. ความต้องการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยของผู้สูงอายุกลุ่มที่ยังแข็งแรงช่วยเหลือตนเองได้นั้นมีความต้องการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรคเพื่อให้มีสุขภาพแข็งแรงให้นานที่สุดผ่านการทำกิจกรรม เช่น การออกกำลังกาย และยังต้องการที่จะพึ่งตนเองด้านสุขภาพ เช่น การปลูกสมุนไพรไว้ดูแลอาการเจ็บป่วยเบื้องต้น ทั้งนี้ผู้สูงอายุจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมสุขภาพเพื่อให้สามารถพึ่งตนเองให้นานที่สุดซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสุดา หันกลาง (2562) ที่กล่าวว่าโรคเรื้อรังที่เพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุ อาจส่งผลให้เกิดภาวะทุพพลภาพ มีความเสี่ยง

ในการหกล้ม เกิดความพิการ จนต้องเป็นภาระในการดูแลของครอบครัวและชุมชนได้ การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุหรือกลุ่มเปราะบาง จึงต้องส่งเสริมและดูแลทั้งด้านร่างกาย จิตใจ โภชนาการ และด้านนันทนาการต่างๆ ผ่านกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและการป้องกันโรคส่วนผู้สูงอายุที่ช่วยเหลือตนเองได้น้อยหรือไม่ได้เลยนั้นมีความต้องการการดูแลสุขภาพและการฟื้นฟูสุขภาพเนื่องจากความสามารถในการช่วยเหลือตนเองลดลงด้วยสภาวะโรคและความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้น

องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้เป็นหลักในการแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนตามสภาพปัญหาเพื่อนำไปใช้ในการวางแผนดูแลผู้สูงอายุแต่ละกลุ่ม โดยได้สรุปดังแผนภาพนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

สำหรับผู้สูงอายุในชุมชนที่ใช้สภาพปัญหาทั้งด้านสุขภาพ สังคม และเศรษฐกิจเป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่ม แบ่งได้เป็น 4 กลุ่มดังนี้

1) ผู้สูงอายุกลุ่มที่ช่วยเหลือตนเองได้และพึ่งตนเองได้ทั้งด้านการกินการอยู่คือผู้สูงอายุที่มีสุขภาพโดยรวมยังแข็งแรงสามารถช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวันได้ตามปกติ โดยมีโรคประจำตัว หรือบางคนไม่มีโรคประจำตัวแต่มีความเสื่อมของร่างกายตามวัยทำให้เกิดความเจ็บป่วยที่ยังอยู่ในสภาวะที่ดูแลรักษาได้ และไม่มีปัญหาด้านสังคมและเศรษฐกิจมีความต้องการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยคือการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค ให้สามารถพึ่งตนเองด้าน

สุขภาพได้ด้วยการใช้สมุนไพรใกล้มือการบริหารร่างกายและการดูแลสุขภาพโรคด้วยการแพทย์แผนไทย

2) ผู้สูงอายุกลุ่มที่ช่วยเหลือตนเองได้แต่มีฐานะยากจนคือผู้สูงอายุที่มีสุขภาพโดยรวมยังแข็งแรงสามารถช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวันได้ตามปกติ โดยมีโรคประจำตัว หรือบางคนไม่มีโรคประจำตัวแต่มีความเสื่อมของร่างกายตามวัยทำให้เกิดความเจ็บป่วยที่ยังอยู่ในสภาวะที่ดูแลรักษาได้แต่มีปัญหาด้านเศรษฐกิจ โดยมีฐานะยากจน มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ มีความต้องการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยคือ การส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรคให้พึ่งตนเองได้ด้านสุขภาพด้วยการใช้สมุนไพรใกล้มือ การบริหารร่างกาย และเสริมสร้างรายได้จากการปลูกสมุนไพร

3) ผู้สูงอายุกลุ่มที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้ที่มีญาติดูแลทั้งด้านการกินการอยู่คือผู้สูงอายุที่มีความสามารถในการช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวันลดลงหรือช่วยเหลือตนเองไม่ได้เลย อันเนื่องมาจากอาการเจ็บป่วยหรือความเสื่อมของร่างกายตามวัย ซึ่งมีญาติคอยดูแลแต่บางรายญาติอาจจะไม่สามารถให้การดูแลได้ตลอดเวลาที่มีความต้องการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยคือ การฟื้นฟูสุขภาพและการดูแลช่วยเหลือในการทำกิจวัตรประจำวันโดยมีศูนย์บริการดูแลผู้สูงอายุในชุมชน

4) ผู้สูงอายุกลุ่มที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้แต่ไม่มีคนดูแล คือผู้สูงอายุที่มีความสามารถในการช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวันลดลงหรือช่วยเหลือตนเองไม่ได้เลย อันเนื่องมาจากอาการเจ็บป่วยหรือความเสื่อมของร่างกายตามวัย ซึ่งไม่มีญาติคอยดูแล และมีฐานะยากจนไม่มีรายได้ต้องพึ่งพาการช่วยเหลือจากรัฐเพียงอย่างเดียวมีความต้องการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยคือ การฟื้นฟูสุขภาพและการดูแลช่วยเหลือในการทำกิจวัตรประจำวันโดยมีศูนย์บริการดูแลผู้สูงอายุในชุมชนเพื่อให้ผู้สูงอายุที่ไร้ญาติมีคนดูแลและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาปัญหาผู้สูงอายุในชุมชนโดยมีกรอบในการศึกษาปัญหาผู้สูงอายุอยู่ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสุขภาพ ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ ซึ่งสามารถใช้เป็นหลักในการแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุตามสภาพปัญหาที่ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน ดังนั้นหากมีการนำไปวางแผนการดูแลผู้สูงอายุแต่ละกลุ่มจำเป็นต้องวางแผนแนวทางในการดูแลให้สอดคล้องกับสภาพปัญหารวมถึงความต้องการของผู้สูงอายุแต่ละกลุ่มตามบริบทของชุมชนนั้นๆ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาปัญหาของผู้สูงอายุและความต้องการดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยของผู้สูงอายุเปรียบเทียบกับพื้นที่เพื่อให้เห็นความแตกต่างทั้งในบริบทชุมชนเมืองและชุมชนชนบท

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา ดอละและคณะ. (2561). การพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุและแนวทางการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุ กรณีศึกษา: ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา. สืบค้น 4 พฤศจิกายน 2563, จาก <http://human.skru.ac.th/husoconference>
- จารุวรรณ สุกใสและวิมลฤดี พงษ์ศิริบุญ. (2558). ปัญหาและความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุที่รับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ สำนักงานเขตดินแดง กรุงเทพมหานคร. *วารสารวิจัยราชภัฏธนบุรี*, 20(1), 46-56.
- จิณณ์นิชา พงษ์ดีและปิยธิดา คูศิริบุญรัตน์. (2558). ปัญหาและความต้องการด้านสุขภาพของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่รับผิดชอบของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบ้านเหมืองแบ่ง ตำบลหนองหญ้าปล้อง อำเภอวังสะพุงจังหวัดเลย. *วารสารการพัฒนา สุขภาพชุมชนมหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 3(4), 561-576.
- ภัทรานิษฐ์ เหมาะทอง และคณะ. (2560). การกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตร Yamane. สืบค้น 4 พฤศจิกายน 2563, จาก http://sc2.kku.ac.th/stat/statweb/images/Eventpic/60/Seminar/01_9_Yamane.pdf
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2563). *สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2562*. กรุงเทพฯ: บริษัท ฟรินเทอรี่ จำกัด.
- _____. (2563). *ประชากรของประเทศไทยพ.ศ. 2563*. สืบค้น 4 พฤศจิกายน 2563, จาก <http://pathumthani.dop.go.th/th/gallery/4/1328>.
- สุดา หันกลาง. (2562). การดูแลผู้สูงอายุกลุ่มเปราะบางในชุมชนเพื่อสุขภาวะที่ยั่งยืน. *วารสารการพยาบาลและสุขภาพ สสอท*, 1(1), 1-17.
- United Nations. (2020). *World Population Ageing 2020*. United Nations Department of Economic and Social Affairs.

การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงาน
ของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลเอกชน*

THE PERCEPTION OF PERCEIVED ORGANIZATIONAL SUPPORT AFFECTED ON
WORKING HAPPINESS OF PRIVATE HOSPITAL'S
PROFESSIONAL NURSES

ณัฐภูมิ ราชบุรี, อนิรุท พิพัฒน์ประภา

Nattapoom Rajchaburi, Anirut Pipatprapa

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

Rajamangala University of Technology Isan

Corresponding Author Email: Anirut.Pi@rmu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่ง จังหวัดนครราชสีมา กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ พยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลเอกชน จำนวน 197 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติเชิงอนุมานเพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่า การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากและมีความสุขในการทำงานมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร ด้านการปฏิบัติงาน ด้านการเห็นคุณค่าการปฏิบัติงาน และ ด้านโอกาสที่ได้รับการพัฒนาในองค์กรส่งผลเชิงบวกต่อความสุขในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลเอกชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: การรับรู้; การสนับสนุนจากองค์กร; ความสุขในการทำงาน; โรงพยาบาลเอกชน

Abstract

The research objectives were to study the effect of perceived organizational support on work happiness in the one of private hospital's professional nurses. The research samples were 197 professional nurses of the one of private hospital using multi-stage random sampling method. A questionnaires were used as the research tools. The data was analyzed by descriptive statistics such as frequency distribution, percentage, mean, standard deviation and hypothesis testing with inferential statistics by Multiple regression analysis. The research findings indicated that the overall average of perceived organizational support was at high level. Overall level of work happiness approach was at the highest. With regarding hypothesis result, the perceived organizational support approach for job performance, appreciated in working, and opportunity for development in the organization had positive effect on the happiness of working encouragement of professional nurses in their workplace. The hypothesis testing results were accepted with statistical significant value at the level of 0.01.

Keywords: Perception; Perceived Organizational Supporting; Work Happiness; Private Hospital

บทนำ

ในปัจจุบันสภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมหรือแม้แต่กระทั่งสิ่งแวดล้อม อีกทั้งปริมาณโรคอุบัติใหม่ที่เพิ่มขึ้นและการเป็นสังคมผู้สูงอายุทำให้ความต้องการใช้บริการที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพเพิ่มมากขึ้น ในส่วนภาครัฐก็ได้มีการสนับสนุนนโยบายด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ตามแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564 โดยมุ่งเน้นให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ ภายใน 10 ปี ตั้งแต่ พ.ศ.2560 - 2569 ด้วยเหตุนี้ธุรกิจโรงพยาบาลเอกชนของไทยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของนโยบายภาครัฐ ส่งผลให้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเติบโตต่อเนื่อง โดยโรงพยาบาลเอกชนของไทยต่างเร่งปรับตัวและได้รับการยอมรับในระดับสากลให้เป็นจุดสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ของโลกซึ่งมีข้อได้เปรียบด้านคุณภาพการให้บริการและประสิทธิภาพการรักษาที่สูงติดอันดับโลกและมีอัตราค่ารักษายาบาลถูกกว่าเมื่อเทียบกับประเทศที่มีมาตรฐานการรักษาในระดับเดียวกัน (พูลสุข นิลกิจศรานนท์, 2562)

สำหรับโรงพยาบาลเอกชนมีงานการให้บริการผู้ป่วยเป็นหนึ่งในพันธกิจที่มีความสำคัญ ดังนั้น พยาบาลวิชาชีพจึงเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนองค์การให้ไปสู่เป้าหมายของโรงพยาบาลได้ พยาบาลวิชาชีพเป็นอาชีพที่เกิดความเครียดได้ง่ายและทุก

สถานการณ์ เพราะเป็นงานที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและความปลอดภัยของผู้ที่มารับบริการ (อัญญธรณ์ ทองแก้ว และศิริลักษณ์ ศุภปิติกร, 2561) การเป็นพยาบาลในโรงพยาบาลเอกชนนั้นต้องแบกรับความกดดันเพิ่มขึ้นจากหลายทาง อาทิ ความกดดันในการปฏิบัติงานที่ต้องปฏิบัติตามหลักหัตถการที่ถูกต้อง ความกดดันจากองค์การที่ต้องรักษาชื่อเสียงและมาตรฐานในการบริการอยู่ตลอดเวลา และความกดดันจากผู้รับบริการที่มีความคาดหวังต่อบริการสูง ต้องการได้รับบริการที่สะดวก รวดเร็ว ปลอดภัย และหายจากโรคเร็วที่สุด ล้วนเป็นสาเหตุที่ทำให้บุคลากรเกิดความเครียด (ธีระพล ปัญญาวิ, 2559) มีความสุขในการทำงานลดลง เบื่อหน่ายไม่อยากทำงาน ขาดความกระตือรือร้น หหมดความรักในงาน จนนำไปสู่การตัดสินใจเปลี่ยนงานและลาออกในที่สุด (จิราภรณ์ ภูสมบัติ, 2556) จากสถิติการลาออกของพยาบาลวิชาชีพของโรงพยาบาลเอกชน AA พบว่าในปี 2558 - 2560 มีอัตราการลาออกคิดเป็นร้อยละ 10.24 11.48 และ 12.29 ตามลำดับ ซึ่งมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ เป็นเหตุให้องค์การต้องสูญเสียบุคลากรที่มีคุณค่า และสูญเสียทรัพยากรในการจัดหาบุคลากรใหม่ส่งผลเสียอย่างมากต่อการวางแผนการทำงาน และการบริหารอัตรากำลังขององค์การ ดังนั้นองค์การจึงเห็นความสำคัญในประเด็นด้านความสุขในการทำงาน ผ่านปัจจัยการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การในด้านต่าง ๆ

โดยเฉพาะการเสริมสร้างความสุขในการทำงานนั้นถือเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่มีความสำคัญที่จะช่วยลดการลาออกของพนักงานและเพิ่มความพึงพอใจในชีวิตได้ เมื่อบุคลากรมีความสุขในการทำงานก็จะนำไปสู่การทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ มีการแสดงออกอย่างกระตือรือร้นและปฏิบัติงานด้วยความรู้สึกอยากที่จะทำงาน เกิดความผูกพันและความพึงพอใจที่ได้ปฏิบัติงานร่วมกัน เกิดสัมพันธภาพที่ดีในที่ทำงาน เกิดความรักในงานและยึดมั่นในองค์การสูง ลดปัญหาเรื่องการขาดงานหรือลาออกได้ (Manion, 2003; กิจจา อ่วมแก้ว, 2560) ดังนั้นองค์การจึงต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างความสุขในการทำงานแก่บุคลากร

จากการศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานโดยส่วนมากจะถูกพิจารณาจากปัจจัย อาทิเช่น ความยึดมั่นผูกพันต่อองค์การ บรรยากาศจริยธรรมในงาน ซึ่งปัจจัยที่ถูกนำมาศึกษาคือการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การ โดยพิจารณาผ่านองค์ประกอบดังต่อไปนี้ ด้านผลตอบแทนและสวัสดิการ ด้านโอกาสก้าวหน้าในงาน ด้านความมั่นคงในงาน ด้านการยกย่องให้เกียรติและ ด้านปัจจัยเกื้อหนุนการปฏิบัติงาน (คมกริช นันทะโรจวงศ์, 2561) เมื่อพนักงานรับรู้ถึงการสนับสนุนจากองค์การว่าองค์การให้ความสำคัญกับพนักงานหรือเล็งเห็นคุณค่าในการทำงานและมีความห่วงใยในความเป็นอยู่ที่ดีของพนักงาน ดังนั้นจึงส่งผลให้พนักงานเกิดความรู้สึกอยากตอบแทนให้กับองค์การโดยการทำงานช่วยองค์การบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายต่าง ๆ ขององค์การต่อไป (กฤษกร เต็งเจริญกุล, 2561) จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การส่งผลต่อความสุขในการทำงานของพนักงาน (ชัยญณ์ธ แก้วมณีโชติ, 2558; อิสริย์ เอี่ยมบำรุงสกุล, 2558; ธีรพันธ์ เสียงสนั่น, 2560; นิรุช เจริญลอย, 2560; สุชนา พองอนันตรัตน์, 2560; คมกริช นันทะโรจวงศ์, 2561)

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การ ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่ง ในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาทางการจัดการทรัพยากรมนุษย์ภายในองค์การได้อย่างเหมาะสม ทั้งยังมีผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากร ซึ่งผู้บริหารสามารถใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงหรือนำเสนอเป็นนโยบายในการสนับสนุนการทำงานของบุคลากรและช่วยเสริมสร้างความสุขในการทำงานของบุคลากรต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่ง ในจังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ พยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่ง ในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 218 คน เลือกตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Random Sampling) ขั้นแรกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยคำนวณตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละตำแหน่งงาน ได้แก่ ตำแหน่งหัวหน้าพยาบาล และ พยาบาลปฏิบัติการ จากนั้นจึงใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) (บุญใจ ศรีสถิตยัณรากร , 2553) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 197 คน คิดเป็นร้อยละ 90.37 ของประชากรทั้งหมด

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การ ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลเอกชน ซึ่งประกอบด้วย 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ ตำแหน่ง และระยะเวลาการทำงาน ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตัวเลือก (Check List) โดยลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การ ใช้แบบวัดของ Eisenberger et. al. (1986) แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการปฏิบัติงาน ด้านโอกาสที่ได้รับการพัฒนาในองค์การ ด้านความเป็นอยู่ที่ดีของพนักงาน และ ด้านการเห็นคุณค่าการปฏิบัติงานของพนักงาน ลักษณะคำถามใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ต (Likert's Rating Scale) 5 ระดับ โดยลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับความสุขในการทำงาน ใช้แบบวัดของ Manion (2003) แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการติดต่อสัมพันธ์ ด้านความรักในงาน ด้านความสำเร็จในงานและด้านการเป็นที่ยอมรับ ลักษณะคำถามใช้แบบมาตราส่วนประมาณค่าแบบลิเคิร์ต (Likert's Rating Scale) 5 ระดับ โดยลักษณะคำถามเป็นแบบปลายปิด

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ลักษณะคำถามเป็นแบบปลายเปิด เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรส่งผลต่อความสุขในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลเอกชน

การทดสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยทำการทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง (Try Out) ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 คนในโรงพยาบาลเอกชน จังหวัดนครราชสีมา แล้วคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.978

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การคำนวณค่าสถิติต่าง ๆ ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ประกอบด้วยข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างใช้สถิติแจกแจงความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรและความสุขในการทำงาน โดยคำนวณหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์เพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยใช้สถิติการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แบบสอบถามที่มีความถูกต้องและสมบูรณ์ จำนวน 197 ชุด คิดเป็นร้อยละ 90.37 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลเอกชนแห่งหนึ่ง ในจังหวัดนครราชสีมา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 195 คน คิดเป็นร้อยละ 99.0 มีอายุระหว่าง 26 - 30 ปี จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 45.7 มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 191 คน คิดเป็นร้อยละ 97.0 มีสถานภาพโสด จำนวน 106 คน คิดเป็นร้อยละ 53.8 มีตำแหน่งงานพยาบาลปฏิบัติการ จำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 88.8 และมีอายุการทำงานระหว่าง 1 - 5 ปี จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 44.7 รองลงมาคือมีอายุการทำงานระหว่าง 6-10 ปี จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 26.4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.08, S.D. = 0.531) และผลของการวิเคราะห์เป็นรายด้าน ดังตารางที่ 1 สำหรับปัจจัยความสุขในการทำงาน โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.30, S.D. = 0.492) และผลของการวิเคราะห์เป็นรายด้าน ดังตารางที่ 2 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นของการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร

การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร	$\bar{X}$	S.D.
1. ด้านการปฏิบัติงาน	4.34	0.491
2. ด้านโอกาสที่ได้รับการพัฒนาในองค์กร	4.19	0.606
3. ด้านการเห็นคุณค่าการปฏิบัติงาน	4.19	0.617
4. ด้านความเป็นอยู่ที่ดีของพนักงาน	3.58	0.796
รวม	4.08	0.531

จากตารางที่ 1 พบว่า พยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลเอกชน AA มีความคิดเห็นต่อการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.08, S.D. = 0.531) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการปฏิบัติงาน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.34, S.D. = 0.491) รองลงมา คือ ด้านโอกาสที่ได้รับการพัฒนาในองค์กร ($\bar{X}$ = 4.19, S.D. = 0.606) และด้านการเห็นคุณค่าการปฏิบัติงาน ($\bar{X}$ = 4.19, S.D. = 0.617) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความคิดเห็นของความสุขในการทำงาน

ความสุขในการทำงาน	$\bar{X}$	S.D.
1. ด้านการติดต่อสัมพันธ์	4.40	0.587
2. ด้านความรักในงาน	4.32	0.627
3. ด้านการเป็นที่ยอมรับ	4.28	0.522
4. ด้านความสำเร็จในงาน	4.22	0.509
รวม	4.3	0.492

จากตารางที่ 2 พบว่า พยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลเอกชน AA มีความคิดเห็นต่อความสุขในการทำงานโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.30, S.D. = 0.492) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการติดต่อสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.40, S.D. = 0.587) รองลงมา คือ ด้านความรักในงาน ($\bar{X}$ = 4.32, S.D. = 0.627) และด้านการเป็นที่ยอมรับ ($\bar{X}$ = 4.28, S.D. = 0.522) ตามลำดับผลการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ดังตารางที่ 3 ต่อไปนี้

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณของการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลเอกชนเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดนครราชสีมา

การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร	ความสุขในการทำงาน				
	B	S.D.	β	t	P-value
ค่าคงที่ (Constant)	0.938	0.195		4.800	0.000**
ด้านการปฏิบัติงาน (X_1)	0.387	0.062	0.386	6.202	0.000**
ด้านการเห็นคุณค่าการปฏิบัติงาน (X_4)	0.229	0.062	0.287	3.694	0.000**
ด้านโอกาสที่ได้รับการพัฒนาในองค์กร (X_2)	0.151	0.056	0.186	2.701	0.008**
ด้านความเป็นอยู่ที่ดีของพนักงาน (X_3)	0.027	0.035	0.044	0.763	0.446
$R^2 = 0.632$, $\text{Adj}R^2 = 0.624$					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบสมมติฐานพบว่า การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรส่งผลเชิงบวกต่อความสุขในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลเอกชน AA เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการปฏิบัติงาน ด้านโอกาสที่ได้รับการพัฒนาในองค์กร และด้านการเห็นคุณค่าการปฏิบัติงาน ส่งผลเชิงบวกต่อความสุขในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลเอกชน AA อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และพบว่าด้านการปฏิบัติงานส่งผลมากที่สุด ($\beta = 0.386$, $P < 0.01$) รองลงมา คือ ด้านการเห็นคุณค่าการปฏิบัติงาน ($\beta = 0.287$, $P < 0.01$) และ ด้านโอกาสที่ได้รับการพัฒนาในองค์กร ($\beta = 0.186$, $P < 0.01$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพบว่า ด้านการปฏิบัติงาน ด้านโอกาสที่ได้รับการพัฒนาในองค์กร ด้านความเป็นอยู่ที่ดีของพนักงานและด้านการเห็นคุณค่าการปฏิบัติงานสามารถร่วมกันทำนายความสุขในการทำงานเท่ากับ ร้อยละ 62.40 ($\text{Adj}R^2 = 0.624$) โดยสามารถเขียนเป็นสมการมาตรฐาน (Beta) ได้ดังนี้

$$\hat{Y} = 0.386 (X_1)^{**} + 0.186 (X_2)^{**} + 0.044 (X_3) + 0.287 (X_4)^{**}$$

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยสามารถสรุปได้ว่าการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร ด้านการปฏิบัติงาน ด้านโอกาสที่ได้รับการพัฒนาในองค์กร และด้านการเห็นคุณค่าการปฏิบัติงาน ส่งผลเชิงบวกต่อความสุขในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลเอกชน AA อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยแยกการอภิปรายผลการศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร ด้านการปฏิบัติงานส่งผลเชิงบวกต่อความสุขในการทำงาน สามารถอธิบายได้ว่า บุคลากรรับรู้ถึงการสนับสนุนจากองค์กรในการจัดเตรียมเครื่องมือที่จำเป็นต่อการทำงาน ให้มีความสำคัญกับสภาพแวดล้อมที่มีความปลอดภัย ให้กำลังใจและให้โอกาสในการแก้ไขสิ่งที่ผิดพลาดจึงทำให้บุคลากรมีความสุขในการทำงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ Eisenberger et al. (1986) ที่กล่าวว่า การที่องค์กรมีการจัดเตรียมเครื่องมือหรืออุปกรณ์อำนวยความสะดวกที่ใช้ในการทำงานอย่างครบครันและให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมการทำงานอย่างปลอดภัย ให้กำลังใจในการทำงาน ยอมรับความผิดพลาดที่เกิดขึ้นในการทำงาน เปิดโอกาสให้พนักงานแสดงความคิดเห็น ส่งผลให้พนักงานได้รับความพึงพอใจในการทำงานและทำให้พนักงานปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัย ชัญญุณท์ แก้วมณีโชติ (2558) พบว่า การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรด้านการปฏิบัติงานมีอิทธิพลต่อความสุขในการทำงานของพนักงานขายประกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เช่นเดียวกับงานวิจัยของนิรุจ เจริญลอย (2560) พบว่า การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรด้านการปฏิบัติงานมีอิทธิพลต่อความสุขในการทำงานของพนักงานที่ปฏิบัติงานภาคพื้นดินในสายการบินไทยแอร์เอเชีย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และงานวิจัยของ คมกริช นันทะโรจวงศ์ (2561) พบว่า การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรด้านการปฏิบัติงานมีอิทธิพลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรในอุตสาหกรรมการผลิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร ด้านการเห็นคุณค่าการปฏิบัติงานส่งผลเชิงบวกต่อความสุขในการทำงาน สามารถอธิบายได้ว่า บุคลากรรับรู้ถึงการให้การยกย่องชมเชยเมื่อบุคลากรมีผลการปฏิบัติงานดี การให้เกียรติและการให้ความสำคัญจากองค์กร ทำให้บุคลากรรู้สึกดีใจ มีกำลังใจในการทำงานและรู้สึกปลอดภัย ส่งผลให้เกิดความสุขในการทำงานและไม่อยากไปปฏิบัติงานแห่งอื่น สอดคล้องกับแนวคิดของธานี สีสด (2559) ที่กล่าวว่า การเห็นคุณค่าการปฏิบัติงานเป็นการรับรู้ของพนักงานต่อองค์กร หัวหน้างานและผู้บริหาร ว่าให้การยอมรับ มองเห็นคุณค่าความสำคัญในตัวพนักงาน ยกย่องให้เกียรติเมื่อพนักงานปฏิบัติงานได้สำเร็จ ให้การยอมรับในการเข้ามาเป็นส่วนร่วมในการทำงานในองค์กร ตลอดจนเข้าใจ เห็นใจเมื่อพนักงานตัดสินใจหรือทำงานผิดพลาด สอดคล้องกับงานวิจัยของธีรพันธ์ เสียงสนั่น (2560) ได้ศึกษาเรื่อง การมองโลกในแง่ดี ความพึงพอใจในงาน การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กรที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของนักกิจกรรมบำบัดในประเทศไทยโดยมีการรับรู้ความสำเร็จใน

อาซีพเป็นตัวแปรสื่อพบว่า การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การด้านการเห็นคุณค่าการปฏิบัติงานส่งผลต่อความสุขในการทำงานของนักกิจกรรมบำบัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เช่นเดียวกันกับงานวิจัยของสุชนา ฟองอนันตรัตน์ (2560) พบว่า การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การด้านการเห็นคุณค่าการปฏิบัติงานมีอิทธิพลต่อความสุขในการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และงานวิจัยของ คมกริช นันทะโรจพงศ์ (2561) พบว่า การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การด้านการเห็นคุณค่าการปฏิบัติงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรในอุตสาหกรรมการผลิต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

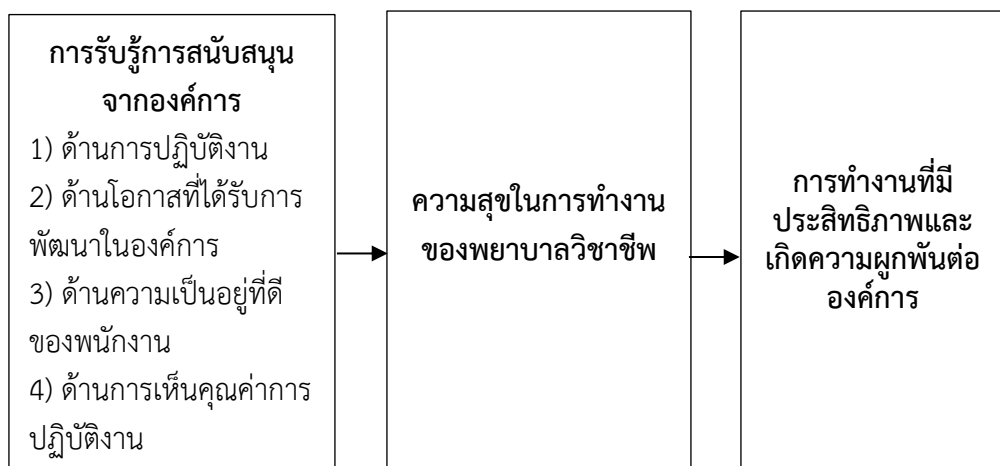
การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การ ด้านโอกาสที่ได้รับการพัฒนาในองค์การส่งผลเชิงบวกต่อความสุขในการทำงาน สามารถอธิบายได้ว่า องค์การมีการจัดแผนการฝึกอบรมต่าง ๆ แก่บุคลากร เพื่อเพิ่มพูนความรู้ทักษะต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานอย่างบ่อยครั้งและมีความต่อเนื่อง อีกทั้งองค์การมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรมีโอกาสดำเนินงานในสายงานที่ปฏิบัติหรือสายงานอื่น ๆ โดยองค์การมีตำแหน่งที่พร้อมจะให้บุคลากรก้าวไปสู่ตำแหน่งที่สูงขึ้นตามความรู้ความสามารถจึงส่งผลให้บุคลากรมีแรงบันดาลใจและมีความสุขในการทำงาน สอดคล้องกับแนวคิดของ Eisenberger et al. (1986) ที่กล่าวว่า การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การ ด้านโอกาสที่ได้รับการพัฒนาในองค์การเป็นการรับรู้ว่าตนได้รับโอกาสในการศึกษาอบรมเพิ่มเติมในทักษะต่าง ๆ หรือได้รับมอบหมายงานที่มีความสำคัญและมีความท้าทาย รวมทั้งได้รับการสนับสนุนหรือโอกาสในการเลื่อนตำแหน่งที่มีความเหมาะสมกับความสามารถของตนเพื่อความก้าวหน้าในงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของชัยญณ์ท แก้วมณีโชติ (2558) ซึ่งพบว่า การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การด้านโอกาสที่ได้รับการพัฒนาในองค์การมีอิทธิพลต่อความสุขในการทำงานของพนักงานขายประกันวินาศภัย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 เช่นเดียวกันกับงานวิจัยของ ชีรพันธ์ เสียงสนั่น (2560) พบว่า การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การด้านโอกาสที่ได้รับการพัฒนาในองค์การส่งผลต่อความสุขในการทำงานของนักกิจกรรมบำบัด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การ ด้านความเป็นอยู่ที่ดีของพนักงานไม่ส่งผลต่อความสุขในการทำงาน สามารถอธิบายได้ว่า ผลตอบแทนและสวัสดิการของบุคลากรที่ได้รับเป็นที่น่าพึงพอใจและคุ้มค่ากับความรู้ความสามารถ รวมถึงผลตอบแทนอื่น ๆ เช่น ค่าล่วงเวลามีความเหมาะสมกับปริมาณงานที่ได้รับ จึงไม่ส่งผลต่อความสุขในการทำงาน เนื่องจากบุคลากรมีความเป็นอยู่ที่ดีเพียงพออยู่แล้ว ความสุขที่จะมากขึ้นจึงไม่ได้เกิดจากผลตอบแทนหรือสวัสดิการที่เพิ่มขึ้น แต่เป็นเรื่องของการสนับสนุนด้านเครื่องมือที่จำเป็นในการทำงาน การได้รับการยกย่องชมเชยและการให้การสนับสนุนด้านโอกาสความก้าวหน้าในงานมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชัยญณ์ท แก้วมณีโชติ (2558) พบว่า การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การด้านความเป็นอยู่ที่ดีของพนักงานไม่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของพนักงานขายประกัน เช่นเดียวกัน

กับงานวิจัยของนิรุธ เจริญลอย (2560) พบว่า การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การด้านความเป็นอยู่ที่ดีของพนักงานไม่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของพนักงานที่ปฏิบัติงานภาคพื้นดินในสายการบินไทยแอร์เอเชีย และงานวิจัยของคมกริช นันทะโรจวงศ์ (2561) พบว่า การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การด้านความเป็นอยู่ที่ดีของพนักงานไม่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากรในอุตสาหกรรมการผลิต

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการสังเคราะห์องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพ ดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การส่งผลต่อความสุขในการทำงาน อันจะนำไปสู่การทำงานที่มีประสิทธิภาพและผูกพันจะเกิดความรักและความผูกพันต่อองค์การ โดยที่การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การด้านการปฏิบัติงาน ด้านโอกาสที่ได้รับการพัฒนาในองค์การ และด้านการเห็นคุณค่าการปฏิบัติงาน ส่งผลต่อความสุขในการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสายงานของพยาบาลวิชาชีพ ในขณะที่ด้านความเป็นอยู่ที่ดีของพนักงานไม่ได้ส่งผลต่อความสุขในการทำงาน ซึ่งนั่นแสดงให้เห็นว่าองค์การที่ต้องการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้สูงขึ้นควรให้ความสำคัญกับระบบการจัดการและพัฒนาทรัพยากรบุคคล ในเรื่องของการสนับสนุนการทำงานของพนักงาน การสร้างแรงจูงใจ และการสร้างคุณค่าในตนเองของบุคลากรในองค์การที่เป็นรูปธรรม นอกจากนี้แล้ว ควรมีการกำหนดตัวชี้วัดในการทำงานที่มีความเหมาะสมก็จะทำให้บุคลากรในองค์การทำงานได้อย่างมีความสุขและพร้อมที่จะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพให้กับองค์การ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารองค์การควรให้ความสำคัญกับการจัดเตรียมเครื่องมือหรืออุปกรณ์อำนวยความสะดวกที่ใช้ในการทำงานอย่างครบครันและให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมการทำงานอย่างปลอดภัย เช่น มีอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่หลากหลายและครอบคลุมการรักษาต่าง ๆ มีถุงมือทางการแพทย์ หน้ากากอนามัย เจลล้างมือแอลกอฮอล์อย่างเพียงพอต่อการใช้งาน และรักษาความสะอาดทุกพื้นที่ทางหัตถการ เป็นต้น ทำให้บุคลากรรับรู้ได้ถึงความใส่ใจขององค์การ ส่งผลให้เกิดความสุขในการทำงาน เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนร่วมงาน หัวหน้างาน และองค์การ

2. การมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับบุคลากรขององค์การ โดยการยกย่องชมเชยกับความสำเร็จของบุคลากร เช่น การมอบรางวัลหรือใบประกาศเกียรติคุณแก่บุคลากรที่ได้รับคำชมเชยดีเยี่ยมจากผู้มาใช้บริการ อีกทั้งองค์การควรมีการประเมินผลการทำงานอย่างมีความเป็นธรรม โปร่งใสและให้ความสำคัญกับความพยายามและเล็งเห็นถึงคุณค่าในตัวบุคลากร ไม่บอกเลิกจ้างอย่างไม่เป็นธรรม ให้การยอมรับในการเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งขององค์การจึงจะทำให้บุคลากรรู้สึกถึงความมั่นคงในการทำงาน ส่งผลให้บุคลากรเกิดความสุขในการทำงาน รู้สึกเป็นส่วนหนึ่งขององค์การ มีความตั้งใจปฏิบัติงานเพื่อต้องการเห็นองค์การมีความก้าวหน้าและไม่อยากไปปฏิบัติงานแห่งอื่น

3. การส่งเสริมให้บุคลากรมีโอกาสดำเนินงานในสายงานที่ปฏิบัติหรือสายงานอื่น ๆ โดยการให้โอกาสบุคลากรในการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ทักษะต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงาน อาทิเช่น ส่งบุคลากรประจำแผนกที่ตุนสังกัดอยู่ไปอบรมเฉพาะทางเพื่อให้เกิดการพัฒนาทักษะเชิงลึกในงาน จัดอบรมทักษะทางด้านภาษาเพื่อนำมาปรับใช้ในการให้บริการแก่ชาวต่างชาติในอนาคต จัดอบรมการปฏิบัติการช่วยฟื้นคืนชีพ เป็นต้น อีกทั้งให้ทุนสนับสนุนแก่บุคลากรในการศึกษาต่อเพื่อก้าวเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงกว่าได้ตามความรู้ ความสามารถ ส่งผลให้บุคลากรเกิดความสุขในการทำงาน เกิดความภาคภูมิใจในการพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ภายในองค์การ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะพยาบาลวิชาชีพ สำหรับผู้ที่สนใจดำเนินการวิจัยในอนาคต ควรขยายขอบเขตงานวิจัยด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างอื่น ๆ เช่น หมอ ผู้ช่วยพยาบาล วิทยาลัยพยาบาล เป็นต้น เพื่อให้เกิดความหลากหลายด้านประชากรที่จะศึกษา

2. การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะการวิจัยเชิงปริมาณ สำหรับผู้ที่สนใจจะดำเนินการวิจัยในอนาคต ควรศึกษาเป็นวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่มเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เจาะลึกมากยิ่งขึ้น

3. การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลเอกชน AA สำหรับผู้ที่สนใจที่จะ

ดำเนินการวิจัยในอนาคต ควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงาน เช่น แรงจูงใจในการทำงาน การสนับสนุนจากครอบครัว บรรยากาศจริยธรรมในสถานที่ทำงาน บรรยากาศองค์การ เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กิจจา อ่วมแก้ว. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับความสุขในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลศรีสังวรสุโขทัย (วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- กฤษกร เต็งเจริญกุล. (2561). ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การและความผูกพันในงานของผู้ปฏิบัติงานขับเคลื่อนยานยนต์สาธารณะ จังหวัดขอนแก่น (การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.
- คมกริช นันทะโรงพงศ์. (2561). อิทธิพลของบรรยากาศองค์การและการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การที่ส่งผลต่อผลการปฏิบัติงานผ่านความสุขในการทำงานของบุคลากรในอุตสาหกรรมการผลิต. *WMS Journal of Management Walailak University*, 7(1), 21-30.
- จิราภรณ์ ภู่มสมบูรณ์. (2556). ความสุขในการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลชุมชนขนาด 30 เตียง จังหวัดสกลนคร (งานนิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชัยญณัท แก้วมณีโชติ. (2558). บุคลิกภาพเชิงรุก การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การและมีความสุขในการทำงาน ของพนักงานขาย บริษัทประกันวินาศภัยแห่งหนึ่ง (งานวิจัยส่วนบุคคลปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธัญธรณ์ ทองแก้ว และศิริลักษณ์ ศุภปิติกร. (2561). ความเครียดจากการทำงานและปัจจัยที่สัมพันธ์กับความเครียดของพยาบาลวิชาชีพแผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร. *Chulalongkorn Medical Journal*, 62(2), 197-209.
- ธานี สีสด. (2559). แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การที่พยากรณ์พฤติกรรมความเป็นสมาชิกที่ดีในองค์การของบุคลากรสายสนับสนุนในมหาวิทยาลัย (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

- ธีรพันธ์ เสียงสนั่น. (2560). การมองโลกในแง่ดี ความพึงพอใจในงาน การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร และความสุขในการทำงานของนักกิจกรรมบำบัดในประเทศไทยโดยมีการรับรู้ความสำเร็จในอาชีพเป็นตัวแปรสื่อ (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธีระพล ปัญญาวิ. (2559). ความเครียดของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ปฏิบัติงาน ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จังหวัดหนองบัวลำภู. วารสารการพัฒนาสุขภาพชุมชน มหาวิทยาลัย ขอนแก่น, 4(2), 185-197.
- นิรุจ เจริญลอย. (2560). การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร และการรับรู้ความยุติธรรมในองค์กร ที่มีอิทธิพลต่อความสุขในการทำงาน ของพนักงานที่ปฏิบัติงานภาคพื้นดินในสายการบินไทยแอร์เอเชีย (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยนานาชาติแสตมฟอร์ด.
- บุญใจ ศรีสถิตยน์รากูร. (2553). ระเบียบวิธีการวิจัย: แนวทางปฏิบัติสู่ความสำเร็จ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ยู แอนด์ ไอ อินเทอร์เน็ตมีเดีย จำกัด.
- พูลสุข นิลกิจสรานนท์. (2562). แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรม ปี 2562-64 ธุรกิจโรง พยาบาลเอกชน มิถุนายน 2562. สืบค้น 6 มกราคม 2563, จาก https://www.krungsri.com/bank/getmedia/42e5f42d-4465-4304-92af-60e3c2539460/IO_Private_Hospital_190624_TH_EX.aspx
- วีรญา ศิริจรรยาพงษ์. (2556). ความสุขในการทำงานของพยาบาลวิชาชีพในหอผู้ป่วยในโรงพยาบาลรามาธิบดี (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธารณสุขศาสตร์ วิชาเอกบริหารสาธารณสุข). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุชนา ฟองอนันตรัตน์. (2560). การรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร ความผูกพันต่อองค์กร พฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรและความสุขในการทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ : กรณีศึกษาเจ้าหน้าที่ตำรวจสังกัดกองกำกับการ 3 กองบังคับการตำรวจสันติบาล 3 กองบัญชาการตำรวจสันติบาล (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อิสริย์ เอี่ยมบำรุงสกุล. (2558). การเห็นคุณค่าในตนเอง และการรับรู้การสนับสนุนจากองค์กร ที่พยากรณ์ความสุขในการทำงานของพนักงาน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- Eisenberger, R. et al. (1986). Perceived organizational support. *Journal of applied psychology*, 71(3), 500-507.
- Manion, J. (2003). Joy at work: Creating a positive workplace. *Journal of nursing administration*, 33(12), 652-655.

การพัฒนานวัตกรรมการพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพ
ด้วยสมุนไพรใกล้มือสำหรับผู้สูงอายุ*

THE DEVELOPMENT OF HEALTH SELF-RELIANCE INNOVATION
WITH BASIC HANDY HERBS FOR THE ELDERLY

นคร จันทะวงษ์, รุสนี มามะ, โชคชัย แซ่หว่าง, ศิวพงษ์ ตันสุวรรณวงศ์, ชัยนรินทร์ เรือนเจริญ

Nakorn Juntawong, Rusnee Mama, Chokechai Sae-wang, Siwapong Tansuwanwong,

Chainarin Ruancharoen

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Chiang Rai Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: chainarinbr@gmail.com

บทคัดย่อ

การพัฒนานวัตกรรมการส่งเสริมการพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพด้วยสมุนไพรใกล้มือสำหรับผู้สูงอายุมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากระบวนการส่งเสริมการพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพด้วยสมุนไพรใกล้มือของผู้สูงอายุตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงรายเป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 398 คน โดยใช้แบบสอบถามและทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ร้อยละและค่าเฉลี่ย และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 8 คนและทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุนอกเหนือจากการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังที่ต้องทำการรักษาแบบประคับประคองกับการแพทย์แผนปัจจุบัน ยังพบปัญหาทางสุขภาพจากความเสื่อมโทรมตามวัย เช่น อาการนอนไม่หลับ อาการท้องอืด ท้องเฟ้อ และแน่นจุกเสียด อาการท้องผูก อาการปวดเมื่อยตามร่างกาย อาการไข้หวัด ความผิดปกติของระบบทางเดินหายใจ โรคผิวหนัง อย่างไรก็ตาม ปัญหาทางสุขภาพดังกล่าวผู้สูงอายุสามารถดูแลตนเองได้ในเบื้องต้นด้วยสมุนไพรใกล้มือนำไปสู่แนวคิดในการพัฒนานวัตกรรมการพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพด้วยสมุนไพรใกล้มือสำหรับผู้สูงอายุ การพัฒนานวัตกรรมที่ได้จึงเกิดองค์ความรู้ที่ครอบคลุมถึงวิธีการเพาะปลูก การดูแลรักษาและป้องกันศัตรูพืช และการเก็บเกี่ยวมาใช้ประโยชน์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามกรรมวิธีทางการแพทย์แผนไทยและมีโอกาสช่วยแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพ เศรษฐกิจและสังคมให้กับผู้สูงอายุได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: สมุนไพรใกล้มือ; นวัตกรรมการพึ่งพาตนเอง; ผู้สูงอายุ

Abstract

The development of health self-reliance innovation with basic handy herbs for the elderly was aimed to develop a promotion process of health self-reliance with basic handy herbs for the elderly at Ban Du Sub-District, Mueang District, Chiang Rai Province. This study was conducted with the mixed methods: The qualitative research, data were collected from 398 samples with questionnaires and analyzed with percentage and mean. The qualitative research, data were collected from 8 key informants by In-depth interviewing and analyzed by descriptive interpretation. Findings showed that beside elderly health problems from chronic diseases that require palliative treatment with modern medicine, they were also found health problems from age degeneration, such as insomnia, indigestion and congestion, constipation, body aches, flu, respiratory disorders, skin diseases, etc., that can be self-cared by basic handy herbs. This led to the development of health self-reliance innovation with basic handy herbs for the elderly. The knowledge of this innovation in health care with basic handy herbs covered cultivation method, care for, protection from pest and harvest properly by Thai traditional medicine process which abled to solve elderly health problems and also financial and societal problems in a sustainable way.

Keyword: Basic Dependent Herbals; Self-reliance Innovation; Elderly

บทนำ

ผู้สูงอายุถือว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่กำลังทวีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันประเทศไทยมีจำนวนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปสูงถึง 12.2 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 18.4 ของจำนวนประชากรทั้งหมด (มหาวิทยาลัยมหิดล สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, 2563) แสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างทางประชากร เนื่องจากอัตราภาวะเจริญพันธุ์รวม (Total Fertility Rate: TFR) มีแนวโน้มลดลงส่งผลทำให้เด็กเกิดใหม่มีจำนวนลดลง และในขณะที่ความเจริญก้าวหน้าทางการแพทย์และสุขอนามัยดีขึ้นส่งผลทำให้ผู้สูงอายุมีชีวิตยืนยาวมากขึ้น (United Nations, 2558) ด้วยอายุขัยที่ยาวนานขึ้นของกลุ่มผู้สูงอายุย่อมส่งผลกระทบต่อชุมชนและสังคมโดยรวม เพราะผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีปัจจัยหลายอย่างก่อให้เกิดปัญหาทั้งด้านสุขภาพร่างกาย จิตใจ สังคมและเศรษฐกิจ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการดูแลช่วยเหลือด้วยกระบวนการที่ละเอียดอ่อนและมีลักษณะเฉพาะ และสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการที่แท้จริงของผู้สูงอายุ แต่ด้วยกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมในทั่วทุกมุมโลกต่างมุ่งเน้นพัฒนานำพาประเทศก้าวไปสู่การเป็นอารยประเทศที่ถูกขนานนามว่าเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วทั้งสิ้นรวมถึง

ประเทศไทยจึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาประเทศด้วยภาคอุตสาหกรรมเพื่อตอบสนองโลกแห่งวัตถุนิยม และกลายเป็นแรงดึงดูดลูกหลานชาวบ้านในชนบทเข้าสู่เมืองใหญ่เพื่อมุ่งหวังเข้ามาขายแรงงานในภาคอุตสาหกรรม ละทิ้งวิถีการดำเนินชีวิตและอาชีพที่ผูกพันอยู่กับท้องไร่ท้องนา เป็นเหตุทำให้ภาพรวมของประชากรในชนบทเหลือเพียงกลุ่มผู้สูงอายุเป็นส่วนใหญ่

ท่ามกลางสถานการณ์ของสังคมผู้สูงอายุนับได้ว่ามีแนวโน้มสูงที่ต้องอาศัยอยู่เพียงลำพังและดำเนินชีวิตด้วยการพึ่งพาตนเองเป็นหลักตลอดระยะเวลาของอายุขัยที่มากขึ้น จากรายงานการศึกษาของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (2562) พบว่า ในปัจจุบันคนไทยจะมีอายุยืนยาวขึ้นแต่จะมีช่วงชีวิตส่วนหนึ่งที่ต้องอยู่กับความพิการ จากข้อมูลขององค์การอนามัยโลก คนไทยมีอายุขัยคาดการณ์ตามช่วงเวลาที่ประมาณ 75 ปี แต่มีอายุขัยคาดการณ์ที่มีสุขภาพดี (Health Adjusted Life Expectancy) เพียง 67 ปี ซึ่งหมายความว่า คนไทยจะมีช่วงชีวิตที่สุขภาพไม่ดีหรือมีความพิการประมาณ 8 ปี หากไม่มีการเตรียมตัวดูแลรักษาสุขภาพที่ดีประเทศไทยจะมีผู้สูงอายุติดบ้านหรือติดเตียงมากขึ้นเกือบ 1 ล้านคนในปี 2580 ปัญหาสุขภาพของผู้สูงอายุจึงไม่ควรมองข้าม เนื่องจากเป็นช่วงวัยที่ร่างกายมีความเสื่อมถอยจึงเป็นกลุ่มเสี่ยงที่สามารถเกิดการเจ็บป่วยได้ตลอดเวลา โดยเฉพาะการเจ็บป่วยในกลุ่มโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (Non-Communicable Diseases: NCDs) จากการศึกษาของสุภาดา คำสุชาติ (2560) รายงานว่า ผู้สูงอายุไทยเป็นโรคไม่ติดต่อเรื้อรังเพิ่มมากขึ้น เช่น ป่วยด้วยโรคความดันโลหิตสูงร้อยละ 31.7 เบาหวาน ร้อยละ 13.3 โรคหัวใจร้อยละ 7.0 หลอดเลือดสมองตีบ ร้อยละ 1.6 อัมพฤกษ์อัมพาต ร้อยละ 2.5 มะเร็งร้อยละ 0.5 โดยโรสดังกล่าวสามารถนำไปสู่ภาวะทุพพลภาพและการเสียชีวิตของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นโรคที่บั่นทอนสุขภาพและเป็นโรคที่ต้องได้รับการดูแลจากหน่วยงานภาครัฐและจากชุมชนโดยเฉพาะสมาชิกในครอบครัว

วิทยาลัยการแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือก มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ในฐานะเป็นสถาบันการศึกษาที่มุ่งมั่นพัฒนาองค์ความรู้เพื่อสถาปนาระบบการแพทย์แผนไทยเพื่อรับใช้สังคมได้น้อมนำพระราชโองบายด้านการเป็นสถาบันการศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ตามยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาท้องถิ่นในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับรายได้ให้กับคนในชุมชนรากฐาน (มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 2563) ในฐานะภาคีเครือข่ายภาควิชาการยังได้น้อมนำแนวพระราชดำริมาพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนโดยการขยายความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายภาคประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้วยการบูรณาการองค์ความรู้ทางการแพทย์แผนไทยด้านการรักษาโรคด้วยยาและภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพร

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายตั้งอยู่ในเขตเทศบาลตำบลบ้านดู่ได้ทำการศึกษาเพื่อพัฒนานวัตกรรมส่งเสริมการพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยของผู้สูงอายุตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย เพื่อเป็นการสร้างประโยชน์แก่คนท้องถิ่น โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางให้รู้จักพึ่งพาตนเองด้านการดูแลรักษาสุขภาพด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย

รวมทั้งมีโอกาสนำผลสู่การประกอบอาชีพและการเสริมสร้างรายได้แก่คนในท้องถิ่น ประโยชน์ของการดำเนินวิจัยดังที่กล่าวมาข้างต้นจึงนับเป็นการพัฒนาสุขภาพของคนในท้องถิ่น และชุมชนควบคู่และบูรณาการกับการสร้างบัณฑิตแพทย์แผนไทยที่ดี มีจิตบริการสาธารณะ และมีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติ 20 ปีและแนวนโยบายแห่งรัฐในการปฏิรูปประเทศ ด้วยนวัตกรรมภูมิปัญญาของชาติด้านการแพทย์แผนไทยภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อไปสู่ประเทศไทย ยุค 4.0 ที่มีเป้าหมายในการพึ่งพาตนเอง ลดการนำเข้า และพัฒนาสังคมไทย ไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน และบูรณาการงานวิจัยครั้งนี้เข้ากับการฝึกประสบการณ์ นักศึกษาแพทย์แผนไทยในการทำงานเชิงชุมชนสัมพันธ์และบริการวิชาการแก่ชุมชน

จากแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่ประเทศไทยได้เข้าสู่การเป็นสังคม ผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประเทศในทุกๆ ภาคส่วน โดยเฉพาะภาระ ค่าใช้จ่ายจากการดูแลรักษาสุขภาพของผู้สูงอายุที่กระทบต่อฐานะทางเศรษฐกิจของผู้สูงอายุ โดยตรงดังนั้นการเตรียมความพร้อมและพัฒนามาตรการรับมือที่ดีย่อมมีความสำคัญจึงมีความ จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องศึกษาและพัฒนานวัตกรรมที่สามารถส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งพา ตนเองในด้านการดูแลสุขภาพในเบื้องต้น เพื่อลดระดับความรุนแรงและความเรื้อรังของอาการ เจ็บป่วย รวมถึงลดภาระค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพที่จะเกิดขึ้นด้วยการนำภูมิปัญญาเกี่ยวกับการ ใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรมาดูแลรักษาสุขภาพได้อย่างถูกต้องเหมาะสมและยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อพัฒนากระบวนการส่งเสริมการพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพด้วยสมุนไพรใกล้มือของ ผู้สูงอายุ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ใช้การ สอบถามในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เน้นการศึกษาวิจัยภาคสนาม (Field Research Study) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การวิจัยแบบผสมวิธีเลือกใช้การสอบถามข้อมูลปัญหาด้านสุขภาพจากกลุ่มตัวอย่าง ในพื้นที่ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย โดยประชากรในการวิจัยในครั้งนี้มีจำนวน 3,203 คน และมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย 398 คน ได้มาจากการกำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ สูตรของ Yamane แล้วใช้การสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ทำการเก็บข้อมูลด้วย วิธีการต่างๆ เช่น การสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในพื้นที่ และวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติในการวิเคราะห์ ข้อมูล ร้อยละและค่าเฉลี่ย

2. สัมภาษณ์เชิงลึกผู้สูงอายุที่ใช้สมุนไพรในการดูแลตนเอง จำนวน 8 รายเป็นการสัมภาษณ์ที่ใช้แบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไว้แล้ว โดยผู้สัมภาษณ์จะใช้คำถามจากแบบสัมภาษณ์ในลักษณะยืดหยุ่นและสะดวกในการนำมาวิเคราะห์ข้อมูล มีขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยการขอคำแนะนำจากที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างไว้ และนำแบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญไปตรวจสอบและนำแบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมก่อนนำไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อไป และทำการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพเชิงพรรณนา

3. หลังจากนั้นทำการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลเพื่อออกแบบนวัตกรรมส่งเสริมการพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพด้วยสมุนไพรใกล้มือของผู้สูงอายุตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย

ผลการวิจัย

การพัฒนานวัตกรรมเพื่อส่งเสริมการพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพด้วยสมุนไพรใกล้มือของผู้สูงอายุตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ได้ผลการศึกษาออกมา 3 ส่วน คือ ปัญหาทางสุขภาพของผู้สูงอายุจากข้อมูลเชิงเอกสาร ความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุด้วยการแพทย์แผนไทย และนวัตกรรมส่งเสริมการพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพด้วยสมุนไพรใกล้มือของผู้สูงอายุ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. สภาพปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชนบ้านดู่ พบว่า ผู้สูงอายุในตำบลบ้านดู่มีจำนวนมากถึง 3,203 คน คิดเป็นร้อยละ 20.19 ของประชากรทั้งหมดในตำบล ภาพรวมของปัญหาด้านสุขภาพที่พบจากการลงพื้นที่ พบว่าผู้สูงอายุมักเจ็บป่วยด้วยกลุ่มโรคเรื้อรังที่ต้องดูแลรักษาแบบประคับประคองระยะยาวด้วยการแพทย์แผนปัจจุบันแต่ทั้งนี้ยังมีการเจ็บป่วยที่เป็นผลมาจากความเสื่อมโทรมของร่างกายตามวัย พบว่าผู้สูงอายุมีอาการเจ็บป่วยที่สามารถดูแลรักษาได้ด้วยกรรมวิธีทางการแพทย์แผนไทย จำนวน 220 คน คิดเป็นร้อยละ 55.28 ประกอบด้วยกลุ่มอาการเจ็บป่วยต่างๆ เช่น อาการนอนไม่หลับ อาการท้องอืด ท้องเฟ้อ และแน่นจุกเสียดอาการท้องผูก อาการปวดเมื่อยตามร่างกาย อาการไข้หวัด ความผิดปกติของระบบทางเดินหายใจ โรคผิวหนัง และหรืออุบัติเหตุที่เกิดขึ้นขณะดำเนินกิจวัตรประจำวัน เป็นต้น

2. อาการเจ็บป่วยในระดับเบื้องต้นที่มักเกิดจากความเสื่อมถอยตามวัยของผู้สูงอายุ ซึ่งสามารถส่งเสริมการพึ่งพาตนเองในการดูแลสุขภาพด้วยภูมิปัญญาทางการแพทย์แผนไทย โดยเฉพาะการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรพื้นฐานที่ผู้สูงอายุสามารถปลูก ดูแลบำรุงรักษา และเก็บเกี่ยวมาใช้ประโยชน์ได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้กระบวนการดังกล่าวมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทำการสำรวจความต้องการหรือความสนใจการดูแลสุขภาพด้วยภูมิปัญญาทางการแพทย์แผนไทย เพื่อให้ผลจากการสร้างนวัตกรรมขึ้นนี้มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาทางสุขภาพที่แท้จริงและมาจากความสนใจของผู้สูงอายุโดยตรง ซึ่งจะทำให้ผู้สูงอายุมีความตระหนักและให้ความสำคัญ

ในการมีส่วนร่วมนำนวัตกรรมดังกล่าวไปสู่การใช้จริงและเกิดผลสำเร็จทางสุขภาพพบว่าเป็นผู้สูงอายุในกลุ่มที่ยังแข็งแรงและมีศักยภาพสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ซึ่งต่างมีความเชื่อมั่นในการใช้ภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพแบบดั้งเดิม จึงมีความต้องการให้แพทย์แผนไทยเข้าไปช่วยให้ความรู้ในการดูแลและส่งเสริมสุขภาพด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย โดยเฉพาะการเพาะปลูกพืชสมุนไพรที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการดูแลรักษาสุขภาพ จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 55.61 ของจำนวนผู้สูงอายุที่มีความสนใจดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทย และยังมีความต้องการปลูกพืชสมุนไพรเพื่อเสริมสร้างรายได้ จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 13.90 ของจำนวนผู้สูงอายุที่มีความสนใจดูแลสุขภาพด้วยการแพทย์แผนไทยและจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้สูงอายุจำนวน 8 ราย ทำให้พบปัจจัยสนับสนุนการเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพด้วยสมุนไพรใกล้มือ คือ 1) ความสนใจส่วนบุคคลในการเข้าร่วมกิจกรรมซึ่งจะทำให้ผู้สูงอายุเกิดความเข้าใจและเห็นคุณค่าของกิจกรรม 2) ความพร้อมของร่างกาย เนื่องจากกิจกรรมนี้ส่งเสริมการพึ่งพาตนเองนับแต่เริ่มต้นกิจกรรม ดังนั้นความพร้อมด้านสุขภาพร่างกาย ความแข็งแรง จึงมีส่วนสำคัญต่อการดำเนินกิจกรรม 3) สภาพพื้นที่ หมายถึงการเพาะปลูกพืชสมุนไพรจำเป็นต้องอาศัยพื้นที่ ลักษณะดิน และสภาพแวดล้อมที่มีแสงแดดเหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของพืชสมุนไพร และ 4) แหล่งน้ำ เป็นปัจจัยสำคัญของการเจริญเติบโตของพืชสมุนไพรจากผลการวิเคราะห์ข้างต้นนำไปสู่การสร้างบทบาทให้กับวิชาชีพแพทย์แผนไทยที่จะได้นำภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรมาสู่การดูแลสุขภาพได้อย่างร่วมสมัย อีกทั้งการวิจัยครั้งนี้ได้ผนวกเข้ากับการฝึกประสบการณ์วิชาชีพการแพทย์แผนไทย เพื่อให้นักศึกษาแพทย์แผนไทยได้เรียนรู้หลักการและรูปแบบการทำงานเชิงรุกในชุมชนและสามารถนำความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรสู่การดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในชุมชน ภายใต้หลักการลดภาระค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพให้กับผู้สูงอายุผ่านการพัฒนากระบวนการสร้างนวัตกรรมพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพด้วยสมุนไพรใกล้มือ

3. สมุนไพรใกล้มือเพื่อส่งเสริมการพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพ โดยพิจารณาแนวทางการสร้างนวัตกรรมส่งเสริมการพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพด้วยสมุนไพรใกล้มือจากปัญหาที่เกิดขึ้นกับสุขภาพของผู้สูงอายุ ซึ่งมุ่งเน้นอาการเจ็บป่วยเบื้องต้นที่ผู้สูงอายุสามารถดูแลตนเองได้ผ่านการรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสาร เนื่องจากกลุ่มอาการเหล่านี้เป็นกลุ่มอาการที่มีความเสี่ยงสูงที่จะเกิดขึ้นกับผู้สูงอายุจากความเสื่อมโทรมของร่างกายโดยเป็นกลุ่มอาการเจ็บป่วยที่สามารถใช้สมุนไพรพื้นฐานดูแลตนเองได้ในเบื้องต้นโดยกระบวนการพัฒนานวัตกรรมเริ่มต้นที่องค์ความรู้เกี่ยวกับการเพาะปลูกพืชสมุนไพรจำเป็นต้องคัดเลือกสายพันธุ์สมุนไพรที่มีคุณภาพและมีฤทธิ์ทางยาสูง เลือกพื้นที่และลักษณะดินที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกพืชสมุนไพรแต่ละชนิด และกระบวนการดูแล บำรุงรักษา ป้องกันศัตรูพืช รวมถึงการเก็บเกี่ยวที่ต้องคำนึงถึงส่วนที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ อายุการเก็บเกี่ยว วิธีการเก็บเกี่ยวก่อนนำไปสู่การพัฒนาวิธีการใช้เป็นยาที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อน เช่น ใช้ในลักษณะยาสด ชาชง ยาหุงเอาน้ำมัน ยาบดผงขงละลายน้ำอุ่น ยาดอง

สกัดด้วยสุราหรือแอลกอฮอล์ เป็นต้นโดยกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรอ้างอิงตามตำราทางวิชาการคือ ตำราแพทย์แผนโบราณทั่วไป สาขาเภสัชกรรม (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กองประกอบโรคศิลปะ, 2542) และหนังสือยาสมุนไพรในงานสาธารณสุขมูลฐาน (กระทรวงสาธารณสุข, 2540) ซึ่งได้รวบรวมภูมิปัญญาของคนไทยในอดีตที่เกี่ยวข้องกับการดูแลรักษาสุขภาพด้วยพืชสมุนไพรและทรัพยากรในท้องถิ่น ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สมุนไพรใกล้มือเพื่อการพึ่งพาตนเองของผู้สูงอายุ

อาการเจ็บป่วย	ชื่อสมุนไพร	ชื่อสมุนไพรท้องถิ่น (เหนือ)
1. ระบบทางเดินอาหาร		
1.1 อาการท้องอืด ท้องเฟ้อ และแน่นจุกเสียด	ขิง ขมิ้นชัน กระชายขาว	ขิง ขมิ้น หัวละแอน
1.2 อาการท้องผูก	ชุมเห็ดเทศ	หลับมันหลวง
2. ระบบโครงสร้างกล้ามเนื้อ		
2.1 อาการปวดเมื่อยตามร่างกาย	ไพล	ปูเลย
3. ระบบทางเดินหายใจ		
3.1 อาการหวัด	แค	แก
3.2 อาการไอ	หนุমানประสานกาย ฟ้าทะลายโจร	สังกรณี ฟ้าทะลายโจร
3.3 อาการหืดหอบ	หนุমানประสานกาย	สังกรณี
4. ระบบผิวหนัง		
4.1 เริม งูสวัด	เสลดพังพอนตัวเมีย	พญาอ
4.2 กลากเกลื้อน	ชุมเห็ดเทศ ทองพันชั่ง ข่า	หลับมันหลวง หญ้ามั่นไก่อ ข่า
5. อื่น ๆ		
5.1 อาการนอนไม่หลับ	ชุมเห็ดไทย ขี้เหล็กบ้าน	หลับมันน้อย ขี้เหล็ก
5.2 แผลไฟไหม้ น้ำร้อนลวก	ว่านหางจระเข้	ว่านหางจระเข้

อภิปรายผลการวิจัย

ภายใต้ความเสื่อมโทรมของร่างกายตามวัยในผู้สูงอายุมักนำมาซึ่งอาการเจ็บป่วยด้วยกลุ่มโรคเรื้อรังที่ต้องทำการรักษาแบบประคับประคองระยะยาวและจำเป็นต้องพึ่งพาการรักษาด้วยยาแผนปัจจุบันเพื่อควบคุมการกำเริบของอาการที่รุนแรง เช่น โรคความดันโลหิตสูง โรคไขมันในเลือดสูง โรคเบาหวาน เป็นต้น แต่ทั้งนี้ผลพวงจากความเสื่อมโทรมของร่างกายตามวัยยังก่อให้เกิดปัญหาทางสุขภาพในระดับเบื้องต้นที่ผู้สูงอายุสามารถดูแลตนเองได้ เช่น อาการนอนไม่หลับ อาการท้องอืด ท้องเฟ้อ และแน่นจุกเสียด อาการท้องผูก อาการปวดเมื่อยตามร่างกาย อาการไข้หวัด ความผิดปกติของระบบทางเดินหายใจ โรคผิวหนัง อุบัติเหตุที่เกิดขึ้นขณะดำเนินกิจกรรมประจำวัน เป็นต้น มีความสอดคล้องกับ จิราพร เกศพิชญวัฒนา และคณะ (2561) ได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและจิตใจเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุว่าเป็นช่วงรอยต่อของชีวิตซึ่งเปลี่ยนแปลงจากวัยกลางคนเข้าสู่วัยสูงอายุทำให้ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ มากมายทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม การเปลี่ยนแปลงต่างๆ เหล่านี้เป็นไปในลักษณะเสื่อมถอย มีข้อจำกัดในการทำหน้าที่ของร่างกายในด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายๆ ด้าน ทำให้เกิดปัญหาทางด้านจิตใจที่อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพกายและการดำเนินชีวิตประจำวันต่อไปได้ ดังนั้นการเรียนรู้และทำความเข้าใจ จึงมีความสำคัญในการเตรียมความพร้อมให้สามารถปรับและยอมรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ครอบครัวและผู้ดูแลผู้สูงอายุยังจำเป็นต้องเข้าใจความเป็นจริงที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุและหาแนวทางช่วยเหลือด้วยความเข้าใจ เพื่อช่วยให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพจิตที่ดีสามารถดำรงชีวิตในวัยสูงอายุได้อย่างมีความสุข

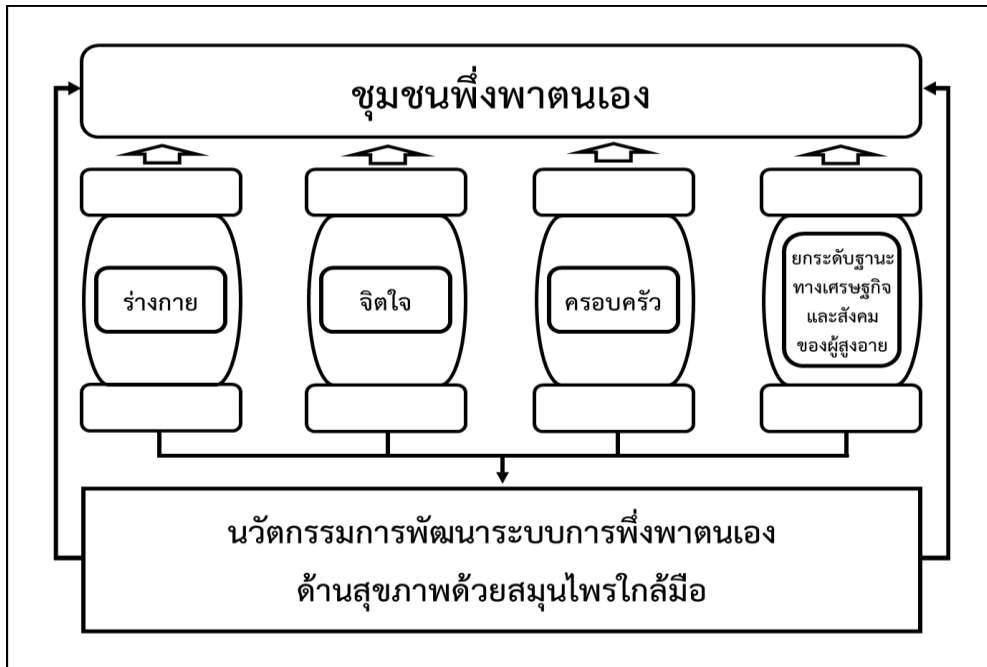
ด้วยปัญหาทางสุขภาพของผู้สูงอายุนอกเหนือไปจากกลุ่มโรคเรื้อรังที่ต้องพึ่งพาการดูแลแบบประคับประคองแล้วนั้น ปัญหาสุขภาพอื่นๆ ที่ตามมามักเป็นกลุ่มอาการที่อยู่ในระดับที่ผู้สูงอายุสามารถพึ่งพาตนเองในการดูแลและแก้ไขปัญหาอาการเหล่านั้นได้ เช่น การพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพด้วยสมุนไพรใกล้มือ ซึ่งผู้สูงอายุในกลุ่มที่ยังแข็งแรงสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ยังมีความเชื่อมั่นในการใช้ภูมิปัญญาการดูแลสุขภาพแบบดั้งเดิม จึงมีความต้องการให้แพทย์แผนไทยเข้าไปช่วยให้ความรู้ในการดูแลและส่งเสริมสุขภาพด้วยภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทย โดยเฉพาะการเพาะปลูกพืชสมุนไพรที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการดูแลสุขภาพ สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าของภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยในด้านการใช้ประโยชน์ของพืชสมุนไพรผ่านความต้องการพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ ซึ่งมีความเป็นไปได้สูงในการแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุในเบื้องต้นด้วยตนเอง และยังสามารถลดภาระค่าใช้จ่ายในการซื้อหาและเวชภัณฑ์ต่างๆ มาดูแลรักษาสุขภาพ รวมถึงสามารถแบ่งปันการใช้ประโยชน์จากสมุนไพรใกล้มือกับสมาชิกในครอบครัว สมาชิกคนอื่นๆ ในชุมชน ซึ่งถือได้ว่าเป็นกิจกรรมที่ช่วยเสริมสร้างสุขภาพร่างกายที่ดีแล้วยังช่วยเสริมสร้างสุขภาพจิตใจได้อีกด้วย อีกทั้งยังมีโอกาสสร้างรายได้จากการเพาะปลูกพืชสมุนไพรใกล้มือชนิดหรือประเภทที่มีความต้องการสูงในอุตสาหกรรมยาไทยและผลิตภัณฑ์สุขภาพซึ่งเป็นแนวคิดที่มีความสอดคล้องกับ สมหมาย ทอง

บอน (2558) พบว่าการรักษาสุขภาพจากหมอฟันบ้านและการใช้สมุนไพร การใช้ยาสมุนไพรมีความจำเป็นต่อผู้สูงอายุ ทั้งที่ใช้ชนิดเพื่อสุขภาพพร้อมกับการใช้ยาสมุนไพรเป็นวิธีการรักษาสุขภาพโดยภูมิปัญญาพื้นบ้าน เช่น การใช้ยาสมุนไพรรักษาโรค การใช้สมุนไพรมาทา การใช้สมุนไพรมาต้มดื่มหรืออาบ การรักษาอาการกระดูกข้อ แขนหัก หมอฟันบ้านสามารถรักษาอาการเหล่านี้ได้ตามความเชื่อของภูมิปัญญาดั้งเดิม ซึ่งช่วยสะท้อนให้เห็นถึงโอกาสในการนำคุณค่าด้านภูมิปัญญาการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรในแง่ของการใช้เป็นยารักษาโรค ผลที่เกิดขึ้นทำให้ผู้สูงอายุสามารถพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพ และมีโอกาสสร้างรายได้จากการเพาะปลูกพืชสมุนไพร ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุเห็นคุณค่าของตนเองในพื้นที่สังคม

ความมุ่งหวังการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรใกล้มือของผู้สูงอายุ ถือเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนานวัตกรรมการพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพด้วยสมุนไพรใกล้มือ สามารถช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพจากการซื้อยาและเวชภัณฑ์ รวมถึงสามารถสร้างกิจกรรมยามว่างให้กับผู้สูงอายุ และเกิดปฏิสัมพันธ์กับชุมชนและสังคมเมื่อมีการแบ่งปันการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรใกล้มือ อีกทั้งยังสามารถเสริมสร้างคุณค่าในตนเองให้กับผู้สูงอายุ มีความสอดคล้องกับชญานันท์ ศิริกิจเสถียร และคณะ (2560) พบว่าจากการสังเคราะห์ผลการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มพบกิจกรรมที่ผู้สูงอายุมีความต้องการอยู่ 4 กิจกรรม คือ กิจกรรมการทำลูกประคบสมุนไพร กิจกรรมทำน้ำมันโพล กิจกรรมนวดตัวอย่างง่ายสำหรับผู้สูงอายุ และกิจกรรมทำสบู่จากสมุนไพรในท้องถิ่น ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้และไม่ก่อให้เกิดรายได้ แต่เป็นกิจกรรมที่ผู้สูงอายุในชุมชนมีความสนใจที่จะทำเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการพัฒนานวัตกรรมการส่งเสริมการพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพด้วยสมุนไพรใกล้มือของผู้สูงอายุสามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่ได้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ของนวัตกรรมการส่งเสริมการพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพด้วยสมุนไพรใกล้มือ

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นถึงองค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนานวัตกรรมการส่งเสริมการพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพด้วยสมุนไพรใกล้มือของผู้สูงอายุ มุ่งเน้นแก้ไขปัญหาสุขภาพในเบื้องต้นของผู้สูงอายุโดยใช้ภูมิปัญญาทางการแพทย์แผนไทยด้านพืชสมุนไพรพื้นฐานทั่วไปที่มีวิธีการใช้ประโยชน์ทางยาไม่ยุ่งยากซับซ้อน และผลพวงที่ตามมาไม่เพียงแต่เกิดผลทางสุขภาพยังส่งผลไปถึงการดูแลด้านจิตใจเพราะการปลูกสมุนไพรใกล้มือทำให้ผู้สูงอายุมีกิจกรรมทำ และเกิดการพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบ่งปันการใช้ประโยชน์จากสมุนไพรใกล้มือกับสมาชิกในชุมชน ลดการเป็นภาระการดูแลของครอบครัวและลดค่าใช้จ่ายที่จะเกิดขึ้นจากการซื้อยาและเวชภัณฑ์ในการดูแลสุขภาพสุขภาพทั้งนี้กระบวนการพัฒนานวัตกรรมดังกล่าวจำเป็นต้องมีปัจจัยสนับสนุนของผู้สูงอายุในการเข้าร่วมกิจกรรมคือ 1) ความสนใจส่วนบุคคล 2) ความพร้อมด้านสภาพร่างกาย ความแข็งแรง 3) สภาพพื้นที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกพืชสมุนไพร 4) แหล่งน้ำ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการเจริญเติบโตของพืชสมุนไพร จากปัจจัยข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงหลักการประเมินความพร้อมของผู้สูงอายุที่สามารถพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพด้วยสมุนไพรใกล้มือ อันนำมาซึ่งการลดภาระค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. การศึกษาวิจัยในครั้งนี้มีเป้าหมายศึกษาถึงปัญหาทางสุขภาพในกลุ่มอาการเจ็บป่วยเบื้องต้นที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุในตำบลบ้านดู่ โดยอาการเจ็บป่วยดังกล่าวผ่านการลงความเห็นและวิเคราะห์ร่วมกันของทีมผู้วิจัยว่าเป็นอาการที่ไม่รุนแรง ไม่ฉุกเฉิน ไม่เฉียบพลัน และสามารถดูแลรักษาได้ด้วยสมุนไพรพื้นฐานมีวิธีการเพาะปลูก ดูแล เก็บเกี่ยวใช้ประโยชน์ทางยาไม่ยุ่งยาก ซับซ้อนซึ่งงานวิจัยนี้เรียกว่า “สมุนไพรใกล้มือ”

2. นวัตกรรมดังกล่าวมุ่งเป้าพัฒนาขึ้นสำหรับชุมชนตำบลบ้านดู่มีการพิจารณาเลือกใช้สมุนไพรที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ที่ตรงกับถิ่นที่อยู่ตามธรรมชาติของพืชสมุนไพรแต่ละประเภทจากนั้นจึงทำการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการนำนวัตกรรมดังกล่าวไปสู่การใช้ประโยชน์จริงอย่างมีประสิทธิภาพ และต้องทำการติดตามผลกระทบที่เกิดขึ้น ทั้งในมิติด้านสุขภาพ เศรษฐกิจและสังคมต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การนำงานวิจัยในครั้งต่อไปต่อยอดหรือพัฒนาในกลุ่มตัวอย่าง หรือพื้นที่อื่นๆ ควรมีการสำรวจพื้นที่และความต้องการหรือความสนใจของผู้สูงอายุในการพึ่งพาการใช้ประโยชน์จากภูมิปัญญาการแพทย์แผนไทยในการดูแลรักษาสุขภาพ ซึ่งจะทำงานวิจัยที่เกิดขึ้นมีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อผู้สูงอายุอย่างแท้จริง

2. กระบวนการพัฒนานวัตกรรมด้านการใช้ประโยชน์จากพืชสมุนไพรมีความจำเป็นต้องศึกษาเรียนรู้คุณลักษณะเฉพาะของพืชสมุนไพรแต่ละชนิดที่ครอบคลุมนับตั้งแต่การคัดเลือกสายพันธุ์สมุนไพรที่มีคุณภาพและมีฤทธิ์ทางยาสูง เลือกพื้นที่และลักษณะดินที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกพืชสมุนไพรแต่ละชนิด และกระบวนการดูแล บำรุงรักษา ป้องกันศัตรูพืช รวมถึงการเก็บเกี่ยวที่ต้องคำนึงถึงส่วนที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ อายุการเก็บเกี่ยว วิธีการเก็บเกี่ยวก่อนนำไปสู่การพัฒนาวิธีการใช้ประโยชน์ได้อย่างคุณภาพและมีฤทธิ์ทางยา

เอกสารอ้างอิง

- กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กองประกอบโรคศิลปะ. (2542). *ตำราแพทย์แผนโบราณทั่วไป สาขาเภสัชกรรม*. นนทบุรี: บริษัท ไทภูมิพับลิชชิ่ง จำกัด.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2540). *ยาสมุนไพร ในงานสาธารณสุขมูลฐาน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- จิราพร เกศพิชญวัฒนาและคณะ. (2561). *เรียนรู้เข้าใจวัยสูงอายุ*. กรุงเทพฯ: บริษัท ยินยงการพิมพ์ จำกัด.
- มหาวิทยาลัยมหิดล สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. (2563). *มิเตอร์ประเทศไทย*. สืบค้น 22 ธันวาคม 2563, จาก <http://www.ipsr.mahidol.ac.th>
- ชญานันท์ ศิริกิจเสถียร และคณะ. (2560). *แนวทางการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในหมู่บ้านโพธิ์พัฒนา ตำบลคณสี อำเภอมือง จังหวัดกำแพงเพชร โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นฐาน*. เชียงราย: การประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 6 “วิทยาการจัดการวิชาการ 2017 การวิจัยยุคประเทศไทย 4.0” มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. (2563). *พระบรมราโชบาย*. สืบค้น 22 ธันวาคม 2563, จาก <https://www.crru.ac.th/2021/>
- สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ). (2562). *รายงานทีดีอาร์ไอ ฉบับที่ 152 พฤษภาคม 2562*. สืบค้น 20 ธันวาคม 2563, จาก <https://tdri.or.th/>
- สมหมาย ทองบอน. (2558). *ภูมิปัญญาและค่านิยมการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา). สุรินทร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- สุภาดา คำสุชาติ. (2560). ปัญหาและความต้องการดูแลทางสุขภาพของผู้สูงอายุในประเทศไทย: ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย. *วารสารวิชาการสาธารณสุข*, 26(6), 1156-1164.
- United Nations. (2558). *World population Ageing 2493-2593*. Retrieved December 20, 2020, from <http://www.un.org/>

การบริหารจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

MANAGEMENT AND DEVELOPMENT OF CULTURAL AND TRADITIONAL TOURISM IN AYUTTHAYA PROVINCE

พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงกรโร)

Phraudomsitthinayok (Kamphon Khunangkaro)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: udomsittinayok.mcu@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป สภาพปัญหาในการบริหารจัดการ ศึกษาตัวชี้วัดและนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 18 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1. จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีโบราณสถานที่สวยงาม สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ทั่วโลก เป็นสังคมพหุวัฒนธรรม มีความหลากหลายทางด้านศาสนา และเป็นเมืองแห่งสันติสุข แต่กลับพบว่าวัดส่วนใหญ่เน้นการท่องเที่ยวให้พระเพียงรูปแบบเดียว ขาดการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว 2. ตัวชี้วัดในการบริหารจัดการและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มี 8 องค์ประกอบ 19 ตัวชี้วัด มีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น 3) รูปแบบการบริหารจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า มี 3 รูปแบบ คือ (1) รูปแบบการพัฒนาศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว มีการจัดสถานที่ท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เป็นต้น (2) รูปแบบการพัฒนาศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว มีการสร้างแรงจูงใจให้แก่คนในชุมชนเกิดแรงบันดาลใจและรู้สึกภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาชุมชนของตนเอง เป็นต้นและ (3) รูปแบบด้านการบริหารจัดการ มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบสร้างสรรค์ เป็นการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมและเป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชนได้

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ; การพัฒนา; การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี

Abstract

Objectives of this research article were to study the general condition and problem condition, indicators and propose a model of management and development of cultural and traditional tourism in Ayutthaya Province. Methodology was the qualitative research, collecting data by in-depth-interviewing 18 key informants. Findings were as follows: 1. Ayutthaya Province have many beautiful ancient places attracting tourists from all over the world, multi-cultural society, religious diversity and peaceful city. Most monasteries emphasized only temple tourism without knowledge dissemination to tourists. 2. Indicators of management of cultural and traditional tourism in Ayutthaya Province consisted of 8 components with 9 indicators, such as tourist attraction management committee appointment, etc. 3. Models of management and development of cultural and traditional tourism of Ayutthaya Province consisted of 3 models: 1) A model of tourist attraction efficiency development with appropriate tourist attractions, 2) A model of tourist welcome that was the motivation of local people to be aware and proud to be the part of the community that were clean, safe, not dangerous to tourists. 3) A model of administration; consisted of creative tourist attractions development for local culture and environment learning center.

Keywords: Management; Development; Cultural and Traditional Tourism

บทนำ

พระนครศรีอยุธยา เป็นจังหวัดท่องเที่ยวที่ใกล้กรุงเทพฯที่สุดที่มีบรรยากาศเหมาะสำหรับการท่องเที่ยวในประเทศไทย ด้วยสภาพแวดล้อมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จะมีทั้งสถานที่ท่องเที่ยว ในเชิงประวัติศาสตร์แล้ว ยังมีวัดวาอารามเก่าแก่ เหมาะแก่การท่องเที่ยวในด้านการพัฒนาจิตใจพร้อมกราบไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์เพื่อความเป็นสิริมงคลให้กับชีวิต จึงไม่ต้องแปลกใจเลยว่าทำไมเมืองอยุธยากรุงเก่าจึงได้ขึ้นทำเนียบเป็นมรดกโลก ที่บรรดานักท่องเที่ยวจากทั่วสารทิศหมายปองที่จะมาเยือนสักครั้งหนึ่งในชีวิต และถ้ายังเป็นช่วงเทศกาลในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจะเนืองแน่นไปด้วยนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และต่างชาติ โดยเฉพาะวัดที่สำคัญจะเนืองแน่นไปด้วยนักท่องเที่ยว ทำให้บริเวณรอบเกาะเมืองการจราจรติดขัด รถเคลื่อนตัวได้ช้าส่วนสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญไม่แพ้กัน คือ ตลาดน้ำอโยธยา เป็นตลาดน้ำขนาดใหญ่ใจกลางเมือง มีนักท่องเที่ยวมาเที่ยวชม และจับจ่ายซื้อของสามารถสร้างรายได้ให้ชุมชนในบริเวณดังกล่าวได้จำนวนมาก (ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ และคณะ, 2562; พะยอม ธรรมบุตร, 2548; ราณี อสิชัยกุล, 2548; ระพีพรรณ ใจรักดี, 2548; มานพ ถนอมศรี, 2547)

แต่เมื่อมีการบริหารจัดการท่องเที่ยว บริหารในองค์กรย่อมเกิดปัญหาหรือสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากบริหารจัดการ เช่นการขาดความเข้าใจในวิถีทางวัฒนธรรม ดังปรากฏในงานวิจัย “การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” (พระมหา กวินท์ ยสินทวิโสและคณะ, 2561) การขาดการมีส่วนร่วมในฐานะเจ้าของพื้นที่และเจ้าของ วัฒนธรรมการท่องเที่ยว ดังปรากฏในงานเรื่อง “การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการ ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชุมชนอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” (ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระและคณะ, 2560) คุณภาพของนักท่องเที่ยว ดังปรากฏในงานวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของ นักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ : กรณีศึกษาโบราณสถานในอุทยาน ประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” (ชัยวัชร พรหมจิตติพงศ์ และสา ติยา มิ่งวงศ์, 2555) สถานที่ท่องเที่ยวไม่ได้ออกแบบให้สอดคล้องเพื่อรองรับความหลากหลายความ สนใจของนักท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ การท่องเที่ยวเชิงโบราณคดี ประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวในวิถีวัฒนธรรมอาหาร วัฒนธรรมศาสนา ไหว้พระ ทัวรบุญ ซึ่งยัง ต้องมีการออกแบบและจัดกลุ่มเพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ดังนั้นในงานวิจัยนี้เห็นว่า ควรมีการศึกษาเพื่อความเข้าใจ และส่งเสริมให้เกิดการจัดการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบสอดคล้อง กับสภาพที่เป็นจริงมีส่วนต่อการเข้าไปส่งเสริมสนับสนุน หรือหนุนให้เกิดการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมได้ โดยใช้กิจกรรมและทรัพยากรของวัดและพระพุทธศาสนา มาสู่การบริหารจัดการ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณีของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นความจำเป็น และมีความสำคัญที่จะต้องมีการศึกษาวิจัยเพื่อนำไปสู่การออกแบบการท่องเที่ยวอันเป็นหัวใจ หลัก และความสำคัญหนึ่งของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ดังนั้นจากสภาพข้อเท็จจริงอันเป็น สภาพปัญหาที่ปรากฏผู้วิจัยจึงประสงค์ดำเนินการวิจัยเพื่อศึกษาแนวทาง มาตรการ และวิธีการ ดำเนินการในการจัดการความรู้และการพัฒนาบุคคลเพื่อรองรับการจัดการท่องเที่ยวในอนาคต เพื่อการบริหารจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัด พระนครศรีอยุธยา พร้อมพัฒนาเป็นหลักสูตรและนำไปใช้ในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวใน องค์กรต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและสภาพปัญหาในการบริหารจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อสร้างตัวชี้วัดในการบริหารจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและ ประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและ ประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการศึกษาใน 2 ลักษณะ ได้แก่ 1. การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary study) 2. การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ข้าราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 18 รูป/คน

เครื่องมือในการวิจัย

ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structure In-depth Interview) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยการบันทึกภาพและบันทึกเสียง

การวิเคราะห์ข้อมูล

มุ่งเน้นการวิเคราะห์โดยการสรุปตามสาระสำคัญด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive Presentation)

ผลการวิจัย

ประเด็นที่ 1 สภาพทั่วไปและสภาพปัญหาในการบริหารจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สภาพทั่วไปด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย (1) จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีโบราณสถานที่สวยงาม สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ทั่วโลก (2) จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม มีความหลากหลายทางด้านศาสนา และเป็นเมืองแห่งสันติสุข จึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ (3) จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีวัดจำนวนมากที่สวยงาม เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทั้งของคนไทยและชาวต่างประเทศ

สภาพทั่วไปด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย (1) พัฒนาพระสงฆ์ให้มีความรู้ด้านการอนุรักษ์โบราณสถาน (2) จัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน และส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม (3) พัฒนาศาสนสถานเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว

สภาพทั่วไปด้านการบริหารจัดการ ประกอบด้วย (1) บูรณาการร่วมกันของทุกศาสนา (2) ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ (3) แหล่งท่องเที่ยวหลายๆ แห่งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีการบริหารจัดการที่ดีขึ้นกว่าเดิม

สภาพปัญหาด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย (1) วัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยายังขาดงบประมาณในการพัฒนาศาสนสถานเก่าและการก่อสร้างศาสนสถานใหม่ที่คงไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมท้องถิ่น (2) เน้นการท่องเที่ยวให้พระเพียงรูปแบบเดียว ขาดการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว (3) กิจกรรมที่วัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจัดขึ้น เน้นประชาชนจากภายนอก ขาดการประชาสัมพันธ์และดึงดูดความสนใจของประชาชนในท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมร่วมกันกับแหล่งท่องเที่ยว (4) ขาดการฟื้นฟูอย่างต่อเนื่อง (5) นักท่องเที่ยวขาดจิตสำนึกสาธารณะ

สภาพปัญหาด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย (1) พื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวคับแคบ ไม่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากได้ โดยเฉพาะวัดวาอารามในเกาะเมือง (2) ขาดทักษะทางด้านภาษาและการอธิบายประวัติความเป็นมา (3) ขาดกิจกรรมที่ให้ความรู้ ความเข้าใจในศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น (4) เน้นวัดดูความสะดวกสบายให้นักท่องเที่ยวเป็นส่วนใหญ่โดยลืมที่จะอนุรักษ์สภาพที่แท้จริง และวัฒนธรรมอันดีงามในสมัยเก่าลงไปมาก (5) ขาดความพร้อมในการแนะนำศาสนสถาน การดูแลศาสนสถานที่ต้องการ

สภาพปัญหาด้านการบริหารจัดการ ประกอบด้วย (1) ขาดการพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง (2) ขาดแผนปฏิบัติการประจำปี (3) นักท่องเที่ยวมีจำนวนที่ลดลงมาก (4) ปัญหาการโก่งราคานักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ (5) ปัญหารถติดในช่วงเทศกาล

ประเด็นที่ 2 ตัวชี้วัดในการบริหารจัดการและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ตัวชี้วัดในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มี 5 องค์ประกอบ 10 ตัวชี้วัด คือ 1. มีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว 2. มีการประชุมวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเป็นประจำ 3. มีการจัดทำแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว 4. มีโครงสร้างและตำแหน่งทางการบริหารแหล่งท่องเที่ยว 5. มีการแบ่งหน้าที่แก่บุคลากรทุกฝ่ายอย่างชัดเจน 6. มีระเบียบและข้อปฏิบัติในการบริหารแหล่งท่องเที่ยวที่ได้มาตรฐาน 7. มีภาคีเครือข่ายในการบริหารแหล่งท่องเที่ยว 8. มีการประสานงานกับชุมชน และหน่วยงานราชการ 9. มีการจัดทำรายงานผลการดำเนินการในรอบปี และ 10. มีการจัดทำประชาพิจารณ์กับชุมชนและหน่วยงานราชการ

ตัวชี้วัดในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มี 3 องค์ประกอบ 9 ตัวชี้วัด คือ 1. แบ่งพื้นที่ใช้สอยได้อย่างเหมาะสม 2. สะอาด ร่มรื่น สวยงาม 3. มีความเป็นสากลสูง มีความเป็นอารยสถาปัตย์ 4. สะท้อนอัตลักษณ์

ความเป็นท้องถิ่นสูง 5. สามารถมองเห็นข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างชัดเจน 6. สามารถสืบค้นข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวผ่านระบบออนไลน์ได้ 7. บุคลากรมีความรู้ความเข้าใจและสามารถอธิบายข้อมูลได้อย่างชัดเจน 8. มีสิ่งอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวครบครัน และ 9. มีระบบป้องกันความปลอดภัยสูง

ประเด็นที่ 3 รูปแบบการบริหารจัดการและพัฒนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พบว่า มี 3 รูปแบบ คือ (1) รูปแบบด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ จัดสถานที่ท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม จำนวนนักท่องเที่ยวไม่เยอะเกินไป จัดสถานที่ให้สวยงาม สะอาด ร่มรื่น น่าสนใจ นำหลักสัปปายะ 7 ประการมาพัฒนาให้ครบในทุกๆ มิติ และกิจกรรมที่ออกแบบเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสความรู้สึกผ่านประสาททั้ง 5 (2) รูปแบบด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ การสร้างแรงจูงใจให้แก่คนในชุมชนเกิดแรงบันดาลใจและรู้สึกภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาชุมชนของตนเอง สะอาดและปลอดภัย ไม่เป็นอันตรายต่อนักท่องเที่ยว พัฒนาจริยธรรมการท่องเที่ยวในชุมชนโดยยึดหลักกัลยาณมิตร 7 ดึงชุมชนให้มีส่วนร่วม ในด้านศิลปวัฒนธรรม (3) รูปแบบด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบสร้างสรรค์ เป็นการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมและเป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชนได้ เปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวร่วมกัน ดำเนินทุกกิจกรรมตามแผนที่ได้วางไว้อย่างรัดกุม พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง นำข้อบกพร่องไปปรับปรุงแก้ไข เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการและพัฒนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” นั้น ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยตามข้อค้นพบได้ดังนี้

1) สภาพทั่วไปและสภาพปัญหาในการบริหารจัดการและพัฒนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า จังหวัดพระนครศรีอยุธยามีโบราณสถานที่สวยงาม สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ทั่วโลก เป็นสังคมพหุวัฒนธรรม มีความหลากหลายทางด้านศาสนา และเป็นเมืองแห่งสันติสุข จึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ มีวัดจำนวนมากที่สวยงาม เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทั้งของคนไทยและชาวต่างประเทศ ปัญหาคือ วัดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยายังขาดงบประมาณในการพัฒนาศาสนสถานเก่าและการก่อสร้างศาสนสถานใหม่ที่คงไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมไทยและวัฒนธรรมท้องถิ่นตน เน้นการท่องเที่ยวให้พระเพียงรูปแบบเดียว ขาดการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น จะเห็นได้ว่า แม้จังหวัดพระนครศรีอยุธยาจะมีความโดดเด่นด้านการท่องเที่ยว เพราะมีโบราณสถาน วัด วาอารามที่สวยงาม แต่การบริหารจัดการของหลายวัดยังต้องแก้ไขโดยเร่งด่วน ซึ่งสอดคล้อง

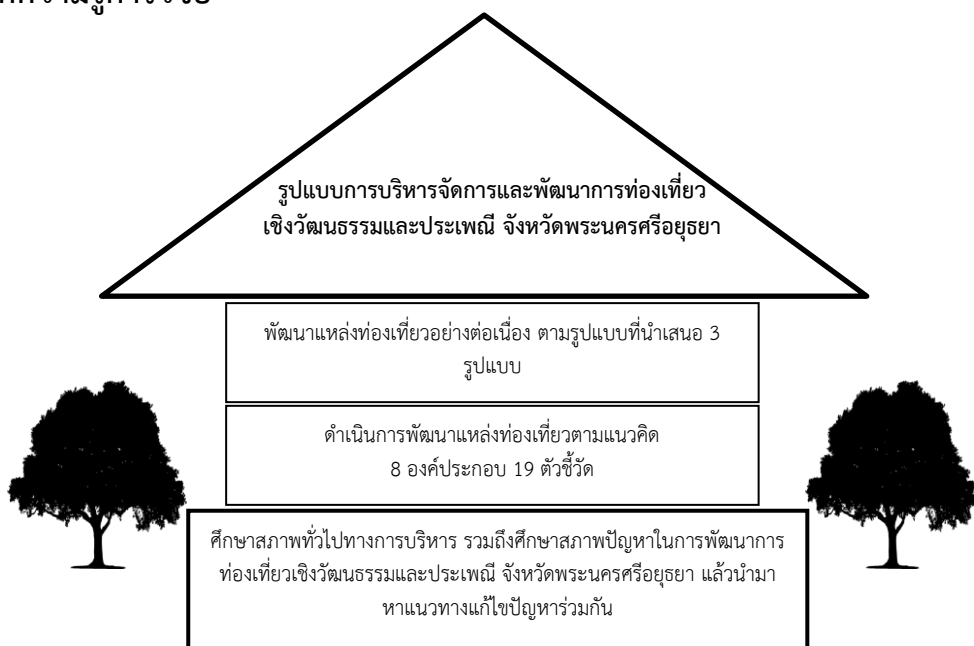
กับงานวิจัยของ สมบูรณ์ ศิริสรธริรัญและคณะ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แผนยุทธศาสตร์สำหรับโครงการการอนุรักษ์และพัฒนามรดกโลกพระนครศรีอยุธยา ผลการศึกษาพบว่า ผลการยกร่างยุทธศาสตร์ พบว่า วิสัยทัศน์ มรดกโลกพระนครศรีอยุธยา คือ สรรค์สร้างคุณค่ามรดกโลกพระนครศรีอยุธยาอย่างยั่งยืน โดยมีประเด็นยุทธศาสตร์ทั้งหมด 5 ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) พัฒนาศักยภาพการจัดการโบราณคดีและการอนุรักษ์โบราณสถานมรดกโลกพระนครศรีอยุธยา 2) เสริมพลังเครือข่ายประชารัฐธำรงรักษามรดกโลกพระนครศรีอยุธยา 3) เสริมสร้างภาพลักษณ์และประชาสัมพันธ์เชิงรุกมรดกโลกพระนครศรีอยุธยา 4) พัฒนาระบบการจัดการเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติมรดกโลกพระนครศรีอยุธยา และ 5) พัฒนาระบบบริหารจัดการองค์การเพื่อขับเคลื่อนการอนุรักษ์และพัฒนามรดกโลกพระนครศรีอยุธยา

2) ตัวชี้วัดในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มี 8 องค์ประกอบ 18 ตัวชี้วัด มีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งจะช่วยให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหากวีนท์ ยสินทวิโสและคณะ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า การเพิ่มคุณค่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วยการจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา ควรมีแนวทางการเพิ่มคุณค่าการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา ได้แก่ 1) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2) ราคาสมเหตุสมผล 3) ความสะดวกสบายของสถานที่สิ่งอำนวยความสะดวก 4) การส่งเสริมการตลาด 5) ฝึกอบรมบุคลากรทางการท่องเที่ยว 6) กระบวนการดำเนินงาน 7) สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ 8) การจัดชุดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 9) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

3) รูปแบบการบริหารจัดการและพัฒนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า มี 3 รูปแบบ คือ (1) รูปแบบด้านศักยภาพในการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ จัดสถานที่ท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม จำนวนนักท่องเที่ยวไม่แออัดเกินไป จัดสถานที่ให้สวยงาม สะอาด ร่มรื่น น่าสนใจ นำหลักสัปปายะ 7 ประการมาพัฒนาให้ครบในทุกๆ มิติ และกิจกรรมที่ออกแบบเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสความรู้สึกผ่านประสาททั้ง 5 (2) รูปแบบด้านศักยภาพในการรองรับด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ การสร้างแรงจูงใจให้แก่คนในชุมชนเกิดแรงบันดาลใจและรู้สึกภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาชุมชนของตนเอง สะอาดและปลอดภัย ไม่เป็นอันตรายต่อนักท่องเที่ยว พัฒนาจริยธรรมการท่องเที่ยวในชุมชนโดยยึดหลักกัลยาณมิตร 7 ดึงชุมชนให้มีส่วนร่วม ในด้านศิลปวัฒนธรรม (3) รูปแบบด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบสร้างสรรค์ เป็นการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมและเป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชนได้ เปิดโอกาสให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวร่วมกัน ดำเนินทุกกิจกรรมตามแผนที่ได้วางไว้อย่างรัดกุม พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง นำข้อบกพร่องไปปรับปรุงแก้ไข เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของชุมพล พิษพันธ์ไพศาล

(2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชนโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน (พระนครศรีอยุธยา และอ่างทอง) ผลการวิจัยพบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนควรร่วมมือกัน จัดให้มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ทำการประชาสัมพันธ์ให้หลากหลายรูปแบบ ขยายพื้นที่รองรับที่จอดรถ จัดให้มีที่พักแบบโฮมสเตย์ พัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมในการให้บริการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ซึ่งทุกแห่งมีพื้นฐานด้านวัฒนธรรมที่พร้อมพัฒนาได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหากวีนท์ ยสินทวิโสและคณะ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า การเพิ่มคุณค่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วยการจัดการวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาควรมีแนวทางการเพิ่มคุณค่าการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา ได้แก่ 1) กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2) ราคาสมเหตุสมผล 3) ความสะอาดสบายของสถานที่สิ่งอำนวยความสะดวก 4) การส่งเสริมการตลาด 5) ฝึกอบรมบุคลากรทางการท่องเที่ยว 6) กระบวนการดำเนินงาน 7) สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ 8) การจัดชุดโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 9) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

องค์ความรู้การวิจัย

ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารจัดการและพัฒนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากภาพที่ 1 พบว่า การบริหารจัดการและพัฒนาก่อสร้างท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย การศึกษาสภาพทั่วไปทางการบริหาร รวมถึงศึกษาสภาพปัญหาในการพัฒนาก่อสร้างท่องเที่ยวไปสู่การหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน หลังจากนั้นจึงดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวตามแนวคิด 8 องค์ประกอบ 19 ตัวชี้วัด และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง ตามรูปแบบที่นำเสนอ 3 รูปแบบ ข้างต้น พัฒนาอย่างนี้ต่อไปจนเกิดเป็นความเข้มแข็งในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้รับจากการวิจัย

1. จังหวัดควรนำรูปแบบการบริหารจัดการและพัฒนาก่อสร้างท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยาไปออกเป็นนโยบายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. จังหวัดนำตัวชี้วัดในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยาและตัวชี้วัดในการพัฒนาก่อสร้างท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มากำหนดเป็นนโยบายและให้ทุกภาคส่วนนำเครื่องมือฉบับนี้ไปใช้ในการประเมินความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวอย่างจริงจัง
3. วัดและชุมชน ร่วมกันบริหารจัดการและพัฒนาก่อสร้างท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยาอย่างจริงจัง ไม่ให้สูญหายไปจากประเทศไทย
4. วัดและชุมชนนำตัวชี้วัดและรูปแบบการบริหารจัดการและพัฒนาก่อสร้างท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณี จังหวัดพระนครศรีอยุธยาไปต่อยอด และจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทวัดและชุมชนตนเอง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยและสร้างนวัตกรรมการบริหารจัดการและพัฒนาก่อสร้างท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณีเชิงสร้างสรรค์
2. ควรศึกษาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประเพณีจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เอกสารอ้างอิง

- ชัยวัชร พรหมจิตติพงศ์ และสาติยา มิ่งวงศ์. (2555). พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ : กรณีศึกษาโบราณสถานในอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารการบริการและการท่องเที่ยว*, 7(2), 39 – 56.
- ชุมพล พิชพันธ์ไพศาล. (2561). ความพร้อมของแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมชุมชนโดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาไปสู่การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ในกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนบน (พระนครศรีอยุธยา และอ่างทอง). *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(4), 242 – 251.
- ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ และคณะ. (2560). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ชุมชนอโยธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม*, 5(2), 8 – 16.
- ชาติรี มหันตรัตน์. (2562). รูปแบบการบริหารจัดการพื้นที่มรดกโลกแบบมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาและเมืองบริวารอย่างยั่งยืน. *วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพ*, 6(3), 31 – 78.
- พระมหากวินท์ ยสินทวิโสและคณะ. (2561). การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(1), 145 – 156.
- พะยอม ธรรมบุตร. (2548). *เอกสารประกอบการเรียนการสอนเรื่องหลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์*. กรุงเทพฯ: สถาบันการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มานพ ถนอมศรี. (2547). *อยุธยา เมืองประวัติศาสตร์ มรดกโลก*. กรุงเทพฯ: พี พี เวิลด์ มีเดีย.
- ระพีพรรณ ใจภักดี. (2548). *คู่มือชมศิลปะและสถาปัตยกรรมไทย พระนครศรีอยุธยา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แสงแดดเพื่อเด็ก.
- ราณี อลิชัยกุล. (2546). *การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเอกสารการสอนชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพการจัดการการท่องเที่ยว = Professional experience in tourism management*. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สมบุญ ศรีสรรหิรัญและคณะ. (2561). แผนยุทธศาสตร์สำหรับโครงการการอนุรักษ์และพัฒนา มรดกโลกพระนครศรีอยุธยา. *วารสารการบริหารปกครอง*, 7(1), 229 – 247.

ความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นใน จังหวัดนนทบุรี*

PEOPLE'S POLITICAL TRUST TOWARDS LOCAL POLITICIANS IN NONTHABURI PROVINCE

ไพบุณย์ สุขเจตณี, ยุทธนา ปราณีต, สุรพล สุธะพรหม

Piboon Sukajatanee, Yuttana Praneet, Surapon Suyaprom

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: Piboon2493@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำนวน 400 คน จากประชาชน จำนวน 910,789 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความไว้วางใจทางการเมืองต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.54$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านพฤติกรรมนักการเมือง ($\bar{X}=3.62$) ด้านนโยบาย ($\bar{X}=3.59$) ด้านการบริหารงานของท้องถิ่น (อปท.) ($\bar{X}=3.51$) และด้านการสื่อสารทางการเมือง ($\bar{X}=3.44$) ตามลำดับ

คำสำคัญ: ความไว้วางใจทางการเมือง; ประชาชน; นักการเมืองระดับท้องถิ่น

Abstract

The objectives of this research were: to study people's political trust towards local politicians in Nonthaburi Province The mixed research methodology was used in the study. The data were collected from 400 samples in Nonthaburi Province by; 1) structural interviews, 2) rating- scale questionnaire, and 3) assessment form. The data were analyzed by frequency, percentage, mean, standard deviation, confirmatory analysis, and content analysis. The results of the study were found that: People's political trust towards local politicians in Nonthaburi Province Overall, it is in the high level ($\bar{X}= 3.54$) when considered in order of average by highest to lowest such as politic behavior ($\bar{X}= 3.62$) policy

*Received August 5, 2020; Revised February 15, 2021; Accepted March 20, 2021

($\bar{X}$ = 3.59) local administration ($\bar{X}$ = 3.51) and political communication ($\bar{X}$ = 3.44) respectively.

Keywords: Political Trust; People; Local Politicians

บทนำ

การปกครองท้องถิ่นคือรากฐานของประชาธิปไตย เพราะการปกครองท้องถิ่นเป็นสถาบันบันชีสอนทางการเมือง การปกครอง ให้แก่ประชาชน ให้ประชาชนรู้สึกว่าได้มีส่วนเกี่ยวข้องและมีส่วนได้เสียในการปกครอง การบริหารท้องถิ่น อันนำมาซึ่งความเลื่อมใสและศรัทธาในการปกครองระบอบประชาธิปไตยในที่สุด (ชูศักดิ์ เทียงตรง, 2518) คือ การที่ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการปกครอง โดยการเลือกตัวแทนของตนเองที่ผ่านกระบวนการเลือกตั้ง มาเพื่อเป็นผู้บริหารและรับผิดชอบ แก้ปัญหาให้กับประชาชนในท้องถิ่น โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากประชาชน ขณะเดียวกันการเมืองประชาธิปไตยแบบตัวแทนอยู่ในภาวะวิกฤติและถูกมองว่าไม่สามารถสร้างความไว้วางใจหรือความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะในแง่ของการตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนซึ่งมีมากขึ้นเรื่อยๆ (Aberbach & Walker, 1970; Luhmann, 1979)

จากการศึกษา การพัฒนาบทบาทและหน้าที่ในการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนนทบุรี พบว่า การปกครองส่วนท้องถิ่นต้องประสบกับปัญหาความขัดแย้ง ความเป็นอิสระและพัฒนาการเป็นไปอย่างเชื่องช้า ไม่สามารถเข้าถึงประชาชน และประชาชนขาดการมีส่วนร่วม ทั้งเรื่องความรู้ การเข้าใจของภาครัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องทำงานร่วมกับประชาชนและหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการยอมรับและได้รับความร่วมมือจากฝ่ายต่าง ๆ ในการมอบหมายภารกิจที่ต้องการการมีส่วนร่วมจากประชาชน องค์การที่เป็นที่ยอมรับของบุคคลทั้งหลายทั้งภายในและภายนอกระหว่างหน่วยงาน หรือแม้กระทั่งการขอความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ มีเรื่องผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้องทำให้การควบคุมสั่งการขาดความโปร่งใสในการทำงาน การกระจายอำนาจยังไม่เพียงพอ ประชาชนยังขาดการมีส่วนร่วม (จริยา มหายศนันท์, 2558)

ความไว้วางใจของประชาชนที่มีต่อองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นในระดับองค์การบริหารส่วนตำบล” ที่น่าจะเป็นตัวบ่งชี้ถึงการสนับสนุนของประชาชนที่มีต่อระบอบประชาธิปไตยไทย ได้อันจะนำไปสู่ความชอบธรรมของตำแหน่งผู้นำทางการเมือง รวมทั้งความมีเสถียรภาพของระบบการเมืองได้เป็นอย่างดีเพราะ หากประชาชนเกิดความไม่เชื่อมั่นหรือความไม่ไว้วางใจ ต่อการทำงานของรัฐบาลท้องถิ่นในระดับที่สูงพอ ก็อาจจะนำไปสู่ความไม่พอใจที่เพิ่มขึ้นจนส่งผลให้เกิดความรุนแรงทางการเมืองได้เห็นได้จากการแสดงถึงความต้องการหรือการเรียกร้องของประชาชนผ่านระบอบประชาธิปไตยทางตรงมากขึ้น และการเข้าร่วมทางการเมืองแบบรุนแรงอื่นๆ (Kornhauser, 1960) ดังที่ปรากฏปัญหาความขัดแย้งในเรื่องนโยบายการพัฒนาชุมชน

การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลที่ไม่โปร่งใสเกิดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ปัญหาความไม่เข้าใจกฎหมายของเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล ปัญหาการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน ปัญหาความขัดแย้งระหว่างองค์การบริหาร ส่วนตำบลกับหน่วยงานของรัฐ เป็นต้น (จิตพล กาญจนกิจ, 2545)

การทุจริตคอร์รัปชันในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประชาชนขาดความไว้วางใจและเชื่อมั่นนักการเมือง จากการศึกษาที่ผ่านมา พบว่าเกิดจากสาเหตุดังนี้ สาเหตุที่ 1 การทุจริตใน อปท. เกิดจากปัญหาด้านงบประมาณ การทำบัญชี การจัดซื้อจัดจ้างและการเงินการคลัง จากการที่ อปท. ละเลยไม่ปฏิบัติหรือไม่ทำตามระเบียบฯ สาเหตุที่ 2 การทุจริตใน อปท. ที่เกิดจากตัวบุคคล โดยผู้บริหารท้องถิ่นและพนักงานท้องถิ่นบางส่วนได้ใช้ตำแหน่งของตนแสวงหาประโยชน์ เช่น การเก็บรายได้แล้วไม่ส่งคลัง หรือมีการแก้ไขหลักฐานการเงิน การจ่ายเงินโดยไม่มีหลักฐานการเรียกเงินตอบแทนแลกกับตำแหน่งที่สอบบรรจุ การโยกย้าย การแต่งตั้งการเลื่อนตำแหน่ง นอกจากนี้บุคลากรในท้องถิ่นทั้งผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น มีญาติหรือพวกพ้องเป็นผู้รับเหมา เพื่อเอื้อประโยชน์ให้กับตนเองและกลุ่มเครือญาติ สาเหตุที่ 3 การประชาสัมพันธ์ที่ขาดการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารหรือการใช้ช่องทางชี้แจงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานของ อปท. โดย อปท. ต้องมีวิธีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนได้รับรู้ ทั้งศูนย์ข้อมูลข่าวสารศูนย์รับเรื่องราวร้องทุกข์ สาเหตุที่ 4 การทุจริตใน อปท. ที่เกิดการขาดความรู้ความเข้าใจและขาดคุณธรรมจริยธรรม โดยมีบาง อปท. ที่มีขนาดเล็ก และผู้บริหารท้องถิ่นและพนักงานท้องถิ่นมีพฤติกรรมแสวงหาผลประโยชน์โดยอาศัยช่องโหว่ของกฎหมายแสดงให้เห็นถึงการไม่มีคุณธรรม จริยธรรม สาเหตุที่ 5 สาเหตุการทุจริตใน อปท. ที่เกิดจากช่องว่างของระเบียบและกฎหมายซึ่งเกิดจากช่องว่างกฎหมายระเบียบข้อบังคับต่างๆ ที่ยังไม่มี ความชัดเจนและมีความรัดกุมเพียงพอ อีกทั้งโครงสร้างของ อปท. ที่ให้ผู้บริหารท้องถิ่นมีความเข้มแข็งโดยไม่กำหนดวาระ (สมัย) การดำรงตำแหน่ง สาเหตุที่ 6 สภาพปัญหาและสาเหตุการทุจริตใน อปท. ที่เกิดจากการตรวจสอบขาดความหลากหลายในการตรวจสอบจากภาคส่วนต่างๆ สาเหตุที่ 7 สาเหตุการทุจริตใน อปท. ที่เกิดจากอำนาจบารมี อิทธิพลท้องถิ่นจากการศึกษา พบว่า ใน อปท. บางแห่ง ยังมีอิทธิพลหรืออำนาจที่ส่งผลให้เกิดการทุจริตได้ โดยเฉพาะอิทธิพลและอำนาจของฝ่ายการเมืองที่ครอบงำหรือสามารถให้คุณให้โทษต่อเจ้าหน้าที่หรือข้าราชการท้องถิ่นตลอดจนการใช้อิทธิพลข่มขู่หรือกีดกันผู้เสนอรายการอื่นๆ การบีบบังคับให้มีส่วนเกี่ยวข้องตวรจรับงานโครงการต่างๆ ตลอดจนบางครั้งประชาชนในท้องถิ่นไม่กล้าที่จะให้การเป็นพยานเพื่อเอาผิดกับผู้ทุจริตและส่วนหนึ่งกับวัฒนธรรมที่ฝังรากลึกจิตใจคนในสังคมไทย มานาน เช่น ความเกรงกลัวอิทธิพล การนับถือผู้มีบารมี การสำนึกบุญคุณของผู้มีพระคุณสิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้บริหารท้องถิ่นใช้อำนาจหน้าที่การงานในการแสวงหาผลประโยชน์

ดังนั้นผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะศึกษาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจและไว้วางใจในการเมือง เพื่อประชาชนจะได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนมากขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ โดยการเก็บข้อมูลจากการแจกแบบสอบถาม (Questionnaire) จากประชาชนที่มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านทั้ง 6 อำเภอ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของแต่ละกลุ่ม ประกอบด้วย อำเภอเมืองนนทบุรี อำเภอปากเกร็ด อำเภอบางกรวย อำเภอบางใหญ่ อำเภอบางบัวทอง และ อำเภอไทรน้อย

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีสิทธิ์เลือกตั้ง ตามทะเบียนบ้านทั้ง 6 อำเภอ จำนวน 400 คน ประกอบด้วย อำเภอเมืองนนทบุรี อำเภอปากเกร็ด อำเภอบางกรวย อำเภอบางใหญ่ อำเภอบางบัวทอง และ อำเภอไทรน้อย จำนวน 992,850 คน (จังหวัดนนทบุรีในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นทั่วไป พ.ศ.2562 จากการคำนวณตามสูตรของทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1967)

เครื่องมือจากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีต่างๆ รวมทั้งเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ได้แก่ ข้อมูลปฐมภูมิ คือ จากพระไตรปิฎกและข้อมูลทุติยภูมิ โดยศึกษาจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามประกอบด้วยคำถามปลายปิด 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด แบบเลือกตอบเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เพื่อให้ทราบคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ จำนวน 5 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด เกี่ยวกับความไว้วางใจทางการเมืองที่มีผลต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี ประกอบด้วย 4 ประเด็น ดังนี้คือ 1) ด้านพฤติกรรมนัการเมือง 2) ด้านนโยบาย 3) ด้านการสื่อสารทางการเมือง และ 4) ด้านการบริหารงานของท้องถิ่น (อปท.) จำนวน 20 ข้อ

จากนั้น นำมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมทางสังคมศาสตร์โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ยที่ได้มาเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมาย

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เพศหญิง จำนวน 249 คน คิดเป็นร้อยละ 62.3 มีอายุ จำนวน 59 ปี ขึ้นไป 121 คน คิดเป็นร้อยละ 30.2, การศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 198 คน คิดเป็นร้อยละ 49.5, มีอาชีพราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 31.8, มีรายได้ 15,001-20,000 บาท จำนวน 190 คน คิดเป็นร้อยละ 47.5

2. ผลการวิเคราะห์ความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และระดับความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี โดยรวม (n=400)

ความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่น	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านพฤติกรรมนักการเมือง	3.62	0.76	มาก
2. ด้านนโยบาย	3.59	0.76	มาก
3. ด้านการสื่อสารทางการเมือง	3.44	0.82	มาก
4. ด้านการบริหารงานของท้องถิ่น (อปท.)	3.51	0.78	มาก
โดยรวม	3.54	0.72	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ประชาชนมีความไว้วางใจทางการเมืองต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.54) เมื่อพิจารณาโดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนี้ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านพฤติกรรมนักการเมือง ($\bar{X}$ =3.62) รองลงมาได้แก่ ด้านนโยบาย ($\bar{X}$ =3.59) ด้านการบริหารงานของท้องถิ่น (อปท.) ($\bar{X}$ =3.51) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการสื่อสารทางการเมือง ($\bar{X}$ =3.44) ตามลำดับ

ด้านพฤติกรรมนักการเมือง พบว่า ประชาชนมีความไว้วางใจทางการเมืองต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.62) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ข้อที่ว่า “นักการเมืองถือเป็นบุคคลสาธารณะ จึงต้องมีความรับผิดชอบมากกว่าปกติ ($\bar{X}$ =3.88)” รองลงมาได้แก่ ข้อที่ว่า “นักการเมืองท้องถิ่นปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์และรับผิดชอบต่อประชาชน ($\bar{X}$ =3.64)” และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด

คือ ข้อที่ว่า “นักการเมืองท้องถิ่นสำนักหรือมโนธรรมแห่งความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ($\bar{X}=3.48$)” ตามลำดับ

ด้านนโยบาย พบว่า ประชาชนมีความไว้วางใจทางการเมืองต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.59$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ข้อที่ว่า “การกำหนดนโยบายสะท้อนความต้องการของประชาชนในเขตเทศบาลในฐานะที่เป็นผู้แทนของประชาชน ($\bar{X}=3.61$)” รองลงมาได้แก่ ข้อที่ว่า “หลักในการกำหนดนโยบายการบริหารและพัฒนาที่สอดคล้องกับปัญหาในเขตพื้นที่ ($\bar{X}=3.60$)” และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ว่า “นักการเมืองท้องถิ่นปฏิบัติตามนโยบายที่หาเสียงไว้ ($\bar{X}=3.54$)” ตามลำดับ

ด้านการสื่อสารทางการเมือง พบว่า ประชาชนมีความไว้วางใจทางการเมืองต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.45$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ข้อที่ว่า “นักการเมืองท้องถิ่นมีการสื่อสารทางการเมืองเป็นตัวกลางระหว่างประชาชนและรัฐบาล โดยเป็นช่องทางในการเสนอข้อมูลข่าวสารทางการเมืองต่างๆ ที่เกี่ยวกับการตัดสินใจและนโยบายของรัฐบาลให้ประชาชนได้รับรู้ ($\bar{X}=3.51$)” รองลงมาได้แก่ ข้อที่ว่า “นักการเมืองท้องถิ่นมีการสื่อสารที่ดีกับประชาชน ($\bar{X}=3.49$)” และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ว่า “นักการเมืองท้องถิ่นพูดจริงปฏิบัติจริงตามที่ได้หาเสียงไว้ ($\bar{X}=3.36$)” ตามลำดับ

ด้านการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) พบว่า ความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.51$) เมื่อพิจารณาโดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่ามีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกข้อ ดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ข้อที่ว่า “การให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนอย่างมีคุณภาพ ($\bar{X}=3.58$)” รองลงมาได้แก่ ข้อที่ว่า “การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ ($\bar{X}=3.53$)” และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อที่ว่า “การจัดสรรทรัพยากรสาธารณะ (รายได้จากภาษี) ($\bar{X}=3.44$)” ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

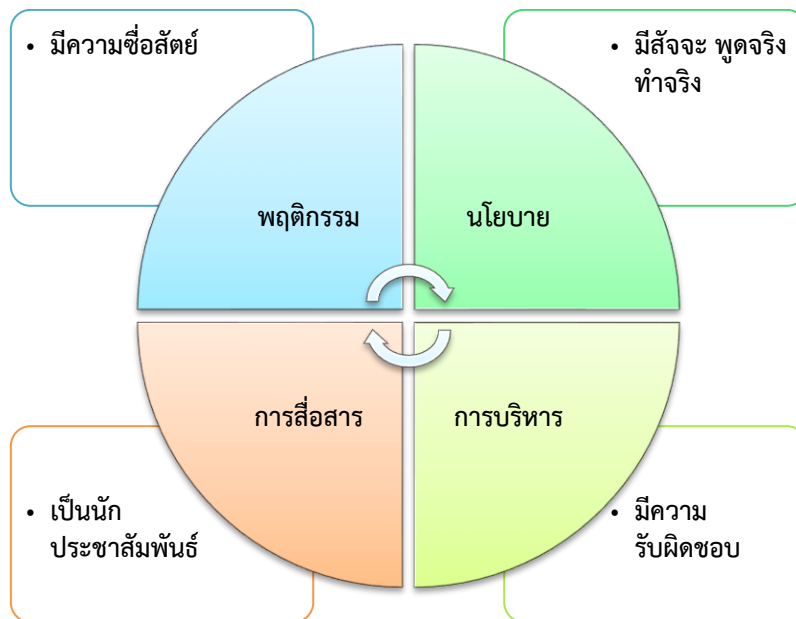
ความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลตามปัจจัย ดังต่อไปนี้

จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีความไว้วางใจทางการเมืองต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรีอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า ประชาชนเห็นว่านักการเมืองถือเป็นบุคคลสาธารณะ จึงต้องมีความรับผิดชอบมากกว่าปกติ จะทำกิจกรรมที่ทำให้เกิดประเด็นที่ประชาชนรับรู้ได้ หรือบางครั้งผ่านสื่อต่างๆ ให้ประชาชนได้รับรู้ ซึ่งประชาชนจะคาดหวังกับนักการเมืองที่ตนเองเลือก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรินทร์ รองกลัด (2559) ได้วิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างความไว้วางใจในองค์การการรับรู้การสนับสนุนจากองค์การ และพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ ของพนักงานบริษัทผลิตเครื่องดื่มและอาหารแห่งหนึ่ง” ผลการวิจัยพบว่า (1) ระดับความไว้วางใจในองค์การ การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การ และพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การอยู่ในระดับสูง ด้านนโยบาย พบว่า อยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า ประชาชนให้ความสำคัญกับคำมั่นสัญญาที่นักการเมืองได้หาเสียงไว้ ถ้านักการเมืองมีสัจจะทำได้อย่างที่หาเสียงไว้ประชาชนก็จะเกิดความไว้วางใจว่านักการเมืองที่ตนเลือกน่าเชื่อถือ พูดจริงทำจริง ลงเลือกตั้งเมื่อไหร่ ก็ไปลงคะแนนให้ นโยบายจะเป็นเครื่องมือกำหนดทิศทางการทำงานของนักการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทราวดี ศรีบุญสม (2558) ได้วิจัยเรื่อง “ความไว้วางใจของสาธารณชนที่มีต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง” ปัจจัยที่ส่งผลทางบวกต่อความไว้วางใจของสาธารณชนที่มีต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งเรียงตามค่าของสัมประสิทธิ์ ได้แก่ (1) การได้รับความรู้ของประชาชนในด้านการ ปกครองในระบอบประชาธิปไตย (2) กลไกในการ ตรวจสอบความโปร่งใสบริสุทธิ์ยุติธรรมของการเลือกตั้ง

ด้านการบริหารงานของท้องถิ่น (อปท.) พบว่า อยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า ประชาชนต้องการนักการเมืองท้องถิ่นกับหน่วยงานท้องถิ่นทำงานไปด้วยกันไม่มีการแทรกแซงการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จักรพงษ์ หนูดำ (2557) ได้วิจัยเรื่อง “ความไว้วางใจของประชาชนที่มีต่อองค์การบริหารส่วนตำบลระหว่างองค์การบริหารส่วนตำบลชองกับองค์การบริหารส่วนตำบลปลักหน” ผลการศึกษาพบว่าระดับความไว้วางใจของประชาชนที่มีต่อองค์การบริหารส่วนตำบลชองอยู่ในระดับปานกลาง

องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “ความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชน ที่มีต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี” ได้องค์ความรู้จากการวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

อธิบายได้ว่า ความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมืองระดับท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของนักการเมือง นโยบายของพรรคการเมืองที่นักการเมืองสังกัด การสื่อสารของนักการเมือง และการบริหารงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดย พฤติกรรมของนักการเมือง ต้องซื่อสัตย์ จริงใจ มีจิตสำนึกต่อหน้าที่ ให้ประชาชนรู้สึกอุ่นใจ เพราะเข้าใจ เข้าถึง ฟังได้ เป็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม นโยบายที่หาเสียงไว้ก็พยายามทำให้เป็นจริงได้มากที่สุด การสื่อสาร นักการเมืองระดับท้องถิ่นต้องลงพื้นที่ หาวิธีเข้าถึงทุกชุมชน รับรู้ปัญหาหาแนวทางแก้ไขหรือบรรเทาให้ ทำไม่ได้ก็พยายามหาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยเหลือแก้ปัญหา การบริหารงานท้องถิ่นร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่เข้าไปแทรกแซง การทำงาน มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ด้านพฤติกรรมนักรการเมือง นักการเมืองท้องถิ่น ต้องปฏิบัติตนต่อหน้าที่และประชาชน และมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ปฏิบัติตามกฎข้อบังคับ
2. ด้านนโยบาย นักการเมืองท้องถิ่น ต้องสื่อสารให้ประชาชนเข้าใจการดำเนินกิจกรรมโครงการต่างๆ ตามสถานการณ์ที่เป็นจริงไม่ทำให้ประชาชนเกิดข้อกังขา
3. ด้านการสื่อสาร นักการเมืองท้องถิ่นต้องสื่อสารกับประชาชนให้หลากหลายช่องทาง และทันต่อสถานการณ์
4. ด้านการบริหารงานของท้องถิ่น นักการเมืองท้องถิ่นต้องร่วมมือกับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในส่วนของงานนโยบาย กิจกรรม โครงการที่ต้องรักษาผลประโยชน์ของประชาชน และส่วนรวม และไม่ลุแก่อำนาจ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “ประสิทธิภาพการสื่อสารทางการเมืองของนักการเมือง ในการนำเสนอนโยบายต่อประชาชน”
2. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “แรงจูงใจในเลือกตัวแทนในการทำงานเพื่อประชาชน ของนักการเมืองระดับท้องถิ่น”

เอกสารอ้างอิง

- จริยา มหายศนันท์. (2558). *การพัฒนาบทบาทและหน้าที่ในการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- จักรพงษ์ หนูดำ. (2557). ความไว้วางใจของประชาชนที่มีต่อองค์การบริหารส่วนตำบลระหว่างองค์การ บริหารส่วนตำบลชองกับองค์การบริหารส่วนตำบลปลักหน. *วารสารสถาบันพระปกเกล้า*, 3(1), 20.
- ชิตพล กาญจนกิจ. (2545). *ความไว้วางใจทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเมืองท้องถิ่นไทย : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบล*. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชูศักดิ์ เทียงตรง. (2518). *การบริหารการปกครองท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ภัทราวดี ศรีบุญสม. (2559). ความไว้วางใจของสาธารณชนที่มีต่อคณะกรรมการการเลือกตั้ง. *วารสารบัณฑิตศึกษา*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 9(2), 45.
- วรินทร์ รongกลัด. (2559). *ความสัมพันธ์ระหว่างความไว้วางใจในองค์การ การรับรู้การสนับสนุนจากองค์การ และพฤติกรรมการเป็นสมาชิกที่ดีขององค์การ ของพนักงานบริษัทผลิตเครื่องดื่มและอาหารแห่งหนึ่ง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Aberbach, J. D. & Walker, J. L. (1970). *Political Trust and Racial*. New York: Addison-Wesley.
- Kornhauser, W. (1960). *The Politics of Mass Society*. London: Routeledge and Kegan Paul.
- Luhmann, N. (1979). *Trust; And, Power: Two Works*. Wiley.
- Yamane, T. (1967). *Statistic: An Introductory Analysis*. New York: Harpen and Row.

การบริหารนวัตกรรมระบบบัญชีสำหรับศาสนสถานในพื้นที่จังหวัดยะลา* ACCOUNTING SYSTEM INNOVATION MANAGEMENT FOR RELIGIOUS PLACE IN YALA PROVINCE

ละออ มามะ, นันทา จันทร์แก้ว

Laor Mamah, Nuntha Chankaew

มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา

Yala Rajabhat University

Corresponding Author E-mail: Laor.jmamamah@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบริหารนวัตกรรมรูปแบบระบบบัญชี สำหรับศาสนสถาน ในพื้นที่ จังหวัดยะลาและเพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้รูปแบบระบบบัญชีสำหรับศาสนสถานในพื้นที่จังหวัดยะลา โดยการวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ (Mixed Methods Research) กลุ่มตัวอย่างคือ พระภิกษุสามเณรจำนวน 11 รูป การวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึก เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถามถึงโครงสร้างวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา และวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามแบบเลือกตอบรวมทั้งแบบปลายเปิดและปลายปิด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) พระภิกษุสามเณรสามารถบริหารนวัตกรรมรูปแบบระบบบัญชีสำหรับศาสนสถานในพื้นที่จังหวัดยะลา โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยผู้ที่มีความพึงพอใจการพัฒนาในรูปแบบระบบบัญชี ด้านการออกแบบฟอร์มสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงและมีประสิทธิภาพ รวมถึงแบบฟอร์มใช้งานง่าย ไม่ซับซ้อน และ 2) ความพึงพอใจของผู้ใช้รูปแบบระบบบัญชีใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผู้ที่มีความพึงพอใจเกี่ยวกับการได้รับความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อศาสนสถาน นอกจากนี้รูปแบบระบบบัญชีมีความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมการดำเนินงานกับการแก้ปัญหา และความต้องการของศาสนสถาน อย่างไรก็ตามผู้ใช้ได้เสนอแนะให้หน่วยงานภาคการศึกษาเป็นศูนย์กลางในการประสานงานกับทางสำนักงานพระพุทธศาสนาเพื่อให้พระภิกษุสามเณรเข้ารับการฝึกอบรมการจัดทำบัญชีของศาสนสถานอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การบริหาร; นวัตกรรม; ระบบบัญชี

Abstract

Objectives of this research were: 1. To study innovative management of accounting systems for religious places and 2. To assess the satisfaction of users of the accounting system for religious places in Yala Province. This research was conducted with the mixed methods. The sample group was 11 monks and novices. The qualitative research used in-depth interview method. The research tool was a semi-structured in-depth-interview script and analyzed data by descriptive interpretation. The quantitative research used a multiple-choice questionnaire including open- and closed-ended questionnaires. The statistics used for data analysis were percentage, frequency, mean and standard deviation. The results of the research showed that 1. The monks and novices were able to manage the innovative accounting system for religious places in Yala Province by overall was at high level. The users were satisfied with the development of an accounting system. Form design could be very practical and efficient including easy-to-use forms, uncomplicated, and 2. The satisfaction of new users of the accounting system by overall was at high level. The users were satisfied with gaining knowledge that was beneficial to the place of worship. In addition, the accounting model was consistent with operating contexts and needs of the places of worship. However, the users suggested that the education sector should be a center of coordination with the National Buddhism Office in order for monks and novices to attend training for continuous accounting system building of religious places.

Keywords: Management; Innovations; Accounting System

บทนำ

การประกอบธุรกิจไม่ว่าจะดำเนินงานเกี่ยวกับการผลิตสินค้า บริการ และกิจการซื้อขายไป ล้วนแล้วแต่มุ่งหวังผลกำไรสูงสุด แต่อย่างไรก็ตาม กิจการอีกประเภทหนึ่งจัดตั้งขึ้นมีวัตถุประสงค์ไม่ได้มุ่งทางการค้า ไม่แสวงหากำไร การดำเนินงานเพื่อประโยชน์ของสังคมโดยรวม กิจการดังกล่าวคือ องค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร (ขวัญสกุล เต็งอำนวยการ, 2556) คำว่า ศาสนาสถาน หรือ วัด หมายถึง เป็นสถานที่สำหรับประกอบกิจกรรมทางศาสนาของผู้ที่นับถือศาสนาพุทธในประเทศไทย ภายในวัดจะมีกุฏิ ใช้เป็นที่อาศัยของนักบวชในศาสนาพุทธ เรียกว่า พระสงฆ์ นอกจากนี้วัดยังมีเจดีย์ พระอุโบสถ ศาลาการเปรียญ เมรุซึ่งใช้สำหรับประกอบศาสนาพิธีต่าง ๆ วัดในสถานะที่เป็นศูนย์กลางของสังคมมีความสำคัญและบทบาทหน้าที่คือ เป็นตัวแทน

ความเจริญและความมั่นคงของแผ่นดิน รวมถึงเป็นที่พึ่งทางกายและจิตใจของสังคมในฐานะศูนย์รวมของศิลปกรรมและการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา (ธรรมรัตน์ แววศรี, 2555)

ปัจจุบันการดำเนินงานของวัด เกิดวิกฤตศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาในด้านภาพลักษณ์ การดำเนินงาน โดยเฉพาะภาพลักษณ์ด้านการบริหารจัดการทางการเงินของวัด โดยส่วนใหญ่ยังไม่มีโครงสร้างการบริหารการเงินอย่างเป็นระบบ เนื่องจากผู้ได้รับการมอบหมายให้มีหน้าที่จัดทำบัญชี ยังขาดองค์ความรู้ ในการจัดทำบัญชีรายรับ – รายจ่าย ตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป และมีการมอบหมายให้บุคคลเดียว เป็นผู้รับผิดชอบจัดทำบัญชีของวัดซึ่งการที่ไม่มีการหมุนเวียนผู้จัดทำบัญชีในวัดทำให้เกิดข้อสงสัยในความโปร่งใสในการดำเนินงานของวัด ในขณะเดียวกันวัดยังไม่มีเปิดช่องทางให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตรวจสอบการดำเนินงาน ทำให้การควบคุมการดำเนินงานและการควบคุมทรัพย์สินของวัดยังไม่มีประสิทธิภาพมากพอ อาจเป็นจุดอ่อนทำให้เกิดการทำทุจริตหรือเกิดเงินทองจากการดำเนินงานได้ ซึ่งเกิดจากวัดขาดระบบบัญชีที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางและเครื่องมือในการจัดทำบัญชีให้ถูกต้อง รวดเร็ว และตรวจสอบได้ นอกจากนี้สำนักงานพระพุทธศาสนาในฐานะหน่วยงานกำกับดูแลได้มีการจัดทำแบบฟอร์มให้แต่ละวัดกรอกข้อมูลทางการเงินและบัญชีนำส่งแต่มีวัดที่ส่งรายงานประมาณร้อยละ 20 จาก 37,000 วัด เนื่องจากสำนักพระพุทธฯ ไม่มีอำนาจเข้าไปกำกับวัดโดยตรง ทำให้การจัดทำบัญชีของแต่ละวัดยังไม่มีระบบบัญชีที่เป็นมาตรฐานเดียวกันที่สามารถนำมาใช้เป็นแนวทางและเครื่องมือในการปฏิบัติทางการบัญชีของวัด ทำให้การจัดทำบัญชีไม่สอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลที่ควรจะเป็น (ณดา จันทรสม, 2557) นอกจากนี้ยังขาดระบบการตรวจสอบบัญชีจากหน่วยงานภายนอก (พีรณัฐ ยาทิพย์ และกรรณิการ์ จะกอ, 2555) ทำให้การดำเนินงานของวัดสามารถทำการทุจริตได้ง่ายถึงแม้จะมีความพยายามในการติดตามตรวจสอบจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติอย่างใกล้ชิด (กฤษฎา ศุภวรรณะกุล, 2557) หากวัดมีระบบบัญชีที่ดีและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมการดำเนินงานที่แท้จริงของวัดจะทำให้วัดสามารถจัดทำข้อมูลทางการเงินบัญชีให้หน่วยงานกำกับดูแลวัดสามารถตรวจสอบการดำเนินงานทั้งรายรับและรายจ่ายได้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น การแก้ปัญหาเกี่ยวกับจัดทำบัญชีของศาสนสถานจึงควรพัฒนานวัตกรรม ด้านระบบบัญชีที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในวงกว้างได้ (Amara & Landry, 2005) โดยการพัฒนานวัตกรรมระบบบัญชีให้ตรงกับความต้องการ และสภาพแวดล้อมการดำเนินงานขององค์กรจะนำไปสู่ความสำเร็จ และความอยู่รอดอย่างยั่งยืนขององค์กรได้ (Jimenez & Sanz-Valle, 2011) การพัฒนาระบบบัญชีขึ้นมาใหม่เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติทางบัญชีได้อย่างมีประสิทธิภาพจะเป็นเครื่องมือที่สามารถนำมาใช้ควบคุมภายในทางด้านบัญชี และการเงินรวมถึงการดำเนินงานขององค์กรได้ เพื่อให้กิจการสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ ในการทำให้ข้อมูลทาง ด้านบัญชีและการเงินถูกต้องและมีความน่าเชื่อถือจากการ มีระบบบัญชีที่ดีซึ่งควรสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมการดำเนินงานขององค์กร ได้ดังนี้ 1) การ

กำกับดูแลรักษาสินทรัพย์และเอกสารหลักฐาน 2) การควบคุมความถูกต้องและครบถ้วนของรายการ 3) การควบคุมทรัพย์สิน ควรกำหนดผู้รับผิดชอบดูแลรักษาสินทรัพย์ที่ต้องไม่ใช่ผู้มีหน้าที่ลงบัญชีและอนุมัติรายการ รวมถึงกำหนดระเบียบการเคลื่อนย้ายสินค้าและสินทรัพย์ และจำกัดการเข้าถึงเพื่อให้ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบ 4) การกระหายอดบัญชี ในกรณีมีข้อแตกต่างต้องวิเคราะห์หาเหตุผลและทำรายการปรับปรุงบัญชีตามที่จำเป็น และ 5) การตรวจสอบความถูกต้องกับบุคคลที่สาม การตรวจสอบยอดตามบัญชีกับใบแจ้งยอดซึ่งได้รับจากบุคคลภายนอก (ณัณฑ์ ทัดตินาพานิช, 2553)

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ทำให้เห็นปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติทางการบัญชีของศาสนสถานโดยเฉพาะการบันทึกรายการทรัพย์สินของศาสนสถานยังขาดการจัดทำบัญชีให้เป็นไปตามหลักบัญชีที่รับรองโดยทั่วไป เพื่อให้มีความถูกต้อง เหมาะสม และเพียงพอ รวมถึงการเข้าถึงข้อมูลทางบัญชีที่ง่ายต่อการติดตามและตรวจสอบ หากแก้ปัญหาดังกล่าวได้จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาให้กับสังคมไทยและส่งเสริมให้พระสงฆ์จักใช้วินัยกรรมด้านเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ให้สามารถพึ่งพาตนเองในระยะยาวในการสร้างความโปร่งใสเกี่ยวกับระบบบัญชีของศาสนสถานได้อย่างยั่งยืน เป็นไปตามนโยบายของสำนักพระพุทธศาสนา ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารวินัยกรรมระบบบัญชีสำหรับศาสนสถาน ในพื้นที่จังหวัดยะลา ซึ่งศาสนสถานสามารถนำระบบบัญชีไปใช้เพื่อเป็นการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานอย่างมีระบบและเหมาะสมกับการดำเนินงานได้ และช่วยให้มีข้อมูลทางบัญชีที่ถูกต้อง น่าเชื่อถือ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารวินัยกรรมรูปแบบระบบบัญชีสำหรับศาสนสถานในพื้นที่จังหวัดยะลา
2. เพื่อประเมินความพึงพอใจของผู้ใช้รูปแบบระบบบัญชีสำหรับศาสนสถานในพื้นที่จังหวัดยะลา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ (Mixed Methods Research) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษา การบริหารวินัยกรรมระบบบัญชีสำหรับศาสนสถานในพื้นที่จังหวัดยะลา เนื่องด้วยข้อจำกัดด้านสถานการณ์สามจังหวัดภาคใต้และกิจวัตรพื้นฐานของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาจากการลงพื้นที่พบว่าวัดเมืองยะลาพระอารามหลวงมีความพร้อมในการเป็นต้นแบบบริหารวินัยกรรมระบบบัญชี การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส จำนวน 1 รูปและการวิจัยเชิงปริมาณ มีประชากร

จำนวน 15 รูป ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ที่มีคุณสมบัติต้องเป็นผู้ที่มีความรู้พื้นฐานและสามารถประยุกต์ใช้งานโปรแกรมคอมพิวเตอร์ได้ ได้แก่ พระภิกษุ สามเณร จำนวน 11 รูป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

คณะผู้วิจัยทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องนำมาสร้างเครื่องมือ เพื่อจัดเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมผสานทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ (วัลนิภา นลากบาง, 2560) นำไปสู่การตอบคำถามตามวัตถุประสงค์การวิจัย และอธิบายผลร่วมกันให้ครอบคลุมมากที่สุด (Creswell, 2015) ประกอบด้วย วิธีสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้แบบสอบถามกึ่งโครงสร้าง และเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามสำหรับแบบเลือกตอบและแบบปลายเปิดแบ่งออกเป็น 5 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลคุณลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 6 ข้อ ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลสภาพทั่วไปของการจัดทำบัญชีศาสนสถาน จำนวน 5 ข้อ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของพระภิกษุสามเณรต่อการบริหารนวัตกรรมการรูปแบบระบบบัญชีของศาสนสถาน ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของ พระภิกษุสามเณรผู้ใช้ระบบบัญชีใหม่ ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และ ตอนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะการบริหารนวัตกรรมการระบบบัญชีสำหรับศาสนสถาน การหาคุณภาพเครื่องมือั้น คณะผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วไปทำการหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยนำแบบสอบถามไปขอคำปรึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ เพื่อประเมินข้อคำถามแต่ละข้อวัดความเที่ยงตรงและครอบคลุมของเนื้อหาที่ต้องการศึกษาแล้วนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของข้อคำถาม จากนั้นนำผลคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญไปคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ค่าดัชนีที่คำนวณได้มากกว่าหรือเท่ากับ 0.67 ถือว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงตามเนื้อหาแล้วนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้ การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส จำนวน 1 รูป เนื่องจากเจ้าอาวาสมีความรู้ด้านการบริหารจัดการ และการจัดทำบัญชีของศาสนสถาน โดยการสัมภาษณ์แบบเผชิญหน้าและทางโทรศัพท์ เป็นการสนทนาซักถามแบบไม่เป็นทางการ เพื่อให้ได้ข้อมูลตามปรากฏการณ์ (ณรงค์ โพธิ์พุกขานันท์, 2557) คณะผู้วิจัยตรวจสอบความเชื่อถือได้ของข้อมูลตลอดช่วงเวลาที่ทำการศึกษา รวมถึงแหล่งข้อมูลด้านสถานที่ด้านบุคคลภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ข้อมูลที่ได้จะเหมือนเดิม หรือเปลี่ยนแปลงแตกต่างกันหรือไม่ คณะผู้วิจัยตรวจสอบยืนยันความเชื่อถือได้และข้อมูลที่สอดคล้องกับความเป็นจริงของข้อมูลโดยวิธีการรวบรวมจากประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ แล้วนำผล

ย้อนกลับให้ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญอ่าน เพื่อให้ได้ข้อมูลตามปรากฏการณ์จริงในขณะนั้น สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณดำเนินการเก็บรวบรวมแบบสอบถามจากพระภิกษุสามเณร มีคุณสมบัติตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้ ซึ่งต้องเป็นผู้ที่พื้นฐานความรู้ และมีการประยุกต์ใช้ระบบคอมพิวเตอร์มาช่วยในการปฏิบัติการ จำนวน 11 รูป ซึ่งเป็นตัวแทนของศาสนสถานการบริหารนวัตกรรมการระบบบัญชีสำหรับศาสนสถานในพื้นที่จังหวัดยะลา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลทำการลงรหัส (Coding) และนำมาประมวลผลบรรยายเชิงพรรณนา สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percent) ความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

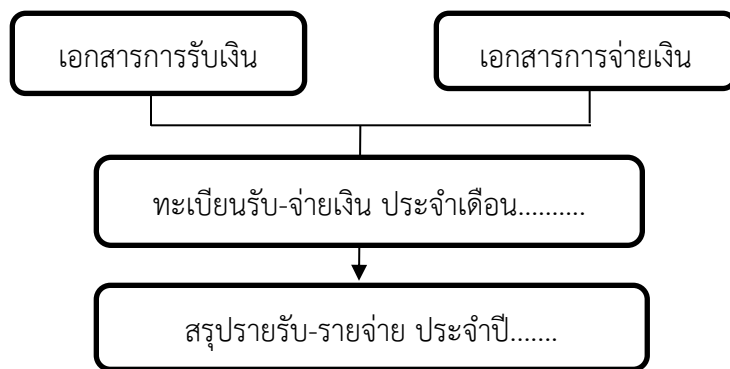
ผลการวิจัย

คณะผู้วิจัยสามารถนำเสนอผลการวิจัยเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการศึกษาการบริหารนวัตกรรมการระบบบัญชีสำหรับศาสนสถานในพื้นที่จังหวัดยะลา ดังต่อไปนี้

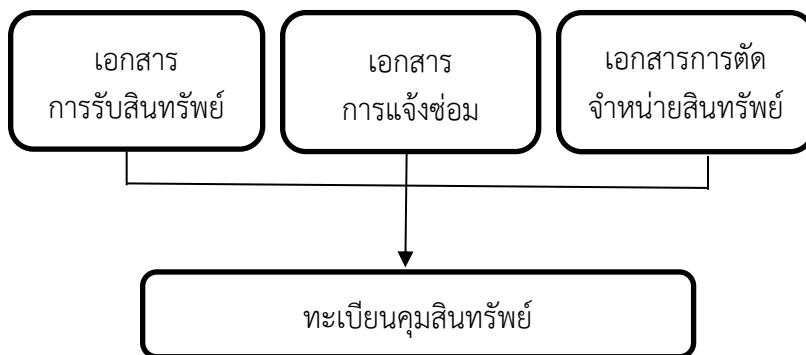
1) ด้านข้อมูลสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ศาสนสถาน พบว่าเป็นพระภิกษุ จำนวน 8 รูป คิดเป็นร้อยละ 72.73 อายุระหว่าง 20-29 ปี จำนวน 6 รูป คิดเป็นร้อยละ 54.55 จำนวนพรรษาส่วนใหญ่ ต่ำกว่า 5 พรรษา จำนวน 10 รูป คิดเป็นร้อยละ 90.91 ระดับวุฒิการศึกษาทางโลก อนุปริญญา/ปวส. จำนวน 3 รูป คิดเป็นร้อยละ 27.27 ปริญญาตรี จำนวน 3 รูป คิดเป็นร้อยละ 27.27 ระดับวุฒิการศึกษาทางธรรม ระดับตรี จำนวน 7 รูป คิดเป็นร้อยละ 63.64 ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีของวัดคือพระภิกษุสามเณร จำนวน 10 รูป คิดเป็นร้อยละ 90.91

2) ด้านข้อมูลสภาพทั่วไปของการจัดทำบัญชีพบว่า พระภิกษุสามเณรไม่ได้ปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้จัดทำบัญชีของศาสนสถาน จำนวน 8 รูป คิดเป็นร้อยละ 72.73 ไม่มีประสบการณ์ในการเข้าอบรมด้านระบบบัญชีจำนวน 8 รูป คิดเป็นร้อยละ 72.73 จำนวนครั้งที่เข้าฝึกอบรม 1 ครั้งต่อปี จำนวน 3 รูป คิดเป็นร้อยละ 27.27 วัดไม่ได้จัดทำบัญชี จำนวน 8 รูป คิดเป็นร้อยละ 72.73

3) ด้านการบริหารนวัตกรรมการระบบบัญชีสำหรับศาสนสถาน ผลการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) พบว่า วัดมีการจัดทำบัญชีแบบดั้งเดิมโดยบันทึกบัญชีด้วยมือในสมุดบัญชีเพียง 1 เล่ม ไม่ได้จัดทำทะเบียนคุมสินทรัพย์ และบันทึกบัญชีไม่เป็นปัจจุบัน นอกเหนือจากผู้จัดทำบัญชีขาดความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับวงจรระบบบัญชี และไม่ได้รับการอบรมด้านการจัดทำบัญชีอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นคณะผู้วิจัยได้ร่วมกับผู้จัดทำบัญชีวิเคราะห์ระบบบัญชีอย่างง่ายสำหรับผู้ให้ ผลสรุปแนวทางที่ใช้แก้ปัญหาในการจัดทำบัญชีไม่ยุ่งยากและไม่ซับซ้อน มีความเหมาะสมกับวัด โดยพัฒนาระบบบัญชีรายรับ-รายจ่าย และการควบคุมทรัพย์สิน ประยุกต์ใช้โปรแกรม Microsoft Excel ดังภาพ

ภาพที่ 1 การบริหารระบบบัญชีวัตรกรรมการบัญชีรายรับ-รายจ่าย

ภาพที่ 2 ระบบบัญชีวัตรกรรมเกี่ยวกับการคุมสินทรัพย์

ในการวิเคราะห์และสรุปผลโดยนำคะแนนมาหาค่าเฉลี่ยใช้เกณฑ์แปลความหมายของ บุญชม ศรีสะอาด (2553) ด้านความเห็นการบริหารวัตรกรรมรูปแบบระบบบัญชีของศาสนสถาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.34 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า แบบฟอร์มครอบคลุมเนื้อหาสาระครบถ้วนเกี่ยวกับธุรกรรมของวัดมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.45 แบบฟอร์มสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้จริงและมีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.36 แบบฟอร์มใช้งานง่าย ไม่ซับซ้อน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.36 แบบฟอร์มสามารถรายงานข้อมูลได้ทันต่อเวลาและรวดเร็ว มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.36 แบบฟอร์มแสดงข้อมูลเกี่ยวกับรายการรับ-จ่ายของวัดอย่างละเอียด และเป็นปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.36 แบบฟอร์มแสดงรายงานทางการเงินที่เข้าใจง่าย เอื้อต่อความสะดวกในการค้นหาข้อมูลมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.27 และสามารถตรวจสอบความถูกต้องและขั้นตอนการอนุมัติรายการรับ-จ่ายเงิน ($\bar{X}$) = 4.18 ตามลำดับ

4) ด้านความพึงพอใจของผู้ใช้ระบบบัญชีใหม่ พบว่าผู้จัดทำบัญชีของวัดเมืองยะลาพระอารามหลวงโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.47 เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า การได้รับความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อวัดค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.73 มีความสอดคล้องกับ

แก้ปัญหาและความต้องการของวัดค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.55 การได้รับความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.45 ความรู้และประสบการณ์จากการเข้าร่วมโครงการสามารถนำไปใช้พัฒนาองค์ความรู้ใหม่ได้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.45 และสามารถนำความรู้และทักษะที่ได้รับไปถ่ายทอดขยายผลต่อวัดอื่น ๆ ได้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) = 4.18 ตามลำดับ

5) ด้านข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะของผู้ใช้ระบบบัญชีใหม่ การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะของผู้ใช้ระบบบัญชีใหม่ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบคำถามปลายเปิด ใช้วิธีแจกแจงความถี่ (Frequency) พบว่า พระภิกษุสามเณรให้มหาวิทยาลัยเป็นหน่วยงานในการประสานงานกับทางสำนักงานพระพุทธศาสนาเพื่อให้ติดต่อประสานงานแต่ละวัดเพื่อให้มีการฝึกอบรม การจัดทำบัญชีต่าง ๆ ภายในวัดต่อไป จำนวน 1 รูป และให้เหตุผลความจำเป็นในการอบรม จำนวน 1 รูป การพัฒนาระบบการจัดทำบัญชี รายรับ- รายจ่ายของวัด เป็นเรื่องที่ดีมีประโยชน์ ซึ่งบัญชีรายรับ-รายจ่ายของวัด เป็นบัญชีที่มีรายละเอียดค่อนข้างมาก การพัฒนาระบบบัญชีจึงควรทำให้มีความสอดคล้องกัน เช่น รายละเอียดเล็กน้อยต่าง ๆ และวันที่มีการลงบัญชี ควรพัฒนาตรวจทาน ตรวจสอบข้อบกพร่องต่าง ๆ ของระบบก่อนนำมาใช้จริงเพื่อที่จะไม่ก่อให้เกิดปัญหาในภายหน้าต่อไป จำนวน 1 รูป

อภิปรายผลการวิจัย

หลักการบริหารนวัตกรรมการระบบบัญชีสำหรับศาสนสถานในพื้นที่จังหวัดยะลา จะเป็นไปตามหลักแนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรม โดยการพัฒนาบบบัญชีบนพื้นฐานการใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่แล้วมาใช้ในรูปแบบใหม่ เพื่อทำให้เกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ (Jimenez & Sanz-Valle, 2011) นวัตกรรมระบบบัญชีวัดถือได้ว่าเครื่องมือช่วยในการรวบรวมข้อมูลหลักฐานการรับ-รายจ่าย และ สินทรัพย์ของวัด ผ่านการบันทึกบัญชีอยู่บนพื้นฐานของการบัญชีที่รับรองทั่วไป ทั้งนี้ระบบการปฏิบัติงานทางบัญชี กำหนดผังทางเดินของเอกสารในระบบงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเก็บข้อมูลบัญชี เริ่มจากการจัดทำเอกสารเบื้องต้น เพื่อการเก็บและตรวจสอบข้อมูลเพื่อใช้บันทึก (วิไล วีระปรียและคณะ, 2551) เพื่อใช้เป็นเครื่องมือช่วยในการรายงานการดำเนินงานของศาสนสถาน

ในการศึกษานี้พบว่า พระภิกษุ สามเณรมีหน้าที่ในการบันทึกบัญชีของศาสนสถาน แต่อย่างไรก็ตาม ในการปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้จัดทำบัญชีวัดพบว่าพระภิกษุ สามเณรวัดเมืองยะลา พระอารามหลวงส่วนใหญ่ไม่ได้เป็นผู้จัดทำบัญชี และไม่ได้รับการฝึกอบรมการจัดทำบัญชีวัด ทำให้ขาดความรู้ความเข้าใจและความตระหนักถึงความสำคัญของระบบบัญชีศาสนสถาน สอดคล้องกับการศึกษาของ พระประจักษ์ มหาปณฺโญ (เมฆหมอก) และคณะ (2561) ระบุว่าไว้เจ้าอาวาส หรือผู้ที่หน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับผลประโยชน์ของวัดขาดความรู้ด้านการจัดทำบัญชี และการเก็บรักษาเงินวัด นอกจากนี้พบว่าพระภิกษุ สามเณรรู้และเข้าใจว่าวัดเมืองยะลาพระอารามหลวงไม่มีระบบการจัดทำบัญชี ในขณะที่พระภิกษุ สามเณร 3 รูป ที่ทราบ่วัดได้จัดทำ

บัญชีด้วยมือ จากที่กล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่าวัดเมืองยะลาพระอารามหลวงขาดความสื่อสาร การฝึกอบรมระบบบัญชีศาสนสถาน และการจัดทำบัญชียังคงใช้ระบบบันทึกด้วยมือ สอดคล้องกับการศึกษาของ ณา จันทรสม (2557) พบว่า วัดส่วนใหญ่ในประเทศไทยเกือบ 40,000 แห่ง ยังไม่มีโครงสร้างบริหารการเงินอย่างเป็นระบบ หรือทำบัญชีที่ไม่ได้มาตรฐาน เน้นจัดการตามแต่ละศาสนสถาน ซึ่งไม่มีการรวบรวมข้อมูล เช่นเดียวกับ พระสุธีวีรบัณฑิต (โช้ว ทสสนิโย) และ คณะ (2561) ระบุว่า เจ้าอาวาสและเครือญาติจะบริหารจัดการระบบการเงินของวัดเท่านั้น นอกจากนี้ผลศึกษาของ อลิษา เรื่องบุญญา (2554) เรื่องปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดทำบัญชีระบบบัญชีเกณฑ์คงค้างของผู้ทำบัญชีสถานบริการภาครัฐ ในกระทรวงสาธารณสุข จังหวัดปทุมธานี พบว่าประสิทธิภาพทำงาน ของเจ้าหน้าที่ที่จัดทำบัญชีระบบบัญชีเกณฑ์คงค้างและปัจจัยด้านทรัพยากรที่แตกต่างกันส่งผลให้ปัญหาที่เกิดจากการจัดทำบัญชีระบบบัญชี เช่นเดียวกับวัดเมืองยะลาพระอารามหลวงขาดบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาวัดกรรมระบบบัญชี

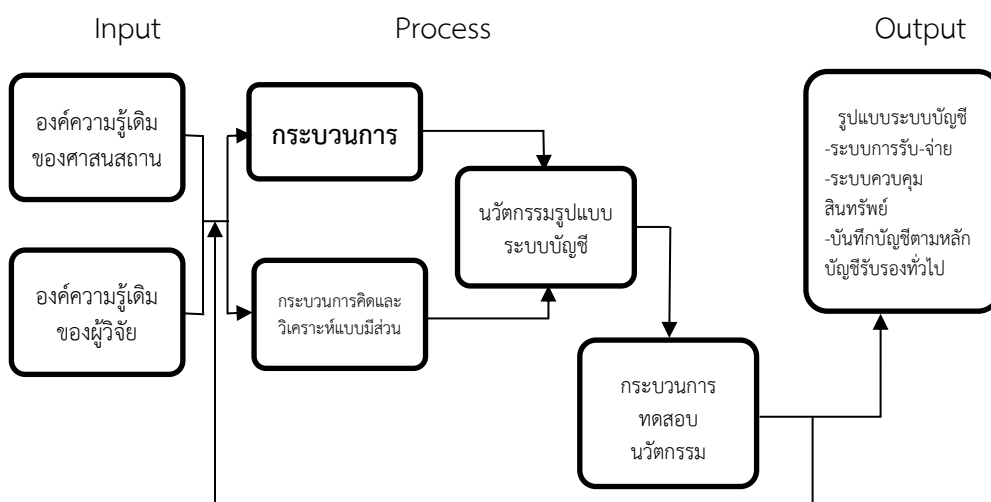
ในขณะที่การศึกษากระบวนการพัฒนาระบบสารสนเทศงานการเงินและบัญชีของครูการเงินในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก ของจันทร์ประไพ ชัยสูงเนิน (2557) พบว่าประสิทธิภาพของกระบวนการพัฒนาระบบสารสนเทศงานการเงินและบัญชีของครูการเงินในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็กพบว่ากระบวนการพัฒนามีประสิทธิภาพผ่านเกณฑ์ที่กำหนด สอดคล้องกับการศึกษาความคิดเห็นของนักบัญชีบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ทางเลือกเพื่อการลงทุนเกี่ยวกับการวางระบบควบคุมภายใน และสภาพแวดล้อมภายในองค์กรที่มีผลต่อคุณภาพข้อมูลทางบัญชี พบว่า มีความคิดเห็นในภาพรวมเกี่ยวกับการวางระบบบัญชีส่งผลต่อคุณภาพข้อมูลทางบัญชีในด้านกิจกรรมการควบคุมด้านสารสนเทศและการสื่อสาร ด้านการติดตามและประเมินผล (สกลพร พิบูลย์วงศ์, 2555) จากที่กล่าวข้างต้นจะเป็นได้ว่ากระบวนการบริหารจัดการระบบบัญชีวัดควรจัดอบรมเกี่ยวกับพื้นฐานและความสำคัญการบัญชี รวมถึงระบบบัญชีที่ง่ายการใช้งานไม่ซับซ้อน

ในการศึกษานี้ การบริหารวัดกรรมระบบบัญชีศาสนสถานโดยการประยุกต์ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการพัฒนาระบบบัญชีศาสนสถานเกี่ยวกับ รายการรับ-จ่ายเงิน การควบคุมสินทรัพย์ และการควบคุมเงินสด คณะผู้วิจัยได้ทดลองใช้ระบบบัญชีศาสนสถานพบว่า พระภิกษุ สามเณรมีความพึงพอใจ ในการใช้ระบบบัญชีใหม่ จากการเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับระบบบัญชีใหม่สามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับวัดและกับตนเองได้นอกจากนี้ระบบบัญชีใหม่มีความสอดคล้องกับการแก้ปัญหา และความต้องการของศาสนสถาน

องค์ความรู้จากการวิจัย

การศึกษาความจำเป็นในการบันทึกข้อมูลทางบัญชีของศาสนสถาน ได้วิเคราะห์ระบบบัญชีอย่างง่ายสำหรับผู้ใช้งาน และได้พัฒนาโดยการประยุกต์ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยมีวิธีการใช้ระบบบัญชีดังนี้

การวิเคราะห์รูปแบบของระบบบัญชีที่เหมาะสมกับศาสนสถาน โดยการใช้กรณีปัญหาสมมติฐานเข้ามาทำการทดสอบรูปแบบระบบบัญชี พบว่าศาสนสถานสามารถวิเคราะห์รูปแบบของระบบบัญชีในการแก้ไขปัญหาสมมติฐานได้ และหากปัญหาใดที่อยู่นอกเหนือจากการรูปแบบของระบบบัญชีที่กำหนดก็สามารถทำการวิเคราะห์และได้อย่างถูกต้องภายใต้พื้นฐานของหลักการควบคุมภายในที่ต้องมีเอกสารหลักฐานที่ชัดเจน เมื่อนำรูปแบบระบบบัญชีที่ผ่านการทดสอบมาทดสอบใช้ปฏิบัติจริง พบว่า สมาชิกที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบันทึกบัญชีของศาสนสถาน สามารถนำความรู้จากการมีส่วนร่วมในการประยุกต์ใช้ระบบบัญชี ดำเนินการปฏิบัติตามรูปแบบของระบบบัญชี สามารถทำการวิเคราะห์แก้ไขปัญหาได้อย่างเป็นระบบถูกต้องชัดเจน สรุปดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 องค์ความรู้การบริหารนวัตกรรมระบบบัญชีศาสนสถาน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

การบริหารนวัตกรรมรูปแบบระบบบัญชีสำหรับศาสนสถาน จากการศึกษาความจำเป็นในการบันทึกข้อมูลทางบัญชีของศาสนสถาน คณะผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นด้านองค์ความรู้เดิมของวัดในการจัดทำบัญชีพบว่า วัดมีการจัดทำบัญชี โดยบันทึกบัญชีไม่มีการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือช่วยในการบันทึกบัญชี ดังนั้นคณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์ระบบบัญชีอย่างง่ายสำหรับผู้ใช้งาน และได้พัฒนาการประยุกต์ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยวิธีการบริหารนวัตกรรมระบบบัญชี

ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบปรับพื้นฐานการใช้วัตรกรรมแบบมีส่วนร่วม ผ่านกระบวนการคิด และวิเคราะห์รูปแบบของระบบบัญชีที่เหมาะสมกับศาสนสถาน การบันทึกบัญชีเป็นไปตามหลัก ที่รับรองโดยทั่วไป มีความเหมาะสมและเพียงพอ ระบบบัญชีวัตรกรรมเกี่ยวกับการบัญชีรายรับ- รายจ่าย ผังทางเดินเอกสารนวัตรกรรมการบัญชีรายรับ-รายจ่าย และ ผังทางเดินเอกสารระบบ บัญชีนวัตรกรรมเกี่ยวกับการควบคุมทรัพย์สิน จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ การบริหาร นวัตรกรรมระบบบัญชีสำหรับวัด ในจังหวัดยะลา ผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุงการจัดทำบัญชีของศาสนสถาน ข้อเสนอแนะสำหรับภาคการศึกษาและหน่วยงาน ภาครัฐเพื่อเป็นประโยชน์แก่พระภิกษุ สามเณรสามารถมีความรู้ และเข้าใจเกี่ยวกับระบบบัญชี สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับโปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อให้บันทึกบัญชีอย่างต่อเนื่องและ สม่ำเสมอ ดังนั้นเพื่อช่วยให้พระภิกษุ สามเณรสามารถบันทึกบัญชีที่ง่ายและไม่ซับซ้อน คือการ นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยช่วยในการวางระบบบัญชีของศาสนสถาน และต้องจัดให้ มีหน่วยงานให้ ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีและโปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่จะช่วยให้การบริหารจัดการระบบ บัญชีมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำการวิจัยในอนาคต ผลการวิจัยพบ ระบบบัญชีศาสนสถานที่มี ประสิทธิภาพจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาสนับสนุน ดังนั้นควรศึกษาเกี่ยวกับ ประสิทธิภาพระบบบัญชีนวัตรกรรมที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของศาสนสถาน นอกจากนี้ ผลการวิจัยในงานวิจัยนี้เป็นการศึกษากลุ่มตัวอย่างเป็นศาสนสถานเท่านั้น ในงานวิจัยใน อนาคตควรมีการศึกษาโดยเปลี่ยนกลุ่มตัวอย่างเป็นกิจการที่ไม่แสวงหากำไรประเภทอื่น เพื่อนำ ข้อมูลมาเปรียบเทียบความสอดคล้องของผลวิจัยที่เกิดขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา ศุภวรรณกุล. (2557). เจาะเงินฝากวัด 3 แสนล้าน เจ้าอาวาสคุมทำบัญชีไม่เป็นระบบ ขาดธรรมาภิบาล Thai Civil Rights and Investigative Journalism. สืบค้น 10 มิถุนายน 2561, จาก <https://www.tcijthai.com>
- ขวัญสกุล เต็งอำนวยการ. (2556). การบัญชีชั้นสูง (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จันทร์ประไพ ชัยสูงเนิน. (2557). กระบวนการพัฒนาระบบสารสนเทศการเงินและบัญชีของครูการเงินในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานขนาดเล็ก. *วารสารมนุษย์และสังคมศาสตร์*, 5(1), 106-121.
- ณดา จันทร์สม. (2557). การบริหารเงินทองวัดในประเทศไทย : ความสอดคล้องตามหลักธรรมาภิบาล. *วารสารพัฒนบริหารศาสตร์ NIDA*, 54(1), 107-142.
- ณัฏฐ์ ทัดตินาพานิช. (2553). *การควบคุมภายในทางด้านบัญชี และการเงิน*. สืบค้น 10 มิถุนายน 2561, จาก <http://dobunchee.blogspot.com>
- ณรงค์ โพธิ์พุกษานันท์. (2557). *ระเบียบวิธีวิจัย* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- ธรรมรัตน์ แววศรี. (2555). *ความสำคัญของวัดที่มีต่อวิถีชีวิตคนไทย*. สืบค้น 10 มิถุนายน 2561, จาก <http://thammarat5263.blogspot.com>
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พระประจักษ์ มหาบุญ (เมฆหมอก) และคณะ. (2561). การจัดทำบัญชีเพื่อการจัดการศาสนสมบัติของวัด ในอำเภอพระนครศรีอยุธยา. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(2), 256-266.
- พระสุธีวีรบัณฑิต (โฆว์ ทสสนิโย) และคณะ. (2561). การบริหารการเงินของวัดในประเทศไทย: ความสอดคล้องตามหลักธรรมาภิบาลทิศทางการบริหารเงินวัด ทรัพย์สินพระศาสนา ในช่วงกระแสเปลี่ยนแปลง. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(2), 505-518.
- พีรณัฐ ยาทิพย์และกรณิการ์ จะกอ. (2554). *การจัดทำบัญชีของพระอารามหลวงในเขตพื้นที่ปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร*. สืบค้น 10 มิถุนายน 2561, จาก http://www.rpu.ac.th/Library_web/doc/RC_RR/2554_Account_Pheeranadh-Kunnika.pdf
- วัลนิกา ฉลากบาง. (2560). การวิจัยแบบผสมผสาน. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*, 7(2), 124-132.
- วิไล วีระปรีดิ์ และคณะ. (2551). *ระบบบัญชี* (พิมพ์ครั้งที่ 24). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สกลพร พิบูลย์วงศ์. (2555). *ความคิดเห็นของนักบัญชีบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ทางเลือกเพื่อการลงทุนเกี่ยวกับการวางระบบควบคุมภายในและสภาพแวดล้อมภายใน*

องค์กรที่มีผลต่อคุณภาพข้อมูลทางบัญชี (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยราชพฤกษ์.

อลีณา เรืองบุญญา. (2554). ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดทำบัญชีระบบบัญชีเกณฑ์คงค้างของผู้ทำบัญชีสถานบริการภาครัฐ ในกระทรวงสาธารณสุข จังหวัดปทุมธานี (รายงานการวิจัย). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

Amara & Landry. (2005). Sources information as determinants of novelty of innovation in manufacturing firms: Evidence from the 1999 statistics Canada innovation survey, *Technovation*, 25(3), 245-259.

Creswell, J. W. (2015). *A concise introduction to mixed methods research*. Thousand Oaks, C.A.: Sage Publications.

Jimenez, D., & Sanz-Valle, R. (2011). Innovation, organizational learning, and performance. *Journal of Business Research*, 64(4), 408-417.

การนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์กร* THE APPLICATION OF BUDDHIST PRINCIPLES IN HUMAN RESOURCE MANAGEMENT OF THE ORGANIZATION

สุวรรณ์ แก้วนะ

Suwan Kaewna

บริษัท ส.พัฒนา เมทอลเวิร์ค จำกัด

S.pattana metalwork co.,ltd.

E-mail: s.pattana-sw@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งเน้นนำเสนอเรื่อง 1.หลักการบริหารทรัพยากรมนุษย์ 2. แนวคิดเกี่ยวกับหลักสังคหวัตถุ 4 3. การประยุกต์หลักสังคหวัตถุ 4. มาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ 5.องค์ความรู้ “การบริหารงานบุคคล” หรือ “การบริหารทรัพยากรมนุษย์” (Human Resource Management: HRM) ซึ่งเป็นที่รู้จัก และยอมรับกันอย่างกว้างขวางในการบริหารงานปัจจุบันโลกของธุรกิจปัจจุบันมีความเจริญเติบโตและขยายตัวมากขึ้น แนวความคิดในด้านการบริหารงานบุคคลจึงจำเป็นต้องมีการขยายและพัฒนาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้นักวิชาการส่วนใหญ่ไม่ได้มองว่าบุคลากรในองค์กรเป็นแค่เพียงผู้รับคำสั่ง แต่ในบทบาทใหม่บุคลากรมีฐานะเป็นทรัพยากรขององค์กร ที่เรียกว่า “ทุนมนุษย์” ซึ่งมีส่วนร่วมส่งเสริมและสนับสนุนให้งานต่าง ๆ ขององค์กรเดินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประสบความสำเร็จ ด้วยเหตุผลนี้เองจึงทำให้การบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นที่ยอมรับและมีความสำคัญต่อองค์กร และในขณะเดียวกันในทางพระพุทธศาสนาหลักในการบริหารที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมในการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ โดยหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมสอดคล้องคือหลัก สังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็นธรรมพัฒนาบุคลากร เป็นหลักในการบริหารคนให้เป็นอันเดียวกันเพื่อการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

คำสำคัญ: การบริหารทรัพยากรมนุษย์; องค์กร; หลักพุทธธรรม

Abstract

This academic article focused on presenting the subjects: 1. Principles of human resource management, 2. The concept of Sangkhahawatthu 4, 3. Applying the Sangkhahawatthu principle, 4. To apply in human resource management, 5. Knowledge "Human Resource Management" or "Human Resource Management" (Human Resource Management: HRM), which is known and widely accepted in the current administration. The world of business today is growing and expanding. The concept of human resource management needs to be expanded and developed in accordance with the aforementioned changes. As a result, most scholars do not view organization personnel as merely recipients but in the new role. People are the resources of the organization called "human capital" which participates in promoting and supporting the various activities of the organization to be carried out the success efficiently and effectively. It is for this reason, human resource management is recognized and important to the organization. At the same time, Buddhism has laid down management principles that can be applied appropriately for the development of human resources. The principles of Buddhism that are appropriate in accordance with Sangkhahawatthu 4 are principles of human development. It is the principle of managing people as one in order to perform their work to achieve the goals efficiently and effectively.

Keywords: Human resource management; organization; Buddhist principles

บทนำ

การพัฒนาตนในการบริหารทรัพยากรมนุษย์นั้น จำเป็นต้องมีความเป็นผู้นำในศตวรรษที่ 21 นี้ ซึ่งเป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถก็คือความสามารถนำการพองค์กรของตนให้อยู่ในฐานะผู้นำการเปลี่ยนแปลงได้ (สมบัติ นามบุรี, 2562) นอกจากนี้การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ปรากฏว่า มีผู้ได้ให้ความหมายในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ การบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ คือ การพัฒนามนุษย์เป็นการลงทุนในตัวบุคคล เพื่อเพิ่มศักยภาพบุคคล เพิ่มคุณค่าผลผลิตในรูปของการสร้างคุณค่าและการฝึกอบรม เป็นการลงทุนที่สำคัญที่สุด ในการลงทุนทรัพยากรมนุษย์ คนได้รับการฝึกฝน และเรียนรู้จากการทำงาน เป็นการเพิ่มประสบการณ์ และมีความสำคัญ “การบริหารทรัพยากรมนุษย์” ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Human Resource Management: HRM” หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการบุคคล ตั้งแต่การวางแผน การวิเคราะห์งาน การรับสมัครงาน การสรรหา การคัดเลือก การสัมภาษณ์ การบรรจุแต่งตั้ง การอบรมและพัฒนา การประเมินผลการปฏิบัติงาน การจ่ายค่าตอบแทน สวัสดิการ

ผลประโยชน์เกื้อกูล สุขภาพและความปลอดภัยของพนักงานและแรงงานสัมพันธ์ การพัฒนาองค์กรตลอดจนการวิจัยด้านทรัพยากรมนุษย์ (กัลยารัตน์ ชีระธนชัยกุล, 2557) เป็นกระบวนการดำเนินงานที่เกี่ยวกับบุคลากรขององค์กร ที่ประกอบไปด้วยภารกิจหลัก 4 ด้าน คือ การจัดหา การพัฒนา การใช้ประโยชน์ และการเก็บรักษาบุคลากร เพื่อให้องค์กรได้รับประโยชน์สูงสุดจากคุณค่าของบุคลากร ซึ่งจะส่งผลสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กร ขณะเดียวกันบุคลากรก็มีความพึงพอใจในปฏิบัติงานและมีความเจริญก้าวหน้าตามความมุ่งหวังของแต่ละบุคคล (พิมลพรรณ เชื้อบางแก้ว, 2550)

การจัดการทรัพยากรมนุษย์เป็นกระบวนการหนึ่งที่จะทำให้องค์กรได้บุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถเข้ามาปฏิบัติงาน เพื่อสร้างความเจริญเติบโตก้าวหน้าให้แก่องค์กร และพร้อมจะรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลกธุรกิจยุคปัจจุบันได้ ดังจะเห็นได้จากขอบข่ายของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่กว้างครอบคลุมกิจกรรมต่าง ๆ ในองค์กร และต้องมีความเกี่ยวข้องผูกพันทุกขั้นตอนของการบริหารงานนับตั้งแต่การวางแผนเพื่อสรรหาคัดเลือกบุคลากรเข้ามาปฏิบัติงาน การดูแลรักษา จนกระทั่งบุคลากรพ้นไปจากการปฏิบัติงาน (วิลาวรรณ ธิพิพิศาล, 2554) โดยรวมถึงนโยบายวิธีปฏิบัติงานและระบบการบริหารงานด้านทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรซึ่งเปรียบเสมือนตัวแปรต้นอันจะมีอิทธิพลที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรม ทักษะและผลการดำเนินงานของพนักงานในองค์กรซึ่งเป็นตัวแปรตามและหากพฤติกรรมทักษะและผลการดำเนินงานของพนักงานเป็นไปตามที่องค์กรพึงประสงค์แล้ว ย่อมส่งผลให้การบริหารงานขององค์กรบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ (สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์, 2549)

ดังนั้น การบริหารทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นกระบวนการที่ผู้บริหารในองค์กรนั้น ๆ ใช้ความรู้ความสามารถและประสบการณ์ของตนเองในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร เริ่มตั้งแต่การวางแผนกำลังคน การกำหนดโครงสร้าง และกรอบอัตรากำลัง การกำหนดตำแหน่ง การสรรหาการบรรจุและการแต่งตั้ง การประเมินผลการปฏิบัติงาน การโอนย้าย การกำหนดเงินเดือนสวัสดิการ และสิทธิประโยชน์ การพัฒนา การฝึกอบรม วินัย ร้องทุกข์ซึ่งในทุกกระบวนการจัดการทรัพยากรมนุษย์นั้น ผู้บริหารจะต้องใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์หรือกลยุทธ์ต่าง ๆ ในการจัดการให้บุคลากรในองค์กรนั้น ได้ใช้ความรู้ ความสามารถที่มีตัวเองมีอยู่ ปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่องค์กร โดยได้ทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผล

หลักการบริหารทรัพยากรมนุษย์

การบริหารทรัพยากรมนุษย์มีความสำคัญมากในปัจจุบันเนื่องจากทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นได้ว่าเป็นทรัพยากรที่มีค่าสูงสุดขององค์กรหรือมีการเปรียบเทียบกับทรัพยากรมนุษย์เป็น "ทุนมนุษย์" (Human Capital) ที่มีแต่จะสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับองค์กร การบริหารทรัพยากรมนุษย์นั้น เป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการบริหารจัดการ ต้องการศึกษาให้ชัดเจนในประเด็นของการจัดหาบุคลากร ให้ได้ตามความรู้ ตามความต้องการขององค์กร การดำเนินการจัดการเป็นเช่นไร มีประโยชน์ มีจุดดี จุดด้อยอะไรสิ่งเหล่านี้เรียกว่า “ทุนมนุษย์” คือ ความรู้ความสามารถ ตลอดจนทักษะหรือความชำนาญรวมถึงประสบการณ์ของแต่ละคน ที่มีสั่งสมอยู่ในตัวเอง และสามารถจะนำสิ่งเหล่านี้มารวมเข้าด้วยกัน จนเกิดเป็นศักยภาพขององค์กร หรือเป็นทรัพยากรที่สำคัญ และมีคุณค่าซึ่งจะทำให้องค์กรนั้นมีความสามารถและสร้างความได้เปรียบเหนือคู่แข่ง (อรรงค์ดี คงคาสวัสดิ์, 2550) การจัดการทรัพยากรมนุษย์ได้กลายเป็นตัวแปรหลักที่จะทำให้เราก้าวออกจากมิติเดิม คือทางออกเพื่ออนาคต ให้เราสามารถปรับตัว และแก้ไขปัญหาในโลกปัจจุบันให้ได้ เพื่อเป็นการนำไปสู่มิติที่สามารถเดินออกไป เพื่อตอบรับการก้าวเข้ามาของโลกที่กำลังอยู่ในสมรภูมิสงครามแห่งอนาคต เพื่อความอยู่รอด ซึ่งเป็นกรอบแนวความคิดใหม่ในการจัดการทุนมนุษย์ในยุคโลกาภิวัตน์ ทำมนุษย์ให้รู้แจ้งให้แก้ปัญหาตนและเพื่อนร่วมโลกได้โดยปัญญาเรียกผู้รู้จริงว่า อริยชน คือ คนประเสริฐ เข้ามาสู่การสร้างทุนมนุษย์ใหม่ ทุกองค์กรกล่าวถึง คือ ความสำคัญของมนุษย์ เพราะมนุษย์คือศูนย์กลางของโลก ทำไมจึงพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพราะมนุษย์เป็นผู้สร้างทุน กำไร หรือขาดทุนในทุกองค์กรถ้าเป็นเช่นนั้นมนุษย์คือ ต้นทุนที่สำคัญแท้จริง ตัวมนุษย์คือ ทุน ความสำคัญจึงมีอยู่ว่าอะไร คือ ทุนมนุษย์ (บุญทัน ดอกไธสง, 2551)

1. ทรัพยากรมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยนำเข้า ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงาน และเป็นปัจจัยที่เป็นเงื่อนไขสำคัญต่อความสำเร็จของการแข่งขัน
2. เป้าหมายของการบริหารองค์การ ธุรกิจส่วนใหญ่ต้องการกำไร มีความเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารทุกคนจึงต้องควบคุมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว
3. องค์การประกอบด้วยบุคลากรจำนวนมากที่มีความหลากหลาย ทั้งทักษะ ความรู้ และลักษณะงานที่ต้องปฏิบัติการทำงานในปัจจุบันจึงต้องเน้นลักษณะที่งาน
4. การปรับตัวให้เหมาะสมแก่การเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยีการดำเนินชีวิต และการดำเนินธุรกิจที่เปลี่ยนแปลง มีการใช้ทักษะเฉพาะทางการปรับเปลี่ยนกำลังแรงงานที่ มีระบบการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่เพิ่มพูนความสำคัญขึ้น เพราะการจัดระบบผู้รับผิดชอบเฉพาะด้านการจัดการทรัพยากรมนุษย์เกิดผลดีต่อธุรกิจ ช่วยให้พนักงานปรับตัวให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม เพิ่มความสัมพันธ์ที่ราบรื่นระหว่างผู้บริหารกับพนักงาน (ธัญญา ผลอนันต์, 2549)

ทุนมนุษย์นั้นก็เป็นสินทรัพย์ที่สำคัญชนิดหนึ่ง ซึ่งตามปกติแล้ว ไม่สามารถที่จะวัดเทียบเป็นมูลค่าทางธุรกิจได้ แต่ในที่สุดแล้วสามารถที่จะแปลงสภาพให้กลายเป็นสินทรัพย์ที่สามารถนำไปวัดเทียบมูลค่าออกมาได้และยังสามารถทำให้มีสภาพคล่องตัวได้อีกต่างหาก ในแง่มุมที่เกี่ยวกับกลยุทธ์ขององค์กร แผนการอบรม เพื่อทำการปรับปรุงในด้านคุณภาพจะให้ผลกระทบที่แตกต่างกันเป็นอย่างมากกับแผนการอบรม เพื่อเพิ่มทักษะ แผนการอบรม ขึ้นอยู่กับตัวกลยุทธ์ขององค์กร (พิพัฒน์ ก้องกิจกุล, 2549)

ดังนั้น ความสำคัญของการจัดการทรัพยากรมนุษย์นั้น นับได้ว่าเป็นส่วนสำคัญที่สุดหรือถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญที่สุดอันดับหนึ่งของการบริหารองค์กร เนื่องจากว่าองค์กรจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว นั้นก็ขึ้นอยู่กับระบบการจัดการทรัพยากรมนุษย์เป็นหลัก เพราะถ้าหากว่าองค์กรใดได้บุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถ และความเหมาะสมเข้ามาทำงานที่ตรงตามตำแหน่งหน้าที่ต้องการ และมีค่าจ้างที่มีความเหมาะสมเป็นธรรม มีการฝึกอบรมเรียนรู้ให้มีความทันสมัยกับเทคโนโลยี และมีขวัญกำลังใจในการทำงานที่ดี องค์กรนั้นก็ย่อมประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน เพราะเมื่อบุคลากรในองค์กรมีความสุขในแต่ละตำแหน่งการทำงานแล้ว ผลที่องค์กรจะได้รับก็คือ องค์กรนั้น ๆ ก็จะมีแต่ความเจริญ สามารถที่จะแข่งขันกับคู่แข่งได้และเมื่อองค์กรมีความเจริญ พนักงานมีความสุขในการทำงาน ทุกคนในสังคมก็จะมีความสุข ประเทศชาติก็จะเจริญและมีความมั่นคงยิ่งขึ้น ฉะนั้นจะเห็นได้ว่าการจัดการทรัพยากรมนุษย์นั้นมีความสำคัญที่สุดในองค์กรนั้น ผู้บริหารทุกคนจึงจำเป็นต้องหันมาให้ความสำคัญกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรเป็นหลัก

หลักสังคหวัตถุ 4

พุทธธรรมาธิปไตย เป็นหลักที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการบริหารพุทธบริษัท ได้แก่ หลักการที่ว่าด้วยการถือเอาธรรมะเป็นใหญ่ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่นการดำเนินชีวิต การปฏิบัติงาน การบริหารทุกระดับ พระพุทธเจ้าไม่ใช่เพียงแค่สอนเหล่าสาวกเกี่ยวกับธรรมาธิปไตยอย่างเดียวเท่านั้น พระองค์เองทรงปฏิบัติอยู่ในหลักของธรรมาธิปไตยด้วย หลักพุทธธรรมาธิปไตยนี้จึงสำคัญสำหรับการบริหารงานทั้งในหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ในกาบริหารทรัพยากรมนุษย์นั้นมีหลักธรรมะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจคน และประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี ที่เรียกว่า สังคหวัตถุ 4 ดังต่อไปนี้

1. ทาน ให้ปัน คือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือ สงเคราะห์ ด้วยปัจจัยสี่ ทุน หรือทรัพย์สินสิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้ความ เข้าใจ และศิลปวิทยา
2. ปิยวาจา พูดอย่างรักกัน คือ กล่าวคำสุภาพ ไพเราะน่าฟัง ชี้แจงแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผล เป็นหลักฐาน ชักจูงในทางที่ดีงาม หรือ คำแสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจ รู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดี สมาน สามัคคี เกิดไมตรี ทำให้รักใคร่นับถือและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

3. อุตถจริยา ทำประโยชน์แก่เขา คือ ช่วยเหลือด้วยร่างกาย และ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการต่างๆ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ รวมทั้งช่วย แก้ไขปัญหาและช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม

4. สมานัตตตา เอาตัวเข้าสมาน คือ ทำตัวให้เข้ากับเขาได้ วางตน เสมอต้นเสมอปลาย ให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอกับทุกคนทั้งหลาย ไม่เอาเปรียบ และเสมอในสุขทุกข์ คือ ร่วมสุข ร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไข ปัญหา เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน พูดสั้นๆ ว่าช่วยด้วยทุนด้วยของหรือความรู้ ช่วยด้วยถ้อยคำที่ดี ช่วยด้วยกำลังงาน ช่วยด้วยการร่วมเผชิญและแก้ปัญหา (ที.ปา. 11/140/167)

พระพุทธศาสนาวางหลักในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ไว้หลายระดับและเกี่ยวกับผู้นำได้ มีหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมสอดคล้องคือ สังคหวัตถุ 4 (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตโต), 2549 : 70-75) หมายถึง ความเป็นคนดีที่สมบูรณ์ที่เหมาะสมต่อการปกครองคน โดยเฉพาะผู้ที่เป็หัวหน้าคนหรือ ที่จะต้องเป็นผู้รู้จักเหตุผล รู้จักตัวเองและผู้อื่น รู้จักกาลเทศะ กับการปกครองท้องถิ่นประกอบด้วย ยังมีนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาได้ให้ความหมายของ สังคหวัตถุ 4 แปลว่า กำลังแห่งการสงเคราะห์ หรือมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งเป็นธรรมที่มีความสำคัญมากสำหรับผู้บริหาร ผู้ทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น ถ้านักบริหารที่มีความบกพร่องในเรื่องมนุษยสัมพันธ์ ก็จะไม่มีคนมาช่วยทำงาน เมื่อไม่มีใครช่วยทำงานเขาก็เป็นนักบริหารไม่ได้ พระพุทธเจ้าทรงสอนหลักการสร้างมนุษยสัมพันธ์ไว้เรียกว่า สังคหวัตถุ 4 หมายถึงวิธีการผูกใจคน ในสังคมก็ฉนั้นนั่น คือทำหน้าที่เป็นกาวใจที่จะเชื่อมประสานคนทั้งหลายเข้าด้วยกัน ลืมส่ลัดดังกล่าวนั้นคือ สังคหวัตถุ 4 นักบริหารจะสามารถผูกใจเพื่อนร่วมงาน และผู้ใต้บังคับบัญชาไว้ได้ถ้ามีสังคหวัตถุ 4 ประการ ได้แก่

1. ทาน (โอบอ้อมอารี) หมายถึง การให้นักบริหารที่ดีต้องมีน้ำใจรู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ให้ทานแก่เพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชาการให้จะช่วยให้ผูกคนอื่นไว้ได้ ดังพุทธพจน์ที่ว่า “ทโทคนถมิตตานิ ผู้ให้ย่อมผูกใจมิตรไว้ได้” นักบริหารอาจให้ทานได้ 3 วิธี คือ

1.1. อามิสทาน หมายถึงการให้สิ่งของแก่เพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา โดยเฉพาะการให้เพื่อผูกใจในยามที่เขาตกต่ำหรือมีความเดือดร้อน ดังสุภาษิตที่ว่า “เพื่อนแท้คือเพื่อนที่ช่วยเหลือในยามตกยาก” การให้รางวัลหรือขึ้นเงินเดือนตอบแทนจัดเข้าในอามิสทาน

1.2. วิทยาทาน คือ ธรรมทาน หมายถึง การให้คำแนะนำหรือสอนวิธีทำงานที่ถูกต้องรวมถึงการจัดหลักสูตรพัฒนาบุคลากรในการทำงานหรือส่งไปศึกษาและดูงานต่าง ๆ ด้วย

1.3. อภัยทาน หมายถึง การให้อภัยเมื่อมีการเกิดข้อผิดพลาดในการทำงาน หรือล่วงเกินซึ่งกันและกัน การให้อภัยไม่ทำให้ผู้ให้ต้องสูญเสียอะไร เป็นการลงทุนต่ำแต่ได้ผลตอบแทนสูง นั่นคือ ได้มิตรภาพกลับคืนมา ดังภาษิตจีนที่ว่า “มีมิตร 500 คน นับว่ายังน้อยเกินไป มีศัตรู 1 คน นับว่ามากเกินไป” และ “วิธีทำลายศัตรูที่ดีที่สุด คือ เปลี่ยนศัตรูให้เป็นมิตร” เราจะทำอย่างนั้นได้ก็ต่อเมื่อเรารู้จักให้อภัย

2. ปิยวาจา (วจีไพเราะ) หมายถึง การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวานนักบริหารที่ดีจะรู้จักผูกใจคนด้วยคำพูดที่อ่อนหวาน คำพูดหยาบกระด้างผูกใจใครไม่ได้ ตามปกติคนเราจะมัดสิ่งของต้องใช้ของอ่อน เช่น เชือก หรือลวดมัด ในทำนองเดียวกันเราจะมัดใจคนได้ก็ด้วยถ้อยคำอ่อนหวาน

3. อุตถจริยา (สงเคราะห์) หมายถึง การทำตัวให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น ตรงกับคำพังเพยที่ว่า “อยู่บ้านท่านอย่านิ่งดูตาย ปั่นวุ้นปั้นควายให้ลูกท่านเล่น” นักบริหารทำอุตถจริยาได้หลายวิธี เช่น บริการช่วยเหลือยามเขาป่วยไข้ หรือเป็นประธานในงานพิธีของผู้ได้บังคับบัญชาดังโคลงโลกนิติที่ว่า “อาศัยเรือนท่านให้ วิจารณ์เห็นท่านทำการงาน ช่วยพร้อมแม้มีกิจโดยสาร นาเวศพายค่อยช่วยคำจ้วง จรดให้จนถึง”

4. สมานัตตา (วางตนพอดี) หมายถึง การวางตัวสม่ำเสมอ เมื่อนักบริหารไม่ทอดทิ้งผู้ร่วมงานทั้งหลาย เขาจึงจะสามารถสร้างทีมงานขึ้นมาได้ นั่นคือถือคติว่า “มีทุกข์ร่วมทุกข์ มีสุขร่วมสุข” นักบริหารต้องกล้ารับผิดชอบในผลการตัดสินใจของตนเอง ถ้าผลเสียตกมาถึงผู้ปฏิบัติตามคำสั่งของตน นักบริหารต้องออกมาปกป้องคนนั้น ไม่ใช่หนีเอาตัวรอดตามลำพัง

สรุปได้ว่า หลักสังคหวัตถุธรรม 4 ประการนี้ มีความสำคัญต่อการบริหาร เป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของกันและกัน ได้แก่ 1) ทาน คือ การให้ การเสียสละ และการแบ่งปัน 2) ปิยวาจา คือ การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน 3) อุตถจริยา คือ การสงเคราะห์เพื่อประโยชน์ผู้อื่น 4) สมานัตตา คือ การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ

การประยุกต์หลักสังคหวัตถุ 4 มาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์

หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักแห่งการเอื้ออาทร เป็นเครื่องหมายความดีของผู้บริหารซึ่งการบริหารงานองค์กรนั้นต้องมีหลักพุทธธรรมนี้ในการยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรจำเป็นต้องบูรณาการหลักพุทธธรรมสำหรับบริหารผู้คน อนึ่งการประยุกต์หลักสังคหวัตถุ 4 ในการบริหารสามารถสังเคราะห์ได้ดังต่อไปนี้

1. ทาน: เมื่อบุคลากรในองค์กรมีความเดือดร้อนในด้านปัจจัยทั้งสี่ บุคลากรในองค์กรควรให้ความช่วยเหลือ หมายถึง การให้ทานอันเป็นสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ทุนหรือทรัพย์สินสิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจและให้คำแนะนำ และรวมไปถึงการให้อภัยแก่เพื่อนร่วมงาน เมื่อเพื่อนร่วมงานทำงานผิดพลาดหรือไม่ประสบความสำเร็จ เพื่อให้บุคลากรในองค์กรเป็นบุคลากรที่มีน้ำใจงาม น้ำใจดีมีความรัก ความสามัคคีเป็นหนึ่งในอันเดียวกันมากขึ้น

2. ปิยวาจา: เมื่อบุคลากรในองค์กรมีความเดือดร้อนในการทำงาน ต้องการความช่วยเหลือบุคลากรในองค์กรควรให้ความช่วยเหลือด้วยการพูดให้กำลังใจ แสดงความเห็นอกเห็นใจให้คำแนะนำ ชี้แจงอย่างถูกต้อง ไม่พูดจาดูหมิ่น เสียดสีเพื่อนร่วมงาน แต่พูดจากับบุคลากรหรือเพื่อนร่วมงานในองค์กรด้วยความไพเราะน่าฟัง

3. อัตถจริยา: เมื่อบุคลากรในองค์กรต้องการความช่วยเหลือทางด้านร่างกาย บุคลากรในองค์กรก็ให้ความสำคัญ ขวนขวายช่วยเหลืออย่างเต็มกำลังความสามารถ หรือการให้ความสำคัญกับองค์กรของตนเองด้วยการช่วยเหลือกิจการต่าง ๆ ภายในองค์กร บำเพ็ญสาธารณะประโยชน์รวมทั้งช่วยแก้ไขปัญหภายในองค์กรด้วยความเต็มใจ

4. สมานัตตตา: เมื่อเกิดปัญหาขึ้นในองค์กร บุคลากรก็เข้าไปช่วยในการแก้ไขปัญหา โดยให้ความเสมอภาค ไม่เอาเปรียบผู้อื่น อยู่ร่วมทุกข์ร่วมสุข ร่วมรับรู้ร่วมแก้ไขปัญหา เพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกันกับเพื่อนร่วมงาน และองค์กรทุกครั้ง

ดังนั้น การนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารองค์กรทำให้การปฏิบัติงานของบุคลากรเกิดการร่วมแรงร่วมใจ และประพจน์ที่ดีต่อองค์กร และเพื่อนร่วมงาน อันจะช่วยส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคลากรในองค์กรด้วยกันเองและระหว่างองค์กรกับบุคลากรมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความสุข ความสามัคคีความสำเร็จ ในการปฏิบัติงาน รวมไปถึงการสร้างความรักภักดีต่อองค์กรของบุคลากร และยังช่วยส่งเสริมให้บุคลากรเกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองมากขึ้น ให้ความสำคัญกับตนเองว่าเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรที่จะเข้าไปช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในองค์กรด้วยความเต็มใจ

องค์ความรู้

หลักพุทธธรรมที่จะนำมาใช้ในครั้งนี้คือ หลักสังคหวัตถุ 4 สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะผู้ที่เป็หัวหน้าคนหรือ ผู้นำนั้นควรมีความเป็นธรรม ให้ความช่วยเหลือและแนะนำสิ่งที่ดีแก่ส่วนรวมมีความเป็นธรรมตามหลัก สังคหวัตถุจะต้องเป็นผู้ที่มี ภูมิ ความโอบอ้อมอารี การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน ทำตัวให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น และการวางตัวสม่ำเสมอ ในการปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย 1) การให้นักบริหารที่ดีต้องมีน้ำใจรู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ให้ทานแก่เพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา 2) การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวานนักบริหารที่ดีจะรู้จักผูกใจคนด้วยคำพูดที่อ่อนหวาน คำพูดหยาบกระด้างผูกใจใครไม่ได้ 3) การทำตัวให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นนักบริหารทำอัตถจริยาได้หลายวิธี เช่น บริการช่วยเหลือยามเขาป่วยไข้ การควบคุมอารมณ์ของตนเอง มีความอดทน อดกลั่น และอย่ายึดติดกับตนเองมากกว่าองค์กร การมีวิสัยทัศน์ มีความริเริ่มสร้างสรรค์ตลอดจนถึงความ 4) การวางตัวสม่ำเสมอ เมื่อนักบริหารไม่ทอดทิ้งผู้ร่วมงานทั้งหลาย เขาจึงจะสามารถสร้างทีมงานขึ้นมาได้ นั่นคือถือคติว่า “มีทุกข์ร่วมทุกข์ มีสุขร่วมสุข” นักบริหารต้องกล้ารับผิดชอบในผลการตัดสินใจของตนเองเพื่อนำองค์กรบรรลุเป้าหมายตามที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังแผนภาพที่แสดง

แผนภาพที่ 1 การนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์กร

จากแผนภาพที่ 1 สามารถอธิบายการนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรได้ดังต่อไปนี้

หลักพุทธธรรมมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการบริหารทรัพยากรมนุษย์เพราะหลักพุทธธรรมทั้งหลายเหล่านี้ไม่ว่าจะเป็นหลักสังคหวัตถุ 4 หรือหลักธรรมใด ๆ ก็ตามเป็นหลักความดีของการกระทำทางกาย วาจา และใจ ระหว่างผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงานทุกฝ่าย ดังนั้น บุคลากรในองค์กรทุกคนย่อมมีความพึงพอใจกับการบริหารโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อรรถจริยา สมานัตตตา (โอบอ้อม อารี วจีไพเราะ สงเคราะห์ผู้คน วางตนสม่ำเสมอ)

ดังนั้น การทำงานร่วมกันในเชิงบริหารยุคใหม่คือ กระบวนการทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ทุกคนย่อมมุ่งมั่นตั้งใจที่จะทำงานให้เกิดสัมฤทธิ์ผลเป็นไปตามเป้าหมายขององค์กร มีตัวชี้วัด และต้องมีหลักธรรมเข้ามาใช้ในการบริหาร โดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 คือ ทาน (โอบอ้อม) ได้แก่ การให้ การเสียสละ การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ปิยวาจา (วจีไพเราะ) ได้แก่ คำชม มนุษยสัมพันธ์ในองค์กร การพูดคำสุภาพ อ่อนหวาน อรรถจริยา (วางตนสม่ำเสมอ) ได้แก่ มีจิตสาธารณะต่อองค์กร ทำประโยชน์ต่อองค์กร สมานัตตตา (วางตนสม่ำเสมอ) ได้แก่ การให้เกียรติกันในองค์กร การวางตนให้เหมาะสม จะเห็นได้ว่า การให้ความเสมอภาคและความเป็นธรรมต่อผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่เลือกปฏิบัติผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาถึงจะปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพเพราะเห็นว่าผู้บังคับบัญชามีความเป็นธรรมจึงเกิดกำลังใจที่จะมุ่งมั่นปฏิบัติงานอย่างเต็มที่

เอกสารอ้างอิง

- กัลยารัตน์ ชีระธนชัยกุล. (2557). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ: ส.เอเชียเพรส.
- ธัญญา ผลอนันต์. (2549). *การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล: แนวทางสร้างความพึงพอใจแก่พนักงาน* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: บริษัท อินโนกราฟฟิกส์จำกัด.
- อัครศักดิ์ คงคาสวัสดิ์. (2550). *ทุนมนุษย์การกำหนดตัวชี้วัดเพื่อการพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย – ญี่ปุ่น).
- บุญทัน ดอกไธสง. (2551). *การจัดการทุนมนุษย์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พิมพ์ตะวัน.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). *พุทธวิธีการบริหาร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิพัฒน์ ก้องกิจกุล. (2549). *Balanced scorecard กับ การเน้นกลยุทธ์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บริษัท เอ็กซ์สเปอร์เน็ท จำกัด.
- พิมลพรรณ เชื้อบางแก้ว. (2550). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์* (พิมพ์ครั้งที่ 6). ปทุมธานี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิลาวรรณ รพีพิศาล. (2554). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์วิจิตรหัตถกรรม.
- สมบัติ นามบุรี. (2562). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุแบบพุทธบูรณาการของ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 6(4), 803-822.
- สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์. (2549). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็ม. ที. เพรส.

หลักและเทคนิคการบริหารเวลาสำหรับผู้บริหาร*

PRINCIPLES AND TECHNIQUES OF TIME MANAGEMENT FOR EXECUTIVES

หัตถุกรณ์ แก่นท้าว

Hathakorn Kaenthaow

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: kornmcu2563@gmail.com

บทคัดย่อ

การบริหารเวลา คือ การรู้จักวางแผนและจัดสรรเวลาในการทำงานอย่างถูกต้องเหมาะสม ซึ่งไม่จำเป็นว่าจะต้องเป็นนักบริหารเท่านั้นที่จะสามารถบริหารเวลา ทุกคนก็สามารถทำได้เพียงแค่ต้องรู้จักที่จะแบ่งเวลา โดยจัดสรรเวลาของตนเองให้ถูกต้องและเหมาะสมตามวันเวลาที่กำหนดและการควบคุมการปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามเวลาและวัตถุประสงค์ที่กำหนดเพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพในงานหน้าที่ที่รับผิดชอบ

คำสำคัญ: เวลา; การบริหารเวลา; ผู้บริหาร

Abstract

Time management is to know how to plan and to allocate time to work correctly and appropriately. It is not necessary that only an executive can manage time. But everyone can do it, by knowing allocation of time, allocating time correctly and appropriately according to the specified date and time and control the operation to achieve their jobs efficiently.

Keywords: time; time management; executive

*Received May 31, 2020; Revised July 29, 2020; Accepted March 20, 2020

บทนำ

โดยทั่วไปคนมักทำงานและดำรงชีวิตอยู่โดยไม่คำนึงถึงเวลามากนัก แต่เมื่อเรามองย้อนหลังไปในอดีตจะพบว่า การวางแผนสิ่งต่าง ๆ ที่กำหนดเป้าหมายและความสำเร็จทั้งหลายจะเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับเวลาทั้งสิ้น เวลาเป็นระบบอ้างอิงความเข้าใจในสิ่งที่เกิดขึ้น และความสัมพันธ์ต่อสิ่งอื่น ๆ เวลาเป็นสิ่งที่ไม่สามารถสะสมไว้ได้และเวลาจะไม่มีการหมุนเวียนกลับมาอีก พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) (2542) กล่าวว่า เวลานี้โลกอยู่ในภาวะที่เราพูดได้อย่างชัดเจนว่าถูกรอบงำด้วยระบบแข่งขันหาผลประโยชน์พูดง่าย ๆ ว่า อยู่ในยุคของการแข่งขัน การบริหารเวลาจึงเป็นสิ่งจำเป็น ดังธรรมข้อหนึ่งของพระพุทธเจ้าที่แสดงไว้ในสัปบุริสธรรมให้พุทธศาสนิกชนได้เห็นความสำคัญของเวลาว่าหัดเป็นคนรู้จักเวลา คือหัดคิด หัดรู้ว่าเวลาไหนควรทำหรือไม่ควรทำ ตลอดถึงการรู้จักจัดสรรเวลาและตรงต่อเวลา ดังที่สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงนิพนธ์ไว้ว่า “ทรัพย์เสียไปแล้วอาจหาใหม่ได้ด้วยความเพียรความรู้เสียไปแล้ว อาจบำรุงไว้อีกด้วยการศึกษาเล่าเรียน ความสุขสำราญอันตรธานไปแล้ว อาจทำให้เกิดได้อีกด้วยรู้ประมาณการบริโภคและกินยา ส่วนเวลาที่เสียไปแล้วล่วงไปเลย เรียกเอาคืนไม่ได้” ดังนั้นการบริหารทรัพยากรเวลาจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างที่สุดเนื่องจากเวลามีจำกัดอย่างยิ่งต้องมีการวางแผนการใช้เวลาให้เกิดประโยชน์คุ้มค่าที่สุด ได้รับผลตอบแทนสูงสุดเสมอ (ปราชญา กล้าผจญ, 2543) ในทำนองเดียวกัน เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2545) ได้กล่าวถึงความสำคัญของเวลาว่า ชีวิตของเราจะเป็นชีวิตที่ก่อเกิดคุณค่าแก่คนอย่างกว้างขวางมากหลายอย่างลึกซึ้ง และอย่างสูงส่งเพียงไรนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับการใช้เวลา ใช้ชีวิตในโลกนี้ของเราว่าเป็นไปอย่างมีคุณค่ามากน้อยเพียงไร เราต้องบิบความสามารถออกมาใช้ประโยชน์ให้หมด เหมือนอ้อยที่เข้าเครื่องรีด ต้องรีดน้ำออกมาให้หมด มิฉะนั้นเราจะตายไปโดยยังเหลือสิ่งดีที่ใช้อย่างไม่หมด เช่นเดียวกับ ชาญชัย อาจิณสมภาร (2546) ได้กล่าวถึงความสำคัญของเวลาไว้ว่า คุณค่าของเวลา ก็เหมือนกับโภคทรัพย์อื่น ๆ ถูกกำหนดโดยกฎการเสนอและการสนอง ถ้าน้ำมันมีมากพอก็ควมมีราคาไม่แพง ในทำนองเดียวกัน เราส่วนใหญ่รู้สึกว่่าน้ำมันไม่มีราคา แต่คนที่หลงทางในทะเลทราย น้ำคือโชคลาภที่ยิ่งใหญ่ เวลาเป็นโภคทรัพย์ที่มีคุณค่ามากที่สุดสำหรับทุกคน มันเป็นทรัพยากรที่ไม่สามารถเรียกกลับคืนมาได้ และนักวิทยาศาสตร์ก็ไม่สามารถจะหาสิ่งทดแทนเวลาได้ เมื่อเวลาผ่านไปมันก็จะผ่านไปไม่หวนกลับมาอีก ดังคำโบราณได้กล่าวว่า “เวลาเป็นเงินเป็นทอง” “สายน้ำไม่คอยท่า วันเวลาไม่คอยใคร” ฉะนั้นจึงต้องรู้จักใช้เวลาอย่างมีประสิทธิภาพหรือมีการบริหารเวลาให้เกิดประโยชน์สูงสุดเหมือนกับการบริหารทรัพยากรที่มีอยู่กับตัวให้มันพอใช้ หรือใช้ไปอย่างคุ้มค่า แต่ต่างกันตรงที่ว่า เวลาที่ล่วงเลยไปแล้วไม่อาจจะเอาคืนมาหรือหามาใช้แทนได้เหมือนเดิมดังเช่น เงินทอง (สหัสส์, 2544)

เวลานั้นสำคัญไฉน

“เวลา” เป็นทรัพยากรที่มีค่ามากที่สุดที่ทุกคนได้รับมาอย่างเท่าเทียมกัน การบริหารเวลา คือ การใช้ชีวิตอย่างคุ้มค่าตามเวลาที่ผ่านไป เพราะไม่มีใครสามารถขอเวลาเพิ่มขึ้นได้ ดังนั้น จึงจำเป็นต้องบริหารจัดการและจัดสรรเวลาที่ได้รับมาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด เพื่อให้ก้าวไปสู่เป้าหมายในชีวิตตามที่ต้องการได้ หากผู้บริหารใช้เวลาไปอย่างไร้ประโยชน์ ทำให้ภารกิจต่างๆ ไม่สำเร็จลุล่วง หรือไม่สามารถสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณค่าได้ ในที่สุดก็จะนำไปสู่ความเครียดความวิตกกังวล และมีผลทำให้สุขภาพเสื่อมโทรมจนไม่สามารถอยู่ในตำแหน่งผู้บริหารได้อีกต่อไป ดังนั้น ผู้บริหารจึงควรรู้จักนำเทคนิคต่างๆ ของการบริหารเวลามาช่วยลดการใช้เวลา จนเหลือเวลาเพียงพอที่จะนำไปทำกิจกรรมอื่นๆ ที่เกิดประโยชน์ได้เพิ่มขึ้นอีกมากมาย ซึ่งเราทุกคนต่างมีเวลาเท่ากันทั้งสิ้น มีกันคนละ 24 ชั่วโมงต่อวันเท่านั้น ทุกคนจึงมีสิทธิที่ใช้เวลานี้ได้เท่า ๆ กันต่างกันก็แต่ว่าใครจะใช้เวลาอันไปในทางไหนใช้ได้ถูกต้องใช้เวลาเป็นหรือรู้จักนำเอาเวลามาใช้เพื่อคุณค่าและความสุขของชีวิตได้ มากน้อยเพียงใด

จากคำนิยามข้างต้นสอดคล้องกับคำอธิบายที่นักวิชาการได้กล่าวถึงความสำคัญของเวลา 9 ประการ ได้แก่

1. เวลาเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญที่สุดในกระบวนการทรัพยากรทั้งหลายเวลาจะมีจำกัดที่สุด เช่น ในหนึ่งวันจะมีเพียง 24 ชั่วโมงเท่านั้น ไม่สามารถเพิ่มเวลาให้มากขึ้นเหมือนทรัพยากรอื่น ๆ ได้ ซึ่งความสำคัญและค่าของเวลาโดยมีคำกล่าวตีราคาของเวลาว่า “เวลาเป็นเงิน เป็นทอง” (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2536)
2. เวลาเป็นทรัพยากรอย่างเดียวกับที่ทุกคนมีเท่ากันเวลาให้โอกาสทุกคนอย่างยุติธรรม ไม่มีชั้นฐานะทางเศรษฐกิจ มีแต่ทุกคนจะแตกต่างกันในเรื่องของการใช้เวลาว่าใครจะใช้เวลาได้ประโยชน์มากกว่ากัน
3. เวลาจัดเป็นทรัพยากรที่ไม่อาจมีสิ่งใดทดแทนได้ เราอาจจะประหยัดทรัพยากรสิ่งอื่นในโลกนี้ได้ แต่เราประหยัดเวลาไม่ได้ ไม่สามารถสะสมเวลาไว้ได้เหมือนทรัพย์สินเงินทอง
4. เวลาจะผ่านไปข้างหน้าตลอดเวลาจะผ่านไปเรื่อยๆ ไม่มีวันหวนกลับมาอีก การเรียกเวลากลับคืนหรือหยุดเวลาให้อยู่กับที่เป็นสิ่งที่ไม่อาจกระทำได้
5. การกระทำทุกอย่างต้องใช้เวลา เราอาจไม่ใช้สิ่งอื่นใดให้หมดเปลืองได้ แต่สำหรับเวลาแล้ว แม้ว่ามันกลับไม่มีปฏิกิริยาต่อสิ่งแวดล้อมเลย เวลาก็ยังถูกใช้อยู่อย่างสม่ำเสมอ
6. เวลาเป็นสิ่งที่มิมีมูลค่ายิ่งกว่าทรัพย์สินเงินทองหรือสิ่งใดในโลกนี้ที่ว่ามีค่า เพราะทรัพย์สินเงินทองเมื่อสูญเสียไปแล้วก็หามาใหม่ได้ แต่กับเวลาเมื่อสูญเสียไปแล้วไม่สามารถตามกลับมาได้ ไม่มีสิ่งใดมาทดแทนได้

ผู้บริหารกับการบริหารเวลาใน 4 ด้าน

การบริหารเวลาให้มีประสิทธิภาพมิใช่เพียงแค่จัดสรรเวลาในการทำงานเพียงอย่างเดียว การบริหารเวลาที่ดีนั้นจะต้องสามารถจัดแบ่งเวลาให้กับเรื่องอื่นๆ ที่สำคัญได้ด้วยนอกเหนือจากเรื่องการทำงานด้วย ดังนั้นเวลาจึงแบ่งมิติของการบริหารเวลาเป็น 4 ด้าน (อาภรณ์ ภูวิทย์พันธุ์, 2563) ได้แก่

- 1) เวลาสำหรับด้าน “บริหารงานของตนเอง” : เวลาที่ใช้เพื่อจัดการงาน โดยการวางแผน การกำหนดกลยุทธ์การทำงาน และการคิดวิเคราะห์ปรับปรุงระบบการทำงาน
- 2) เวลาสำหรับด้าน “บริหาร/พัฒนาลูกน้อง” : เวลาที่ใช้เพื่อพัฒนาความสามารถของลูกน้อง โดยการสอนงาน การเป็นพี่เลี้ยงการอบรมลูกน้องในขณะทำงาน (OJT : On the Job Training)
- 3) เวลาสำหรับด้าน “บริหารชีวิตส่วนตัว” : เวลาที่ใช้เพื่ออยู่กับตนเอง หรือทำกิจกรรมที่สบายๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่ชอบและอยากที่จะทำ
- 4) เวลาสำหรับด้าน “บริหารครอบครัว/คนที่รัก” : เวลาที่ใช้เพื่ออยู่กับครอบครัว/คนที่รัก โดยการพาไปเที่ยวนอกบ้าน หรือการหากิจกรรมที่ทำร่วมกัน

ผู้บริหารกับการบริหารตารางเวลา

การจัดทำตารางการใช้เวลาเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน และใช้เวลาที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดซึ่งมีนักวิชาการได้อธิบายถึงหลักการจัดทำตารางการใช้เวลา ดังต่อไปนี้ (สถิต กองคำ, 2542)

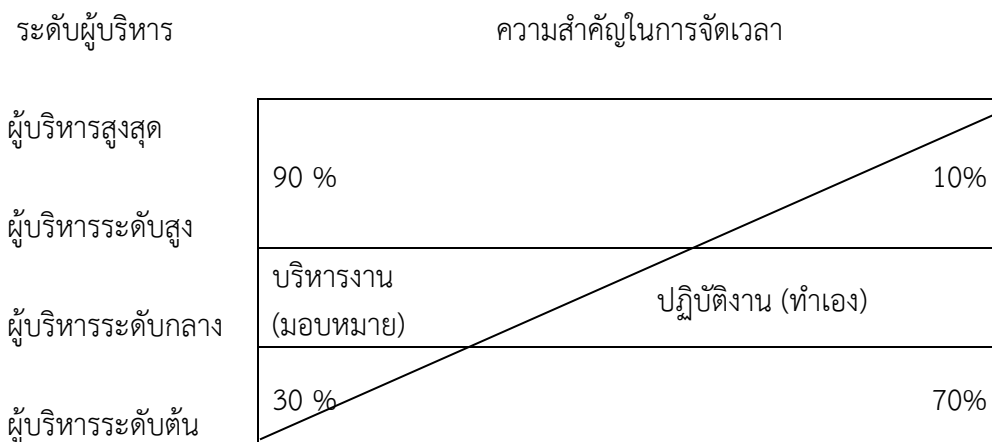
1. ก่อนจะสิ้นสุดแต่ละสัปดาห์ ผู้บริหารควรพิจารณาว่าหน้าที่การทำงานที่จะต้องปฏิบัติทั้งหมดมีอะไรบ้าง
2. พิจารณาลำดับความสำคัญของงาน โดยพิจารณาว่างานที่สำคัญและเร่งด่วนมีงานอะไรบ้างจัดไว้เป็นลำดับที่หนึ่ง งานสำคัญแต่ไม่เร่งด่วนจัดไว้เป็นลำดับที่สอง นอกนั้นเป็นงานประจำวันอื่น ๆ หรืองานที่ไม่สำคัญ จัดไว้เป็นลำดับที่สาม
3. เลือกงานที่สำคัญและเร่งด่วนมากำหนดเป็นเป้าหมายหลักในแต่ละวันและควรเลือกปฏิบัติในเวลาที่เหมาะสม อาจจะเป็นช่วงเวลา 10.00 น. ถึง 12.00 น. หรือ 13.00 น. ถึง 15.00 น. ของแต่ละวันก็ได้ เวลาที่เหลือจึงเป็นช่วงเวลาของงานสำคัญแต่ไม่เร่งด่วน และงานประจำวันอื่น ๆ
4. ในแต่ละวันผู้บริหารควรบันทึกสิ่งที่ได้ปฏิบัติจริงว่าทำงานอะไร หรือติดต่อกับใครทุกวันตลอดสัปดาห์
5. เมื่อสิ้นสุดสัปดาห์ผู้บริหารควรจะได้ประเมินการใช้เวลาของตนเอง เพื่อตรวจสอบดูว่าสิ่งที่ได้ปฏิบัติจริง ๆ ในแต่ละวันมีส่วนสนับสนุนเป้าหมายประจำวันมากน้อยเพียงใด และได้

ทำงานลักษณะอื่น ๆ อีกหรือไม่ หากพบว่าบกพร่องจะต้องพิจารณาปรับปรุงแก้ไข การใช้เวลาของตนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นไป

ตารางที่ 1 ตัวอย่างการบันทึกงานที่ปฏิบัติเพื่อบริหารเวลา (ประดิษฐ์ พิเสฏฐศลาศัย, 2551)

เวลา	งานที่ควรปฏิบัติ	ลักษณะงาน	วิธีทำงานให้มีประสิทธิภาพ
07.30-08.30 น.	ตรวจอาคารและบริเวณขององค์กร	สำคัญแต่ไม่เร่งด่วน	เดินดูอาคารสถานที่โดยรอบ
08.30-09.00 น.	การมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้ใต้บังคับบัญชา	สำคัญแต่ไม่เร่งด่วน	ถามทุกข์-สุข และปัญหาการทำงานของผู้ใต้บังคับบัญชานอกห้องทำงาน
09.00-10.00 น.	เซ็นหนังสือราชการหรือให้แขกเข้าพบ	สำคัญแต่ไม่เร่งด่วน	เซ็นหนังสือราชการที่ไม่ได้มอบหมายให้ผู้ช่วยปฏิบัติราชการแทนหรืออนุญาตให้แขกเข้าพบ
10.00-10.15 น.	เปลี่ยนอริยาบทหรือพูดคุยโทรศัพท์	เล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ควรค่าแก่การปฏิบัติ	อาหารว่างและหรือติดต่อกันทางโทรศัพท์เฉพาะเรื่องที่น่าสนใจหรือจำเป็น
10.15-12.00 น.	ตรวจสอบสมุดจดบันทึกประจำตัวและบริหารงานเร่งด่วน	สำคัญและเร่งด่วน	ดำเนินการ สั่งการ แก้ไข ให้คำปรึกษา แนะนำ กับผู้ใต้บังคับบัญชาที่เกี่ยวข้อง
12.00-13.00 น.	พักผ่อน	-	รับประทานอาหารกลางวัน
13.00-15.00 น.	เข้าพบบังคับบัญชาที่สูงกว่าตามที่นัดหมายหรือใช้ช่วงเวลานี้เป็นเวลาสำรอง	สำคัญและเร่งด่วน/งานเร่งด่วนแต่ไม่สำคัญ	มีข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องที่ผู้บริหารต้องการพบ หรือประชุมฉุกเฉินและหรืองานฉุกเฉินอื่น ๆ
15.00-16.00 น.	เซ็นหนังสือราชการหรือพิจารณาอนุมัติงานโครงการ หรือกิจกรรม	สำคัญแต่ไม่เร่งด่วน	เซ็นหนังสือราชการที่ไม่ได้มอบหมายให้ผู้ช่วยปฏิบัติราชการแทนหรือให้ผู้เกี่ยวข้องกับงานโครงการกิจกรรมเข้าชี้แจง
16.00-16.30 น.	เตรียมงานหรือกิจกรรมที่จะปฏิบัติในวันต่อไป	เร่งด่วนแต่ไม่สำคัญ	บันทึกลักษณะงานที่จะปฏิบัติในวันต่อไปเป็นเรื่อง ๆ

นอกจากนี้ในการบริหารเวลาของผู้บริหารในระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการมอบหมายงานให้ผู้ใต้บังคับบัญชา ควรคำนึงถึงความเหมาะสมของศักยภาพของผู้ปฏิบัติ เพราะงานที่มอบหมายไปนั้น จะมีผลต่อการบริหารเวลา ซึ่งผู้บริหารส่วนใหญ่มีการบริหารเวลาในการปฏิบัติงานที่ไม่มากนัก ส่วนผู้ปฏิบัติตามที่รับคำสั่งมาซึ่งจะเป็นผู้บริหารระดับรองลงมาส่วนใหญ่จะใช้เวลาในการปฏิบัติตามคำสั่งเป็นหลักและไม่มีเวลาในการบริหารงานด้วยความคิดของตนเอง (Alec, 1990: 130) ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 สัดส่วนของการบริหารงานและการปฏิบัติงานของผู้บริหารระดับต่าง ๆ

ที่มา: Alec (1990)

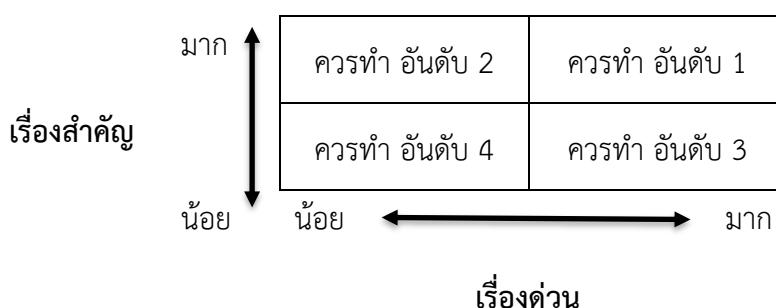
จากภาพประกอบนี้ อธิบายได้ว่า ผู้บริหารสูงสุดใช้เวลาส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 90 ในการบริหารงานและมีเวลาปฏิบัติงานเองไม่มากนัก ประมาณร้อยละ 10 ผู้บริหารระดับต้นใช้เวลาส่วนน้อยประมาณร้อยละ 30 ในการบริหารงาน และใช้เวลาส่วนใหญ่ในการปฏิบัติงานเอง ประมาณร้อยละ 70 จะเห็นได้ว่าผู้บริหารเมื่อดำรงตำแหน่งสูงขึ้นเท่าใดการมอบหมายงานให้ผู้อื่นรับผิดชอบแทนตนก็ยิ่งมากขึ้น ทำให้มีเวลาในการพิจารณาวางแผนงานมากขึ้นตามไปด้วย ตรงกันข้ามกับผู้บริหารระดับต้นจะต้องใช้เวลาส่วนใหญ่ลงมือปฏิบัติงานเอง ทำให้มีเวลาในการบริหารงานน้อยกว่า ดังนั้นผู้บริหารที่รู้จักแบ่งเบาภาระหน้าที่ของตน โดยการมอบหมายงานให้ผู้บริหารระดับรองลงมาช่วยรับผิดชอบดำเนินการ ตามหลักการดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่ช่วยให้การบริหารเวลาของผู้บริหารมีประสิทธิภาพดี

หลักและเทคนิคการบริหารเวลาสำหรับผู้บริหาร

ในการบริหารเวลานั้น ผู้บริหารจำเป็นจะต้องรู้เวลา หมายถึง การตรงต่อเวลา ตลอดจนการใช้เวลาอย่างมีค่าและมีประโยชน์ โจนส์ (Jones, 1999) ได้กล่าวถึงหลักในการบริหารเวลา มีดังนี้

1. ตั้งจุดประสงค์ของการบริหารเวลา
2. ตั้งจุดมุ่งหมายของการบริหารเวลา
3. ทำแผนปฏิบัติการ
4. กำหนดตารางเวลาในการทำงาน
5. จัดลำดับความสำคัญของงานก่อน-หลัง
6. จัดระบบงานเอกสาร
7. ควบคุมการใช้โทรศัพท์
8. ควบคุมการใช้เวลาร่วมกิจกรรมและงานพบปะ
9. มอบงานบางอย่างให้ผู้อื่นทำแทน
10. ควบคุมการใช้เวลาในการประชุม
11. ควบคุมตนเองให้มีระเบียบวินัย

มีนักวิชาการได้ เสนอแนะว่า ผู้บริหารจำเป็นจะต้องแยกแยะภารกิจที่เป็นเรื่องด่วนออกจากเรื่องสำคัญ แล้วจัดอันดับว่าจะทำเรื่องอะไรก่อนหลัง (Prioritizing) วิธีง่าย ๆ ที่จะช่วยในเรื่องนี้ได้ คือ สร้างรูปแบบแกน 2 แกน แกนตามแนวดิ่งเป็นเรื่องสำคัญ โดยแบ่งเป็นสำคัญมาก – น้อย แกนตามแนวนอนเป็นเรื่องด่วน โดยมีความด่วนมาก – น้อยการผสมผสานของสองแกนจะทำให้เกิด 4 ช่อง (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2537) ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 เทคนิคการบริหารเวลาสำหรับผู้บริหาร

จากภาพอธิบายรายละเอียดดังนี้ คือ

1. ภารกิจนั้นเป็นเรื่องด่วนมากสำคัญมาก เรื่องนั้นเป็นเรื่องวิกฤติ จึงรีบทำทันทีที่เข้าไม่ได้ เรื่องด่วนมากสำคัญมาก จึงเป็นเรื่องที่ควรจะรีบทำเป็นอันดับที่ 1
2. ภารกิจที่เป็นเรื่องสำคัญมาก แต่ไม่ใช่เรื่องด่วน เรามีเวลาไม่พอที่จะทำงานชิ้นนี้เราอาจมอบหมายงานนี้ให้คนอื่นทำหรือเราทำเองในภายหลัง แต่ต้องไม่ทิ้งงานนี้ไว้นานเกินไป

เนื่องจากงานนี้เป็นงานสำคัญ อาจเป็นงานที่จะช่วยให้เราบรรลุเป้าหมายเราจึงต้องทำงานนี้ แต่ทำเป็นอันดับ 2 ด้วยว่าเป็นเรื่องสำคัญมาก แต่ไม่ใช่เรื่องด่วน

3. การกิจที่เป็นเรื่องด่วนมากแต่เป็นเรื่องไม่สำคัญ เราอาจพิจารณาเรื่องนี้ เป็น 2 แนวทาง ดังนี้ แนวทางที่ 1 ทำเดี๋ยวนี้ทำทันทีแต่อย่าใช้เวลามากรีบทำให้เสร็จ แนวทางที่ 2 มอบหมายให้คนอื่นทำเนื่องจากงานนี้เป็นงาน ไม่สำคัญจึงมอบให้คนอื่นทำแทนได้ เรื่องด่วนมาก แต่ไม่ใช่เรื่องสำคัญจึงควรทำเป็นอันดับ 3

4. ถ้าเรื่องนั้นไม่ใช่เรื่องด่วน และเป็นเรื่องไม่สำคัญ เราควรถามตัวเองว่าควรจะทำเรื่องนี้หรือไม่ เราอาจเก็บขึ้นชั้น เก็บใส่โต๊ะ ไม่สนใจหรือมอบหมายให้คนอื่นทำเรื่องที่ไม่ด่วน และไม่สำคัญจึงเป็นเรื่องที่ควรทำเป็นอันดับ 4

สรุป

การบริหารเวลาเพื่อการบริหารงานกับการให้ความสำคัญกับงานซึ่งในการบริหารงานนั้นผู้บริหารจะต้องรู้งานที่ตนบริหารครอบคลุมการปฏิบัติงานทั้งหมดของหน่วยงาน ต้องเข้าใจกิจกรรมในแต่ละวันของหน่วยงานและสามารถแยกแยะได้ว่างานใดมีความสำคัญและงานใดไม่มีความสำคัญ ผู้บริหารจำเป็นต้องมีสำนึกในการจัดลำดับความสำคัญของงานและมีทักษะในการบริหารงานคือ ความสามารถในการกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์และมุ่งกระทำในสิ่ง ๆ นั้นก่อน ถ้าขาดทักษะดังกล่าว งานจะล้นมือโดยไม่มีเวลาให้คิดถึงองค์การและอนาคตขององค์การ องค์การก็จะดำเนินไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งก็ไม่ได้หมายความว่าผู้บริหารหรือผู้ใต้บังคับบัญชาขาดความสามารถ แต่เป็นเพราะขาดแนวทางที่ชัดเจน ต่างกับผู้บริหารที่มุ่งวัตถุประสงค์ สามารถแบ่งแยกสิ่งสำคัญและไม่สำคัญได้ เลือกรหาแต่สิ่งที่มีคุณค่าและสำคัญเสมอ ซึ่งทักษะดังกล่าวสามารถเกิดขึ้นได้ ถ้าผู้บริหารรู้จักการบริหารเวลา

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2545). *บริหารเวลาเพื่อความสำเร็จ* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: ชัคเซสมิเดีย.
- ชาญชัย อาจินสมมาตร. (2546). *การเพิ่มมูลค่าเวลา*. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีจำกัด.
- ประดิษฐ์ พิเสฏฐศลาศัย. (2551). *การใช้เวลาในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). อุดรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- ปราชนา กล้าจัญญ. (2543). *88 ลู่ทางสู่ความสำเร็จของนักบริหาร* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2542). *การศึกษาทางเลือก สู่วิวัฒนาการชีวิตในโลกยุคโลกไร้พรมแดน* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- สถิต กองคำ. (2542). *เอกสารคำสอนรายวิชาเทคนิคการบริหารการศึกษา*. นครราชสีมา: คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏนครราชสีมา.
- สหัสส์ (นามแฝง). (2544). *เทคนิคการจัดเวลา*. กรุงเทพฯ: ไพลินบุ๊คเน็ต.
- เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. (2537). *ประมวลสาระชุดวิชา การบริหารทรัพยากรการศึกษา หน่วยที่ 13-15*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อาภรณ์ ภูวิทย์พันธุ์. (2563). *เทคนิคการบริหารเวลากับการสร้างสมดุลของชีวิต*. สืบค้น 17 กุมภาพันธ์ 2563, จาก <http://www.siamhrm.com>
- Alec, M. R. (1990). *The Time Trap*. New York: Amacom.
- Jones, K. (1999). *Time management*. New York: Amacom.

เส้นใยฝ้าย สานใยบุญ “จุลกฐิน: กรณีศึกษาวัดทัพคล้าย จังหวัดอุทัยธานี” *

WEAVING COTTON FIBERS INTO MERIT THREADS “CHULAKATHIN:

A CASE STUDY OF WAT THAPKHLAI, UTHAI THANI PROVINCE”

ชนิษฐา จิตชินะกุล

Khanita Jitchinakul

มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย

University of the Thai Chamber of Commerce

E-mail: khanita_jit@utcc.ac.th

บทคัดย่อ

ประเพณีจุลกฐินของวัดทัพคล้าย อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี เป็นประเพณีท้องถิ่นที่ยังคงรูปแบบการจัดพิธีที่เคยมีการปฏิบัติสืบต่อกันมา ปีพุทธศักราช 2563 ชุมชนได้ร่วมกันจัดกิจกรรมทอผ้ากฐินเพียง 1 ผืนเท่านั้นคือผ้าสบง ส่วนผ้าไตรจีวรและผ้าสังฆาณีนั้นชุมชนได้ทอเก็บไว้แล้ว ประเพณีจุลกฐินของวัดทัพคล้าย มีบทบาทส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนมีอัตลักษณ์ในหลายด้าน ดังนี้ 1) ด้านสังคมที่สร้างความภาคภูมิใจให้แก่ชุมชน 2) ด้านเศรษฐกิจ ทำให้ชุมชนได้มีรายได้เกิดขึ้นในช่วงเทศกาลการทอดกฐิน 3) ด้านแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ผู้ที่มาร่วมงานได้เรียนรู้และเข้าใจคำว่า จุลกฐิน 4) ด้านการสืบสานวัฒนธรรม ประเพณีที่ดั่งาม ด้วยทุกภาคส่วนให้ความสำคัญร่วมกันจัดงาน 5) ด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทำให้ผู้ที่มาร่วมงานได้สัมผัสกับบรรยากาศความเป็นไทยและได้เห็นประเพณีท้องถิ่น

คำสำคัญ: จุลกฐิน; ประเพณีท้องถิ่น; จังหวัดอุทัยธานี

*Received February 15, 2021; Revised March 12, 2021; Accepted March 20, 2021

Abstract

The Chulakathin tradition of Wat Thapkhilai at Ban Rai District, Uthai Thani Province is a local tradition that the process has been still passed on since the ancient time. In 2563 BE., the Thapkhilai village community organized the ceremony of weaving only one piece of kathina cloth, i.e. sabong cloth (a loincloth worn over a lower part of body), while a robe and sangkhathi were woven prior to the ceremony. The Chulakathin tradition of Wat Thapkhilai played a role in encouraging and supporting the community's identities as follows: 1) social aspect; making pride of the community, 2) economic aspect; making money during the festival, 3) educational aspect; becoming a source for learning local culture and tradition including learning the Chulakathin tradition, 4) tradition restoration aspect; continuing local tradition and 5) cultural tourism aspect; becoming a cultural attraction for experiencing Thainess and local tradition.

Keywords: Chulakathin; local tradition; Uthai Thani Province

บทนำ

ประเพณีไทยเป็นวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นถึงความเจริญงอกงามของสังคมตั้งแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน แต่เมื่อสภาพสังคมและวิถีชีวิตเปลี่ยนไปทำให้บางประเพณีสูญหายไปจากสังคมไทยและบางประเพณีถูกลดบทบาทลง แต่เมื่อเกิดแนวความคิดการกระตุ้นเศรษฐกิจโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เป็นการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว จึงส่งผลให้หลายพื้นที่ได้ฟื้นฟูประเพณีดั้งเดิมให้กลับคืนสู่สังคมโดยนำมาเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อมุ่งหวังคุณค่าทางเศรษฐกิจมากกว่าคุณค่าทางสังคม โดยมีการปรับภูมิทัศน์ให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวหรือเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ให้สาธารณชนเข้ามามีส่วนร่วมและจัดกิจกรรมเพื่อเพิ่มคุณค่า (เมธาวี ศิริวงศ์, 2556) จนเกิดการสร้างสรรค์ประเพณีใหม่ที่มีการประยุกต์และปรับสภาพให้เข้ากับความเป็นจริงและการดำเนินชีวิตในปัจจุบันที่เรียกว่า ประเพณีประดิษฐ์ Giddens กล่าวถึงประเพณีประดิษฐ์ว่าเกิดจากการสร้างสรรค์ประเพณีใหม่ที่เป็นการรื้อฟื้นฟื้นฟูประเพณีขึ้นมาใหม่ทำให้ประเพณีคงอยู่และมีการสร้างกิจกรรมประเพณีในรูปแบบใหม่ ทั้งนี้ประเพณีประดิษฐ์ยังรวมถึงความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของสังคมที่เกิดจากการผลิตซ้ำและสร้างใหม่ของทรัพยากรวัฒนธรรมประเภทต่าง ๆ ในรูปแบบที่แตกต่างกันไป สอดคล้องกับแนวคิดของ Hobsbawen ที่กล่าวถึงประเพณีประดิษฐ์ว่า สิ่งที่ถูกสร้างขึ้นไม่ได้เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ การศึกษาประเพณีที่เกิดขึ้นใหม่จะเป็นเครื่องมือในการทำความเข้าใจสังคมหรือตอบสนองสังคมที่มีความโหยหาอดีต ประเพณีประดิษฐ์เป็นเครื่องมือในการรับใช้กลุ่มบุคคลที่เข้ามาเกี่ยวข้องและประเพณีที่ถูกสร้างขึ้นจะเป็นแบบฉบับของการปฏิบัติโดยจะรับรู้ผ่านพิธีกรรมหรือ

สัญลักษณ์ที่มุ่งปลูกฝังคุณค่าด้วยการทำซ้ำๆ ซึ่งมีนัยสัมพันธ์กับอดีตเพื่อความจริงแท้ของประเพณี (เมธาวี ศิริวงศ์, 2556)

จากความหมายและลักษณะของประเพณีประเพณีดังกล่าวจึงมีความสอดคล้องกับประเพณีจูลกฐินของชุมชนบ้านทัพคล้ายที่พบว่า คนในชุมชนได้รื้อฟื้นประเพณีจูลกฐินขึ้นมาใหม่นับตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2547 เป็นต้นมา โดยร่วมกันจัดกิจกรรมการทอดผ้าจูลกฐินขึ้น เพื่อต้องการสร้างแหล่งการเรียนรู้ใหม่ให้แก่ผู้ที่สนใจในประเพณีจูลกฐินและเพื่อให้ได้เข้าใจในความหมายของคำว่า “จูลกฐิน”

อย่างไรก็ตามประเพณีจูลกฐินไม่เคยปรากฏในพระไตรปิฎก แต่ในธรรมบท อรรถกถาแห่งขุททกนิกายได้กล่าวถึงการทำให้ผ้าจีวรถวายพระอนุรุทธเถระว่า ครึ่งหนึ่งใกล้จะสิ้นสุดกฐินกาลแล้วและพระอนุรุทธะมีจีวรเก่าขาดมาก พระพุทธเจ้าจึงให้สงฆ์ช่วยกันหาผ้าบังสุกุลแต่ก็ไม่เพียงพอ นางเทพธิดาจึงได้เนรมิตผ้าทิพย์มาสมทบให้ครึ่งนั้น จึงได้ช่วยกันทำจีวรอย่างเร่งด่วนเป็นการใหญ่ จึงเป็นมูลเหตุที่ทำให้เกิดประเพณีการทอดผ้าจูลกฐินขึ้นในเวลาต่อมา (พระครูปลัดพิศิษฐ์ เมตตจิตโต, 2555) ซึ่งประเพณีจูลกฐินนั้นมีมาแต่โบราณกาลและเป็นการทอดกฐินที่ต้องทำด้วยความรีบด่วนโดยอาศัยความสามัคคีของผู้มีจิตศรัทธาในการทำผ้าไตรจีวรให้เสร็จภายในวันเดียวเริ่มตั้งแต่การเก็บฝ้าย ตัดเย็บ ย้อมและถวายให้พระสงฆ์กรานกฐินโดยต้องเสร็จภายในเวลาเช้าวันหนึ่งจนถึงย่ำรุ่งของอีกวันหนึ่ง ดังนั้นเจ้าภาพผู้มีศรัทธาเลื่อมใสจะทอดผ้าจูลกฐินจึงต้องมีบารมี มีเครือข่ายคอยช่วยเหลือ อีกทั้งต้องมีความมานะอดทนจะสำเร็จลุล่วงไปได้ (มณี พยอมยงค์, 2547) ดังนั้นผ้าจูลกฐินจึงเป็นผ้าที่สำเร็จด้วยพลังความสามัคคีและด้วยบุญบารมีแห่งความศรัทธาอันสูงสุด ด้วยเหตุนี้คนโบราณจึงถือว่าการทำจูลกฐินมีอานิสงส์มากมาย (นิตยา พร้อมพรม, 2560) ซึ่งสอดคล้องกับความเชื่อของชาวพุทธล้านนาที่มีมาแต่โบราณที่ได้กล่าวถึงอานิสงส์ของการทำผ้าจูลกฐินไว้ว่า กระบวนการของกุศลทานในจูลกฐิน สิ่งที่ทำให้เกิดอานิสงส์เหนือกาลทั้งหลายก็คือ การทำผ้าจูลกฐิน ทั้งนี้เพราะต้องกระทำให้เสร็จภายในวันเดียว (พระครูปลัดพิศิษฐ์ เมตตจิตโต, 2555)

แต่เมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปความเจริญต่างๆ ขยายสู่ชนบท ทำให้ค่านิยมของคนในสังคมเปลี่ยนไป ประเพณีเก่าแก่ถูกลดบทบาทความสำคัญ จนกระทั่งในปีพุทธศักราช 2520 ได้มีนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจโดยนำวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เป็นทุนทางสังคมมาเป็นจุดขายในการท่องเที่ยว หลายท้องถิ่นจึงนำเสนอกิจกรรมทางวัฒนธรรมผ่านการท่องเที่ยวและนำทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่เป็นกลุ่มของชาติพันธุ์มาเป็นเครื่องมือแสดงความเป็นตัวตนในพื้นที่สาธารณะเพื่อดึงดูดสาธารณชนให้มีความสนใจและเข้ามามีส่วนร่วม ส่วนหนึ่งเป็นการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ส่วนหนึ่งเป็นการเพิ่มมูลค่าทางสังคมที่ช่วยสร้างความภาคภูมิใจให้แก่คนในท้องถิ่น (เมธาวี ศิริวงศ์, 2556) และต่อมาในปีพุทธศักราช 2547 ประเพณีจูลกฐินได้ถูกรื้อฟื้นขึ้นมาอีกครั้งตามนโยบายของรัฐบาล จึงทำให้ทุกภูมิภาคของประเทศไทยได้รื้อฟื้นประเพณีการทอดผ้าจูลกฐินขึ้น แม้ว่ารูปแบบของการจัดงานจะไม่แตกต่างกันมากนัก แต่อาจมีรายละเอียดปลีกย่อย

ที่แตกต่างกัน (พระจรัส ฤทธิ์ทา, 2548) ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาประเพณี จุลกฐินของชุมชนวัดทัพคล้าย เพื่อต้องการศึกษากระบวนการต่าง ๆ ของการทำผ้าจุลกฐิน รวมทั้งได้ศึกษาถึงอัตลักษณ์ประเพณีจุลกฐินของวัดทัพคล้าย เพื่อจะได้สามารถศึกษา เปรียบเทียบการทำผ้าจุลกฐินในภาคเหนือและภาคอีสานได้ลำดับต่อไป

ความเป็นมาของจุลกฐินวัดทัพคล้าย

ประเพณีจุลกฐินวัดทัพคล้าย จัดว่าเป็นประเพณีท้องถิ่นระดับจังหวัดที่มีหน่วยงาน ภาครัฐและเอกชนได้ร่วมกันจัดเข้าสู่ปีที่ 17 และปัจจุบันได้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งที่จัดกิจกรรมการทอผ้าจุลกฐินตามแบบอย่างที่เคยปรากฏในอดีต เดิมนั้น ประเพณีจุลกฐินจัดที่หมู่บ้านโคกหม้อ อำเภอบ้านไร่ และกำลังเป็นที่รู้จักของคนในท้องถิ่นและ บริเวณใกล้เคียง แต่ทว่าจัดได้เพียงปีเดียวก็ต้องเลิกไปเนื่องจากขาดกำลังคนโดยเฉพาะขั้นตอน การผลิตผ้าไตรจีวรที่ต้องเริ่มตั้งแต่การเก็บฝ้าย การถักทอ การย้อม และต้องเสร็จภายในวันเดียว ด้วย เมื่อหน่วยงานราชการของจังหวัดทราบข่าวชุมชนบ้านทัพคล้ายเป็นชุมชนที่มีทุนทาง วัฒนธรรมคือการทอผ้าพื้นเมืองเป็นอาชีพเสริม และมีชื่อเสียงในการทอผ้าชิ้นประเภทผ้าฝ้ายที่ รู้จักในนามผ้าชิ้นบ้านทัพคล้าย อีกทั้งเป็นแหล่งทอผ้าพื้นเมืองที่มีชื่อเสียงของจังหวัดและมี วัดอุทิศบวรบ้าน จึงได้ประสานมายังประธานชุมชนเพื่อให้ช่วยสืบสานประเพณีจุลกฐินโดยมี วัดอุทิศบวรบ้าน เพื่อต้องการให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเป็นแหล่งเรียนรู้ทาง วัฒนธรรมเกี่ยวกับประเพณีจุลกฐินที่สำคัญของจังหวัดในภาคกลาง ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้ชุมชน บ้านทัพคล้ายจึงรวมพลังเพื่อร่วมสืบทอดประเพณีจุลกฐิน ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2547 เป็นต้นมา โดยจะคงรูปแบบการจัดพิธีที่เคยมีการปฏิบัติสืบต่อกันมาให้มากที่สุด

ขั้นตอนการทำจุลกฐิน

ชุมชนบ้านทัพคล้ายจะร่วมกันปลูกฝ้ายช่วงเดือน 6 ก่อนเข้าพรรษาบริเวณข้างโบสถ์ ของวัดทัพคล้ายที่มีเนื้อที่ประมาณ 100 ตารางวา ซึ่งถือว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดของการ ทอดกฐิน และจะมีพระภิกษุตลอดจนชุมชนช่วยกันดูแล รดน้ำ พรวนดิน จนดอกฝ้ายเริ่มแตก บาน จากนั้นเริ่มเก็บดอกฝ้ายและเมื่อใกล้ถึงวันงานชุมชนจะเตรียมสถานที่เพื่อจัดกิจกรรมการ ทอผ้าโดยจะจัดบริเวณรอบโบสถ์ของวัดเป็นประจำทุกปี สำหรับปีพุทธศักราช 2563 กำหนดวัน งานคือ 10-11 ตุลาคม เข้าของวันที่ 10 ตุลาคมทุกคนภายในงานจะร่วมกันเก็บดอกฝ้ายมา รวมกันที่บริเวณงานเพื่อนำไปผ่านกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ เช่น การแยกเมล็ดฝ้าย การ ตัดฝ้าย จนกระทั่งได้เป็นเส้นใยเพื่อทอผ้ากฐิน แต่ด้วยระยะเวลาเพียงวันเดียวที่ต้องทอผ้าให้ เสร็จทั้ง 3 ผืนชาวบ้านจึงได้ทอผ้าจีวรและผ้าสังฆาฏิเก็บไว้ก่อน คงเหลือเพียงผ้าสบงผืนเดียวที่ นำมาทอในวันงานแต่จะย้อมสีพร้อมกันทั้ง 3 ผืน ทั้งนี้ขั้นตอนการทำผ้ากฐินของชุมชนบ้านทัพ คล้ายจะมีหลายขั้นตอนเช่นเดียวกับจุลกฐินที่เคยทำในอดีต แต่ก็ได้ผสมผสานภูมิปัญญาของ

ชาวบ้านในขั้นตอนการทอผ้ากฐินทุกช่วงเริ่มตั้งแต่การเก็บฝ้ายที่ให้ทุกคนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเก็บเพราะถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการทำบุญร่วมกัน ซึ่งขั้นตอนการทำทอผ้ามีดังนี้

ภาพที่ 1 ที่ปลูกฝ้ายที่ข้างโบสถ์วัด
ที่มา: ขนิษฐา จิตชินะกุล (2563)

ภาพที่ 2 การร่วมเก็บดอกฝ้ายร่วมกัน
ที่มา: ขนิษฐา จิตชินะกุล (2563)

หลังจากเก็บดอกฝ้ายมาแล้วจะนำดอกฝ้ายฝัดแดดให้แห้งเพื่อรอการทอเป็นผืนผ้ากฐิน แต่หากอากาศชื้นจะนำฝ้ายมาย่าง โดยเอาฝ้ายใส่กระด้งแล้วอังบนเตาไฟที่มีไฟอ่อนที่สุดนับเป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านที่ทำฝ้ายให้แห้งได้เร็ว

ภาพที่ 3 การย่างดอกฝ้ายให้แห้ง
ที่มา: ขนิษฐา จิตชินะกุล (2563)

ภาพที่ 4 การแยกเมล็ดฝ้ายด้วยเครื่องมือที่เรียกว่า อ้าว

ที่มา: ขนิษฐา จิตชินะกุล (2563)

จากนั้นนำปุยฝ้ายมาแยกเมล็ดออกด้วยเครื่องมือหีบฝ้ายที่เรียกว่า อ้าว แล้วนำมาทำให้ฟูหรือทำให้เนื้อฝ้ายขยายออกจากกัน เพื่อให้มีความนุ่มไม่แข็งกระด้างด้วยเครื่องมือที่เรียกว่า กง หรือ คันธู พร้อมอุปกรณ์ที่ใช้ดีดสายกง

ภาพที่ 5 การตีฝ้ายให้เป็นฝ้ายฟูด้วยคันธนู
ที่มา: ขนิษฐา จิตชินะกุล (2563)

ภาพที่ 6 การกรอฝ้ายเก็บไว้เพื่อทำด้ายพุ่ง
ที่มา: ขนิษฐา จิตชินะกุล (2563)

หลังจากนั้นนำฝ้ายที่ตีแล้วมาทำให้เป็นแท่งกลม ๆ ด้วยอุปกรณ์ไม้ไผ่หลากหลายขนาดเท่าตะเกียบเรียกว่า ล้อ แล้วจึงจะนำฝ้ายมาดึงให้เป็นเส้นและหมุนพันกันจนแน่นเป็นเส้นด้ายและกรอกลับเข้าไปในเหล็กเรียกว่า หลา และเมื่อกรอฝ้ายเก็บไว้ที่หลอดไม้ที่มีรูตรงกลางจะนำไปเป็นด้ายพุ่ง และด้ายยืนเพื่อเตรียมทอเป็นผืนผ้า จากนั้นจะนำด้ายเส้นยืนมาผูกต่อเข้ากับอุปกรณ์ทอผ้าที่เรียกว่า ฟืมทอผ้า ช่วงทอผ้าจะเรียกขั้นตอนนี้ว่าการสับหูก ซึ่งต้องอาศัยช่างผู้ชำนาญการเพราะหากผูกด้ายผิดจะทำให้ไม่สามารถทอเป็นผืนผ้าได้ เมื่อทอผ้าได้ครบตามจำนวนแล้วจะนำผ้าไปเย็บโดยขั้นตอนการเย็บจะนำผ้ามาด้นและเย็บให้ติดกันเป็นสับงโดยใช้จักรเย็บผ้า

ภาพที่ 7 ผู้ชำนาญการต่อด้ายเส้นยืนกับฟืมทอผ้า ช่วงทอจะเรียกว่า สับหูก
ที่มา: ขนิษฐา จิตชินะกุล (2563)

ขั้นตอนการย้อมสีผ้าไตรจักร

สำหรับการย้อมสีผ้าไตรจักรนั้นชุมชนบ้านทพคล้ายได้ใช้วัสดุจากธรรมชาติในการย้อม ได้แก่ เปลือกขนุน เปลือกต้นนนทรี เปลือกคำแสด โดยจะแช่เปลือกไม้ 1 คินจากนั้นนำไปต้มจนกระทั่งออกสี ซึ่งเปลือกขนุนจะให้สีเหลืองที่อ่อน ส่วนเปลือกต้นนนทรีและเปลือกคำแสดจะให้สีเหลืองออกส้ม จากนั้นนำผ้าที่เย็บเสร็จเรียบร้อยแล้วมาซักน้ำทำความสะอาดก่อน แล้วนำไป

ต้มเพื่อเอาน้ำมันจากฝ้ายออกใช้เวลาในการต้มประมาณ 1 ชั่วโมง จากนั้นซักผ้าอีกครั้งหนึ่งตากผึ่งลมให้สะเด็ดน้ำ

ภาพที่ 8 เปลือกไม้สำหรับการย้อมสี
ที่มา: ขนิษฐา จิตชินะกุล (2563)

ภาพที่ 9 ต้มผ้าเพื่อเอาน้ำมันฝ้ายออก
ที่มา: ขนิษฐา จิตชินะกุล (2563)

เมื่อผ้าพองผดน้ำสีที่ต้มกรองและตั้งบนเตาไฟ นำผ้ามาต้มย้อม 1 ชั่วโมง ระหว่างการต้มย้อมต้องคอยกลับผ้าเพื่อให้สีมีความเสมอกัน และหลังจากต้มในน้ำสีครั้งที่ 1 แล้วให้ซักผ้าด้วยน้ำต่างเพื่อทดสอบความเข้มข้นของสีและการตกสี ก่อนจะนำผ้ามาซักน้ำสะอาดอีกครั้ง บิดพองผดและย้อมสีเป็นครั้งที่ 2 ซึ่งขั้นตอนการทำน้ำต่างนี้ชาวบ้านจะสกัดขึ้นเองโดยนำเอาขี้เถ้ามาอัดจนแน่นแล้วเติมน้ำที่ละน้อยเพื่อให้เกิดเป็นหยดน้ำที่ใสจากนั้นนำมาผสมกับน้ำปูนใส นับว่าเป็นกรรมวิธีตามภูมิปัญญาที่ชาวบ้านลองผิดลองถูกอยู่หลายครั้งกว่าจะได้น้ำต่างที่ลงตัวในการคงสภาพสีของผ้าไตรจักร ทั้งนี้การย้อมสีผ้าต้องย้อมหลายครั้งและใช้เวลาค่อนข้างนานเนื่องจากเป็นสีธรรมชาติกว่าที่สีจะติดผ้าและได้สีตามที่ต้องการ

ภาพที่ 10 การย้อมสีผ้าไตรจักรต้องคอยกลับผ้าเพื่อให้ได้สีที่สม่ำเสมอ
ที่มา: ขนิษฐา จิตชินะกุล (2563)

ทั้งนี้ขั้นตอนการทำผ้ากฐินของชุมชนบ้านทัพคล้ายมีความสอดคล้องกับการทำผ้าจุลกฐินที่ปรากฏในภาคเหนือของชาวล้านนาที่พบว่าปัจจุบันประเพณีจุลกฐินของชาวล้านนานิยมทำกันอย่างแพร่หลาย ดังที่ปรากฏในประเพณีจุลกฐินของชาวล้านนาที่วัดดอนโยทิพยาราม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา พบว่าขั้นตอนการทำผ้ากฐินเริ่มจากพิธีปลูกฝ้ายโดยจะปลูกในวันวิ

สาขบูชา จากนั้นจะเก็บฝ้าย ปั่นฝ้าย กรอทำเป็นเส้นด้าย และเปียด้ายเป็นใจ กรอเป็นเช็ดแล้ว ฆ่าด้วยน้ำข้าวตากแห้งใส่ลงปั่นเส้นด้ายหลอดและทอผ้า สำหรับอุปกรณ์การทอผ้าจะเตรียมให้มีจำนวนมากเพื่อจะได้ช่วยกันทอผ้าให้พอกับการตัดเย็บผ้าไตรจีวรหรือผ้าผืนใดผืนหนึ่งของไตรจีวร โดยต้องให้เสร็จทันในเวลาวันเดียว และเมื่อได้ผ้าเป็นผืนแล้วจะนำไปตัดเป็นส่วยย่อยตามที่กำหนดไว้ในพระวินัยบัญญัติ แล้วช่วยกันนำผ้ามาด้นและเย็บให้ติดกันเป็นส่วน ๆ เพื่อให้มีลักษณะไม่สวยงามจากนั้นเย็บให้ติดเป็นตารางผืนจีวรโดยใช้ไม้สะดึงหรือไม้กลึงช่วยในการซึ่งเย็บ จากนั้นจะย้อมผ้าด้วยน้ำฝาดเพื่อให้ได้สีถูกต้องตามจีวรตามพระวินัยบัญญัติ หลังจากนั้น จะทำความสะอาดผ้าเป็นอันเสร็จขั้นตอนการทำผ้ากลึง (พระครูปลัดพิศิษฐ์ เมตตจิตโต, 2555) เช่นเดียวกับประเพณีมหาบุญจุลกฐินที่วัดพระธาตุผาเงา อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ที่ได้ปฏิบัติตามพิธีการแบบดั้งเดิมเริ่มจากการเก็บฝ้ายที่ลานเก็บฝ้าย การตากฝ้าย การหีบฝ้าย จากนั้นมีการตีฝ้าย กวักฝ้าย การตำหูกหรือการนำเส้นด้ายที่ได้จากฝ้ายมาทอเป็นผืนผ้า การย้อมและการตัดเย็บเป็นผืนผ้าจีวร ซึ่งลักษณะของผ้าที่เย็บจะต่อกันเป็นส่วน ๆ เพื่อให้มีลักษณะไม่สวยงามเหมือนผ้าผืนของคฤหัสถ์ เป็นการร่วมแรงร่วมใจกันประกอบพิธีจุลกฐินตั้งแต่พระอาทิตย์ตกดินและร่วมกันถักทอผ้าตลอดทั้งคืน (อ้างถึงในพระครูปลัดพิศิษฐ์ เมตตจิตโต, 2555) และงานประเพณีมหาบุญจุลกฐินถิ่นไทลื้อ วัดท่าข้ามศรีดอนชัย ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย จะมีลักษณะประเพณีที่คล้ายกันคือเริ่มจากพิธีปลูกฝ้าย ดูแลต้นฝ้าย เก็บดอกฝ้ายมงคล คัดแยกเมล็ดดอกจากฝ้ายฝ้าย ตีฝ้าย การปั่นฝ้าย ย้อมสีเส้นใยฝ้าย การขุบน้ำ และตากแห้ง การทอผ้า เมื่อทอผ้าเสร็จเป็นผืนจะคำนวณขนาดและตัดออกเป็นส่วยย่อยตามผ้าที่กำหนดไว้ในพระวินัยบัญญัติแล้วช่วยกันนำเอาผ้ามาด้นและเย็บติดกันเป็นผืนจีวร โดยอาศัยไม้สะดึงหรือไม้กลึงช่วยการซึ่งเย็บ เมื่อเสร็จขั้นตอนของการเย็บจะนำผ้าไปย้อมให้ได้สีของจีวรตามพระวินัยบัญญัติ แล้วนำมาตากให้แห้งพบให้เรียบร้อยเป็นอันเสร็จขั้นตอนการทำผ้าจุลกฐิน (พระมหาอภิวรรณ อภิวัฒน (จำปาวรรณ), 2561)

ประเพณีสร้างสรรค์: จุลกฐินวัดทัพคล้าย

จากการศึกษาขั้นตอนการทำผ้าจุลกฐินในประเพณีจุลกฐินของวัดทัพคล้าย อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานีจะเห็นได้ว่าจะมีรูปแบบที่คล้ายคลึงกันกับที่จัดทางภาคเหนือและยังเป็นเครื่องมือที่ช่วยสร้างความสามัคคีให้แก่พุทธศาสนิกชนที่มีพลังศรัทธาต่อพุทธศาสนาได้ร่วมกันจัดประเพณีจุลกฐินขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ประเพณีจุลกฐินยังมีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนมีอัตลักษณ์ในหลายๆ มิติไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจ และศิลปวัฒนธรรม-ประเพณีท้องถิ่น กล่าวคือ ประการแรกด้านสังคม ประเพณีจุลกฐินได้สร้างความภาคภูมิใจให้แก่คนในท้องถิ่นเป็นอย่างมากด้วยปัจจุบันชุมชนวัดทัพคล้ายได้เป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นผู้ถ่ายทอดประเพณีจุลกฐินให้แก่สาธาณชนที่สนใจเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการทอผ้าจุลกฐินและทำให้พุทธศาสนิกชนได้เข้าใจในประเพณีจุลกฐิน นอกจากนี้ชุมชนยังเป็นผู้นำ

ในการถ่ายทอดองค์ความรู้ประเพณีจูลกฐินให้แก่หลายท้องถิ่น เช่น จังหวัดนครปฐม สุพรรณบุรี จังหวัดแพร่ และอีกหลายจังหวัดที่ต้องการรื้อฟื้นประเพณีจูลกฐินในท้องถิ่นของตน นับว่าประเพณีจูลกฐินได้มีส่วนในการสร้างผู้นำทางวัฒนธรรมขึ้นในภาคกลาง

ประการที่สอง ด้านเศรษฐกิจของชุมชน ภายในงานประเพณีจูลกฐินจะมีพุทธศาสนิกชนมาร่วมงานเป็นจำนวนมาก และในวันทอดกฐินจะมีพิธีตักบาตรเทโว ภายในพิธีนั้นจะมีเหล่าเทพบุตรเทพธิดาซึ่งเป็นลูกหลานของคนในชุมชนมาร่วมในพิธีรับบาตรกับพระภิกษุสงฆ์ด้วย ซึ่งนอกจากจะตักบาตรอาหารแห้งแล้วยังต้องใส่บาตรลูกอม ขนมหวาน ให้แก่เหล่าเทพบุตรเทพธิดาด้วย ทำให้มีสินค้าประเภทขนม ลูกอม นม มาจัดจำหน่ายภายในวัดมากมาย เพราะผู้ที่มาร่วมงานบางคนไม่ทราบจึงสามารถเลือกซื้อขนม-ลูกอมได้ ทำให้เกิดตลาดนัดขึ้นภายในวัดนอกจากนี้ยังมีผลิตภัณฑ์ของชุมชนมาร่วมจัดจำหน่ายซึ่งมีทั้งสินค้าทางการเกษตรและผลิตภัณฑ์ผ้าทอพื้นบ้าน

ภาพที่ 11 เทพบุตรเทพธิดาร่วมในพิธีตักบาตรเทโว

ที่มา: ขนิษฐา จิตชินะกุล (2563)

ภาพที่ 12 เทพบุตรเทพธิดาร่วมรับศีลหลังเสร็จพิธีตักบาตรเทโว

ที่มา: ขนิษฐา จิตชินะกุล (2563)

ประการที่สาม ด้านแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ประเพณีจูลกฐินทำให้สาธารณชนได้รู้จักและเข้าใจคำว่า จูลกฐิน เห็นความแตกต่างของประเพณีจูลกฐินกับมหากฐินว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ทางกิจกรรมการผลิตผ้ากฐินตลอดจนทำให้ได้เห็นหัตถกรรมผ้าทอพื้นบ้านที่มีอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง เป็นการสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมแห่งใหม่ให้แก่สังคม

ภาพที่ 13 นักเรียนและเยาวชนที่มาร่วมในพิธีเปิดงานและการย้อมสีผ้าไตรจักร
ที่มา: ขนิษฐา จิตชินะกุล (2563)

ประการที่สี่ ด้านการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม ทุกภาคส่วนของจังหวัดอุทัยธานีได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดประเพณีจุลกฐิน เริ่มตั้งแต่บ้าน วัด โรงเรียน ที่มีการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนและผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยวัดให้พื้นที่บริเวณข้างโบสถ์เป็นพื้นที่ในการปลูกฝ้าย ชุมชนร่วมกันดูแล รดน้ำพรวนดิน ทอผ้ากฐิน ตลอดจนร่วมกันจัดงานที่แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในพลังศรัทธาที่ต้องการสืบสานประเพณีที่มีมาแต่โบราณ ส่วนโรงเรียนร่วมจัดการแสดงภายในงาน นำเยาวชนมาร่วมในขบวนแห่นับว่าเป็นกุศโลบายในการปลูกจิตสำนึกให้แก่เด็กและเยาวชนรุ่นใหม่ในท้องถิ่นได้รู้จักรักษาและสืบสานประเพณีที่ดีงาม

ประการสุดท้ายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ทำให้สาธารณชนได้สัมผัสกับวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นของอำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี โดยเฉพาะผ้าซิ่นบ้านทัพคล้ายที่มีชื่อเสียงและมีอัตลักษณ์ของลาวเวียงอยู่บนผืนผ้า รวมทั้งได้มีโอกาสท่องเที่ยวในสถานที่สำคัญๆ ของจังหวัดอุทัยธานีและละแวกใกล้เคียง

ดังนั้นจะเห็นว่าบทบาทหน้าที่ของประเพณีจุลกฐินไม่ได้มีเพียงการสร้างสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชนเพียงประการเดียวแต่ประเพณีจุลกฐินยังมีหน้าที่รับใช้สังคมอีกหลากหลายมิติ เช่นเดียวกับประเพณีจุลกฐินวัดอนาลโยทิพยาราม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ที่พบว่ามีความสำคัญต่อชุมชนหลายด้านดังนี้ 1) คุณค่าด้านการสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้น ทุกคนได้มาร่วมกัน นับตั้งแต่การจัดเตรียมงาน การจัดงานจุลกฐิน นอกจากนี้ยังทำให้ได้เห็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่ถ่ายทอดไว้ให้เห็นความมีน้ำใจ ความเสียสละ และความรักในชุมชน 2) คุณค่าด้านเศรษฐกิจในชุมชน เมื่อถึงเวลาฤดูกาลทอดกฐินจะมีผู้คนมาร่วมงานเป็นจำนวนมากทำให้เกิดตลาดขึ้นที่เรียกว่า กาดหมั้ว ซึ่งเป็นการจำลองตลาดมาไว้ในงานจุลกฐิน โดยชาวบ้านจะนำสินค้ามาจำหน่ายทั้งสินค้าทางการเกษตร ผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือของกลุ่มแม่บ้าน อาหารพื้นเมืองซึ่งล้วนมาจากภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่น นับว่าได้ส่งเสริมระบบเศรษฐกิจชุมชน 3) คุณค่าด้านการสืบทอดศิลปวัฒนธรรมของชุมชนที่ดีงามไม่ให้สูญหายและเกิดการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม กล่าวคือ

การทอผ้าจลกลูฐนนี้เป็นการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมการทอผ้าพื้นเมือง นอกจากนี้ประเพณีจลกลูฐนยังมีศิลปะอื่นๆเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น ขบวนแห่องค์ภูมินที่ต้อมมีการแสดงศิลปะพื้นบ้านทำให้เด็กและเยาวชนได้เกิดการเรียนรู้ในวัฒนธรรมที่ดีงาม 4) คุณค่าต่อการส่งเสริมการศึกษา ประเพณีจลกลูฐนนี้ทำให้ผู้ที่ไม่เข้าใจในจุดประสงค์ของการจัดประเพณีหรือแม้กระทั่งพิธีการขั้นตอนต่างๆ ได้ศึกษาและเข้าใจมากยิ่งขึ้น แม้กระทั่งการขาย การมอบของที่ระลึกที่เป็นหัตถกรรมพื้นบ้านให้แก่ผู้มาร่วมงานก็ช่วยทำให้ผู้ร่วมงานได้ตระหนักในคุณค่าของงานฝีมือหัตถกรรมที่มีความละเอียดอ่อน 5) คุณค่าต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดพะเยา ประเพณีการจลกลูฐนได้นำไปสู่การท่องเที่ยวสถานที่ต่าง ๆ ทั้งแหล่งธรรมชาติ สิ่งปลูกสร้างทางพระพุทธศาสนาที่สวยงามบนวัดวัดดอนนาโยทิพยาาราม รวมทั้งโบราณสถานต่างๆ ภายในจังหวัดพะเยาและจังหวัดใกล้เคียง (พระครูปลัดพิศิษฐ์ เมตตจิตโต, 2555)

สอดคล้องกับงานประเพณีมหาบุญจลกลูฐนถิ่นไถลื้อ วัดท่าข้ามศรีดอนชัย ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ที่พบว่าจลกลูฐนได้สร้างคุณค่าให้แก่ชุมชนในหลายด้าน ดังนี้ 1) สร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชนเริ่มตั้งแต่การจัดเตรียมงาน การจัดงานจลกลูฐนและโดยเฉพาะในวันงานต้องอาศัยคนจำนวนมากมาช่วยกันทอผ้า 2) ด้านเศรษฐกิจ เมื่อถึงวันงานมีผู้คนมาร่วมงานจำนวนมาก จึงเกิดการนำสินค้าชุมชนพื้นบ้านมาจัดจำหน่าย เป็นการจำลองตลาดมาไว้ในงานจลกลูฐน 3) ด้านการสืบสานประเพณีวัฒนธรรมของชุมชน ด้วยงานมหาบุญจลกลูฐนมีศิลปะเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น การทอผ้า การแสดงธงกฐิน หรือขบวนแห่องค์พระกฐินที่ต้อมจัดให้มีความสวยงามเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา จึงต้องทำอย่างประณีตถือว่าเป็นอิทธิพลในด้านศิลปะที่ช่วยให้ประเพณีนี้ต้อมและเป็นผลดีต่อสังคมควรค่าแก่การอนุรักษ์สืบไป 4) ด้านการส่งเสริมการศึกษา ประเพณีจลกลูฐนทำให้ผู้ที่ยังไม่เข้าใจได้ศึกษากระบวนการในขั้นตอนต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน รวมทั้งได้ศึกษากระบวนการขั้นตอนต่าง ๆ ของการทอผ้าที่แสดงให้เห็นถึงกระบวนการศึกษาและถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาชาวบ้าน 5) ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว ผู้ร่วมงานในประเพณีการทอจลกลูฐนได้มีโอกาสท่องเที่ยวตามแหล่งธรรมชาติ ศาสนสถานและ โบราณสถานต่าง ๆ ภายในจังหวัดเชียงรายและจังหวัดใกล้เคียง 6) ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา งานมหาบุญจลกลูฐนถิ่นไถลื้อของวัดท่าข้ามศรีดอนชัย มีพุทธศาสนิกชนจำนวนมากโดยกลุ่มผู้สูงอายุจะเป็นบุคคลต้นบุญต้นแบบที่คอยช่วยแนะนำสั่งสอนบุตรหลานให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในศีลในธรรม และงานถวายทานผ้าจลกลูฐน ทำให้เกิดความซาบซึ้ง ศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาทำให้มีการถ่ายทอดพิธีกรรมพิธีการงานมหาบุญจลกลูฐนจากรุ่นสู่รุ่นต่อไป (พระมหาอภิวรรณ อภิวนโณ (จำปาวรรณ), 2561)

จากการศึกษาประเพณีจลกลูฐนของวัดทัพคล้าย จังหวัดอุทัยธานี พบว่าเป็นประเพณีท้องถิ่นที่มีบทบาทและความสำคัญต่อสังคมในหลายมิติ กล่าวคือ

1. ประเพณีจลกลูฐนได้สร้างความภาคภูมิใจให้แก่ชุมชน ด้วยเป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่สังคมโดยนำกิจกรรมการทอผ้าจลกลูฐนมาอธิบายวัฒนธรรมประเพณีที่เคยมีในอดีต ด้วยการสร้างขึ้นมา

ใหม่และยึดแนวปฏิบัติการทำงานตามแบบอย่างอดีตและมีการปฏิบัติซ้ำๆมากกว่าทศวรรษ จนกลายเป็นประเพณีท้องถิ่นประจำจังหวัดอุทัยธานีที่สามารถพัฒนาระบบการเรียนรู้ของชุมชนผ่านกิจกรรมทางวัฒนธรรมสู่สาธารณะ ส่งผลให้ชุมชนมีศักยภาพเป็นผู้นำทางวัฒนธรรมที่สามารถถ่ายทอดและต่อยอดให้แก่ชุมชนอื่น ๆ จนกลายเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชนสร้างความภูมิใจให้แก่ทุกคนในชุมชน ดังจะเห็นได้ว่ามีนักศึกษาจากสถาบันการศึกษาและผู้ที่สนใจในประเพณีจุลกฐินได้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมากเพื่อเรียนรู้กระบวนการทอผ้ากฐิน

2. ประเพณีจุลกฐินได้ช่วยสร้างเศรษฐกิจที่ดีให้แก่ชุมชน โดยเฉพาะในวันงานที่ (10-11 ตุลาคม 2563) ชุมชนและผู้มีจิตศรัทธาจะรวมตัวกันที่วัดทัพคล้ายเพื่อร่วมกิจกรรมการทอผ้า การย้อมสีผ้าไตรจีวรตลอดจนร่วมเฉลิมฉลององค์พระกฐิน ทำให้เกิดตลาดขึ้นภายในวัดมีการซื้อขายสินค้าทั้งอุปโภคและบริโภค นอกจากนี้ยังมีการตั้งโรงทานของผู้มีจิตศรัทธาร่วมทำบุญจำนวนมาก ทำให้ระบบเศรษฐกิจภายในอำเภอบ้านไร่เกิดการหมุนเวียนเพิ่มขึ้น

3. ประเพณีจุลกฐินได้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมและสะท้อนให้เห็นถึงพลังความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนที่ทำให้เห็นความอดทน ความสามัคคีในชุมชน นับตั้งแต่ระดับครอบครัว โรงเรียน วัด ที่ต่างให้การสนับสนุนจัดประเพณีจุลกฐินมามากกว่าทศวรรษ ดังจะเห็นได้ว่าผู้ประกอบการให้การส่งเสริมสนับสนุนบุตรหลานทั้งเด็กหญิงเด็กชายเข้ามามีส่วนร่วมในพิธีตักบาตรเทโว โดยเป็นเทพบุตรเทพธิดาที่เดินหน้าชบวนพระสงฆ์เพื่อรับขนม เครื่องดื่มจากพุทธศาสนิกชน แม้ว่าจะมีเด็กบางคนงอแง แต่เมื่อมาร่วมพิธีรับบาตรและได้รับขนมมากมายก็จะปลาบปลื้มยินดี สร้างรอยยิ้มและความสุขให้แก่พุทธศาสนิกชนที่ได้พบเห็น และหลังจากเสร็จพิธีแล้วเทพบุตรเทพธิดาจะต้องสวดมนต์ รับศีลจากพระสงฆ์จึงจะถือว่าเสร็จสิ้นพิธี ซึ่งนับว่าเป็นภูมิปัญญาของครอบครัวที่ต้องการปลูกฝังบุตรหลานให้เกิดการเรียนรู้วัฒนธรรมประเพณีและร่วมกันสืบสานสิ่งที่ดีงามให้คงอยู่คู่ท้องถิ่น

4. ประเพณีจุลกฐินได้ช่วยสืบสานประเพณีที่มีมาแต่โบราณกาลของสังคมไทยให้คงอยู่ต่อไป แม้ว่าจะเป็นประเพณีประเพณีที่ชุมชนได้ร่วมกันจัดกิจกรรมขึ้นแต่ก็ทำให้พุทธศาสนิกชนรุ่นใหม่หลายคนได้รู้จักและเข้าใจว่า “จุลกฐิน” มีความแตกต่างจากการทอดกฐินทั่วไปอย่างไร ด้วยเจ้าภาพหรือผู้มีจิตศรัทธาที่จะทำจุลกฐินจะไม่สามารถกระทำได้เพียงคนเดียว แต่ต้องอาศัยพลังความศรัทธาและความอดทนต่อการดำเนินการทุกขั้นตอน โดยเฉพาะอย่างยิ่งขั้นตอนการทำผ้ากฐินที่ต้องผ่านกระบวนการหลายขั้นตอน ดังจะเห็นได้ว่าช่างทอผ้าส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุ แต่ทุกคนต่างมีความมุ่งมั่นที่จะร่วมกันสืบสานประเพณี โดยช่างทอแต่ละคนต่างผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันเข้ามาทำหน้าที่ในกระบวนการทอผ้าเพื่อต้องการให้ได้ผ้ากฐินสำหรับการถวายภิกษุสงฆ์ ซึ่งจะต้องกระทำให้เสร็จภายในวันเดียวด้วยเชื่อว่าจุลกฐินเป็นงานบุญที่ผู้ใดเข้าร่วมจะได้รับอานิสงส์มากอันมีคุณค่าต่อจิตใจเป็นอย่างมาก

5. ประเพณีจุลกฐินเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้แก่ชุมชน จากการพูดคุยสังเกตพบว่าผู้ที่มาร่วมงานนอกจากจะเป็นสถาบันการศึกษาที่ครูอาจารย์พานักศึกษามาทัศนศึกษาและ

เรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ แล้วยังมีผู้เข้าร่วมงานจำนวนมากที่มาจากท้องถิ่นอื่นเพราะได้รับการบอกกล่าวต่อกันมา และเพราะไม่เคยเห็นประเพณีจูลกฐินและไม่เคยรู้จัก หลายคนจึงเดินทางมาร่วมงานเพื่อบูชาและยังได้มาท่องเที่ยวในแหล่งอื่น ๆ ของจังหวัดอุทัยธานี

สรุป

การศึกษาเรื่อง เส้นใยฝ้าย สานใยบุญ “จูลกฐิน : กรณีศึกษาวัดทัพคล้าย จังหวัดอุทัยธานี” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการและขั้นตอนการทำผ้ากฐินในประเพณีจูลกฐินของวัดทัพคล้าย อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ผลการศึกษาพบว่าประเพณีจูลกฐินของชุมชนบ้านทัพคล้ายจัดขึ้นมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการสืบสานวัฒนธรรมและประเพณีไทย ตลอดจนให้เป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับประเพณีจูลกฐินแก่สาธารณชนที่สนใจโดยเรียนรู้ผ่านกระบวนการกิจกรรมการผลิตผ้ากฐินที่ถือว่ามีความสำคัญที่สุดในประเพณีจูลกฐินที่ต้องอาศัยความสามัคคีของผู้ศรัทธาจำนวนมาก เพื่อร่วมกันทอผ้าไตรจีวรให้สำเร็จลุล่วงภายในวันเดียวเช่นเดียวกับสมัยโบราณกาล ทั้งนี้ประเพณีจูลกฐินของวัดทัพคล้ายจะมีลักษณะที่คล้ายกับประเพณีจูลกฐินของทางภาคเหนือที่ปัจจุบันนิยมจัดกันอย่างแพร่หลาย โดยเริ่มตั้งแต่การปลูกฝ้าย การเก็บฝ้าย การปั่น การกรอ และการนำฝ้ายมาทอเป็นผืนผ้า จนกระทั่งได้ผ้าตามที่ต้องการจึงนำไปตัดเย็บและย้อมด้วยวัสดุจากธรรมชาติ นำมาซักล้างให้สะอาดและพับให้เรียบร้อยถือว่าเสร็จสิ้นพิธีการผลิตผ้ากฐิน ซึ่งทั้งหมดนี้ต้องกระทำให้เสร็จภายในวันเดียว นับว่าเป็นการรวมพลังความสามัคคีและความศรัทธาของชุมชนบ้านทัพคล้าย

ประเพณีจูลกฐินนอกจากจะสร้างพลังความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชนแล้วยังมีบทบาทส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนมีอัตลักษณ์ในหลายด้าน ดังนี้ 1) ด้านสังคมที่สร้างความภาคภูมิใจให้แก่ชุมชนด้วยการเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับประเพณีจูลกฐินให้แก่สาธารณชนและชุมชนที่สนใจจะรื้อฟื้นประเพณีจูลกฐินได้เรียนรู้ผ่านกระบวนการกิจกรรมที่จัดขึ้น 2) ด้านเศรษฐกิจ ทำให้ชุมชนได้มีรายได้เกิดขึ้นในช่วงเทศกาลการทอดกฐินด้วยการจำหน่ายสินค้าพื้นเมือง ขนมหวานต่าง ๆ ที่มีเหล่าเทพบุตรเทพธิดามาร่วมในขบวนของพระภิกษุสงฆ์เพื่อรับขนมหวานจากพุทธศาสนิกชนที่ร่วมตักบาตรเทโว ถือเป็นสร้างอัตลักษณ์ในประเพณีจูลกฐิน 3) ด้านแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ทำให้ผู้ที่มาร่วมงานได้เรียนรู้และเข้าใจกระบวนการของคำว่า จูลกฐิน โดยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการทอผ้า นอกจากนี้ยังได้สัมผัสกับหัตถกรรมผ้าขึ้นบ้านทัพคล้าย ที่เป็นผ้าทอพื้นบ้านที่มีอัตลักษณ์ของชาวลาวเวียงอยู่บนผืนผ้า 4) ด้านการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม ด้วยทุกภาคส่วนต่างให้ความสำคัญกับประเพณีจูลกฐิน และร่วมกันจัดงานที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน นอกจากนี้ยังได้ปลูกฝังค่านิยมให้แก่เยาวชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกุลบุตรกุลธิดาของชุมชนที่มาร่วมในประเพณี เพราะนอกจากช่วยสร้างสีสันแล้วยังเป็นการปลูกจิตสำนึกให้เยาวชนได้ร่วมกันสืบสานวัฒนธรรมที่ดีงามต่อไป 5) ด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประเพณีจูลกฐินทำให้ผู้ที่มาร่วมงานได้สัมผัสกับ

บรรยากาศความเป็นไทยและได้เห็นประเพณีท้องถิ่นตลอดจนวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงที่ถ่ายทอดลงบนผ้าชิ้นที่สวมใส่มาในงาน

เอกสารอ้างอิง

- พระจรัส ฤทธิทา. (2548). *การวิเคราะห์คุณค่าภูมิปัญญาในจุลกลูณ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พระครูปลัดพิศิษฐ์ เมตตจิตโต (พลขานวพงศ์). (2554). *ศึกษาวิเคราะห์ประเพณีจุลกลูณของชาวพุทธล้านนา: กรณีศึกษาวัดดอนลาโยทิพยาาราม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา* (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาอภิรณ อภิณโณ (จำปาบรรณ). (2561). งานประเพณีมหาบุญจุลกลูณถิ่นไถลื้อ วัดท่าข้ามศรีดอนชัย ตำบลศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. *วารสารมจร นครน่านปริทรรศน์*, 2(1), 83-92.
- นิตยา พร้อมพรหม. (2560). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานจุลกลูณ “การทอจากเมล็ดฝ้ายสู่ไตรจักร” กรณีศึกษาวัดไชยมงคล ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี*. สืบค้น 10 พฤศจิกายน 2563, จาก <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/nakboot/article/view/104172>
- มณี พยอมยงค์. (2547). *ประเพณี 12 เดือนล้านนาไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 5). เชียงใหม่: ส.ทรัพย์การพิมพ์.
- เมธาวิ ศิริวงศ์. (2556). *ประเพณีประดิษฐ์กับการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมกรณีศึกษา งานเทศกาลประเพณีแซนโฌนตา อำเภออุ้มผาง จังหวัดศรีสะเกษ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรม). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเป็นแนวทางการรับมือปัญหา โรคระบาด COVID-19*

APPLICATION OF BUDDHIST PRINCIPLES AS A GUIDELINE FOR DEALING WITH THE COVID-19 PANDEMIC

พระมหาสุริยะ มหฺทพฺโ

Phramaha Suriya Maddavo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: suri1358355@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้นำเสนอแนวทางการรับมือตามหลักสากลและตามนโยบายของรัฐบาลโดยบูรณาการหลักพุทธธรรม คือ อริยมรรคมีองค์ 8 ได้แก่ 1. สัมมาทิฏฐิ คือ สร้างความตระหนักให้ประชาชนในชุมชนให้เฝ้าระวังการแพร่ระบาด 2. สัมมาสังกัปปะ คือ เตรียมความพร้อมของบุคลากรให้มีความเข้าใจในแผน 3. สัมมาวาจา คือ แจ้งเตือนสถานการณ์โรคติดต่อเชื้อไวรัส COVID-19 เพื่อให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริง 4. สัมมากัมมันตะ คือ การทำกิจกรรมต่างๆ ช่วยเหลือเยียวยาด้วยความเต็มใจอย่างเต็มความสามารถ 5. สัมมาอาชีวะ คือ ส่งเสริมให้ประชาชน/กลุ่มเสี่ยง สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข 6. สัมมาวายามะ คือ การสร้างการมีส่วนร่วมในการบูรณะปรับปรุง 7. สัมมาสติ คือ การสร้างขวัญกำลังใจแก่ประชาชน ช่วยเหลือเยียวยาจิตใจกลุ่มผู้ป่วยผู้เสียชีวิต ครอบครัวและประชาชนที่ได้รับผลกระทบ 8. สัมมาสมาธิ คือ การบูรณาการแผนงานตามมาตรการป้องกันและแก้ไขและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อมต่อการรับมือในอนาคต สามารถนำมาบูรณาการประยุกต์ใช้กับศาสตร์สมัยใหม่ได้อย่างลงตัว สร้างความเข้าใจความเข้าใจในวิถีของความเป็นเมืองพุทธ เป็นหลักการปฏิบัติทั้ง 3 ประการ ที่สามารถย่อให้เข้าใจได้ง่าย ได้แก่ 1) สนใจ ติดตาม สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงความรู้ใหม่ 2) เข้าใจ และปฏิบัติอย่างเหมาะสม 3) ดูแลตนเองและช่วยเหลือสังคม ที่มีความรอบรู้ รอบคอบและคำนึงถึงคนรอบข้าง

คำสำคัญ: การประยุกต์หลักพุทธธรรม; แนวทางการรับมือปัญหา; โรคระบาดโควิด 19

* Received July 7, 2020; Revised August 31, 2020; Accepted March 20, 2021

Abstract

The academic article presented guidelines for dealing with COVID-19 pandemic by international regulations and governmental policy by integrating Buddhist principles, namely the eightfold path as: 1. Sammatithi; is to raise awareness of people in the community to monitor the pandemic. 2. Sammasangkappa; Mindfulness is the preparation of personnel or support teams in the community to understand the plan. 3. Sammavaca; right speech is to notify the situation of COVID-19 virus in order to make people aware of real information. 4. Sammakammanta; Right action is the act of doing things. Help and heal with the best of my ability. 5. Sammaajiva; Right livelihood is to promote people / at-risk groups to be able to lead a normal life, 6. Sammavayama; Right effort is the creation of participation in the restoration. 7. Sammasati; Mindfulness is the morale of the people, to help and heal the hearts of patients who died, who were affected families and people 8. Sammasamadhi; Right concentration; mindfulness is to integrate work plans according to preventive and mitigation measurement and coordinate with relevant agencies to prepare for future response. It can be integrated into teaching and use with modern science to create an understanding of the Buddhist ways of urbanization, as well as 3 principles of practice that can be easily understood, including; 1) interested in monitoring the new understanding situation 2) understanding and act accordingly 3) Take care of oneself and social help that was the knowledge, circumspect and concerned with all around people.

Keywords: Application of Buddhist principles; Problem-solving approach; COVID-19

บทนำ

สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ลุกลามไปทั่วโลก ทั้งยังมีรายงานการพบผู้ติดเชื้ออย่างต่อเนื่องในหลายประเทศ จนทำให้ยอดผู้ติดเชื้อจำนวนผู้ป่วยและจำนวนผู้เสียชีวิตเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกวัน โดยเฉพาะประเทศไทยที่กำลังประสบกับปัญหาโรคระบาด COVID-19 มีการตรวจพบผู้ป่วยยืนยันทั้งสิ้น 3,402 คน มีผู้เสียชีวิต 58 คน และยังมีผู้ป่วยที่เข้าเกณฑ์เฝ้าระวังอีก 407,551 คน (กรมควบคุมโรค, 2563) ในวันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2563 กระทรวงสาธารณสุขประกาศให้ COVID-19 เป็นโรคติดต่ออันตรายตาม พ.ร.บ.โรคติดต่อ พ.ศ. 2558 ส่งผลให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจออกคำสั่งกักตัวผู้สงสัยว่าติดเชื้อ หรือสั่งปิดสถานที่เสี่ยงได้ ซึ่งแต่ละจังหวัดก็มีมาตรการแตกต่างกันไป บางแห่งถึงขั้น “ปิดเมือง” ห้ามคนนอกเข้า

พื้นที่ ต่อมา วันที่ 26 มีนาคม 2563 นายกรัฐมนตรีประกาศใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินฯ ทั่วประเทศ รวบอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลางและตั้งศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (ศบค.) ขึ้นมาใช้อำนาจเต็มที่ ตามมาด้วยคำสั่งปิดสถานบันเทิง ปิดห้างสรรพสินค้า ปิดพรมแดน ห้ามทำกิจกรรมในสถานที่แออัดและในวันที่ 3 เมษายน ประเทศไทยก็ประกาศใช้ “เคอร์ฟิว” หรือคำสั่งห้ามออกนอกเคหสถาน ตั้งแต่เวลา 22.00 - 04.00 น. (สำนักข่าวแห่งชาติ กรมประชาสัมพันธ์, 2563) ประเทศไทยที่ต้องเผชิญหน้ากับเชื้อ COVID-19 และคิดค้นมาตรการขึ้นมารับมือ ที่เน้นการควบคุมพฤติกรรมประชาชน ด้วยการออกกฎหมายมาสั่งห้ามอย่างเด็ดขาด ซึ่งย่อมสร้างผลกระทบต่อเสรีภาพ เศรษฐกิจ ชีวิตความเป็นอยู่และผลกระทบทางสังคมในระยะยาว การให้ความสำคัญสำหรับการบริหารจัดการ การควบคุมโรค เพื่อให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมได้น้อยที่สุด การฟื้นฟูสภาพเศรษฐกิจ สังคมและจิตใจของประชาชนให้เข้ากลับสู่สภาวะปกติโดยเร็วที่สุด

ในสมัยครั้งพุทธกาล องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์ก็เคยทรงใช้พุทธวิธีในการรับมือปัญหาโรคระบาดมาแล้ว เป็นแนวทางแห่งการพ้นจากโรคร้ายพิบัติที่เกิดขึ้นในขณะนั้น ในปัจจุบันหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาก็ยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางการรับมือปัญหาโรคระบาด เรียกได้ว่า “ทันสมัย ใหม่เสมอ” ไม่จำกัดกาลเป็น “อกาลโก” และหลักธรรมที่กล่าวมานี้ ได้แก่ มรรคมงคล 8 เป็นหนทางสู่ความดับทุกข์ เป็นหนึ่งในอริยสัจ 4 ซึ่งเรียกอีกอย่างว่า “ทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา” หรือการลงมือปฏิบัติเพื่อให้พ้นจากทุกข์ ประกอบด้วยองค์ประกอบ 8 ประการ ดังนี้ 1) สัมมาทิฐิ เห็นชอบ 2) สัมมาสังกัปปะ ดำริชอบ 3) สัมมาวาจา เจรจาชอบ 4) สัมมากัมมันตะ การงานชอบ 5) สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ 6) สัมมาวายามะ ความเพียรชอบ 7) สัมมาสติ ระลึกรู้ชอบ 8) สัมมาสมาธิ ตั้งจิตมั่นชอบ (อภิ.วิ. 35/486/371) เป็นการนำมาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการรับมือกับไวรัส COVID-19 อีกวิธีหนึ่ง มีเนื้อหาแนะนำแนวทางในการครองตน ครองคน ครองงาน สำหรับการบริหารจัดการเพื่อรับมือกับการแพร่ระบาดของไวรัสโควิด COVID-19 โดยนำเสนอตั้งแต่วิธีการรับมือกับข้อมูลข่าวสาร รวมถึงการป้องกันและการลดผลกระทบ การเตรียมพร้อมและการจัดการในภาวะฉุกเฉิน การรับมือและการบรรเทาทุกข์ การฟื้นฟูเยียวยาเพื่อให้กลับเข้าสู่สภาวะปกติโดยเร็ว

ดังนั้น หลักอริยมรรคมงคล 8 จึงเป็นหลักที่จะนำมาบูรณาการกับหลักบริหารจัดการในการรับมือปัญหาโรคระบาด COVID-19 ส่งผลต่อการดำเนินการบริหารจัดการของภาครัฐให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้ง 8 ทางแห่งวิถีการดำเนินการ/มาตรการของภาครัฐทั้งการควบคุม ป้องกันการแพร่ระบาดและเฝ้าระวัง

สภาพปัญหาโรคระบาด COVID-19

ต้นกำเนิดและพัฒนาการของโรคระบาด COVID-19

การระบาดทั่วของไวรัสโคโรนา พ.ศ. 2562–2563 เป็นการระบาดทั่วโลกที่กำลังดำเนินไปของโรคติดเชื้อไวรัส COVID-19 โดยมีสาเหตุมาจากไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ เริ่มต้นขึ้นในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 โดยพบครั้งแรกในนครอู่ฮั่น เมืองหลวงของมณฑลหูเป่ย์ ประเทศจีน องค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้การระบาดนี้เป็นภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขระหว่างประเทศ ในวันที่ 30 มกราคม 2563 และประกาศให้เป็นโรคระบาดทั่ว ในวันที่ 11 มีนาคม 2563 ไวรัสนี้มีการแพร่เชื้อระหว่างคนในลักษณะเดียวกับไข้หวัดใหญ่ โดยผ่านการติดเชื้อจากละอองเสมหะจากการไอ ระยะระหว่างการสัมผัสเชื้อและมีอาการโดยทั่วไปแล้วอยู่ที่ 5 วัน แต่มีช่วงอยู่ระหว่าง 2 ถึง 14 วัน อาการที่พบบ่อย ได้แก่ มีไข้ ไอและหายใจลำบาก ภาวะแทรกซ้อนอาจรวมไปถึงปอดบวมและกลุ่มอาการหายใจลำบากเฉียบพลัน (World Health Organization, 2563)

ดังนั้น โรคระบาด COVID-19 จัดเป็นไวรัสชนิดหนึ่งที่มีความรุนแรงเป็นลักษณะของโรคติดต่อที่แพร่ไปอย่างรวดเร็ว คนที่ติดเชื้อไวรัส COVID-19 ไปยังการสัมผัสใกล้ชิดอื่น ๆ กับบุคคลนั้นผ่านหยดละอองที่ปนเปื้อนจากการไอหรือจามหรือโดยการสัมผัสมือที่ปนเปื้อนพื้นผิวหรือวัตถุได้โดยง่าย

สภาพปัญหา COVID-19 ระบาด

1) ด้านเศรษฐกิจ การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 กำลังส่งผลกระทบต่อไปทั่วโลก เป็นวงกว้างที่เกี่ยวข้องทั้งการยกเลิกเที่ยวบิน การยกเลิกการจองโรงแรม การยกเลิกกิจกรรมต่างๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วเป็นรายได้หลักของประเทศประเทศไทย จนกระทั่งลามไปถึงการชะลอการผลิตในภาคอุตสาหกรรมทั่วโลกที่อยู่ภายใต้ระบบห่วงโซ่คุณค่าโลก (Global Value Chain) อันส่งผลกระทบต่อไปสู่ผลกระทบด้านการค้าและการลงทุนทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศ นอกจากนี้ยังรวมถึงการหยุดกิจกรรมต่างๆ ซึ่งในงานวิจัยกรุงศรีได้ประเมินผลกระทบของโรคระบาดไวรัสโควิด-19 ว่าจะทำให้เศรษฐกิจโลกหดตัว 3.2% และเศรษฐกิจอาเซียนจะลดลงราว 2.1-5.4% จากสถานการณ์ปกติ หากมีการบังคับใช้มาตรการล็อกดาวน์ 2 เดือน โดยประเทศไทยจะได้รับผลกระทบมากที่สุดในบรรดาประเทศสมาชิกอาเซียน จากการที่นักท่องเที่ยวคาดว่าจะลดลง 60% จากปีที่แล้วและ (จีดีพี) ในปีนี้จากเดิมที่คาดการณ์ไว้ว่าจะหดตัว 0.8% เป็นหดตัวถึง 5.0% ซึ่งเป็นระดับต่ำสุดตั้งแต่วิกฤตต้มยำกุ้งในปี 1998 เนื่องจากเศรษฐกิจไทยได้รับผลกระทบรุนแรงจากการระบาดของโควิด-19 (สมประวิณ มันประเสริฐ, 2563)

2) ด้านสังคม ในปัจจุบันมีผู้ป่วยจากการติดเชื้อเป็นจำนวนมากขึ้นทุกวัน ย่อมส่งผลกระทบต่อไปสู่การสูญเสียรายได้ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายในครัวเรือน อัตราการว่างงานในกรุงเทพฯ และปริมณฑล ในเดือนพฤษภาคม 2563 อยู่ที่ 9.6% จากการสำรวจภาวะการมีงานทำของครัวเรือนไทยที่อาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ และปริมณฑล พบจำนวนผู้ว่างงาน คิดเป็น

9.6% ของครัวเรือนที่ทำการสำรวจ โดย 61.4% ของจำนวนผู้ว่างงานที่ทำการสำรวจ มีสาเหตุหลักมาจากมาตรการล็อกดาวน์ที่ทำให้ครัวเรือนบางส่วนไม่สามารถประกอบอาชีพได้ตามปกติ ทั้งนี้ อัตราการว่างงานน่าจะอยู่ในระดับสูงสุดช่วงไตรมาสที่ 2/2563 และค่อยๆ ปรับตัวลดลงในช่วงครึ่งหลังของปี 2563 หลังจากที่ภาครัฐทยอยผ่อนปรนความเข้มงวดในการบังคับใช้ พ.ร.ก. การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน ภายใต้สมมติฐานที่ว่า ไม่มีการแพร่ระบาดซ้ำของไวรัส COVID-19 จนนำไปสู่มาตรการล็อกดาวน์ ครั้งที่ 2 หากถามมุมมองของครัวเรือนไทยต่อสถานการณ์การทำงานของตนเอง พบว่า 6.4% ของครัวเรือนที่ทำการสำรวจ (ที่มีงานทำ) มองว่า บริษัทที่ตนเองทำงานอยู่มีโอกาสูงที่จะปิดตัวลงในไม่ช้า ในขณะที่ 17.4% ของครัวเรือนที่ทำการสำรวจ (ที่มีงานทำ) มองว่า มีโอกาสสูงที่บริษัทจะปรับลดพนักงานและตนเองจะถูกเลิกจ้าง ซึ่งครัวเรือนส่วนใหญ่ในกลุ่มนี้มักเป็นผู้มีรายได้ต่ำกว่า 20,000 บาทต่อเดือน (ฐานเศรษฐกิจ, 2563)

ดังนั้น ปัญหาโรคระบาดไวรัส COVID-19 จึงเป็นสิ่งที่สร้างความตื่นตระหนกตกใจจนกระทั่งเสียขวัญและกำลังใจของประชาชนจำนวนมาก ในการที่จะดำรงชีพอยู่จากที่ได้ทราบข่าวของการจบชีวิตของตนเอง ปัญหาการที่รัฐไม่สามารถเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบอย่างทั่วถึง จึงเกิดเป็นภาพรวมของการบริหารจัดการของภาครัฐที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ

แนวทางการรับมือปัญหาโรคระบาด COVID-19 ของภาครัฐ

นับตั้งแต่การระบาดของ COVID-19 ประเทศไทยโดยคณะกรรมการโรคติดต่อแห่งชาติ มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ได้มีมติจัดให้มีศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของ COVID-19 หรือ ศบค. ทำหน้าที่ประสานงานด้านต่างๆ ได้แก่ด้านสาธารณสุข ด้านข้อมูล ด้านการป้องกัน ได้แก่

มาตรการควบคุม ป้องกันการแพร่ระบาดและเฝ้าระวัง COVID-19 การป้องกันและการลดผลกระทบ (Prevention and Mitigation)

1) สร้างความตระหนักให้ประชาชนในชุมชน เฝ้าระวังการแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัส COVID-19 และเน้นย้ำให้คนในชุมชนปฏิบัติตามตามมาตรการหรือแนวทางที่รัฐบาล/จังหวัดกำหนดอย่างเคร่งครัด

2) ให้ความรู้เรื่องโรค การดูแลรักษาและวิธีป้องกันแก่ประชาชนอย่างเข้มข้น ผ่านช่องทางที่ประชาชนเข้าถึงได้ง่าย สะดวกรวดเร็วและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงความรู้ ได้ศึกษาข้อมูลอย่างถูกต้องครบถ้วนและเท่าเทียมกัน

3) สนับสนุน “ชุมชน/หมู่บ้านปลอด COVID-19”

4) ส่งเสริมภาคีเครือข่ายในชุมชนและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหา

5) การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การป้องกันและการดูแลตนเอง ครอบครัว ชุมชน อย่างทั่วถึง เพื่อให้ชุมชนมีความรู้ มีความเข้าใจ มีความตระหนัก มีความตื่นตัวและสามารถปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงได้

มาตรการเตรียมพร้อมและการจัดการในภาวะฉุกเฉิน (Preparedness and Emergency Management)

1) จัดตั้งศูนย์อำนวยการ การป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคติดต่อเชื้อไวรัส COVID-19 ระดับตำบลเพื่อการบริหารจัดการแก้ไขสถานการณ์ภายในชุมชน พร้อมทั้งเพิ่มขีดความสามารถของทีมและทุกภาคส่วนในการรับมือกับสถานการณ์และผลกระทบจากโรคติดต่อเชื้อไวรัส COVID-19

2) ร่วมมือป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคติดต่อเชื้อไวรัส COVID-19 ในชุมชนอย่างเข้มแข็ง โดยชุมชนเพื่อชุมชน

3) เตรียมความพร้อมของบุคลากรหรือทีมช่วยเหลือในชุมชน ให้มีความเข้าใจในแผน และการใช้แผนในการช่วยเหลือประชาชนเมื่อมีการแพร่ระบาด

4) แจ้งเตือนสถานการณ์โรคติดต่อเชื้อไวรัส COVID-19 เพื่อให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริง ชัดเจนเพื่อลดความกลัวและความตื่นตระหนก

5) วางแผนสำรอง พร้อมทั้งพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร เพื่อรองรับกรณีสถานการณ์ฉุกเฉิน

6) เตรียมความพร้อมของบุคลากรโรงพยาบาลงบประมาณ วัสดุ – อุปกรณ์ ที่พักพิงชั่วคราวหรือโรงพยาบาลสนามทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค รวมทั้งความพร้อมของโรงพยาบาลศูนย์/โรงพยาบาลทั่วไป/โรงพยาบาลชุมชนกรณีที่มีแพร่ระบาดของโรคมากขึ้น

มาตรการรับมือและการบรรเทาทุกข์ (Response and Relief)

1) ช่วยเหลือผู้ติดเชื้อหรือผู้ป่วยตามแนวทางการรักษาอย่างเข้มข้น เพื่อให้ผู้ป่วยและญาติรู้สึกมั่นใจ มั่นคง ปลอดภัยและคลายความวิตกกังวล

2) กำหนดมาตรการอย่างเข้มข้นในการปฏิบัติตัวของประชาชนทั่วไป ไปเพื่อลดความเสี่ยง ที่ทำให้เกิดการแพร่ระบาด/การติดเชื้อ เช่น มาตรการ 3 ไม่ คือ ไม่นำเชื้อเข้าตัว ไม่นำเชื้อเข้าบ้าน ไม่นำเชื้อไปสู่ผู้อื่นและ 3 ต้อง คือ ต้องปฏิบัติตน ต้องติดตามข่าวสาร ต้องติดต่อสื่อสาร

3) ช่วยเหลือประชาชนตามความต้องการขั้นพื้นฐาน เช่น การดูแลสุขภาพ การดูแลด้านสุขภาพ อนามัยสิ่งแวดล้อม การติดตามหาญาติและที่พักพิง

4) แจ้งเตือนสถานการณ์ความเคลื่อนไหวการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงความเข้าใจและเห็นความสำคัญ ให้ความร่วมมือและลดความตื่นตระหนกของประชาชน

5) ลดและป้องกันผลกระทบที่ทำให้เกิดความทุกข์ ทรมานทั้งร่างกาย - จิตใจและการสูญเสีย

6) ส่งเสริมภาคีเครือข่ายและภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคติดต่อเชื้อไวรัส COVID-19 และขยายความร่วมมือกับชุมชนอื่นๆ เพื่อลดปัญหาการแพร่ระบาดของโรค

7) กำหนดมาตรการอื่นๆ ที่จำเป็นเพื่อป้องกันอันตรายและการแพร่ระบาดที่ส่งผลให้เกิดการเจ็บป่วยมากขึ้นหรือเสียชีวิต

มาตรการด้านการช่วยเหลือ พี่น้อง เยียวยาและสร้างความเข้มแข็งมั่นคงในชีวิต

รัฐบาลได้ออกกฎหมายที่สำคัญออกมา 4 ฉบับ เพื่อใช้ในการเยียวยาฟื้นฟูประเทศและประชาชนจากผลกระทบโค COVID-19 ทั้งได้แก่ 1) พระราชกำหนดให้อำนาจกระทรวงการคลังกู้เงินเพื่อแก้ไขปัญหา เยียวยาและฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม ได้ได้รับผลกระทบ 2) พระราชกำหนดการให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้ประกอบการ 3) พระราชกำหนดรักษาเสถียรภาพของระบบการเงิน 4) พระราชกำหนดกฤษฎีกากำหนดจำนวนเงินฝากที่ได้รับการคุ้มครองทั่วไป 2563 โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ ได้แก่

1) ส่งเสริมให้ประชาชน/กลุ่มเสี่ยง สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข

2) ส่งเสริมให้ภาครัฐ เอกชนและประชาชนมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูต่างๆ เช่น สุขภาพ การศึกษา การประกอบอาชีพ การท่องเที่ยว เศรษฐกิจ การคมนาคม ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน

3) กำหนดกิจกรรมช่วยเหลือในชุมชนเพื่อสร้างความตระหนักในการป้องกันโรคส่งเสริมความสัมพันธ์การช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง ฟื้นฟูวิถีชีวิตและการศึกษา

4) มีส่วนร่วมในการบูรณะ ปรับปรุง โครงสร้างพื้นฐานของโรงพยาบาล ที่พักพิงชั่วคราว โรงพยาบาลสนามหรือสถานที่สำคัญอื่นๆ ในชุมชน

5) เน้นการฟื้นคืนสู่สภาวะปกติและการสร้างขวัญกำลังใจแก่ประชาชน

6) ช่วยเหลือเยียวยาจิตใจกลุ่มผู้ป่วย ผู้เสียชีวิต ครอบครัวและประชาชนที่ได้รับผลกระทบ

7) บูรณาการแผนงานตามมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคระบาด ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อมต่อการรับมือในอนาคต การจัดการในชุมชน หากประชาชนทุกคนมีความรู้ความเข้าใจความตระหนักและมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังป้องกันและแก้ไขปัญหา ก็จะส่งผลให้สถานการณ์ความรุนแรงของโรคคลี่คลายลงได้ ประชาชนก็จะอยู่รวมกันอย่างเป็นปกติสุขและสามารถนำประสบการณ์ในบทเรียนครั้งนี้ ไปปรับใช้กับสถานการณ์วิกฤตที่อาจจะมีโอกาสเกิดขึ้นได้ในอนาคตต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.), 2563)

ดังนั้น แนวทางการรับมือของหน่วยงานภาครัฐ มีมาตรการหลักๆ เพื่อให้ประชาชนเข้าใจและปฏิบัติอย่างง่าย ๆ ได้แก่ หลัก 3 ไม่ คือ 1) ไม่นำเชื้อเข้าตัว 2) ไม่นำเชื้อเข้าบ้าน 3) ไม่

นำเชื้อไปสู่ผู้อื่นและหลัก 3 ต้อง คือ 1) ต้องปฏิบัติตน 2) ต้องติดตามข่าวสาร 3) ต้องติดต่อสื่อสาร เพื่อป้องกันและฟื้นฟูสภาพเศรษฐกิจและสังคมให้กลับเข้าสู่สภาพปกติโดยเร็ว

การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อเป็นแนวทางการรับมือปัญหาโรคระบาด COVID-19

หลักพุทธธรรมที่จะนำมาบูรณาการประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางการรับมือปัญหาโรคระบาด COVID-19 ที่กำลังระบาดแพร่เชื้อทั่วโลกในปัจจุบัน คือ หลักมรรคมีองค์ 8 ประการ เป็นทางแห่งการดำเนินการอันประเสริฐหรือทางสายกลาง ข้อปฏิบัติอันดี ซึ่งมีองค์ประกอบ 8 ประการ คือ 1) สัมมาทิฏฐิ เห็นชอบ 2) สัมมาสังกัปปะ ดำริชอบ 3) สัมมาวาจา เจรจาชอบ 4) สัมมากัมมันตะ ทำการงานชอบ 5) สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ 6) สัมมาวายามะ ความเพียรชอบ 7) สัมมาสติ ระลึกรู้ชอบ 8) สัมมาสมาธิ ตั้งจิตมั่นชอบ (อภิ.วิ. 35/486/371) ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับมาตรการของภาครัฐ เพื่อเป็นแนวทางการรับมือปัญหาโรคระบาด COVID-19 ที่ปฏิบัติให้กลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน รอบรู้ รอบคอบ คำนึงถึงคนรอบข้าง สนใจติดตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง ทำความเข้าใจและปฏิบัติอย่างเหมาะสม ใส่ใจ ดูแลตนเอง ช่วยเหลือเกื้อกูลตนและสังคม จะส่งผลให้ผู้ปฏิบัติบรรลุเป้าหมายผ่านพ้นจากวิกฤตการณ์ครั้งนี้ไปได้ ดังนี้

1. **สัมมาทิฏฐิ** คือ สร้างความตระหนักให้ประชาชนในชุมชนให้เฝ้าระวังการแพร่ระบาดของโรคติดต่อเชื้อไวรัส COVID-19 และเน้นย้ำให้คนในชุมชนปฏิบัติตามมาตรการหรือแนวทางที่รัฐกำหนดอย่างเคร่งครัด ให้ความรู้เรื่องโรค การดูแลรักษาและวิธีป้องกันแก่ประชาชนอย่างเข้มข้น เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าถึงความรู้ ศึกษาข้อมูลอย่างถูกต้องครบถ้วนและเท่าเทียมกัน เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์การป้องกันและการดูแลตนเองครบถ้วน ชุมชน อย่างทั่วถึงเพื่อให้ชุมชนมีความรู้มีความเข้าใจ มีความตื่นตัวและสามารถปรับตัวให้ทันต่อเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงได้

2. **สัมมาสังกัปปะ** คือ เตรียมความพร้อมของบุคลากรหรือทีมช่วยเหลือในชุมชนให้มีความเข้าใจในแผนและการใช้แผนในการช่วยเหลือประชาชนเมื่อมีการแพร่ระบาด วางแผนสำรอง เพื่อรองรับกรณีสถานการณ์ฉุกเฉิน กำหนดมาตรการอื่นๆ ที่จำเป็นเพื่อป้องกันอันตรายและการแพร่ระบาดที่ส่งผลให้เกิดการเจ็บป่วยมากขึ้นหรือเสียชีวิต

3. **สัมมาวาจา** คือ แจ้งเตือนสถานการณ์โรคติดต่อเชื้อไวรัส COVID-19 เพื่อให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นจริง ชัดเจน จะเป็นลดความกลัวและความตื่นตระหนกในหมู่ประชาชน

4. **สัมมากัมมันตะ** คือ การทำกิจกรรมต่างๆ ช่วยเหลือเยียวยาด้วยความเต็มใจอย่างเต็มความสามารถ คือ จัดตั้งศูนย์อำนวยการ การป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคติดต่อเชื้อไวรัส COVID-19 ระดับตำบลเพื่อบริหารจัดการแก้ไขสถานการณ์ภายในชุมชน พร้อมทั้งเพิ่มขีด

ความสามารถของทีมและทุกภาคส่วนในการรับมือกับสถานการณ์และผลกระทบจากโรคติดต่อเชื้อไวรัส COVID-19 การร่วมมือป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคติดต่อเชื้อไวรัส COVID-19 ในชุมชนอย่างเข้มแข็งโดยชุมชนเพื่อชุมชน กำหนดกิจกรรมช่วยเหลือในชุมชนเพื่อสร้างความตระหนักในการป้องกันโรค

5. สัมมาอาชีวะ คือ ส่งเสริมให้ประชาชน/กลุ่มเสี่ยง สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข ส่งเสริมให้ภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชนมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูต่างๆ เช่น สุขภาพ การศึกษา การประกอบอาชีพ การท่องเที่ยว เศรษฐกิจการคมนาคม ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน เพื่อเป็นการฟื้นฟูสภาพเศรษฐกิจและสังคม

6. สัมมาวายามะ คือ การสร้างการมีส่วนร่วมในการบูรณะ ปรับปรุง โครงสร้างพื้นฐานของโรงพยาบาล ที่พักพิงชั่วคราวโรงพยาบาลสนามหรือสถานที่สำคัญอื่นๆ ในชุมชนเน้นการฟื้นคืนสู่สภาวะปกติ

7. สัมมาสติ คือ การสร้างขวัญกำลังใจแก่ประชาชน ช่วยเหลือเยียวยาจิตใจกลุ่มผู้ป่วย ผู้เสียชีวิต ครอบครัวและประชาชนที่ได้รับผลกระทบ ช่วยเหลือผู้ติดเชื้อหรือผู้ป่วยตามแนวทางการรักษาอย่างเข้มข้น เพื่อให้ผู้ป่วยและญาติรู้สึกมั่นใจปลอดภัย คลายความวิตกกังวล ลดและป้องกันผลกระทบที่ทำให้เกิดความทุกข์ ทรมานทั้งร่างกาย - จิตใจและการสูญเสีย

8. สัมมาสมาธิ คือ การบูรณาการแผนงานตามมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาโรคระบาดและประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อมต่อการรับมือในอนาคต หากประชาชนทุกคนมีความรู้ความเข้าใจ ความตระหนักและมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังป้องกันและแก้ไขปัญหาที่จะส่งผลให้สถานการณ์ความรุนแรงของโรคคลี่คลายลงได้ ประชาชนก็จะอยู่รวมกันอย่างเป็นปกติสุขและสามารถนำประสบการณ์ บทเรียนในครั้งนี้ไปปรับใช้กับสถานการณ์วิกฤตที่อาจมีโอกาสดังขึ้นได้ในอนาคตต่อไป

ดังนั้น หลักมรรคมีองค์ 8 ประการสามารถนำมาบูรณาการประยุกต์ใช้กับศาสตร์การบริหารจัดการได้อย่างลงตัว สร้างความรู้ความเข้าใจในวิถีของความเป็นเมืองพุทธ เป็นพุทธวิธีหรือเป็นหลักการปฏิบัติทั้ง 3 ประการ ได้แก่ 1) สนใจ ติดตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงความรู้ใหม่ 2) เข้าใจ และปฏิบัติอย่างเหมาะสม 3) ดูแลตนเองและช่วยเหลือสังคม ที่เป็นความรอบรู้รอบคอบและคำนึงถึงคนรอบข้าง

สรุป

แนวทางการรับมือปัญหาโรคระบาด COVID-19 ตามหลักพุทธธรรม ซึ่งมีหลักธรรมหลายๆ ประการที่ยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ของบ้านเมืองได้ ซึ่งถือได้ว่าเป็นการน้อมนำหลักธรรมพุทธธรรมมาบูรณาการประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติในทางสายกลางที่ไม่ตึงไม่หย่อนจนเกิดไปหรือที่เรียกว่า “มัชฌิมาปฏิปทา” ความรอบรู้ เข้าใจตน เข้าใจคนและเข้าใจงาน ส่งผลต่อการดำเนินการบริหารจัดการของภาครัฐให้มีประสิทธิภาพมาก

ยิ่งขึ้น ทั้ง 8 ทางแห่งวิธีการดำเนินการ/มาตรการของภาครัฐทั้งการควบคุม ป้องกันการแพร่ระบาดและเฝ้าระวัง COVID-19 และมาตรการด้านการช่วยเหลือฟื้นฟู เยียวยาและสร้างความเข้มแข็งมั่นคงในชีวิตที่เชื่อมโยงความสัมพันธ์ในการสร้างความรู้

ผลที่จะได้รับจากการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ คือ ประชาชนได้มีความเข้าใจที่ถูกต้อง การคิดพิจารณาในทางที่ถูกต้องก่อนลงมือทำอะไร การพูดสนทนาให้คำแนะนำในทางสร้างสรรค์ การช่วยเหลือเยียวยาผู้ประสบภัยด้วยความเต็มใจอย่างเต็มความสามารถ การปฏิบัติงานด้วยความสุจริต มีความพยายามปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จ มีสติไม่ตื่นตระหนก มีความตั้งใจมุ่งมั่นปฏิบัติตามกฎระเบียบของภาครัฐและจะทำให้ให้บรรลุเป้าหมายและวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นในครั้งนี้ก็จะผ่านพ้นไปด้วยดีและผลกระทบน้อยที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค. (2563). *โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID 19)*. สืบค้น 25 สิงหาคม 2563, จาก <https://ddc.moph.go.th/>
- ฐานเศรษฐกิจ. (2563). *ผลกระทบโควิด-มาตรการล็อกดาวน์*. สืบค้น 27 สิงหาคม 2563, จาก https://www.thansettakij.com/content/money_market/437244
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมประวิณ มันประเสริฐ. (2563). *ผลกระทบของโรคระบาดโควิด-19 ต่อเศรษฐกิจไทย*. สืบค้น 27 สิงหาคม 2563, จาก <https://www.krungsri.com/bank/th/plearn-plearn/economic-covid-impact.htm>
- สำนักข่าวแห่งชาติ กรมประชาสัมพันธ์. (2563). *สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรค COVID-19*. สืบค้น 26 สิงหาคม 2563, จาก <http://thainews.prd.go.th>
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.). (2563). *แนวทางการจัดวงปรึกษาหารือรวมพลังพลเมืองตื่นรู้ ช่วยชาติ ลุ้ภัย COVID-19 ระยะฟื้นฟูคุณภาพชีวิต*. สืบค้น 26 สิงหาคม 2563, จาก <http://www.nakhonpathom.go.th/>
- World Health Organization. (2020). *Coronavirus disease (COVID-19) pandemic*. Retrieved June 25, 2020, from <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019>

การสร้างความเสมอภาคในสังคม: แนวคิด หลักการ บนฐานคิดธรรมาภิบาล* CREATING EQUALITY IN SOCIETY: CONCEPTS BASED ON GOOD GOVERNANCE

ปนัดดา รักษาแก้ว

Panadda Raksakeao

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: pannadda@uci.co.th

บทคัดย่อ

ความเสมอภาคถือว่าเป็นหลักพื้นฐานของศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ซึ่งมนุษย์ย่อมได้รับการรับรองและคุ้มครองจากกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นมนุษย์ โดยมีต้องคำนึงถึงคุณสมบัติอื่นๆ อาทิ เชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ถิ่นกำเนิด เป็นต้น และขณะเดียวกันก็ถือได้ว่าหลักความเสมอภาคนี้เป็นหลักที่ควบคุมมิให้รัฐใช้อำนาจของตนตามอำเภอใจ โดยการใช้อำนาจของรัฐแก่กลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่งรัฐต้องสามารถอธิบายได้ว่าเพราะเหตุใดรัฐจึงกระทำการอันก่อให้เกิดผลกระทบหรือเป็นการให้ประโยชน์แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งนั้นโดยเฉพาะ ดังนั้นในบทความนี้ มุ่งเน้นในการอธิบายแนวคิดเกี่ยวกับความเสมอภาค อธิบายเปรียบเทียบสถานะระหว่างคนจนกับคนรวยซึ่งได้รับการปฏิบัติเกี่ยวกับความเสมอภาคที่ไม่เสมอภาคในสังคมไทย รวมทั้งการสร้างการเสมอภาคและเท่าเทียมบนฐานคิดธรรมาภิบาล

คำสำคัญ: ความเสมอภาค; ความเสมอภาคในสังคม; ธรรมาภิบาล

Abstract

Equality is considered the basis of human dignity. Human are equally guaranteed and protected by law as human beings. Without considering other qualifications such as race, religion, native language, etc. At the same time, it can be regarded that this principle of equality governs the state from using its powers arbitrarily. By exercising the power of the state to a group of persons, the state must be able to explain why the state acts to cause an effect or to benefit a particular person. Therefore, this article focuses on describing equality concepts, explain and compare the status between the poor and the rich who are treated with the unequal equality in Thai society including creating equality and equality on the basis of good governance.

Keywords: Equality; Equality in Society; Good Governance

* Received July 17, 2020; Revised November 21, 2020; Accepted December 3, 2020

บทนำ

หลักความเสมอภาคหรืออีกนัยหนึ่งของสิทธิของราษฎรที่จะได้รับการปฏิบัติจากรัฐอย่างเท่าเทียมกันนี้ ในรัฐธรรมนูญของเสรีประชาธิปไตยแทบทุกรัฐมีบัญญัติรับรองไว้อย่างชัดเจน (วรพจน์ วิศรุตย์พิชิต, 2543) ตามหลักรัฐธรรมนูญหลักนี้องค์การต่าง ๆ ของรัฐต้องปฏิบัติต่อบุคคลเหมือนกันในสาระสำคัญอย่างเดียวกัน และปฏิบัติต่อบุคคลที่แตกต่างกันในสาระสำคัญแตกต่างกันก็ดี การปฏิบัติต่อบุคคลแตกต่างกันในสาระสำคัญอย่างเดียวกันก็ดี ย่อมขัดต่อหลักแห่งความเสมอภาค แนวความคิดเรื่องหลักแห่งความเสมอภาคนั้น ตั้งอยู่บนพื้นฐานว่าตามธรรมชาติของมนุษย์ทุกคนเกิดมามีความเสมอภาคเท่าเทียมกันตามธรรมชาติและทุกคนจะต้องเคารพสิทธิและเสรีภาพของกันและกัน ถ้าพิจารณาจากแนวความคิดดังกล่าวแล้ว ในมุมมองของนักวิชาการที่มองว่าสิ่งเหล่านี้มีมาและติดตัวมาตั้งแต่เกิด และถ้าถึงแม้จะไม่มีกฎหมายลายลักษณ์อักษรมารับรองสิ่งเหล่านี้ก็ตาม ก็มีผลบังคับใช้ได้ เพราะเป็นสิ่งธรรมชาติที่รัฐและทุกคนมีอาจปฏิเสธได้ นอกจากนี้ยังเห็นได้ว่าการยอมรับสิ่งเหล่านี้ก็แสดงให้เห็นถึงแนวความคิดในเรื่องปัจเจกชนนิยมอีกด้วย เพราะการที่รัฐหรือทุกคนต้องยอมรับและเคารพต่อหลักการเหล่านั้นเท่ากับเป็นการยอมรับสิทธิตามธรรมชาติของแต่ละคนด้วยเช่นกัน

ความเสมอภาค (Equality) มักใช้คู่กับคำว่า ความเท่าเทียมกัน คือ ทำตนเสมอดันเสมอปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอในชนทั้งหลาย และเสมอในสุขทุกข์โดยร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไข ตลอดถึงวางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะ บุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามธรรมในแต่ละกรณี (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต, 2546) ในบริบทเดียวกันนี้ สมภาร พรหมทา (2539) ได้อธิบายว่าความเสมอภาคในทฤษฎีของ John Stuart Mill ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความเสมอภาคว่าเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของความยุติธรรมและเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของการทำตามหลักความยุติธรรม มีคนจำนวนไม่น้อยเห็นว่า ความเสมอภาคนี้คือแก่นของความยุติธรรมในขณะเดียวกันเมื่อกล่าวถึงความเสมอภาคในวงการปรัชญาการเมืองจะหมายเอาความเสมอภาค 4 ประเภทได้แก่ 1) ความเสมอภาคที่จะได้รับการปกป้องสิทธิและเสรีภาพอย่างเท่าเทียมกัน (Equality Of Right And Liberty) 2) ความเสมอภาคที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันจากรัฐในฐานะที่เป็นพลเมือง (Equality Of Citizenship) 3) ความเสมอภาคทางโอกาส (Equality Of Opportunity) 4) ความเสมอภาคระหว่างบุคคล (Equality Of Persons) (Bernard, 1962)

แนวคิดเกี่ยวกับความเสมอภาค

หลักแห่งความเสมอภาคไม่ได้บังคับให้องค์กรต่าง ๆ ของรัฐต้องปฏิบัติต่อบุคคลทุกคนอย่างเดียวกัน ตรงกันข้ามกลับบังคับให้ต้องปฏิบัติต่อบุคคลที่แตกต่างกันในสาระสำคัญแตกต่างกันออกไปตามลักษณะเฉพาะของแต่ละคน เฉพาะแต่บุคคลที่เหมือนกันในสาระสำคัญเท่านั้นที่องค์กรของรัฐต้องปฏิบัติต่อเขาเหล่านั้นอย่างเดียวกัน ในทางปฏิบัติก็มีการแบ่งแยกบุคคลออกเป็นประเภท ๆ เช่น ข้าราชการ เกษตรกร เป็นต้น และปฏิบัติต่อบุคคลประเภทเดียวกันเหมือนกันและต่อบุคคลต่างประเภทกันแตกต่างกันออกไป ในกรณีที่มีการแยกบุคคลออกเป็นประเภทและปฏิบัติต่อบุคคลแต่ละประเภทแตกต่างกันออกไปโดยปราศจากเหตุผลที่ “ควรค่าแก่การรับฟัง” (Raison objective Plausible) ถือว่าเป็น “การเลือกปฏิบัติ” หรือ “เลือกที่รักมักที่ชัง” (Discrimination) ซึ่งต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญเช่นกัน

นอกจากนี้ ปรีชา ช่างขวัญยืน ก็ได้อธิบายถึงความเสมอภาคไว้อีกว่า

1. ความเสมอภาคที่เป็นการบังคับใช้ตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่เลือกปฏิบัติ หากเป็นพรรคพวกเดียวกันจะปฏิบัติอย่างหนึ่งถ้าไม่ใช่ก็ปฏิบัติอีกอย่างหนึ่งที่เรียกว่า 2 มาตรฐาน

2. ความเสมอภาคทางโอกาส หมายถึงการเปิดกว้าง และการเข้าถึงได้สะดวก เช่น การเปิดโอกาสให้เด็กนักเรียนได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษาฟรี โครงการ 30 บาทรักษาได้ทุกโรค เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงบริการของรัฐ เป็นต้น

3. ความเสมอภาคแบบแนวราบหมายถึง ความสัมพันธ์ในระดับบุคคล ระดับองค์กรที่มีมิติในระดับแนวนอน ที่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจ (พระพุทธรชัย ทิพสวัสดิ์, 2552)

ในขณะที่ เบิร์นาร์ด วิลเลียมส์ (Bernard Williams) ก็ได้ให้ความหมายของความเสมอภาค หรือความเท่าเทียมกันไว้ 3 ประการด้วยกัน คือ

1. มนุษย์เท่าเทียมกัน ในฐานะที่เป็นมนุษยชาติร่วมกัน (Common Humanity) กล่าวคือ มนุษย์ทุกคนสามารถพูดและใช้ภาษาร่วมกัน มีอิสระที่จะคิดและใช้เครื่องมืออยู่ร่วมกัน เป็นการยืนยันข้อเท็จจริงที่ว่ามนุษย์ทุกคนเท่าเทียมกัน ในฐานะที่เขาเป็นมนุษย์

2. มนุษย์เท่าเทียมกันในฐานะที่มีความสามารถทางศีลธรรม (Moral Capacities)

3. ความเท่าเทียมกันของโอกาส (Equality Of Opportunity) คือ การแบ่งปันโอกาสที่จะได้รับปัจจัยให้กับทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน (พระพุทธรชัย ทิพสวัสดิ์, 2552)

ส่วน ธนาชัย สุนทรอนันตชัย (2561) ได้อธิบายว่า คำว่า ความเสมอภาค (Equity) นั้น มีนัยยะที่แตกต่างกับคำว่าความเท่าเทียมโดยเฉพาะในมุมมองทางกฎหมายแล้วจะมีได้เรียกร้องให้ปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันอย่างสิ้นเชิง กล่าวคือ มิได้หมายความว่าบุคคลทุกคนจะได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันโดยมิได้คำนึงถึงข้อแตกต่างใดๆ เลย แต่เฉพาะกรณีสิ่งสองสิ่งมีสาระสำคัญเหมือนกันจึงควรจะได้รับ การปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันและกรณีสิ่งสองสิ่งมีสาระสำคัญต่างกันจะต้องได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างกัน เพราะหากทุกคนจะต้องได้รับการปฏิบัติ

อย่างเท่าเทียมกันโดยมิให้คำนึงถึงข้อแตกต่างใดๆ เช่น บุคคลทุกคนจะต้องเสียภาษีอย่างเท่าเทียมกันหมดโดยมิต้องคำนึงถึงรายได้ของบุคคลนั้นหรือว่าทุกคนจะต้องได้รับสิทธิเรียกร้องในการได้รับความสงเคราะห์อย่างเท่าเทียมกันโดยไม่คำนึงถึงความจำเป็นของบุคคลนั้นๆ ในที่สุดจะนำไปสู่การปฏิบัติอย่างไม่เสมอภาคต่อบุคคลบางกลุ่ม

ดังนั้น เรื่องของความเสมอภาคจึงต้องเป็นกรณีที่มีการเปรียบเทียบกันระหว่างข้อเท็จจริง 2 ข้อเท็จจริงหรือบุคคล 2 คนหรือกลุ่มบุคคล 2 กลุ่ม โดยจะต้องคำนึงว่าไม่มีข้อเท็จจริงใดๆ หรือบุคคลใดหรือกลุ่มบุคคลใดจะเหมือนกันทุกประการกับอีกข้อเท็จจริงหนึ่งหรืออีกบุคคลหนึ่ง หรืออีกกลุ่มบุคคลหนึ่ง นอกจากนั้นแล้ว การจัดสวัสดิการสังคมก็ถือเป็นบริการสาธารณะที่รัฐต้องจัดขึ้น ซึ่งภายใต้แนวคิดของการจัดบริการสาธารณะก็เป็นที่ยอมรับกันว่าต้องคำนึงถึงความเสมอภาคด้วย (บรรเจิด สิงคนติ และคณะ, 2545)

คนจนกับคนรวย: ความเสมอภาคที่ไม่เสมอภาคในสังคมไทย

ธนาคารโลก (World Bank) ได้ให้คำนิยามของคำว่า “ความยากจน” ในแง่ของความไม่สมบูรณ์ของสิ่งจำเป็นบนพื้นฐาน หรือทางจิตวิทยาว่า หมายถึง “สถานะที่อึดอัดอย่างไม่อาจจะยอมรับได้ของมนุษย์ปุถุชน” (รัตยา ตั้งประกรณ์, 2552) ซึ่งเมื่อพิจารณาความอึดอัดทางกายภาพ ทางจิตใจ และทางสังคม ซึ่งเกี่ยวพันโดยตรงกับความไม่สมบูรณ์ของสิ่งจำเป็นพื้นฐานทางวัตถุและทางชีววิทยา โดยทั่วไปมักหมายถึง โภชนาการ สาธารณสุข การศึกษาและที่พักอาศัย นอกเหนือจากนั้นยังรวมถึง การขาดแคลนโอกาสและสิ่งจำเป็นพื้นฐานของชีวิต เช่น โอกาสการศึกษาขั้นประถมศึกษา โอกาสการมีสุขภาพดี สิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่การมีงานทำและสร้างรายได้ในอนาคต ด้วยเหตุและปัจจัยดังกล่าวเรามักจะพบเห็นบนหน้าข่าวของสื่อว่า “คนจน” มักจะถูกเอารัดเอาเปรียบโดยช่องโหว่ของกฎหมายอยู่บ่อยครั้ง และมักจะถูกเลือกปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ของรัฐในกรณีที่เกิดข้อพิพาทระหว่างคนรวยกับคนจน และคนจนมักจะถูกคุกคามบดขยี้อยู่แทบจะทุกครั้ง แต่ในความเป็นจริงในอีกแง่มุมจะพบว่า

1. คนจนไม่มีเงิน ไม่มีหลักทรัพย์ยื่นประกันตัว
2. คนจนติดคุกเพราะไม่มีเงินจ่ายค่าปรับ คือกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาว่าทำผิดจริง

หากพิจารณาในสาระสำคัญของตัวบทกฎหมายจะพบว่า ในคดีที่มีโทษปรับ แล้วจำเลยไม่มีเงินเสียค่าปรับ จำเลยที่เป็นคนจนก็ต้องติดคุกแทนค่าปรับซึ่งใน พ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 25) พ.ศ. 2559 ที่ได้ประกาศลงราชกิจจานุเบกษาแล้ว เมื่อวันที่ 7 เม.ย. 2559 และมีผลบังคับใช้ในวันที่ 8 เม.ย. 2559 ที่ผ่านมามีกฎหมายดังกล่าวสาระสำคัญ คือ มีการแก้ไขอัตราเงินในการกักขัง แทนค่าปรับจาก 200 บาท/วัน เป็น 500 บาท/วัน และห้ามกักขังเกินกำหนด 1 ปี เว้นแต่ในกรณีที่ศาลพิพากษาให้ปรับตั้งแต่ 200,000 บาทขึ้นไป จะส่งกักขังแทนค่าปรับเกินกว่า 1 ปีได้ แต่ไม่เกิน 2 ปี (ประชาไท, 2563)

ในพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (ฉบับที่ 22) พ.ศ. 2547 ได้อธิบายสาระสำคัญไว้ใน **มาตรา 110** ในคดีมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินห้าปีขึ้นไป ผู้ที่ถูกปล่อยชั่วคราวต้องมีประกัน และจะมีหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ได้ในคดีอย่างอื่นจะปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกันเลย หรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกันด้วยก็ได้ การเรียกประกันหรือหลักประกันตามวรรคหนึ่งหรือวรรคสองจะเรียกจนเกินควรแก่กรณีมิได้ และต้องคำนึงถึงเงื่อนไขและมาตรการป้องกันต่าง ๆ ที่ได้ใช้กับผู้ถูกปล่อยชั่วคราวประกอบด้วย ทั้งนี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง หรือข้อบังคับของประธานศาลฎีกา แล้วแต่กรณี ซึ่งจากสาระสำคัญของกฎหมายในมาตราดังกล่าว ก็จะอธิบายได้ว่า ถ้าเป็นโทษเล็กๆ น้อยๆ ศาลก็สามารถให้จำเลยหรือผู้ต้องหาสาบานตัวว่าจะมาตามนัดแล้วปล่อยกลับบ้านได้ คนจนไม่มีเงินก็กลับบ้านได้ ไม่ต้องติดคุก รอก่อนค่อยตัดสินที่หลัง แต่ตามมาตรา 110 นั้นกลับกำหนดให้คดีที่มีโทษจำคุกเกินห้าปีขึ้นไป การปล่อยตัวชั่วคราวต้องมีหลักประกัน ซึ่งทำให้ศาลไม่สามารถให้จำเลยสาบานตัวแล้วกลับบ้านได้เหมือนคดีเล็กๆ น้อยๆ ได้ จึงทำให้คนจนต้องติดคุกเพราะไม่มีเงินมาประกันตัว เพราะตามมาตรา 114 มีสาระสำคัญว่าเมื่อจะปล่อยชั่วคราวโดยให้มีประกันและหลักประกันด้วย ก่อนปล่อยตัวไปให้ผู้ร้องขอประกันจัดหาหลักประกันมาดังต้องการซึ่งหลักประกันมี 3 ชนิด ได้แก่ มีเงินสดมาวาง มีหลักทรัพย์อื่นมาวาง มีบุคคลมาเป็นหลักประกัน โดยแสดงหลักทรัพย์

จากกฎหมายดังกล่าวทำให้คนจน คนไม่มีพวกพ้องต้องติดคุก เพราะไม่มีเงินมาประกันตัว และหาบุคคลมาประกันตัวให้เขาไม่ได้ ส่วนคนชั้นกลาง หาเข้ากินค่า ไม่มีเงินสด ไม่มีหลักทรัพย์จำพวกโฉนดที่ดิน แต่สามารถไปหาหยิบยืมมาได้หรือกู้หนี้ยืมสินนอกระบบ เพื่อเอาเงินมาเข้าหลักทรัพย์จากหน้าประกันอาชีพต่อไป ส่วนคนรายนั้นสามารถหาเงินหาหลักทรัพย์มาประกันตัวได้ทันที อีกทั้งความเลื่อมล้ำในสังคมทำให้เงิน 100,000 บาท ของคนหาเข้ากินค่า คนชั้นกลาง กับเศรษฐี มหาเศรษฐี นั้นมีคุณค่าต่างกัน เพราะ 100,000 บาท ของมหาเศรษฐี อาจเป็นเพียงค่าอาหารเพียงมื้อเดียว ส่วน 100,000 บาท ของคนจน คือค่าอาหารทั้งปีของครอบครัว ดังนั้นจึงไม่แปลกที่คนจน คนไม่มีพวกพ้องต้องติดคุก เพราะไม่มีเงินมาประกันตัวและไม่มีใครมาประกันตัวให้ (ธีรวัฒน์ นามวิชา, 2561)

ในประเด็นนี้จึงสรุปได้ว่า ประชาชนทุกคนจะได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน อันเป็นการปกป้องสิทธิและรักษาผลประโยชน์ของบุคคลไม่ว่าเขาจะเป็นใคร ไม่ว่าเขาจะยากจนหรือร่ำรวยไม่ว่าเขาจะมีความรู้สูงหรือต่ำ โดยที่ไม่มีผู้ใดจะได้รับอภิสิทธิ์ในการปฏิบัติตามกฎหมายเหนือผู้ใด เช่น คนจนกับคนรวยต้องปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน เป็นต้น ความเสมอภาคตามกฎหมายจัดว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง สำหรับการปกครองระบอบประชาธิปไตย แต่ที่ไม่เสมอภาคกันคือฐานะความเป็นอยู่และศักดินาทางสังคมที่ไม่เท่าเทียมกัน

การสร้างเสมอภาคและเท่าเทียมบนฐานคตินิยม

ความเสมอภาค (Equity) ในหลักคตินิยมของการบริหารบ้านเมืองที่ดีนั้นคือ การปฏิบัติราชการที่ให้บริการแก่ประชาชนทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน โดยที่ไม่มีข้อจำกัดในเรื่องเพศ วัย ภาษา ฐานะ ที่อยู่อาศัย หรือแม้แต่ความสมบูรณ์ของสภาพร่างกาย ซึ่งจะต้องได้รับการจากรัฐอย่างเท่าเทียมกัน มีแนวปฏิบัติดังนี้

1. หลักนิติธรรม (The Rule of Law) การตรากฎหมาย กฎ กติกาที่ถูกต้องเป็นธรรม การบังคับใช้เป็นไปตามกฎกติกาที่ตกลงกันไว้ คำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพ ความยุติธรรมของสมาชิก เราจะเห็นได้ว่ามาตรการคุ้มครองทางกฎหมายนั้นกำหนดไว้ให้มีความเสมอภาคและเท่าเทียมกันของคนในสังคม แต่ในความเป็นจริงแล้วมักจะมีเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดกระบวนการยุติธรรมที่สั่นคลอนต่อความเสมอภาค เช่น กรณีคนรวยขับรถยนต์คนตาย กรณีอัยการสั่งไม่ฟ้องอดีต นายกรัฐมนตรีกรณีบุกรุกเขายายเที่ยง สิ่งทั้งหลายเหล่านี้ต่างมีผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของกระบวนการยุติธรรมของไทยเป็นอย่างยิ่ง การที่ภาครัฐจะสร้างความเสมอภาคให้เกิดขึ้นในสังคมนั้น สิ่งที่เป็นอย่างยิ่งคือ ความเสมอภาคในกระบวนการยุติธรรมนั่นเอง

2. หลักคุณธรรม (Morality) การยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม ส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาตนเอง เพื่อให้มีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทน มีระเบียบวินัย ประกอบอาชีพสุจริต สิ่งที่ภาครัฐพยายามทำคือการปลูกฝังค่านิยมซื่อสัตย์สุจริตให้กับสังคมทุกระดับชั้น โดยมุ่งเน้นที่เด็กและเยาวชน ที่คาดหวังว่าเติบโตมาแล้วจะไม่ทุจริตคดโกง แต่ในภาพแห่งความเป็นจริงที่พบตามหน้าสื่อได้แก่ การทุจริตโกงเงินคนจน โกงรับจำนำข้าว สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าการปลูกฝังค่านิยมซื่อสัตย์สุจริตนั้น หากจะได้ผลดีและเกิดความเสมอภาค ผู้บริหารระดับบนควรประพฤติตนให้เป็นแบบอย่างและเป็นบรรทัดฐานของสังคมและองค์กรที่ทำหน้าที่กำกับดูแลด้านการตรวจสอบการทุจริตเองก็ควรปฏิบัติในมาตรฐานเดียวกัน โดยเฉพาะคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ยกตัวอย่างในกรณีการตรวจสอบทรัพย์สินของผู้บริหารระดับสูงในรัฐบาลปัจจุบัน (BBC ไทย, 2018) ดังนั้นสิ่งที่ต้องการจะให้เป็นบรรทัดฐานของความเสมอภาคคือการไม่เลือกปฏิบัติและไม่ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ของคณะบุคคลและองค์กรที่ตรวจสอบการทุจริต จึงจะได้ชื่อว่าสร้างความเสมอภาคให้กับสังคม

3. หลักความโปร่งใส (Accountability) องค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International) ได้ประกาศค่าคะแนนดัชนีการรับรู้การทุจริต ปี 2016 ปรากฏว่า 2 ใน 3 จาก 176 ประเทศทั่วโลก ได้คะแนนต่ำกว่า 50 คะแนน สำหรับประเทศที่ได้อันดับหนึ่งยังคงเป็นประเทศเดนมาร์กและนิวซีแลนด์ 90 คะแนนเท่ากัน ขณะที่ประเทศจากทวีปเอเชียอย่างสิงคโปร์อยู่อันดับที่ 7 ได้ 84 คะแนน ในส่วนของประเทศไทยได้ 35 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน ลดลง 3 คะแนน ได้ลำดับที่ 101 เมื่อเทียบกับปี 2558 ได้ 38 คะแนน อยู่อันดับ 76 จาก 168 ประเทศ ในขณะที่ World Justice Project (Wjp): Rule Of Law Index ได้ให้คะแนน 37 คะแนน เพิ่มขึ้นจากปีก่อน 11 คะแนน โดย Wjp ประเมินค่าความ

โปร่งใสโดยใช้หลักนิติรัฐ ซึ่งมีหลักการสำคัญ 4 ประการ คือ 1) รัฐบาลและหน่วยงานของรัฐต้องอยู่ภายใต้กฎหมายและถูกตรวจสอบได้ 2) กฎหมายต้องเปิดเผย ชัดเจน มั่นคง ปกป้องสิทธิเสรีภาพของประชาชน 3) กระบวนการทางกฎหมายมีความเป็นธรรม มีประสิทธิภาพ 4) การตัดสินใจต้องมีความเป็นธรรม มีจริยธรรม มีความเป็นกลาง (ดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชันโลก ปี 2559, 2561) ทั้งนี้ Wjp มีการเก็บข้อมูลระหว่างเดือน พฤษภาคม – กันยายน 2016 ในการให้ค่าคะแนน CPI ปี 2016 นี้ องค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ ให้คะแนนและจัดอันดับประเทศไทย โดยพิจารณาข้อมูลจากแหล่งข้อมูล 9 แหล่งข้อมูล (ปี 2015 ใช้ 8 แหล่งข้อมูล) โดยใน 8 แหล่งข้อมูล ไทยได้คะแนนเพิ่มขึ้น 3 แหล่งข้อมูล คะแนนเท่าเดิม 1 แหล่งข้อมูล และคะแนนลดลง 4 แหล่งข้อมูล ขณะที่แหล่งข้อมูลที่เกิดขึ้นใหม่ในปีนี้ 1 แหล่งข้อมูล วัดเกี่ยวกับความหลากหลายของประชาธิปไตย ซึ่งคะแนนไทยร่วงจาก 38 เป็น 35 อันดับตกจาก 76 เป็น 101 จาก 176 ประเทศ นั้นสะท้อนให้เห็นว่ามาตรฐานความโปร่งใสในการดำเนินงานของภาครัฐไทยยังไม่สามารถสร้างความน่าเชื่อถือในระดับนานาชาติได้ ดังนั้นการที่จะให้เกิดความเสมอภาคที่น่าเชื่อถือได้ควรที่จะสร้างระบบและกลไกให้มีกระบวนการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐได้ และควรกำหนดบทให้คนให้โทษที่มีมาตรฐานที่เท่าเทียมกัน

4. หลักการมีส่วนร่วม (Participation) การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองและทางบริหาร การตัดสินใจที่เกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากร การให้ข้อมูลแก่ประชาชน การแสดงความคิดเห็น การให้คำปรึกษา การร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมควบคุมงานสาธารณะ เมื่อพิจารณาในบริบทของปัจจุบันพบว่ายังมีคำสั่งห้ามเคลื่อนไหวทางการเมือง ห้ามแสดงความคิดเห็นต่อรัฐบาลผ่านสื่อในลักษณะต่าง ๆ ห้ามวิพากษ์วิจารณ์ ห้ามประชุมพรรคการเมือง (Voicetv, 2018) การกำหนดนโยบายสาธารณะของรัฐบาลในหลายกรณีจึงเป็นลักษณะมัดมือชก เช่น โครงการลงทะเบียนเพื่อสวัสดิการแห่งรัฐ หรือลงทะเบียนคนจนเพื่อแจกเงินคนจน โครงการรถไฟความเร็วสูง “กทม.-หนองคาย” รวมทั้งการตรวจสอบการทุจริตการก่อสร้างอุทยานราชภักดิ์ (The case of "Rajapak Park" Reflects failure, 2018) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความล้มเหลวในการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งพยายามเรียกร้องให้เกิดกระบวนการตรวจสอบความโปร่งใส ปัจจัยที่จะสร้างความเสมอภาคให้เกิดขึ้นในประเด็นนี้ได้คือการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบ และสามารถแสดงความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์การทำงานของรัฐบาลได้อย่างเสรี ภายใต้กรอบกติกาที่มีทางกฎหมาย

5. หลักความรับผิดชอบ (Responsibility) การตระหนักในสิทธิหน้าที่ สำนึกในความรับผิดชอบต่อสังคม การใส่ใจต่อปัญหาสาธารณะ ความกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหาสาธารณะ การเคารพในความคิดเห็นที่แตกต่าง และความกล้าหาญที่จะรับผิดชอบต่อการทำของตน สิ่งที่พบเห็นในภาวะการณ์ปัจจุบันที่ชัดเจนคือการที่รัฐบาลมีปัญหาเกี่ยวกับการถูกประชาชนวิพากษ์วิจารณ์ในหลายประเด็น รวมทั้งเรียกร้องให้ผู้บริหารระดับสูงของรัฐบาลลาออกจากการที่มีพฤติกรรมที่ต้องสงสัยต่อการปกปิดทรัพย์สิน ในขณะที่เดียวกันยังเรียกร้องให้องค์กรที่ทำ

หน้าที่ตรวจสอบทุจริตอย่าง สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปปช.) ที่ตีความในต้วบทกฎหมายที่ถูกมองว่าเข้าข้างและอาจละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ (กรุงเทพธุรกิจ, 2563) ดังนั้นการที่จะสร้างความเสมอภาคในประเด็นนี้ได้ก็คือ การรับผิดชอบต่อสังคม อันจะก่อให้เกิดความศรัทธาต่อผู้นำองค์กรและในต้วองค์กรเอง

6. หลักความคุ้มค่า (Cost-Effectiveness Or Economy) การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม ใช้อย่างคุ้มค่า สร้างสรรค์สินค้าและบริการที่มีคุณภาพ แข่งขันได้ในเวทีโลก และรักษาพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้สมบูรณ์ยั่งยืน โดยมุ่งประโยชน์สูงสุด (ถวิลวดี บุรีกุลและคณะ, 2547) สิ่งที่พบเห็นในการบริหารงานของรัฐบาลปัจจุบันจะพบว่า ปีงบประมาณ 2558 และ 2559 รัฐบาลอยู่ในภาวะขาดดุลงบประมาณเฉลี่ยปีละ 395,145 ล้านบาท หรือขาดดุลเพิ่มขึ้นจากเดิมปีละเกือบหนึ่งแสนล้านบาท ซึ่งเทียบเป็นร้อยละ 17.1 ของเงินรายได้ของรัฐบาลในแต่ละปี (โพส্তুเตย์, 2563) ในขณะที่สำนักงานบริหารหนี้สาธารณะ (สบน.) เผยแพร่ว่า หนี้สาธารณะคงค้าง ณ วันที่ 30 เม.ย. 2560 มีจำนวน 6.26 ล้านล้านบาท หรือคิดเป็น 42.64% ของจีดีพี แบ่งเป็นหนี้รัฐบาล 4.82 ล้านล้านบาท หนี้รัฐวิสาหกิจ 9.72 แสนล้านบาท (โพส্তুเตย์, 2563) สะท้อนให้เห็นว่ารัฐบาลพยายามจะขับเคลื่อนประเทศให้ก้าวไปข้างหน้าโดยการทุ่มงบประมาณในการสร้างบริการสาธารณะหลายอย่าง แต่ก็ต้องแลกด้วยการเป็นหนี้สาธารณะที่เพิ่มขึ้นเพื่อหว่านเงินลงไปในระบบเพื่อสร้างสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน (Infrastructure) และเกิดเป็นเครื่องหมายคำถามถึงความคุ้มค่ากว่าสิ่งที่ประชาชนจะได้รับบริการสาธารณะจากนโยบายสาธารณะของรัฐบาลจะสร้างความเสมอภาคทั่วถึง เท่าเทียม และเป็นธรรมได้เท่าใด

สรุป

แนวปฏิบัติในการใช้อำนาจปกครองของภาครัฐทั้งฝ่ายบริหาร นิติบัญญัติ และตุลาการที่ต้องคำนึงถึงความเท่าเทียมและสร้างความเท่าเทียมต่อประชาชนทุกคนภายใต้การปกครองของรัฐนั้น แนวทางในการติดตามตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลถึงการปฏิบัติต่อประชาชน และการทำงานดังกล่าวต้องมุ่งสร้างความเท่าเทียมระหว่างบุคคล ตลอดจนการได้รับผลประโยชน์และความคุ้มครองจากภาครัฐอย่างเท่าเทียมกัน ประเภทของความเสมอภาค ในที่นี้ตามแนวคิดหลักสิทธิมนุษยชน และ แนวทางของสิทธิ เสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับ ปีพุทธศักราช 2540 เป็นต้นมาถึงรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้อธิบายไว้เกี่ยวกับหลักความเสมอภาคไว้ว่า ความเสมอภาคในโอกาส เป็นความเท่าเทียมกันของโอกาสในการได้รับบริการสาธารณะของรัฐ และไม่ถูกกีดกันออกจากกิจกรรมต่างๆ ของสังคม

เอกสารอ้างอิง

- กรุงเทพธุรกิจ. (2563). 5 หมั่นซื้อ อยากให้ 'ประวิตร' ลาออก. สืบค้น 1 มีนาคม 2563, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/791090>
- ถวิลวดี บุรีกุลและคณะ. (2547). *วัดระดับการบริหารจัดการที่ดี*. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.
- ธนาชัย สุนทรอนันตชัย. (2560). ความเท่าเทียม ความเสมอภาค และความเป็นธรรมทางสังคมกับการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย. *วารสารวิชาการ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ*, 7(2), 52-65.
- ธีรวัฒน์ นามวิชา. (2563). *คุกมีไว้ขังคนจนจริงหรือ??*. สืบค้น 1 มีนาคม 2563, จาก <http://theerawatlaw.blogspot.com/2016/03/blog-post.html>
- บรรเจิด สิงคนเตี และคณะ. (2545). รายงานการวิจัยเรื่องสิทธิและโอกาสทางการศึกษาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- ประชาไท. (2563). *ค่าปรับแทนที่จะถูกคุมขังวันละ 500 บาท*. สืบค้น 1 มีนาคม 2563, จาก <https://Prachatai.Com/วารสาร/2016/04/65174>
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2546). *พจนานุกรมฉบับพุทธศาสน์* (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพุทธรชัย ทิพสวัสดิ์. (2552). *ความเสมอภาคในปรัชญาพุทธศาสนาเถรวาทด้วยแนวคิดของ คาร์ล มาร์กซ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- โพสต์ทูเดย์. (2563). *คลังเผยหนี้ประเทศเพิ่มแสนล้าน จากการกู้เพื่อชดเชยขาดดุลงบปี 60*. สืบค้น 1 มีนาคม 2563, จาก <https://www.posttoday.com/finance-stock/news/496998>
- รัตยา ตั้งประกรณ์. (2552). *แนวทางการบรรเทาความยากจน: กรณีศึกษาคนงานที่ทำงานในโรงงานในตำบลชุมเห็ดอำเภอเมืองจังหวัดบุรีรัมย์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา). บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- วรพจน์ วิศรุตย์พิชิต. (2543). *สิทธิและเสรีภาพภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2540*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ชนะเลิศ.
- สมภาร พรหมทา. (2539). *ปรัชญาสังคมและการเมือง* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- BBC Thai. (2018). *NACC President withdraws from inspection "Victory Watch" cited for transparency.* Retrieved March 20, 2018, from <https://www.Bbc.Com/Thai/Thailand-42799784>
- Bernard A. O. W. (1962). *The Idea of Equality." Philosophy. Politics and Society.* Second Series. Eds. Peter Laslett And W. G. Run Ciman. Blackwell.
- The case of "Rajapak Park" Reflects failure. (2018). *Government disclosure NCPO era.* Retrieved March 20, 2018, from <https://www.Thaipublica.Org/2016/03/Rajabhakti-Park-8-3-2559>
- Voicetv. (2018). *Prohibiting Ppolitical Party Meetings.* Retrieved March 20, 2018, from <https://www.Voicetv.Co.Th/Read/118243>

การดำเนินนโยบายรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย ของกรุงเทพมหานคร*

METROPOLITAN ADMINISTRATION TO IMPLEMENT THE POLICY ON THE CLEANLINESS AND ORDERLINESS OF BANGKOK

เอกรินทร์ ศิริรัตนชัย

Akgarin Siroratch

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Ramkhamhaeng University

E-mail: akgarinsiroratchai@gmail.com

บทคัดย่อ

ปัจจุบันกรุงเทพฯ ได้กำหนดนโยบายรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของกรุงเทพฯ โดยการจัดระเบียบผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย เพื่อคืนทางเท้าให้แก่ประชาชน ซึ่งการนำนโยบายไปปฏิบัติได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ ทั้งนี้ นโยบายได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามนโยบายอย่างมาก และนโยบายนี้จะสามารถดำเนินการบรรลุผลสำเร็จได้อย่างแน่นอน อีกทั้งเป็นการคืนทางเท้าให้กับประชาชนชาวกรุงเทพฯ ได้อย่างยั่งยืน แต่อย่างไรก็ตามปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้ให้นโยบายนี้เกิดผลอย่างยั่งยืนนั้น คือ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ในการแก้ไขปัญหาความสามารถของข้าราชการในการแก้ไขปัญหา การเข้าร่วมของรัฐในการแก้ไขปัญหา และทรัพยากรในการดำเนินนโยบายการแก้ไขปัญหา โดยไม่สนับสนุนกลุ่มผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย ทั้งนี้ เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบได้ปฏิบัติงานตามกฎหมาย ไม่ละเว้นการปฏิบัติ เป็นต้น ซึ่งจะทำให้ปัญหาเหล่านี้หมดไปได้อย่างแน่นอน และทางเท้าจะกลายเป็นทางที่ใช้กิจกรรมเฉพาะในส่วนที่กำหนดไว้ ซึ่งส่งผลถึงภาพลักษณ์ให้กับกรุงเทพฯ ในการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของกรุงเทพฯ

คำสำคัญ: การดำเนินนโยบาย; รักษาความสะอาด; ความเป็นระเบียบเรียบร้อย

Abstract

Currently, Bangkok has established a policy to maintain the cleanliness and tidiness of Bangkok organizing hawker-stall traders to return the sidewalk to the people. The implementation of the policy has received support from all sectors. Including various related agencies This policy is highly encouraged by all sectors that have been involved in the implementation of the policy. And this policy will certainly be able to achieve success. In addition, it is a sustainable return of the

* Received October 22, 2020; Revised December 3, 2020; Accepted March 20, 2021

sidewalk to the people of Bangkok. However, the most important factor for this policy to be sustainable is its unity in solving the problem. The ability of government officials to solve problems. The participation of the state in solving the problem and resources for implementing problem solving policies Without supporting the group of hawker-stalls. The responsible officer has performed the work in accordance with the law. Do not ignore practice etc. Which will definitely make these problems go away and the sidewalk becomes a path that uses specific activities in the specified areas This resulted in the image of Bangkok in maintaining the cleanliness and tidy of Bangkok.

Keywords: Implementation of the policy; Keep clean; cleanliness and orderliness

บทนำ

กรุงเทพฯเป็นเมืองหลวงที่มีประชากรมากที่สุดของประเทศไทย เป็นศูนย์กลางทางการปกครอง การศึกษา การคมนาคม การเงินการธนาคาร การพาณิชย์ ฯลฯ และความเจริญของประเทศ กรุงเทพฯ จัดได้ว่าเป็นนครโลก และยังเป็นเมืองที่มีตึกรามบ้านช่องมากที่สุด มีสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่ง จึงทำให้กรุงเทพฯเป็นกำลังทางการเงิน และธุรกิจในภูมิภาค ซึ่งกำลังเติบโตเป็นศูนย์กลางทางศิลปะแฟชั่น และการบันเทิงในภูมิภาค จึงก่อให้เกิดการเติบโตของกรุงเทพฯ และทำให้เกิดการวางผังเมืองทำให้ระบบโครงสร้างพื้นฐานไม่เพียงพอ ส่งผลก่อให้เกิดปัญหาการจราจรแออัดและเรื้อรัง การจราจรติดขัดในกรุงเทพฯเป็นปัญหาที่สำคัญ และเป็นปัญหาที่เห็นได้ชัดว่าเกิดจากการหาบเร่-แผงลอยซึ่งมีการรुक้าในพื้นที่ผิวการจราจร ปัญหาทัศนียภาพสภาพพื้นที่ถนนชำรุดทรุดโทรม ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาคนยากไร้ นอกจากนี้กรุงเทพฯยังเป็นแหล่งรวมของประชาชนในการประกอบอาชีพ และการทำมาหากินของผู้คนในประเทศด้วยการหาบเร่-แผงลอยเป็นปัญหาสำคัญของกรุงเทพฯซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่เกิดขึ้นตามสภาพของสังคมไทยที่มีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายและประกอบอาชีพตามความสะดวกในการขนส่งเดินทาง ส่งผลให้หาบเร่-แผงลอยมีจำนวนที่เพิ่มมากขึ้น และมีการรुक้าเข้าไปในพื้นที่สาธารณะ หรือรुक้าเข้าไปบนผิวจราจร อันก่อให้เกิดอันตรายกับผู้ไร้รถใช้ถนน และเป็นปัญหาที่ต่อเนื่องมายาวนานด้วย ซึ่งต่อมาได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 โดยสำนักเทศกิจเป็นหน่วยงานที่มีอำนาจที่มีความรับผิดชอบเกี่ยว กับการควบคุมดูแล ตรวจสอบ และบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของกรุงเทพฯ รวมทั้งการปฏิบัติงานด้านการดูแล และให้บริการในการสนับสนุนการดำเนินงานตามนโยบายของผู้บริหาร และการส่งเสริม ความปลอดภัยของประชาชน โดยเฉพาะการจัดระเบียบเมืองในส่วนของการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอยที่มีปัญหาในเรื่องการรुक้าพื้นที่ทางเท้าของพ่อค้า-แม่ค้า มีผลให้ประชาชนทั่วไปสัญจรไปมาไม่สะดวก และขาดความปลอดภัยต่อการจราจร

บนทางเท้า ดังนั้นการปฏิบัติงานตามนโยบายของผู้บริหารต้องปฏิบัติงานให้เป็นไปตามกฎระเบียบข้อบังคับของกฎหมายที่มีอยู่ ส่วนการกำหนดนโยบายต่างๆ นั้น มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอตามผู้บริหารในแต่ละยุคแต่ละสมัยทำให้นโยบายไม่ต่อเนื่อง

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น กรุงเทพฯได้ดำเนินนโยบายรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองโดยการบังคับใช้พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 กับผู้ค้าที่ไม่เคารพในกฎที่กำหนดขึ้นซึ่งเป็นนโยบายที่มุ่งแก้ปัญหาการจำหน่ายสินค้าและบริการในที่หรือทางสาธารณะที่ผู้ค้าหาบเร่-แผงลอยรูกำทางเดินเท้าและถนน ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาการจราจร ไม่สะดวก ปัญหาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง และปัญหาอิทธิพลเพื่อให้กรุงเทพฯเป็นเมืองที่น่าอยู่มีความสะอาด อย่างไรก็ตามการบังคับใช้พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 และการยกเลิกจุดผ่อนผันตั้งแต่ประมาณปี 2548 นั้นยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ในบทความทางวิชาการนี้ ผู้เขียนได้ทำการศึกษาประกอบไปด้วยเนื้อหา ดังต่อไปนี้ 1) การแก้ไขปัญหารักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย 2) แนวคิดการดำเนินงานตามนโยบายการจัดระเบียบผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย 3) แนวคิดเกี่ยวกับความสามารถของข้าราชการในการแก้ไขปัญหา 4) การเข้าร่วมของรัฐในการแก้ไขปัญหา 5) ทรัพยากรในการดำเนินนโยบายการแก้ปัญหา 6) การดำเนินนโยบายจัดระเบียบผู้ค้าหาบเร่-แผงลอยในพื้นที่กรุงเทพฯ และ 7) แนวทางการจัดระเบียบผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย ซึ่งจะได้นำกล่าวถึงต่อไปนี้

การแก้ไขปัญหารักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยในการเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย

ช่วง พ.ศ. 2535-2539 เป็นช่วงของ ร้อยเอกกฤษฎา อรุณวงษ์ ณ อยุธยา ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพฯ ซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยมีการดำเนินนโยบายที่มีลักษณะเป็นกลางๆ ค่อนข้างเสรีแต่ไม่ปล่อยให้เสรีเกินไป ซึ่งมีการกำหนดเป็นจุดผ่อนผันในการปฏิบัติงานในพื้นที่และมีการเข้มงวดกวดขันเป็นครั้งคราวที่มีการร้องเรียน

ช่วง พ.ศ. 2539-2543 เป็นช่วงของ ดร.พิจิตต รัตตกุล ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพฯ ซึ่งมาจากการเลือกตั้ง โดยมีการดำเนินนโยบายมีการจัดทำบัญชีทะเบียนผู้ค้ามีการกำหนดจุดผ่อนผันเพิ่มเติม แต่ไม่กำหนดในบริเวณพื้นที่หรือจุดกวดขันพิเศษ มีโครงการช่วยเหลือผู้ประกอบการอาชีพอิสระ

ช่วง พ.ศ. 2543-2547 เป็นช่วงของ นายสมักร สุนทรเวช ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพฯ ซึ่งมาจากการเลือกตั้ง โดยมีการยกเลิกนโยบายการควบคุมดูแลหาบเร่-แผงลอย และไม่มีการหยุดขายในวันพุธ แต่ห้ามเพิ่มจำนวนผู้ค้าในจุดผ่อนผัน

ช่วง พ.ศ. 2547-2551 เป็นช่วงของ นายอภิรักษ์ โกษะโยธิน ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ซึ่งมาจากการเลือกตั้ง มีนโยบายลดจำนวนผู้ค้าเถื่อนและผู้ค้านอกจุดผ่อนผัน เปลี่ยนมาให้หยุดขายวันจันทร์ ออกหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการตั้งวางแผงค้าในพื้นที่ผ่อนผัน

ช่วง พ.ศ. 2552-2559 เป็นช่วงของ ม.ร.ว. สุขุมพันธุ์ บริพัตร (สมัยที่ 1) ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร มาจากการเลือกตั้ง มีการดำเนินนโยบายเน้นการควบคุมผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย มีโครงการหาบเร่ มีโครงการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอยแต่ได้ชะลอไว้ก่อนเนื่องจากปัญหาด้านเศรษฐกิจ

ช่วง พ.ศ. 2559-ปัจจุบัน พล.ต.อ. อัศวิน ขวัญเมือง ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ซึ่งมาจากการแต่งตั้งของคณะกรรมการความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ โดยใช้มาตรา 44 โดยได้ปลด ม.ร.ว. สุขุมพันธุ์ บริพัตร และมีการดำเนินนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอยอย่างจริงจัง และต่อเนื่องจากสมัย ม.ร.ว. สุขุมพันธุ์ บริพัตร เรื่อยมา (สำนักนโยบายและแผน, 2556)

แนวคิดการดำเนินงานตามนโยบายการจัดระเบียบผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย

การดำเนินงานตามนโยบายของกรุงเทพฯ เรื่องของหลักเกณฑ์และเงื่อนไขการค้าขายในพื้นที่ ผ่อนผันเป็นหลักเกณฑ์และแนวทางในการจัดระเบียบการหาบเร่-แผงลอย ซึ่งจะสามารถสรุปถึงประเด็นสำคัญของหลักเกณฑ์เงื่อนไขการค้าขายและการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย ตามประกาศกรุงเทพฯ ในการกำหนดการดำเนินงานในพื้นที่ที่มีได้เป็นจุดผ่อนผัน มีการห้ามมิให้ตั้งวางขายหรือจำหน่ายสินค้าในที่หรือทาง สาธารณที่มีได้ประกาศจุดผ่อนผัน โดยเฉพาะบริเวณที่ไม่อนุญาตให้ตั้งวางขายสินค้าโดยเด็ดขาด และการกำหนดแนวทางเพื่อจัดระเบียบแผงลอยเริ่มตั้งแต่วันที่ 1 มิถุนายน 2547 ผู้ค้าแผงลอยจะมีเฉพาะในจุดผ่อนผันที่ผ่านการพิจารณาในเบื้องต้นจากสำนักเทศกิจ จุดอื่น ที่ฝ่าฝืนสำนักงานเขตต้องดำเนินการตามกฎหมายอย่างจริงจังและต่อเนื่อง และกรุงเทพฯ มีมาตรการดำเนินการ ดังนี้

มาตรการระยะเร่งด่วน (1-6 เดือน)

1. กรุงเทพฯ ให้ทุกสำนักงานเขตที่จะยกเลิกจุดผ่อนผัน นำเรื่องเข้าสู่การพิจารณายกเลิกของคณะกรรมการจัดระเบียบหาบเร่และแผงลอยระดับเขต โดยจัดหาสถานที่รองรับผู้ค้าให้สามารถประกอบอาชีพต่อไปในพื้นที่หรือตลาดของราชการ และเอกชนที่อยู่ในพื้นที่ขายเดิม พร้อมทั้งช่วยเหลือจากกับเจ้าของตลาดในการยกเว้นเงินกินเปล่า ยกเว้นค่าเช่า 3-6 เดือนแรก คิดค่าเช่าค่าสาธารณูปโภคในอัตราที่ต่ำสุด และให้เช่าในระยะยาวพอสมควร รองรับผู้ค้าหาบเร่แผงลอยได้ถึง 12,809 ราย

2. สำนักพัฒนาชุมชนได้จัดทำโครงการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ Bangkok Brand สู่ออนไลน์

3. กรุงเทพฯ จัดโครงการถนนคนเดิน (Walking Street) ในบางแห่งไปแล้ว เพื่อช่วยเหลือผู้ค้าที่ได้รับผลกระทบจากการจัดระเบียบ แต่ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 จึงจำเป็นต้องเลื่อนแผนการจัดในเขตอื่นๆ ออกไป

มาตรการระยะกลาง (6-12 เดือน)

1. กรุงเทพฯแต่งตั้งคณะกรรมการระดับนโยบาย และคณะกรรมการระดับพื้นที่เพื่อพิจารณาจุดอ่อนผัน

2. กรุงเทพฯพิจารณาจุดอ่อนผันในพื้นที่ว่างของหน่วยงานภาครัฐและรัฐวิสาหกิจ ซึ่งขณะนี้ กรุงเทพฯอยู่ระหว่างการเจรจาขอใช้พื้นที่ว่างของการทางพิเศษแห่งประเทศไทย การรถไฟแห่งประเทศไทย การท่าเรือแห่งประเทศไทย และกรมธนารักษ์ ฯลฯ หากหน่วยงานดังกล่าวอนุญาตจะเร่งรัดดำเนินการพัฒนาเป็นพื้นที่การค้าสำหรับผู้ค้าที่ได้รับผลกระทบจากการจัดระเบียบ และผู้มีรายได้น้อยและผู้ด้อยโอกาส

มาตรการระยะยาว (1-3 ปี)

1. กรุงเทพฯจะพิจารณาปรับปรุงแก้ไขกฎหมายพร้อมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ พ.ร.บ.รักษาความสะอาดความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ.2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2560 พ.ร.บ.การสาธารณสุข พ.ศ. 2535 เป็นต้น

2. กรุงเทพฯดำเนินการปฏิรูปที่ดินที่มีเอกลักษณ์ซึ่งเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น ถนนข้าวสาร ซึ่งดำเนินการเสร็จแล้ว และจะขยายไปยังพื้นที่อื่น เช่น ถนนไกรสีห์ ถนนตานี ถนนรามบุรี ทำน้าวังหลัง เป็นต้น พร้อมทั้งออกแบบผังค้า หรืออุปกรณ์การค้าให้มีอัตลักษณ์โดดเด่นของแต่ละพื้นที่

3. กรุงเทพฯออกประกาศหลักเกณฑ์เงื่อนไขการกำหนดพื้นที่ทำการค้าหรือขายสินค้าในพื้นที่สาธารณะ ลงวันที่ 28 มกราคม 2563 โดยกำหนดแนวทางและวิธีการจัดทำประชาพิจารณ์ หรือสำรวจความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อการค้าหาบเร่-แผงลอย จำนวน 4 กลุ่ม ที่อยู่ในรัศมี 400 เมตร คือ ผู้ใช้ทางเท้า ผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณนั้น ผู้มีสถานที่ทำงานบริเวณนั้น และเจ้าของอาคารผู้ประกอบการบริเวณนั้น โดยให้สถาบันการศึกษา หรือสำนักงานเขตพื้นที่เป็นผู้ดำเนินการ

การดำเนินการตามข้อเสนอเชิงนโยบายดังกล่าวเป็นการเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานราก และเป็นมาตรการรองรับเพื่อสร้างสมดุลแก่ผู้ค้าหาบเร่-แผงลอยให้สามารถประกอบอาชีพต่อไปได้ ในขณะที่ประชาชนสามารถใช้พื้นที่สาธารณะได้อย่างปลอดภัย อีกทั้งยังคงเสนออาหารริมทาง (สตรีทฟู้ด) ของกรุงเทพฯได้เป็นอย่างดีนั้น การดำเนินนโยบายของกรุงเทพฯ ได้เน้นหนักในเรื่องเศรษฐกิจและการเห็นอกเห็นใจผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย เพราะการหาบเร่-แผงลอยเป็นแหล่งรายได้ของผู้ค้าที่มีรายได้น้อย ในส่วนของประชาชนได้รับผลประโยชน์จากการจับจ่ายสินค้าและการใช้ทางสัญจร ในช่วงหลังปี 2557 การดำเนินนโยบายเน้นหนักความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสวยงามของบ้านเมือง และการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังในพื้นที่ที่ผิดกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาการจราจรและปราบปรามผู้มีอิทธิพลในพื้นที่เขตกรุงเทพฯได้มีการดำเนินนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย มาตั้งแต่ปี 2557-2561 ควบคู่ไปกับการยกเลิกจุดอ่อนผันโดยมีการดำเนินการลงทะเบียนผู้ค้า การจัดหาสถานที่ค้าขายแห่งใหม่รองรับผู้ค้า โดย

พยายามจัดหาพื้นที่ที่มีทำเลใกล้เคียงกับสถานที่เดิม และทำหน้าที่เป็นผู้ติดต่อประสานกับเจ้าของที่ดินเพื่อขอความร่วมมือในการขอใช้พื้นที่ โดยมีค่าตอบแทนที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้ค้าได้ใช้เป็นที่ทำมาหากิน และส่งเสริมให้มีการจัดที่ตั้งสถานที่ค้าขายแห่งใหม่ในรูปแบบตลาดทั่วไป หรือตลาดนัด เพื่อจูงใจให้ประชาชนทั่วไปได้เข้ามาซื้อสินค้าในตลาด การดำเนินนโยบายในการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอยของกรุงเทพมหานครนั้นได้ทำความเข้าใจกับผู้ค้า รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการเพื่อคืนทางเท้าให้แก่ประชาชน และเพื่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนที่ใช้ทางเท้าในการสัญจร ซึ่งเป็นหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ และเป็นไปในแนวทางเดียวกันเพื่อประโยชน์ต่อระบบราชการและประชาชน รวมทั้งได้มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชน ผู้สัญจร และผู้บริโภครับพฤติกรรมให้มีส่วนร่วมในการจัดระเบียบบ้านเมือง และเพื่อเปิดช่องทางให้ประชาชนร้องเรียนผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย เจ้าหน้าที่ที่ฝ่าฝืนกฎหมาย และมีการประสานความร่วมมือกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับความสามารถของข้าราชการในการแก้ไขปัญหา

การดำเนินนโยบายในกรุงเทพฯ ได้ให้แนวทางการปฏิบัติงานแก่ข้าราชการโดยให้ยึดหลักธรรมาภิบาล ได้แก่ 1. หลักนิติธรรม คือ ให้ข้าราชการปฏิบัติหน้าที่ภายใต้กฎหมายไม่ให้ปฏิบัติหน้าที่ตามอำเภอใจ 2. หลักคุณธรรม คือ ให้ข้าราชการยึดถือความถูกต้องและสิ่งดีงาม 3. หลักความโปร่งใส คือ ให้ข้าราชการปฏิบัติงานโดยเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์อย่างตรงไปตรงมา ประชาชนเข้าถึง เข้าใจง่าย ชัดเจน สะดวก และสามารถตรวจสอบความถูกต้องได้ 4. หลักความมีส่วนร่วมให้ข้าราชการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ แสดงความคิดเห็น การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์การแสดงประชามติ 5. หลักความรับผิดชอบให้ข้าราชการตระหนักถึงอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบต่อสังคม ใส่ใจปัญหา และกระตือรือร้นในการแก้ไขปัญหา 6. หลักความคุ้มค่า ให้ข้าราชการจัดการและใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม ซึ่งการนำนโยบายไปปฏิบัติได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างดีจากสื่อและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจากทุกภาคส่วน ที่เข้ามาเป็นส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ไขปัญหาหาบเร่-แผงลอย จนสามารถบรรลุผลสำเร็จในการคืนพื้นที่ทางเท้า และถนนในพื้นที่เขตกรุงเทพฯ และยังสามารถช่วยเหลือผู้ประกอบการผู้ค้าหาบเร่-แผงลอยไม่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย

ปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้การดำเนินนโยบายประสบความสำเร็จ คือ ความร่วมมือของประชาชนชาวกรุงเทพฯ ในทุกพื้นที่ โดยไม่สนับสนุนกลุ่มผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย อีกทั้งเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบปฏิบัติงานตามกฎหมาย ไม่ทุจริต ประพฤติมิชอบไม่ละเว้นให้มีการค้าหาบเร่-แผงลอยผิดกฎหมาย อีกทั้งปัจจัยที่มีส่วนช่วยให้ประสบความสำเร็จ คือ การที่ให้ผู้ค้ามีช่องทางในการประกอบอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ ภายใต้หลักการ “สร้างความสมดุลระหว่างผู้ขายและผู้ใช้ทางเท้า” โดยผู้ประกอบการหาบเร่-แผงลอย ต้องจำหน่ายสินค้าที่สะอาดถูกสุขลักษณะ มีความเป็น

ระเบียบเรียบร้อย รวมทั้งไม่กระทบสิทธิประชาชนผู้ใช้ทางเท้าจนเกินไป โดยดำเนินการ 2 ลักษณะ คือ 1. กำหนดรูปแบบพื้นที่ค้าขายแบบถนนคนเดิน (Walking Street) ในพื้นที่สำคัญของกรุงเทพฯ และในพื้นที่อื่นๆ 2. การผ่อนผันในพื้นที่อื่นๆ ในกรุงเทพฯ และได้มีการหารือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กองบัญชาการตำรวจนครบาล เพื่อกำหนดจุดที่มีความเหมาะสม ทั้งนี้กรุงเทพฯ ได้เร่งจัดทำแผนการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย โดยได้มีมาตรการในการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย และได้ชี้แจงโดยการประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจกับผู้ประกอบการ เพื่อสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อย และส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่กรุงเทพฯ (กองนโยบายและแผนงาน, 2555) ดังเช่น แนวคิดความสามารถของรัฐในการเข้าร่วมของรัฐหรือแสดงตนของรัฐ เป็นการพัฒนาและการสร้างรัฐในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ออกก่อนข้างชัดเจนว่าระบอบเผด็จการที่มีแข็งแกร่งส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาการสร้างรัฐและการสนับสนุนสถาบันหลักของรัฐดังประเทศ (Kohli, 2004) ต่อไปนี้

1. การสร้างรัฐในประเทศเกาหลีใต้ สมัย ปาร์ค จุง ฮี เป็นประธานาธิบดีปกครองแบบเผด็จการทางการเมืองการทหารจากข้อมูลในอดีตภายหลังจากการที่ยึดรัฐคืนจากประเทศญี่ปุ่น การที่โครงสร้างของสถาบันและรัฐเกาหลีใต้มีความเหนียวแน่นและแข็งแกร่งมาจากเหตุผลในอดีต สี่ประการ ดังนี้

ประการแรก ก่อนที่กองกำลังทหารของปาร์คจะยึดรัฐคืนจากประเทศญี่ปุ่นสถาบันระบอบราชาธิปไตยถูกจำกัดอำนาจและถูกแทนที่ด้วยคณะรัฐมนตรีและระบบราชการที่คัดเลือกโดยตรงจากประเทศญี่ปุ่นมีการฝึกฝนภายใต้ลัทธิอาณานิคมและต้องผ่านการสอบของระบบราชการญี่ปุ่น

ประการที่สอง รัฐถูกรวมศูนย์ด้วยการเชื่อมโยงที่แข็งแกร่งจากส่วนกลางและรอบนอกโดยการขึ้นเงินเดือนให้เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นเพื่อเพิ่มความเต็มใจในการประสานการพัฒนาและแทรกซึมจากส่วนบนลงล่าง

ประการที่สาม มีการจัดตั้งกองกำลังตำรวจที่มีอำนาจเป็นศูนย์กลางและมีระเบียบวินัยสูงซึ่งมีแบบอย่างมาจากประเทศญี่ปุ่นโดยและได้วางรากฐานอิทธิพลด้านต่างๆไปทั่วรัฐอย่างกว้างขวาง

ประการที่สี่ ผลจากการคุกคามจากทหารคอมมิวนิสต์เหนือซึ่งเป็นแรงผลักดัน ในการริเริ่มสร้างรัฐของประเทศเกาหลีใต้

สรุปได้ว่า ภายหลังการยึดอำนาจในปี 2504 ปาร์ค จุง ฮี ประธานาธิบดีเกาหลีใต้มองเห็นสิ่งที่จะกระตุ้นการสร้างรัฐและสิ่งที่ปาร์คต้องทำให้สำเร็จ อาทิ การก่อสร้างอาคารเรียนอย่างทั่วถึงและการวางรากฐานทางการเมืองและการป้องกันการทุจริตในระบบข้าราชการซึ่งมีมาก่อนหน้านี้ โดยมีเป้าหมายการสร้างโครงสร้างสถาบันที่สามารถรวมศูนย์การตัดสินใจ การระดมทุน การจัดสรรทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การประสานงานและติดตามนโยบายโดย

การใช้โครงสร้างทางทหารที่เป็นสถาบันหลัก เป็นเครื่องมือของรัฐในการดำเนินการให้เหมือนราวกับว่ามันอยู่ในภาวะสงครามอย่างถาวร

2. การสร้างรัฐในประเทศฟิลิปปินส์ สมัย มาร์กอส เป็นประธานาธิบดีปกครองแบบเผด็จการ จากข้อมูลการสร้างรัฐในอดีตก่อนเป็นอิสรภาพภายใต้อาณานิคมของประเทศสเปนและประเทศอเมริกาที่ไม่เคยพัฒนาให้รัฐมีความสามารถในการปกครองตนเอง เพราะก่อนที่ประเทศอเมริกาจะเข้ามายึดครองประเทศ ประเทศฟิลิปปินส์อยู่ภายใต้การยึดครองของประเทศสเปนที่ไม่มีความแน่นอนต่อเนื่องของผู้ปกครองที่เป็นตัวแทนประเทศสเปนที่มาปกครองเพราะดำรงตำแหน่งเพียงสองปีต่อมาได้ลดลงเหลือหนึ่งปีและชาวรัฐส่วนใหญ่เป็นนักบวชที่เกี่ยวข้องกับการล้างบาป การปกครองใช้ความรุนแรงโหดร้ายและไม่มีกฎเกณฑ์ใดๆ ในประเทศเพียงแต่ใช้เมืองหลวงกรุงมะนิลาเพื่อการค้าเรือใบแลกเปลี่ยนเงินจากเม็กซิโกและการค้าผ้าไหมจากประเทศจีน ภายหลังปี 2377 การค้าต่างประเทศส่วนใหญ่เป็นการค้าส่งออกสินค้าเกษตรของพวกนักบวช (Agoncillo, 1969) และภายหลังเมื่อชาวอเมริกาเข้ามายึดครองก็ไม่ได้เปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมือง กระบวนการอุตสาหกรรมแต่กลับเป็นการเสริมกำลังเพื่อปราบชาวฟิลิปปินส์ที่พึ่งต่อสู้เคียดแค้นกับชาวสเปนในการปฏิวัติในปี 2439-2441 ซึ่งต่อมาอเมริกาได้ลดบทบาทชนชั้นสูงจากส่วนกลางได้เปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยซึ่งได้มีการวางพื้นฐานการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด และระดับประเทศแต่ผลสุดท้ายอำนาจตกอยู่กับชนชั้นสูงทำให้โครงสร้างทางการเมืองเป็นของชนชั้นสูงประจำจังหวัดที่ได้รับการเลือกตั้งและได้ควบคุมสถาบันของรัฐเป็นส่วนใหญ่ ชนชั้นสูงเหล่านั้นเพียงเข้ามามีอำนาจเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว ขาดซึ่งการพัฒนาโครงสร้างสถาบันที่เป็นศูนย์ผลประโยชน์สาธารณะและประชาชน (Cullinane, 1971)

การเข้าร่วมของรัฐ มาร์กอสใช้โครงสร้างของชนชั้นสูงประจำจังหวัดเป็นสถาบันหลักในการดำเนินการ คือ (1) มีการตั้งกฎอัยการศึกปฏิวัติศูนย์กลางและสังคมสมัยใหม่ (2) ปฏิรูปที่ดิน (3) สร้างระบบความเชื่อปราบปรามการทุจริตที่แฝงด้วยการทำลายผู้เห็นต่างทางการเมือง (4) ใช้ระบบครอบครัวเป็นแกนนำการควบคุมสถาบันการเมือง ข้าราชการ (5) สร้างอนุสาวรีย์ตัวเองและครอบครัว

3. การสร้างรัฐในประเทศไทย สมัย จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์เป็นนายกรัฐมนตรีปกครองแบบเผด็จการทางการเมือง ในช่วง ปี 2493-2503 จากข้อมูลมีการพัฒนาสถาบันเทคโนโลยีที่มีประสิทธิภาพซึ่งสามารถกระตุ้นให้เกิดการเติบโตทางเศรษฐกิจ การส่งออกสินค้าเกษตรและการขยายโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ไปทั่วชนบท (Riggs, 1966)

การปกครองรูปแบบเผด็จการเป็นหนึ่งในประเด็นสำคัญของระบบเครือข่ายครอบครัวเมืองไทยเป็นความสัมพันธ์ของธุรกิจหรือมิตรภาพที่เกิดขึ้นในโรงเรียนที่ไม่ค่อยมีอุดมการณ์ มีลักษณะเพื่อช่วงชิงทรัพยากรและตำแหน่งทางการเมืองทางการเมืองกับการเชื่อมธุรกิจและการทำลายสถาบัน (ทินพันธุ์ นาคะตะ, 2555) ดังเหตุการณ์ในอดีตของการต่อสู้ในช่วงทศวรรษตั้งแต่ปี

2493 หลังจากทหารโค่นล้มระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยในปี 2490 กลุ่มคนสำคัญสามกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการรัฐประหารนำโดยอดีตนายกรัฐมนตรี จอมพล ป. พิบูลสงคราม จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และข้าหลวง จอมพล ผิน ชุณหะวัณ กับพลตำรวจเอกเผ่า ศรียานนท์ พวกเขาแข่งขันกันเพื่อควบคุมระดับสูงสุดของกองทัพเพื่อควบคุมธุรกิจและการเงินเพื่อผลกำไรในการค้ายาเสพติดและเพื่อช่วยเหลือทางการทหาร กลุ่มผิน-เผ่า ซึ่งเป็นกลุ่มที่โหดร้ายและทุจริตที่สุด กลุ่มขาดการบังคับบัญชาอย่างชัดเจนของกลุ่มทหาร แต่ก็สามารถดำรงตำแหน่งส่วนใหญ่ได้เนื่องจากความสามารถพิเศษและความเคารพในตัวเขาหลังการรัฐประหาร ในปี 2475 ที่โค่นล้มระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ สฤษดิ์เป็นนายพลทหารที่ควบคุมกองทัพที่อยู่ในกรุงเทพฯ ซึ่งเป็นหน่วยทหารที่มีบทบาทสำคัญในการริเริ่มรัฐประหารต่อมาเป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุดของกองทัพได้ควบคุมสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาลและมืองค์กรธุรกิจของผู้นำสนับสนุน ส่วนเผ่าเป็นอธิบดีกรมตำรวจและควบคุมยาเสพติด เผ่าสร้างกองกำลังตำรวจจำนวนมากเพื่อยืนหยัดต่อสู้กับกองทัพ จึงทำให้เผ่าถูกจับคู่ในแง่การบังคับและการรับ (สุชิน ตันติกุล, 2557) ซึ่งในเดือนกันยายน 2500 กองทัพได้เข้ายึดอำนาจเมื่อเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้เริ่มโครงการระยะสั้นหรือที่ไม่ได้ปฏิบัติโดยระบุว่าเป็นโครงการที่มีความจำเป็น ได้แก่ การลดอัตราค่าไฟฟ้า การให้น้ำประปาฟรี การลดราคากาแฟ น้ำตาลและถ่านหิน ลดอัตราค่าโทรศัพท์ อัตรารถไฟและค่าเล่าเรียน การถือครองตลาดนัดวันอาทิตย์ ครอบครัวที่รายได้ต่ำจะได้รับยาและการดูแลสุขภาพฟรี ส่วนสมาคมพ่อค้าข้าวขอให้ลดราคาข้าวในร้านค้าหลายแห่ง สำหรับข้าราชการจ่ายเงินพิเศษสำหรับครอบครัวได้เร่งพัฒนาความยากจนในทิศทางใหม่สำหรับการเมืองไทย และได้จัดตั้งสถาบันเทคโนโลยีเพื่อมุ่งเน้นการหาเหตุผลเข้าข้างตนเองและนโยบายการศึกษาที่สำคัญและการพัฒนาในช่วงเวลาสองปีแรกของรัฐบาล คือ การพัฒนาเศรษฐกิจไทยสมัยใหม่ ในส่วนธนาคารโลกและการกิจช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกาหลายสถาบันถูกก่อตั้งขึ้นในปี 2502-2560 เพื่อกำหนดพื้นฐานสำหรับนโยบายเศรษฐกิจสถาบันเหล่านี้ยังคงเป็นศูนย์กลางของนโยบายการพัฒนาร่วมสมัยของประเทศไทยรวมถึงสำนักงานงบประมาณที่อยู่ในสำนักนายกรัฐมนตรี คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนและสำนักงานเศรษฐกิจการคลังใน 2506 เพื่อพยายามประสานการพัฒนา นโยบายและการดำเนินตามแผนพัฒนาเริ่มแรกให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยเฉพาะคนยากจน และได้สร้างพื้นฐานต่างๆ ในหลายกระทรวงและพยายามอย่างยิ่งใหญ่ในการกระตุ้นตลาดทุนนิยม และพยายามยุติการปราบปรามจีนเพื่อการพัฒนาประเทศ (ทักษ์ เถลิ้มเตียรณ, 2552) ในระหว่างปี 2504-2509 พบว่าอัตราการเติบโตของ GDC โดยเฉลี่ย 7.9 เปอร์เซ็นต์ และนโยบายการพัฒนาในสมัยนี้มุ่งเน้นผู้ที่ไม่รู้หนังสือมากกว่าการแทรกแซงของรัฐในทางเศรษฐกิจ การเข้าร่วมของรัฐ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ได้ใช้สถาบันทหาร โดยการสมมุติผู้นำทหารเป็นพ่อครอบครัวในการแทรกซึมเข้าไปในทุกองค์กรทำหน้าที่เป็นพ่อเพื่อรับเรื่องร้องทุกข์โดยการใช้ธรรมชาติ ความมีน้ำใจ ของ

ความเมตตา กรุณา แต่ภารกิจหลักคือ การสร้างเสถียรภาพทางการเมืองและรักษาความเป็นปึกแผ่นของชาติ ในฐานะเผด็จการใจดีที่มีความมั่นคงและความดีต่อสาธารณะชน

การเข้าร่วมของรัฐในการแก้ไขปัญหา

การดำเนินนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย หลังปี พ.ศ. 2557 ในสมัย ม.ร.ว. สุขุมพันธุ์ บริพัตร เป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครสมัยที่สอง ได้มีการกำหนดนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย ในช่วงแรกมีพื้นที่นำร่อง 8 เส้นทาง โดยไม่ให้มีการวางแผงค้าบนทางเท้าเด็ดขาด และได้มีการบังคับใช้พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 อย่างจริงจังกับผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย มาตั้งแต่วันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. 2557 โดยมีพื้นที่ถนนสุขุมวิท บริเวณปากซอยอุดมสุข ถนนสุขุมวิท บริเวณปากซอยอ่อนนุช ถนนราชดำเนินกลาง บริเวณสำนักงานสลาก ถนนราชดำริ บริเวณเซ็นทรัลเวิลด์ ถนนราชปรารภ บริเวณประตูน้ำ ถนนตลาดมหานาค บริเวณสะพานขาว ถนนหน้าตลาดมีนบุรี ถนนรามคำแหง บางกะปิ นอกจากนี้การดำเนินการจัดการปัญหาหาบเร่-แผงลอยในพื้นที่กรุงเทพฯ มีการดำเนินการ ดังนี้

การลงตรวจพื้นที่ถนนรามคำแหงเขตบางกะปิประกอบด้วย ดร.วัลลภ สุวรรณดี พลตำรวจตรีวิชัย สังข์ประไพ พันตำรวจเอกภูษิต วิเศษคามินทร์ รองผู้บังคับการจราจร พันตำรวจโทเปรมสิทธิ์ บุญพลัภโกสัย รองผู้กำกับตำรวจสถานีตำรวจหัวหมาก เจ้าหน้าที่ทหาร ผู้บริหารเขตบางกะปิและเจ้าหน้าที่เทศกิจ การชี้แจงและทำความเข้าใจกับพ่อค้า และแม่ค้าในบริเวณดังกล่าว ถึงปัญหาและการจัดระเบียบ คือ ในช่วงเวลากลางคืนไม่อนุญาตให้พ่อค้า และแม่ค้าขายของบนทางเท้าโดยเด็ดขาด ซึ่งปัญหาเหล่านี้อยู่ระหว่างการแก้ไข และผู้ค้าบนทางเท้าในพื้นที่จุดผ่อนผันปัจจุบันมีอยู่ประมาณ 300 ราย ได้ลงทะเบียนผู้ค้าไว้กับสำนักงานเขตมีเพียง 100 กว่ารายเท่านั้น

กรุงเทพฯ ได้มีการดำเนินการตรวจสอบรายชื่อ และได้อนุญาตเฉพาะผู้มีรายชื่อเท่านั้นที่สามารถตั้งแผงค้าได้ และเลื่อนเวลาตั้งวางขายของบนทางเท้าจากเดิมตั้งวางเวลา 18.00 น. เป็นเวลา 19.30 น. นอกจากนี้ในส่วนของผู้ค้าแม่ค้าที่ไม่ได้รับอนุญาตให้ขาย ได้ขยายเวลาให้พ่อค้าแม่ค้าหาสถานที่ขายใหม่จนถึงสิ้นเดือนกรกฎาคม 2557 หลังจากนั้นถ้าพบพ่อค้าแม่ค้าที่ไม่ได้รับอนุญาตให้ขายบนทางเท้าสามารถให้เจ้าหน้าที่จับกุมและดำเนินคดีตามกฎหมายทันที (ไทยรัฐ, 2562)

ในส่วนของอาคารพาณิชย์ที่มีการต่อเติมเป็นแผงค้ารุกล้ำเข้ามาบนทางเท้าได้มอบหมายให้ฝ่ายโยธาสำนักงานเขตบางกะปิไปสำรวจจำนวนอาคารพาณิชย์ที่มีปัญหาและเรียกประชุมผู้ค้าทำความเข้าใจและในสัปดาห์ต่อไป และทำหนังสือส่งถึงเจ้าของอาคารพาณิชย์ให้รับทราบให้เร่งรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างที่ล้ำทางเท้าโดยให้เวลาเจ้าของอาคารพาณิชย์แก้ไขภายใน 30 วัน หากยังดำเนินการกรุงเทพฯ มีสิทธิ์รื้อได้โดยไม่ผิดระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดูแล

รักษาและคุ้มครอง ป้องกันที่ดินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินสำหรับพลเมืองใช้ร่วมกัน พ.ศ. 2553 (เดลินิวส์, 2557)

นายวัลลภ สุวรรณดีและพลตำรวจตรีวิชัย สังข์ประไพได้นำกำลังเจ้าหน้าที่กรุงเทพฯ และเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจหัวหมากกว่า 100 นาย ลงพื้นที่ ซอยรามคำแหง 17 ถึง ซอยรามคำแหง 65 ระยะทางกว่า 2 ก.ม. เพื่อขอคืนพื้นที่ตามนโยบายห้ามตั้งวางขายสินค้า ช่วงเวลา กลางวันถึงเวลา 19.30 น. โดยให้ร้านค้าที่วางรูกำลังทางเท้าหรือถนนทันทีและในส่วนร้านค้าที่ได้ ก่อสร้างลำผิวทางเท้าได้ทำหนังสือให้หรือถนนและให้ทางกรุงเทพฯ ปรับพื้นที่ผิวทางเท้าในเวลา 90 วัน และพลตำรวจตรีวิชัย สังข์ประไพ ได้ประเมินการปฏิบัติการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอยบน ทางเท้า หนัารามคำแหง เป็นไปด้วยความเรียบร้อยไม่มีปัญหา ผู้ค้าทุกคนมีความเข้าใจ ร่วมมือ แต่จะมีปัญหาในช่วงกลางวันเท่านั้นที่ไม่อนุญาตให้ขาย ส่วนกลางคืนไม่มีปัญหาอนุญาตให้ขาย ตามปกติ

ในการดำเนินนโยบายการแก้ไขปัญหาหาบเร่-แผงลอยเพื่อขอคืนพื้นที่ทางเดินเท้าให้ ประชาชนได้มีการประสานความร่วมมือในการทำงานร่วมกันของ 3 หน่วยงานหลัก ได้แก่ หน่วยงานกรุงเทพฯ หน่วยงานตำรวจ และหน่วยงานทหาร เพื่อเป็นแกนนำหลักในการเข้าไป แก้ไขปัญหาในพื้นที่ในช่วงแรกของการดำเนินงานในพื้นที่ที่มีปัญหา หลังจากการเข้าไปแก้ปัญหา เสร็จสิ้นแล้วจะเป็นหน้าที่ของหน่วยงานเทศกิจในพื้นที่เป็นผู้รับผิดชอบดูแลต่อ จากข้อมูลการ ดำเนินการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอยเพื่อขอคืนพื้นที่ทางเดินเท้าให้ประชาชน พบว่า ประกอบ ไปด้วยหน่วยงานรัฐ (1) กลุ่มแกนนำคณะผู้บริหารกรุงเทพฯและผู้บริหารเขต (2) กลุ่มฝ่าย เทศกิจในพื้นที่ (3) กลุ่มฝ่ายเจ้าหน้าที่ตำรวจ ผกก.สน (4) กลุ่มฝ่ายทหาร ร.12 (5) และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

และจากข้อมูลดังกล่าว การดำเนินนโยบายการจัดการปัญหาหาบเร่-แผงลอย ในช่วง แรกหลังปี 2557 ดร.วัลลภ สุวรรณดี ประธานที่ปรึกษาผู้ว่าราชการกรุงเทพฯ พลตำรวจตรีวิชัย สังข์ประไพ ที่ปรึกษาผู้ว่าราชการกรุงเทพฯและแกนนำผู้บริหารและข้าราชการระดับสูงซึ่งเป็น แกนนำการดำเนินการจัดการปัญหาหาบเร่-แผงลอย ได้ลงตรวจพื้นที่ชี้แจงและทำความเข้าใจกับ พ่อค้าและแม่ค้าที่กำลังเจ้าหน้าที่หรือถนนร้านค้าที่วางรูกำลังทางเท้า และได้ประกาศยกเลิกจุด ผ่อนผัน เป็นประธานในการปล่อยแถวการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย และหลังปี 2561 นาย สกสกลี ภัททิยกุล รองผู้ว่าราชการกรุงเทพฯ ดร.วัลลภ สุวรรณดี ประธานที่ปรึกษาผู้ว่าราชการ กรุงเทพฯ พลตำรวจตรีภาณุรัตน์ มีเพียงที่ปรึกษาผู้ว่าราชการกรุงเทพฯ และแกนนำผู้บริหาร และข้าราชการระดับสูงซึ่งเป็นแกนนำดำเนินการจัดการปัญหาหาบเร่-แผงลอย ได้ลงพื้นที่เอง เช่นเดียวกัน (ไทยรัฐ, 2562)

ทรัพยากรในการดำเนินนโยบายการแก้ปัญหา

การดำเนินการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอยเพื่อขอคืนพื้นที่ทางเท้าเป็นการดำเนินการของสำนักเทศกิจกรุงเทพฯ ในเขตพื้นที่ซึ่งมี 3 โครงการ (1) โครงการตรวจตราจุดกวดขันพิเศษ (2) โครงการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอยนอกจุดผ่อนผัน (3) โครงการการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย การดำเนินการดังกล่าวสำเร็จด้วยดีมีการจัดสรรทรัพยากรในการดำเนินงานที่เพียงพอต่อการปฏิบัติงานของสำนักงานเทศกิจกรุงเทพฯ (สำนักเทศกิจ, 2560)

การจัดการทรัพยากรในการดำเนินนโยบายการแก้ปัญหาหาบเร่-แผงลอย เป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญสำหรับการดำเนินการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอยเพื่อขอคืนพื้นที่ทางเท้าให้ประชาชนเพื่อให้บรรลุเป็นผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของกรุงเทพฯ ในเรื่องความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความสวยงามของเมืองรวมทั้งให้ประชาชนสัญจรไปมาได้สะดวก และมีความปลอดภัย และการจัดสรรงบประมาณและวัสดุ อุปกรณ์ และบุคลากรของกรุงเทพฯ มีความเพียงพอสำหรับการปฏิบัติงานในพื้นที่ตามโครงการต่างๆ และประชาชนพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรและพนักงานเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในพื้นที่ตามโครงการต่างๆ

การดำเนินนโยบายจัดระเบียบผู้ค้าหาบเร่-แผงลอยในพื้นที่กรุงเทพฯ

การดำเนินนโยบายจัดระเบียบผู้ค้าหาบเร่-แผงลอยในพื้นที่กรุงเทพฯ โดยการจัดระเบียบผู้ค้าให้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์เงื่อนไขการค้าขายในพื้นที่ผ่อนผันอย่างเคร่งครัดเพื่อไม่ให้ตั้งวางแผงค้า และอุปกรณ์การค้ากีดขวางทางสัญจรของประชาชน รวมทั้งควบคุมดูแลด้านสุขาภิบาลอาหารเพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภค ซึ่งกรุงเทพฯ ได้มีการดำเนินการดังกล่าวผ่านคณะกรรมการรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยของกรุงเทพฯ โดยมีการส่งเสริมถนนชั่วคราวให้เป็นจุดท่องเที่ยว โดยการปรับปรุงพื้นผิวของถนนและแบ่งพื้นที่สำหรับช่องจราจรและพื้นที่ให้มีการค้าขายได้เป็นสัดส่วนชัดเจน รวมถึงวางหลักเกณฑ์การจัดระเบียบผู้ค้าหาบเร่-แผงลอยในพื้นที่ โดยให้พื้นที่ถนนชั่วคราวเป็นจุดผ่อนผันให้ทำการค้าหาบเร่-แผงลอย ตามมาตรา 20 แห่ง พ.ร.บ.รักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 และให้กองบัญชาการตำรวจนครบาลในฐานะเจ้าพนักงานจราจรพิจารณาให้บริเวณถนนชั่วคราวเป็นจุดผ่อนผันต่อไป

สำหรับการขยายเวลาในการค้าของผู้ค้าถนนชั่วคราว โดยที่ประชุมมีมติอนุญาตให้ทำการค้าในเวลา 09.00-24.00 น.และอาจจะมีการส่งเสริมให้เป็นถนนชั่วคราวเป็นถนนแห่งวัฒนธรรม เปิดขายทุกวันจันทร์ โดยจะเร่งเสนอให้กองบัญชาการตำรวจนครบาลในฐานะเจ้าพนักงานจราจรเพื่อพิจารณาเห็นชอบก่อนวันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2562 ซึ่งจะมีการเปิดตัวโครงการถนนคนเดินของรัฐบาลในระดับประเทศต่อไป โดยในปัจจุบันมีจำนวนผู้ค้าในถนนชั่วคราวตามบัญชีสำรวจ พ.ศ. 2559 ทั้งสิ้น 234 ราย ซึ่งมอบหมายให้สำนักเทศกิจเพิ่มเติมในเรื่องหลักเกณฑ์การพิจารณาคุณสมบัติผู้ค้าให้เข้มข้นกว่าเดิม เน้นให้ประโยชน์กับผู้ที่มีรายได้

น้อยได้ทำการค้า และไม่มีการผูกขาด โดยจะกำหนดเป็นช่วงเวลาในการถือครองแผงค้า เมื่อครบระยะเวลาจะมีการจับสลากใหม่เพื่อความเป็นธรรม โดยอาจจะพิจารณาจากผู้ค้ารายเดิมที่ได้รับผลกระทบจากการจัดระเบียบถนนข้าวสารก่อน นอกจากนี้ได้พิจารณาจุดผ่อนผันในพื้นที่อื่นของกรุงเทพฯเพิ่มเติม เพื่อช่วยเหลือพี่น้องประชาชนผู้มีรายได้น้อย ซึ่งผู้ค้าต้องมีคุณสมบัติทางกายภาพตามที่กรุงเทพฯกำหนด เช่น เมื่อตั้งแผงค้าแล้วต้องเหลือความกว้างทางเท้าไม่น้อยกว่า 2 เมตร ไม่กระทบกับการจราจร หรือคนที่สัญจรบนทางเท้า มีความสะอาด มีรูปแบบร้านค้าที่สวยงามเหมาะสมกับภูมิทัศน์ และต้องเป็นผู้มีรายได้น้อยจริงๆ โดยอาจจะพิจารณาจากการมีบัตรสวัสดิการของรัฐ หรือพิจารณาจากการเสียภาษี รวมถึงการปรับราคาค่าธรรมเนียมแผงให้เหมาะสมกับทำเลที่ตั้ง เป็นต้น โดยมอบหมายให้สำนักเทศกิจจัดตั้งคณะอนุกรรมการเร่งด่วนเพื่อพิจารณาหลักเกณฑ์คุณสมบัติของผู้ค้าหาบเร่-แผงลอยในกรุงเทพฯ ซึ่งจะมีการเชิญทุกภาคส่วนที่มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ตัวแทนผู้ค้า สื่อมวลชน ภาคประชาชน เข้าร่วมเป็นคณะอนุกรรมการเพื่อร่วมพิจารณาหลักเกณฑ์ รวมถึงการปรับปรุงยกร่างคำสั่งกรุงเทพฯ เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยของกรุงเทพฯขึ้นใหม่ ซึ่งคำสั่งเดิมแต่งตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2552 เพื่อให้ครอบคลุมทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้กรุงเทพฯตามหลักเกณฑ์ที่เหมาะสมกับบริบทในปัจจุบันต่อไป

แนวทางการจัดระเบียบผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย

แนวทางในการดำเนินงานตามนโยบายการจัดระเบียบผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย กรุงเทพฯได้กำหนดแนวทางการจัดระเบียบผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย โดยกำหนดรูปแบบการจัดระเบียบใน 3 ลักษณะ ดังนี้

1. ห้ามทำการค้าตลอด 24 ชั่วโมง ในพื้นที่ 14 เขต จำนวน 24 จุด
2. ปรับเปลี่ยนเวลาทำการค้าโดยการกำหนดเวลาทำการค้าได้ตั้งแต่เวลา 09.00 น. ในพื้นที่ 9 เขต จำนวน 8 จุด
3. ให้ทำการค้าการจัดระเบียบให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์เงื่อนไขทำการค้าในพื้นที่ 7 เขต จำนวน 8 จุด

การดำเนินนโยบายรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของ กรุงเทพฯ หลังมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 ได้มีการประกาศกำหนดจุดผ่อนผันให้ทำการค้าในที่หรือทางสาธารณะจากพื้นที่ห้ามมิให้ขายอาหารหรือจำหน่ายสินค้าในพื้นที่ที่ผิดกฎหมาย กล่าวคือจากข้อมูลสถิติจากปี 2556 ได้มีจุดผ่อนผัน 726 จุด ซึ่งเป็นสาเหตุของการเพิ่มขึ้นของหาบเร่-แผงลอย และก่อให้เกิดปัญหาที่ตามมา คือปัญหาด้านความสะอาด อาชญากรรม การแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบ และการจราจรติดขัด จึงทำให้นโยบายที่กำหนดมีลักษณะไม่ต่อเนื่อง ไม่เกิดประสิทธิภาพ ในด้านการจัดระเบียบเมืองของผู้ว่าราชการกรุงเทพฯหากเมื่อนำไปปฏิบัติจึงทำให้

เกิดปัญหาและอุปสรรค เนื่องจากหลายสาเหตุ เช่น ปัญหาการดำเนินนโยบาย นโยบายไม่ตรงกับสภาพของปัญหาจากการดำรงอยู่ของหาบเร่-แผงลอยในกรุงเทพฯ พบว่า การขยายตัวของหาบเร่-แผงลอยเกิดจากการที่สังคมไทยมีวัฒนธรรมการเห็นอกเห็นใจ การทำอะไรตามสะดวกสบาย โดยไม่คำนึงถึงระเบียบวินัย และผลวิจัยพบว่าผลประโยชน์จากหาบเร่-แผงลอยมี 5 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้ค้า 2) กลุ่มผู้ซื้อ 3) กลุ่มหัวคิวหรือตัวแทนผู้ค้า 4) กลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐ 5) กลุ่มประชาชนและหาบเร่-แผงลอยส่วนใหญ่เป็นคนจนไม่มีเงินทุนมาก ต้นทุนต่ำ ไม่เสียค่าเช่า และค่าเช่าร้านไม่ต้องเสียภาษี ไม่เสียค่ามาตรฐานสุขอนามัย และสิ่งแวดล้อม และอีกส่วนหนึ่งเป็นของนายทุนรายย่อยที่มีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างมั่นคง หันมาประกอบการค้าควบคู่ไปกับการลงทุนในระบบโดยจ้างให้คนจนเป็นแรงงานขายตามจุดต่างๆในพื้นที่สาธารณะของกรุงเทพฯ นั้นเอง

สรุป

จากปัญหาการหาบเร่-แผงลอยซึ่งเป็นปัญหาของกรุงเทพฯ มายาวนาน และปัจจุบันกำลังได้รับการแก้ไข โดยกรุงเทพฯ ได้ดำเนินนโยบายรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของกรุงเทพฯ เพื่อคืนความสุขให้แก่ประชาชนผู้ใช้ทางเท้า อย่างจริงจังนั้น ในการกำหนดการดำเนินงานจะต้องมีความชัดเจน มีพื้นที่เป้าหมาย และการดำเนินงานสำรวจและการลงทะเบียนกลุ่มผู้ค้าหาบเร่-แผงลอยอย่างชัดเจน โดยการนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ จะพบว่ามี การนำนโยบายมาปฏิบัติตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ ซึ่งจะส่งผลต่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของกรุงเทพฯ ความเป็นไปได้ของนโยบายสามารถทำให้ทางเท้าใช้ประโยชน์ในการสัญจรไปมาของผู้คนชาวกรุงเทพฯ การนำนโยบายไปปฏิบัติต้องได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ ด้วย ซึ่งสิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงความต่อเนื่องในการดำเนินงานตามนโยบายจัดระเบียบผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย อย่างไรก็ตามนโยบายการจัดระเบียบผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย จะต้องดำเนินงานที่ต่อเนื่องและสิ่งสำคัญที่สุด คือ ความร่วมมือของประชาชนชาวกรุงเทพฯ ในทุกพื้นที่ จะทำให้ปัญหาการหาบเร่-แผงลอยหมดไปจากทางเท้าของกรุงเทพฯ อย่างยั่งยืนและจะส่งผลถึงภาพลักษณ์ที่ดีของกรุงเทพฯ ที่เป็นเมืองที่มีระเบียบเรียบร้อยด้วย

ในการดำเนินนโยบายหาบเร่-แผงลอยในพื้นที่เขตกรุงเทพฯ นั้นมีความซับซ้อนในแต่ละพื้นที่ที่มีสภาพทางด้านสังคม เศรษฐกิจ ซึ่งมีผู้ค้าได้ค้าขายกันมานาน มีการศึกษาและความรู้ยังไม่สามารถหาทางอื่นทำได้ ค่าใช้จ่ายค่าครองชีพสูงบางรายเป็นหนี้ในระบบ และนอกระบบ ต้องเลี้ยงดูผู้สูงอายุ และบางส่วนเป็นคนยากจนจริงๆ การย้ายไปขายที่ใหม่เท่ากับเป็นเริ่มต้นใหม่และบางพื้นที่ที่ทางกรุงเทพฯ ประสานให้ไปขายเป็นทำเลที่ค้าขายไม่ได้ ไม่เหมาะในการหารายได้ที่ได้เงินมาหมุนเวียนเร็วสำหรับผู้ที่ยากจนและไม่สามารถหาอาชีพเสริมอื่นได้ แนวทางการแก้ไข คือ การกำหนดนโยบายในพื้นที่เขตกรุงเทพฯ โดยผู้ว่าราชการกรุงเทพฯ นั้นจำเป็นต้องมีความเข้าใจถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจริง เพื่อให้การดำเนินนโยบายมีความถูกต้องชัดเจนสามารถนำนโยบายที่

กำหนดนั้นไปปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของนโยบาย เนื่องจากการดำเนินนโยบายการจัดระเบียบ
หาบเร่-แผงลอยและควบคุมไปกับนโยบายยกเลิกจุดผ่อนผันหรือคั่นทางทำให้ประชาชน
ก่อให้เกิดทัศนคติที่ไม่ดีที่ส่งผลต่อผู้บริหารกรุงเทพฯและเจ้าหน้าที่ที่ดำเนินนโยบายไปปฏิบัติ
ดังนั้นจึงควรเร่งประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจกับผู้ค้าที่ได้รับผลกระทบและประชาชนที่เกี่ยวข้อง
ต่อไป

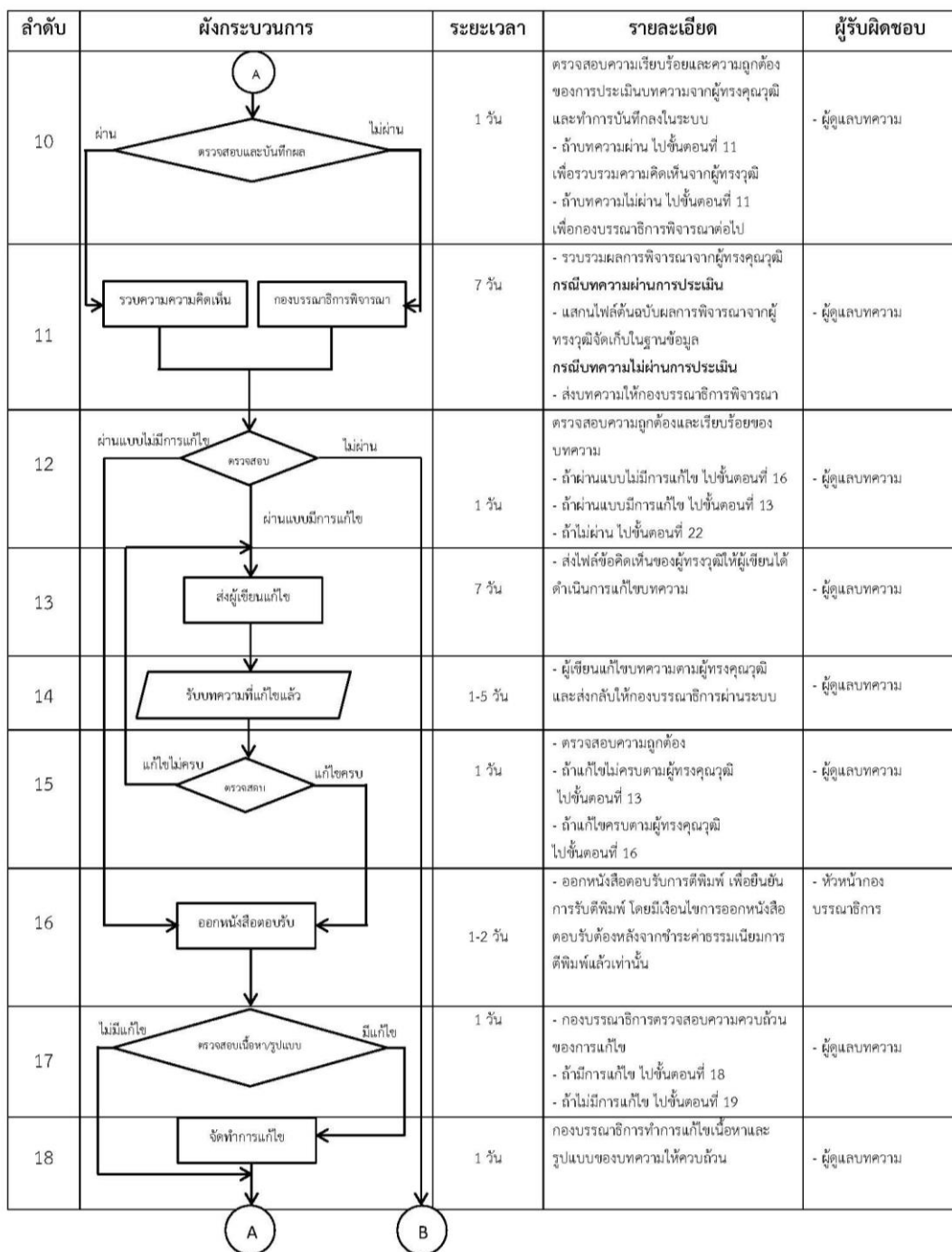
เอกสารอ้างอิง

- กองนโยบายและแผนงาน. (2555). *หาบเร่-แผงลอย ในกรุงเทพฯปี พ.ศ. 2555*. สืบค้น 15
กันยายน 2563, จาก http://cpd.bangkok.go.th:90/web2/strategy/54_55/15UNM.pdf
- ไทยรัฐ. (2562). *กทม.เตรียมแผนยกเลิกแผงลอยอีก 185 จุดใน 21 พื้นที่เขต-ผู้ค้า 8 พันราย*.
สืบค้น 20 กันยายน 2563, จาก <https://www.thairath.co.th/news/local/bangkok/1501148>
- เดลินิวส์. (2557). *จัดระเบียบบราฆ่า สั่งรื้ออาคารล้าทางเท้าใน 30 วัน*. สืบค้น 26 กันยายน
2563. จาก <https://www.dailynews.co.th/bangkok/251121>
- ทินพันธุ์ นาคะตะ. (2555). *พระพุทธเจ้ากับคำสอนของพระองค์*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิตากสินเพื่อ
พัฒนาการศึกษา.
- ทักษ์ เฉลิมเตียรณ. (2552). *การเมืองระบบพ่อขุนอุปถัมภ์แบบเผด็จการ = Thailand: the
politics of despotic paternalism*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์
และมนุษยศาสตร์.
- สุชิน ตันติกุล. (2557). *รัฐประหาร พ.ศ.2490*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- สำนักเทศกิจ. (2560). *แผนปฏิบัติราชการสำนักเทศกิจ*. สืบค้น 26 กันยายน 2563. จาก
<http://www.bangkok.go.th/citylaw/page/sub/4061>
- Agoncillo, T. A. (1969). *A short history of the Philippines*. New York: The New
American Library.
- Cullinane, M.J. (1971). *Handbook for Stabilization/Solidification of Hazardous
Waste*. Washington, D.C.: USEPA.
- Kohli, A. (2004). *State Directed-Development: Political Power and
Industrialization in the Global Periphery*. Cambridge University Press.
- Riggs, F.W. (1966). *Thailand: The Modernization of a Bureaucratic Polity*.
Honolulu: East West Center Press.

ภาคผนวก

ขั้นตอนการปฏิบัติงานวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

ขั้นตอน	ผังกระบวนการ	ระยะเวลา	รายละเอียด	ผู้รับผิดชอบ
1	เริ่มกระบวนการทำงาน			
2	รับบทความ/ วิจัยวิชาการ	ตลอดปี	บทความเข้าสู่ระบบ Internet (Thaijo)	- หัวหน้ากองบรรณาธิการ
3	ไม่ผ่าน ตรวจสอบเนื้อหา/รูปแบบ ผ่าน	3 วัน	- พิจารณาเนื้อหา และรูปแบบของบทความเบื้องต้น - เมื่อมีการแก้ไขเบื้องต้น ได้ส่ง Template ของวารสารไปให้ผู้เขียน - ถ้าผ่าน ไปขั้นตอนที่ 3 - ถ้าไม่ผ่าน กลับไปขั้นตอนที่ 1	- ผู้ดูแลบทความ
4	นำบทความเข้าสู่ระบบ Thaijo	1-3 วัน	- นำบทความที่สมบูรณ์เข้าสู่ระบบ	- ผู้เขียนบทความ - ผู้ดูแลบทความ
5	มอบหมายผู้ดูแลบทความในระบบ	1 วัน	- แต่งตั้งผู้ดูแลบทความ เพื่อรับผิดชอบขั้นตอนการทำงานของบทความในระบบ Thaijo	- บรรณาธิการ - หัวหน้ากองบรรณาธิการ
6	คัดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ	1 วัน	- แต่งตั้งผู้ทรงวุฒิพิจารณาบทความ โดยเลือกผู้ทรงที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญตรงตามสาขาของบทความ - บทความภายใน ส่งผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกพิจารณา - บทความภายใน ส่งผู้ทรงคุณวุฒิภายในพิจารณา - โดยไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้เขียนบทความ	- หัวหน้ากองบรรณาธิการ
7	ไม่รับพิจารณา ติดต่อผู้ทรงคุณวุฒิ รับพิจารณา	1-2 วัน	- ติดต่อประสานงานผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาบทความ - ถ้าไม่รับพิจารณา กลับไปขั้นตอนที่ 6 - ถ้ารับพิจารณา ไปขั้นตอนที่ 8	- ผู้ดูแลบทความ
8	ส่งบทความให้กับผู้ทรงวุฒิ	1 วัน	- จัดเตรียมบทความ ลงชื่อผู้เขียนบทความ - จัดเตรียมแบบประเมินตามประเภทบทความ - ส่งบทความให้กับผู้ทรงคุณวุฒิในระบบ Thaijo หรือตามช่องทางต่างๆ เช่น โทรศัพท์, E-mail, Line, Faceook เป็นต้น	- ผู้ดูแลบทความ
9	ประเมินบทความ	15 วัน	ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความตามเงื่อนไขและส่งกลับคืนกองบรรณาธิการตามระยะเวลาที่กำหนด โดยพิจารณาผ่านระบบ หรือพิจารณาผ่าน PDF Print Out หรือไฟล์ Words	- ผู้ดูแลบทความ

ลำดับ	ผังกระบวนการ	ระยะเวลา	รายละเอียด	ผู้รับผิดชอบ
19		3 วัน	จัดรูปเล่มตามรูปแบบของวารสารกำหนด	- ฝ่ายจัดรูปแบบ
20		2 วัน	ตรวจสอบความ พิสูจน์อักษร ตรวจสอบรูปแบบให้เป็นไปตามวารสาร - ถ้ามีแก้ไข ไปขั้นตอนที่ 19 - ถ้าไม่มีแก้ไข ไปขั้นตอนที่ 21	- ผู้ดูแลบทความ - กองบรรณาธิการ - ฝ่ายพิสูจน์อักษร
21		1 วัน	- ส่งไฟล์รูปเล่มที่สมบูรณ์ให้โรงพิมพ์ - อัปเดตความที่สมบูรณ์เข้าสู่ระบบ - จัดรูปหน้าปกของแต่ละฉบับ	- โรงพิมพ์ - ผู้ดูแลบทความ - ฝ่ายจัดรูปแบบ
22		1 วัน	- แจ้งผู้เขียนกรณีเลิกการตีพิมพ์บทความ (Reject) - แจ้งผู้เขียนกรณีตีพิมพ์ผ่านระบบ Thaijo และ E-mail.	- หัวหน้ากองบรรณาธิการ - ระบบ Thaijo (Auto)
23				

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

รูปแบบเอกสารอ้างอิงวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม - ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. การอ้างอิงต้นเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยระบุชื่อ-นามสกุล ตามด้วย วงเล็บเปิด-ปิด แล้วระบุปีที่ตีพิมพ์ เช่น ...สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษฎา แซ่หลี่ (2562) เป็นต้น

2. การอ้างอิงท้ายเนื้อความ ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้ วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถา พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่างเช่น

“ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบลูญในภคะทั้งหลายต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างชื่อของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุรนนท์ สุนนโท และเกียรติศักดิ์ สุขเหลือง, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างชื่อของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ธิดาภูมิ หมั่นมีและคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกันหรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคนให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Keown, 2010)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey & Blanchard, 2010)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kaiser et al., 2010)

เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในเนื้อหาบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา ทุกเล่มให้อ้างอิงท้ายเล่มด้วยรูปแบบเดียวกันดังนี้
ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
_____. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
พระมหาสุทนต์ อากาศโร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

James, C. (2013). *Office markets & public policy*. Chichester, West Sussex: Wiley.

(3) บทความในหนังสือ

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ(บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง.// (เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
พระสุกิจ สุกินโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย. ใน ปวิตร ว่องวิระ, ทัศนีย์และวิวิทย์ของการวิจัยวัฒนธรรม. (น. 112). กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.

(4) บทความในวารสาร

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร, // ปีที่(ฉบับที่), // เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

จิตวุฒิ หนัมนี่. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน/ชื่อสารานุกรม// (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).

วุฒิชัย มุลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).

(6) หนังสือพิมพ์

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์, วันที่/เดือน).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, // เลขหน้า.

สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ประชาชนเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น. 13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์// (ระดับวิทยานิพนธ์ สาขาวิชา).// สถานที่พิมพ์:// สำนักพิมพ์.

พระครูพิศิษฐ์ประทานภ. (2562). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม (ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) รายงานการวิจัย

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง.// (รายงานผลการวิจัย).// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์.

พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ. (2562). รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร (รายงานผลการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(9) สัมภาษณ์

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (ปีที่สัมภาษณ์, วัน เดือน).// ตำแหน่ง.// [บทสัมภาษณ์].

พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].

(10) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// สืบค้น วัน เดือน ปี, // จาก/แหล่งที่มาของข้อมูล.

ธรรมะไทย. (2563). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก <http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php>

Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). Who Was The Buddha?. Retrieved March 20, 2020, from <https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha>

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt)

Corresponding Author E-mail: E-mail:

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 300 คำ)

(16 pt) บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ.....
 ประเภทของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การ
 วิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management;
 Innovation

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า และเขียนให้ครอบคลุมทุกประเด็น)

(16 pt) กล่าวถึงความเป็นมาของเรื่องที่ทำกรวิจัยครั้งนี้ ว่ามีความเป็นมาอย่างไรบ้าง พร้อมทั้งอ้างอิงที่มาของข้อมูลนั้นอย่างถูกต้อง

.....

.....

.....

.....

(16 pt) กล่าวถึงปัญหาที่นำมาสู่การวิจัย ให้ตรงประเด็นกับเรื่องที่วิจัยและเชื่อมโยงกับพื้นที่วิจัย ปัญหานั้นเป็นปัญหาที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปและต้องการได้รับการแก้ไข นำเสนอผลงานวิจัยที่ผู้อื่นได้เคยศึกษาไว้แล้ว พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

.....

.....

.....

.....

(16 pt) ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัยในครั้งนี้และหรือทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล

.....

.....

.....

.....

(16 pt) สรุปเพื่อเชื่อมโยงไปสู่คำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

วัตถุประสงค์การวิจัย (18 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) เขียนให้ครอบคลุม 5 หัวข้อ ได้แก่ 1. รูปแบบของการวิจัย 2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) 4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) 5. การวิเคราะห์ข้อมูล (ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ) และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัย (18 pt) (เขียนให้ครบตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้)

(16 pt) ผลการวิจัยตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

.....คำอธิบายตาราง.....

อภิปรายผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ (ค้นพบอะไร สะท้อนให้เห็นถึงอะไร สอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของใคร พร้อมทั้งอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูล.....

องค์ความรู้จากการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุองค์ความรู้ที่ค้นพบจากการวิจัยหรือสังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดล และโมเดลมีที่มาจากฐานคิดของแนวคิดหรือทฤษฎีใดอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

ข้อเสนอแนะ (18 pt)

(16 pt) นำเสนอข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย อาทิเช่น ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ และหรือข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt) รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน

ธรรมะไทย. (2563). พระพุทธศาสนาในประเทศไทย. สืบค้น 20 มีนาคม 2563, จาก <http://www.dhammathai.org/thailand/thailand.php>.

จิตวุฒิ หนัมนี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

พระครูพิศิษฐ์ประทานภ. (2562). การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงคราม (คุษณินพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ. (2562). รูปแบบการปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับวัยรุ่นไทยยุคใหม่ตามหลักพุทธธรรม ผ่านกลไกการขับเคลื่อนโครงการคลินิกคุณธรรมของพระธรรมวิทยากร (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาสุทิตย์ อาภากร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

พระอุดมสิทธินายก. (2563, 5 กุมภาพันธ์). ผู้อำนวยการหลักสูตรหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ [บทสัมภาษณ์].

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- วุฒิชัย มูลศิลป์. (2549). กฎหมายตราสามดวง. ใน *สารานุกรมประวัติศาสตร์ไทย* (เล่ม 1, อักษร ก, น. 12-16).
- สุชาติ เผือกสกนธ์. (2549, 9 มิถุนายน). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. *ผู้จัดการรายวัน*, น. 13.
- Buddhism Meditation Triratna Find us Community. (2020). *Who Was The Buddha?*. Retrieved March 20, 2020, from <https://thebuddhistcentre.com/text/who-was-buddha>.
- James, C. (2013). *Office markets & public policy*. Chichester, West Sussex: Wiley.

Sample of Original Research Article Preparation

NAME OF RESEARCH ARTICLE (ENGLISH) (18 pt)

Name of Research Article (Thai) (16 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (English) (14 pt)

Name and Last name of main author, co-authors (Thai) (14 pt)

Affiliation of the main author (English) (14 pt)

Affiliation of the main author (Thai) (14 pt)

Corresponding Author E-mail:

Abstract (18 pt) (Not more than 300 words)

(16 pt) Objectives of this research were: 1.
2. and 3. Populations and sample, research tools, Data collection,
Data analysis, Statistics used for data analysis, Findings were as follows: (present
only the most interesting research findings)

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as Buddhism, Buddhist Management, Innovation

Abstract (Thai) (18 pt) (Not more than 300 words)

(16 pt) consistent with Thai abstract

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: (Thai)

Introduction (18 pt) (should not be more than 4 paragraphs)

(16 pt) mention background of the research topic with brief history as how the topic develops with correct references.

.....

.....

.....

(16 pt) mention problems leading to research directly to the point of the research and relate the matter to locations in which research is conducted on the common problems generally accepted and want them to be solved.

.....

.....

.....

(16 pt) Review related at least 2 concepts and theories to be used as guideline for the research and/or theories related to the research topic with correct references of data sources.

.....

.....

.....

(16 pt) Conclude to connect the matters to research questions and objectives of the research

.....

.....

.....

.....

Research Objectives (18 pt)

1. (16 pt)
2. (16 pt)
3. (16 pt)

(1.6 pt) Write to cover 5 sub-headlines: Research design, Populations and Samples and Key Informants, Research Instrument (quantitative and qualitative), Data Collection, (quantitative and qualitative) Data analysis (quantitative and qualitative), Statistics used to analyzed the data.

(16 pt) results of the research answer all objectives

[illegible]

Figure 1: (Name of the figure, if any))

Source: mention the name of the source

Figure captions.....

.....

.....

.....

.....

.....

Table 1 (Name of table, if any)

Table explanation.....

.....

.....

.....

.....

.....

Discussion (18 pt)

(16 pt) Discuss the research findings according to the research objectives (what is discovered? what is reflected? Is it related to at least two topics of the reviewed research works in chapter 2. Discuss them all with references of data sources

Body of knowledge (18 pt)

(16 pt) Point out the body of knowledge or achievement from the research work. Synthesize the knowledge in form of a model/ Model structure that is concise and easy to understand

Recommendations (18 pt)

(16 pt) Summarize all research findings in brief, concise and to the point with recommendations derived from the research work as to use the research results and recommendation for further research

(1.6 pt) Format of reference is name-year as of American Psychological Associate (APA) References in contents and at the end must be consistent.

[illegible]

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ (8-15 หน้า)

ชื่อบทความ (ไทย) (18 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (16 pt) (ตัวพิมพ์ใหญ่ทั้งหมด)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt), ชื่อ-นามสกุลผู้เขียนร่วม (อังกฤษ) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัดผู้เขียนหลัก (อังกฤษ) (14 pt)

Corresponding Author E-mail: E-mail:

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 300 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ (16 pt) เช่น พระพุทธศาสนา; การบริหารจัดการเชิงพุทธ; นวัตกรรม

Abstract (18 pt) (แปลตามภาษาไทย)

(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Keywords: 3-5 words (16 pt) such as: Buddhism; Buddhist Management; Innovation

(16.pt) เขียนบททวนแนวคิดและทฤษฎีที่นำมาเป็นฐานคิดในวิพากษ์ประเด็นต่างๆใน
การเขียนบทความวิชาการ.....

[illegible]

เนื้อหา (18 pt)

(16 pt)

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

คำอธิบายภาพ

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

คำอธิบายตาราง

(16 pt).

(16 pt).....รูปแบบการอ้างอิงท้ายเรื่องให้วิธีการอ้างอิงระบอบนาม-ปี ตามรูปแบบ American Psychological Association (APA) จำนวนการอ้างอิงในเนื้อหาและท้ายเรื่องต้องตรงกัน.....

(16 pt).

Blank lined paper for writing.

Content (18 pt)

(16 pt)

Figure 1: (Name of the figure, if any))

Source: mention the name of the source

Figure captions

Table 1 (Name of table, if any)

Table explanation

(16 pt)

(1.6 pt) Format of reference is name-year as of American Psychological Associate (APA) References in contents and at the end must be consistent.

หนังสือขอเสนอบทความเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์

เขียนที่.....

.....

.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ข้าพเจ้า.....ฉายา.....นามสกุล.....

ที่อยู่.....

.....

โทรศัพท์.....E-mail.....

มีความประสงค์ขอตีพิมพ์บทความ () บทความวิจัย () บทความวิชาการ เรื่อง :

(ภาษาไทย).....

.....

(ภาษาอังกฤษ).....

.....

เพื่อลงตีพิมพ์ในวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ ซึ่งดำเนินการโดยคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยบทความฉบับนี้ข้าพเจ้าได้ขึ้นเพื่อสำเร็จการศึกษาระดับปริญญา
สาขา/ปริญญา.....ชื่อสถาบัน.....

ปีการศึกษา.....หรือได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจาก.....

เมื่อคณะบรรณาธิการของวารสารพิจารณาแล้วมีมติให้แก้ไขปรับปรุงบทความ ข้าพเจ้ามีความยินดีรับไปแก้ไขตาม
มติดังกล่าวนั้นและข้าพเจ้าขอรับรองว่า (ขีดเครื่องหมาย ✓) (ระบุได้มากกว่า 1)

() เป็นผลงานทางวิชาการของข้าพเจ้าแต่เพียงผู้เดียว

() เป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้ร่วมนิพนธ์ตามข้อที่ระบุในบทความจริง

() บทความนี้ไม่เคยลงตีพิมพ์ในวารสารใดมาก่อน

() บทความนี้ไม่ได้คัดลอกหรือดัดแปลงมาจากของผู้อื่นทั้งสิ้น

ทั้งนี้ ข้าพเจ้าได้ชำระค่าธรรมเนียมขอตีพิมพ์บทความลงในวารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ตาม
อัตราที่ได้กำหนดไว้ คือ

() บทความวิชาการ ๓,๐๐๐ บาท

() บทความวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ป.โท – เอก ๕,๐๐๐ บาท

() บทความวิจัยที่ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัย ๕,๐๐๐ บาท เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

อนึ่ง แม้เมื่อข้าพเจ้าปรับแก้ไขแล้ว แต่งานยังไม่เรียบร้อยและไม่ได้รับการให้ลงตีพิมพ์ ข้าพเจ้ายินยอมไม่ติดใจเอา
ความใดๆ ทั้งสิ้น จะยอมรับการพิจารณาของคณะกองบรรณาธิการถือว่าเป็นที่สุด

ลงชื่อ.....

(.....)

ผู้นิพนธ์บทความ